Україна дипломатична

НАУКОВИЙ ЩОРІЧНИК

Київ · 2025

Виходить друком із листопада 2000 року

Автори проєкту
Павло Кривонос,
Анатолій Денисенко,
Василь Туркевич

Засновники
Генеральна дирекція
з обслуговування іноземних представництв,
Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України»,
Інститут зовнішньополітичних досліджень

Видання рекомендовано до друку за рішенням ученої ради Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України», протокол № 5 від 10 липня 2025 р.

Видавець
Генеральна дирекція
з обслуговування іноземних представництв

Головний редактор
Григорій Перепелиця, *доктор політичних наук*

Заступники головного редактора
Інна Хоменська, *кандидатка філологічних наук,*
Володимир Денисенко, *доктор історичних наук*

Книгу зареєстровано як наукове фахове видання
за спеціальністю 032 — «Історія та археологія»
(наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 2 липня 2020 року)

ISBN 978-617-8240-18-9

ISSN 2707-7683

DOI 10.37837/2707-7683-2025

Issued since November 2000

Created by
Pavlo Kryvonos,
Anatolii Denysenko,
Vasyl Turkevych

Founders
Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions,
State Institution 'Institute of World History
of the National Academy of Sciences of Ukraine',
Foreign Policy Research Institute

The issue is recommended for publishing by the Academic Council of the State Institution 'Institute of World History of the NAS of Ukraine', Protocol no. 5 dated 10 July 2025

Publisher
Directorate-General
for Rendering Services to Diplomatic Missions

Editor-in-Chief
Hryhorii Perepelytsia, *Doctor of Political Science*

Deputy Editors-in-Chief
Inna Khomenska, *PhD in Philology,*
Volodymyr Denysenko, *Doctor of History*

Pursuant to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine no. 886 dated 2 July 2020, the book is registered as a scientific professional publication in speciality 032 — History and Archeology

ISBN 978-617-8240-18-9

ISSN 2707-7683

DOI 10.37837/2707-7683-2025

РЕДАКЦІЙНА РАДА

Андрій Сибіга, Міністр закордонних справ України, кандидат юридичних наук — **голова редакційної ради**
Віктор Андрущенко, доктор філософських наук, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, ректор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, президент Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи
Костянтин Балабанов, Почесний генеральний консул Республіки Кіпр у Маріуполі, доктор політичних наук, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України
Юрій Богаєвський, Надзвичайний і Повноважний Посол
Сергій Борщевський, Надзвичайний і Повноважний Посланник, письменник, перекладач, експерт Центру дослідження росії
Володимир Бугров, кандидат філософських наук, професор, ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Борис Гуменюк, Надзвичайний і Повноважний Посол, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри публічного управління та міжнародних відносин Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Микола Держалюк, доктор історичних наук, головний науковий співробітник відділу історії нових незалежних держав Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»
Анатолій Мельниченко, професор, ректор Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Микола Железняк, кандидат філологічних наук, директор Інституту енциклопедичних досліджень НАН України
Олексій Кийков, доктор філософії, директор дирекції «Дипсервіс» ДП «ГДІП»
Валерій Копійка, доктор політичних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Василь Кремень, доктор філософських наук, академік НАН України, президент Національної академії педагогічних наук України
Андрій Крисоватий, доктор економічних наук, професор, голова вченої ради Західноукраїнського національного університету
Микола Кулініч, Надзвичайний і Повноважний Посол, кандидат історичних наук, професор, декан факультету права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Михайло Сорока, доцент, голова Київської організації Національної спілки журналістів України, член правління НСЖУ, оглядач Українського національного інформаційного агентства Укрінформ, заслужений журналіст України
Ростислав Сосса, доктор географічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу історичної регіоналістики Інституту історії України НАН України
Петро Таланчук, доктор технічних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України, президент Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»
Ігор Турянський, Надзвичайний і Повноважний Посол, член Національної спілки журналістів України
Володимир Хандогій, Надзвичайний і Повноважний Посол, президент Української асоціації зовнішньої політики

EDITORIAL COUNCIL

Andrii Sybiha, Minister for Foreign Affairs of Ukraine, PhD in Law — **Head of the Editorial Council**
Viktor Andrushchenko, Doctor of Philosophy, a corresponding member of the National Academy of Sciences of Ukraine, a member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Rector of Mykhailo Drahomanov Ukraine State University, President of the Association of Rectors of Pedagogical Universities in Europe
Kostiantyn Balabanov, Honorary Consul-General of the Republic of Cyprus in Mariupol, Doctor of Political Science, a corresponding member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine
Yuri Bohayevsky, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
Serhii Borshchevskyi, Envoy Extraordinary and Plenipotentiary, writer, translator, an expert at the Centre for russian Studies
Volodymyr Buhrov, PhD in Philosophy, Full Professor, Rector of Taras Shevchenko National University of Kyiv
Borys Humeniuk, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary, Doctor of History, Full Professor, Head of the Department of Public Management and International Relations at Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University
Mykola Derzhaliuk, Doctor of History, chief research fellow at the Department of History of New Independent States of the State Institution 'Institute of World History of the NAS of Ukraine of Ukraine'
Anatolii Melnychenko, Full Professor, Rector of the National Technical University 'Ihor Sikorskyi Kyiv Polytechnical Institute'
Mykola Zhelezniak, PhD in Philology, Director of the Institute of Encyclopedic Research of the NAS of Ukraine
Oleksii Kyikov, PhD, Director of the Dypservis Directorate of the GDIP
Valerii Kopiika, Doctor of Political Science, Full Professor, Director of the Educational and Scientific Institute of International Relations at Taras Shevchenko National University of Kyiv
Vasyl Kremen, Doctor of Philosophy, President of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, a member of the NAS of Ukraine
Andrii Krysovatyi, Doctor of Economics, Full Professor, Head of the Academic Council of the West Ukrainian National University
Mykola Kulinich, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary, PhD in History, Full Professor, Dean of the Faculty of Law and International Relations at Borys Hrinchenko Kyiv Metropolitan University
Mykhailo Soroka, Associate Professor, Head of Kyiv Organisation of the National Union of Journalists of Ukraine, a member of the Board of the NUJU, columnist at the Ukrinform National News Agency of Ukraine, Merited Journalist of Ukraine
Rostyslav Sossa, Doctor of Geography, Full Professor, leading research fellow at the Department of Historical Regionalism at the Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine of Ukraine
Petro Talanchuk, Doctor of Technology, Full Professor, a member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, President of the Open International University of Human Development 'Ukraine'
Ihor Turianskyi, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary, a member of the National Union of Journalists of Ukraine
Volodymyr Khandogiy, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary, President of the Ukrainian Foreign Policy Association

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Сергій Пирожков, Надзвичайний і Повноважний Посол, доктор економічних наук, професор, академік НАН України, віцепрезидент НАН України — **голова редакційної колегії**

Андрій Кудряченко, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, директор Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України» — **заступник голови редакційної колегії**

Павло Кривонос, Надзвичайний і Повноважний Посланник другого класу, генеральний директор Державного підприємства «Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв», почесний професор Національного університету «Острозька академія», Західноукраїнського національного університету, Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» та Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, академік Української академії геополітики та геостратегії — **видавець**

Григорій Перепелиця, доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, директор Інституту зовнішньополітичних досліджень — **головний редактор**

Інна Хоменська, кандидатка філологічних наук, директорка дирекції «Медіацентр» ДП «ГДІП» — **заступниця головного редактора**

Володимир Денисенко, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри журналістики Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» — **заступник головного редактора**

Юлія Цирфа, кандидатка політичних наук, доцентка кафедри міжнародного регіонознавства Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ірина Крупеня, кандидатка політичних наук, старша викладачка кафедри всесвітньої історії міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін Навчально-наукового інституту історії, права та міжнародних відносин Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка та доцентка кафедри міжнародних відносин та туризму Київського міжнародного університету

Віталій Макар, доктор політичних наук, завідувач кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Валентин Балюк (Польща), доктор політичних наук, доктор габілітований, професор, директор Центру Східної Європи Університету Марії Кюрі-Склодовської у Любліні, кафедра міжнародної безпеки Інституту міжнародних відносин УМКС (UMCS)

Валерій Власенко, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії Сумського державного університету, член правління Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних відносин

Сержіо Мустяце (Молдова), доктор історичних наук, професор Докторської школи Вальського університету в Тирговіште, Румунія

Андреас Умланд, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту євроатлантичного співробітництва, доцент Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Тетяна Тома (Румунія), кандидатка історичних наук, запрошена професорка в Галацькому університеті «Нижній Дунай»

Тетяна Перга, кандидатка історичних наук, провідна наукова співробітниця відділу глобальних цивілізаційних процесів Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Даріуш Вояковський (Польща), доктор габілітований соціологічних наук, працівник кафедри соціології економіки та соціальних комунікацій факультету гуманітарних наук Краківського науково-технічного університету ім. С. Сташиця

Андрій Грубінко, доктор історичних наук, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету

Тетяна Клиніна, кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії та документознавства Державного університету «Київський авіаційний інститут», старша наукова дослідниця Техаського університету в Остіні

Михайло Станчев, перший секретар першого класу, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри нової та новітньої історії історичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, іноземний член Болгарської академії наук

Геннадій Корольов, доктор історичних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу історії Української революції 1917–1921 рр. Інституту історії України НАН України

Лариса Левченко, докторка історичних наук, директорка Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України

Кароліна Цинк (Польща), докторка соціологічних наук, ад'юнктка (доцентка) Колегіуму суспільних наук Жешувського університету

Сергій Толстов, кандидат історичних наук, доцент, завідувач відділу трансатлантичних досліджень Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»

Степан Віднянський, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України, заслужений діяч науки і техніки України

Павло Гай-Нижник, доктор історичних наук, президент-академік Української академії геополітики та геостратегії, член Експертної ради з питань подолання наслідків русифікації та тоталітаризму Міністерства культури та інформаційної політики України

Ігор Жалоба, доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Сергій Здіорук, доктор філософії, доцент, провідний науковий співробітник відділу гуманітарної політики та розвитку громадянського суспільства Національного інституту стратегічних досліджень, заслужений діяч науки і техніки України

Сергій Сидоренко, доктор фізико-математичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, заслужений діяч науки і техніки України

Вячеслав Ціватий, кандидат історичних наук, доцент, експерт відділу міжнародних зв'язків Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заслужений працівник освіти України, член правління Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних відносин

Ірина Іващук, почесна консулка Республіки Сенегал в Україні, докторка економічних наук, професорка Навчально-наукового інституту міжнародних відносин імені Б.Д. Гаврилишина Західноукраїнського національного університету

Олександр Моцик, Надзвичайний і Повноважний Посол, кандидат політичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та стратегічних студій Державного університету «Київський авіаційний інститут», заслужений юрист України

Микола Трофименко, доктор політичних наук, доцент, заступник Міністра освіти й науки України, заслужений працівник освіти України

EDITORIAL BOARD

Serhii Pyrozhkov, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary, Doctor of Economics, Full Professor, a member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Vice-President of the NAS of Ukraine — **Chairman of the Editorial Board**

Andrii Kudriachenko, Doctor of History, Full Professor, corresponding member of the NAS of Ukraine, Director of the State Institution 'Institute of World History of the NAS of Ukraine' — **Deputy Chairman of the Editorial Board**

Pavlo Kryvonos, Second-Class Envoy Extraordinary and Plenipotentiary, Director-General of the State Enterprise 'Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions', honorary professor at the National University of Ostroh Academy, West Ukrainian National University, Open International University of Human Development 'Ukraine', and Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University, a member of the Ukrainian Academy of Geopolitics and Geostrategy — **Publisher**

Hryhorii Perepelytsia, Doctor of Political Science, full professor at the Department of International Relations and Foreign Policy of the Educational and Scientific Institute of International Relations at the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Director of the Foreign Policy Research Institute — **Editor-in-Chief**

Inna Khomenska, PhD in Philology, Director of the Media Center Directorate of the GDIP — **Deputy Editor-in-Chief**

Volodymyr Denysenko, Doctor of History, Full Professor, Head of the Journalism Department at the Open International University of Human Development 'Ukraine'— **Deputy Editor-in-Chief**

Yuliia Tsyrfa, PhD in Political Science, associate professor at the Department of the International Regional Studies of the Scientific and Educational Institute of International Relations at Taras Shevchenko National University of Kyiv

Iryna Krupenya, PhD in Political Science, Senior Lecturer at the Department of World History, International Relations and Methods of Teaching Historical Disciplines of the Educational and Research Institute of History, Law and International Relations at Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, associate professor at the Department of International Relations and Tourism at Kyiv International University

Vitalii Makar, Doctor of Political Science, Head of the Department of International Relations and Public Communications at Yurii Fedkovych Chernivtsi National University

Walenty Baluk (Poland), Doctor of Political Science, Dr hab., Full Professor, Director of the Centre of Eastern Europe at Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Department of International Security at the Institute of International Relations at MCSU

Valerii Vlasenko, PhD in History, associate professor at the Department of History at Sumy State University, a member of the Board of the Scientific Society for the History of Diplomacy and International Relations

Sergiu Musteaţă (Moldova), Doctor of History, full professor at the Doctoral School of Valahia University of Targoviste

Andreas Umland, PhD in History, senior research fellow at the Institute for Euro-Atlantic Cooperation, associate professor at the National University of Kyiv-Mohyla Academy

Tatiana Toma (Romania), PhD in History, visiting professor at 'Dunărea de Jos' University of Galati

Tetiana Perha, PhD in History, leading research fellow at the Department of Global Civilisational Processes of the State Institution 'Institute of World History of the NAS of Ukraine'

Dariusz Wojakowski (Poland), Dr hab. of Social Science, staff member of the Department of Economic Sociology and Social Communication of the Faculty of Humanities at AGH University of Science and Technology

Andrii Hrubinko, Doctor of History, full professor at the Department of Legal Theory and Constitutionalism at the West Ukrainian National University
Tetiana Klynina, PhD in History, associate professor at the Department of History and Source Studies of the State University 'Kyiv Aviation Institute', senior research fellow at the University of Texas at Austin
Mykhailo Stanchev, First-Class First Secretary, Doctor of History, Full Professor, Head of the Department of Modern and Recent History of the School of History at Karazin Kharkiv National University, foreign member of the Bulgarian Academy of Sciences
Hennadii Korolov, Doctor of History, Senior Researcher, senior research fellow at the Department of History of the Ukrainian Revolution of 1917–21, Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine
Larysa Levchenko, Doctor of History, Director of the Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine
Karolina Cynk (Poland), Doctor of Social Science, adjunct (associate) professor at the Department of Sociology at the University of Rzeszów
Sergii Tolstov, PhD in History, Associate Professor, Head of the Department of Transatlantic Research of the State Institution 'Institute of World History of the NAS of Ukraine'
Stepan Vidnianskyi, Doctor of History, Full Professor, corresponding member of the NAS of Ukraine, Head of the Department of International Relations and Foreign Policy of Ukraine of the Institute of History of Ukraine at the NAS of Ukraine, Merited Science and Technology Figure of Ukraine
Pavlo Hai-Nyzhnyk, Doctor of History, President-academic of the Ukrainian Academy of Geopolitics and Geostrategy, a member of the Expert Council on Overcoming the Consequences of Russification and Totalitarianism at the Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine
Ihor Zhaloba, Doctor of History, full professor at the Department of International Relations and International Law at Borys Hrinchenko Kyiv Metropolitan University
Serhii Zdioruk, PhD, Associate Professor, leading research fellow at the Department of Humanitarian Policy and Civil Society Development of the National Institute for Strategic Studies, Merited Science and Technology Figure of Ukraine
Serhii Sydorenko, Doctor of Physics and Mathematics, Full Professor, a corresponding member of the NAS of Ukraine, Merited Science and Technology Worker of Ukraine
Viacheslav Tsivatyi, PhD in History, Associate Professor, an expert at the International Relations Office of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Merited Education Worker of Ukraine, a member of the Board of the Scientific Society of History of Diplomacy and International Relations
Iryna Ivashchuk, Honorary Consul of the Republic of Senegal in Ukraine, Doctor of Economics, full professor at the Bohdan Hawrylyshyn Education and Research Institute of International Relations at the West Ukrainian National University
Oleksandr Motsyk, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary, PhD in Political Science, full professor at the Department of International Relations and Strategic Studies at the State University 'Kyiv Aviation Institute', Merited Lawyer of Ukraine
Mykola Trofymenko, Doctor of Political Science, Associate Professor, Deputy Minister of Education and Science of Ukraine, Merited Education Worker of Ukraine

Андрій Сибіга,
Міністр закордонних справ України

ВІД СИЛИ ДИПЛОМАТІЇ — ДО ДИПЛОМАТІЇ СИЛИ

Імовірно, 2025 року Україна була не завжди «дипломатична» в повсякденному розумінні цього слова. Ми часто були незручні, проте завжди впевнені та сильні.

На початку року світові довелося пристебнути дипломатичні паски. Сьогодні, входячи з початком осені в новий політичний сезон, можемо впевнено сказати: попри геополітичні турбулентності, нам вдалося відстояти всі наші головні дипломатичні позиції.

Ми здобули дипломатичні шрами, пережили надскладний тиск і часом шантаж, проте ми вистояли. Ми зберегли допомогу та союзництво.

Багато речей продиктовані лідерством Президента України Володимира Зеленського — його особистим залученням до всіх основних напрямів. Справедливий мир, зброя, збереження подальшої допомоги союзників, забезпечення стійкості України, захист людей.

«Жодних рішень щодо України без України. Жодних рішень щодо Європи без Європи», — казав Президент Зеленський на Мюнхенській безпековій конференції в лютому. Ця формула стала аксіомою нашого європейського союзництва.

Моя колишня німецька колега Анналена Бербок, обрана нині Головою ювілейної 80-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, зазначила, що «Україна перевинайшла дипломатію». Думаю, це справедливе твердження.

Наша дипломатія сьогодні — це дипломатія сили.

Ми знаємо, що за нами сила правди та сила нашого народу. Насамперед сила наших воїнів — хоробрих захисників і захисниць Європи.

Вже понад 11 років Україна протистоїть російській навалі. Понад три роки повномасштабного вторгнення. Ми пройшли три надважкі зими. І готуємося до четвертої. Ми знаємо, що Росія не відмовиться від терору. Але так само знаємо, що Росія не здатна зламати дух нашого народу.

Ми гідно протистоїмо російській агресії, бо ми не одні.

Цей рік дійсно може стати визначальним для зупинення російської агресії. Україна прагне миру та заслуговує на справедливий, достойний мир. Саме тому ми ще в березні підтримали пропозицію США про повне, безумовне припинення вогню.

Пів року потому наше основне дипломатичне досягнення — це єдине трансатлантичне бачення: безпека — наріжний камінь тривалого миру. Безпекові гарантії — головний елемент дипломатичного рішення.

М'яч, як завжди, лежить на боці Росії. Наш із союзниками тиск здатен змусити агресора віддати пас у бік стійкого миру в Європі. Москва продовжує терор проти цивільного населення України, планує нові наступальні дії та зовсім не збирається закінчувати війну.

Росія живе війною. Росія має припинити вбивати. Путін має чітко усвідомити, що не здатен досягнути своїх цілей. Лише сила може змусити його прийняти цей факт. Путін уже став найбільшим масовим убивцею власного народу, проте він на це не зважає.

На шляху до справедливого та стійкого миру нам потрібні три основні компоненти: залученість і лідерство США в мирних зусиллях, зростання ціни подальшої агресії для Росії (нові санкції, конфіскація знерухомлених активів, поглиблення ізоляції) та зміцнення України включно з пакетом стримування, — Росія має знати, що будь-яка її спроба розпочати нову війну коштуватиме їй значно більше, ніж може принести.

* * *

Я хочу детально зупинитися на таких трьох аспектах, як безпека у світі, здобутки української дипломатії сили та наші пріоритети на майбутнє.

Перше. Безпека.

2025 року стало очевидно: російська загроза не обмежується Україною. Вже сьогодні наслідки російської війни є глобальними. Росія відповідальна за світові турбулентності та кризи. Росія ставить під сумнів глобальну свободу судноплавства, підважує продовольчу безпеку, вепонізує енергію. Росія посилює злочинні режими у світі. Росія — єдина країна у світі, що вдається до ядерного шантажу.

Російська армія вже не та, що була 2022 року. Вони, на жаль, здобули та здобувають багатий військовий досвід і розвивають військові технології. Росія — загроза глобальній безпеці.

Йдеться не лише про Європу. Спробуйте відповісти собі на запитання, що Північна Корея отримала в обмін на участь підрозділів своєї армії в російській агресії проти України. Це насамперед додаткові оборонні спроможності, що створюють пряму загрозу в Азії. Трансатлантична безпека невідривно пов'язана з безпекою Індо-Тихоокеанського регіону.

Добра новина — світ почав діяти рішучіше. Жорстка, але справедлива позиція Президента США Дональда Трампа змусила країничлени НАТО переглянути свої національні бюджети. Погоджені 5% ВВП на оборону та супутні витрати зроблять Альянс сильнішим. Членство України згодом зробить НАТО ще сильнішим.

Відчувається нове лідерство Європи. Нова європейська сила. Європа дедалі більше усвідомлює відповідальність за власну безпеку. Європа стає свідома необхідності бути самодостатньою в оборонно-безпековій галузі. Свої внески в нашу підтримку європейські союзники дедалі частіше розглядають не як допомогу, а як інвестиції у власну безпеку.

Наша безпека неподільна.

Маємо закріплювати це як основу глобального сприйняття. Україна вже сьогодні є контрибутором колективної безпеки та сили. Активно розвиваючи власний оборонно-промисловий комплекс і маючи унікальний досвід бойового випробування власних розробок, Україна в майбутньому стане світовим хабом оборонної промисловості. У завтрашньому світі, де оборонна індустрія буде геополітичним важелем, це матиме особливу важливість.

Друге. Здобутки дипломатії сили.

Наше основне дипломатичне досягнення — спільне бачення зі США, Європою й іншими союзниками щодо безпеки як передумови миру. Ми всі погоджуємося, що безпекові гарантії — наріжний

камінь стійкого миру. Ці гарантії мають бути юридично зобов'язальними. Ми маємо бути здатні себе захистити, щоб не бути змушені це робити. Ми маємо отримати чіткі відповіді, хто і як протидіятиме Росії в разі чергової спроби агресії.

За рік роботи ми досягнули важливих результатів. Понад 50 країн оголосили про нові пакети військової підтримки. Зростають прямі інвестиції в наш ОПК. Данська модель стає рольовою. Україна має стати максимально самодостатньою для забезпечення потреб власного ОПК та армії.

Ухвалення в лютому 2025 року резолюції 11-ї надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН «Просування всеохоплюючого, справедливого та сталого миру в Україні» стало знаковим досягненням української дипломатії й важливим свідченням збереження широкої міжнародної підтримки нашої держави. Попри турбулентність у міжнародному середовищі, нам вдалося згуртувати потужну коаліцію держав, які підтвердили свою відданість принципам Статуту ООН, суверенітету, незалежності та територіальній цілісності України. Ухвалення резолюції стало чітким сигналом єдності міжнародної спільноти навколо фундаментальних норм і цінностей, а також ще одним кроком у послідовному захисті міжнародного правопорядку, заснованого на правилах.

У нас із партнерами спільне бачення світу, в якому діє сила права, а не право сили. Маємо спільно зробити цей світ реальністю. Маємо забезпечити справедливість. Відповісти за скоєні воєнні злочини мають усі. Російський солдат — за зґвалтування української жінки. Російське керівництво — за зґвалтування міжнародного права.

Підписання угоди з Радою Європи про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України — вагома віха на цьому шляху. Для мене важливо, що політичний старт процесу ми дали у Львові. Це повернення ролі України в міжнародному кримінальному праві. І на це ми маємо спиратися в роботі у світі — повертати наш авторитет там, де він несправедливо забутий або підступно вкрадений.

Україна також твердо налаштована використати власний гіркий досвід війни для заповнення наявних прогалин у міжнародному гуманітарному праві.

Лише невідворотність покарання здатна змусити Росію та інших потенційних правопорушників дотримуватися міжнародного гуманітарного права.

Міжнародне співтовариство має повернутися до неухильного виконання норм і принципів міжнародного гуманітарного права. Його недотримання має бути причиною для автоматичних санкційних заходів. Ми маємо говорити також про превентивні дії.

Саме тому цього року на 76-ту річницю підписання Женевських конвенцій про захист жертв війни ми ініціювали створення Платформи з прогресивного розвитку міжнародного гуманітарного права. Маємо виявити прогалини та в перспективі їх заповнити.

У нашій роботі з договірно-правовою базою ми керуємося простим принципом власних стратегічних інтересів. Ми маємо працювати над тим, що робить нас сильнішими. Ми маємо позбутися того, що нас послаблює.

Саме спираючись на це правило, ми ухвалили непросте, але необхідне політичне рішення про припинення виконання нерелевантних зобов'язань за Оттавською конвенцією. Переконані, що цей крок є необхідним і відповідним рівню загроз, адже йдеться про виживання та збереження України як суверенної, незалежної та вільної держави.

Наша сила не лише військова. В умовах повномасштабної війни ми змогли зберегти свій статус гаранта глобальної продовольчої безпеки. Попри постійний прицільний російський терор, Одеса залишається важливим світовим портом, а наш транспортний коридор Чорним морем — артерією життя. Завдяки ініціативі Президента Зеленського «Зерно з України», фінансово підтриманої з боку наших партнерів, Україна безоплатно відправляє зерно в ті країни, що цього найбільше потребують.

Ми розбудовуємо нову інфраструктуру взаємодії з партнерами. Україна посідає належне місце в роботі інституалізованих багатосторонніх форматів, серед яких «Веймар+» чи «Нордично-Балтійська вісімка», а також саміти «Україна — Південно-Східна Європа» та «Україна — Північна Європа». Ми не лише доєднуємося до наявних форматів, а й створюємо власні. Продовжуємо розвивати Люблінський трикутник. А наш новий формат із Молдовою та Румунією отримав назву Одеський трикутник. Назва на честь українського топоніма — це важливий сигнал нашої суб'єктності та сили української дипломатії. Започаткували також формат взаємодії «Україна + Бенілюкс». Поглиблюємо та конкретизуємо взаємодію з нашими стратегічними партнерами.

Наприклад, підписано історичну Угоду про сторічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії.

Ми розширюємо глобальну присутність України у світі. Протягом попередніх півтора року відкрито 10 посольств: у Ботсвані, Гані, ДРК, Кот-д'Івуарі, Мавританії, Мозамбіку, Республіці Філіппіни, Руанді, Султанаті Оман, Танзанії. Відкрили Генконсульство в Мумбаї. До кінця 2025 року заплановано відкриття ще 4 посольств — у Домініканській Республіці, Еквадорі, Панамі, Східній Республіці Уругвай — та понад 10 нових консульських установ, зокрема в Іраку, Італії, Німеччині, Румунії, Словаччині та по дві — у Польщі й Франції. Плануємо підвищити рівень чинних установ — консульств України в Анталії та Гданську — до генеральних. Ми знижуємо нашу присутність на Кубі. Водночас ресурс використаємо для посилення присутності в регіоні.

Ми запроваджуємо посаду Надзвичайного й Повноважного Посла України при ЮНЕСКО. Наша культурна спадщина — це також наша сила.

Вперше в історії долучили до цьогорічної наради послів і генконсулів також почесних консулів України у світі та іноземних почесних консулів в Україні. В роботі перебуває відкриття 32 почесних консульств у світі. Ми більше використовуватимемо цей унікальний інструмент дипломатії.

Будівля Міністерства закордонних справ на Михайлівській відома як «будинок, з якого видно весь світ». Проте в цьому світі ми не спостерігачі.

Це наша дипломатія сили доводить щодня.

Третє. Пріоритети.

На липневій нараді з послами та генконсулами ми визначили сім пріоритетів.

Перший пріоритет дипломатії сили очевидний. Це посилення нашої оборони. Посилення спроможностей на фронті задля посилення позицій за столом переговорів. Маємо остаточно перейти від надання союзниками зброї «зі складів» чи замовлень у свого ОПК до інвестицій у нашу «оборонку», локалізації їхніх виробничих потужностей в Україні та спільного виробництва.

Другий пріоритет — посилення тиску на Росію та її поплічників. Безперечно, кожен новий санкційний пакет є успіхом. Але кожен обстріл доводить, що цього недостатньо. Що Росії, на жаль, досі вдається обходити санкції. Вона досі має доступ

до сировини, критичних компонентів, обладнання та програмного забезпечення.

Необхідними є координація й синхронізація санкцій України та партнерів; розширення санкцій на стратегічні галузі російської промисловості; зниження ціни на російську нафту; заборона всіх морських послуг, пов'язаних з експортом нафти; посилення експортного контролю та протидії обходу санкцій; зміцнення санкцій проти «тіньового флоту»; блокування критичного імпорту; заборона на експорт новітніх технологій; впровадження санкцій проти «Роскосмосу» та «Росатому»; відключення решти великих російських банків від SWIFT; припинення діяльності іноземних компаній у Росії; вторинні санкції.

Третій пріоритет — відновлення справедливості. Це і притягнення воєнних злочинців до відповідальності, і повернення наших людей додому.

Наша мета — забезпечити приєднання якнайбільшої кількості держав до Розширеної часткової угоди про Керівний комітет Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України. Він має якнайшвидше почати роботу. Керівництво Росії має знати, що імунітету в них немає.

У центрі нашої уваги — повернення викрадених українських дітей. Наші результати мають бути співмірні з масштабами злочину депортації. Ініціатива Президента «Bring Kids Back» та Міжнародна коаліція за повернення українських дітей — це дієві інструменти.

Працюємо над тим, щоби зрушити конфіскацію знерухомлених активів. Європа не може бути надійним банком для воєнних злочинців. Російські державні кошти мають бути спрямовані на нашу оборону та відновлення.

Четвертий пріоритет — ресурси для відновлення та розвитку. Відбудова — це не завдання на завтра. Це процес, що триває сьогодні.

Відбудова України — це так само великий бізнес-проєкт. З великими прибутковими можливостями. Вже зараз ми працюємо над конкретним наповненням цього проєкту.

Водночас поширюємо розуміння, що нам можна не лише допомагати, а з нами можна вигідно торгувати. Інвестиції в Україну — це інвестиції в майбутнього члена ЄС.

П'ятий пріоритет — ЄС і НАТО. Україна — не пасивний кандидат у черзі, а провідний співтворець спільної архітектури безпеки та захисник цінностей, що визначають Європу.

Неприйнятна ситуація, коли одна країна, Угорщина, блокує весь процес розширення. Зловживаючи своїм статусом країни ЄС і НАТО.

Разом із партнерами ми шукаємо реальні механізми подолання угорського вето. Важливо обстоювати нероздільність європейського шляху України та Молдови.

У взаємодії з НАТО наша тактична мета — посилення нашої оборони. Важливо розвивати нову ініціативу Альянсу «Prioritised Ukraine Requirements List». В межах цієї багатомільярдної програми європейські союзники купують у США зброю для України.

Шостий пріоритет — публічна дипломатія та комунікація.

Від України не може бути втоми. Ми більше залучатимемо до нашої підтримки не лише експертні спільноти, а й місцевий шоубізнес, спортсменів та інших лідерів громадської думки. Не лише тих, хто каже те, що ми хочемо чути. А насамперед тих, кого чують у ваших країнах. Голос України має бути чутно.

Сьомий пріоритет — захист і підтримка мільйонів українців за кордоном. Маємо не просто розширювати присутність, а й підвищувати якість. За допомоги системи «е-Консул» ми вже підвищуємо доступність консульських послуг.

Наші співвітчизники за кордоном — це наша сила. Маємо зберегти та правильно використати її. Ми й надалі працюватимемо над спрощенням доступу до консульських послуг, а також мудрим та ефективним втіленням закону про множинне громадянство.

* * *

Як я писав на початку, Україна сьогодні, можливо, не зовсім «дипломатична» в повсякденному сенсі цього слова. Проте я гордо можу сказати, що українська дипломатія сьогодні в пошані у світі. Ми фахово та самовіддано працюємо.

Ми не «дипломатичний фронт». Фронт у нас один, і люди там носять не костюми з краватками.

Проте ми — дипломатична команда. І ми граємо на результат.

Наш результат окреслений чітко. Це всеосяжний, справедливий і сталий мир.

Ми обов'язково його досягнемо.

Andrii Sybiha,
Minister for Foreign Affairs of Ukraine

FROM STRENGTH OF DIPLOMACY TO DIPLOMACY OF STRENGTH

Arguably, throughout 2025, Ukraine has not always been 'diplomatic' in the common sense of the word. We were often inconvenient, but always confident and strong.

At the start of it all, the world had to buckle its diplomatic seatbelts. Today, as autumn starts and we are entering a new political season, we can confidently claim that despite geopolitical turbulence, we have managed to defend all our core diplomatic positions.

We have earned diplomatic scars and survived extreme pressure and occasional blackmail, but we made it. We have preserved the aid and alliances.

A great many things have stemmed from Ukraine's President Volodymyr Zelenskyy's leadership and personal involvement across each essential track: just peace, weapons, retention of the continued assistance of our allies, maintenance of Ukraine's resilience, and protection of our people.

'No decisions about Ukraine without Ukraine. No decisions about Europe without Europe,' President Zelenskyy said during the Munich Security Conference in February. This formula has become an axiom amongst ourselves and our European allies.

My former German counterpart, Annalena Baerbock, who has been elected to serve as president of the United Nations General Assembly for its 80th anniversary session, has said that 'Ukraine reinvented diplomacy.' I think this is a fair notion.

Today, our diplomacy is that of strength.

We know we are backed by the strength of truth and the strength of our people. First of all, it is the strength of our warriors, the brave men and women fighting to protect Europe.

It has been over 11 years of Ukraine fighting against the Russian invasion. Over three years of the full-scale invasion. We have made it

through three extremely tough winters, and we are currently preparing for the fourth. We know that Russia will not abandon terror. Yet we likewise know that Russia is incapable of breaking our people's spirits.

We stand proudly against the Russian aggression because we are not alone.

This year may yet play a truly decisive part in stopping Russian aggression. Ukraine seeks peace, and it deserves a just and equitable peace, which is precisely why we supported the US's proposal for a full, unconditional ceasefire in March.

In the six months that followed, we reached our biggest diplomatic achievement: a shared transatlantic vision, in which security is a cornerstone of lasting peace, and security guarantees are the main element of any diplomatic solution.

As always, the ball is in Russia's court. Our pressure, combined with our allies' pressure, can force the aggressor to pass that ball to the side of resilient peace in Europe. Moscow continues terrorising Ukraine's civilian population, plans new offensive operations, and in no way whatsoever does it intend to end the war.

War is in Russia's nature. Russia must stop killing. Putin must fully recognise that he cannot achieve his goals. Only strength can force him to accept this fact. Putin has already become the most prolific mass murderer of his people, yet he cares very little about that.

On the path towards just and resilient peace, we require three main components: the involvement and leadership of the US in peace efforts; the increase of the price Russia pays for continued aggression (new sanctions, confiscation of frozen assets, and increasing isolation); and the empowerment of Ukraine, which must come with a deterrence package to make Russia understand that any attempt to unleash a new war will cost it far more than whatever it may expect to gain from it.

* * *

I would like to elaborate on the following three aspects: global security, the achievements of Ukraine's diplomacy of strength, and our priorities for the future.

First. Security.

2025 made it clear: the Russian threat is not exclusive to Ukraine. The consequences of the Russian war have already reached a global

scale. Russia is responsible for global turbulence and crises. Russia challenges the global freedom of navigation, undermines food security, and weaponizes energy. Russia empowers rogue regimes across the world. Russia is the only country in the world resorting to nuclear blackmail.

The Russian army is no longer the same as it was in 2022. Unfortunately, it has gained and continues to gain extensive warfare experience and is developing its military technology. Russia is a threat to global security.

This is about more than Europe. Consider what North Korea has gained in exchange for its military units' participation in the Russian aggression against Ukraine. First of all, we are talking about extra defence capabilities that generate a direct threat to Asia. Transatlantic and Indo-Pacific security are inextricably linked.

The good news is that the world has started to act more confidently. American President Donald Trump's harsh yet justified position has forced NATO member states to revise their national budgets. The agreed allocation of 5% from their GDPs for defence and the associated expenses will strengthen the Alliance. Ukraine's eventual membership will strengthen it even further.

We can feel the impact of Europe's new leadership — new European strength. Europe becomes increasingly aware of its responsibility for its own security and its need to be self-reliant in the defence industry. Our European allies increasingly often view their contributions to Ukraine not as aid but as investments in their own security.

Our security is indivisible.

We must cement this idea as the bedrock of global understanding. Ukraine already contributes to collective security and strength. Ukraine actively develops its own defence industry and possesses the unique experience of testing its designs in the field of battle, and this is why it will eventually become a global defence hub. This will be especially important in the world of tomorrow, in which the military industry will be a geopolitical asset.

Second. Achievements of our diplomacy of strength.

Our main diplomatic achievement has been reaching a single vision between Ukraine, the US, Europe, and other allies on security being a precondition for peace. We all agree that security guarantees are a cornerstone of resilient peace. These guarantees must be legally binding. We must be able to defend ourselves if we are to avoid being

forced to actually do that. We must get clear answers as to who will counter Russia should it attempt another aggression, and how.

We have achieved important results in a year of work. More than 50 countries have announced new military aid packages. Our military industry complex is experiencing a surge in foreign investment. The Danish model is becoming a gold standard. Ukraine must become as self-reliant as possible to secure the needs of its military industry and army.

The UN General Assembly resolution on 'Advancing a comprehensive, just and lasting peace in Ukraine', adopted during its 11th Emergency Special Session in February 2025, was a landmark achievement of Ukrainian diplomacy and a significant proof of continued wide international support for our country. Despite the turbulence in the international environment, we managed to raise a powerful coalition of states that had confirmed their dedication to the principles of the UN Charter and Ukraine's sovereignty, independence, and territorial integrity. The resolution's adoption was an unambiguous signal of the international community's unity around fundamental rules and values and yet another step in the continuous efforts to protect the rule-based international legal order.

We and our partners share a belief in a world driven by the power of law, not the power of force. We must make this belief a reality. We must ensure justice. Every war criminal must be brought to answer for their crimes: a Russian soldier, for raping a Ukrainian woman; the Russian leadership, for raping international law.

We made an important stride towards that end when we signed the agreement with the Council of Europe to establish the Special Tribunal for the Crime of Aggression Against Ukraine. I appreciate that we launched the political part of this process in Lviv. That marked the reclamation of Ukraine's role in international criminal law. This needs to be the basis for our international work: restoring our credibility in places where it was unfairly forgotten or treacherously stolen.

Ukraine is also determined to draw on its own bitter experience of war to fill the existing gaps in international humanitarian law.

The inevitability of punishment is the only way to force Russia and other potential transgressors to comply with international humanitarian law.

The international community needs to return to strict adherence to the rules and principles of international humanitarian law. Failure

to comply with it should be grounds for automatic sanctions. We also have to discuss preventive action.

The above is the very reason why this year, on the 76th anniversary of the signing of the Geneva Conventions, we came forward with the initiative to establish the International Humanitarian Law Progressive Development Platform. We must identify existing gaps and ultimately fill them.

When working with legal and contractual frameworks, we are guided by the simple principle of our strategic interests. We must work on the things that make us stronger. We must do away with the things that weaken us.

Following this principle, we made a difficult but necessary political decision to stop the implementation of irrelevant obligations under the Ottawa Convention. We are convinced that this step is both necessary and proportionate to the level of threats, as it concerns the survival and preservation of Ukraine as a sovereign, independent, and free state.

Our strength is more than our military. Amidst the full-scale war, we have managed to retain our status as a guarantor of global food security. Despite the constant Russian terror targeting Odesa, the city remains an important world port, and our Black Sea transport corridor remains a vital artery. President Zelenskyy's Grain From Ukraine initiative, which has been funded by our partners, allows Ukraine to maintain free grain supplies for the countries that require them the most.

We are developing a new infrastructure for interacting with our partners. Ukraine occupies an appropriate place in the work of institutional multilateral formats, such as Weimar+ or the Nordic-Baltic Eight, as well as the Ukraine — Southeast Europe Summit and Ukraine — Nordic Summit. Not only are we joining existing formats, we are also creating new ones. We continue developing the Lublin Triangle. Our new format with Moldova and Romania has been titled Odesa Triangle. An alliance named after a Ukrainian placename is an important sign of our subjectivity and the strength of Ukrainian diplomacy. We have also founded the Ukraine + Benelux cooperation format. We are deepening and refining cooperation with our strategic partners. For example, we have signed a historic One Hundred Year Partnership Agreement between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine.

We are expanding Ukraine's global presence. Throughout the last 18 months, we opened 10 embassies: in Botswana, the DRC, Ghana, the Ivory Coast, Mauritania, Mozambique, the Republic of the Philippines, Rwanda, the Sultanate of Oman, and Tanzania. We have opened the General Consulate in Mumbai. We plan to open four more embassies before the end of 2025 — in the Dominican Republic, Ecuador, Panama, and the Oriental Republic of Uruguay — and more than 10 new consular missions, including in Germany, Iraq, Italy, Romania, Slovakia, and two in Poland and France each. We are planning to upgrade the level of existing Ukrainian consulates in Antalya and Gdańsk to consulates general. We are reducing our presence in Cuba, and we plan to use those resources to improve our presence elsewhere in the region.

We are introducing the office of the Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to UNESCO. Our cultural heritage is also a source of our strength.

For the first time in history, we invited the honorary consuls of Ukraine and foreign honorary consuls in Ukraine to participate in this year's meeting of ambassadors and general consuls. We are working on opening 32 honorary consulates worldwide, and we will start using this unique diplomacy tool more extensively.

The Ministry of Foreign Affairs' building on Saint Michael's Square is known as 'the building with a view of the whole world'. But in this world, we are not observers.

Our diplomacy of strength proves this every day.

Third. Priorities.

We outlined seven priorities during our July meetings with ambassadors and general consuls.

The first priority of diplomacy of strength is obvious: reinforcing our defences. This is about bolstering our capabilities on the front to strengthen our bargaining power in negotiations. Instead of our allies sending us weapons from their warehouses or ordering them from their defence industry companies, we need to finally shift to a model under which they will invest in our defence industry and localise their production facilities for co-production in Ukraine.

The second priority is to increase pressure on Russia and its accomplices. Every new sanction package is undeniably a success. Yet with every air attack, we can see that those sanctions are not enough. Unfortunately, Russia still manages to circumvent the sanctions. It

still enjoys access to raw materials, critical components, equipment, and software.

It is imperative to coordinate and synchronise Ukraine's sanctions with those of its partners; expand the sanctions to target strategic areas of Russia's industry; reduce the price ceiling for Russian oil; ban all maritime services concerning oil exports; enhance export controls and the measures to counter the circumvention of sanctions; strengthen the sanctions against the 'shadow fleet'; block critical imports; prohibit exports of cutting-edge technologies; introduce sanctions against the Roskosmos and Rosatom; cut off the remaining Russian banks from SWIFT; stop the activities of foreign companies in Russia; implement secondary sanctions.

The third priority is the restoration of justice. It also stands for prosecuting war criminals and bringing our people back home.

Our objective is to ensure that as many countries as possible join the Enlarged Partial Agreement on the Management Committee of the Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine. The Committee must begin its work as soon as possible. Russia's leadership must know that they have no immunity to consequences.

Our utmost attention is on bringing back the children stolen from Ukraine. The results we seek to achieve must match the scale of the crime of deportation. President Zelenskyy's Bring Kids Back initiative and the International Coalition for the Return of Ukrainian Children are viable tools to that end.

We are working on setting in motion the process of confiscating the frozen assets. Europe must not be a reliable banking institution for war criminals. Russian state funds ought to be diverted to Ukraine's defence and recovery.

The fourth priority concerns resources for recovery and development. Recovery is not a task for tomorrow; it's a process that is already underway.

Ukraine's recovery is also a major business project with high profit potential. We are already developing specific content for this project.

Meanwhile, we are communicating the message that we are not only someone to be helped, but also a profitable trading partner. Investments in Ukraine are investments in a future EU member state.

The fifth priority is the EU and NATO. Ukraine is not a passive candidate idling in the queue but a leading co-author of a common security architecture and a defender of the very values that define Europe.

It's unacceptable when a single country — Hungary — obstructs the whole expansion process. In doing so, it abuses its status as an EU and NATO member state.

Together with our partners, we are looking for a way to overcome the Hungarian veto. It is important to assert the non-separability of Ukraine's and Moldova's European path.

When it comes to NATO cooperation, our tactical objective is to bolster our defences. It is important to develop the Alliance's new initiative: Prioritised Ukraine Requirements List. This multibillion-dollar programme allows European allies to buy weapons for Ukraine from the US.

The sixth priority is public diplomacy and communication.

There can be no exhaustion from Ukraine. We will involve more people in our support — not just experts but representatives of the local show business, athletes, and other public opinion leaders. And not just those who will say the things we wish to hear, but mainly those whose voices are heard in their countries. Ukraine's voice must be heard.

The seventh priority is protecting and supporting millions of Ukrainians abroad. We must not merely expand our presence, but also increase its quality. We are already improving access to consular services through the e-Consul system.

Our fellow citizens abroad are our strength, which we must sustain and use well. We will keep working on simplifying access to consular services and ensuring that the law on multiple citizenships is implemented wisely and effectively.

* * *

I restate what I wrote at the beginning: perhaps today's Ukraine is not always 'diplomatic' in the common sense of the word. However, I can proudly say that Ukrainian diplomacy is held in high esteem across the world today. We do our job with professionalism and dedication.

We are not a 'diplomatic front'. We have but one actual front, and the people who fight on it do not wear two-piece suits.

We are, however, a diplomacy team, and we act to get the job done.

Our job is clear-cut: to reach a comprehensive, just, and sustainable peace.

We will be sure to deliver it.

Григорій Перепелиця,
доктор політичних наук,
професор кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
директор Інституту зовнішньополітичних досліджень

ДИПЛОМАТІЯ ЯК ПРОДОВЖЕННЯ ВІЙНИ ЧИ ДОСЯГНЕННЯ МИРУ: дилема українського вибору

Анотація. Дипломатія є класичним інструментом зовнішньої політики. Оскільки війна є також формою продовження політики, то, звісно, й дипломатія є продовженням війни, хоча зазвичай, на відміну від головних воєнних засобів, її проведення спрямоване на досягнення миру в інтересах сторони, що воює. І саме тому дипломатію, як і воєнну стратегію, можна вважати мистецтвом. Отже, дипломатія є частиною ведення війни й тому спрямована як на її завершення, так і на продовження.

Викладено міркування про те, чи до снаги їй впоратися з означеною проблемою та зберегти незалежність і державний суверенітет України. Сконцентровано увагу на пошуку причин того, чому Формулу миру Володимира Зеленського так і не втілили повною мірою. Мир не настав як на глобальному, так і на регіональному рівнях, а його основні гасла виявилися декларативними. Пошук цих причин вказує на те, що остаточна руйнація світового порядку унеможливила опору на традиційні інструменти дипломатії, а зміна балансу сили призвела до втрати ідеологічних орієнтирів і нового переділу світу.

Ключові слова: війна, мир, перемога, українська дипломатія, світовий порядок, США, Європа.

Чому Формула миру не спрацювала

Формула миру загалом не могла гарантувати справедливого миру, оскільки не була забезпечена воєнною перемогою України або хоча б її силовою перевагою над росією. Саме дисбаланс України в силі не давав шансів на таку перемогу. Відсутність цих шансів великою мірою спонукала українське керівництво вдатися до дипломатичного шляху врегулювання тих питань,

яких досягають саме військовим шляхом. Адже запорукою успіху дипломатії є консенсус з опонентом або ворожою стороною з питань, які покликана розв'язати військова сила. У війні віднайти такий консенсус украй складно, оскільки в ній обстоюють антагоністичні інтереси, коли поступки однієї сторони іншій сприймають як поразку.

З огляду на такі обставини на дипломатію покладають обмежені завдання в умовах війни, як порівняти із застосуванням військової сили. Дипломатія у війнах відігравала підлеглу, другорядну роль. Її традиційну функцію зводили здебільшого до забезпечення успіху військ на полі бою: перемоги над противником або уникнення поразки у війні. Зокрема в таких межах і діє російська дипломатія, намагаючись на всіх переговорних майданчиках примусити Україну до капітуляції та забезпечити перевагу російських військ на полі битви. Українська ж дипломатія, навпаки, намагається уникнути капітуляції нашої держави, позбавити росію переваг на полі бою, не допустити її перемоги та водночас досягнути справедливого миру й отримати надійні гарантії безпеки. Головним її стратегічним завданням залишається забезпечити виживання України як суверенної держави. Не маючи достатнього силового потенціалу, українська дипломатія покладається на міжнародну підтримку з боку демократичного світу та отримання від нього відповідних безпекових гарантій. Ставку в наповненні Формули миру за відсутності перспектив членства в НАТО, зокрема й опори на принцип колективної оборони та укладення воєнних союзів, робили на пошук прихильників у відновленні глобальної безпеки, яку порушила російсько-українська війна.

Усі ці глобальні виклики, які зачіпали безпекові інтереси багатьох країн, були занесені до Формули миру. Перший її пункт стосувався ядерної безпеки, яка залишалася найбільшим глобальним викликом кінця XX та XXI століть. Другим глобальним викликом, що стосувався інтересів Глобального Півдня, була продовольча проблема. Саме її врегулювання мало б забезпечити Україні підтримку з боку більшості африканських та азійських країн.

Друга частина Формули миру була сконцентрована на проблемі завершення російсько-української війни та подоланні її руйнівних наслідків. До неї належали такі питання, як виведення

російських військ з території України та відновлення її територіальної цілісності. Лише після повернення контролю українських військ над усіма ділянками державного кордону України разом із Донбасом і Кримом має бути повне припинення бойових дій.

Далі настане фаза встановлення справедливого миру, до необхідних елементів якого планували зарахувати створення спеціального трибуналу щодо злочинів агресії росії проти України та узаконення й реалізацію механізмів відшкодування воєнних збитків коштом знерухомлених російських активів. Після завершення цих процедур можливе підписання мирного договору з росією про завершення війни.

Така процедура доволі чітко й послідовно визначає шлях до миру. Проте вже на стадії експертних груп усі положення Формули миру, а надто її другої частини, не будуть підтримані з багатьох причин, найперше через зневіру в перемозі України, яка мала б бути основною гарантією досягнення справедливого миру. Саме тому на Саміт миру, що проходив 15–16 червня 2024 року у Швейцарії, було винесено тільки питання ядерної та продовольчої безпеки, обміну полоненими всіх на всіх.

Саміт миру як відхід від перемоги до перемир'я

У Спільному комюніке Саміту миру щодо обрисів миру було зазначено, що, по-перше, будь-яке використання ядерної енергії має бути безпечним і захищеним, включно з експлуатацією Запорізької атомної електростанції, яка має перебувати під повним контролем України, відповідно до принципів Міжнародного агентства з атомної енергії та під його наглядом. Будь-яка погроза ядерною зброєю або її застосовування в нинішній війні є неприпустимими. Проте положення про деокупацію ЗАЕС так і не увійшло до тексту комюніке. По-друге, у питанні продовольчої безпеки зазначено, що напади на торговельні судна в портах і на всьому шляху прямування, а також удари по цивільних портах і цивільній портовій інфраструктурі є неприйнятними. Тому вільне, повноцінне й безпечне торговельне судноплавство, а також доступ до портів у Чорному й Азовському морях критично важливі. Відповідно, українська сільськогосподарська продукція має безпечно й вільно надходити до зацікавлених третіх країн [1].

Щодо обміну полоненими визначено: «Всі депортовані та незаконно вивезені українські діти, а також всі інші незаконно затримані українські цивільні, повинні бути повернуті в Україну» [1]. Всі військовополонені мають бути звільнені через механізм повного обміну. Наголошено також, що мирне врегулювання конфлікту може бути стійким, лише якщо буде засноване на нормах міжнародного права, зокрема щодо непорушності кордонів і територіальної цілісності, хоча всі 10 пунктів Формули миру на ньому й базуються.

Загалом Спільне комюніке Саміту миру підписали 80 із 92 країн-учасників. Серед тих, хто не поставив підпис під документом, були Бразилія, Вірменія, Індія, Індонезія, Мексика, Об'єднані Арабські Емірати, Південно-Африканська Республіка, Саудівська Аравія, Таїланд і ті країни Глобального Півдня, які не збираються дотримуватись окремих положень міжнародного права та Статуту ООН.

Безумовно, Саміт миру показав повну підтримку з боку країн Заходу. Його положення прийняли не тільки демократичні країни, а й ті, які б хотіли пробачити володимирові путіну та відновити партнерство з росією, але їм довелося з різних причин доєднатися до решти європейських держав. Проте Формула миру не стала об'єднальною, і сам саміт не згуртував світ на підтримку України у війні з росією.

Тож остаточна руйнація наявного світового порядку, заснованого на міжнародному праві, унеможливила опору на традиційні інструменти дипломатії. Це стало однією з об'єктивних причин того, що Формула миру не змогла реалізувати тих надій і шляхів досягнення миру, які на неї покладали. Другою причиною була хибна стратегія Президента США Джо Байдена: «щоб Україна не програла, але й не виграла». Такий самий результат був запланований і для рф. Безумовно, росія не повинна виграти, інакше вона піде війною на Європу, яка втягне у це США, що абсолютно не входило в плани Дж. Байдена. В інтересах США також не допустити нищівної поразки росії, яка може призвести до її розпаду, адже в такому разі США втратить росію як партнера у стримуванні Китаю, що є головною стратегічною метою Сполучених Штатів. Ба більше, ймовірно, тоді величезні російські території та ресурси, включно з ядерною зброєю, перейдуть під контроль Китаю, що автоматично зробить США другорядною країною.

Отже, перемога України, яка б забезпечила справедливий мир за порадою європейських партнерів відповідно до стратегії Дж. Байдена, загалом була неможлива. Контрольована воєнна допомога Україні з боку США взагалі унеможливлювала встановлення справедливого миру, оскільки зрештою результати російсько-української війни визначатиме співвідношення сил між сторонами протистояння. За таким критерієм перемога для України є малоймовірною в короткостроковій і, можливо, середньостроковій перспективах, втім як і для росії також. Якщо вона і станеться, то виявиться пірровою.

Щоби вийти з цієї пастки, В. Зеленський в останні місяці президентського правління Дж. Байдена запропонував План перемоги. В. Зеленський був упевнений, що реалізація плану посилить Україну і дасть українцям впевненість у майбутньому. Очевидно, таку переконаність зумовило усвідомлення, що без воєнної перемоги дипломатичний шлях не може зумовити демократичного миру [2].

Першим і чи не головним пунктом у цьому документі було запрошення України до НАТО. Було зрозуміло, що НАТО не захистить Україну, але цей крок мав би стати містком до другого саміту НАТО, де Україна має бути представлена з максимально сильною позицією. Це означало певну заміну силової переваги України над росією. Як зазначив Президент: «Це не означає членства, але є ознакою того, що Україна не наодинці й обов'язково стане членом Альянсу» [2]. Втім, протягом останніх самітів НАТО, що відбувалися вже під час широкомасштабної російсько-української війни, ніхто не наважувався надати таке запрошення через страх можливого зіткнення з росією.

Тому Україна ще раз переконалася, що вона може розраховувати тільки на самооборону. Для цього у плані передбачено другий пункт. У ньому йдеться про незворотне зміцнення української оборони. Реалізація цього пункту передбачала продовження операції Сил оборони на території росії, а також посилення українських позицій і знищення потенціалу рф на окупованій території [3].

План був цілком продуманий і реалістичний, але, знову ж таки, його реалізація цілковито залежала від допомоги партнерів, зокрема комплектування бригад резерву для ЗСУ, посилення ППО, спільного з партнерами збиття російських дронів і ракет,

інвестицій в українське оборонне виробництво, зняття обмежень на застосування далекобійної зброї, надання відповідних далекобійних можливостей і супутникових даних та інформації від розвідок у реальному часі. Та про які спільні заходи можна було говорити, коли наші партнери боялися збивати російські ракети та дрони навіть над власною територією. Така допомога в ліпшому разі виявилася суто символічною, оскільки вона не відповідала планам та інтересам НАТО і США, щоб не спровокувати напружених відносин із росією. Власне, виконання цих заходів не відповідало позиції Дж. Байдена «щоб Україна не програла, але й не виграла», що зрештою призвело до повного фіаско такої зовнішньої політики Президента США та його провалу на чергових виборах. Це позбавило Україну можливості досягнути справедливого миру.

Третій пункт стосувався гарантій безпеки України та передбачав розміщення на її території комплексного неядерного стратегічного пакета «стримування», який буде достатнім для захисту країни від будь-якої воєнної загрози з боку росії. «Пакет стримування — це факт, що Росія або йде в дипломатію, або йде до втрати її машини війни. Мир завдяки силі», — проголосив Глава Держави [3].

Передбачали, що виконання третього пункту могло б стати замінником членства України в НАТО в межах досягнення миру, навіть дипломатичним шляхом, а також висловлювали ідею розміщення миротворчих або стабілізаційних сил по лінії фронту на території України поблизу окупованих росією українських територій. Цей пункт був пов'язаний із п'ятим пунктом, який передбачав втілення ширшого безпекового контексту, що мав бути реалізований протягом більш довготривалого повоєнного часу і був розрахований на активну участь України в розбудові нової моделі безпеки й оборони Європи, за якої наша країна мала б відігравати провідну роль. Цей пункт передбачав заміщення українськими підрозділами, які здобули реальний досвід сучасної війни, застосування західної зброї та взаємодії з військами НАТО, окремих військових контингентів Збройних сил США під час їх виведення з Європи, за умови, якщо Північноатлантичний альянс наважиться їх застосовувати. «Цей український досвід має бути використаний для зміцнення оборони всього Альянсу та гарантування безпеки в Європі. Це достойна місія для наших героїв», — підсумував В. Зеленський [3].

Проте, як відомо, цей план так і не втілили. Реалізовано тільки те, що покладали на Україну та її Сили оборони. Це Курська операція про перенесення бойових дій на територію росії та стримування наступу російських військ на українській території через ураження їхнього бойового потенціалу, який значно переважає український.

При новій адміністрації Президента Дональда Трампа з усіх пунктів Плану перемоги зацікавив тільки пункт про стратегічний економічний потенціал України, який він намагається використати суто в бізнесових інтересах через підписання відповідної комерційної угоди. Те саме сталося зі втіленням інших положень Формули миру. Наприклад, у контексті першого пункту формули, замість повернення Запорізької АЕС під контроль України, у Мирному плані Д. Трампа вона має повернутися до України, але перебувати під управлінням США, а електроенергія має надходити як на підконтрольну Україні територію, так і до окупованих росією територій, включно з Кримом.

Пункт щодо продовольчої безпеки вдалося реалізувати ще до президентства Д. Трампа підписанням зернової угоди між Туреччиною та рф під егідою ООН, але згодом росія вийшла з цієї угоди. І тільки завдяки бойовим діям Сил оборони України Чорноморський флот рф вдалося витіснити із західної частини акваторії Чорного моря, а морське судноплавство було відновлено. Втім, інша частина Чорного, Азовського морів і порти Миколаєва та «Ольвія» в Миколаївській області так і залишаються заблокованими. Тільки коли Україна запровадила симетричну відповідь з ураження енергетичної структури росії, вдалося зменшити нищення української інфраструктури. У звільненні полонених зацікавлені обидві сторони протистояння, тому з різними інтервалами і в різній кількості за міжнародного посередництва процес усе ж триває.

Тож українські зусилля зі втілення Формули миру через проведення Саміту миру так і не змогли об'єднати міжнародну спільноту; навпаки, як показав подальший прихід Президента Д. Трампа до влади у США, зробили Захід ще більш роз'єднаним. Зупинити ж глобальну ескалацію теж не вдалося. Вона тільки посилилась, і мирні ініціативи В. Зеленського виявилися майже похованими. Натомість Глобальний Південь продовжує наступ на Захід.

Українська дипломатія в лещатах путінсько-трампівського плану: говоримо про мир, але продовжуємо війну

Попередні вимоги Д. Трампа щодо примусу України до миру були доволі багатонадійливі для кремля в плані дотиснення України до капітуляції. Саме тому в. путін уже під час інавгурації Д. Трампа 20 січня 2025 року провів засідання російського Радбезу та заявив про готовність до мирних переговорів із Вашингтоном. Дипломатичний шлях давав йому низку преференцій для капітуляції України.

По-перше, шляхом імітації «бажання до миру» як головної мрії Д. Трампа стати глобальним миротворцем із Нобелівською премією миру, в. путін може тримати того під своїм психологічним контролем, здійснювати над ним «зовнішнє управління» й через нього підштовхувати Україну до капітуляції. По-друге, використовувати дипломатичний шлях як прикриття для продовження війни та досягання переваг на полі бою. По-третє, звинувачуючи Україну в небажанні йти на російський компроміс, позбавити ту підтримки з боку США й запровадити до неї пекельний тиск, який змусить прийняти принцип «мир через капітуляцію». По-четверте, припинення вогню давало в. путіну можливість закріпити територіальні здобутки та відновити собі військовий ресурс. Невипадково тому в. путін погодився на переговори, але за умови виконання жорстких вимог, серед яких: відмова України від членства в НАТО, обмеження військового потенціалу України, надання їй нейтрального статусу, а також усунення Уряду України від влади через перевибори та встановлення російських маріонеток, які приймуть умови росії.

Від самого початку каденції нового Президента Д. Трампа його команда розуміла, що обіцянки про мир в Україні за «24 години» були нездійсненні. Тому Д. Трамп одразу поставив на паузу досягнення миру за 100 днів, щоби висунути Україні ультиматум і примусити її в дипломатичний спосіб шляхом силового тиску прийняти умови росії.

У цій ситуації українська дипломатія усвідомлювала жорстку реальність воєнної поразки. Одним із таких заходів стало припинення з боку Д. Трампа воєнної допомоги Україні та відключення від розвідувальної інформації. Тому Президент В. Зеленський погодився на переговори з рф у будь-якому форматі, але водночас теж поставив умови, згідно з якими Україна

не погоджується на юридичне визнання окупованих територій російськими. Метою таких переговорів має бути припинення вогню, надання Україні надійних безпекових гарантій і підтримання стійкого миру після завершення бойових дій.

Українська дипломатія наполягала на тому, що Україна не агресор, а жертва російської окупації, тому не можна звинувачувати її в небажанні досягнути миру. Врешті-решт 11 березня 2025 року в місті Джидда Саудівської Аравії відбулися перші переговори делегацій України та США, наслідки яких стали знаковими в питанні зняття заборони на американську допомогу, що її затвердив ще Президент Дж. Байден, і продовження контактів зі США та рф.

По-перше, на цій зустрічі були обговорені умови перемир'я в російсько-українській війні, де Україна погодилася на припинення вогню на морі та в повітрі, а також можливість появи західних миротворців. Американська сторона запропонувала Україні 30-денне припинення вогню. В. Зеленський підтвердив готовність України до тимчасового перемир'я, якщо на нього погодиться рф. США передали ці пропозиції на розгляд кремля. По-друге, ще одним питанням стало обговорення звільнення полонених за принципом «всіх на всіх», у чому були зацікавлені обидві сторони протистояння. По-третє, Україна також висловила готовність підписати зі США ресурсну угоду, яку зрештою уклали значно пізніше з певними корективами й компромісами, однак американська сторона не пов'язує її з безпековими гарантіями, які українська делегація також представила на цих переговорах. Водночас Вашингтон вважає, що досягнути припинення вогню та покласти край війні неможливо, «якщо обидві сторони не підуть на поступки»; США переконані, що й Україна, і рф «мають зрозуміти, що немає військового вирішення цієї ситуації». «Росіяни не можуть завоювати всю Україну, і, вочевидь, Україні буде дуже важко в будь-який розумний період часу якось змусити росіян повернутися туди, де вони були в 2014 році», — наголосив Марко Рубіо перед переговорами з Україною [4].

Проте позиція москви продемонструвала неготовність до виконання запропонованих пропозицій. Перемир'я так і не було досягнуто ні під час Великодніх свят, ні у 30-денний термін, оскільки москва прагнула домогтися в такий «дипломатичний» спосіб капітуляції України, а не миру. 17 квітня 2025 року

відбулася зустріч в Парижі, де США презентували Європі проєкт мирної угоди між росією та Україною, яка передбачає фактичне замороження війни, а також послаблення санкцій проти росії в разі тривалого припинення вогню [5].

Основні параметри цього плану попередньо були узгоджені з в. путіним і одержали позитивний відгук, оскільки в ньому були викладені головні умови росії. В них, окрім припинення вогню, було передбачено, що США погодилися визнати «російськими» Крим і частини Херсонської, Запорізької, Донецької та Луганської областей, що перебувають під російською окупацією. Водночас США не вимагають від України і держав ЄС російської юридичної юрисдикції над цими територіями. Україна ж зберігатиме де-юре визнання своїх кордонів у межах до 2014 року.

Росія зобов'язується не перешкоджати судноплавству по Дніпру, а також отримує підтвердження, що Україна не стане членом НАТО, але може стати членом ЄС. Лінія розмежування територій, які контролюють рф та Україна, проходитиме по лінії фронту. Росія має деокупувати захоплені території Харківщини, Україна — Бєлгородщини та Курщини.

Санкції проти росії будуть скасовані, і США відновлять свої відносини з рф щодо реалізації інвестиційних економічних проєктів. Україна погоджується на підписання зі США угоди про розподіл прибутку від надр, попри те, що її умови наразі не визначені. Україні нададуть «надійні гарантії безпеки», які має забезпечувати контингент із європейських держав без участі військовослужбовців США. Водночас жодних юридичних зобов'язань стосовно їх виконання не передбачено. Україна отримує допомогу на відбудову. Джерела її фінансування, обсяги, відповідальність росії в документі також не передбачені [6].

Після цього залишилося тільки отримати згоду в Україні. Українська сторона висловила невдоволення цим документом, її підтримали і європейські партнери. Щоб підняти ставки, Д. Трамп особисто попередив, що це «остання пропозиція». Якщо ж цей мирний план не буде сприйнятий, США «вийдуть із процесу». Тому 23 квітня 2025 року від імені Уряду Україна надіслала до Вашингтона заяву про те, що вона готова до переговорів, але не до капітуляції та не прийме замороженого конфлікту, замаскованого під мир [6]. Того ж дня в Лондоні відбулася зустріч із європейськими партнерами, де було обговорено основні пункти заяви.

У цих пунктах Україна намагалась упередити визнання за росією міжнародного суверенітету над Кримом та іншими окупованими територіями. Тобто визнання з боку України російської анексії, включно з Кримом, неможливе за жодних умов. У 5 пунктах переговорного документа зазначено, що будь-яка мирна угода має бути заснована на міжнародному праві, а не на «капітуляції». Гарантії як ціна за будь-яку мирну угоду, за якою Україна поступиться територією росії, навіть тимчасово, мають бути чіткими та надійними. Право обирати безпекові (НАТО) або економічні (ЄС) союзи, до яких Україна прагне вступити, не може бути обмежене. Україна не прийме угоду з обмеженнями для Збройних сил України та української обороноздатності.

Україна має перебувати в центрі мирного процесу, а не під контролем над переговорами з боку Д. Трампа. Дозвіл росії контролювати Крим дає їй можливість загрожувати не тільки Україні, а й союзникам НАТО і США у Чорному морі — Болгарії, Румунії та Туреччині. Росії не можна дозволити використовувати угоду для обмеження чисельності ЗСУ та української оборонної промисловості [7].

Проте Мирний план Д. Трампа не має практичного втілення. Адже намагання США зірвати лондонську зустріч не дає відповіді на те, як досягнути фінальної згоди від будь-якої зі сторін, і не наближає миру. Крім того, такі дії Д. Трампа підривають довіру його європейських партнерів до його обіцянок і рішучості. Втім, в. путін втілює свій план продовження війни під прикриттям дипломатії.

У цих умовах українська дипломатія разом із європейцями намагалася втілювати положення Д. Трампа щодо встановлення миру в Україні протягом 100 днів після його інавгурації. З одного боку, важливо було утримати Д. Трампа в переговорному треку і змусити його запровадити санкції проти росії за відмову від 30-денного перемир'я, а з іншого, виконати ту частину умов стосовно забезпечення гарантій безпеки України, що були покладені на європейців.

Зважаючи на свій попередній план, Д. Трамп чітко заявив, що гарантії безпеки має реалізувати контингент європейських держав без участі військовиків США, хоча щодо надійності таких гарантій не йшлося. Крім того, Д. Трамп відмовився від

формату військової допомоги в межах «Рамштайну», що дедалі більше ускладнювало безпекову ситуацію України. Щодо виконання цих вимог деякі союзники покладали надію на НАТО та розміщення його контингентів у демілітаризованій зоні на території України після підписання угоди про завершення війни, а також миротворчих сил під егідою ООН, які начебто мали дати «чіткі» безпекові гарантії.

Згодом стало зрозуміло, що широкомасштабну воєнну операцію неможливо замінити миротворчою операцією, яка потребує велетенських ресурсів і згоди Північноатлантичного альянсу та росії без як боязні для НАТО бути втягнутими у війну, так і суперечностей із цього приводу в самому альянсі. Але кремль категорично виступив проти розміщення в Україні миротворців із країн НАТО [8]. Було також багато ідей про рівень гарантій, який відповідав би статті 5 Вашингтонського договору, але ці ідеї виявилися нереалістичними.

Саме тому на початку березня 2025 року Прем'єр Великої Британії Кір Стармер оголосив про створення «коаліції охочих» для розгортання в Україні «міжнародних сил безпеки» в разі досягнення угоди про припинення вогню. Основним питанням, яке вже обговорювали 27 березня 2025 року на саміті лідерів країн коаліції в Парижі, було направлення військового контингенту в Україну для контролю над дотриманням мирної угоди, якщо та буде укладена з росією. Проте її учасники відмовилися від такої ідеї й перейшли до пошуку альтернатив, оскільки зіткнулися з політичними та логістичними обмеженнями й відмовою США та росії в підтримці такої місії.

Але намір підтримувати Україну не припинився. З «коаліції охочих» виросла «коаліція рішучих» — об'єднання держав, які активно підтримують Україну в повномасштабній війні з росією. Темами для обговорення та координації стали 4 основні цілі, коли стало очевидно, що переговори з виконання 30-денного перемир'я зайшли в глухий кут. Загалом теми обговорення такі: «надання всебічної підтримки Україні, включаючи військову, фінансову, матеріально-технічну та розвідувальну допомогу; розгляд можливості розгортання міжнародних сил безпеки в Україні у разі досягнення домовленостей про припинення вогню з Росією; активне обговорення та розробка гарантій безпеки для України на довгострокову перспективу; пошук альтернативних

механізмів забезпечення безпеки, враховуючи політичні та логістичні складнощі з відправкою миротворчого контингенту; підтримка України на переговорному процесі з метою досягнення справедливого миру та посилення її обороноздатності» [9]. З цією метою 10 травня 2025 року в Києві відбулося засідання лідерів країн «коаліції рішучих» у гібридному форматі: частина учасників була присутня особисто, частина — онлайн. Лідери «коаліції рішучих» обговорили гарантії безпеки для України після можливої угоди про припинення вогню з росією. Вперше до цієї зустрічі приєднався Канцлер Німеччини Фрідріх Мерц. На саміті в Києві порушили дискусію щодо 30-денного перемир'я між Україною та рф, але якщо москва не погодилася б на нього, мали запровадити додаткові санкції проти країни-агресора, які США так і не підтримали.

У відповідь Вашингтон ультимативно висунув вимоги щодо відновлення прямих переговорів між Україною та росією, інакше США «вийдуть» із війни, що загрожувало обіцяними санкціями кремлю та припиненням воєнної допомоги Україні. Представники «коаліції рішучих» взяли участь у спільному дзвінку, в межах якого закликали в. путіна до 30-денного припинення вогню з 12 травня 2025 року. Україна також висловила готовність припинити вогонь. В. путіну нічого не залишалося, як відповісти на такі вимоги, щоб утримати безмежну довіру Д. Трампа. В межах цієї відповіді він, по-перше, запропонував Україні меморандум про мирний договір, по-друге, повернутися до переговорів у Стамбулі за калькою стамбульського пакту 2022 року, що відбувався на початку широкомасштабної війни.

Меморандум повторює ті самі вимоги, які є складовою частиною капітуляції України. Серед них: відмова України від членства в НАТО та письмова обіцянка США й великих держав Заходу, що Північноатлантичний альянс не буде розширюватися на Схід; надання Україні нейтрального статусу; скасування санкцій проти росії та повернення заморожених активів; забезпечення захисту російськомовних і московського патріархату під виглядом свободи віросповідання; визнання російської юрисдикції над окупованими росією територіями Криму, Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей. США і Захід мають припинити постачання Україні західної зброї та змінити українську владу, встановлену після 2014 року [10].

Меморандум рф містить вимогу провести в Україні вибори не пізніше ніж за 100 днів після скасування воєнного стану і перед підписанням мирного договору. Росія також хоче, щоб Україна вивела свої війська з Луганської, Донецької, Херсонської та Запорізької областей.

Усе це російська дипломатія подає як усунення «основних причин» війни росії проти України, а головна умова для встановлення перемир'я полягає в тому, що «коли Путін зрозуміє, що не зможе досягнути мирної угоди на своїх умовах, він намагатиметься показати українцям і європейцям за допомогою воєнних перемог, що "завтрашній мир буде ще більш болючим"» [10]. У відповідь на цей меморандум Президент В. Зеленський заявив: «Це ультиматум, і його не сприйматимуть ні українська сторона, ні будь-хто інший всерйоз, тому що там ультиматум» [11].

І все ж таки Україна була змушена піти на прямі переговори з російською стороною у Стамбулі, оскільки відмова від них призвела б до великих дипломатичних ускладнень у відносинах зі США. Водночас в. путін домігся уникнення ескалації відносин із Д. Трампом і послаблення тиску з боку Європи.

Висновки

Отже, українська дипломатія змушена рухатися в межах путінської парадигми продовження війни, розв'язуючи на стамбульських зустрічах суто військові питання, які стосуються обміну військовополоненими та повернення тіл загиблих, а не питання досягнення перемир'я чи завершення війни. Це слугує для кремля прикриттям у продовженні війни й, очевидно, цілком задовольняє в. путіна, оскільки такі переговори кремль використовує для того, щоб звинуватити Україну в їх затягуванні. Зазначене створює умови для подальшого наступу російських військ доти, доки Україна не пристане на їхні умови або ж доки вони не втратять свого наступального потенціалу. Очевидно, така фабула переговорів задовольняє і Д. Трампа, оскільки вона була розцінена як «здобуток американської сили та лідерства Президента США» [12].

Тож із формулою «дипломатія є продовженням війни», певно, змирився й сам Д. Трамп, риторика якого про безумовне припинення вогню дедалі більше відходить на задній план зусиль щодо припинення російської агресії, і, ймовірніше, навпаки, є схильність до її продовження. Підтвердженням цього є реакція Білого

дому на заяву речника в. путіна Дмитра Пєскова про те, що росія не готова погодитися на безумовне перемир'я з Україною через те, що Захід не припиняє воєнну допомогу України. «Перемир'я є перемир'я, і ви припиняєте (бойові дії. — *Авт.*). Але Америка не каже, що "ми припинимо будь-які постачання". Велика Британія теж цього не говорить. Франція теж цього не каже. У цьому й полягає проблема», — заявив Д. Пєсков [13]. І реакція не забарилась; 2 липня 2025 року Білий дім підтвердив призупинення постачання Україні боєприпасів і ракет під виглядом вичерпання їх останніми роками [14]. У такому разі Україні залишається розраховувати тільки на власні сили та європейських партнерів у гарантуванні своєї та європейської безпеки.

1. Рішення Саміту миру: публікуємо документ, ухвалений у Швейцарії щодо України // Європейська правда. 16 червня 2024. URL: https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/06/16/7188218
2. Володимир Зеленський: Реалізація Плану перемоги посилить нас і дасть українцям впевненість у майбутньому // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 17 жовтня 2024. URL: https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-realizaciya-planu-peremogi-posilit-nas-i-93897
3. План перемоги складається з п'яти пунктів і трьох таємних додатків // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 16 жовтня 2024. URL: https://www.president.gov.ua/news/plan-peremogi-skladayetsya-z-pyati-punktiv-i-troh-tayemnih-d-93857
4. Зустріч у Джидді. Чого очікувати від перемовин США та України в Саудівській Аравії, що пропонує Київ і чого хоче Трамп // NV. 11 березня 2025. URL: https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/peregovori-ukrajini-ta-ssha-v-saudivskiy-araviji-proydut-u-dzhiddi-11-bereznya-pro-shcho-domovlyatsya-50496793.html
5. Nardelli, A., Wickham, A. and Krasnolutska, D. (2025) 'US Offers to Ease Sanctions on Russia in Ukraine Peace Proposal', *Bloomberg*, 18 April. Available at: https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-04-18/war-in-ukraine-us-offers-to-ease-sanctions-on-russia-as-part-of-peace-plan
6. *Сидоренко С.* Не тільки Крим, не тільки НАТО. Нерозкриті деталі «мирної угоди» між Україною, США і Росією // Європейська правда. 23 квітня 2025. URL: https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/04/23/7210115
7. Kelly, K. and Makoii, A. (2025) 'Trump: Ukraine peace deal "pretty close"', *The Telegraph,* 25 April. Available at: https://www.telegraph.co.uk/world-news/2025/04/25/russia-ukraine-zelensky-trump-putin-war-latest-news529/
8. Розмова Трампа з Путіним. Що від неї чекати Україні і які умови висунув Кремль // BBC News Україна. 17 березня 2025. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cjev4j5j37go
9. *Березіна А.* Що таке «коаліція рішучих» та яка її роль у підтримці України // РБК-Україна. 10 травня 2025. URL: https://www.rbc.ua/rus/news/shcho-take-koalitsiya-rishuchih-i-ka-yiyi-1746821613.html

10. Faulconbridge, G. (2025) 'Exclusive: Putin's demands for peace include an end to NATO enlargement, sources say', *Reuters,* 28 May. Available at: https://www.reuters.com/world/europe/putin-ukraine-peace-wants-pledge-halt-nato-enlargement-sources-say-2025-05-28/
11. *Григор'єв В.* Зеленський прокоментував текст російського «меморандуму» про припинення війни // УНІАН. 4 червня 2025. URL: https://www.unian.ua/war/memorandum-pro-pripinennya-vognyu-zelenskiy-prokomentuvav-tekst-rosiyskogo-dokumenta-13028499.html
12. *Павлюк О.* «Ніхто не знає, що я хочу зробити»: як Трамп готує рішення про віну США з Іраном // Європейська правда. 20 червня 2025. URL: https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/06/20/7214221
13. Bennett, I. (2025) 'Regime change in Iran is "unacceptable", says the Kremlin', *Sky News,* 20 June. Available at: https://news.sky.com/story/russia-would-react-negatively-if-irans-leader-is-killed-says-the-kremlin-13385983
14. Kube, C., Tsirkin, J., De Luce, D. and Doyle, K. (2025) 'Pentagon halts weapons shipment to Ukraine amid concerns over U.S. stockpile', *NBC News,* 2 July. Available at: https://www.nbcnews.com/politics/national-security/pentagon-halts-weapons-shipment-ukraine-concerns-us-stockpile-rcna216358

Hryhorii Perepelytsia,
Doctor of Political Science, Full Professor
at the Department of International Relations and Foreign Policy
of the Educational and Scientific Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Director of the Foreign Policy Research Institute

DIPLOMACY — CONTINUATION OF WAR OR PATH TO PEACE: the dilemma of Ukraine's choice

Abstract. The article addresses the key strategic task of Ukrainian diplomacy: ensuring the survival of Ukraine as a sovereign state in the context of the russian-Ukrainian war. Lacking sufficient power capacity, Ukrainian diplomacy relies on international support from the democratic world and on receiving the necessary security guarantees.

The article addresses the question of whether Ukrainian diplomacy is capable of preserving Ukraine's independence and state sovereignty. In his analysis of this issue, the author focuses on the reasons why President Zelenskyy's Peace Formula has not been fully implemented. Its provisions have not been endorsed due to a lack of confidence in Ukraine's victory as the primary guarantee of a just peace. For this reason, only the issues of nuclear security, food security, and the exchange of prisoners on an 'all for all' basis were brought to the Peace Summit in Geneva.

The author emphasises that Ukrainian diplomacy is compelled to follow putin's paradigm of perpetuating the war. The Istanbul meetings were limited to purely military matters, such as the exchange of prisoners of war and the repatriation of the bodies of the fallen, rather than addressing matters of reaching a ceasefire or ending the war, which is used by the kremlin as a pretext for continuing the war.

It is also underlined that even Trump seems to have reconciled himself to the formula 'diplomacy is the continuation of war', as his earlier rhetoric calling for an unconditional ceasefire has been pushed into the sidelines, giving way instead to an inclination towards prolonging russian aggression.

Keywords: war, peace, victory, Ukrainian diplomacy, world order, balance of power, USA, Europe, defence.

Олена Любовець,
докторка історичних наук, професорка
кафедри міжнародних відносин і суспільних наук
Національного університету біоресурсів і
природокористування України;
ORCID: 0000-0001-7115-4937

СВІТОВА ДИПЛОМАТІЯ НАПЕРЕДОДНІ ШИРОКОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ В УКРАЇНУ: спроби мирного врегулювання конфліктної ситуації

Анотація. У статті висвітлено перебіг дипломатичних переговорів України та провідних світових держав із рф протягом 2021 – початку 2022 років. Охарактеризовано позицію України, США та європейських країн в умовах загрози нової збройної агресії росії. Доведено, що ця загроза спонукала світових лідерів до активізації перемовин із володимиром путіним. Закцентовано на активних зусиллях Президента Франції Емманюеля Макрона щодо зниження рівня ескалації конфлікту. Розглянуто вимоги рф стосовно безпекових гарантій від США й НАТО та їхній вплив на перебіг переговорного процесу. Серед головних причин безрезультатності дипломатичних зусиль щодо запобігання широкомасштабному вторгненню рф в Україну названо прагнення росії змінити наявний світовий порядок.

Ключові слова: дипломатія, переговори, широкомасштабне вторгнення рф в Україну, російсько-українська війна.

Постановка проблеми. Динамічність сучасних світових процесів і глобалізованість світової політики значно підвищують роль дипломатії як одного з основних інструментів урегулювання міжнародних конфліктів, підтримання миру та безпеки на регіональному і глобальному рівнях. Сучасна дипломатія має у своєму арсеналі широкий спектр різноманітних засобів впливу на

окремі держави та групи держав, що змушують їх дотримуватися норм міжнародного права і принципів мирного співіснування. Серед головних слід виокремити дво- та багатосторонні зустрічі й переговори на вищому рівні, рішення міжнародних організацій, дипломатичних конгресів і конференцій, а також політичні й економічні санкції.

В умовах сучасної російсько-української війни набувають актуальності питання: чи всі важелі дипломатичного впливу на рф Україна та світове співтовариство використали для запобігання збройному розв'язанню конфлікту; чи достатньо дипломатичних зусиль доклали українська влада та світові лідери в цьому напрямі.

Предметом дослідження стали особисті зустрічі та телефонні розмови Джозефа Байдена, Реджепа Ердогана, Е. Макрона, Олафа Шольца з в. путіним, а також спроби врегулювання російсько-українського конфлікту в межах Мінських домовленостей і Нормандського формату.

Метою статті є проаналізувати дипломатичні перемовини України та провідних світових держав із рф протягом 2021 – початку 2022 років, визначити головні причини їхньої безуспішності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення зазначеної проблематики перебуває на початковому етапі з огляду на коротку хронологічну відстань від аналізованих подій до сьогодення. Переважна частина праць публіцистична та оприлюднена на сайтах інтернет-видань і періодичної преси. Вагома частка публікацій належить безпосереднім учасникам переговорного процесу: лідерам держав і міжнародних організацій, співробітникам МЗС і представникам дипломатичного корпусу.

Всебічному аналізу перешкоджає й недоступність для широкого наукового загалу частини поточних міжнародних документів щодо врегулювання російсько-українського конфлікту. Попри об'єктивні труднощі, відтворити цілісну картину дипломатичного протистояння напередодні російсько-української війни у своїх працях намагаються такі вітчизняні науковці, як Степан Віднянський, Андрій Мартинов [1], Володимир Головко [2], Павло Гай-Нижник [3], Олена Меженська [4], Григорій Перепелиця [5], Лариса Якубова [6] та ін.

Виклад основного матеріалу. На початку 2021 р. стало очевидним, що мінський процес заходить у глухий кут і дипломатичне розв'язання проблем, які спричинила російська агресія 2014 р.,

стає дедалі складнішим. Ситуація значно ускладнилася навесні, коли 31 березня 2021 р. рф офіційно відмовилася від припинення вогню. Паралельно було оголошено про проведення військових навчань, під прикриттям яких на кордонах з Україною, Білоруссю та на території окупованого Криму скупчилися значні російські військові угруповання.

У світі таке становище сприймали як реальну загрозу початку воєнних дій, що спонукало світових лідерів до активізації перемовин із в. путіним. Зокрема, 13 квітня 2021 року Дж. Байден, уперше після обрання на посаду Президента США, зателефонував в. путіну й закликав його до заходів щодо зменшення напруги на російсько-українському кордоні, а також запропонував провести зустріч для обговорення нагальних безпекових проблем. У наступні тижні рф відвела частину своїх військ від кордону, що сприяло послабленню напруги. 16 червня 2021 р. в Женеві відбувся саміт Дж. Байдена та в. путіна, на якому одним із центральних питань стали російсько-українські відносини. Переговори відбувалися в закритому режимі. Хоч обидва лідери й заявили про «теплу атмосферу» та домовленості щодо «стратегічної стабільності», той факт, що не було підписано жодного документа, свідчив про малу результативність зустрічі [7].

Новий виток напруженості спричинила стаття в. путіна «Про історичну єдність росіян та українців», оприлюднена в липні 2021 року. У ній було заперечено факт існування окремого українського народу та його право на власну державність. Певною реакцією на статтю стало запровадження з ініціативи Президента України Володимира Зеленського нового свята — 28 липня — Дня Української Державності (нині — 15 липня. — *Ред.*).

Водночас Україна активізувала зусилля з пошуку міжнародної підтримки щодо повернення Криму. 23 серпня 2021 року в Києві відбувся установчий саміт Кримської платформи, у роботі якого взяли участь представники 46 країн і міжнародних організацій. Серед учасників були переважно європейські країни, а також Австралія, Нова Зеландія, Туреччина та Японія. Від участі відмовились арабські держави, країни Африки, Латинської Америки, Південної та Південно-Східної Азії. Індія та Китай не направили на саміт навіть своїх послів у Києві. Головною причиною їхнього ігнорування саміту варто вважати потужний тиск москви, яка вкрай негативно ставилася до Кримської платформи [8].

В умовах наростання воєнної загрози офіційний Київ прагнув заручитися якомога ширшою підтримкою США. Відповідно, В. Зеленський здійснив триденний офіційний візит до США (31 серпня – 2 вересня 2021 р.), у межах якого відбулася зустріч із Дж. Байденом. Світові ЗМІ зазначали, що розмова була напруженою і, хоча США підтвердили підтримку України щодо відновлення її територіальної цілісності, гарантували економічну та військово-технічну допомогу, принципово важливих рішень ухвалено не було. Зокрема, нерозв'язаними залишилися такі питання, як членство України в НАТО, приєднання США до переговорів Нормандського формату, зупинка російсько-німецького проєкту «Північний потік 2» [9].

Ситуація на російсько-українському кордоні восени 2021 року знов істотно загострилася на тлі збільшення російського військового угруповання під прикриттям стратегічних навчань «Захід 2021» (до 200 тис. військовослужбовців).

2 листопада 2021 року москву відвідав глава ЦРУ Вільям Бернс, який провів телефонну розмову з в. путіним (той перебував у своїй резиденції в Сочі). Предметом обговорення стало можливе вторгнення в Україну. За словами глави ЦРУ, президент рф фактично не заперечував планів щодо вторгнення в Україну. Водночас в. путін ще раз наголосив на потребі розв'язання питання гарантій безпеки росії та необхідності обговорення архітектоніки нового міжнародного порядку. Доповідаючи за підсумками розмови Дж. Байдену, В. Бернс зазначив, що остаточного рішення щодо вторгнення в Україну в. путін ще не ухвалив [10]. Однак, попри це, занепокоєння Заходу зростало.

У цей час на сторінках закордонних ЗМІ поширювали різноманітні можливі сценарії російської агресії проти України. Певну інформацію щодо російських планів мали й українські спецслужби. Деякі європейські політики наприкінці листопада провели телефонні перемовини з в. путіним, зокрема Глава Європейської ради Шарль Мішель і Прем'єр-міністр Італії Маріо Драгі. Президент Туреччини Р. Ердоган запропонував своє посередництво між рф й Україною. До процесу перемовин активно приєдналися й США. 7 грудня в закритому форматі відбулися відеопереговори Дж. Байдена та в. путіна [11]. Показово, що до і після розмови Президент США проводив консультації з лідерами Великої Британії, Італії, Німеччини та Франції. Тобто країни

Європи і США координували свої зусилля щодо врегулювання кризової ситуації та намагалися вплинути на позицію в. путіна.

Росія також активно поширювала своє бачення основ світового порядку та власного місця в ньому. В середині грудня МЗС рф офіційно передало США проєкти угод щодо гарантій безпеки між росією та США, росією та НАТО. Основною вимогою було виведення військ НАТО з країн Центрально-Східної та Південно-Східної Європи, Балтії. Також було закцентовано на неприпустимості приєднання до Альянсу держав, що є колишніми республіками СРСР [12]. Фактично росія пропонувала повернутися до архітектоніки міжнародного порядку до 1997 року, що означало визнання її світовим лідером на рівні зі США (ця схема нагадувала біполярний світ періоду холодної війни). Зрозуміло, що на такий варіант не могли погодитися ні європейські держави, ні США. Особливе занепокоєння ці пропозиції спричиняли у країн Південно-Східної Європи та Балтії, які б у разі реалізації цих планів перетворювалися на слабозахищену буферну зону між рф і Заходом.

Дипломатичні зусилля щодо врегулювання конфлікту здійснювала й українська сторона. На тлі заяв в. путіна про те, що Україна відмовлялася виконувати Мінські угоди, українська сторона запропонувала план їх імплементації. Зокрема, 21 грудня 2021 року В. Зеленський заявив, що Україна розробила 10-кроковий план із реалізації Мінських домовленостей і передала його США, Німеччині, Франції та росії [13]. Наступного дня, 22 грудня, відбулося засідання Тристоронньої контактної групи, за результатами якого сторони досягнули консенсусу щодо необхідності відновлення дії режиму припинення вогню на умовах, узгоджених 22 липня 2020 року [14].

30 грудня 2021 року вдруге за місяць відбулася телефонна розмова між Дж. Байденом і в. путіним (з ініціативи останнього). Під час розмови Дж. Байден запропонував в. путіну широкий діалог на трьох рівнях: двосторонні американсько-російські переговори, переговори НАТО — росія та переговори в межах ОБСЄ. Президент США також закликав свого колегу знизити напругу на російсько-українському кордоні та посилити дипломатичні зусилля щодо врегулювання конфлікту. Натомість в. путін заперечував свої плани вторгнення, стверджуючи, що війська рф стягнуті до кордону України для навчань. Таке становище він пояснив правом рф вільно переміщувати свої військові сили на власній території [15].

Американські пропозиції давали обережні надії на дипломатичне врегулювання спірних проблем. Однак дуже швидко ці надії розвіялися, бо відповідні консультації США, НАТО, ОБСЄ та рф, які провели до середини січня 2022 року, не дали очікуваних результатів. Росія й далі наполягала на своїх вимогах щодо гарантій безпеки та обмеження присутності НАТО в Європі.

26 січня 2022 року в Парижі відбулася зустріч політичних радників лідерів країн Нормандського формату. Одним з основних питань обговорення стало дотримання режиму припинення вогню на Донбасі відповідно до домовленостей 22 липня 2020 року. За результатами заходу було погоджено спільне комюніке та наступну зустріч через два тижні в Берліні. У комюніке представники Німеччини, Франції, України та росії наголосили, що налаштовані зменшити наявні розбіжності задля просування переговорного процесу [16]. На жаль, ці заяви залишилися тільки намірами…

Цього ж дня США відповіли на безпекові вимоги рф, відкинувши всі її пропозиції щодо зміни засад європейської безпеки, зокрема й політики «відчинених дверей» НАТО. Водночас США запевнили у своїй готовності обговорювати з рф ці проблеми, щоб усунути низку її безпекових побоювань.

Американська ідея з'ясувати позиції сторін у трирівневому форматі була реалізована в середині січня 2022 року. 10 січня в Женеві на території американської дипломатичної місії відбулися двосторонні переговори між США та рф, під час яких не вдалося досягнути компромісу [17]. 12 січня на зустрічі у форматі рф — НАТО держави Альянсу відмовили росії в задоволенні її вимог щодо нерозширення НАТО та виведення військ блоку з території Східної Європи [18]. Безрезультатно завершилися й консультації у форматі Постійної ради ОБСЄ. Отже, американські пропозиції розв'язання спірних проблем у трирівневому форматі фактично провалилися.

У таких умовах активізується переговорний процес між НАТО та Україною. 13 січня Валерій Залужний узяв участь у засіданні Військового комітету НАТО на рівні начальників генеральних штабів країн Альянсу, де розглядали питання безпеки України. Паралельно з переговорами США та рф у Женеві відбулася зустріч Комісії Україна — НАТО.

Говорячи про дипломатичні зусилля світового співтовариства завадити широкомасштабному вторгненню рф в Україну, варто виокремити особисті спроби світових лідерів.

У цьому напрямі активно діяв Президент Туреччини Р. Ердоган, який намагався бути посередником у російсько-українських відносинах. 3 лютого 2022 року він зустрівся з В. Зеленським у Києві й запропонував провести переговори між ним і в. путіним на турецькій території. Була озвучена також пропозиція перенести перемовини Тристоронньої контактної групи до Туреччини. Українська сторона погодилася на ці пропозиції [19]. Реакція рф була стриманою, й реальних кроків щодо реалізації цих пропозицій не було.

Величезних зусиль щодо зниження ескалації конфлікту докладав і Президент Франції Е. Макрон. Він провів низку телефонних розмов із в. путіним і В. Зеленським — 28 січня і 4 лютого 2022 року, однак змушений був констатувати, що кремль не йде на жодну поступку. Нічого не змінила і його особиста зустріч у москві з в. путіним 7 лютого [20]. Після москви Е. Макрон зустрівся з В. Зеленським у Києві. Президент України підтвердив готовність виконувати Мінські домовленості.

Після цієї зустрічі Е. Макрон обговорив становище України з Президентом Польщі Анджеєм Дудою та Канцлером Німеччини О. Шольцом у Берліні у форматі «Веймарського трикутника». Лідери трьох країн наголосили на спільній прихильності до європейської та трансатлантичної архітектури безпеки, закликали рф до деескалації на українському кордоні й справжнього діалогу щодо безпеки Європейського континенту. Окремо було акцентовано, що будь-яка нова воєнна агресія росії проти України матиме далекосяжні наслідки [21].

10 лютого 2022 року в Берліні відбулися переговори політичних радників лідерів Нормандської четвірки. За підсумками дев'ятигодинних дискусій не було ухвалено жодного документа. Після завершення перемовин представники української і російської сторін дали дві окремі пресконференції, на яких було оприлюднено майже протилежні заяви [22].

Цього ж дня рф оголосила про початок проведення спільних російсько-білоруських військових навчань «Союзна рішучість 2022». Паралельно вона перекрила значну площу акваторії Азовського та Чорного морів. Це ще більше ускладнило ситуацію, попри те, що 11 лютого було розблоковано частину азовської акваторії. На противагу російсько-білоруським навчанням, Україна оголосила проведення власних командно-штабних навчань «Заметіль 2022».

Ескалація спричинила чергове занепокоєння Заходу, і США знову активізували свої зусилля. 11 лютого 2022 року Дж. Байден провів онлайн-зустріч із лідерами Великої Британії, Італії, Канади, Німеччини, Польщі, Румунії, Франції, представниками ЄС і НАТО щодо російської агресії проти України. Згідно з повідомленнями ЗМІ, держсекретар США заявив, що росія може почати вторгнення в Україну в будь-який момент [23].

12 лютого Е. Макрон знову зателефонував в. путіну. Предметом розмови вкотре стали шляхи виконання Мінських угод та умови стабільності й безпеки в Європі. Вчергове Президент Франції закликав свого колегу послабити напруженість російсько-української кризи. Зі свого боку, в. путін скаржився на відсутність змістовної реакції США та НАТО на безпекові ініціативи рф і наголосив на небажанні країн Заходу підштовхнути українську владу до виконання Мінських домовленостей [24]. Отже, консенсусу не було.

Згодом цього ж дня в. путіну зателефонував Дж. Байден, котрий протягом години переконував не вторгатися в Україну та повернутися за стіл переговорів [25]. Про безрезультатність цих перемовин свідчить той факт, що того ж дня Державний департамент США наказав евакуювати більшість співробітників Посольства США з Києва (за два дні до цього було оголошено про евакуацію самого посольства до Львова). Одночасно зі США приблизно 30 іноземних держав закликали своїх громадян терміново залишити територію України. В цьому напрямі діяла й росія, заявивши про скорочення співробітників своїх дипломатичних установ в Україні під виглядом «деякої оптимізації» штатів.

13 лютого Дж. Байден зателефонував В. Зеленському, пообіцявши підтримку Україні та швидку відповідь США й союзників на будь-яку подальшу російську агресію. Водночас обидва президенти наголосили на важливості пошуку дипломатичного шляху та стримування у відповідь на накопичення російських військ на кордонах з Україною [26].

Зусиль щодо розв'язання конфліктної ситуації доклав і Канцлер Німеччини О. Шольц. 14 лютого він відвідав Київ напередодні свого візиту до москви. Під час розмови з В. Зеленським було обговорено шляхи реалізації Мінських домовленостей. 15 лютого О. Шольц провів переговори в москві, намагаючись вмовити в. путіна мирно врегулювати всі питання. Але це виявилося марним [27]. Того ж дня він зателефонував Дж. Байдену, повідомивши про результати

своїх зустрічей у Києві та москві. Після цієї розмови Президент США заявив ЗМІ про високу ймовірність російського вторгнення в Україну найближчим часом.

Перебіг подій наступних днів посилював цю ймовірність. Зокрема, 17 лютого МЗС рф офіційно передало Послу США свою відповідь на американські пропозиції щодо деескалації. Документ критикував позицію США та їхніх союзників щодо російських гарантій безпеки, повторював попередні вимоги обмежити розширення НАТО в Центрально-Східній і Південно-Східній Європі. Наголошено було на тому, що в разі неготовності США та НАТО врегулювати ці проблеми росія змушена буде реагувати. Фактично це можна розцінити як погрозу агресією. Показово, що документ заперечував можливість російського вторгнення в Україну [28].

18 лютого в. путін провів засідання Ради безпеки рф. Можна припустити, що саме тоді й було ухвалено остаточне рішення щодо початку «спеціальної воєнної операції» проти України. Підтвердженням такої думки є факт, що лідери «ДНР» Денис Пушилін і «ЛНР» Леонід Пасічник оголосили евакуацію населення. Причиною називали можливий наступ ЗСУ на територію ОРДЛО.

19 лютого В. Зеленський узяв участь у Мюнхенській конференції з безпеки, де зустрівся з Прем'єр-міністром Великої Британії Борисом Джонсоном, віцепрезиденткою США Камалою Гарріс, Прем'єр-міністром Болгарії Кирилом Петковим, Президенткою Європейської комісії Урсулою фон дер Ляєн, президентом Групи Світового банку Девідом Малпассом, Канцлером Німеччини Олафом Шольцом. У своєму виступі В. Зеленський наголосив, що Україна йтиме лише дипломатичним шляхом мирного врегулювання і готова шукати ключ до закінчення війни в усіх можливих форматах і на всіх можливих майданчиках. Водночас він запропонував найближчими тижнями скликати саміт постійних членів Ради Безпеки ООН за участю України, Німеччини та Туреччини з метою розв'язання безпекових викликів у Європі. На його думку, саміт мав напрацювати гарантії безпеки для України, поки вона не стала членом НАТО. Президент України також закликав країни Заходу створити фонд стійкості та відновлення України і програму лендлізу, надати українській армії нове озброєння, техніку й обладнання, а також розробити ефективний пакет санкцій для стримування російської агресії [29].

Цього ж дня В. Зеленський провів телефонну розмову з Е. Макроном. 20 лютого Е. Макрон знову зателефонував в. путіну. Перебіг розмови створював ілюзію досягнення якогось компромісу. ЗМІ повідомляли, що президенти начебто дійшли згоди щодо необхідності провести найближчими годинами засідання Тристоронньої контактної групи, щоб отримати від усіх сторін зобов'язання щодо припинення вогню на лінії зіткнення, а також поновити діяльність у межах Нормандського формату. В офіційній заяві йшлося про те, що глави двох держав узяли на себе тверді зобов'язання здійснити всі корисні дії для уникнення ескалації, зниження ризиків і збереження миру [30].

Після завершення розмови з в. путіним Е. Макрон зателефонував В. Зеленському, Б. Джонсону та Дж. Байдену, а потім знову в. путіну. Результатом цих перемовин стала згода Дж. Байдена та в. путіна на проведення спільного саміту. З метою підготовки саміту планували провести зустріч Е. Блінкена та Сергія Лаврова 24 лютого [31].

На цьому посередницька діяльність Е. Макрона не завершилась. Уночі проти 21 лютого він, як посередник, був на постійному телефонному зв'язку з Дж. Байденом і в. путіним. Здавалося, що війну ще можна зупинити, — навіть було розпочато підготовку пресрелізу з анонсом проведення саміту США — рф. Однак, попри такі оптимістичні сподівання, в. путін ухвалив інше рішення. Він зателефонував Е. Макрону й О. Шольцу та повідомив, що визнає «ДНР» і «ЛНР» [32]. Це фактично означало, що широкомасштабна війна стала невідворотною.

22 лютого Державна дума та Рада федерації рф одноголосно ратифікували договори про «дружбу, співпрацю та взаємну допомогу» з «ДНР» і «ЛНР» [33]. Документи терміново підписав в. путін. Того ж дня Рада федерації рф одностайно надала в. путіну згоду на використання ЗС рф за кордоном.

23 лютого персонал посольства рф залишив Україну, на території посольства був спущений державний прапор рф. МЗС України закликало українських громадян терміново залишити територію рф.

24 лютого розпочалося широкомасштабне вторгнення рф в Україну, що означало провал усіх дипломатичних спроб мирно врегулювати російсько-український конфлікт.

Висновки. Аналіз політичної ситуації щодо російсько-українського протистояння протягом 2021 – початку 2022 років свідчить,

що його врегулювання мирним шляхом було проблематичним. В основі конфлікту лежали глибинні причини: заперечення росією права України на відбудову власної держави та російські амбіції щодо переділу чинного світового порядку. Так цей конфлікт переріс локальний міжнаціональний рівень, вийшовши на рівень глобального міжцивілізаційного протистояння росії з колективним Заходом.

1. *Віднянський С.* Війна Росії проти України та міжнародне співтовариство / С. Віднянський, А. Мартинов. К.: Парламентське видавництво, 2023. 336 с.
2. *Головко В.* Вторгнення. 2022. Широкомасштабна агресія Росії проти України. К.: Інститут історії України НАН України, 2023. 602 с.
3. *Гай-Нижник П.* «Зазирнути у вічі Путіну»: російський синдром української «дипломатії війни і миру». Пекельна весна 2022-го. К.: Саміт-книга, 2025. 256 с.
4. *Меженська О.В.* Російсько-українська війна — війна дипломатії // Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць. Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 73. С. 134–141.
5. *Перепелиця Г.* Українська дипломатія в умовах російсько-української війни // Україна дипломатична. Київ, 2022. Вип. 23. С. 276–295.
6. *Якубова Л.* До свободи крізь вогонь: Україна проти рашизму. К.: Видавництво «Кліо», 2023. 432 с.
7. *Хожаінова В.* Путін і Байден уперше зустрілись і провели переговори у Женеві. Як це було / В. Хожаінова, А. Коріновська, Ю. Рябчун // Суспільне. Новини. 16 червня 2021. URL: https://suspilne.media/139778-putin-pribuv-do-zenevidla-zustrici-z-bajdenom
8. *Власенко В.* «Кримська платформа»: як Москві нагадали про Крим // Deutsche Welle. 23 серпня 2021. URL: https://www.dw.com/uk/samit-krymskoi-platformy-46-krain-nahadaly-moskvi-shcho-pytannia-krymu-ne-zakryte/a-58959040
9. Головне із зустрічі Зеленського і Байдена: коротко // Радіо Свобода. 2 вересня 2021. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/holovne-iz-zustrichi-zelens%CA%B9koho-i-baydena-korotko/31440450.html
10. *Кобец И.* Глава ЦРУ в Москве: не допустить удара по Украине? // Радио Свобода. 9 ноября 2021. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/burns-in-russia/31553088.html
11. *Лисогор І.* Відеопереговори Джо Байдена з Путіним завершилися // LB.ua. 7 грудня 2021. URL: https://lb.ua/world/2021/12/07/500364_videoperegovori_dzho_baydena_z.html
12. Росія показала проєкти договорів зі США і НАТО про майбутнє України. Головні вимоги // BBC News Україна. 17 грудня 2021. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news-59700220
13. *Павлюк О.* Зеленський: Україна розробила «10 кроків для виконання Мінська» й готова говорити з РФ напряму // Суспільне. Новини. 21 грудня 2021. URL: https://suspilne.media/191582-zelenskij-ukraina-rozrobila-10-krokiv-dla-vikonanna-minska-j-gotova-govoriti-z-rf-napramu

14. Щодо засідання Тристоронньої контактної групи // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 22 грудня 2021. URL: https://www.president.gov.ua/news/shodo-zasidannya-tristoronnoyi-kontaktnoyi-grupi-72237
15. Путін і Байден поговорили щодо України. Про що домовилися // BBC News Україна. 31 грудня 2021. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news-59830485
16. У Парижі політичні радники лідерів «Нормандської четвірки» вперше за довгий час погодили спільне комюніке й домовилися про наступну зустріч у Берліні // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 26 січня 2022 року. URL: https://www.president.gov.ua/news/u-parizhi-politichni-radniki-lideriv-normandskoyi-chetvirki-72561
17. Anton Troianovski (2022) 'The scene in Geneva: a low-key dinner, Cold War-style talks and more Russian threats', *The New York Times*, 10 January. Available at: https://www.nytimes.com/live/2022/01/10/world/russia-us-ukraine-talks#the-scene-in-geneva-a-low-key-dinner-cold-war-style-talks-and-more-russian-threats
18. НАТО відмовив Росії у виконанні вимог щодо України та присутності на Сході Європи // Європейська правда. 12 січня 2022. URL: https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/01/12/7132488
19. *Будник О.* Ердоган у Києві: Стамбул замість Мінська, байрактари і вільна торгівля // Укрінформ. 4 лютого 2022. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3397700-erdogan-u-kievi-stambul-zamist-minska-bajraktari-i-vilna-torgivla.html
20. Макрон після зустрічі з Путіним заявив, що «найближчі дні будуть вирішальними» для України // Радіо Свобода. 8 лютого 2022. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news-macron-putin-ukrajina/31692343.html
21. Заява глав держав «Веймарського трикутника» // Франція в Україні. Посольство Франції в Україні. 10 лютого 2022. URL: https://ua.ambafrance.org/Zayava-glav-derzhav-Vejmars-kogo-trikutnika
22. *Свєженцев М.* Радники лідерів норманської четвірки провели зустріч у Берліні — результати перемовин / М. Свєженцев, Ю. Рябчун // Суспільне. Новини. 11 лютого 2022. URL: https://suspilne.media/205922-radniki-lideriv-normandskoi-cetvirki-domovilisa-rozblokuvati-robotu-tkg-ermak
23. Нове вторгнення РФ в Україну може статися в будь-який момент, навіть до закінчення Олімпіади-2022, — Блінкен // Еспресо. 11 лютого 2022. URL: https://espreso.tv/nove-vtorgnennya-rf-v-ukrainu-mozhe-statisya-v-bud-yakiy-moment-navit-do-zakinchennya-olimpiadi-2022-blinken
24. *Савчук І.* Макрон і Путін провели телефонні переговори // Главком. 12 лютого 2022. URL: https://glavcom.ua/world/observe/makron-ta-putin-proveli-telefonni-peregovori-821529.html
25. *Кізілова С.* Байден і Путін провели переговори на тлі загрози війни // Українська правда. 12 лютого 2022. URL: https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/12/7323779
26. Розмова Байдена і Зеленського: США дадуть швидку відповідь на агресію РФ — Білий дім // Радіо Свобода. 13 лютого 2022. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelensky-bayden/31701705.html
27. *Жолквер М.* Візит Шольца в Москву: що канцлер може запропонувати Путіну? // Deutsche Welle. 15 лютого 2022. URL: https://www.dw.com/uk/vizyt-sholtsa-do-moskvy-shcho-kantsler-mozhe-zaproponuvaty-putinu/a-60778823

28. *Касіян В.* МЗС РФ оприлюднило відповіді для США щодо «гарантій безпеки» і допустило «військово-технічні» заходи в разі незгоди // LB.ua. 17 лютого 2022. URL: https://lb.ua/world/2022/02/17/505904_mzs_rf_oprilyudnilo_vidpovidi_ssha.html
29. *Кузнєцова Т.* Зеленський звернувся до світу на Мюнхенській конференції. Що сказав? / Т. Кузнєцова, М. Климковецький // Hromadske. 19 лютого 2022. URL: https://hromadske.ua/posts/zelenskij-zvernuvsya-do-svitu-na-myunhenskij-konferenciyi-sho-skazav
30. *Волошка Л.* Макрон поговорив із Путіним і знову подзвонив Зеленському // Новинарня. 20 лютого 2022. URL: https://novynarnia.com/2022/02/20/makron-pogovoryv-iz-putinym-i-znovu-podzvonyv-zelenskomu
31. *Глущенко О.* Байден і Путін погодилися на участь у саміті з питань безпеки // Українська правда. 21 лютого 2022. URL: https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/21/7324738
32. Путін повідомив Макрона й Шольца про намір визнати «незалежність» угруповань «ЛНР» і «ДНР» — пресслужба // Радіо Свобода. 21 лютого 2022. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news-putin-makron-sholtz-ordlo/31714900.html
33. Держдума РФ та Рада Федерації проголосували за ратифікацію угод про «дружбу, співпрацю та взаємну допомогу» з «ЛДНР» // Еспресо. 22 лютого 2022. URL: https://espreso.tv/derzhduma-rf-progolosuvala-za-ratifikatsiyu-ugod-pro-druzhbu-spivpratsyu-ta-vzaemnu-dopomogu-z-ldnr

Olena Liubovets,
Doctor of History, Full Professor
of the Department of International Relations
and Social Sciences,
National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine;
ORCID: 0000-0001-7115-4937

GLOBAL DIPLOMACY BEFORE THE RUSSIAN FEDERATION'S LARGE-SCALE INVASION OF UKRAINE: attempts to resolve the conflict situation by peaceful means

Abstract. The article explores the dynamics of diplomatic negotiations between Ukraine, the leading world powers, and the russian federation throughout 2021 and early 2022, in the context of amassing troops on the border with Ukraine and looming threats of a renewed russian military aggression. Based on a broad range of official statements, media reports, and retrospective assessments, the article reconstructs the complex architecture of bilateral and multilateral efforts to de-escalate the crisis and prevent a full-scale war. The author examines high-level meetings and phone conversations between vladimir putin and world leaders including US President Josef Biden, French President Emmanuel Macron, German Chancellor Olaf Scholz, and President of Türkiye Recep Tayyip Erdoğan. Special attention is paid to Macron's active shuttle diplomacy, as well the role of the Normandy Format and the Minsk Agreements. The article also discusses the launch of the Crimean Platform and Ukraine's attempts to strengthen its international support in 2021. Meanwhile, in December 2021, the russian MFA presented an ultimatum-like proposal to the United States and NATO, demanding unrealistic security guarantees and the rollback of NATO's presence in Eastern and Central Europe. The failure of russia to receive the desired concessions contributed to the collapse of the negotiation process. Ukraine's own diplomatic efforts, including President Zelenskyy's proposal of a 10-step implementation plan for the Minsk agreements, are also highlighted. The author concludes that the main reason for the diplomatic breakdown was the kremlin's ultimate strategic goal — to reshape the post-Cold War international security architecture and establish russia as a peer power to the United States. This irreconcilable ambition rendered peaceful resolution attempts futile and paved the way for the large-scale invasion on 24 February 2022.

Keywords: diplomacy, Ukrainian diplomacy, diplomatic negotiations, full-scale russian invasion of Ukraine, russian-Ukrainian war.

Олександр Моцик,
Надзвичайний і Повноважний Посол, кандидат політичних наук,
професор кафедри міжнародних відносин та стратегічних студій
факультету права та міжнародних відносин
Київського авіаційного інституту

ОКУПАЦІЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ АЕС — ОКРЕМИЙ ТЯЖКИЙ ЗЛОЧИН РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ЇЇ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Матеріал подано в авторській редакції

Анотація. У статті розглянуто питання силового захоплення і окупації росією ось уже понад три роки Запорізької атомної електростанції, яку окупанти фактично перетворили на військову базу, нашпиговану важкою військовою технікою, зброєю та військовим персоналом, та заміновану. Тобто, фактично трансформували станцію на міну уповільненої дії, яка загрожує безпеці регіону, України та Європи загалом, і яка може здетонувати у будь-який час. У статті на основі міжнародно-правових документів констатується, що москва здійснила тяжкий міжнародний злочин, напавши на ЗАЕС і окупувавши її, що є першим у світі випадком силового захоплення та окупації діючої АЕС. В рамках цього злочину окупанти здійснили ряд інших воєнних злочинів щодо персоналу та членів їх сімей. У статті зроблено висновок, що лише деокупація та повернення станції під контроль України знімуть постійну існуючу загрозу радіаційної та ядерної аварії.

Ключові слова: російська агресія проти України, силове захоплення і окупація ЗАЕС, порушення статуту ООН та міжнародного права, МАГАТЕ, сім незамінних принципів ядерної безпеки, п'ять принципів спрямованих на уникнення ядерної аварії на Запорізькій АЕС, ядерний шантаж і ядерний терор росії.

24 лютого 2022 року російська федерація розпочала повномасштабну війну проти України. О 4:50 ранку, майже за гітлерівським сценарієм від 22 червня 1941 року, за наказом російського диктатора путіна були піддані варварському бомбардуванню Київ, Харків, Одеса, Дніпро, Львів, Миколаїв, Вінниця, Полтава,

Суми, Житомир, Івано-Франківськ, Рівне, Луцьк та інші населені пункти України практично по всій її території — було випущено 150 крилатих і балістичних ракет [1]. В той же день більше 150 тис. російських військ з сотнями танків, ракетних та артилерійських установок, та іншої військової техніки атакували українську армію з російської території, Білорусі та окупованих з 2014 року Криму і Донбасу.

Москва здійснила тяжкий міжнародний злочин, грубо порушивши, зокрема, положення Статуту ООН, що стосуються незастосування сили проти територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої держави, та інші основоположні принципи і норми міжнародного права. Путін розтоптав, зокрема, всі 10 принципів зафіксованих у Гельсінському заключному акті 1975 року, які давно уже стали звичаєвими нормами міжнародного права. А саме, принципи: суверенної рівності, поваги до прав властивих суверенітету; незастосування сили чи погрози силою; непорушності кордонів; територіальної цілісності держав; мирного врегулювання спорів; невтручання у внутрішні справи; поваги до прав людини і основних свобод, включаючи свободу думки, совісті, релігії та переконань; рівноправності і права народів розпоряджатися своєю долею; співробітництва між державами; добросовісного виконання зобов'язань щодо міжнародного права [2].

Війна, яку росія веде проти України, не тільки з тих пір, а з лютого 2014 року, коли розпочалося захоплення Криму, кваліфікується як міжнародний злочин також у резолюції Генеральної асамблеї ООН 3314 (XXIX) «Визначення агресії» від 14 грудня 1974 року, положення якої з часом набули статусу звичаєвих норм міжнародного права. Агресією, згідно зі статтею 1 згаданої резолюції, є «застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави, або яким-небудь іншим чином, не сумісним зі Статутом Організації Об'єднаних Націй».

Стаття 3 цієї резолюції встановлює, що будь-яка з нижченаведених дій, незалежно від оголошення війни, кваліфікується як акт агресії: a) вторгнення або напад збройних сил однієї держави на територію іншої або будь-яка військова окупація, який би тимчасовий характер вона не носила...; b) бомбардування збройними силами території іншої держави або

застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави; c) блокада портів або берегів держави збройними силами іншої держави; d) напад збройними силами держави на сухопутні, морські чи повітряні сили іншої держави або морські та повітряні флоти іншої держави; e) застосування збройних сил однієї держави, які знаходяться на території іншої держави, згідно з угодою з приймаючою державою, на порушення умов, передбачених в угоді...; g) засилання державою або від імені держави збройних банд, груп, регулярних сил або найманців, які здійснюють акти застосування збройних сил проти іншої держави, які мають настільки серйозний характер, що це є рівносильно перерахованим вище актам. Всі вище згадані дії мали і продовжують мати місце у війні росії проти України, починаючи, як мінімум, з 20 лютого 2014 року.

Стаття 5 встановлює: 1. Жодні міркування будь-якого характеру, як то політичного, економічного, військового чи іншого характеру, не можуть служити виправданням агресії. 2. Агресивна війна є злочином проти міжнародного миру. Агресія тягне за собою міжнародну відповідальність. 3. Жодне територіальне придбання або особлива вигода, отримані в результаті агресії, не є і не можуть бути визнані законними [3].

Майже через пів століття після визначення поняття агресії, уже у перші дні повномасштабної війни росії проти України Генеральна асамблея ООН у своїй резолюції A/Res/ES-11/1 від 02 березня 2022 року (за яку проголосувала 141 держава і лише 5 держав — росія, Білорусь, Еритрея, КНДР, Сирія — голосували проти) засудила дії росії як агресора і закликала москву до негайного припинення війни і виведення всіх своїх військ з території України [4]. З того часу міжнародне співтовариство постійно вимагає від російської федерації відновлення територіальної цілісності та суверенітету України у її міжнародно визнаних кордонах 1991 року.

Москва планувала за кілька днів захопити столицю України і за пару тижнів — всю країну. Путін вирішив знищити українську державність і покінчити з таким дратівливим для кремля поняттям, як український народ [5]. Цей геноцидний план очевидно мав завершитися, за аналогією з незаконною анексією у 2014 році Криму та створенням фейкових «ДНР» та «ЛНР», незаконною анексією всієї східної та центральної частини України,

включно із Житомирською, Вінницькою та Хмельницькою областями, і приєднанням її до росії. На терені західної частини України кремлівський диктатор скоріше всього мав на увазі створити ряд таких же незаконних штучних утворень, як згадані так звані «ДНР» та «ЛНР».

У перший день повномасштабної війни російські окупанти захопили Чорнобильську АЕС, а через кілька днів — 4 березня 2022 року — Запорізьку АЕС. Ці два окремі злочини росії стали першою в історії окупацією атомних електростанцій в результаті агресії однієї держави проти іншої. Очевидно, у кремлі бачили обидві станції вже як власність своєї імперії, і заходження на ці ядерні об'єкти одразу після окупації російського оператора атомних електростанцій — державної корпорації росатома — лише підтверджує ці злочинні наміри.

Однак, окупанти під ударами Сил оборони України ганебно відступили із загарбаної території ряду областей, в тому числі і Київської, і 31 березня 2022 року Чорнобильська АЕС була деокупована. За трохи більше ніж місяць окупації станція зазнала значних матеріальних збитків. Відступаючи, росіяни пограбували її, вивезли все обладнання, яке тільки могли забрати, а те, що не змогли — зруйнували або пошкодили. В результаті ЧАЕС втратила 344 автомобілі, 698 комп'ютерів, майже все програмне забезпечення, 1500 дозиметрів радіації і практично всі протипожежні засоби. Прямі збитки склали 135 млн доларів [6].

Але головною проблемою окупації ЧАЕС стала загроза ядерній і радіаційній безпеці України та всієї Європи. Вже самі початкові обстріли російськими військами станції і силове її захоплення загрожували атомною аварією і страшними наслідками для населення та навколишнього середовища. До такого ж результату на цьому багатостраждальному ядерному об'єкті під час його окупації могло призвести і злочинне «господарювання» росатома, який став невід'ємною складовою окупаційного механізму.

Завдяки деокупації Чорнобильської АЕС, українські фахівці-атомники з допомогою наших партнерів досить швидко відновили необхідний рівень ядерної та радіаційної безпеки і, таким чином, зняли відповідні загрози.

Зараз, через більш ніж три роки після повернення Україною станції під свій контроль, об'єкт «Укриття», місце зберігання

відпрацьованого ядерного палива, все інше обладнання ЧАЕС, всі служби станції та 30-кілометрової зони функціонують у нормальному режимі.

Те ж, що відбулося на ЧАЕС та у зоні відчуження під час окупації, інакше, як ядерним тероризмом і використанням станції для ядерного шантажу, назвати не можна. Звичайно, допоки продовжується війна, існує постійна небезпека обстрілів ЧАЕС з боку російських агресорів.

Ще на самому початку повномасштабного вторгнення російських військ в Україну Генеральний Директор МАГАТЕ Р. Гроссі розробив сім незамінних принципів ядерної безпеки під час збройного конфлікту, які він виклав 2 березня 2022 року на засіданні Ради керуючих МАГАТЕ, скликаного для розгляду «наслідків ситуації в Україні для безпеки, фізичної безпеки та гарантій». Така оперативність пояснюється тим, що в цей час Чорнобильська АЕС вже знаходилася під російською окупацією. І, як результат, «господарювання» на ній окупантів загрожувало атомною аварією. Нижче подаються згадані принципи:

1. Фізична цілісність об'єктів — чи то реакторів, чи то паливних басейнів, чи то сховищ радіоактивних відходів — повинна підтримуватися.

2. Усі системи та обладнання безпеки та захисту повинні бути повністю функціональними в будь-який час.

3. Оперативний персонал повинен бути здатним виконувати свої обов'язки з безпеки та захисту і мати можливість приймати рішення без надмірного тиску.

4. На всіх ядерних майданчиках має бути забезпечено надійне електропостачання від мережі за межами майданчика.

5. Повинні існувати безперебійні логістичні ланцюги постачання і транспортування на майданчики і з них.

6. Повинні існувати ефективні системи радіаційного моніторингу на майданчику та за його межами, а також заходи аварійної готовності та реагування;

7. Повинен існувати надійний зв'язок з регулюючим органом та іншими сторонами [7].

Як випливає зі змісту вищезгаданих принципів, силове захоплення росією Чорнобильської АЕС і ситуація, створена окупацією станції повністю суперечила вимогам всіх семи принципів. Злочинні дії російських окупантів призвели до реальної

загрози виникнення аварійної ситуації на станції, на якій після її закриття 15 грудня 2000 року системи ядерної і радіаційної безпеки підтримувались у повній відповідності до міжнародних конвенційних вимог. Відновити ядерну та радіаційну безпеку вдалося лише після деокупації станції.

Запорізька АЕС була введена в експлуатацію у 1984 році. Вона є найбільшою за потужністю у Європі і дев'ятою у світі. До її окупації станція працювала на стабільне забезпечення населення України та економіки чистою і одночасно дешевою електроенергією та теплом, і генерувала майже чверть всієї електроенергії країни [8]. За 41 рік експлуатації на станції не було жодного інциденту. І ось з її окупацією на початку повномасштабної війни росії проти України, загарбники перетворили станцію з джерела генерування електроенергії на військову базу і об'єкт ядерної та радіаційної загрози Україні і всій Європі, а також на інструмент шантажу партнерів України з метою зупинити їхню допомогу Києву у протистоянні російській агресії [9].

При захопленні станції російські війська обстрілювали її протягом майже п'яти годин з важкої зброї — танків та мінометів. Уже більше трьох років ЗАЕС та Енергодар, місто енергетиків, які обслуговують станцію, знаходяться в окупації. Понад півтисячі російських військових і близько півсотні одиниць військової техніки постійно дислокуються на її території. АЕС замінована окупантами, масштаби замінування великі, якщо не величезні. Точної інформації отримати не вдається, оскільки окупанти утаємничили фактично всі дії своїх військових, а також їх поплічників з росатому, і кардинально обмежують можливості моніторингової місії МАГАТЕ, (про яку буде сказано нижче).

Трохи більше ніж через рік після початку повномасштабної російської агресії очільник МАГАТЕ представив на засіданні Ради Безпеки ООН 30 травня 2023 року 5 принципів, спрямованих на уникнення ядерної аварії на окупованій росією Запорізькій АЕС, а саме:

1. Не повинно бути жодних нападів з боку або проти станції, зокрема, спрямованих на реактори, сховища відпрацьованого палива, інші критичні об'єкти інфраструктури або персонал.

2. ЗАЕС не повинна використовуватися як сховище або база для зберігання важкого озброєння (наприклад, реактивних систем залпового вогню, артилерійських систем і боєприпасів,

танків) або військовослужбовців, які можуть бути використані для нападу з території станції.

3. Електропостачання станції за межами майданчика не повинно піддаватися ризику. З цією метою слід докласти всіх зусиль, щоб забезпечити постійну доступність і безпеку електропостачання за межами майданчика.

4. Всі споруди, системи і компоненти, необхідні для безпечної і надійної експлуатації ЗАЕС, повинні бути захищені від нападів або актів саботажу.

5. Не слід вживати жодних дій, що підривають ці принципи [10].

Аналіз кожного з цих п'яти принципів однозначно засвідчує, що в результаті силового захоплення ЗАЕС із застосуванням важкої зброї та наступного режиму окупації всі п'ять принципів були порушені і їх порушення з тих пір продовжується. Це означає, що небезпека ядерної аварії існує на постійній основі.

Російські окупанти влаштували справжній терор щодо працівників Запорізької АЕС та членів їхніх сімей. Драконівський режим окупації відчули на собі практично всі мешканці Енергодару. Постійні залякування, обшуки, відбирання телефонів тощо стали щоденним явищем. Близько тисячі працівників АЕС були затримані, багато з них піддані насиллю, тортурам і побиттю, 10 працівників було поранено, один загинув від побиття і один від ворожого обстрілу. Крім того, що дії агресора стосовно працівників станції є грубим порушенням міжнародного гуманітарного права, зокрема, Женевських конвенцій, відвертий терор справляє на працівників станції глибокий психологічний тиск, люди є знервовані та залякані, і у такому стані неважко допустити якусь помилку, яка може загрожувати ядерній та радіаційній безпеці. Відповідальність в цьому випадку, звичайно, ляже на агресора.

Зокрема, російські загарбники: створили на території станції широку мережу точок протиправного утримання громадян України — працівників станції і членів їхніх сімей; затримали і піддали тортурам близько тисячі цивільних осіб (як приклад — вдерлися до житла працівника енерго-ремонтного підрозділу ЗАЕС Сергія Швеця і розстріляли його з автомата за відмову виконувати злочинні накази окупантів, і лише чудом лікарям вдалося врятувати його життя) [11]; насильно утримували і продовжують утримувати затриманих «на підвалах» та у переповнених

камерах у нелюдських умовах; практикують жорстокі побиття та тортури електричним струмом (в тому числі закатували до смерті водолаза станції Андрія Гончарука) [12]; піддають працівників станції психологічному тиску, імітуючи страти, примушуючи затриманих копати собі могили, погрожуючи зґвалтуванням; змушують, застосовуючи шантаж і нерідко тортури, приймати російське громадянство, підписувати контракти з росатомом; обмежують доступ або зовсім не допускають на робочі місця тих українських працівників станції, які не йдуть на співпрацю з окупантами у питаннях російського громадянства, підтримки окупаційного режиму тощо, тобто яких вважають політично неблагонадійними; масово порушують право на власність — привласнюють чи руйнують власність місцевих мешканців і незаконно утримують працівників у полоні [13].

Не менш небезпечним є безпосереднє втручання з боку росатома та його «фахівців» у роботу ЗАЕС, у той технологічний процес, право на доступ до якого має, відповідно до міжнародного права та українського законодавства, лише ліцензований українським регулятором персонал. Тобто, громадяни України, які мають відповідну освіту та набули під контролем українського регулятора необхідних практичних навичок. Крім того, що таке втручання є злочинним самоуправством, воно, ще гірше, може також призвести до катастрофічних наслідків, оскільки той «персонал», який окупанти завезли з росії, не може належним чином виконувати необхідні функції на станції, тому що не підготовлений і не сертифікований до роботи на ній. І у цьому випадку при виникненні якихось нештатних ситуацій, що зможуть призвести до аварії, також відповідальність нестиме агресор.

Як результат окупаційного «господарювання» на станції, а також постійних обстрілів окупантами інфраструктури, пов'язаної із ЗАЕС, станція перебувала вісім разів у повному блекауті і отримувала електроенергію для своїх власних потреб від дизельних генераторів. Якщо взяти до уваги, що кожна така штучно створена окупантами ситуація загрожує катастрофою, порівняльною з аваріями на Чорнобильській АЕС та Фукусімі разом узятими, то інакше її назвати, ніж ядерним тероризмом, не можна. Виправдано тривожні хвилі блекаутів розходяться по всьому світу і роблять заручниками страху і реальної небезпеки для населення планети ядерної та радіаційної катастрофи [14].

Окремим видом ядерного тероризму і шантажу росії є постійні, практично щоденні обстріли території України крилатими, балістичними та аеробалістичними ракетами і бойовими ударними дронами. Зокрема, як згадувалося вище, російські окупанти час від часу прокладають траєкторію руху ракет та дронів таким чином, щоб вони пролітали на низькій висоті — 100–200 метрів практично безпосередньо над українськими АЕС або поруч з ними [15]. Самі по собі такі ситуації є вкрай небезпечними, оскільки може бути випадкове падіння крилатих ракет та дронів на атомні реактори чи інші важливі об'єкти АЕС, що призвело б до катастрофічних наслідків. Крім того, окупанти очевидно також розраховують, що українська протиповітряна оборона може збити ракету на підльоті до АЕС і у такому разі її осколки могли б нанести також катастрофічної шкоди ядерному реактору, а загарбники б перекладали відповідальність за аварію на протиповітряну оборону України. Зрештою, це також спосіб залякування як працівників АЕС так і навколишнього населення, нагнітання страхів з метою змусити мешканців покидати місця свого проживання і поповнювати кількість переміщених осіб.

Очевидно, такий стан речей входить у плани росії, держави-терориста, яка, не маючи можливості перемогти Україну військовим шляхом, намагається залякати світ своїм ядерним тероризмом та шантажем і залучити право і ліво радикальні політичні сили у країнах-партнерах Києва до тиску цих країн на Україну з метою схилити її прийняти мир на ультимативних умовах москви. Іншими словами, схилити Україну до капітуляції.

Оскільки Україна жодного разу не влаштовувала полювання на згадані ворожі крилаті ракети та дрони в районах АЕС, то 14 лютого 2025 року окупанти самі цілеспрямовано поцілили у цей ядерний об'єкт, як написав у соцмережах Президент України В. Зеленський: «Російський ударний дрон із фугасною бойовою частиною влучив цієї ночі в укриття, яке береже світ від радіації зруйнованого 4-го енергоблоку Чорнобильської атомної станції. Це укриття Україна будувала разом з іншими країнами Європи та світу, разом з Америкою — з усіма, хто хоче справжньої безпеки для людей. Єдина держава у світі, яка може атакувати такі об'єкти, окуповувати територію атомних станцій… — це сьогоднішня Росія. І це терористична загроза всьому світові» [16].

Представники МАГАТЕ отримали повний доступ до місця удару безпілотника і здійснили детальне вивчення пошкоджень укриття в результаті вибуху. Генеральний директор Агентства Р. Гроссі відзначив мужню та професійну роботу українських пожежників, які працювали у морозну погоду у надзвичайно складних висотних умовах, і, назвавши атаку серйозним інцидентом, наголосив на абсолютній неприпустимості нападу на ядерний об'єкт. Він також, згадавши про окуповану москвою Запорізьку АЕС, констатував, що ядерна безпека залишається «під постійною загрозою до тих пір поки триватиме конфлікт» [17]. Президент України заявив, що росіяни атакували саркофаг спеціально і зробили це саме в день початку Мюнхенської безпекової конференції. Атаку ж він назвав привітом від путіна, який не бажає миру [18].

Таким чином, кремль пробив чергове дно, що стало логічним продовженням попередніх актів російського державного ядерного тероризму, про який детальніше буде сказано нижче.

Війна росії проти України загалом та злочини російських загарбників, здійснені у контексті захоплення і окупації ЧАЕС та ЗАЕС, а також ядерного тероризму і шантажу, зокрема, є грубим порушенням Статуту ООН, основоположних принципів та норм міжнародного права.

Росія на рівні уряду, інших державних інституцій, державних і приватних підприємств та посадових осіб згаданих структур, всіх причетних до здійснення злочинів на ЧАЕС та ЗАЕС, у тому числі ядерного тероризму і шантажу, має бути за них належним чином покарана. Одним із видів покарання має бути притягнення винних до кримінальної відповідальності вітчизняними та міжнародними судами, іншим — накладення на них жорстких міжнародних та національних санкцій. Тобто, своє слово мають сказати українські суди та Міжнародний кримінальний суд. В ідеалі, міг би бути Спеціалізований суд ООН щодо злочину агресії росії проти України по типу Міжнародного трибуналу стосовно колишньої Югославії та Міжнародного трибуналу щодо Руанди. Але такий Спеціалізований суд ООН не вдасться створити, принаймні, у найближчому майбутньому, оскільки, навіть якби була необхідна більшість щодо його створення, росія заблокувала б прийняття відповідного рішення в Раді Безпеки ООН. Відповідно до Статуту ООН, член Ради Безпеки ООН,

який є стороною конфлікту, зобов'язаний утриматися від голосування, що стосується цього конфлікту. Росія, яка повністю ігнорує свої зобов'язання по міжнародному праву, в тому числі по Статуту ООН, у відносинах з Україною, за жодних обставин не дасть свою згоду на створення такого суду, а навпаки, заблокує його створення. Тому Україна та її партнери вимушено пішли по іншому шляху — створення Спеціалізованого трибуналу Ради Європи для притягнення росії до відповідальності за здійснення злочину агресії проти України. Його мета — притягнути до кримінальної відповідальності вище керівництво росії за війну проти України [19].

На сьогодні, проти Росії за агресію проти України, починаючи з 2014 року, зокрема за незаконну анексію Криму, введено найбільше санкцій у порівнянні з будь-якою іншою країною, проти якої будь-коли вони вводилися [20]. Сполучені Штати Америки, Канада, Австралія, Японія, Республіка Корея, Європейський Союз, Рада Європи, G7, НАТО — ось далеко не повний перелік суб'єктів міжнародного права, які карають москву за напад на Україну. Загалом, 45 країн ввели санкції проти росії за її агресію [21]. Ці санкції, з одного боку, боляче вдарили по російській економіці, енергетиці, фінансах та банківській системі, військово-промисловому комплексу, ІТ індустрії, відкинувши економіку країни-агресора на багато років назад [22]. З іншого боку, вони мали б бути ще більш жорсткими та всеохоплюючими, а також, що дуже важливо, підкріпленими ефективними механізмами недопущення їх порушення чи обходження, щоб ще набагато ефективніше руйнувати економіку агресора. І руйнувати до такого ступеня, щоб росія обрала за краще піти геть з України або була послаблена до такого стану, щоб не змогла вести війну і була переможена та вигнана з України. На жаль, такої ситуації поки що немає.

8 грудня 2023 року Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) оприлюднило інформацію щодо наявності компонентів іноземних країн у виробленні в росії зброї. З 2453 елементів (мікросхем, транзисторів, конденсаторів) у 76 видах російської зброї (БПЛА, ракети, системи радіоелектронної боротьби) майже ¾ або 1813 компонентів були випродуковані компаніями, які зареєстровані в США. Решта компонентів були зроблені компаніями зареєстрованими в Швейцарії, Японії,

Німеччині, на Тайвані, в Ізраїлі, Китаї, деяких інших західних країнах, і лише 10 компонентів були чисто російського виробництва, тобто менше 0,5%.

Зрозуміло, що москва тільки тоді фізично не зможе виготовляти згадану вище та іншу високотехнологічну зброю, коли наші партнери повністю перекриють шляхи доставки в росію підсанкційних товарів виробництва західних компаній [23].

Є абсолютно нелогічним, що до цього часу інструмент агресора, за допомогою якого москва намагалася незаконно управляти ЧАЕС і продовжує намагатися управляти ЗАЕС, а саме росатом, який завдав обом станціям значної шкоди та готує ЗАЕС до поглинання росією, не покараний належним чином санкціями. Частково це тому, що роками росія створювала залежність інших країн від російського ядерного палива, корумпуючи їх низькими цінами, а також будувала за кордоном нехай не за найкращими технологіями, але значно дешевше атомні станції, виходячи багато в чому з політичних міркувань — поширення свого впливу на відповідні країни.

Відсутня логіка також і в тому, що в Україні не було протягом багатьох років великого прагнення позбутися залежності від ядерного палива росії, комплектуючих для вітчизняних АЕС, і співпраці з інших питань в галузі ядерної енергетики. Звичайно, москва, з свого боку, робила все можливе, щоб міцно тримати Україну в залежності у цій специфічній сфері. У цьому контексті, досить важливим стало те, що починаючи з кінця 2020 року Міненергетики України та ДП «НАЕК "Енергоатом"» (нині АТ «НАЕК "Енергоатом"») активізували зусилля по витісненню російського сліду з атомної енергетики України. Повномасштабна агресія путіна проти України каталізувала цей процес і зробила його незворотнім. Україна повністю відмовилася від закупівлі російського ядерного палива і перестала вивозити на територію країни-агресора відпрацьоване ядерне паливо. Російське ядерне паливо у рекордно короткі терміни було замінене відповідним паливом шведського відділення американської компанії Westinghouse Electric Company. А відпрацьоване ядерне паливо з Рівненської, Південноукраїнської та Хмельницької АЕС тепер вже зберігається на території Чорнобильської зони у Централізованому сховищі відпрацьованого ядерного палива, збудованого американською компанією Holtec

International. Тільки на реалізації проєкту згаданого сховища Україна щороку заощаджуватиме від 150 до 200 млн доларів, які раніше перераховувалися до бюджету росії [24]. Дуже важливо, що вдалося запустити Централізоване сховище в роботу буквально перед початком повномасштабної агресії росії, інакше Україна мала б величезну додаткову проблему в атомній сфері.

1 вересня 2022 року ЗАЕС вперше відвідала місія МАГАТЕ на чолі з Генеральним директором Агентства Р. Гроссі у складі 13 експертів, головним чином з нейтральних країн [25]. Причиною візиту, який започаткував постійне перебування місії МАГАТЕ на ЗАЕС, стала стурбованість цієї спеціалізованої установи ООН, відповідальної за дотримання безпеки ядерних об'єктів, ситуацією з безпекою на станції у зв'язку, перш за все, з її захопленням росією і «посиленням бойових дій в регіоні, що прилягає до станції». Місію, безперечно, цікавив стан енергоблоків та персоналу станції, а також наявність у повному обсязі ядерних матеріалів, які були на ЗАЕС на момент її окупації. У кінцевому підсумку, завданням місії, в умовах постійного обстрілу території станції та міста Енергодар, було запобігти радіаційний та ядерній аварії, про що прямо заявив очільник Агентства [26].

Власне, з ініціативи України на ЗАЕС була розміщена постійна місія МАГАТЕ у складі спочатку двох, а пізніше чотирьох експертів. Агентство на регулярній основі здійснює ротації експертів місій. Хоча саме по собі заснування на ЗАЕС постійно діючої місії МАГАТЕ є безперечним позитивним фактом, у той же час її ефективність значно обмежена окупантами, які забороняють експертам здійснювати перевірку значної частини об'єктів станції. Російська окупаційна адміністрація спочатку намагалася не допустити взагалі місію на ЗАЕС, а вже під час її роботи на станції не дозволила їй потрапити на частину запланованих до відвідання точок на згаданому ядерному об'єкті, де, і це достеменно відомо, окупанти дислокують важку військову техніку, розміщують зброю та військовий персонал [27].

До грудня 2024 року дислокація місії МАГАТЕ з наступними її регулярними ротаціями здійснювалася з підконтрольної території України. Кожна нова група експертів Агентства прибувала до столиці України і звідти добиралася на ЗАЕС, де здійснювала заміну попередньої зміни експертів.

Російські окупанти постійно наполягали на зміні маршруту заїзду місії МАГАТЕ, а саме, на прибутті експертів на ЗАЕС з боку тимчасово окупованої росіянами української території. З цією метою вони 10 грудня 2024 року здійснили грубу провокацію — атакували дроном службове авто МАГАТЕ, у якому чергова зміна експертів слідувала підконтрольною Україні територією на ЗАЕС. Президент України В. Зеленський заявив у зв'язку з цим, що росіяни «точно знали, що робили, і діяли свідомо» [28]. Міністр енергетики України Г. Галущенко, у свою чергу, звинуватив Москву у навмисному використанні терористичних методів і залякуванні [29]. На цей терористичний акт відреагувала і Посол США в Україні Б. Брінк: «Російський безпілотник вразив автомобіль МАГАТЕ біля Запорізької АЕС. Команда, яка вижила, була там, щоб забезпечити ядерну безпеку в умовах захоплення росією найбільшої атомної електростанції в Європі. Ми засуджуємо такі напади, які ставлять під загрозу глобальну ядерну безпеку» [30]. Однак, цією цинічною провокацією росія зірвала здійснення чергової ротації, яку пізніше фактично змусила Секретаріат МАГАТЕ здійснити з боку окупантів через тимчасово окуповану територію. У зв'язку з цим Україна заявила протест і досягла порозуміння з державами-партнерами та Генеральним Директором МАГАТЕ, що проведення з тимчасово окупованої території України ротації не стане прецедентом і наступні ротації здійснюватимуться з підконтрольної Україні території. На прохання української сторони місії МАГАТЕ у 2022 році були також розміщені на трьох діючих українських АЕС — Рівненській, Хмельницькій та Південноукраїнській, а також на недіючій Чорнобильській АЕС. Станом на середину червня 2025 року на згаданих станціях відбулося 42 ротації місій.

6 червня 2024 року вночі російські окупанти підірвали Каховську ГЕС. Цей особливо небезпечний акт тероризму став черговим тяжким злочином путінської росії. Його метою було, за словами речниці Сил оборони півдня України, зупинити контрнаступ збройних сил України [31]. Таку ж думку висловив директор інформаційно-консалтингової компанії Defence Express С. Згурець. Він також зазначив: «Такі споруди як АЕС та ГЕС, захищаються Женевською конвенцією, яка не дозволяє використовувати підрив цих об'єктів з метою досягнення військових цілей. Окупанти ігнорують будь-які правові норми» [32].

Підрив Каховської ГЕС є найбільшою техногенною катастрофою в Європі з часу аварії на Чорнобильській АЕС та найнебезпечнішою техногенною катастрофою на цьому континенті у 21 столітті. Скільки б не минуло часу, але рф має відповісти за цей варварський міжнародний злочин, в результаті якого загинули десятки людей та завдано величезної шкоди навколишньому середовищу. У «Зверненні Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, парламентів та урядів її держав-членів, міжнародних організацій та їх парламентських асамблей у зв'язку з черговим актом тероризму російської федерації — підривом Каховської гідроелектростанції» констатується, що підрив Каховської ГЕС став «черговим заздалегідь спланованим актом державного тероризму, що створив смертельну небезпеку для людей і всього живого по обидва береги р. Дніпра нижче Каховського водосховища, та беззаперечним і безпрецедентним актом екоциду…», та «…воєнним злочином відповідно до Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни 1949 року, додаткового протоколу до неї 1977 року, а також порушенням Конвенції ООН про заборону військового або будь-якого ворожого використання засобів впливу на природнє середовище». У Зверненні наголошується на тому, що цей російський злочин загрожує безпеці Запорізької АЕС так як через штучно створений дефіцит необхідного для функціонування станції водного ресурсу посилює ризик виникнення на ній ядерної та радіаційної аварії з катастрофічними наслідками для екосистеми та всієї Європи [33]. Європейський парламент у своїй резолюції P9_TA(2023)0247 від 15 червня 2023 року про «сталу реконструкцію та інтеграцію України до європейської спільноти (2023/2739(RSP))» жорстко засудив руйнування росією Каховської ГЕС і зазначив, що за цей злочин всі причетні будуть притягнуті до відповідальності відповідно до міжнародного права. Це означає, що рано чи пізно до кримінальної відповідальності будуть притягнуті всі російські посадові особи, які давали злочинний наказ на підрив греблі, і всі виконавці наказу, а росія, як держава, буде змушена компенсувати Україні всі збитки, пов'язані з підривом Каховської ГЕС [34].

З кожним наступним роком війни, росія посилює бомбардування України, в тому числі цивільної інфраструктури, ракетами різних типів та ударними дронами. Чи не найбільш жорстоким атакам піддавалися і продовжують піддаватися

об'єкти енергетичної структури — теплова та відновлювальна енергетика, а також лінії електропередач та підстанції. У ході наймасованіших атак на об'єкти енергетичної інфраструктури російські окупанти запускали більше трьох сотень ракет та ударних дронів. Мета — позбавити населення України тепла та світла, особливо у зимовий період, заморозити Україну і, таким чином, схилити її до капітуляції. Зимовий сезон 2024–2025 рр. запам'ятається не тільки Україні, а й Європі і всьому світові черговою новацією кремлівських злочинців — масованим бомбардуванням десятками балістичних, аеробалістичних та крилатих ракет і бойових дронів критичних підстанцій, тобто тих, через які АЕС передають електроенергію до мережі споживачів. Знищення або навіть часткове руйнування таких підстанцій призводить до необхідності аварійного зупинення реакторів, що кожного разу створює не штатну ситуацію, яка загрожує ядерною аварією.

Такі дії агресора є також, по-суті, державним ядерним тероризмом. На жаль по сьогодні міжнародне співтовариство так і не виробило поняття «державного ядерного тероризму» і не зафіксувало його у відповідних міжнародних універсальних договорах. В той же час, до міжнародного універсального договору, а саме Міжнародної конвенції про боротьбу з актами ядерного тероризму (ICSANT) 2005 року, було включене поняття «ядерного тероризму» [35].

Ядерний тероризм можна визначити на основі наявних на сьогодні норм міжнародного права як використання або загрозу застосування ядерних матеріалів або пристроїв недержавними суб'єктами, тобто індивідами або групами, для досягнення політичних, ідеологічних, релігійних або психологічних цілей. Основними характеристиками, що визначають ядерний тероризм, є намір спричинити масове знищення, використати психологічний вплив ядерної зброї та залякати чи примусити уряди чи суспільства вчинити певні дії чи утриматися від певних дій.

При цьому, ICSANT чітко вказує, що протиправними діями у розумінні Конвенції можуть вважатися лише зловмисні дії, які вчинені особою або групою осіб, а її стаття 4(2) уточнює, що на дії збройних сил держави під час збройного конфлікту або збройних сил держави під час проведення військових операцій від імені держави не поширюються положення цієї Конвенції.

Слід констатувати, що існуюча наразі міжнародна структура ядерної безпеки, зорієнтована та розроблялася для попередження чи ліквідації загроз, які пов'язані лише з недержавними акторами. Створена після другої світової війни система міжнародної безпеки залишила поза увагою можливість використання державами тероризму як способу ведення зовнішньої політики. Відповідно, МАГАТЕ визначає «загрозу» як «особу або групу осіб, які мають мотивацію, намір і здатність вчинити навмисну дію». З 2005 р. це поняття загрози було кодифіковано у двох міжнародних конвенціях, що лежать в основі системи ядерної безпеки, — ICSANT і Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу 1979 року (CPPNM) — і впроваджено практично в усіх керівних документах серії МАГАТЕ з ядерної безпеки.

Наочним прикладом такого підходу стало відкриття Секретаріатом МАГАТЕ 3 жовтня 2023 р. у своїй штаб квартирі тренувального центру з розробки експертизи стосовно боротьби з ядерним тероризмом. Подія, звичайно, важлива. Цей Центр займається питаннями «фізичного захисту ядерних та інших радіоактивних матеріалів, а також відстежуванням і протистоянням злочинним актам, що стосуються ядерних матеріалів та обладнання». Але, на жаль, Центр опікуватиметься лише злочинами терористів — фізичних осіб, а не держав-терористів. Отже, злочини Росії на Запорізькій АЕС залишатимуться поза увагою Центру. У бюлетені МАГАТЕ щодо цієї події захоплення й утримання Росією ЗАЕС взагалі не згадується, наче такої проблеми зовсім не існує [36]. Хоча Центр створено у рамках Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу 1979 р., тобто формально він мав би діяти у рамках, які визначені цією Конвенцією, держави-друзі, на пожертви яких Центр функціонує, мають можливість профінансувати та започаткувати відповідні дослідження та розробку пропозицій до нормативного регулювання.

Отже, наразі поняття державного ядерного тероризму відсутнє у міжнародних конвенціях з ядерної безпеки, що, очевидно, трактується Росією як карт бланш у використанні ЗАЕС для ядерного шантажу. Цей прецедент чітко вказує на прогалини у міжнародному праві, які потребують негайної реакції міжнародної спільноти для того, щоб використання Росією ЗАЕС із терористичною метою не стали сигналом для інших подібних дій на міжнародній арені.

У відповідних резолюціях Генеральної асамблеї ООН та Генеральної конференції МАГАТЕ, а також Ради керуючих Агентства містяться вимоги стосовно негайної деокупації Запорізької АЕС і повернення її під контроль України. Зокрема, у резолюції ГА ООН 78/316 від 11 липня 2024 року «Безпека та захищеність ядерних об'єктів України в тому числі Запорізької атомної електростанції» (Safety and security of nuclear facilities of Ukraine, including the Zaporizhzhia Nuclear Power Plant) міститься вимога щодо негайного виведення російських військ із ЗАЕС і повернення її під повний контроль України.

Резолюція також закликає рф «поки вона не поверне Запорізьку АЕС під контроль України — надати МАГАТЕ своєчасний і повний доступ до всіх зон станції, важливий для ядерної безпеки», що дозволило б Агентству здійснювати ефективний моніторинг ситуації. Резолюція засуджує незаконне силове захоплення ЗАЕС і висловлює жаль з приводу невиконання москвою попередніх резолюцій МАГАТЕ. Окремо Генасамблея «закликає до негайного припинення атак Російської федерації проти критично важливої енергетичної інфраструктури України», зважаючи, що обстріли підстанцій та електромереж впливають і на безпеку ядерних об'єктів.

Подібні вимоги, але вже більш детальні, містяться у резолюціях Генеральної конференції МАГАТЕ щодо ЗАЕС, а саме: GC(67)/RE S/16 від 28.09.2023 «Ядерна безпека, захищеність та гарантії в Україні» («Nuclear safety, security and safeguards in Ukraine») та GC(68)/RE S/15 від 20.09.2024 під такою ж назвою. Зокрема, резолюція GC(67)/RE S/16 від 28.09.2023 вимагає від окупантів забезпечити безперешкодний і своєчасний доступ експертів МАГАТЕ до всіх відповідних місць навколо ЗАЕС, негайно вивести всіх несанкціонованих військових та інший персонал з території ЗАЕС, негайно повернути станцію під контроль компетентних українських органів для забезпечення її безпечної та надійної роботи. У резолюції міститься також положення щодо підтримки надання технічної допомоги Україні для забезпечення безпечної роботи ядерних об'єктів та управління радіоактивними джерелами і про заохочення держав-членів МАГАТЕ надавати політичну, фінансову та матеріально-технічну підтримку програмі Агентства для України, включаючи надання необхідного обладнання для ядерної

безпеки. Крім того, міститься прохання до Генерального директора МАГАТЕ регулярно інформувати держави-члени про діяльність Агентства в Україні.

У резолюції GC(68)/RE S/15 від 20.09.2024 міститься підтримка суверенітету України щодо українських ядерних об'єктів, включаючи Запорізьку АЕС, які повинні діяти безпечно і під повним суверенним контролем України. Резолюція закликає до негайного виведення всіх несанкціонованих військових та іншого персоналу з території ЗАЕС і повернення станції під контроль української влади; до продовження діяльності місії підтримки та допомоги МАГАТЕ на Запорізькій АЕС, регулярного інформування про ситуацію на ЗАЕС, зокрема щодо дотримання принципів ядерної безпеки та захисту; закликає російську федерацію забезпечити безперешкодний доступ місії МАГАТЕ до ЗАЕС для виконання її функцій та проведення заходів гарантування безпеки; закликає до продовження надання технічної допомоги Україні у забезпеченні безпеки експлуатації ядерних об'єктів, включаючи фізичну присутність експертів МАГАТЕ на інших АЕС — Чорнобильській, Рівненській, Хмельницькій, Південноукраїнській; містить заклик до держав-членів МАГАТЕ надавати політичну, фінансову та матеріально-технічну допомогу у забезпеченні ядерної безпеки України; наголошує на подальшому контролі ситуації — включення питання до порядку денного наступної сесії Генеральної конференції МАГАТЕ, яка відбудеться восени 2025 року.

Практично повністю співзвучними вимогам резолюцій Генеральної конференції МАГАТЕ є вимоги, що містяться у резолюціях виконавчого органу МАГАТЕ — Ради керуючих Агентства, до складу якого входять 35 керуючих директорів — представників країн, які, як правило, роблять найбільший внесок у розвиток атомної енергетики. Керуючі директори обираються або призначаються в ході сесій Генеральної конференції МАГАТЕ (Україна у 2023 році була обрана до Ради керуючих на дворічний термін починаючи з 30 вересня 2023 року). Лише у 2022 році Рада керуючих прийняла три резолюції з питання ситуації на ядерних об'єктах України, окупованих в ході повномасштабної війни росії проти України: GOV/2022/17 від 03.03.2022, GOV/2022/58 від 15.09.2022 та GOV/2022/71 від 17.11.2022 під спільною назвою «Наслідки ситуації в Україні для безпеки, захищеності та

гарантій» («The safety, security and safeguards implications of the situation in Ukraine»).

Зокрема, у резолюції GOV/2022/17 від 03.03.2022 засуджуються дії російської федерації, включаючи силове захоплення контролю над ядерними об'єктами в Україні, що створює серйозні загрози для їх безпеки та безпеки цивільного персоналу; відзначається підвищення ризику ядерної аварії, що може загрожувати населенню України, сусідніх держав і міжнародної спільноти; висловлюється глибока стурбованність тим, що агресія росії перешкоджає МАГАТЕ повноцінно і безпечно здійснювати діяльність із верифікації гарантій на українських ядерних об'єктах; міститься заклик до росії негайно припинити всі дії проти ядерних об'єктів України, включаючи Чорнобильську АЕС, та забезпечити, щоб компетентні українські органи відновили над ЧАЕС повний контроль (станом на 3 березня ЧАЕС була вже окупована російськими військами); Генеральний директор МАГАТЕ зобов'язується продовжувати відслідковувати ситуацію, зосереджуючи увагу на безпеці та захисті ядерних об'єктів України, і надавати звіти Раді керуючих Агентства.

У резолюції GOV/2022/58 від 15.09.2022 висловлюється глибока стурбованість, що рф не виконала заклики негайно припинити всі дії проти ядерних об'єктів України, особливо на Запорізький АЕС; засуджуються насильницькі дії росії, включаючи захоплення контролю над ядерними об'єктами, присутність російських військових сил та персоналу росатома на Запорізькій АЕС; наголошується, що такі дії створюють серйозні загрози безпеці об'єктів, їх персоналу та значно підвищують ризик ядерної аварії, яка загрожує Україні, сусіднім державам і міжнародній спільноті; вимагається негайне припинення всіх дій проти Запорізької АЕС і інших ядерних об'єктів України, а також повернення таких об'єктів під контроль української влади для забезпечення їх безпечної експлуатації; підтримуються зусилля Генерального директора МАГАТЕ щодо вирішення питань ядерної безпеки в Україні, включаючи фізичну присутність технічних експертів Агентства на Запорізькій АЕС; наголошується на важливості дотримання семи незамінних принципів ядерної безпеки, сформульованих Генеральним директором МАГАТЕ; заохочується надання допомоги Україні з боку держав-членів, зокрема забезпечення необхідним обладнанням через Агентство або на

двосторонній основі; Генеральний директор МАГАТЕ зобов'язується продовжувати уважно відстежувати ситуацію і регулярно доповідати Раді керуючих.

У резолюції GOV/ 2022/ 71 від 17.11.2022 висловлюється глибока стурбованість тим, що росія не виконала заклики негайного припинення всіх дій проти ядерних об'єктів в Україні; міститься вимога до росії негайно припинити спроби взяти під контроль Запорізьку АЕС та відмовитися від заяв про незаконну анексію території, на якій розташована станція; засуджуються тиск окупантів і затримання українського персоналу на ЗАЕС, а також повторні перебої із зовнішнім електропостачанням через обстріли; наголошується, що такі дії створюють серйозні загрози для безпеки об'єкта і персоналу та значно підвищують ризик ядерної аварії, що загрожує Україні, сусіднім державам і міжнародній спільноті; міститься заклик до росії вивести військовий та інший персонал із ЗАЕС, щоб компетентні українські органи могли відновити повний контроль над станцією; висловлюється підтримка зусиллям України щодо забезпечення безпеки ядерних об'єктів; міститься підтримка діяльності Генерального директора МАГАТЕ та його зусиль щодо створення зони захисту навколо ЗАЕС; висловлюється також підтримка фізичної присутності технічних експертів Агентства на ЗАЕС та інших ядерних об'єктах України; наголошується на необхідності дотримання «семи незамінних принципів ядерної безпеки», сформульованих МАГАТЕ, у всіх обставинах, включаючи умови збройного конфлікту; держави-члени МАГАТЕ заохочуються до надання допомоги Україні, включаючи надання необхідного обладнання через Агентство або на двосторонній основі; міститься зобов'язання Генерального директора продовжувати моніторинг ситуації та регулярно звітувати Раді керуючих МАГАТЕ.

У резолюції GOV/2024/18 від 07.03.2024 «Ядерна безпека, захищеність та гарантії в Україні» («Nuclear safety, security and safeguards in Ukraine») висловлюється глибока стурбованість щодо «дуже небезпечної» ситуації на ЗАЕС, яка включає: недостатню кількість кваліфікованого персоналу; перебої у проведенні регулярного технічного обслуговування; проблеми із надійними ланцюгами постачання; уразливий статус водопостачання та зовнішнього електропостачання; встановлення

протипіхотних мін у буферній зоні між внутрішньою та зовнішньою огорожами станції; міститься повторний заклик до російської федерації негайно вивести свої військові сили та інший несанкціонований персонал із ЗАЕС; наголошується на необхідності повернення ЗАЕС під контроль компетентних українських органів для забезпечення її безпечної та надійної роботи відповідно до ліцензії, виданої Державною інспекцією ядерного регулювання України (ДІЯРУ); підтримуються зусилля Генерального директора МАГАТЕ, зокрема фізична присутність технічних експертів Агентства на ЗАЕС та інших ядерних об'єктах України і наголошується на необхідності забезпечення місії підтримки та допомоги МАГАТЕ на ЗАЕС (ISAMZ) своєчасним доступом до всіх зон, важливих для ядерної безпеки; міститься зобов'язання Генерального директора МАГАТЕ продовжувати детально звітувати про дотримання 5 конкретних принципів для забезпечення ядерної безпеки на ЗАЕС, а також про «7 незамінних принципів» ядерної безпеки, та інформувати Раду керуючих.

З моменту силового захоплення та окупації Запорізької АЕС росія на порушення міжнародного права вживає заходів щодо привласнення станції і запуску її в роботу. На початку жовтня 2022 року російський диктатор путін видав абсурдний указ про віднесення цієї АЕС до власності російської федерації. Паралельно, росатом розпочав злочинну діяльність по узурпації оперування цим атомним об'єктом. Опираючись на терміново завезених кілька сотень працівників з російських АЕС та на незначну кількість персоналу, яка добровільно перейшла на службу росії, окупанти із застосуванням залякувань, погроз, шантажу, тортур, убивств та інших подібних дій розпочали безпрецедентну за своєю протиправністю кампанію по змушенню працівників станції до підписання контрактів з росатомом на роботу на окупаційну адміністрацію станції. Незважаючи на такий безпрецедентний злочинний примус, переважна більшість працівників станції не стала колаборантами та із своїми родинами виїхала з окупованої території і була працевлаштована Енергоатомом в офісі Компанії та інших українських АЕС.

Президент України своїм Указом від 4 жовтня 2022 року №687 «Про нікчемність актів, що порушують суверенітет та територіальну цілісність України» визнав нікчемними, тобто такими,

що не породжують жодних правових наслідків, укази путіна про анексію українських територій та будь-які інші рішення, акти та договори, прийняті, видані та укладені на підставі та/або у зв'язку з реалізацією указів президента рф [37].

Періодично, окуповану ЗАЕС «відвідують» російські посадові особи, що є грубим порушення міжнародного права та українського законодавства.

Зокрема, подібний протиправний вояж у грудні 2022 року здійснив представник адміністрації президента рф С. Кирієнко, на що МЗС України відреагувало заявою протесту, у якій нагадало про прийняті резолюції Ради керуючих МАГАТЕ, які вимагають від рф негайного виведення військового та іншого персоналу із ЗАЕС, і закликало партнерів України та інституції ЄС посилити санкції проти російської державної корпорації росатом та афілійовані з нею компанії та структури [38]. Ця заява була надіслана Генеральному директору МАГАТЕ і офіційно розповсюджена секретаріатом Агентства серед країн-членів МАГАТЕ. МЗС та Постійне представництво при міжнародних організаціях у Відні регулярно надсилають ноти протесту, реагуючи на протизаконні дії окупантів на ЗАЕС, або на розповсюдження Росією у згаданій організації брехливих та маніпулятивних матеріалів щодо станції. У першому кварталі 2025 року росія значно активізувала свої спроби легітимізувати незаконне управління станцією з очевидною метою її можливого запуску в роботу. 26 березня агентство Reuters з посиланням на очільника МАГАТЕ повідомило, що «утримувана Росією Запорізька атомна електростанція в Україні може знову запрацювати протягом декількох місяців після припинення вогню, але, ймовірно, знадобиться більше року, щоб перезапустити всі шість реакторів». Reuters також процитувало слова Р. Гроссі, що він вважає «управління росією станції — професійним» [39].

У зв'язку з цим АТ «НАЕК "Енергоатом"» виступив із заявою в якій жорстко засудив незаконні спроби легітимізації управління ЗАЕС і назвав розмови про повернення росатомом станції в роботу «прямим порушенням норм ядерної та радіаційної безпеки». У заяві також наголошено що лише Енергоатом як законний оператор ЗАЕС має ліцензію на її експлуатацію і тільки українські фахівці вправі компетентно здійснювати відповідний менеджмент. Щодо заяв про «професійне управління»

ЗАЕС працівниками росатома, то, як наголосив Енергоатом, вони «не відповідають дійсності». Далі Енергоатом пояснив, що «Через окупацію значно погіршився стан критично важливих систем безпеки», відбувається критична деградація обладнання та створюються «передумови для потенційних аварійних ситуацій» [40].

Зі свого боку Державна інспекція ядерного реагування України (ДІЯРУ) наголосила, що будь-які заяви та коментарі щодо намірів і способів «перезапуску» енергоблоків у поточній ситуації є провокативними і спекулятивними. МАГАТЕ, що діє відповідно до свого статуту, може надавати рекомендації та продовжувати спостереження за станом безпеки на ЗАЕС, водночас будь-які рішення щодо дозволів на експлуатацію ядерних установок є відповідальністю законних державних органів країн-членів. Для Запорізької АЕС законними органами управління і нагляду були, є і залишаються органи державної влади України [41].

У виступі 6 травня 2025 року на засіданні Міжнародної асоціації ядерних регуляторів (INRA) Голова Держкомрегулювання — Головний державний інспектор з ядерної та радіаційної безпеки України О. Коріков наголосив, що російська окупація ЗАЕС спричинила деградацію ядерної та радіаційної безпеки всього комплексу станції: «наразі на ЗАЕС не функціонує система аварійної готовності та реагування, не функціонують системи раннього оповіщення й радіаційного контролю». На Запорізькій АЕС відсутні надійне водозабезпечення та стабільне зовнішнє водопостачання, не проводиться належне технічне обслуговування систем безпеки та систем, важливих для безпеки, відсутній кваліфікований персонал. Військові рф, які перебувають на ЗАЕС, продовжують мілітаризацію станції. О. Коріков застеріг, що беручи до уваги нинішній стан цієї АЕС, «…будь які спроби здійснити “перезапуск” ЗАЕС і відновити виробництво електроенергії варто оцінювати як акт ядерного терору, який цілком може призвести до катастрофічних наслідків для всього світу» [42].

Тобто, окупаційна адміністрація немає жодного права здійснювати будь-які заходи, спрямовані на запуск у роботу атомних блоків ЗАЕС, оскільки зміни ліцензійних умов на оперування енергоблоками станції можливі лише після повернення ЗАЕС під контроль України, її демілітаризацію, розмінування її території

та системної перевірки безпеки всієї інфраструктури. Тому спільнота експертів однозначно вважає необхідним подальше перебування ЗАЕС у стані «холодного» зупину аж до її деокупації [43]. У цьому режимі станція є найбільш безпечною з точки зору радіаційної та ядерної безпеки для населення та навколишнього середовища регіону, України в цілому і Європи загалом.

Висновки і пропозиції

Війна російської федерації проти України, починаючи з лютого 2014 року, і її повномасштабний характер з 24 лютого 2022 року є, відповідно до міжнародного права, тяжким міжнародним злочином. У рамках цього злочину росія здійснила безліч інших злочинів: від масового вбивства в результаті варварських бомбардувань мирних українських жителів, страт цивільних, викрадення дітей, тортур, зґвалтування, нанесення тяжких тілесних ушкоджень, позбавлення свободи, нелюдського поводження з цивільним населенням, воєнних злочинів — страт військовополонених, масового навмисного вбивства військовополонених, як це мало місце в Оленівці, тортур військовополонених, нелюдського поводження з ними на порушення відомих міжнародних договорів у гуманітарній сфері тощо.

Але й цей довгий ряд злочинів російських окупантів не є вичерпним. Його доповнюють злочини захоплення і руйнування чи повного знищення цивільної інфраструктури України та приватної власності українських громадян. Одним з таких окремих злочинів є силове захоплення Чорнобильської та Запорізької АЕС. ЧАЕС вже давно звільнена Збройними силами України, в результаті чого відповідні українські служби у найкоротші терміни за технічної підтримки країн-партнерів привели радіаційну та ядерну безпеку до міжнародно визнаних стандартів.

Набагато складнішою є ситуація із ЗАЕС. Перш за все, це перший в історії ядерної енергетики випадок окупації однією країною діючої АЕС іншої країни. По-друге, злочинні по своїй суті спроби росії запустити станцію в роботу можуть призвести до планетарної катастрофи. Станція продовжує залишатися в окупації і в цьому неприродному стані перетворена окупантами із джерела дешевої і екологічно чистої електроенергії у військову базу, начинену важкою військовою технікою, зброєю та військовим персоналом.

Фактично окупанти перетворили ЗАЕС на міну уповільненої дії або порохову бочку. Тому тільки якнайшвидша деокупація станції і повернення її під контроль України здатні зняти з порядку денного можливі катастрофічні сценарії.

У зв'язку з цим має бути наступне:

1. Якнайшвидша деокупація ЗАЕС і повернення її під контроль України. Тільки у такому випадку є можливим зупинення постійної деградації обладнання станції і уникнення доведення її до аварії. Натомість, з'явиться можливість безпечного запуску її українськими ліцензованими фахівцями у роботу. Повернення потужності ЗАЕС в енергетичний баланс України стане однією із важливих передумов відбудови після війни, у тому числі розробки разом з американськими, європейськими та іншими партнерами покладів рідкоземельних мінералів.

2. Введення Європейським Союзом, Сполученими Штатами Америки та іншими країнами жорстких міжнародних санкцій проти росатома, відмова згаданими країнами від імпорту російського ядерного палива, від будівництва росією на їхніх територіях АЕС та від будь-якого іншого співробітництва.

3. Відшкодування росією всієї тієї шкоди, яку вона заподіяла Запорізькій АЕС: вартості необхідних відновлювальних ремонтних робіт, упущеної вигоди, компенсації працівникам станції за вимушене переміщення, в межах України чи за кордон, та вимушене безробіття, втрату власності чи її пошкодження тощо.

4. Притягнення до відповідальності російських державних інституцій, перш за все росатома, а також фізичних осіб — політичного та військового керівництва росії і безпосередніх виконавців злочинів, які були здійснені за час окупації стосовно станції та її персоналу і членів сімей працівників АЕС.

5. Розробка і укладення міжнародних конвенцій, які б визначили поняття державного ядерного тероризму і покарання за нього, а також заповнили б інші прогалини у міжнародному праві, що стосується злочинів проти АЕС та їх персоналу.

Деокупація Запорізької АЕС і повернення її під контроль України, а також санкції проти москви, відшкодування росією за збитки, які понесені ЗАЕС, а також притягнення юридичних та фізичних осіб держави-агресора до відповідальності за злочини, пов'язані з окупацією станції, необхідні як пересторога

для інших потенційних держав-агресорів розуміти, що атомні електростанції не можуть бути об'єктом нападу та окупації. Залишення ж росії без покарання сприяло б відкриттю скриньки Пандори і не тільки дало б зелене світло для здійснення подібних злочинів у майбутньому, а і загальмувало б сам розвиток ядерної енергетики у світі, оскільки підрив безпеки АЕС у такий спосіб демотивував би бажання будувати нові атомні електростанції.

1. *Довгань К.* На годиннику — 4:50: хронологія 24 лютого 2022 — яким був найдовший день у нашому житті // 24 Канал. 25 лютого 2023. URL: https://24tv.ua/hronologiya-podiy-24-lyutogo-2022-chogo-vse-pochalosya-foto-video_n2261675
2. Organization for Security and Cooperation in Europe (1975) *Helsinki Final Act*. Available at: https://www.osce.org/helsinki-final-act
3. United Nations General Assembly (1974) *Resolution 3314 (XXIX). Definition of Aggression*. Available at: https://docs.un.org/en/A/RES/3314(XXIX)
4. United Nations General Assembly (2014) *Resolution ES-11/1. Aggression Against Ukraine*. Available at: https://docs.un.org/en/A/RES/ES-11/1
5. Kurtz, J. (2022) 'Putin's "ultimate goal is to destroy Ukraine", Ukrainian foreign minister tells CNN', *CNN World,* 23 February. Available at: https://edition.cnn.com/europe/live-news/ukraine-russia-news-02-22-22?adobe_mc=TS%3D1750936565%7CMCMID%3D348921225409234729373946357111563195 92%7CMCORGID%3D7FF852E2556756057F000101%40AdobeOrg&iid=cnn-mobile-app
6. Bearak, M. and Morgunov, S. (2022) 'In Chernobyl's delicate nuclear labs, Russians looted safety systems', *The Washington Post*, 2 June. Available at: https://www.washingtonpost.com/world/2022/06/02/ukraine-chernobyl- damage-done-by-russians/
7. International Atomic Energy Agency (2022) *IAEA Director General Grossi's Initiative to Travel to Ukraine*. Available at: IAEA Director General Grossi's Initiative to Travel to Ukraine | IAEA
8. Звіт про управління 2021 // АТ «НАЕК "Енергоатом"». URL: https://old.energoatom.com.ua/parts/pdf-file/managezvit2021.pdf
9. Coles, I. and Pancevski, B. (2022) 'Ukraine accuses Russia of using Nuclear Plant to Blackmail West', *The Wall Street Journal*, 14 August. Available at: https://www.wsj.com/world/europe/ukraine-accuses-russia-of-using-nuclear-plant-to-blackmail-west-11660478537
10. Голова МАГАТЕ на Раді Безпеки ООН озвучив 5 принципів для запобігання аварії на ЗАЕС // Радіо свобода. 30 травня 2023. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news-grossi-5-pryntsypy- zaes/32435842.html
11. *Мазуренко А.* Росіяни ввірвалися в дім і розстріляли співробітника Запорізької АЕС — Енергоатом // Українська правда. 23 травня 2022. URL: https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/23/7348052/
12. *Лотоцька Н.* Помер водолаз Запорізької АЕС, якого катували окупанти // LB.ua. 3 липня 2022. URL: https://lb.ua/society/2022/07/03/522020_pomer_vodolaz_zaporizkoi_aes_yakogo.html
13. Росіяни незаконно утримують у неволі 13 працівників ЗАЕС // Укрінформ. 13 травня 2025. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-tymchasovo-okupovani/3992324-rosiani-nezakonno-utrimuut-u-nevoli-13-pracivnikiv-zaes.html
14. Schreck, A. and Arhirova, H. (2022) 'Ukraine's Zaporizhzhia Nuclear Power plant loses external power again', *PBS News*, 12 October. Available at: https://www.bing.com/search?q=14.+PBS+News.+Ukraine%E2%80%99s+Zaporizhzhia+Nuclear+Power+plant+loses+external+power+again

15. За менш ніж два місяці біля українських АЕС пролетіли 138 російських дронів та ракет // Укрінформ. 07 березня 2025. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3967770-za-mens-niz-dva-misaci-bila-ukrainskih-aes-proletili-138-rosijskih-droniv-ta-raket.html
16. *Романенко В.* Російський ударний дрон влучив в укриття ЧАЕС, пожежу загасили — Зеленський // Українська правда. 14 лютого 2025. URL: https://www.pravda.com.ua/news/2025/02/14/7498251/
17. International Atomic Energy Agency (2025) Update 276 – *IAEA Director General Statement on Situation in Ukraine.* Available at: https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/update-276-iaea-director-general-statement-on-situation-in-ukraine
18. Російський дрон спеціально летів на низькій висоті, і удар був прямо в саркофаг ЧАЕС — Володимир Зеленський // 14 лютого 2025. URL: https://www.president.gov.ua/news/rosijskij-dron-specialno-letiv-na-nizkij- visoti-i-udar-buv-p-96045
19. *Янковський О., Бадюк О.* «Судити Путіна, Шойгу, Герасимова…»: коли запрацює спецтрибунал щодо злочину агресії Росії проти України // Радіо свобода. 13 травня 2024. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-sud-proty-putina-shoyhu-herasimova/32943309.html
20. Thomas, D. (2025) 'Russia's economy is down but not out', *BBC News,* 23 June. Available at: https://www.bbc.co.uk/news/articles/cpqnj17vryjo
21. Piatetsky, P. (2025) *What are countries doing to Counter Russia's War?* Available at: https://www.castellum.ai/insights/which-countries-are-taking-action-on-ukraine
22. Stezhensky, A. (2025) 'Putin's costly obsession: How years of fixation on Ukraine crippled Russia's economy', *The New Voice of Ukraine,* 19 March. Available at: https://english.nv.ua/business/putin-s-obsession-with-ukraine-crippled-russia-s-economy-now-near-point-of-no-return-50498498.html
23. Хто допомагає Росії робити зброю // Економічна правда. 13 грудня 2023. URL: https://www.epravda.com.ua/weeklycharts/2023/12/13/707598/
24. Під Чорнобилем з'явилося Централізоване сховище відпрацьованого ядерного палива // Радіо Свобода. 21 серпня 2021. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/31421585.html
25. International Atomic Energy Agency (2024) *Two years of IAEA continued presence at the Zaporizhzhia nuclear power plant.* Available at: https://www.iaea.org/sites/default/files/documents/two-years-of-iaea- continued-presence-at-the-zaporizhzhaya-nuclear-power-plant.pdf
26. Corder, M. (2022) 'IAEA Visits to Ukraine Nuclear Plant Highlights Risks', *Voice of America,* 3 September. Available at: https://www.voanews.com/a/iaea-visit-to-ukraine-nuclear-plant-highlights- risks-/6729634.html
27. *Воронцова О.* Росія блокує доступ інспекторів МАГАТЕ до частин окупованої Запорізької АЕС // Главком. 4 січня 2024. URL: https://glavcom.ua/country/incidents/rosija-blokuje-dostup-inspektoriv- mahate-do-chastini-okupovanoji-zaporizkoji-aes-978276.html
28. Діяли свідомо: Зеленський відреагував на атаку конвою МАГАТЕ російським дроном // Укрінформ. 10 грудня 2024. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3936537-dialisvidomo-zelenskij-vidreaguvav-na-ataku-konvou-magate-rosijskim-dronom.html
29. *Золотова К.* Галущенко скликав надзвичайне засідання Ради Керуючих МАГАТЕ через атаку дрона РФ на автомобіль агентства // Espresso TV. 11 грудня 2024. URL: https://espreso.tv/viyna-z-rosiyeyu-galushchenko-sklikav-nadzvichayne-zasidannya-radi-keruyuchikh-magate-cherez-ataku-drona-rf-na-avtomobil-agenstva
30. *Нагорний Д.* Безпілотник атакував службовий автомобіль місії МАГАТЕ по дорозі до окупованої Запорізької АЕС // Суспільне Запоріжжя. 11 грудня 2024. URL: https://suspilne.media/zaporizhzhia/899483-bezpilotnik-atakuvav-sluzbovij- avtomobil-misii-magate-po-dorozi-do-okupovanoi-zaporizkoi-aes/
31. *Янковський О., Бадюк О.* «Вода покрила будинки». Як руйнація ГЕС на Херсонщині вплине на екологію та хід війни? // Радіо Свобода. 06 червня 2023. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-kakhovska-hes- ekolohya-kontrnastup-zsu/32447037.html

32. *Музиченко О.* Підривом Каховської ГЕС росіяни намагаються зупинити ЗСУ, але наступ українців буде на інших напрямах — експерт // ТСН. 06 червня 2023. URL: https://tsn.ua/ato/pidrivom-kahovskoyi-ges-rosiyani-namagayutsya-zupiniti-zsu-ale-nastup-ukrayinciv-bude-na-inshih-napryamkah-ekspert-2344318.html
33. Про звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, парламентів та урядів її держав-членів, міжнародних організацій та їх парламентських асамблей у зв'язку з черговим актом тероризму російської федерації — підривом Каховської гідроелектростанції імені П.С. Непорожнього: Постанова Верховної Ради України № 3142-IX від 10.06.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3142-IX#Text
34. Стала реконструкція та інтеграція України до євроатлантичної спільноти: Резолюція Європейського парламенту від 15 червня 2023 року про сталу реконструкцію та інтеграцію України до євроатлантичної спільноти (2023/2379 (RSP)). URL: https://ukraine.europarl.europa.eu/uk/documents/ep-resolutions
35. Nuclear Energy Agency (2005) *International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism.* Available at: https://www.oecd-nea.org/jcms/pl_29143/international-convention-for-the-suppression-of-acts-of-nuclear-terrorism-nuclear-terrorism-convention-or-icsant
36. International Atomic Energy Agency (2023) *IAEA Training Centre for Nuclear Security Opens Doors to Build Expertise in Countering Nuclear Terrorism.* Available at: https://www.iaea.org/newscenter/pressreleases/iaea-training-centre-for-nuclear-security-opens-doors-to-build-expertise-in-countering-nuclear-terrorism
37. Про нікчемність актів, що порушують суверенітет та територіальну цілісність України: Указ Президента України №687/2022 від 04.10.2022. URL: https://www.president.gov.ua/documents/6872022-44289
38. International Atomic Energy Agency (2022) *Communication dated 28 December 2022 received from the Permanent Mission of Ukraine to the Agency.* Available at: https://www.iaea.org/sites/default/files/publications/documents/infcircs/2022/infcirc1070.pdf
39. Murphy, F. (2025) 'Zaporizhzhia nuclear plant could restart months after ceasefire, IAEA chief says', *Reuters*, 26 March. Available at: https://www.reuters.com/world/europe/zaporizhzhia-nuclear-plant-could- restart-months-after-ceasefire-iaea-chief-says-2025-03-26/
40. «Енергоатом» засудив спроби легітимізувати російське управління ЗАЕС — заява // Радіо Свобода. 04 квітня 2025. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news-enerhoatom-zaes-zayava/33372838.html
41. Українські атомники назвали спекуляціями заяви щодо перезапуску ЗАЕС до її деокупації // Укрінформ. 28 березня 2025. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3975747-ukrainski-atomniki-nazvali-spekulaciami-zaavi-sodo-perezapusku-zaes-do-ii-deokupacii.html
42. Спроби «перезапуску» ЗАЕС треба розцінювати як ядерний терор — голова ДІЯРУ // ZN.UA. 06 травня 2025. URL: https://zn.ua/ukr/energetics/sprobi-perezapusku-zaes-treba-roztsinjuvati- jak-jadernij-teror-holova-dijaru.html
43. Для перезапуску ЗАЕС немає безпечних умов — Держатом // Укрінформ. 23 червня 2025. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4007250-dla-perezapusku-zaes-nemae-bezpecnih-umov-derzatom.html

Oleksandr Motsyk,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary,
PhD in Political Science,
Full professor at the Department of International Relations
and Strategic Studies,
State University 'Kyiv Aviation Institute'

OCCUPATION OF THE ZAPORIZHZHIA NPP AS A GRAVE CRIME COMMITTED BY THE RUSSIAN FEDERATION WITHIN THE SCOPE OF THE WAR AGAINST UKRAINE

Abstract. The article discusses the seizure of the Zaporizhzhia Nuclear Power Plant by russian troops. It was the first incident in the history of nuclear energy in which a foreign power occupied an active nuclear power plant. The plant remains occupied and has been transformed by the occupying forces from a source of cheap and environmentally friendly electricity into a military base filled with heavy military equipment, weapons, and soldiers. The invaders have essentially turned the ZNPP into a time bomb.

Drawing on various international legal texts, it is argued that, within the scope of this crime, the invaders perpetrated a series of other war crimes against the personnel and their families.

The article emphasises that the de-occupation of the Zaporizhzhia Nuclear Power Plant and its return to Ukrainian control, the imposition of severe international sanctions against Rosatom by the European Union, the United States of America, and other countries, compensation by russia for the losses incurred by the ZNPP, and prosecution of legal entities and individuals of the aggressor state for crimes related to the occupation of the plant are imperative as a preventive measure for other potential aggressor states, demonstrating that nuclear power plants must not be objects of attack and occupation.

The author underlines that only the swiftest possible de-occupation of the station and its restoration under Ukrainian control can eliminate the possibility of catastrophic scenarios. The return of ZNPP's generating capacity to Ukraine's national energy balance will be one of the key requirements for post-war reconstruction.

Keywords: de-occupation, Zaporizhzhia NPP, atomic energy, United Nations, IAEA, aggressor state, nuclear power plant, energy balance.

Сергій Зубченко,
кандидат політичних наук, головний консультант
Національного інституту стратегічних досліджень,
ветеран російсько-української війни;
ORCID: 0000-0001-6909-7881

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК КАТАЛІЗАТОР ГЕОПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ: безпекові виклики «нового середньовіччя» в епоху глобалізації

Анотація. У статті проаналізовано передумови та наслідки російсько-української війни, яка стала найкривавішим воєнним конфліктом у Європі з часів Другої світової війни. Акцентовано, що неспровокована російська агресія проти України стала епохальним поворотним моментом («Zeitenwende»), каталізатором тектонічних зрушень у геополітичних процесах. Це призвело до ескалації взаємної недовіри та міжнародної напруженості, фактичної реінкарнації концепції «права сили» в міжнародних відносинах та зростання стратегічного дефіциту безпеки. Наголошено на вираженому реваншистському та імперіалістичному характері російської агресії, недієвості стратегії «умиротворення агресора» та фундаментальних загрозах, які несе її реалізація. Підкреслено екзистенційний характер російської загрози для Української держави та нації, а також небезпеки російського неоімперіалізму для всього цивілізованого світу.

Ключові слова: російсько-українська війна, міжнародне право, міжнародна безпека, дипломатія, зовнішня політика, національна безпека, геополітика.

Стратегічна емпатія і, зокрема, намагання зрозуміти,
як емоції та ідеологія керують і обмежують дії інших,
є основоположним для підвищення стратегічної компетентності.
Герберт Макмастер,
«Поля битв. Боротьба за захист вільного світу»

Стратегічна некомпетентність як чинник міжнародної безпеки. Повномасштабна війна проти України, яку росія розв'язала

24 лютого 2022 року, — найбільший збройний конфлікт на Європейському континенті з часів Другої світової війни — не була цілковитою несподіванкою для провідних розвідок світу. Обриси загарбницьких планів російського керівництва стали відомі громадськості принаймні з осені 2021 року. На початку 2022-го притомні західні аналітики, визнаючи помилки, яких колективний Захід припустився щодо росії в попередні періоди, закликали бути готовими до великої війни, наполягаючи, що «тільки баланс військової сили — сили стримування та відповідної політичної волі — може стримати війну та заморозити військову динаміку» [1]. Проте чи можливо було, маючи цю інформацію, відвернути агресію в межах нинішньої інституційно-правової системи міжнародної безпеки за ті декілька місяців до вторгнення? Є підстави стверджувати, що можливо (тим більше, що часу було й так задосить, — адже російсько-українська війна розпочалася ще 2014 року, з незаконної збройної анексії рф українського Криму). Але, на жаль, із певних суб'єктивних причин цього зроблено не було.

Від 2014 року українські експерти (зокрема й із Національного інституту стратегічних досліджень зі мною включно) постійно попереджали: санкційний тиск на рф має зберігатися (і посилюватися, якщо кремль і далі підриватиме світовий порядок); залежність від української газотранспортної системи є критичним стримувальним чинником для розв'язання повномасштабної агресії росії; добудова та введення в експлуатацію газопроводу «Північний потік 2» гарантовано означатиме початок нової масштабної війни в Європі. Проте вельмишановні партнери самовпевнено проігнорували наші аргументи, послабивши санкції та дозволивши росіянам добудувати газопровід, — і саме так все і сталося. Тому, перш ніж просторікувати про те, що «Україна сама винна в цій війні», декому варто подивитися в дзеркало та пригадати власні дії, аби випадково не стати загальним посміховиськом, як ті 19 найчесніших родин містечка Гедліберга з відомого оповідання Марка Твена. Хоч і наша частка вини в тому, що сталося, безперечно, теж є: наприклад, ми занадто довго (дотримуючись, зокрема, настійних побажань від західних колег із їхніми «стандартами ВВС») толерували в себе в країні пряму російську агентуру та відвертих українофобів.

Разючим також був провал переважної більшості західних аналітичних центрів в оцінці стійкості України та здатності українських Збройних сил чинити опір російським агресорам. Причому

масштаб помилок і порядок цифр у декого настільки критично розійшовся з реальністю, що після такого в установах, які себе поважають, заведено звільняти за цілковиту профнепридатність — із довічним вовчим квитком у професію. Здавалося, що псевдоекспертну маячню про «кілька тижнів» (ба навіть «кілька днів»), які Україна нібито зможе протриматися в разі повномасштабного вторгнення росії, писала якась недоналаштована чи перегодована російською пропагандою LLM-нейромережа за абсолютно некритичного сприйняття її висновків і браком незалежної верифікації з боку операторів-людей. Проте найбільше відзначився Міністр фінансів ФРН Крістіан Лінднер: за словами Надзвичайного й Повноважного Посла України у ФРН Андрія Мельника, в день російського вторгнення він заявляв, що Україні взагалі «залишилося кілька годин». Такої обурливої некомпетентності не демонстрували навіть російські пропагандисти з «RT» та 5 служба ФСБ рф.

Звичайно, будь-яка аналітика — це до певної міри квантова механіка з її суперпозиціями, ймовірностями, невизначеностями та заплутаностями, що не є самоочевидними та інтуїтивно зрозумілими кожному. Проте навіть квантова механіка спирається на закони, а не упередження, фобії та пропагандистські фейки. Кожна людина, природно, має певні переконання та стереотипи, але відповідальний, компетентний аналітик не має дозволяти їм брати гору над логікою та здоровим глуздом, спотворюючи картину реальності. Таке враження, що дехто забув настанову Річардса Гоєра: «Щоб отримати максимально чітке бачення, аналітикам потрібна не тільки інформація. Їм слід також розуміти, через які призми вона проходить» [2].

Зрозуміло, що за браком об'єктивної експертної оцінки ситуації вкрай важко сподіватися на ухвалення виважених стратегічних рішень. А надто коли «не дуже-то й хотілося», оскільки дехто лише шукав привід нічого не робити. Хоча вживати рішучих дій треба було ще 2014 року, адже вже тоді можна було впевнено сказати, що наслідки російської агресії проти України матимуть далекосяжні глобальні наслідки, вийшовши далеко за межі регіону.

Глобальні наслідки «зламу системи». Попри свій масштаб, російсько-українська війна цілком могла б стати «ще одним» міжнародним воєнним конфліктом, наслідки якого, за всієї тяжкості для сторін, не мали б відчутних стратегічних впливів. Якби не кілька «але».

По-перше, українська ядерна зброя. Третій за величиною у світі ракетно-ядерний арсенал Україна віддала в обмін на міжнародні гарантії безпеки (Будапештський меморандум). У підсумку країна стала об'єктом агресії (причому з боку одного з «гарантів») за цілковито непереконливих дій співпідписантів міжнародного договору. Зрозуміло, що це означає повний і остаточний крах режиму нерозповсюдження зброї масового знищення у світі та загальну стрімку мілітаризацію (що підтверджують рекордні з часів закінчення холодної війни військові бюджети та витрати на озброєння [3]).

Симптоматично, що навіть напередодні повномасштабного вторгнення 2022 року Звернення Президентів України до країн-підписантів Будапештського меморандуму [4] залишилося воланням у пустелі. Замість показати силу та рішучість, найбільші «гаранти», навіть маючи інформацію про можливу агресію, «доклали всіх можливих зусиль, аби задобрити російського президента» [5], здійснивши низку односторонніх кроків, які кремлівський режим однозначно сприйняв як ознаки слабкості. Не дивно, що росія наважилася на вторгнення. Додатковим чинником, який недобре пожартував із росіянами, також стало засліплення успіхами через вдалу військову пробу пера в Казахстані. Але ж там, на відміну від України, нікому було чинити опір: не було загартованого майже десятилітньою війною війська та інституалізованого громадянського суспільства, здатного ефективно діяти без огляду на вказівки «згори».

По-друге, відверто злочинні, геноцидні дії російських окупаційних військ на території України. Якби такі методи були використані у XX ст., до настання інформаційної епохи, вони могли б залишитися здебільшого непоміченими для світу (власне, більшовицький терор проти українського населення часів Української революції 1917–1921 рр. — яскраве цьому підтвердження; навіть Голодомор 1932–1933 рр. геноцидом українського народу визнали геть не всі держави). Проте «війна у прямому ефірі» в епоху тотального поширення соцмереж і месенджерів зумовила накопичення такого корпусу доказів російських воєнних злочинів та злочинів проти людяності (які, за міжнародним правом, не мають строку давності), що їх ігнорування та непритягнення винних до міжнародно-правової відповідальності неминуче призведе до повного знецінення міжнародного права. Це визнають навіть колишні «путінферштеєри» (зокрема, Президент ФРН Франк-Вальтер

Штайнмаєр в інтерв'ю «Der Spiegel»). Непокаране зло завжди провокує ще більше зло, — саме тому засадничим принципом кримінального права є невідворотність покарання. Якщо таке зійде злочинцям із рук, то навіщо тоді взагалі потрібне міжнародне право? Право, яке діє вибірково, — це як інституції без цінностей: рано чи пізно воно перетворюється на інструмент придушення інакодумства та свавільних переслідувань.

Іронічно, що Глава МЗС Китаю Цінь Ган під час візиту до москви навесні 2023 року заявляв, що росія та КНР нібито перебувають «на боці добра». Звичайно, «добро з кулаками» — це нормально, але «добро», яке обстрілює балістичними та крилатими ракетами цивільні житлові забудови, скидає авіабомби на школи, лікарні, театри (Маріупольський драмтеатр із величезним написом «Діти») та розбиває кувалдою голови своїх же солдатів (про такі «дрібниці», як позасудові страти військовополонених, і говорити годі), є цілковитою протилежністю добра. Не кажучи вже про те, що держава, яка декларує, що воює «проти фашизму / нацизму», «за віру православну», «за традиційні сімейні цінності» та взагалі «за все добре — проти всього поганого», заледве може потребувати допомоги засуджених за тяжкими кримінальними статтями. Це якесь неправильне «добро». Як слушно запитував у коментарі Надзвичайний і Повноважний Посол України в Японії Сергій Корсунський, «як же тоді виглядає зло»? [6].

Вражає також, як більшість світових екоактивістів, котрі так активно переймаються зміною клімату та захистом тварин, майже повністю ігнорує найбільшу в Європі війну з часів Другої світової, хоча дії росії завдають також і колосальної екологічної шкоди (підрив греблі Каховської ГЕС, пошкодження будівель і саркофага Чорнобильської АЕС, руйнування шахт на Донеччині та Луганщині, що призводить до забруднення ґрунтових вод, тактика випаленої землі, застосування хімічної зброї тощо). Мабуть, людство розучилося належно стратегічно позиціонувати пріоритети, якщо переймається «зеленими переходами», проте досі не здатне перешкодити неспровокованим агресивним війнам з елементами геноциду.

По-третє, явно реваншистський і неоімперіалістичний характер російської агресії. Наміри кремлівського режиму щодо відновлення Радянського Союзу становлять загрозу не лише Україні. І це не просто слова, адже після початку повномасштабної війни

в ГУ ГШ ЗС рф (більше відомого як ГРУ) було створено окремий новий підрозділ для організації саботажу та диверсій на Заході — Службу спеціальної діяльності [7]. За підрахунками журналістів «Associated Press», станом на березень 2025 року в європейських державах відбулося не менш ніж 59 різноманітних інцидентів, що їх правоохоронці кваліфікували як підривну діяльність росії. Причому серед них не лише політичні провокації, кібератаки, акти вандалізму, поширення пропаганди та ІПСО, а й підпали, вибухи та навіть замахи на вбивства [8]. І якщо російські спецслужби досягнуть успіху в Україні, така діяльність буде продовжена та масштабована в інших кінцях світу. Жоден агресор не зупинявся, допоки його не зупиняли силою. Тому росія не зупиниться на Україні. І намагання деяких держав «згодувати» в. путіну Україну (повністю або частинами), вважаючи, що це задовольнить його геополітичні апетити, є такими ж контрпродуктивними, як і спроби «умиротворити» Адольфа Гітлера ціною Чехословаччини під час «мюнхенської змови» 1938 року — з відповідними моторошними наслідками.

Крім того, односторонні дії росії демонструють міжнародну вседозволеність держав «ядерного клубу», яку неминуче підхоплять інші (власне, активність Китаю довкола спірних островів Спратлі — яскравий тому доказ). Але й неядерні країни можуть спробувати «під шумок» у позаправовий спосіб розв'язати призабуті територіальні суперечки з сусідами, вписавши їхні території до своїх конституцій. Бо що можна одному, те можна всім; якщо кордони знову можна змінювати силою, без ризику опинитися в повній ізоляції, а потім на лаві міжнародного трибуналу, то справа може бути варта заходу. А надто якщо територіальні загарбання росії буде в той чи інший спосіб визнано та легітимізовано на міжнародному рівні.

Готовність росії діяти методами, що становлять небезпеку для всього людства, також яскраво видно з її атаки, всупереч статті 56 І Додаткового протоколу до Женевських конвенцій 1949 року, на Запорізьку АЕС (найпотужнішу АЕС у Європі). Це перше у світовій історії збройне захоплення чинного ядерного об'єкта (раніше того ж 2022 року російські окупаційні війська захопили також закриту Чорнобильську АЕС, проте змушені були залишити її після поразки в битві за Київ). Симптоматично, що протоколів дій у разі можливого захоплення подібного об'єкта збройними формуваннями не мала не лише Україна, а й МАГАТЕ [9, с. 12–15]. І непереконливість

дій міжнародного регулятора для зупинення російського ядерного тероризму, демілітаризації станції та передання її під міжнародний контроль задля убезпечення світу від можливої нової ядерної катастрофи вражає і досі. Про такі дрібниці, як несанкціонований фізичний доступ Росатома до технологій своїх прямих конкурентів із «Westinghouse» (тепловидільних збірок, обладнання системи фізичного захисту, майданчика сховища відпрацьованого ядерного палива, програмного забезпечення, технічної документації, ноу-хау тощо), і говорити годі.

Тож просто натиснути кнопку «Undo» вже не вийде. Примарні сподівання на повернення «business as usual» могли бути лише до 24 лютого 2022 року. Проте після початку повномасштабного вторгнення та тих звірств і терору, які росія чинила та продовжує чинити проти українців, вороття вже немає. Має бути усунуто першопричину конфлікту — російський режим, невиліковно інфікований вірусом реваншизму та неоімперіалізму, пронизаний шовіністичною ідеологією «руского міра», яку в науково-експертному співтоваристві влучно назвали «рашизмом» [10, с. 15]. Єдиний варіант — крах путінського режиму, відновлення територіальної цілісності України у кордонах 1991 року, «Бучанський трибунал» над воєнними злочинцями та виплата репарацій за колосальні збитки, яких завдали російські окупаційні війська. Проте, на жаль, за нинішніх умов цей сценарій не видається близькою перспективою.

Угоди з дияволом: гра з наперед визначеним результатом. Частина з наших іноземних партнерів досі має фундаментальні ілюзії щодо природи російсько-української війни. Яскравим проявом цього є відірвані від реальності заяви про те, що причиною війни нібито є «рішення, що їх ухвалили дві країни» (Україна та росія). Саме ці ілюзії є істинною причиною марності їхніх намагань зупинити російську агресію, проте пояснювати це самою лише стратегічною некомпетентністю було б явним спрощенням.

Можна зрозуміти підтримку росії з боку «тоталітарного інтернаціоналу» (Білорусі, Ірану, КНДР, інших режимів сумнівної легітимності), але як пояснити «sympathy for the devil» деяких, здавалося б, цілком адекватних держав? Як зрозуміти мовчазну (а іноді й цілком активну, хоча й під облудою позірного «нейтралітету») підтримку агресивної колоніальної війни на знищення з боку тих, хто сам не так давно позбувся колоніального гніту, вигнавши окупантів? Певно, найяскравіший приклад — спогад колишнього

муфтія Духовного управління мусульман України «Умма», а зараз військового медика Збройних сил України Саїда Ісмагілова про пресконференцію для індонезійської мусульманської спільноти, під час якого індонезійська журналістка запитала його: «Чому ви не хочете бути росією? Чому ви не здастеся путіну?» [11]. Лише вдумайтеся: представниця країни, що свого часу (1945–1949 рр.) зі зброєю в руках боролася, щоб не бути колонією Нідерландів; країни, яка пишається своєю незалежністю та шанує своїх національних героїв, котрі віддали життя за цю незалежність, ставить запитання, чому інша країна не хоче бути колонією та здатися на поталу неоімперіалістам!

Небажання деяких держав (зокрема, Глобального Півдня) ставати на бік України можна було б пояснювати зведенням особистих «історичних рахунків» із Заходом (проти якого росія, як вона стверджує, воює в Україні), своєрідною проєкцією власних національних образ, комплексів і колоніальних травм минулого. Деякі з цих моментів та упереджень слушно зауважує у своїй статті Олександр Мотиль [12]. Але ж російська війна проти України є суто колоніальною! Крім того, очевидний когнітивний дисонанс у закордонних колег мало б викликати захоплення «великого денацифікатора» в. путіна працями ідеолога російського фашизму Івана Ільїна та його реверанси в бік «талантів» Йозефа Геббельса. Якщо до 24 лютого 2022 року це можна було сприймати як звичайну старечу дивакуватість, то після численних воєнних злочинів російської армії в Україні, програмних статей самого в. путіна і наближених до нього осіб щодо «остаточного вирішення українського питання» до цього слід ставитися якнайсерйозніше.

Не можна ставати на бік явного зла, навіть якщо ви вважаєте, що воно допоможе вам у боротьбі з недругами. Жодна угода з дияволом, який, як відомо, «був душогубцем від початку і в правді не встояв, бо немає правди в ньому […] брехун і батько брехні» (Івана 8:44), ще нікому не приносила нічого доброго, тим більше коли диявол сам демонструє, що будь-які угоди для нього — не більше, ніж папір. Шляхетних цілей ніколи не досягнути ницими методами.

Ukraine will resist. Могло скластися хибне враження, що означені вище міжнародно-правові проблеми, що їх породили дії росії та потурання інших акторів, можна було б частково нівелювати чи принаймні відтермінувати їх розв'язання, якби Україна швидко здалася в лютому 2022-го (а ще краще — 2014 року).

Проте і зараз ще не пізно: мовляв, варто лише примусити Україну припинити опір. Зрозуміло, що такий спосіб вирішення глобальних проблем — це все одно, що намагатися сором'язливо замести під килимок слона в кімнаті. Проте спробуймо, абстрагуючись від цілковитої моральної ницості та правової нікчемності таких ініціатив, пояснити, чому Україна, за всієї своєї миролюбності, просто не може піти на капітуляцію.

Коли Михайло Грушевський понад 100 років тому сподівався, що напад більшовицьких орд на Україну нарешті розкриє людям очі на те, що українці та росіяни не «адін народ», і продемонструє прірву між українською та російською культурами, він заледве міг припустити, що на початку XXI ст. ми зіткнемося зі схожою проблемою. Або що, маючи в кожному смартфоні доступ до ледь не всіх знань людства, президенти величезних країн і їх високопосадовці розповідатимуть, що українські території, зрусифіковані внаслідок влаштованих радянською владою штучних голодоморів, масових депортацій і цілеспрямованих заселень, необхідно віддати росії, бо більшість мешканців там нібито говорять російською.

Почнемо з того, що росія бажає не просто окупувати українські території та знищити самостійну українську державність, а й повністю стерти українську ідентичність. Щодо цього не повинно бути жодних ілюзій. Особливий акцент при цьому роблять на мовне питання. Якщо до 2022 року навіть у власне російському публічному просторі такий підхід вважали занадто радикальним і воліли замовчувати, то з повномасштабним вторгненням усі маски було скинуто: істинна кривава сутність кремлівського режиму здійснила «камінг-аут» не лише в абсолютно озвірілій пропагандистській риториці, а й у псевдоісторичних програмних текстах та заявах офіційних осіб і самого російського фюрера. І, що найголовніше, в конкретних діях російських окупаційних військ на території України: це заздалегідь заготовлені «розстрільні списки» місцевих українських активістів, плани «фільтраційних заходів» і мобільні крематорії для вбитих українців, масові воєнні злочини в Бородянці, Бучі, Гостомелі, Ізюмі, Маріуполі, Оленівці та безлічі інших українських міст і сіл, невибіркові ракетні обстріли та бомбардування цивільної інфраструктури і житлових кварталів. Поховані у братських могилах закатовані росіянами українці, серед яких дитячі письменники, артисти, науковці, інші представники творчої

інтелігенції, — більш ніж переконливе підтвердження, що «фашисти майбутнього називатимуть себе антифашистами». На жаль, це майбутнє вже тут — у форматі рашизму.

Яскравим доказом геноцидних практик росії є численні факти депортації українських дітей із тимчасово окупованих територій України до рф, відібрання їх у батьків і примусового усиновлення. Притчею во язицех також стали різноманітні дитячі табори для «перевиховання» молоді в дусі рашизму та відданості російському вождю. Вказані дії чітко підпадають під визначення статті II Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 9 грудня 1948 року [13]. Цілком справедливо, що Міжнародний кримінальний суд виписав ордери на арешт безпосередніх керівників цієї злочинної практики — диктатора рф в. путіна та «уповноваженої з прав дитини» Марії Львової-Бєлової [14]. І дуже прикро, що деякі держави, навіть із-поміж тих, які ратифікували Римський статут МКС, дозволяють собі з політичних мотивів ставити під сумнів такі дії суду.

Рф прагне апропріювати не лише генофонд, а й українську історію та культуру. Допоки існує суверенна Україна, росія завжди буде «Лжедмитрієм» — самозванцем, що назвався чужим іменем і присвоїв собі те, що йому не належить (у нашому разі — історію Русі, яку в українській історіографії традиційно називають Київською Руссю, та історичну тяглість державницької традиції від стародавнього Києва). Саме тому на москві з'являються пам'ятники київським князям; саме звідси росте коріння зазіхань РПЦ (до речі, однієї з фундаторів ідеології рашизму, на думку Сергія Здіорука [10, с. 69]) на київські духовні святині — Києво-Печерську лавру та Софію Київську. Без контролю (фізичного та ідеологічного) над Україною, без українського генофонду росіяни не мають жодного стосунку до слов'янства. Звідси і всі твердження про те, що українська державність нібито «штучна» або що її «видумав» генштаб Австро-Угорщини чи Володимир Ленін.

Засліплене імперськими мареннями російське керівництво хоче цілковитого знищення нашої самостійної суб'єктності та повного асимілювання української нації. Тому якими б пацифістськими не були наші переконання, Україна приречена на продовження війни з росією. Цьому немає альтернативи, як і місця для компромісів. Як казала Голда Меїр, «вони хочуть нашої смерті, а ми хочемо жити. Де ви бачите тут місце для компромісу?».

Висновки

1. Російсько-українська війна, яка розпочалася з протиправної анексії Криму 2014 року, пройшла фазу багаторічного гібридного конфлікту на Донбасі та сягнула кульмінації з неспровокованим повномасштабним російським вторгненням 2022 року, стала каталізатором справді тектонічних зрушень у геополітичних процесах. Остаточний крах встановленого після Другої світової війни глобального порядку, заснованого на нормах (хай яким би недосконалим він не був), підрив довіри до системи колективної безпеки в Європі та дискредитація ініціатив щодо відмови від зброї масового знищення вже зараз є тригерами вкрай деструктивних національних, регіональних і глобальних подій. На жаль, навіть на четвертому році найбільшого з часів «заклятих союзників» А. Гітлера та Й. Сталіна воєнного конфлікту в Європі ще не всі до кінця усвідомили цей «Zeitenwende» [15], продовжуючи за інерцією мислити в парадигмі та категоріях минулого або плекаючи надію на повернення до «business as usual». Те, що відбувається в міжнародних відносинах зараз, — прямий наслідок деградації міжнародно-правової системи, яка розпочалася після розпаду СРСР, а також результат украй непереконливих дій міжнародних інституцій та політики потурання агресору (рф) з боку окремих держав та урядів.

2. Нинішня фрагментація глобалізованого світу, настання «нового середньовіччя» з фактичним поверненням до «права сили» в міжнародних відносинах несе величезні безпекові загрози для всього світу та кожної нації. Усунути ці загрози на рівні однієї окремої держави, навіть найпотужнішої з військового та економічного погляду, в умовах сучасного стрімкого технологічного розвитку неможливо. Це можна зробити лише солідарними зусиллями міжнародної спільноти. Проте для побудови нової, ефективнішої та гармонійнішої архітектури міжнародної безпеки, яка забезпечуватиме справедливе представництво інтересів, стримуватиме розповсюдження зброї масового знищення, запобігатиме міждержавним конфліктам, мінімізуючи ймовірність масштабних регіональних і глобальних війн, необхідна ретельна робота над попередніми помилками, що є основною умовою для майбутньої довіри. Наразі найвпливовішим світовим акторам бракує політичної волі до таких серйозних кроків: особисті амбіції та вузькогрупові інтереси переважають над здоровим глуздом і спільним благом. Відповідно стратегічний дефіцит безпеки у світі й далі зростає.

3. Російська агресія є екзистенційним викликом для України, позаяк росія бажає не просто окупувати українські території та знищити самостійну українську державність, а й повністю стерти українську ідентичність. Тож Україна не може капітулювати; ми не маємо іншого варіанту, окрім як прийняти цей виклик і продовжувати боротьбу — аж до повної перемоги над рашизмом. Це те, що мають чітко усвідомити наші іноземні друзі та недоброзичливці: «допоки російські солдати окуповують їхню країну, українці битимуться. З новітньою зброєю чи без неї, з жорсткішими санкціями чи без них, з грошима, які допомагатимуть їм керувати своєю країною, чи без них. Усвідомлення цього є головним моментом у розумінні українського менталітету» [16]. Як і Велика Британія перед лицем смертельної нацистської загрози 1940 року, «ми захистимо нашу землю, чого б це нам не коштувало». Ми ніколи, за жодних обставин не відмовимося від жодного клаптика української землі. І, звичайно ж, «ми ніколи не здамося» [17].

1. Farkas, E.N. (2022) 'The US Must Prepare for War Against Russia Over Ukraine', *Defense One,* 11 January. Available at: https://www.defenseone.com/ideas/2022/01/us-must-prepare-war-against-russia-over-ukraine/360639
2. Heuer, R.J. (1999) *Psychology of Intelligence Analysis.* Alexandria, VA: Central Intelligence Agency.
3. Stockholm International Peace Research Institute (2025) 'Unprecedented rise in global military expenditure as European and Middle East spending surges', 28 April. Available at: https://www.sipri.org/media/press-release/2025/unprecedented-rise-global-military-expenditure-european-and-middle-east-spending-surges
4. Звернення Президентів України до країн-підписантів Будапештського меморандуму // Президентський фонд Леоніда Кучми «Україна». 15 лютого 2022. URL: https://kuchma.org.ua/kuchma/activities/22389
5. *Макмастер Г.* Поля битв. Боротьба за захист вільного світу / пер. з англ. Н. Коваль. К.: Наш формат, 2023. 424 с.
6. Що стоїть за обіймами Путіна та Сі. РФ переходить на юані — Сергій Корсунський. 22 березня 2023. URL: https://youtu.be/XV8_VMJU_vo
7. Взрывай, поджигай. Полный гид по саботажу ГРУ // Центр «Досье». 23 апреля 2025. URL: https://dossier.center/gru-guide
8. Burrows, E. (2025) 'Western officials say Russia is behind a campaign of sabotage across Europe. This AP map shows it', *Associated Press,* 21 March. Available at: https://apnews.com/article/russia-ukraine-war-europe-hybrid-campaign-d61887dd3ec6151adf354c5bd3e6273e
9. *Плохій С.* Атоми і попіл. Глобальна історія ядерних катастроф / пер. з англ. Н. Старовойт. К.: Наш формат, 2024. 344 с.
10. Багатовимірний рашизм: початок і кінець [збірник статей] / [укладач: В.С. Огризко]. К.: ДП «ГДІП», 2023. 245 с.
11. «Російська пропаганда потужно діє серед мусульман світу» | Саїд Ісмагілов | Стилет чи Стилос #14. 8 лютого 2023. URL: https://m.youtube.com/watch?v=2at_u_ZvjNo&t=2290s

12. *Мотиль О.* Чому Глобальний Південь не підтримує антиколоніальну боротьбу України? // Gazeta.ua. 1 березня 2023. URL: https://m.gazeta.ua/blog/58899/comu-globalnij-pivden-ne-pidtrimuye-antikolonialnu-borotbu-ukrayini
13. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 09.12.1948. Дата оновлення: 13.02.1955. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text
14. International Criminal Court (2023) *Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova.* Available at: https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and
15. Federal Government of Germany (2022) *Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022*. Available at: https://www.bundesregierung.de/breg-de/suche/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356
16. McFaul, M. (2023) 'How to Get a Breakthrough in Ukraine: The Case Against Incrementalism', *Foreign Affairs,* 30 January. Available at: https://www.foreignaffairs.com/ukraine/how-get-breakthrough-ukraine
17. International Churchill Society (no date) *We shall fight on the beaches.* Available at: https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1940-the-finest-hour/we-shall-fight-on-the-beaches

Serhii Zubchenko,
PhD in Political Science,
Chief Consultant of the National Institute for Strategic Studies,
veteran of russo-Ukrainian war;
ORCID: 0000-0001-6909-7881

RUSSO-UKRAINIAN WAR AS A CATALYST OF GEOPOLITICAL PROCESSES: security challenges of the 'new Middle Ages' in the era of globalisation

Abstract. The article examines some of the prerequisites and consequences of the russo-Ukrainian war, which began with the seizure of Crimea in 2014 and escalated into a full-scale russian invasion of Ukraine in 2022, becoming the bloodiest military conflict in Europe since the Second World War. The author emphasises that russia's unprovoked aggression against Ukraine represents an epochal turning point *(Zeitenwende)*, acting as a catalyst for tectonic shifts in geopolitical processes. In particular, the global order based on the post-World War II norms has been irreversibly destroyed; initiatives aimed at abolishing weapons of mass destruction have been discredited; and trust in international institutions, international law, and collective security systems has been significantly undermined. All of this has led to an escalation of mutual distrust and global tensions, the actual reincarnation of the concept of the 'right of force' in international relations, and a growing strategic security deficit.

The article outlines distinctive features of the russo-Ukrainian war compared to other international military conflicts. The author emphasises the explicitly revanchist and imperialist nature of russian aggression, the ineffectiveness of the strategy of appeasement of the aggressor and the fundamental threats posed by its implementation. The author also substantiates the existential nature of the russian threat to the Ukrainian state and nation, as russia seeks not only to seize Ukrainian territories and eliminate Ukraine's independent subjectivity but also to completely destroy the Ukrainian identity, as well as the dangers of russian neo-imperialism for the entire civilised world, which can only be eliminated by dismantling the kremlin regime and eradicating russian neo-fascism known as ruscism.

Keywords: russo-Ukrainian war, international law, international security, diplomacy, foreign policy, national security, geopolitics.

Павло Гай-Нижник,
доктор історичних наук,
провідний науковий співробітник
Інституту політичних і етнонаціональних
досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України

ДВА УЛЬТИМАТУМИ ВОЛОДИМИРА ПУТІНА НАТО: основні фази оголошення (2007 р.) та ескалації (2021 р.) нової холодної війни рф супроти Заходу

Анотація. У статті розглянуто агресивну політику рф стосовно НАТО загалом і США зокрема в контексті її риторики щодо демонтажу так званого однополярного світу і вимог трансформування усталеної системи безпеки, найперше — на Європейському субконтиненті. Йдеться насамперед про два ультиматуми в. путіна, які стали маркером гранд-стратегії росії в зовнішній політиці. Перший прозвучав у промові російського президента 10 лютого 2007 року на міжнародній безпековій конференції в Мюнхені і фактично став оголошенням початку нової холодної війни між росією і Заходом. Другий ультиматум було задокументовано й передано 15 грудня 2021 року представнику держсекретаря США як перелік вимог із гарантій безпеки для рф і проєкт Угоди про заходи забезпечення безпеки Росії та держав-членів Північноатлантичного договору, який став прелюдією ескалації протистояння між Заходом і російською федерацією та її повномасштабного вторгнення в Україну.

Ключові слова: путін, геополітика, холодна війна, росія, НАТО.

Агресивна політика в. путіна щодо Заходу та НАТО має давнє підґрунтя й історичну еволюцію. На початку політичної кар'єри на посаді президента його протиставлення росії Заходу переважно було завуальоване поширенням так званого дискурсу навколо наративів щодо занепаду «двополярного» світу після холодної війни, неспроможності «однополярного» глобального порядку, що нібито нав'язували Сполучені Штати Америки, й необхідності

встановлення «багатополярності / поліцентричності» на планеті [2; 3].

Для оприлюднення свого узагальненого бачення нового світового порядку та місця й ролі в ньому російської федерації в. путін обрав сцену Мюнхенської конференції з питань політики безпеки, яка проходила 10 лютого 2007 року. Майже без узагальнених політико-дипломатичних преамбул він перейшов до теми сучасної світової рівноваги у власних редакції та розумінні. Російський керманич категорично заявив, що «для сучасного світу однополярна модель не лише неприйнятна, а й узагалі неможлива» [1]. Аргументів було наведено два: за одноосібного лідерства в сучасному світі не вистачатиме ні військово-політичних, ні економічних ресурсів; сама модель не працює, позаяк в її основі немає і не може бути морально-матеріальної бази сучасної цивілізації.

В. путін також звинуватив США в односторонніх і нелегітимних діях, які не лише не розв'язали жодної проблеми, а й стали генератором нових людських трагедій та осередків напруження. Він закинув Сполученим Штатам «гіпертрофоване застосування сили в міжнародних справах, військової сили, що занурює світ у вир послідовних конфліктів», і як наслідок — стає неможливим їхнє політичне розв'язання; обвинуватив їх у зневазі основоположних принципів міжнародного права й у тому, що окремі норми та, по суті, вся система права однієї держави, насамперед Сполучених Штатів, переступили свої національні кордони в усіх сферах — економічній, політичній, гуманітарній — і їх нав'язують іншим країнам [1].

З огляду на висловлене вище в. путін погрожував світу каталізацією перегонів озброєнь і пожвавленням тяжіння низки країн до володіння зброєю масового знищення. Згадуючи принципово нові загрози, про які було відомо й раніше, однак котрі нині стають глобальними, як-от тероризм, в. путін висловив переконання: «Ми підійшли до того граничного моменту, коли маємо серйозно замислитися над всією архітектурою глобальної безпеки» [1]. Фактично ж це звучало як ультиматум до перегляду світової системи безпеки та місця в ній росії.

Отже, президент рф вимагав «пошуку розумного балансу між інтересами всіх суб'єктів міжнародного спілкування», покликаючись на «міжнародний ландшафт», який відчутно і швидко

змінюється внаслідок динамічного розвитку низки держав і регіонів [1]. Також він, тонко маніпулюючи потенційною небезпекою дестабілізації міжнародних відносин, торкнувся теми «очевидного застою» у сфері роззброєння. Йшлося, зокрема, про заборону військово-космічних розробок, забезпечення наступності процесу скорочення ядерних озброєнь на стратегічних носіях, розгортання елементів системи протиракетної оборони в Європі, дотримання Договору про нерозповсюдження ядерної зброї та багатостороннього режиму контролю за ракетними технологіями тощо. В. путін також обурювався з приводу появи в Болгарії та Румунії так званих легких американських військових баз: «Отже, НАТО висуває свої передові сили до наших державних кордонів, а ми, строго дотримуючись умов Договору, ніяк не реагуємо на ці дії» [1].

Врешті російський очільник завершив свою 32-хвилинну промову тим, чим і був просякнутий увесь його виступ, — ультиматумом світовому співтовариству, що рф, якщо буде потрібно, нехтуватиме міжнародними нормами і зобов'язаннями: «Росія — країна з більш ніж тисячолітньою історією, і практично завжди вона мала привілей вести незалежну зовнішню політику. Ми не маємо наміру зраджувати цій традиції і сьогодні» [1].

Ця промова в. путіна стала вихідною точкою нової холодної війни, яку росія, що зміцніла («встала з колін». — *Авт.*) на газота нафтодолари, оголосила США і Заходу.

Невдовзі після виступу в Мюнхені в. путін здійснив чергове політико-дипломатичне турне до країн Близького Сходу. Уже 13 лютого, перебуваючи в столиці Йорданії, Аммані, в контексті згадки про свою промову в Мюнхені він зауважував, начебто в москві дедалі частіше переконуються, що чимало напрямів, які обрали американці, багато інструментів, які вони застосовують щодо росії, спрямовані лише на одне — досягнення власних інтересів у відносинах із росією. До мюнхенських звинувачень в Аммані в. путін додав, що США почали використовувати уявну російську загрозу для вибивання додаткових грошей із Конгресу на військові потреби. Він також висловив уїдливу приємність із того, що в мюнхенській залі в першому ряду сиділи саме представники й Адміністрації, і Парламенту Сполучених Штатів, зокрема сенатори. Водночас російський президент указав і на свої очікування, мовляв, у США є люди, які його почують і

намагатимуться вибудувати з росією відносини на рівноправній основі та без менторського тону. Та, зрештою, в. путін, зважаючи на спонуки своїх мюнхенських демаршів, обурювався, що систему балансу та відносин у світі, як він уважав, порушували вже давно [13].

А втім, кремль і далі залякував. В Огляді зовнішньої політики Російської Федерації від 27 березня 2007 року мзс рф осібно наголосило, що Україна є головним напрямом зовнішньої політики росії, а «становище російсько-українських відносин проєкціюється на процеси по всьому СНД і на європейському континенті загалом» [11]. Тож у мзс рф безапеляційно окреслили свої найближчі сфери впливу, основною з яких прямо визначили Україну. З цього приводу було надіслано й недвозначний сигнал у бік Альянсу, який, як визнавав в. путін, «залишається геополітичним і силовим чинником, що впливає на становище в сфері безпеки біля наших [російських. — *Ред.*] кордонів» [11]. Росія висунула Північноатлантичному альянсу й цілком відкриту ультимативну погрозу, навіть не загорнуту в дипломатичну обгортку: «Розширювальні плани НАТО (зокрема і щодо прискореного вступу Грузії, України), наближення військової інфраструктури до російських кордонів (створення баз у Румунії та Болгарії), нератифікування Угоди про адаптацію ДЗЗСЄ [Договору про звичайні збройні сили в Європі. — *Авт.*] неминуче ускладнюють наші відносини» [11]. Зазначу принагідно, що з липня 2007 року саме російська федерація запровадила однобічний мораторій на виконання ДЗЗСЄ, що фактично призвело до ліквідації найбільш дієвого механізму контролю над звичайними озброєннями в Європі [22].

Антинатовську тему росія знову активно форсувала 2014 року, коли окупувала і незаконно анексувала Крим, розпочала бойові дії на Сході України, приховано брала участь у війнах на Близькому Сході та таємно співпрацювала з «Ісламською державою». Тоді ж, попри надумані наративи про державний переворот у Києві, терор щодо російськомовних громадян чи «неонацистський київський режим», в. путін застосував формулу, за якою революції в Україні (Помаранчева і Гідності) були не лише інспіровані Заходом, а й спрямовані безпосередньо проти росії й інтеграційних процесів на євразійському просторі з метою розширення НАТО на схід та розміщення військової інфраструктури поблизу російських кордонів.

Санкції ж Заходу проти росії за її агресію 2014 року в Україні в. путін прирівняв до санкцій США і Заходу проти СРСР часів холодної війни, а стосовно України заявив, що західні партнери перетнули межу. «Наскільки потрібно втратити політичне чуття та почуття міри, щоби не передбачати всіх наслідків своїх дій. Росія опинилася на рубежі, від якого вже не могла відступити. Якщо до упору стискати пружину, вона колись із силою розіжметься. Потрібно пам'ятати про це завжди. Сьогодні необхідно припинити істерику, відмовитися від риторики холодної війни і визнати очевидну річ: Росія — самостійний, активний учасник міжнародного життя, у неї, як і в інших країн, є національні інтереси, які потрібно враховувати та поважати», — безапеляційно вказував він Заходу [12].

Водночас в. путін знову застеріг НАТО від просування в Україну, назвавши її своєю історичною територією: «Ми проти того, щоб військовий альянс — а НАТО при всіх внутрішніх процесах залишається військовою організацією — господарював біля нашого паркану, поряд із нашим будинком чи на наших історичних територіях» [12]. Він також наголосив, що чудово усвідомлює наслідки і наміри, знає і готовий зіткнутися із зовнішньою протидією, проте не буде відступати, попри погрози Заходу санкціями. Водночас на нараді послів і постійних представників рф 1 липня 2014 року в контексті згадки про Україну в. путін принагідно вказав на потребу створення в Європі, а надто — на пострадянському просторі, своєрідної страхувальної сітки, щоб іракський, лівійський, сирійський та український прецеденти «не виявилися заразною хворобою» [20].

У парадигмі нових правил гри чи гри поза правилами в системі світового ладу провели й чергове засідання дискусійного клубу «Валдай» у Сочі, на якому в. путін поставив світове співтовариство перед історичним вибором, змушуючи усіх його зробити. «По-перше, зміна світового порядку (а явища саме такого масштабу ми спостерігаємо сьогодні) переважно супроводжувалася якщо не глобальною війною, не глобальними зіткненнями, то ланцюжком інтенсивних локальних конфліктів. І, по-друге, світова політика — це насамперед економічне лідерство, питання війни та миру, гуманітарної сфери, зокрема і права людини», — відверто натякав російський керманич [6].

Отже, згадуючи знову про так звану надійну страхувальну сітку, яка б уберегла світ від потрясінь, він намагався переконати

всіх, що наявна система глобальної і регіональної безпеки, яка нібито є ослабленою, роздробленою і деформованою, на це не здатна. І цю новітню сітку світової безпеки, на противагу домінації Заходу, зокрема США, як мали б усі здогадатися, сплітає саме він, в. путін, спільно з новим (із 2013 року. — *Авт.*) головою КНР Сі Цзіньпіном. Утім, диктатор в. путін уже зауважував, що світова однополярність була лише моментом, а однополярний світ виявився апологією, апологетикою диктатури (вочевидь США) і став некомфортним, непіднімним і важко керованим для самих Сполучених Штатів. Саме тому, мовляв, США намагаються відтворити подобу квазідвополярної системи задля реконструкції американського лідерства, а центрами зла замість СРСР визначили Іран (позаяк він прагнув здобути ядерні технології), Китай (як нібито першу економіку світу) та росію (як ядерну наддержаву). Так в. путін указав на своїх союзників, які об'єднувалися для руйнування наявного правопорядку, лише підмінив, за звичкою, поняття у процесі риторичних маніпуляцій. У цьому річищі він звинуватив Захід у відродженні холодної війни, яку насправді сам і оголосив тому ж Заходу 2007 року в Мюнхені.

В. путін фактично агітує, щоб у новій поліцентричності країни гуртувалися навколо росії на системі взаємних зобов'язань і домовленостей, інакше ознаки світової анархії неухильно зростатимуть, зокрема й на стику геополітичних інтересів великих держав або ж на межі культурно-історичних, економічних, цивілізаційних «материків». Як лякалку і приклад він укотре навів Україну, де війна, за його словами, впливає на загальносвітовий розклад сил. І цей конфлікт, як попередив він, геть не останній. Як наслідок — подальше наростання глобального хаосу. В. путін безпосередньо вказує Заходу, урядам країн і цілим регіонам, які росія розглядає потенційно у сфері свого впливу, уникати необдуманих кроків, інакше «надії на мирний, стабільний розвиток виявляться небезпечною ілюзією, а нинішні потрясіння — початком краху світового порядку» [6].

Російський президент уважав, що насамперед слід було зупинити розширення НАТО на схід Європи і поза Північною Атлантикою. Саме тому він, розповідаючи про прийдешній поліцентричний (багатополярний) світ, постійно наголошував на тому, що глобальна система безпеки, адекватна сучасним загрозам, має бути побудована на суверенітеті держав і позаблоковій

основі [10]. На цьому в. путін акцентував уже з 2015 року, зокрема й на пресконференції 10 травня в москві за участю Канцлерки Федеративної Республіки Німеччина Ангели Меркель [9], а також 19 червня під час пленарного засідання XIX Міжнародного економічного форуму в Санкт-Петербурзі [14].

Російський президент цілеспрямовано і монотонно поширював ідеологему світового протистояння і глобального хаосу, до якого нібито ведуть планету США і Захід. Він учергове на засіданні Міжнародного дискусійного клубу «Валдай» розповідав про можливе згортання системи нерозповсюдження зброї масового ураження і початок нових перегонів озброєнь, звинувачуючи НАТО й виправдовуючи агресивну політику росії [7].

Із 2016 року зовнішньополітична тактика в. путіна стала здебільшого наступальною. Зокрема, посилилися звинувачення США щодо виходу з Договору про обмеження протиракетної оборони, а також було висунуто умови стосовно повернення до угоди про утилізацію плутонію, з якої москва вийшла в однобічному порядку. В. путін хотів, аби війська НАТО повернулися до позицій, які вони займали до 2000-х років у Європі; щоби Вашингтон анулював «закон Магнітського» і водночас скасував санкції, які було накладено на рф із часу окупації та анексії нею Криму, ще й за це виплатив росії компенсацію [8].

Примітно, що на початку червня 2017 року на зустрічі з керівниками міжнародних інформаційних агентств у межах Петербурзького міжнародного економічного форуму в. путін обмовився, що русофобське НАТО руйнує стратегічний баланс у світі і просувається до російських західних кордонів. Там же він проговорився, що бажав би розвалу Альянсу [15]. 2018 року на черговому «Валдаї» в. путін побіжно пояснив свою фразу «А навіщо нам такий світ, якщо в ньому не буде Росії?». Її було висловлено в контексті того, чи готовий він використовувати наявну зброю, зокрема й масового знищення, для захисту своїх інтересів. І додав: «[…] ми як мученики потрапимо до раю, а вони просто здохнуть, бо навіть покаятися не встигнуть» [5].

Нова ескалація антизахідної політики росії відбулася у другій половині 2021 року. На дипломатичній нараді 18 листопада в. путін дорікнув Німеччині та Франції в тому, що вони сприяють «демонтажу» Мінських угод, а «західні партнери загострюють ситуацію постачанням Києву летального сучасного озброєння,

проведенням провокаційних воєнних маневрів у Чорному морі, та й не тільки в Чорному — і в інших регіонах, близьких до наших [російських. — *Авт.*] кордонів» [18]. За його словами, Захід не зважав на червоні лінії, про які заявляв кремль, і далі розширював інфраструктуру НАТО на схід (у Румунію, Польщу) та в Україну. Відтак, за словами в. путіна, Альянсу може спасти на думку влаштувати на західних кордонах росії «якийсь непотрібний конфлікт», а отже, мзс рф має неодмінно порушувати питання про те, щоб росії було надано серйозні довгострокові гарантії безпеки [18]. Кремлівський диктатор також звинуватив Євросоюз у відштовхуванні росії санкціями, недружніми діями і голословними звинуваченнями, тоді як НАТО виявляє підкреслено конфронтаційний настрій, зламавши всі механізми діалогу.

Риторика в. путіна щодо «української кризи» також вказувала на майбутні зміни. У жовтні 2021 року рф відмовилася від участі в запланованому саміті Нормандської четвірки, тож було вирішено обмежитися переговорами на рівні очільників МЗС України, Німеччини, Франції та росії. Попри це, директор ЦРУ Вільям Бернс приїжджав до москви 1 листопада 2021 року, щоб попередити президента рф, що Сполучені Штати та їхні союзники готові озброїти Україну й запровадити руйнівні санкції проти росії, якщо вона вторгнеться в Україну. Вочевидь в. путін уважав, що Джо Байден блефує [27].

Зрештою 18 листопада 2021 року в. путін на засіданні колегії мзс рф публічно виголосив ультиматум державам НАТО з вимогою надати росії гарантії безпеки та зобов'язати Україну не вступати до Альянсу. 30 листопада на інвестиційному форумі «Росія кличе» він заявив про так звані червоні лінії для України, які полягали у вимозі не надавати їй сучасних видів озброєнь. Такі ж заклики прозвучали в кремлі й 1 грудня — на церемонії вручення Вірчих грамот у присутності двадцяти новоприбулих послів іноземних держав: «Нам потрібні саме правові, юридичні гарантії, адже західні колеги не виконали взяті на себе відповідні усні зобов'язання. Зокрема, всім відомо про усні запевнення в тому, що НАТО не розширюватиметься на схід, але все було зроблено точно навпаки» [23].

7 грудня 2021 року наведені вище вимоги щодо «гарантій безпеки» знову прозвучали під час відеоконференції президентів США та росії, а вже 15 грудня представник президента рф Юрій

Ушаков передав представниці Держсекретаря США Карен Донфрід перелік вимог із гарантій безпеки та проєкт Угоди про заходи забезпечення безпеки Росії та держав-членів Організації Північноатлантичного договору [19]. За два дні, 17 грудня, на сайті мзс рф було опубліковано ці документи (проєкти домовленостей): «Договір між Російською Федерацією і Сполученими Штатами Америки про гарантії безпеки» та «Угоду про заходи забезпечення безпеки Російської Федерації та держав-членів Організації Північноатлантичного договору» [4; 21].

18 грудня мзс росії знову публічно висунуло ультиматум НАТО, поставивши перед ним дилему: або пристати на російський проєкт «гарантій безпеки», або ж мати справу з військово-технічною альтернативою, що фактично означало відкриту погрозу війни. Деякі західні політологи припускали, що росія свідомо висувала нереалістичні ультимативні вимоги, щоб забезпечити дипломатичне відволікання для збереження військового тиску на Україну. З огляду на це американський аналітик Майкл Кофман назвав путінські ультиматуми «димовою завісою», а британський політолог Сем Грін — «декларацією», а не основою для переговорів [32].

Проєкт договору між російською федерацією та США, зокрема, передбачав виконання таких вимог:

- відмову США від створення військових баз у державах колишнього СРСР і припинення будь-якої військової співпраці з ними;
- зобов'язання США унеможливити подальше розширення НАТО на схід та не приймати до Альянсу держави колишнього СРСР;
- росія та США не розгортатимуть ракет середньої та меншої дальності в місцях, звідки вони можуть вражати цілі на території іншої сторони;
- зобов'язання сторін не розгортати ядерної зброї за межами своїх кордонів;
- повернути зброю поза національними територіями, яку було розміщено там раніше;
- ліквідувати інфраструктуру для розгортання ядерної зброї поза національною територією;
- не проводити навчання з відпрацюванням застосування ядерної зброї;

• не навчати військових і цивільних осіб із неядерних держав застосовувати ядерну зброю;

• унеможливити польоти важких бомбардувальників поза своїм повітряним простором і розташування бойових кораблів поза національними водами, звідки вони можуть вражати цілі на території іншої сторони;

• зобов'язання сторін не втручатись у внутрішні справи одна одної, включно з відмовою від підтримки організацій, груп та окремих осіб, які обстають за «неконституційну зміну влади», а також від будь-яких дій, які мають на меті зміну політичного чи соціального устрою однієї зі сторін [4].

Проєкт угоди російської федерації з НАТО передбачав такі зобов'язання:

• виведення з території країн, які стали членами НАТО після 1997 року, всіх збройних сил і згортання військової інфраструктури іноземних держав, які там з'явилися протягом наступних років;

• унеможливлення подальшого розширення НАТО, зокрема і приєднання України та інших держав;

• відмова Альянсу від будь-якої військової діяльності в Україні, державах Східної Європи, Закавказзя та Центральної Азії;

• сторони «не розглядають одна одну як супротивників» і зобов'язуються «мирно розв'язувати всі міжнародні суперечки, а також утримуватися від будь-якого застосування сили»;

• з метою «виключення виникнення інцидентів» сторони мають відмовитися від проведення військових навчань та інших дій «понад бригадний рівень» в узгодженій прикордонній смузі;

• створити «гарячі» лінії для екстрених контактів між росією та НАТО [21].

Основну вимогу рф — припинити розширення НАТО на схід — Альянс і США відхилили, стверджуючи, що росія не повинна мати вето на його розширення, а НАТО має право визначати власну військову позицію, захищаючи політику відкритих дверей як фундаментальний принцип організації [32]. У відповідь на проєкти договорів Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг заявив, що будь-який діалог із кремлем «також повинен враховувати стурбованість НАТО щодо дій Росії, базуватися на головних принципах і документах європейської

безпеки та відбуватися з консультуванням з європейськими партнерами НАТО, такими як Україна». Радник США з національної безпеки Джейк Салліван додав, що США дотримуються принципу «нічого про вас без вас» у формуванні своєї зовнішньої політики в Європі [31].

Утім, в. путін уважав, що російська федерація та її сателіти досягнули силового паритету (балансу / співвідношення сил) і готові кинути виклик Заходу (НАТО), а «географією сили» для росії була Україна. Настав новий етап російської тактики і стратегії діяльності на міжнародній арені, що провіщав не лише офіційний ультиматум США і НАТО наприкінці 2021 року, а й ухвалені того року зміни до Конституції рф та утверджена влітку Стратегія національної безпеки в комплексі з новою редакцією Концепції зовнішньої політики, яку анонсував в. путін [18].

2022 рік розпочинався вкрай напружено через маневри потужного угруповання російських військ уздовж кордонів з Україною, ультиматум, який росія висунула США і НАТО, а також достеменні відомості американської і британської розвідок про неминучий повномасштабний напад рф на Україну. Російський дипломат Борис Бондарєв, який пізніше подав у відставку на знак протесту проти вторгнення росії в Україну, згадував, що проєкти договорів (ультиматуми) шокували багатьох російських дипломатів і що він одразу ж назвав вимоги такими, які не підлягають обговоренню. Б. Бондарєв також заявив, що під час вечері в межах двосторонніх переговорів США та росії щодо стратегічної стабільності в Женеві 10 січня 2022 року заступник міністра закордонних справ рф Сергій Рябков кричав на офіційних осіб США, зокрема і заступницю Держсекретаря Венді Шерман, мовляв, «[Росії] потрібна Україна» і що вона «нікуди не піде без України», грубо вимагав, щоби делегація США «вийшла зі своїми речами [до кордонів 1997 року]» [25]. Упродовж кількох тижнів високопосадовці США провели понад 180 зустрічей з європейськими колегами щодо ультимативних вимог росії, розробивши спільну відповідь НАТО і США, яку схвалив Президент Дж. Байден [26].

Низка січневих перемовин (10 січня — між США і рф у Женеві; 12 січня — у форматі Ради НАТО — росія в Брюсселі; 21 січня — під час зустрічі Державного секретаря США Ентоні Блінкена і міністра закордонних справ рф Сергія Лаврова в Женеві) не

дали жодних обнадійливих результатів щодо порозуміння позицій та охолодження агресивних намірів російської федерації. 19 січня Президент США Дж. Байден заявив, що, на його думку, росія вторгнеться в Україну [24; 28].

26 січня 2022 року НАТО і США оприлюднили офіційну відповідь росії, в якій відкинули її вимоги щодо України — ніколи не приєднуватися до НАТО — і до Альянсу — вивести свої сили зі Східної Європи [29]. Натомість вони закликали росію відкликати війська з України, Грузії та Молдови й обговорити потенційний «механізм прозорості» для перевірки відсутності американських крилатих ракет «Tomahawk» на двох об'єктах «Aegis Ashore» в Румунії та Польщі в обмін на такий самий «прозорий» підхід до двох баз наземних ракет у росії [30]. Інші напрями, які було запропоновано до обговорення, — це потенційне відновлення Договору про ліквідацію ракет середньої і меншої дальності та нові взаємні правила, що обмежували б розмір і місця військових навчань [26]. Російські дипломати були «приємно» здивовані пропозиціями і вважали, що вони можуть досягнути домовленостей, які зміцнять російську безпеку, однак в. путіна це абсолютно не цікавило [25].

8 лютого під час пресконференції за підсумками російсько-французьких переговорів в. путін посилив свою ворожу риторику, заявляючи, що НАТО «продовжує накачувати Україну сучасними видами озброєнь, виділяє значні фінансові ресурси на модернізацію української армії, направляє військових фахівців та інструкторів». Він укотре повторював, що росія категорично проти розширення НАТО на схід і лякав світ, що Україна з Альянсом атакуватиме Крим, Донбас і росію. «Або якщо НАТО — мирна організація, що ж тоді поганого в поверненні до інфраструктури НАТО на момент укладення договору Росія — НАТО 1997 року. Ось, будь ласка, і ми створимо умови для підвищення довіри та безпеки», — облудно брехав в. путін і знову висував умови, які на ту пору вже неможливо було виконати [17].

Водночас він лякав світ ядерною війною, в якій не буде переможців, і в пориві, близькому до істерики, стверджував, що в російських пропозиціях НАТО і США не було жодного пункту, який неможливо виконати. Він обурено брехав, що у відповіді на його ультиматум по жодному пункту не було «ні» чи «так». Поза сумнівом, в. путіна бісило, що Захід не злякався його погроз.

Майже те саме прозвучало й 15 лютого під час пресконференції за підсумками російсько-німецьких переговорів. В. путін лютував, кажучи: «Ми чуємо, що Україна не готова сьогодні до вступу в НАТО, ми знаємо цю тезу. І відразу стверджують, що її завтра не приймуть. А приймуть тоді, коли її підготують до цього?». А потім багатозначно висловив сподівання, що стурбованість росії Захід почує і сприйме серйозно. На це Олаф Шольц зауважив: «Побажання сформульовані, НАТО відповіло позитивно — інакше, ніж хотілося б іншій стороні, але це слід використовувати як базу для просування вперед» [16].

17 лютого мзс рф опублікувало відповідь, у якій заявило, що пропозиції НАТО і США не є «конструктивними» і Захід продовжує ігнорувати «червоні лінії та основні інтереси безпеки» російської федерації. Ба більше, відомство погрожувало, що США і НАТО відповідатимуть за це через вживання з боку росії «військово-технічних заходів» [30]. Невдовзі, 24 лютого 2022 року, росія розпочала тотальну війну проти України, що водночас означало й новий виклик в. путіна НАТО загалом і США зокрема стосовно його вимог перерозподілу сфер впливу в Європі та світі.

Кремлівська ідеологема демонтажу однополярного світу та новітня гранд-стратегія зовнішньої політики росії щодо руйнації наявної глобальної системи безпеки одним із наріжних каменів завжди розглядала заволодіння Україною та повернення її в сателітну орбіту рф. Із розв'язанням тотальної війни супроти України росія кинула екзистенційний виклик Заходу (НАТО) й через так зване поборення однополярного світу та формування багатополярної (поліцентричної) його конфігурації розпочала гібридне руйнування світового порядку та усталених систем глобальної безпеки і міжнародного права — в умовах ескалації нової холодної війни і розпалення низки регіональних війн на тлі поширення планетарної політичної й економічної фрагментації та керованого хаосу.

1. Выступление и дискуссия на Мюнхенской конференции по вопросам политики безопасности // Президент России. 10 февраля 2007.
2. *Гай-Нижник П.* «Однополярність» і «багатополярність» світу: наративи публічних маніпуляцій В. Путіна (2000–2008 рр.) // Політичні дослідження. № 2 (8). С. 116–136.
3. *Гай-Нижник П.* «Однополярність» і «поліцентричність» світу: наративи публічних маніпуляцій президента РФ Д. Медведєва (2008–2012 рр.) // Український політико-правовий дискурс. № 7. URL: https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/112

4. Договор между Российской Федерацией и Соединенными Штатами Америки о гарантиях безопасности // Министерство иностранных дел Российской Федерации. 17 декабря 2021.
5. Заседание дискуссионного клуба «Валдай» // Президент России. 18 октября 2018.
6. Заседание Международного дискуссионного клуба «Валдай» // Президент России. 24 октября 2014.
7. Заседание Международного дискуссионного клуба «Валдай» // Президент России. 22 октября 2015.
8. Заседание Международного дискуссионного клуба «Валдай» // Президент России. 27 октября 2016.
9. Заявления для прессы и ответы на вопросы журналистов по итогам встречи с Федеральным канцлером Германии Ангелой Меркель // Президент России. 2015. Май 10.
10. Мы преклоняемся перед всеми, кто насмерть стоял за каждую улицу, каждый дом, каждый рубеж Отчизны // Президент России. 9 мая 2015.
11. Обзор внешней политики Российской Федерации // Министерство иностранных дел Российской Федерации. 27 марта 2007.
12. Обращение Президента Российской Федерации // Президент России. 18 марта 2014.
13. Ответы на вопросы российских журналистов по завершении визитов в страны Ближнего Востока // Президент России. 13 февраля 2007.
14. Пленарное заседание Петербургского международного экономического форума // Президент России. 19 июня 2015.
15. Пленарное заседание Петербургского международного экономического форума // Президент России. 2 июня 2017.
16. Пресс-конференция по итогам российско-германских переговоров // Президент России. 15 февраля 2022.
17. Пресс-конференция по итогам российско-французских переговоров // Президент России. 8 февраля 2022.
18. Расширенное заседание коллегии МИД // Президент России. 18 ноября 2021.
19. Россия передала США предложения по гарантиям безопасности для России // Forbes. 15 декабря 2021.
20. Совещание послов и постоянных представителей России // Президент России. 1 июля 2014.
21. Соглашение о мерах обеспечения безопасности Российской Федерации и государств-членов Организации Североатлантического договора // Министерство иностранных дел Российской Федерации. 17 декабря 2021.
22. Указ Президента Российской Федерации «О приостановлении Российской Федерацией действия Договора об обычных вооруженных силах в Европе и связанных с ним международных договоров» // Официальный интернет-портал правовой информации. 13 июля 2007.
23. Церемония вручения верительных грамот // Президент России. 1 декабря 2021.
24. Talmazan, Y., Chistikova, T. and Finn, T. (2022) 'Biden predicts Russia will invade Ukraine', *NBC News,* 19 January. Available at: https://www. nbcnews.com/news/world/blinken-ukraine-russia-attack-short-notice-invasion-fears-mount-rcna12691
25. Bugayova, N., Stepanenko, K. and Kagan, F. W. (2023) 'Weakness is Lethal: Why Putin Invaded Ukraine and How the War Must End', *Institute for the Study of War,* 1 October. Available at: https://understandingwar.org/backgrounder/weakness-lethal-why-putin-invaded-ukraine-and-how-war-must-end

26. Crowley, M. and Sanger, D. E. (2022) 'U.S. and NATO Respond to Putin's Demands as Ukraine Tensions Mount', *The New York Times*, 26 January. Available at: https://www.nytimes.com/2022/01/26/us/politics/russia-demands-us-ukraine.html
27. Entous, A. and Schwirtz, M. (2024) 'The Spy War: How the C.I.A. Secretly Helps Ukraine Fight Putin', *The New York Times*, 25 February. Available at: https://www.nytimes.com/2024/02/25/world/europe/cia-ukraine-intelligence-russia-war.html
28. Harding, L., Roth, A. and Borger, J. (2022) 'Joe Biden thinks Russia will attack Ukraine – but will face a "stiff price"', *The Guardian*, 20 January. Available at: https://www.theguardian.com/world/2022/jan/19/russia-could-act-against-ukraine-at-any-moment-says-us
29. Arbide Aza, H. and González, M. (2022) 'US offered disarmament measures to Russia in exchange for deescalation of military threat in Ukraine', *EL PAÍS*, 2 February. Available at: https://english.elpais.com/usa/2022-02-02/us-offers-disarmament-measures-to-russia-in-exchange-for-a-deescalation-of-military-threat-in-ukraine.html
30. Institute for the Study of War (2022) 'Indicators and Thresholds for Russian Military Operations in Ukraine and/or Belarus', 17 February. Available at: https://www.understandingwar.org/sites/default/files/ISW%20Ukraine%20Indicators%20Update.pdf
31. Al Jazeera (2021) 'Russia demands Ukraine, ex-Soviet nations be barred from NATO', 17 December. Available at: https://www.aljazeera.com/news/2021/12/17/russia-demands-ukraine-ex-soviet-nations-barred-from-nato
32. Tétrault-Farber, G. and Balmforth, T. (2021) 'Russia demands NATO roll back from East Europe and stay out of Ukraine', *Reuters*, 17 December. Available at: https://www.reuters.com/world/russia-unveils-security-guarantees-says-western-response-not-encouraging-2021-12-17

Pavlo Hai-Nyzhnyk,
Doctor of History,
Leading Researcher of the I.F. Kuras
Institute of Political and Ethno-National Studies
of the National Academy of Sciences of Ukraine

VLADIMIR PUTIN'S TWO ULTIMATUMS TO NATO as key phases of the announcement (2007) and escalation (2021) of the new cold war between russia and the West

Abstract. The article examines russia's aggressive policy towards NATO in general and the United States in particular in the context of its rhetoric on dismantling the so-called 'unipolar' world and the demands for transformation of the established security system, especially on the European subcontinent. We are talking about two of putin's ultimatums that have become a marker of russia's grand strategy in foreign policy. The first of them was an ultimatum to NATO, delivered in putin's speech on 10 February 2007 at the International Security Conference in Munich, which effectively announced the beginning of a new Cold War between russia and the West.

He accused the United States of an almost unrestrained, hyperbolic use of force in international affairs, military force, force that plunges the world into a whirlwind of successive conflicts, making political solution impossible. He also accused America of disregarding the fundamental principles of international law. In the end, the russian president concluded his speech with an ultimatum and warned the international community that russia would disregard international norms and obligations if necessary. Putin's speech became the starting point of a new Cold War, which russia declared to the United States and the West.

The second ultimatum was documented and handed over to the US Secretary of State's representative on 15 December 2021 in the form of a list of security requirements for russia and a draft Agreement on measures to ensure the security of the russian federation and member states of the North Atlantic Treaty Organization.

Russia's main demands were the withdrawal from the territory of countries that became NATO members after 1997 of all armed forces and military infrastructure of foreign states that have appeared there in the following years; the exclusion of further NATO expansion, including the accession of Ukraine and other states, etc. In fact, this ultimatum was a prelude to the escalation of the confrontation between the so-called West and the russian federation and its full-scale invasion of Ukraine.

Keywords: vladimir putin, geopolitics, Cold War, russia-NATO.

Андрій Грубінко,
доктор історичних наук, професор
кафедри теорії права та конституціоналізму,
директор Центру стратегічної аналітики
та міжнародних студій Західноукраїнського
національного університету;
ORCID: 0000-0002-4856-5831

УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКІ ВІДНОСИНИ НА ЕТАПІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2022–2025 РОКИ)

Анотація. У статті досліджено розвиток українсько-британських відносин на етапі широкомасштабної війни росії проти України та розглянуто передумови їх активізації в умовах першого періоду російсько-української війни у 2014–2021 роках. Оцінено роль Великої Британії у протистоянні України російській військовій агресії, що стало новим етапом зовнішньої політики держави, та проаналізовано особливості оновлення договірної бази відносин між державами. Непохитна підтримка з боку Сполученого Королівства відкриває перспективи для подальшої двосторонньої співпраці задля досягнення справедливого миру і відбудови України та розвитку стратегічних відносин. В умовах зменшення участі США в підтримці України роль Великої Британії в системі європейської безпеки зростає, попри її обмежені можливості самостійного впливу на розв'язання міжнародних проблем. Україні й Великій Британії доведеться багато працювати над збереженням наявних і формуванням нових багатосторонніх форматів взаємодії на регіональному рівні.

Ключові слова: військова агресія, Велика Британія, стратегічні відносини, європейська безпека, гарантії безпеки, українська еміграція, сторічна угода, військова допомога, НАТО, ЄС.

Спільна зовнішня загроза, а надто цивілізаційна, як ніщо інше зближує народи й держави. Це можна впевнено стверджувати про сучасні відносини України та Великої Британії, що розташовані на протилежних географічних флангах Європи та мають різний історичний, державотворчий і соціокультурний досвід, але

їх тісно поєднує спільна турбота про європейське сьогодення й майбутнє, що зазнає системного наступу сучасної тоталітарної імперії — путінської росії. Майбутнє демократичної Європи в широкому форматі залежить від збереження державності України як її невіддільного елемента й суб'єкта. Таку реальність однією з перших усвідомила політична еліта Великої Британії.

З огляду на проукраїнську позицію Сполученого Королівства та його готовність розвивати співпрацю з нашою державою вітчизняні дослідники надають дедалі більше уваги історії українсько-британських відносин. Водночас сучасний період цих взаємин із 2014 та особливо 2022 років і досі не достатньо вивчений. Виокремимо наукові публікації британістів Єгора Брайляна [1], Андрія Грубінка та Наталі Буглай [2], Юлії Стужук [3], у яких висвітлено здобутки міждержавних відносин, зокрема й після 2022 року. У праці Наталі Яковенко та Євгена Лузана [4] проаналізовано головні тенденції розвитку відносин України та Великої Британії, серед яких і підписання Угоди про співробітництво у сфері безпеки в січні 2024 року. Водночас упродовж 2024–2025 років у системі міжнародних відносин і двосторонній співпраці відбулися зміни, які потребують дослідження.

Українсько-британські міждержавні відносини, які сягають корінням кінця 1991 року, значно активізувалися з 2014 року — початку російської військової агресії проти України. Уряд Великої Британії підтримав територіальну цілісність України, засудив дії росії та схвалив ініціативу про її виключення з низки міжнародних організацій (насамперед Групи восьми). Незначна залежність від російських енергоносіїв, напружені політичні відносини з кремлем, підтримка США та прагнення посилити свої позиції в межах НАТО дали британському керівництву змогу відверто критикувати дії москви. Офіційний Лондон став одним з ініціаторів запровадження санкцій ЄС проти росії, а також виділення фінансової та військово-технічної допомоги Україні. Велика Британія надавала постійну дипломатичну підтримку Україні на багатосторонньому рівні (в межах Організації Об'єднаних Націй, Організації з безпеки та співробітництва в Європі, Ради Європи) й увійшла до трійки найбільших закордонних інвесторів в українську економіку.

Вихід Великої Британії з ЄС (брекзит) послабив євроінтеграційні позиції України (через втрату одного з головних партнерів)

і посилив проросійські впливи в Європі. Однак брекзит відкрив можливості для поглиблення двосторонньої співпраці, насамперед торговельної. Велика Британія стала одним з основних партнерів України у впровадженні реформ, захисті суверенітету від зовнішніх загроз та інтеграції в західні міжнародні об'єднання.

У комплексній міждержавній Угоді про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство від 8 жовтня 2020 року українсько-британські відносини вперше названо стратегічними й передбачено всеохопну зону вільної торгівлі товарами та послугами на рівні Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Особливо активізувалася військова співпраця. У статті 9 українсько-британської угоди подано вичерпний перелік її напрямів: спільне розроблення воєнної доктрини, взаємодія розвідки, закупівлі військової техніки, співпраця в галузі охорони здоров'я військовослужбовців тощо. У межах британської навчально-тренувальної місії «Orbital» до 2022 року підготовку пройшли 22 тис. військовиків [5]. Розпочато процес переоснащення Військово-морських сил України сучасними ракетними катерами й будівництво берегової інфраструктури (порт «Очаків») для їх обслуговування.

З посиленням російської агресії та виходом із ЄС британське керівництво зосередилося на проблемі безпеки регіону Центрально-Східної Європи. Завдяки проголошеній у березні 2021 року стратегії відновлення світового лідерства «Глобальна Британія в епоху конкуренції: комплексний огляд безпеки, оборони, розвитку та зовнішньої політики» й активній участі в посиленні східного флангу НАТО Велика Британія поступово збільшила свою присутність у регіоні [6]. Вона стала другим за значенням партнером України після США. Лондон мав можливість діяти прямо в тих ситуаціях, коли Вашингтону це було недоцільно. Прикладом став інцидент з есмінцем «HMS Defender» біля узбережжя Криму 23 червня 2021 року [7]. Оскільки Уряд Британії не брав участі в Нормандському переговорному форматі та не залежав від інституційних обмежень ЄС, це розв'язувало йому руки у відносинах з Україною.

Загроза прямого вторгнення російських військ в Україну змусила Уряд Великої Британії 2021 р. нарешті ухвалити рішення про надання летального оборонного озброєння. Упродовж грудня 2021 – лютого 2022 рр. до України прибули кілька військово-транспортних літаків Повітряних сил Великої Британії, які початково доставили

2 тис. протитанкових комплексів «NLAW» та інше озброєння, що відіграло критично важливу роль для України в перші тижні вторгнення росії. Інформація від британської розвідки була життєво важливим чинником раннього стримування агресії. На початку 2022 р. тодішня Міністерка закордонних справ Ліз Трасс підтримала план щодо розсекречення великої кількості розвідувальних даних про росію: їх уперше оприлюднили, щоб послабити російський уряд у разі вторгнення [8]. 1 лютого 2022 р. Україну з офіційним візитом відвідав тогочасний Прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон. Уже тоді, за три тижні до війни, британська сторона була в авангарді військової допомоги Україні, випереджаючи навіть американських партнерів. Коли в низці європейських столиць вважали, що російські війська захоплять Україну від кількох годин до трьох діб, у Лондоні й далі планували допомогу та надавали її.

Вторгнення росії на територію України 24 лютого 2022 року підняло на новий рівень британсько-українські відносини. Чітка проукраїнська позиція владної Консервативної партії, її міністрів та особисто Прем'єра, а також досягнення міжпартійного консенсусу створили необхідне підґрунтя для формування системи стримування подальшої російської агресії, що передбачало постійну дипломатичну підтримку, антиросійські санкції та військову допомогу. Україна відчувала надзвичайно активне сприяння Великої Британії. Пожвавлення двосторонніх контактів, щоденне передання актуальних даних від британської розвідки, безпрецедентна санкційна активність, масштабне постачання зброї та прагнення модерувати український контекст у діяльності міжнародних організацій зробили британський чинник незамінним у зовнішній політиці України.

Попри втрати дивідендів від утримання російського майна, британська сторона першою наважилася на безпрецедентні обмеження за ознакою країни походження власника аж до замороження й арешту активів фізичних осіб. Під «пекельні» персональні санкції потрапили володимир путін, Сергій Лавров, Сергій Шойгу, топдіячі чинного режиму, їхні діти й інші члени сімей. З російського ринку доволі швидко вийшла абсолютна більшість численних британських корпорацій, а ті, які вагалися (наприклад, «Shell»), зазнали збитків через вторинні міжнародні санкції та іміджеві втрати. Велика Британія запровадила ембарго на

імпорт російської нафти, обмежила торгівлю з рф та діяльність російських фірм і банків, скасувала авіасполучення, ухвалила заборону кредитування російських юридичних осіб та уряду, а також підтримала відключення провідних російських банків від системи «SWIFT».

В умовах війни найбільш актуальною та дієвою стала пряма британська військова допомога. Насамперед ідеться про постачання озброєння вартістю мільярди фунтів стерлінгів, яке Велика Британія, на відміну від низки європейських партнерів, надавала максимально оперативно, деполітизовано, дебюрократизовано та безумовно. Ще до рішення адміністрації США про виділення Україні танків «Abrams» і задовго до дозволу Німеччини на надання танків «Leopard» у Лондоні ухвалили рішення щодо танків «Challenger». Британці допомогли іншим партнерам подолати психологічний бар'єр і перегорнути сторінку під назвою «не провокувати агресора». До цього були протикорабельні ракетні комплекси «Harpoon», надання яких відбило в росіян бажання десантуватися в Одесі, гелікоптери «Sea King» і, найважливіше, — далекобійні ракети «Brimstone» і «Storm Shadow», якими Україна завдає ударів по військових об'єктах у росії після отримання відповідного дозволу від США в листопаді 2024 року. Із липня 2022 року на полігонах Великої Британії пройшли підготовку майже 50 тис. українських військовиків (операція «Interflex») [9].

Одним із визначальних чинників стабільної та надзвичайно результативної британської допомоги Україні стала послідовність позиції урядів. Головні парламентські фракції (консерватори, лейбористи та ліберальні демократи) завжди одностайно підтримували Україну. Після 24 лютого 2022 року у Великій Британії вже змінилися чотири прем'єр-міністри. Усі вони дотримувалися курсу своїх попередників щодо підтримки України та протидії російській агресії. До того ж Перший міністр та Уряд Шотландії надали фінансову й гуманітарну допомогу Україні. Окрім угруповання лівих колишнього лідера лейбористів Джеремі Корбіна, жодна політична сила не виступала проти британської підтримки України. Навіть праві популісти (ультраправі партії реформ Найджела Фараджа) не намагалися скористатися риторикою, що іноді лунала в соціальних мережах, про потребу зосередитися на внутрішніх економічних проблемах замість допомоги Україні [10].

Кір Стармер після перемоги лейбористів на загальних виборах у липні 2024 року запевнив громадськість у «непохитній відданості» нового Уряду допомозі Україні [11]. Партія пообіцяла й далі надавати військову, фінансову та дипломатичну підтримку на наявному рівні, наполягати на притягненні росії до відповідальності за вторгнення, зокрема й підтримувати зусилля зі створення міжнародного трибуналу для засудження злочину агресії, та принципово підтримала прагнення України до членства в НАТО [12]. Одним з актуальних напрямів міждержавної співпраці стала робота над розв'язанням проблеми передання заморожених у британських банках значних російських фінансових активів для допомоги Україні.

У грудні 2024 року Державний секретар з питань оборони Джон Гілі вперше заявив про можливість направити британських військовиків до України з метою продовження підготовки українських бійців, що раніше вважали червоною лінією [13]. Утім, під впливом міжнародних чинників ця ідея переросла в більшу ініціативу з направлення миротворчого контингенту, чи радше сил стримування, для гарантування миру в Україні після досягнення припинення вогню. Ініціативу підтримали в межах новоствореної міжнародної «коаліції охочих».

Високий рівень сприяння з боку однієї держави-партнера справедливо можна вважати комплексним і безпрецедентним за всю історію незалежності України. За даними Єврокомісії, обсяг допомоги від Великої Британії в період із 24 січня 2022 до 30 червня 2024 років становив 13,1 млрд євро (четверта позиція після США, ЄС і Німеччини). Значна частина цієї суми припала саме на військову підтримку. Британська сторона багато уваги зосередила на наданні макрофінансової допомоги Україні, спрямувавши понад 500 млн фунтів стерлінгів, а також на лобіюванні нових траншів від Світового банку, Групи семи і Європейського банку реконструкції та розвитку.

Вагомим чинником формування позиції Великої Британії щодо України під час війни стала прихильність громадськості: суспільна підтримка надання допомоги й досі доволі висока (54%), але поступово знижується, що не дивно. Найвищий показник зафіксували в лютому 2023 року (68%). Згідно з даними «Ipsos» за листопад 2024 року, британська громадськість залишається глибоко стурбованою через війну в Україні: принаймні 7 із 10 осіб

висловлюють занепокоєння щодо впливу на цивільне населення України (77%), економіку Великої Британії (73%) та її національну безпеку (71%) [14]. 46% респондентів вважають, що обсяг британської допомоги Україні достатній, 18% висловлюються за його збільшення, а 20% вважають його надмірним [15].

Принципову реакцію на вторгнення продемонструвала й переважна більшість представників британського бізнесу, який працював у росії. Великі компанії розірвали зв'язки з країною-агресором. Водночас помітно історичну закономірність, що під час війни зростає промислове виробництво. Насамперед очікувано активізувалася британська військова промисловість. Відповідно до даних НАТО, з 2014 до червня 2024 років видатки Великої Британії на оборону зросли на 25%, що є третім показником після США та Німеччини.

Позитивному сприйняттю допомоги Україні не завадила навіть певна напруга у Великій Британії, яка виникла на початку війни через зростання цін на харчі, що начебто було пов'язано з вторгненням. Безумовно, Україна посідає важливе місце в глобальному сільськогосподарському виробництві. Однак, як зазначають аналітики, Велика Британія імпортує порівняно невеликі обсяги харчових продуктів і сировини з України, а встановлення цін у державі залежить від світових умов [14]. Головними чинниками економічної кризи стали брекзит і наслідки епідемії COVID-19, а війна в Україні посіла лише третю позицію.

Велика Британія зробила значний внесок у гуманітарну допомогу Україні. Спільно з Польщею вона підтримала програму вартістю 10 млн фунтів стерлінгів, що передбачає будівництво двох тимчасових поселень для внутрішньо переміщених осіб на Заході та в Центрі України [16]. Уряд виділяв кошти на різні проєкти: засоби гігієни та медикаменти для постраждалого населення й поранених військовиків, медичне обладнання, рятувальну техніку, енергетичне устаткування, забезпечення роботи органів прокуратури, суддів і судових експертів з метою збору даних і розслідування проваджень щодо скоєних росіянами злочинів, а також озброєння. У грудні 2021 року створено Фонд партнерства для стійкої України спільно з Канадою, США, Швейцарією та Швецією [17].

Мультинаціональна Велика Британія прихистила багатьох українців, які тікали від війни. За даними ООН, станом на липень 2025 року держава посідала п'яте місце за кількістю прийнятих на

своїй території українських біженців (254,6 тис. осіб) [18]. Попри особливості процедури отримання дозволу на проживання, Велика Британія залишається доволі популярною для чергової хвилі еміграції українців, що сягає корінням кінця XIX століття. Чимало родин спершу приймали українських біженців у своїх приватних будинках, школах та інших приміщеннях громад. До надання допомоги (гуманітарної та військової) активно долучилися британські компанії, чиї співробітники часто брали на себе додаткові фінансові зобов'язання. У березні 2022 року стало відомо про особисту щедру пожертву Королеви Єлизавети II для підтримки українських біженців [19]. На той час іще наслідний Принц Чарльз (нині — Король Чарльз III) засудив вторгнення, назвавши його війною проти демократії і свободи.

Головне екзистенційне питання міждержавної співпраці полягає в тому, чому Велика Британія так активно підтримує Україну. Виокремимо основні чинники, що зумовили політику британського сприяння.

1. Війна в Україні та відповідний міжнародний резонанс стимулюють зростання глобальних амбіцій британського політикуму. Брекзит завдав значних іміджевих втрат на світовій арені, насамперед у Європі. Держава гостро потребує додаткового підтвердження офіційно задекларованої стратегії «глобального охоплення». Активне залучення в процеси, пов'язані з російсько-українською війною, варто розглядати вкупі з участю держави в новому форматі глобального американсько-китайського протистояння — альянсі «AUKUS» (військовий союз Австралії, Великої Британії та США). Не посилило британських позицій у світі й невдале виведення частин Збройних сил (разом із військами США) з Афганістану в серпні 2021 року.

2. Війна в Україні й потреба в реінкарнації НАТО зумовили нове піднесення американсько-британського «особливого партнерства» й надали йому додаткового сенсу. Британські еліти чудово розуміють, що головною гарантією збереження глобального впливу їхньої держави є тісні відносини зі США. Союзники синхронні у своїх міжнародних діях, а Велика Британія часто виконує ту «чорнову» роботу, яка є недоречною для США з погляду політичних інтересів, у контексті стримування російського агресора.

3. У геополітичних інтересах Великої Британії — допомогти Україні вийти з війни в якомога сильнішому стані, відновити

економічну та політичну структуру. Повоєнна Україна може стати основним європейським союзником на кордоні із загрозливим супротивником. Ослаблена Україна лише заохотить росію до агресії в інших регіонах. Тому Уряд Британії активізував підтримку України. Крім того, ймовірно, що Велика Британія матиме значну політичну волю для допомоги Україні в реструктуризації економіки.

4. Серед внутрішніх причин — перманентна політична криза, яку Велика Британія переживала в завершальний період чотирнадцятирічного правління консерваторів. Внутрішньопартійні конфлікти, наслідки епідемії COVID-19 і брекзиту для економіки, непевні позиції на міжнародній арені консерватори прагнули хоча б частково компенсувати успіхами у відносинах з Україною, щоб відродити лідерські позиції Великої Британії в НАТО та посилити регіональний вплив у Центрально-Східній Європі.

На реалізацію останнього пункту спрямована ініціатива створення «малого» альянсу України, Великої Британії та Польщі, яку 21 січня 2022 року анонсувала Л. Трасс [20]. У контексті актуальної потреби формування нових міжнародних союзів ідеальним варіантом стане заснування партнерського до НАТО нового широкого безпекового альянсу (можливо, на рівні Балто-Чорноморської ініціативи), що дасть змогу інтегрувати постраднянські держави регіону в систему трансатлантичної безпеки навіть в умовах невизначеності щодо вступу в НАТО.

5. Важливу роль у формуванні британської позиції відіграла свідомість населення, яке продемонструвало справжню відданість ідеалам і принципам демократії, поваги до прав людини, недоторканності державного суверенітету та, зрештою, простої людяності. Прагнення бути на правильному боці історії для британців стало вже традиційним, а етичність у зовнішній політиці неодноразово демонстрували британські уряди новітнього часу. Громадська думка не сприйняла кризу вартості життя як виправдання для вторгнення в Україну. Відраза до правління кривавого диктатора переважила заклики «триматись осторонь» і «зосередитися на внутрішніх проблемах» через страх спровокувати росію [21]. Такі наративи намагалися (але безуспішно) поширювати в суспільстві проросійська агентура та електронні засоби масової інформації, які після 2022 року зазнали у Великій Британії відчутного удару.

6. Прихильникам політики умиротворення агресора й тези про виправданість «життєвих інтересів росії» нагадаємо, що вона разом із Великою Британією, США та Францією 1994 року в Будапешті підписала Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Попри загальновідому нікчемність цього акта, британські уряди діють цілком логічно, дотримуючись принаймні мінімальних морально-політичних зобов'язань допомогти українцям зберегти державність.

У цьому контексті на утвердження двосторонньої співпраці, що під час війни фактично вийшла на рівень союзницької, спрямована Угода про співробітництво у сфері безпеки, яку підписали в Києві 12 січня 2024 року. Її зміст ґрунтується на необхідності гарантій безпеки в умовах війни. Впродовж першої половини 2024 року Україна підписала понад десять таких угод, однак першу й найширшу за змістом — із Великою Британією. Вона закріпила зобов'язання про взаємодопомогу в умовах протидії військовій агресії росії та має на меті довгострокову підтримку розвитку оборонного комплексу України [22]. Угода фактично є перехідним етапом на шляху України до членства в НАТО й передбачає конкретну співпрацю сторін за різними напрямами. Знаковою є наявність механізму оперативного реагування на ймовірний новий збройний напад росії на Україну. Водночас термін «гарантії безпеки» в тексті документа відсутній.

7. Дуже важливим є висвітлення правди про війну в Україні та політику російського керівництва, яку британці отримують із національних засобів масової інформації. Саме тому такі ліві та відверто проросійські угруповання, як «Stop the War», або окремі представники академічного середовища (наприклад, Джон Міршаймер), які поширюють російські наративи про провину НАТО та політики Заходу за війну в Україні, залишаються на маргінесі суспільно-політичних настроїв [23].

8. Важливо взяти до уваги психологічно-історичний чинник. Жива пам'ять про період холодної війни, коли росію мало знали, але боялися як ворога й готувалися до протистояння, позначається й на сучасному сприйнятті. І воно не безпідставне, адже, за багатьма оцінками, росія сьогодні значно агресивніша та небезпечніша, ніж свого часу був СРСР. Тривалий негативний досвід російського впливу у Великій Британії від середини 2000-х років

(вбивства Олександра Литвиненка та Бориса Березовського, отруєння Сергія та Юлії Скрипалів у Солсбері, шпигунські скандали, підтримка росією брекзиту, втручання у виборчі процеси) посилили сприйняття росії як ворога. Тому абсолютна більшість британців само собою сприймала ставлення до України як до жертви.

Уряд К. Стармера ще більше розвинув свою активну проукраїнську позицію, підписавши 16 січня 2025 року з Україною Угоду про сторічне партнерство. Дещо незвична форма нового документа з розгорнутим уточнювальним додатком засвідчує комплексність і всеохопність. В угоді йдеться про оборону та безпеку (на цьому, а також військово-промисловій співпраці зосереджено основну увагу), взаємодію в галузі мореплавства й морського розмінування, економіку й торгівлю, енергетику й клімат, правосуддя, правоохоронну діяльність і притягнення агресора до кримінальної відповідальності, протидію інформаційним загрозам і дезінформації, співпрацю у сфері науки, технологій та інновацій, соціальну сферу, культуру та спорт. Зафіксовано партнерство у сфері морської безпеки та створення спеціальних спільних флотилій, зокрема й для зміцнення безпеки в Балтійському, Чорному та Азовському морях, що покликане продовжити перші кроки, які сторони зробили в цьому напрямі до війни.

Принципово новим є пункт про створення спільних підрозділів швидкого реагування, які за потреби можуть бути залучені на території однієї зі сторін, а також на території союзних та інших держав [24]. Він, по суті, продовжує формування компонента колективної оборони за аналогією до статті 5 Північноатлантичного договору, адже безпекова угода від 12 січня 2024 року містить пункт про взаємне реагування у разі нападу на одну зі сторін. В угодах зазначено, що тоді «обидва Учасника протягом 24 годин проведуть консультації для визначення заходів, необхідних для протидії або стримування агресії». Такі положення є безпрецедентними в системі партнерських відносин України з іншими державами. Важливим елементом є чітка фіксація в угоді зобов'язання британської сторони надавати Україні військову допомогу обсягом не менш ніж 3 млрд фунтів стерлінгів на рік до 2030/31 року і «до тих пір, поки буде потрібно для підтримки України». Цей пункт став можливим завдяки підтримці провідних парламентських партій Великої Британії, де, на відміну від США та низки інших держав Заходу, передання влади від однієї

політичної сили до іншої не створює загрози припинення чи істотного скорочення допомоги Україні.

Окрім оборонно-безпекової сфери, сторічна угода передбачає співпрацю сторін у відбудові та зміцненні стійкості України за допомогою розвитку спільного режиму вільної торгівлі, реформування економіки й державного сектору, залучення інвестицій. Це свідчить про віру британців у збереження та відродження Української держави, проєктування спільного майбутнього і наявність власних різноманітних інтересів в Україні.

Водночас угода має низку недоліків і суперечностей. Зазначення строку дії навіть у назві — доволі нестандартний крок, спрямований радше на емоційний ефект з метою переконати всіх (насамперед себе) в серйозності намірів. Зрештою, основні положення нової угоди зведені до рівня декларації, що, як відомо, не має самостійного юридичного статусу без рамкової угоди, а отже, не передбачатиме жодних правових наслідків у разі невиконання. Про неможливість судового оскарження відповідних дій однієї зі сторін прямо зазначено в прикінцевих положеннях. Угоду поспішали підписати до інавгурації Дональда Трампа, саме напередодні, що мало надіслати майбутній американській адміністрації послання про готовність офіційного Лондона до рішучих дій і проявів певної самостійності на тлі зниження активності в Парижі й передвиборчої лихоманки в Берліні. Нікуди не зникло історичне прагнення Великої Британії вдарити сильніше своїх можливостей. Утім, з усією повагою до цієї унікальної держави та її міжнародного впливу зазначимо, що самостійно вона не зможе довго нести тягар комплексної допомоги Україні. Її економіка останніми роками надто ослаблена, а скорочення чисельності армії ще з 2010-го ставить під сумнів спроможність проводити тривалі й масштабні воєнні операції за кордоном.

Нова угода не надає Україні додаткових гарантій безпеки. Принаймні публічних. Оголошено про наявність закритої частини угоди, яка, очевидно, буде реалізована залежно від розвитку безпекової ситуації. Сигналом для посилення гарантій може бути згадка про «спільне використання військових формувань та інших спеціалізованих структур для надання широкого спектра послуг у сфері взаємної оборони та безпеки». Їхні завдання, можливості та обсяги наразі є маловідомими, а застосування залежатиме від міжнародної кон'юнктури. Це стосується й потенційної

участі британської сторони в міжнародній миротворчій місії в Україні, про що в угоді не йдеться.

У документі не зазначено про союзні відносини сторін. Попри наявність елементів військово-політичного союзу, жодна зі сторін їх такими не називає. До підписання угоди Володимир Зеленський ужив формулювання «міцне партнерство». Очевидно, причина в британській стороні. У Великій Британії, як і в більшості держав Європи, не прийнято відкрито декларувати союзні відносини. Такого офіційного статусу не мають навіть історично «особливі відносини» зі США. Однак з огляду на сучасний контекст укладення угоди згадка в тексті документа про союзні відносини була б виправдана.

Отже, на основі аналізу історичного досвіду та сучасного стану українсько-британських відносин у контексті російсько-української війни виокремимо низку тенденцій.

Активне залучення до міжнародного протистояння сучасній російській військовій агресії проти України відкрило нову сторінку в історії зовнішньої політики Великої Британії. Беззастережна допомога українцям у боротьбі проти жорстокого завойовника справді неоціненна та створює значні перспективи для подальшої співпраці з метою досягнення справедливого миру й відбудови України. Міжнародні інтереси Великої Британії цілком цьому сприяють. Лондон намагався посісти перше місце серед європейських союзників України, надавши безпрецедентну військову підтримку.

Велика Британія підтверджує незмінну зацікавленість у розвитку стратегічної співпраці з Україною. Сучасні загрози цінностям демократії, свободи й цілісності державної безпеки є спільними для обох сторін. Британська громадськість і влада розуміють значення державності України для власної, європейської та світової безпеки, міжнародних інтересів, а тому готові інвестувати в неї можливі ресурси в довгостроковій перспективі.

Велика Британія залишається послідовним і фактично безумовним прихильником європейської та євроатлантичної інтеграції України, що вигідно вирізняє її серед низки західних партнерів, зокрема й США.

Сторони чітко усвідомлюють і потенціал, і реальні межі міждержавної взаємодії, зумовлені як внутрішніми проблемами розвитку, так і слабко прогнозованими змінами міжнародних трендів. Однак навіть Велика Британія, попри всі прагнення, сьогодні має

доволі обмежений міжнародний вплив і змушена традиційно орієнтуватися на позицію США та європейських партнерів. Сторонам доведеться докласти багато зусиль для втілення спільних планів, насамперед збереження наявних і формування нових багатосторонніх форматів регіональної взаємодії. Тому надто оптимістичний сторічний строк українсько-британської угоди короткочасно надихає, але не гарантує далекосяжних позитивних результатів.

Варто зважати й на наявність червоних ліній у міжнародній політиці Великої Британії, що зумовлені її місцем у системі колективної безпеки Заходу й небажанням безпосередньо бути залученими до війни на полі бою. Британські війська не воюватимуть проти армії росії, якщо бойові дії не поширяться на територію країн НАТО. В Лондоні не підтримують членства України в Альянсі за будь-яку ціну, хоча й не заперечують такої перспективи в майбутньому. Тут головну роль відіграє позиція керівництва США.

Об'єктивна асиметричність міждержавної співпраці зобов'язує насамперед українську сторону докласти максимум зусиль для збереження відносин і поширення своїх інтересів. Слід констатувати, що саме загострення російської агресії та брекзит стали найефективнішими чинниками активізації проукраїнської позиції британських еліт. Тому не варто забувати одвічний принцип зовнішньої політики Сполученого Королівства, що його у XIX столітті сформулював Генрі Пальмерстон: «У нас немає ні вічних союзників, ні постійних ворогів, але постійні й вічні наші інтереси, і захищати їх — наш обов'язок».

Кардинальна зміна влади у США поставила на порядок денний проукраїнської міжнародної коаліції необхідність трансформувати наявний формат її діяльності. Тому ініціатива «Рамштайн», імовірно, відійде в минуле або ж значно наблизиться до рівня європейської коаліції держав-членів НАТО, що різко підвищить вимоги до їхньої оборонної спроможності. У такому разі Велика Британія може проявити себе якнайкраще, компенсувати іміджеві втрати й послаблення впливу в Європі, а також зміцнити свою роль в альянсі зі США. Велика Британія вже звично перебуває на «геополітичній розтяжці» між США та Європою. Лондон прагне зберегти й посилити власну значущість у міжнародній політиці як модератор між Вашингтоном і європейськими столицями. У разі скорочення американської присутності в Європі можливий

навіть певний формат повернення Великої Британії до ЄС, принаймні на рівні безпекової політики та торговельно-економічних відносин. Такими тенденціями необхідно скористатись Україні, яка шукає свій формат відносин із новими США та водночас прагне зберегти високу динаміку інтеграції в ЄС і НАТО.

Великій Британії важливо відігравати роль незамінного елемента в європейській безпековій архітектурі — насамперед разом із Німеччиною, Польщею та Францією, що добре розуміють у Лондоні. Ідеться, зокрема, про перспективи забезпечення миротворчої місії в Україні. Хоча прагнення сформувати безпековий альянс «Україна — Польща — Велика Британія», яке британська сторона проголосила ще в січні 2022 року, наразі не реалізовано, ця геополітична вісь має сенс, а за умови конструктивної та відповідальної політики польської сторони й долучення держав Балтії, Румунії та Туреччини ще відіграє свою оборонно-стабілізаційну роль для всього регіону в нових геополітичних умовах повоєнної Європи.

1. Brailian, Y. (2023) 'From military training to music: what unites Ukraine and Great Britain', *Official website of Ukraine,* 12 June. Available at: https://war.ukraine.ua/articles/what-unites-ukraine-and-great-britain/?fbclid=IwY2xjawHpVWpleHRuA2FlbQIxMQABHV36RRIbiFfzDtxPP0QhhMsCKW8FaWfWMZUWJz1Zt2CqsF4q_Crm32jQiw_aem_AF2R52MoPe9Ch6cly_FPjA
2. *Грубінко А.* Історичний шлях українсько-британських відносин (до 30-річчя стратегічного партнерства) / А. Грубінко, Н. Буглай // Український історичний журнал. 2022. № 1. С. 206–219.
3. *Стужук Ю.* Співробітництво України та Великої Британії в умовах російсько-української війни // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. 2022. № 2 (75). С. 135–140.
4. Yakovenko, N. and Luzan, Y. (2024) 'Ukrainian-British relations after Brexit: bilateral cooperation and European integration of Ukraine', *Actual Problems of International Relations,* 160, pp. 32–42.
5. «Україна не просить нічого, окрім миру». Джонсон уточнив, яку допомогу Британія надає Києву // NV. 10 лютого 2022. URL: https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/agresiya-rf-dzhonson-utochniv-yaku-dopomogu-britaniya-nadaye-kiyevu-ostanni-novini-50215705.html
6. UK Cabinet Office (2021) *Global Britain in a Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy.* London: HM Government. p. 112.
7. *Грубінко А.* «Операція "Дефендер"» // Українська лінія. 5 липня 2021. URL: https://ukrline.info/2021/07/05/operatsiia-defender
8. Wikipedia (2025) *United Kingdom and the Russian invasion of Ukraine.* Available at: https://en.wikipedia.org/wiki/United_Kingdom_and_the_Russian_invasion_of_Ukraine
9. Mills, C. (2024) *Military assistance to Ukraine since the Russian invasion.* London: House of Commons Library. p. 85.

10. Landsman, D. (2023) 'Why is Britain so strongly behind Ukraine? Does it matter?', *British Foreign Policy Group,* 14 February. Available at: https://bfpg.co.uk/2023/02/why-is-britain-so-strongly-behind-ukraine/?fbclid=IwY2xjawHkw3ZleHRuA2FlbQIxMQABHV0GSmAX0adWPxzMytGdRYSSrzkht4sVhnPwKl-IHQBUaaSAJETseAIKaA_aem_jWvhN25Bqp4rfx5Tp3jP8Q
11. Dickinson, P. (2024) 'Britain's new government pledges "unwavering commitment" to Ukraine'. *Atlantic Council,* 9 July. Available at: https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/britains-new-government-pledges-unwavering-commitment-to-ukraine/
12. Starmer, K. (2022) 'Under my leadership, Labour's commitment to NATO is unshakable', *The Guardian,* 10 February. Available at: https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/feb/10/labour-nato-british-left-ukraine-keir-starmer
13. Posaner, J. and Keate, N. (2024) 'UK considers sending troops to Ukraine to bolster training', *POLITICO,* 19 December. Available at: https://www.politico.eu/article/uk-mulls-troops-in-ukraine-for-military-training-mission-operation-interflex-john-healey/?fbclid=IwY2xjawHkDgVleHRuA2FlbQIxMQABHW1SsHZomfIxpDguyqjfps-TfMcp1u7cVK36xHPq6_F7FglJubD89ar7mA_aem_0iVQBo_WqEVU4c8jYIjWDA
14. Ipsos (2024) *Half of Britons feel more concerned about the situation in Ukraine following Trump victory*. Available at: https://www.ipsos.com/en-uk/half-britons-feel-more-concerned-about-situation-ukraine-following-trump-victory?fbclid=IwY2xjawHpUQdleHRuA2FlbQIxMQABHdrxv0C_OLgLk52BrDHUqYUJUnaD9y4jDjPU34cG1NtJF9G4iLC-xNglDQ_aem_KjBme8rvmrQgCDrlDM0C3g
15. Lawrence, D. (2022) 'UK trade and the war in Ukraine: Economic and geopolitical implications of the war for the UK', *Chatham House*, 1 September. Available at: https://www.chathamhouse.org/2022/09/uk-trade-and-war-ukraine/effects-uk-and-international-sanctions-against-russia
16. Foreign, Commonwealth & Development Office (2023) *UK–Poland partnership to provide homes and power to Ukraine.* Available at: https://www.gov.uk/government/news/uk-poland-partnership-to-provide-homes-and-power-to-ukraine
17. Loft, P. and Brien, P. (2025) *Ukraine: UK aid and humanitarian situation 2022 to 2025*. London: House of Commons Library. p. 18.
18. Ibid., p. 6.
19. *Грубінко А.* Такого монарха більше не буде // Українська лінія. 6 жовтня 2022. URL: https://ukrline.info/2022/10/06/takoho-monarkha-bilshe-ne-bude
20. *Грубінко А.* «Троїстий союз» // Українська лінія. 1 лютого 2022. URL: https://ukrline.info/2022/02/01/troistyy-soiuz-abo-novi-horyzonty-iev
21. Lanoszka, A. and Rogers, J. (2021) 'Why Britain should continue to support Ukraine', *Council on Geostrategy,* 16 April. Available at: https://www.geostrategy.org.uk/britains-world/why-britain-should-continue-to-support-ukraine/?fbclid=IwY2xjawHkv7ZleHRuA2FlbQIxMQABHXh2KIGvvXjEhM0tQut7ZfImCZswfgwjKBfeCjQRTKm5Svx1O47CbZxvwg_aem_2oSdaOKjwSY7QKgwxz35Bg
22. UK Government (2024) *Agreement on Security Co-operation between the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Ukraine.* Available at: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/65a14a6ae96df50014f845d2/UK-Ukraine_Agreement_on_Security_Co-operation.pdf
23. Lanoszka, A. and Rogers, J. ibid.
24. Угода про сторічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 16 січня 2025. URL: https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-storichne-partnerstvo-mizh-ukrayinoyu-ta-spoluchen-95461?fbclid=IwY2xjawH2YilleHRuA2FlbQIxMQABHRncwNP9-YxXbKL9sKxmF1%20Ts4YPr_p2VyN9DrudjYqmV6ESLDIwAp5t-PA_aem_1_W0SgdCwooJm0wmhcIRYA

Andrii Hrubinko,
Doctor of History, Full Professor,
Department of Legal Theory and Constitutionalism,
Director of the Centre for Strategic Analysis and International Studies, West Ukrainian National University

UKRAINIAN-BRITISH RELATIONS AT THE STAGE OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR (2022–25)

Abstract. The article presents the results of a study of the history of Ukrainian-British relations during russia's war against Ukraine, assessing the prerequisites for the enhancement of these relations in the first stage (2014–21) of the modern russian-Ukrainian war; the key areas of bilateral cooperation; the UK's role in Ukraine's resistance against the russian invasion in view of the ongoing international processes; the peculiarities of updating the body of bilateral agreements; and the influence factors, achievements, and miscalculations in the UK's policy towards Ukraine.

The study concludes that russian military aggression against Ukraine has marked a new stage in the history of the UK's foreign policy and Ukrainian-British relations. The UK's unconditional (mainly military) assistance in the war has proven invaluable to Ukrainians and opened up significant prospects for further cooperation to achieve a just peace and rebuild Ukraine. The UK has confirmed its continued interest in developing strategic cooperation with Ukraine and supporting Ukraine's European and Euro-Atlantic integration.

The author argues that with the United States' gradual withdrawal from supporting Ukraine and leading NATO, the UK's importance to the European security system increases. However, as its international influence remains limited, the UK is not ready to undertake large-scale efforts to counter russian aggression without the help of partners in Europe and the support of the US. Therefore, parties to interstate cooperation will have to work hard to implement joint plans, especially to preserve existing ones and form new multilateral formats of cooperation at the regional level.

Keywords: military aggression, strategic relations, European security, security guarantees, 'centenary agreement', military assistance, NATO, EU.

Роман Кривонос,
кандидат політичних наук, доцент
кафедри міжнародного регіонознавства
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
ORCID: 0000-0002-0470-8167

ЧИ ЗДАТНА НІМЕЧЧИНА МОБІЛІЗУВАТИ ЄВРОПУ НА БОРОТЬБУ ПРОТИ РОСІЙСЬКОГО РЕВАНШИЗМУ НА ТЛІ ІЗОЛЯЦІОНІЗМУ США

Анотація. У статті проаналізовано політику Федеративної Республіки Німеччина (ФРН) щодо російсько-української війни в контексті посилення ізоляціоністських тенденцій у зовнішній політиці США. Особливу увагу надано концепції «Zeitenwende», яка позначила стратегічний розворот у німецькій зовнішній політиці та започаткувала масштабні зміни у сфері безпеки й оборони.

Доведено, що роль ФРН є визначальною як для забезпечення стійкості України, так і для консолідації європейських союзників у протидії реваншистським прагненням російської федерації. Водночас наголошено на внутрішніх обмеженнях німецької політики. Зроблено висновок, що хоча Німеччина не здатна самостійно очолити опір російській агресії, вона може стати ініціатором і координатором європейських зусиль у співпраці з Великою Британією, Францією та іншими союзниками.

Ключові слова: Федеративна Республіка Німеччина, російсько-українська війна, США, російська федерація, ЄС, НАТО, реваншизм.

Російські агресії проти Грузії 2008 р. й України 2014 р., а надто широкомасштабне російське вторгнення до нашої держави в лютому 2022 р., відкрили новий етап в історії європейської регіональної та глобальної систем міжнародних відносин, змусивши майже всі держави євроатлантичного простору змінити свою зовнішню політику, переглянути свої зовнішньополітичні та безпекові концепції, напрацьовувати нові інструменти й засоби гарантування власної безпеки.

Важливим міжнародним актором залишається Федеративна Республіка Німеччина, що, як і решта європейських держав, змушена змінювати свою зовнішню політику та геоекономічні стратегії в умовах посилення російського реваншизму в Європі.

Мета дослідження — проаналізувати здатність Німеччини, яка в роки холодної війни була полем протистояння між Сходом і Заходом, мобілізувати інші європейські держави на боротьбу проти реваншизму російської федерації в умовах зменшення участі США в європейській політиці, що стало важливим складником політики американських адміністрацій Президента Дональда Трампа (2017–2021 рр. та з 2025 р.).

Поки держави Заходу, передусім США, прагнули використати перемогу в холодній війні, щоб перейти від військового протистояння з ідеологічними противниками та інтервенціонізму в міжнародних відносинах до розв'язання проблем підвищення добробуту своїх суспільств, російське політичне керівництво, яке 2000 року очолив колишній працівник комуністичної таємної поліції КДБ володимир путін, обрало курс на відновлення та посилення свого політичного впливу в Європі, а також повернення собі статусу держави з глобальним впливом у міжнародній системі, подібного до позицій Радянського Союзу в геополітичному балансі світу.

Використовуючи етнонаціональні конфлікти на теренах колишнього СРСР, росія змогла всупереч міжнародному праву створити цілу мережу залежних від неї самопроголошених квазідержавних утворень. Водночас вона активно вдається до застосування військової сили або погроз силою з метою досягнення політичних цілей. Перше було втілено в збройних агресіях проти Грузії 2008 р. та України з 2014 р., воєнній інтервенції в Сирію 2015 р., Казахстан 2022 р. тощо. Прикладом другого є обґрунтування широкомасштабного вторгнення в Україну 2022 р. вимогами повернення НАТО до меж 1997 р.

Тимчасову окупацію Автономної Республіки Крим і міста Севастополя в лютому 2014 року, до якої вдалася росія, та появу підконтрольних росіянам квазідержавних утворень «ДНР» і «ЛНР» в окремих районах Донецької та Луганської областей Німеччина трактувала як загрозу системі військових союзів і регіональних об'єднань, що її наполегливо, з огляду на досвід двох світових воєн, вибудували німецькі політики для реалізації геополітичних і геоекономічних інтересів країни.

Дотримуючись принципів збереження суверенітету та територіальної цілісності України, Німеччина засудила протиправну анексію Криму та російську агресію й відмовилася визнати незаконне приєднання Криму до складу російської федерації. Причиною було розуміння, що насильницькі територіальні зміни в Україні відчиняють своєрідну скриньку Пандори взаємних територіальних претензій у Європі, загрожуючи безпеці й добробуту ФРН. Тому концептуальна зміна підходу до росії та визначення її як загрози європейській безпеці набула стратегічного значення в черговій німецькій «Білій книзі» з оборони, оприлюдненій 2016 року [21].

Влітку 2014 р. ФРН разом із Францією ініціювала так званий Нормандський формат переговорів представників Німеччини, росії, України та Франції щодо способів припинення російської агресії на Сході України. Нормандський формат створив можливості для діалогу та припинення вогню між росією й Україною. У серпні 2014 р. він значною мірою стримав кровопролиття («Мінськ-1» [7]), проте не забезпечив тривалого миру. У лютому 2015 р., під час переговорів у столиці Білорусі після початку чергового російського наступу, Нормандський формат дав змогу укласти угоду щодо засад мирного врегулювання конфлікту («Мінськ-2» [4; 5]). І хоч формат став механізмом безпекового діалогу між Україною та росією в умовах заморожування більшості політичних контактів, проте росіяни використали його для підготовки до широкомасштабного вторгнення 2022 р.

Але навіть така слабка німецька протидія агресії виявилася для росіян значною мірою неочікуваною, оскільки росія послідовно намагалася перетворити ФРН на центр свого впливу в Західній Європі, надаючи преференції німецькому бізнесу та залучаючи політиків Німеччини до власних проєктів (символом чого стала високооплачувана праця колишнього Канцлера ФРН Герхарда Шредера (1998–2005 рр.) на керівних посадах у «Nord Stream AG» (дочірнє товариство російського «Газпрому», яке керує газогоном «Північний потік 2») та «Роснафті» [15]).

У березні 2014 р., після російської збройної агресії у Криму, Федеральна канцлерка Ангела Меркель (2005–2021 рр.) заявила про необхідність зміни підходів до енергетичної безпеки та диверсифікації постачання енергоносіїв із росії. Саме за наполяганням ФРН на засіданні Європейської ради 17 березня 2014 р.

було ухвалено рішення про запровадження трьох рівнів санкцій проти російської федерації [13]. Завдяки рішучій позиції Німеччини, найпотужнішого європейського споживача російських енергоресурсів, «Газпром» припинив будівництво газогонів «Південний» і «Турецький потік».

З огляду на потребу посилити оборону Сувальського коридору, який у сучасних умовах є найвразливішою ділянкою Північноатлантичного альянсу, під час Варшавського саміту НАТО 2016 року за підтримки Німеччини було ухвалено рішення про запровадження посиленої передової присутності цього військового блоку в північно-східній і південно-східній частинах його території та розгортання в державах Балтії та Польщі чотирьох багатонаціональних бойових груп альянсу, об'єднаних у дивізію зі штабом на території Польщі, що отримала назву «Північний Схід». Бойові групи були розміщені на території Естонії, Латвії, Литви й Польщі під проводом, відповідно, Великої Британії, Канади, Німеччини та Сполучених Штатів Америки. Основу бойової групи передових сил НАТО в Литві становить німецький механізований батальйон.

У грудні 2021 р. посаду Канцлера Німеччини обійняв соціал-демократ Олаф Шольц (2021–2025 рр.). Незабаром, сприйнявши виведення військ США і їхніх союзників з Афганістану як прояв слабкості «колективного Заходу», російський президент в. путін 24 лютого 2022 р. розпочав широкомасштабне воєнне вторгнення в Україну.

На початковому етапі повномасштабного вторгнення пацифістськи налаштоване німецьке політичне керівництво, недооцінивши здатність України й українського народу до опору російській агресії, обрало вичікувальну позицію. Німеччина відхиляла запити України на постачання зброї в зони конфлікту, пояснюючи це забороною, що діє з часів Другої світової війни, та оголосила, що її військова допомога обмежиться постачанням тільки 5 тис. захисних касок.

Лише за 2 дні після початку широкомасштабного вторгнення, коли стало зрозуміло, що російський «бліцкриг» провалився, Німеччина розпочала постачання зброї та систем ППО. Поступово ФРН стала 3-м за обсягом (після США й Польщі) та 2-м за вартістю виділеної допомоги (після США) постачальником зброї в Україну. Німецька допомога охоплювала постачання танків «Leopard 1A5»,

«Leopard 2A6», самохідних гаубиць «Panzerhaubitze 2000», «IRIS-T SLM» середньої та малої дальності з відповідними ракетами, зенітних установок «Gepard», броньованих машин «Dingo ATF», захищених від підриву на вибухових пристроях, пускових установок «Patriot» й іншого військового обладнання, що суттєво підвищило обороноздатність України.

Одним із головних аспектів зовнішньої політики Уряду О. Шольца стала концепція «Zeitenwende» — «зміни епохи». Цей термін канцлер використав у своїй визначальній промові на екстреному засіданні Бундестагу 27 лютого 2022 року після вторгнення росії в Україну, підкресливши необхідність перегляду підходів Німеччини до міжнародної безпеки та співпраці й позначивши поворотний пункт у зовнішній та оборонній політиці Німеччини. Він анонсував постачання зброї Україні та збільшення оборонного бюджету країни на 100 млрд євро. Це дало старт прискореній модернізації німецьких Збройних сил і здійсненню кроків до енергетичної незалежності від росії.

Важливу роль у зміні позиції Німеччини відіграла українська дипломатія. Відразу після зупинення російського наступу на Київ Президент України Володимир Зеленський, який залишився в країні попри пропозиції притулку у США та інших державах Заходу, розпочав у дистанційному режимі виступи перед парламентами та громадськістю країн світу. Із цією метою використовували не лише телебачення, а й соціальні мережі, зокрема «Twitter». Історичними стали його слова з повідомлення Посольства України у Великій Британії в цій соцмережі про те, що він відкинув пропозиції США про вихід у безпечне місце, заявивши: «Боротьба тут. Мені потрібні боєприпаси. Не поїздка». У наступних його виступах ішлося про те, що він й Україна перебувають на лінії вогню й борються в ім'я світової демократії та свободи, а українці відважно захищають свою Батьківщину й рятують Європу та європейські цінності від російських зазіхань.

Після відеозвернень до Парламенту ЄС, Парламенту Великої Британії та Конгресу США В. Зеленський 17 березня 2022 року також виступив із відеозверненням до Бундестагу Німеччини. Згодом відбулись аналогічні відеопромови перед парламентами інших держав. Ці виступи, що нагадували поведінку відомих державних діячів минулого під час нападів на їхні держави, сприяли переходу країн Північноатлантичного альянсу від економічних

санкцій проти рф, потужну частку яких було введено відразу після початку російського наступу, до постачання зброї Україні.

Проте в пацифістськи налаштованій Німеччині ситуація була складною. Окремі державні службовці високого рангу вважали за потрібне домовитися зі злочинним путінським режимом коштом України. Важливу роль у зміні громадської думки та, відповідно, німецької позиції відіграла активна робота Посольства України, яке очолював Андрій Мельник. В екстремальних умовах, які виникли на початку широкомасштабного російського вторгнення, А. Мельник, зрозумівши, що його звернення до німецьких урядовців із проханнями надати Україні важку зброю не знаходять відгуку, став за допомогою інтерв'ю у ЗМІ та повідомлень у соціальних мережах звертатися до німецької громадськості, не зупиняючись (усупереч усталеним правилам дипломатії) перед відвертою, а подекуди й різкою критикою найвищих німецьких урядовців.

Переломним моментом у постачанні німецької допомоги стала різанина в Бучі, про яку стало відомо у квітні 2022 року. О. Шольц відвідав Україну 16 червня 2022 року разом із Президентом Франції Емманюелем Макроном, Президентом Румунії Клаусом Йоганнісом і Прем'єр-міністром Італії Маріо Драгі. В межах візиту О. Шольц не лише запевнив Україну в солідарності, а й анонсував постачання важкого озброєння. Із цього часу постачі легких озброєнь стали регулярними.

Під час зустрічі представників держав-союзників України 26 квітня 2022 р. було створено Контактну групу з питань оборони України, яка стала механізмом координації військової допомоги. Контактна група почала збиратися на авіабазі «Рамштайн» у Німеччині, звідки отримала назву «коаліція Рамштайн». На початку 2023 р. до складу групи ввійшли 54 держави. Станом на березень 2025 р. Німеччина надала Україні військову допомогу на майже 28 млрд євро, що становить 37% від загальної європейської військової допомоги та 16% від усієї міжнародної підтримки [1]. Німецькі оборонні компанії взяли активну участь у підтримці оборонного сектору та Збройних сил України. Це партнерство не лише посилило обороноздатність України, а й сприяло розвитку технологічної та промислової бази держави, зміцнюючи її стійкість. З ініціативи Німеччини в березні 2024 р. в межах ЄС було ухвалено Європейську оборонно-промислову стратегію, яка передбачає тісне залучення України.

Німеччина відіграє важливу роль у підготовці українських військовиків, надаючи їм можливість опанувати сучасні західні системи озброєння та тактики ведення бойових дій. Із січня 2023 року українські військовослужбовці інтенсивно тренуються на базах Бундесверу, зокрема й навчаються керувати зенітно-ракетними комплексами «Patriot».

Стрімкими були зміни в питаннях постачання до Німеччини російських енергоносіїв. Після десятиліть співпраці Німеччина припинила імпорт російського газу та почала шукати нові джерела постачання. Це, зокрема, стосується зрідженого природного газу (LNG) із Катару, США та інших країн. Розпочалося будівництво нових LNG-терміналів і підписання контрактів на постачання газу. Одночасно Німеччина прискорила перехід на відновлювані джерела енергії, вбачаючи в цьому не тільки спосіб гарантувати енергетичну безпеку, а й важливий складник боротьби проти кліматичних змін.

Німеччина виділила значні фінансові ресурси для стабілізації економіки України та підтримки її відновлення. Загальний обсяг допомоги, яку Німеччина надала Україні з лютого 2022-го до грудня 2024 років, становить понад 37 млрд євро в гуманітарному, фінансовому та військовому секторах (найбільше серед країн ЄС). Ці зусилля були й залишаються життєво важливими для підтримки економічної стабільності України та фінансування основних функцій Уряду під час війни.

Німеччина надає потужну допомогу та підтримку переміщеним українцям. Станом на червень 2025 року Німеччина прийняла приблизно 1,25 млн українських біженців, що становить понад 27% усіх українців, які виїхали до ЄС після початку повномасштабного вторгнення рф [3]. Це найбільший показник серед усіх країн Європейського Союзу. Крім того, Німеччина виділяє значні кошти на відновлення зруйнованих через війну районів, зосередившись на відбудові інфраструктури та поновленні основних послуг.

Німеччина також відіграє важливу дипломатичну роль у гуртуванні міжнародної підтримки України. Зокрема, йдеться про сприяння санкціям проти росії, підтримку заявки України на членство в ЄС, участь у міжнародних форумах для захисту суверенітету та територіальної цілісності України. За підтримки ФРН на Вільнюському саміті НАТО в липні 2023 року було створено Раду Україна — НАТО, що засвідчило зміцнення політичних зв'язків

і вищий ступінь інтеграції України до Північноатлантичного альянсу. Саміт ухвалив рішення, що Україна стане членом НАТО без виконання попереднього Плану дій щодо членства [19]. Разом з іншими країнами Групи семи та Європейським Союзом під час саміту Німеччина також підписала Спільну декларацію про підтримку України, до якої приєдналася 31 держава [8]. Декларація заклала основу для мережі двосторонніх угод про гарантії безпеки Україні, що нараховує 27 держав.

У лютому 2024 року Україна та Німеччина уклали Угоду про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку. Цей документ закріплює німецьку підтримку зусиль України «захистити себе, відновити територіальну цілісність у межах її міжнародно визнаних кордонів», зобов'язання Німеччини надавати «довгострокову військову підтримку», достатню для «стримування та захисту від майбутніх нападів і тиску», а також сприяти реформам, що потрібні для вступу до ЄС [9].

Після повернення до влади у США в січні 2025 року Д. Трампа, який на початку своєї другої каденції прагнув порозуміння з росією частково коштом України, в лютому європейські держави, зокрема Німеччина й Франція, наполягли на своїй участі у майбутніх переговорах, підкреслюючи необхідність справедливих угод із гарантіями української безпеки та врахуванням українських інтересів для встановлення тривалого миру.

Після позачергових парламентських виборів 23 лютого 2025 року в Німеччині було створено Уряд «великої коаліції» християнських і соціал-демократів на чолі з Фрідріхом Мерцом. У день здобуття перемоги на виборах Ф. Мерц публічно заявив про потребу Європи самостійно гарантувати свою безпеку з огляду на політику Президента США Д. Трампа [22].

Ще до виборів Ф. Мерц запропонував створити європейський оборонний союз, щоби зменшити залежність європейських держав-членів НАТО від США в безпековій сфері. Причому його план передбачає, що складником такого союзу може стати ядерна співпраця Франції та Великої Британії, які могли б надати «ядерну парасольку» Німеччині й решті країн Євросоюзу [10; 16]. Цей план політика свідчить про революційну зміну підходів Німеччини за його Уряду до проблематики національної безпеки, адже з часу створення 1949 року ФРН звикла покладатись у військових питаннях на підтримку Сполучених Штатів, вважаючи збройний

опір Бундесверу чинником, що в разі нападу раніше СРСР (а нині росії) має лише допомогти Німецькій державі протриматися до втручання її потужного американського союзника.

Позиція Ф. Мерца щодо російської агресії значно сприятливіша для України, як порівняти з підходом О. Шольца. Відразу після призначення на посаду канцлера, 7 травня 2025 року Ф. Мерц вирушив у свою першу закордонну поїздку до Парижа, не порушуючи неформальної традиції, що склалася в німецьких канцлерів із 1970-х років. Під час зустрічей із Президентом Франції Е. Макроном Ф. Мерц закликав до посилення двосторонньої співпраці в оборонній політиці. Крім того, обидва оголосили, що хочуть відновити активність тристоронньої взаємодії з Польщею в межах Веймарського трикутника. Того ж дня у Варшаві Ф. Мерц зустрівся з Прем'єр-міністром Польщі Дональдом Туском [18].

Згодом, 10 травня 2025 року, Канцлер Ф. Мерц, Президент Е. Макрон, прем'єр-міністри Великої Британії Кір Стармер і Польщі Д. Туск прибули до Києва, де провели спільні переговори з Президентом України В. Зеленським, до яких приєдналися прем'єр-міністри Італії Джорджа Мелоні та Канади Марк Карні, а також Президентка Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн і Генеральний секретар НАТО Марк Рютте. Під час зустрічі, яку з огляду на склад учасників можна схарактеризувати як міжнародну конференцію, західні лідери погодилися закликати до 30-денного припинення вогню. Спільно вони провели телефонну розмову з Президентом США Д. Трампом, переконуючи його продовжити допомогу Україні. Проте, оскільки ні США, ні решта держав-учасників не застосували надалі санкційного тиску, в. путін відмовився від запропонованого перемир'я та продовжив воєнні дії проти України.

Варто, однак, зазначити, що досягнуті в Києві результати були ширшими, ніж питання перемир'я. У травні 2025 року Ф. Мерц оголосив, що Велика Британія, Німеччина, США та Франція більше не обмежують дозволеної дальності для зброї, яку постачають Україні [17]. Пізніше в німецьких ЗМІ з'явилися повідомлення, що Уряд ФРН не має наміру оприлюднювати будь-яку точну інформацію про те, які системи озброєнь він постачатиме Україні.

Згодом держави-учасники київської зустрічі, серед яких і Німеччина, оголосили про надання пакетів допомоги Україні, включно з військовим складником. Зокрема, в межах зустрічі Міністра оборони України Рустема Умєрова та Міністра оборони ФРН Бориса

Пісторіуса наприкінці травня 2025 року Україна підписала контракт із німецькою компанією «Diehl Defence» на 2,2 млрд євро «на виробництво систем IRIS-T і ракет до них. Канцлер Німеччини Фрідріх Мерц у свою чергу заявив, що його країна також фінансуватиме виробництво українських далекобійних систем і розширюватиме двосторонню військово-промислову співпрацю» [6].

На Гаазькому саміті НАТО наприкінці червня 2025 року за підтримки Німеччини були ухвалені рішення про те, що оскільки росія залишається єдиною довготривалою загрозою для Північноатлантичного альянсу, то до 2035 року потрібно поступово підвищити щорічні витрати держав НАТО на потреби оборони та безпеки з 2% до 5% ВВП (3,5% — на прямі військові потреби, а ще 1,5% можуть бути використані непрямим чином). Було підтверджено незмінність зобов'язань держав НАТО надавати підтримку Україні, причому пожертви на оборону України та внески в її оборонну промисловість будуть враховані як їхні витрати на оборону [2]. У такий спосіб на рівні НАТО було започатковано практичний фінансовий механізм довгострокової підтримки України в умовах російсько-української війни.

Отже, політика Уряду Ф. Мерца щодо російської агресії проти України поки залишається не до кінця сформованою, адже він тільки починає реалізовувати свою політичну стратегію. Ідеться, зокрема, про подальшу військову й фінансову допомогу Україні в її опорі російській агресії; посилення санкцій щодо російської федерації; підтримку дипломатичних зусиль для досягнення миру; зміцнення європейської єдності в частині підтримки України; посилення оборонної політики НАТО, зокрема через зміцнення східного флангу організації; активнішу роль Німеччини у спільній європейській обороні.

Висновки. Глобальні зміни 1980-х – 1990-х років, складовою частиною яких став крах Радянського Союзу і поява нових незалежних держав, призвели до виникнення реваншистських прагнень російської федерації, політичні еліти якої сприймали СРСР як власне імперське державне утворення. Реваншизм став стратегією повернення та закріплення російського впливу, що супроводжується прагненням зменшити вплив Заходу та зміцнити статус росії як великої держави зі значним міжнародним впливом. Використовуючи гібридні стратегії та максимально широкий спектр політичних, військових, економічних,

гуманітарних інструментів, росія прагне посісти у світовій політиці місце колишнього Радянського Союзу. Першим кроком на цьому шляху російські еліти бачать реконсолідацію країн пострадянського простору в нове державне утворення імперського типу навколо російської федерації.

Російська агресія проти України відкрила новий етап у світовій політиці. Йому притаманна багатополярність, до якої залучені кілька центрів глобального впливу — Європейський Союз, Індія, Китай, росія, США, а також регіональні гравці. Російську агресивність заохочувало повільне, але неухильне розповсюдження пацифістських та ізоляціоністських настроїв у країнах Заходу, а надто у Сполучених Штатах. Самозаспокоєння, спричинене уявленням про монополярність світу після завершення холодної війни й цілковиту перемогу західної ліберально-демократичної ринкової моделі суспільного розвитку, спочатку сприяло активізації діяльності міжнародних терористичних мереж, апогеєм чого стали атаки 11 вересня 2001 року у США. Пізніше, зрозумівши слабкість західних демократій, Іран, Північна Корея та російська федерація взяли на озброєння відверто терористичні методи ведення державної політики та поступово сформували своєрідну вісь зла у світовій політиці. Накопичивши відповідні ресурси та «прив'язавши» до себе країни ЄС постачанням дешевих енергоносіїв, росія перейшла до реалізації своїх експансіоністських планів у Центрально-Східній Європі — розпочала в лютому 2014 року агресію проти України.

Держави Заходу лише поступово усвідомлювали російську агресію як безпосередню загрозу для східного флангу ЄС і НАТО. На першому етапі, розглядаючи російське вторгнення як «громадянський конфлікт на Сході України», держави НАТО розпочали переговори з рф, причому Сполучені Штати Америки, які очолював Барак Обама, оголосили, що врегулювання мають взяти на себе їхні європейські союзники. Як наслідок, виник Нормандський формат переговорів України з росією за участю Франції та ФРН. Росія використала переговори в межах цього формату для подальшої розбудови своїх збройних сил і посилення енергетичної залежності країн ЄС, передусім Німеччини, від своїх енергоносіїв.

Водночас були створені й об'єднані в дивізію чотири багатонаціональні бойові групи посиленої передової присутності НАТО

в країнах Балтії та Польщі, що зміцнили східний фланг альянсу у зв'язку зі стрімким зростанням російської загрози. Сили передової присутності започаткували безпосереднє залучення воєнного потенціалу потужних держав, розташованих у західній частині Північноатлантичного регіону, до захисту східного флангу союзу. Проте така підтримка залишилася недостатньою, особливо після того, як із 2016 року американська адміністрація Д. Трампа почала зменшувати військову присутність США в Європі.

Лише після початку 2022 року широкомасштабної російсько-української війни (навіть не відразу) держави НАТО зрозуміли, що йдеться не просто про спробу росіян, окупувавши Україну, встановити в ній проросійський уряд у стилі американських інтервенцій до країн Латинської Америки чи Карибського басейну, а про воєнні дії, які в разі перемоги росії в Україні будуть перенесені до інших європейських держав пострадянського простору та колишньої зони впливу Радянського Союзу. Йшлося про встановлення російського контролю щонайменше над ЦСЄ, а за відсутності опору — над усією континентальною Європою.

В умовах російсько-української війни співпраця Німеччини з Україною стала важливим елементом зміцнення обороноздатності нашої держави та її інтеграції у європейські та євроатлантичні безпекові інституції. Німеччина взяла на себе ініціативу координатора зусиль країн ЄС із припинення російської агресії.

У перспективі головними завданнями двосторонніх відносин будуть подальша інтеграція України в європейські структури, посилення військово-політичної співпраці та спільне розроблення нових безпекових ініціатив.

Важливу роль у зміні на користь України політики ФРН та інших держав щодо російсько-української війни відіграли зусилля української дипломатії з використанням нових інструментів зовнішньополітичної діяльності. Основним стало звернення в пошуку допомоги не лише до урядів держав політичного Заходу, а й до їхньої громадськості. Для цього були застосовані сучасні інформаційні технології: телемости, електронні засоби масової інформації, соціальні мережі тощо. З огляду на це російсько-українська війна стала не лише найпотужнішим збройним конфліктом у Європі з часів Другої світової війни, а й першою в історії війною, інформацію про яку поширювали в режимі реального часу. В інформаційному забезпеченні взяла участь широка група українських

державних діячів, включно з Президентом В. Зеленським і високими дипломатичними представниками у країнах світу.

Здатність Німеччини мобілізувати Європу для боротьби проти реваншизму російської федерації в умовах самоусунення США від європейських справ і захисту європейських союзників по НАТО від російської загрози, яке здійснюють американські адміністрації Д. Трампа, залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників, політичної волі, дипломатичних зусиль та рівня єдності європейських країн.

Німеччина є найбільшою і найвпливовішою економікою Європейського Союзу, тому вона, безперечно, може взяти на себе роль ініціатора координаційних та оборонних зусиль. Водночас її внутрішня політика й історичні обмеження (історична відповідальність і прагнення уникати конфліктів із сусідами) стримують її зовнішньополітичну активність.

Європейський Союз за останні роки показав здатність консолідувати зусилля у питаннях безпеки, виявами чого стали збільшення фінансування європейської оборонної галузі та спільний підхід до санкцій проти росії. Однак залишаються розбіжності щодо рівня підтримки санкційної політики й відповідних дій. Держави Євросоюзу мають різні погляди на застосування активних заходів проти росії.

Як це вже було на початковому етапі Другої світової війни, у Європі посилюються пацифістські настрої, прибічники яких прагнуть не бачити перспектив подальшого розгортання збройного конфлікту та вважають за можливе віддати на поталу росіянам Україну, щоб відновити добросусідські відносини й економічні зв'язки з путінським режимом.

Німеччина активно сприяє політиці стримування та санкціям, але через історичні причини та внутрішню політику вона нерідко прагне діалогу з рф та зменшення напруженості. Водночас країна бере участь у співпраці в межах НАТО і ЄС щодо підвищення спільної обороноздатності.

Тому можна зробити загальний висновок, що ФРН навряд чи вдасться очолити опір путінській агресії з боку європейських держав. Чинниками, які не сприяють цьому, є військова слабкість; без'ядерний статус і неухильне дотримання положень Договору про остаточне врегулювання щодо Німеччини 1990 року [12], які передбачають відмову від зброї масового знищення; пацифістські

настрої, що широко розповсюджені в німецькому суспільстві. Але Німеччина може зробити це спільно з двома ядерними європейськими державами — Великою Британією та Францією, відіграючи роль фінансового й матеріального спонсора розбудови оборонної співпраці, однією з опор якої може стати її стратегічне партнерство з Французькою Республікою.

1. *Богданьок О.* 28 мільярдів євро на оборону: як Німеччина підтримує Україну / О. Богданьок, А. Фрацивір // Суспільне. Новини. 6 березня 2025. URL: https://suspilne.media/964411-umerov-okresliv-obsagi-vijskovoi-dopomogi-frn-ukraini
2. *Ліскович М.* Гаазький саміт НАТО: міг стати провалом, але приніс Україні несподівані позитиви // Укрінформ. 26 червня 2025. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/4008633-daj-bog-genseku-rutte-realizuvati-risenna-samitu-nato-tak-samo-uspisno-ak-ih-prijnatta.html
3. *Гайдук Ю.* Скільки українців перебуває у Німеччині у 2025 році: актуальні дані // Факти. 3 червня 2025. URL: https://fakty.com.ua/ ua/svit/20250603-skilky-ukrayincziv-perebuvaye-u-nimechchyni-u-2025-roczi-aktualni-dani
4. Декларація Президента Російської Федерації, Президента України, Президента Французької Республіки і Канцлера Федеративної Республіки Німеччина про підтримку Комплексу заходів з імплементації Мінських домовленостей, схваленого у Мінську 12 лютого 2015 року // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 12 лютого 2015.
5. Комплекс мер по выполнению Минских соглашений // ОБСЕ. 12 февраля 2015. URL: http://www.osce.org/ru/cio/140221?download=true
6. Німеччина готується до запуску виробництва зброї в Україні // Gazeta.ua. 30 червня 2025. URL: https://gazeta.ua/articles/world-life/_nimechchina-gotuyetsya-do-zapusku-virobnictva-zbroyi-v-ukrayini/1222730
7. Протокол по итогам консультаций Трехсторонней контактной группы относительно совместных шагов, направленных на имплементацию Мирного плана Президента Украины П.Порошенко и инициатив Президента России В.Путина // ОБСЕ. 5 сентября 2014. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/a/a/123258.pdf
8. Спільна декларація про підтримку України // Міністерство закордонних справ України. 17 липня 2023. URL: https://mfa.gov.ua/pitannya-mizhnarodnoyi-bezpeki/spilna-deklaraciya-pro-pidtrimku-ukrayini
9. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 16 лютого 2024. URL: https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-88985
10. Alipour, N. and Bourgery-Gonse, T. (2025) 'Merz considers extension of French, British nuclear umbrella to Germany', *Euractiv*, 21 February. Available at: https://www.euractiv.com/section/politics/news/merz-considers-extension-of-french-british-nuclear-umbrella-to-germany
11. 'Bundeskanzler Merz und Ministerpräsident Tusk sprechen über bilaterale Beziehungen und europäische Migrationspolitik' (2025) *Deutschlandfunk*. 7 May. Available at: https://www.deutschlandfunk.de/bundeskanzler-merz-und-ministerpraesident-tusk-sprechen-ueber-bilaterale-beziehungen-und-europaeisch-100.html

12. Schlüsseldokumente (1990) *Der Vertrag über die abschließende Regelung in bezug auf Deutschland* [Treaty on the Final Settlement with Respect to Germany]. Available at: https://www.1000dokumente.de/Dokumente/Vertrag_%C3%BCber_die_abschlie%C3%9Fende_Regelung_in_bezug_auf_Deutschland
13. Council of the European Union (2014) 'Council Decision 2014/145/CFSP of 17 March 2014 concerning restrictive measures in respect of actions undermining or threatening the territorial integrity, sovereignty and independence of Ukraine', *Official Journal of the European Union,* L78(57), pp. 16–21. Available at: https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/ LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:078:0016:0021:EN:PDF
14. Gray, A. and Siebold, S. (2025) 'Hague NATO summit aims to focus on Trump's spending goal but Iran looms large', *Reuters,* 23 June. Available at: https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/hague-nato-summit-aims-focus-trumps-spending-goal-iran-looms-large-2025-06-23
15. Kiselyova, M. (2017) 'Russia nominates German ex-chancellor Schroeder to Rosneft board', *Reuters,* 12 August. Available at: https://www.reuters.com/article/us-russia-rosneft-board-idUSKBN1AS0FS
16. Lunday, C. (2025) 'Europe should brace for Trump to end NATO protection, Germany's Merz warns', *Politico*, 21 February. Available at: https://www.politico.eu/article/europe-brace-us-trump-end-nato-germany-friedrich-merz-election
17. 'Merz: Kiew kann mit westlichen Waffen in Russland angreifen' (2025) *ntv.de*, 26 May. Available at: https://www.n-tv.de/politik/Merz-Kiew-kann-mit-westlichen-Waffen-in-Russland-angreifen-article25794255.html
18. 'Merz: Mehr Kooperation mit Frankreich in Verteidigungspolitik' (2025) *Bayerischer Rundfunk* 24, 7 May. Available at: https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/merz-mehr-kooperation-mit-frankreich-in-verteidigungspolitik,UkVeMKr
19. The Membership Action Plan. Available at: http://www.nato.int/docu/handbook/2001/hb030103.htm
20. *The North Atlantic Treaty* (1949). Available at: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=en
21. Federal Government of Germany (2016) *Weissbuch zur Sicherheitspolitik und zur Zukunft der Bundeswehr* [White Paper on German Security Policy and the Future of the Bundeswehr]. Berlin: Federal Ministry of Defence. Available at: https://www.bmvg.de/resource/blob/13708/015be272f8c0098f1537a491676bfc31/weissbuch2016-barrierefrei-data.pdf
22. Wintour, P. (2025) 'Merz strikes urgent tone in calling for more European independence from US', *The Guardian,* 24 February. Available at: https://www.theguardian.com/world/2025/feb/24/friedrich-merz-germany-europe-independence-from-us

Roman Kryvonos,
PhD in Political Science, Associate Professor
at the Department of International Regional Studies
of the Educational and Scientific Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv;
ORCID: 0000-0002-0470-8167

CAN GERMANY MOBILISE EUROPE AGAINST RUSSIAN REVANCHISM IN THE CONTEXT OF US ISOLATIONISM?

Abstract. The article analyses the foreign policy of the Federal Republic of Germany in the context of the russian-Ukrainian war and the decline of US engagement in European security affairs. It highlights Germany's gradual shift from cautious, pacifist, and dialogue-oriented approaches to a much more active role in supporting Ukraine through military, economic, and diplomatic means. Particular attention is devoted to the *Zeitenwende* concept, which marked a fundamental strategic turning point in German foreign policy and initiated substantial reforms in the field of security, defence, and rearmament. The study demonstrates how Germany's position evolved from initial reluctance and dependence on russian energy to an increasingly proactive stance as one of the key drivers of European mobilisation against russian revanchism.

The article shows that Germany has become a crucial partner in strengthening Ukraine's defence capabilities, providing humanitarian and financial support, and accelerating its integration into European and Euro-Atlantic institutions. At the same time, the analysis underlines Germany's internal limitations, including the concept of historical responsibility, widespread pacifist sentiment, and its non-nuclear status under the 1990 settlement. These constraints hinder Berlin from assuming sole leadership in resisting russian aggression. However, Germany's weight as the largest economy in the European Union, its industrial capacity, and its diplomatic resources enable it to act as a financial and political coordinator of joint European efforts. The article concludes that, in partnership with France, the United Kingdom, and other allies, Germany can take the lead in shaping a consolidated European security strategy and in developing joint defence initiatives that incorporate Ukraine's unprecedented wartime experience.

Keywords: Federal Republic of Germany, russian-Ukrainian war, foreign policy, USA, russian federation, EU, NATO, revanchism.

В'ячеслав Швед,
кандидат історичних наук, доцент,
завідувач відділу історії країн Азії та Африки
Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»;
ORCID: 0000-0001-7344-9384

НОРМАЛІЗАЦІЯ ВІДНОСИН МІЖ АРАВІЙСЬКИМИ МОНАРХІЯМИ ТА ІЗРАЇЛЕМ У КОНТЕКСТІ ВІЙНИ В ГАЗІ: виклики, стан та висновки для української дипломатії

Анотація. У статті досліджено особливості процесу продовження нормалізації відносин між аравійськими монархіями та Ізраїлем під час війни в Газі та врахування цього чинника в зовнішньополітичному курсі Української держави. Показано, що аравійські монархії, попри низку внутрішніх і зовнішніх викликів, не відмовилися від стратегічного курсу на зближення і нормалізацію відносин з Ізраїлем. Зазначено, що палестинський чинник на етапі війни в Газі став головним у переговорах про нормалізацію відносин аравійських монархій з Ізраїлем.

Українська дипломатія в часи війни в Газі визначила основні параметри свого зовнішньополітичного курсу на Близькому Сході, який передбачає підтримку створення Палестинської держави як запоруки миру в регіоні на основі дводержавного врегулювання палестинсько-ізраїльського конфлікту.

Ключові слова: аравійські монархії, Ізраїль, США, війна в Газі, нормалізація, тристоронній оборонний пакт, палестинське питання.

Війна в Газі, яка розпочалася 7 жовтня 2023 року безпрецедентною атакою бойовиків радикального ісламістського угруповання «ХАМАС» на Ізраїль, внесла серйозні корективи в розвиток головних геополітичних процесів на Близькому Сході. Одним із найбільш значущих і багатонадійних із них був доволі складний, але водночас невпинний процес зближення й нормалізації відносин між аравійськими монархіями та Ізраїлем, який

мав усі підстави перерости у налагодження відносин Ізраїлю як з усім арабським світом, так і з більшістю мусульманських країн. Війна значно загальмувала й ускладнила нормалізацію, але не заблокувала її, і зацікавлені сторони знову повернулися за стіл переговорів [1]. Водночас Адміністрація Президента США Джо Байдена, лідери аравійських монархій, Уряд Ізраїлю та інші впливові центри світової і регіональної політики розпочали напружену дипломатичну й військово-політичну роботу для розв'язання двох взаємопов'язаних завдань: віднайдення оптимального шляху закінчення війни, повоєнного облаштування Гази, способів кардинального врегулювання палестинсько-ізраїльського конфлікту та продовження нормалізації відносин між Ізраїлем й арабськими країнами Затоки з урахуванням нових викликів і реалій.

Такий складний і напружений процес нормалізації відносин зазначених країн і його надзвичайна політична значущість потребують належного наукового осмислення, зокрема й з боку української історіографії. Адже й на рівні наших стратегічних партнерів, насамперед США, було усвідомлено нерозривний взаємозв'язок російської агресії проти України та нападу на Ізраїль, що знайшло віддзеркалення у відповідних рішеннях Президента Сполучених Штатів і Конгресу США. Ситуація навколо війни в Газі ставить перед українською дипломатією низку завдань, і необхідною умовою їх якісного опрацювання є глибокий аналіз дипломатичної боротьби, яку активізувала ця проблема.

Метою статті є дослідження комплексу внутрішніх і зовнішніх чинників, що спонукали аравійські монархії та Ізраїль з допомогою США шукати спільно шляхи як закінчення війни та повоєнної трансформації Гази, так і продовження процесу нормалізації арабсько-ізраїльських відносин у нових умовах, а отже, й вивчення тих завдань, що постали в цьому контексті перед українською дипломатією.

Неухильний процес нормалізації, який істотно змінив би ситуацію в регіоні, був для іранського режиму однією з мотивацій для нацькування своєї проксісили — ХАМАС — напасти на Ізраїль. Після 7 жовтня 2023 року здавалося, що історичний договір поховано. Цьому посприяла військова відповідь Ізраїлю, яку вже засуджують навіть американці.

Повернення до обговорення угоди тепер уже зумовив Іран, здійснивши свій перший прямий ракетний обстріл Ізраїлю. Стало зрозуміло, що головна проблема нікуди не зникла та навіть набирає обертів. За посередництва США ситуація поступово вирівнюється, і пакт між Вашингтоном та Ер-Ріядом стає дедалі ближчим.

Цього разу відрізняється роль Ізраїлю в зазначеному процесі. Спочатку США та королівство укладуть власну угоду, а потім запросять Ізраїль приєднатися (якщо він погодиться, виконавши певні умови, головна з яких — покласти край війні в Газі та взяти на себе зобов'язання щодо створення Палестинської держави).

Описану вище проблему досліджують передусім у провідних американських аналітичних центрах: Вашингтонському інституті близькосхідної політики, Інституті Близького Сходу у Вашингтоні, Вашингтонському інституті арабських країн Перської затоки, Арабському центрі у Вашингтоні тощо. Серед американських дослідників варто назвати таких, як Джон Альтерман, Девід Маковскі, Вільям Робак, Денніс Росс та інші. Європейську історіографію представляють насамперед науковці Європейської ради з міжнародних відносин Сінція Б'янко та Каміль Лонс, а також фахівці британського Королівського інституту міжнародних відносин.

Українська історіографія лише починає вивчати запропоновану тему, поки на рівні журнальних статей та аналітичних записок Ігоря Семиволоса та В'ячеслава Шведа. Однак складність, динамізм і багатоаспектність проблеми зумовлюють потребу в поглибленому розробленні.

Напередодні війни в Газі аравійські монархії та Ізраїль доволі впевнено, попри низку перепон, просувалися до нового етапу у процесі нормалізації своїх відносин за безпосередньою участю США. Досягнуті 2020 року за Адміністрації Президента США Дональда Трампа угоди Авраама, які нормалізували відносини Ізраїлю з такими арабськими країнами Затоки, як Об'єднані Арабські Емірати та Бахрейн, не лише стали найбільш визначним кроком уперед в арабсько-ізраїльських зносинах після Кемп-Девідських угод 1978 року, а й внесли якісно нове наповнення у процес нормалізації цих відносин. Вони фактично відкинули основну ідею Арабської мирної ініціативи, яка наголошувала, що повне визнання Ізраїлю з боку арабського

світу відбудеться лише після досягнення ізраїльсько-палестинського миру та створення незалежної Палестинської держави. Угоди Авраама не містять твердих зобов'язань щодо зазначених прагнень палестинців і підкреслюють, що кожна арабська країна сама обирає шлях до нормалізації відносин з Ізраїлем [1].

Протягом 2023 року неухильно наближався новий етап нормалізації: завершувалася підготовка до підписання угоди між Саудівською Аравією та Ізраїлем, що фактично означало точку неповернення в цьому процесі.

20 вересня 2023 року спадкоємний принц Саудівської Аравії Мухаммад бін Салман заявив, що його країна щодня дедалі ближче до досягнення угоди щодо нормалізації відносин з Ізраїлем [2]. Також Державний секретар США Ентоні Блінкен провів у вересні того ж року зустріч із міністрами закордонних справ країн-членів Ради співробітництва арабських держав Затоки на полях 78-ї Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, де охарактеризував ці країни як «більш стабільний, безпечний та інтегрований регіон», який може принести світу «справжні трансформаційні результати» [3].

Початок війни в Газі поставив аравійські монархії у надзвичайно скрутне становище, а надто після початку наземної операції Армії оборони Ізраїлю в Газі з усіма її жертвами та руйнуваннями. ОАЕ, Бахрейн та Марокко, які уклали з Ізраїлем угоди Авраама, наполягають на дотриманні своїх домовленостей щодо нормалізації відносин з Ізраїлем нібито тому, що це єдиний спосіб принести мир на Близький Схід. Вони опиралися на те, що скасування угод Авраама і призупинення визнання Ізраїлю для них є неможливим і може означати, що їхні початкові міркування щодо відкриття відносин з Ізраїлем, попри його дії в Газі, були помилковими. Тому, незважаючи на всі ризики, пов'язані зі зростанням протестів проти ізраїльської політики в Газі, вони дотримувалися позиції, що вчинили правильно, навіть попри те, що може статися з палестинцями та їхнім правом жити у власній незалежній державі [4]. У січні 2024 року, після трьох місяців із початку війни в Газі, дипломатичний радник очільника ОАЕ Анвар Гаргаш зазначив, що Емірати ухвалили стратегічне рішення на довготривалий період, та додав, що конфронтація арабського світу з Ізраїлем не була успішною [4].

Керівники аравійських монархій змушені були зважати на безпрецедентний вибух антиізраїльських протестів у своїх країнах і настрої арабських вулиць, тому публічно засудили початок ізраїльської наземної операції в Газі та зажадали її припинення. Водночас вони були доволі обережними у своїй критиці дій Ізраїлю, тому що за лаштунками таких країн, як ОАЕ та Саудівська Аравія, із задоволенням сприйняли б воєнну поразку ХАМАС, розглядаючи його як нерозривну частину панарабської структури політичного ісламу — «Братів-мусульман», яких вони вважали найнебезпечнішими ворогами [5].

На початку 2024 року, після послаблення у відносинах між аравійськими монархіями та Ізраїлем, стало очевидним, що у взаємодії лідерів в Ер-Ріяді, Єрусалимі та Вашингтоні й досі актуальні сигнали щодо подальшої долі і перспектив нормалізації. Така ситуація значною мірою зумовлена посиленням побоювань аравійських монархій, Ізраїлю та США стосовно помітного зростання деструктивних дій Ірану та його проксісил. Водночас у переговорах зросла роль палестинського чинника як одного з основних складників майбутніх угод щодо подальшої долі Гази та продовження процесу нормалізації [6].

На початку лютого 2024 року провідний американський часопис «Washington Post» повідомив, що Сполучені Штати та декілька арабських країн у швидкому темпі проводять дискусії стосовно підготовки всеохопного ізраїльсько-палестинського мирного плану з чітким графіком створення Палестинської держави. Хоча це повідомлення було схоже на пробну кульку, можливо, ініційовану з боку арабської сторони, і не було зрозуміло, чи підпише Білий дім такий детальний план без узгодження з Ізраїлем, багато хто побачив у цьому бажання продемонструвати помітний прогрес для пом'якшення ситуації напередодні Рамадану. Графік для зазначеної угоди був розроблений короткостроковий, із наміром досягнути домовленості до початку виборчої кампанії у США [7].

Це повідомлення стало очевидним свідченням того, що переговори про нормалізацію відносин між Ізраїлем і Саудівською Аравією за безпосередньою участю Сполучених Штатів тривають. Саудівська Аравія разом із чотирма іншими арабськими країнами запропонувала США амбітний дипломатичний план, зосереджений на повоєнному облаштуванні Гази та реалізації

політичних устремлінь Палестини. Його версію й було надіслано Сполученим Штатам, щоби здобути підтримку. Основним елементом цього плану є відкриття шляху до Палестинської держави в обмін на визнання Ізраїлю з боку Саудівської Аравії. План також закликає арабські країни організувати навчання безпекових структур палестинської влади та відродити Палестинську автономію як серйозну та відповідальну політичну силу. Ізраїль «поки що» відхилив план, а Прем'єр-міністр Беньямін Нетаньягу чітко дав зрозуміти США, що він проти будь-якої Палестинської держави [8].

У середині січня 2024 року, під час своєї п'ятої поїздки в регіон конфлікту з початку війни в Газі, Держсекретар США Е. Блінкен заявив, що переговори про нормалізацію тривають, і «в регіоні є явна зацікавленість у цьому» [9]. Однак, як вважають експерти, ціна, яку королівство вимагатиме в обмін на нормалізацію відносин з Ізраїлем, зараз буде вищою, ніж до війни в Газі, оскільки Ер-Ріяд відчуває, що може отримати додаткові поступки від Сполучених Штатів та Ізраїлю. На думку саудівського експерта Алі Шихабі, «Уряд Саудівської Аравії, як і раніше, відкритий до нормалізації відносин за умови, що Ізраїль зробить конкретні кроки на місцях, щоби створити основу для імплементації принципу "дві держави для двох народів". Серед них, наприклад, цілковите зняття блокади з Гази, надання повних повноважень Палестинській національній адміністрації в Газі та на Західному березі річки Йордан, виведення військ з основних районів на Західному березі тощо» [9].

«Підґрунтя нормалізації відносин арабських держав з Ізраїлем очевидне навіть на тлі загострення риторики та активізації їхніх дипломатичних зусиль через війну в Газі, деякі з яких набули нового колективного підходу. ОАЕ й далі чітко заявляють, що зближення з Ізраїлем — це їхній стратегічний вибір, який подолає навіть такі серйозні виклики, як війна в Газі. Хоча Саудівська Аравія посилює дипломатичні маневри і загострює свою риторику, її зусилля до того, щоб тримати двері відчиненими для нормалізації відносин, свідчать про привабливість для держав Затоки мовчазної угоди: нормалізації взаємин з Ізраїлем в обмін на поліпшення відносин і зростання важелів впливу на Сполучені Штати. Це дасть країнам Затоки змогу отримати посилені зобов'язання у сфері безпеки і кращий доступ до американських

технологій та оборонних систем. Природно, що кожна країна Затоки прагне до нормалізації, спираючись на власні пріоритети й інтереси. ОАЕ, наприклад, припускаючи, що Сполучені Штати зміщують фокус уваги з регіону, і визначаючи Ізраїль важливим актором у сфері регіональної безпеки і потенційним торговельним та інвестиційним партнером, наголошують на дещо інших складниках, ніж саудити» [8]. Для саудитів надзвичайно важливе поєднання та узгодження угоди про нормалізацію відносин з Ізраїлем насамперед з укладанням оборонного союзу зі США на кшталт американсько-ізраїльського, який убезпечив би королівство від загроз з боку Ірану та його проксісил.

У Саудівській Аравії знають про справжні наміри іранського режиму щодо загравання з палестинцями і розуміють, що лише потужна оборонна угода зі США здатна реально захистити королівство. Показовою є стаття «Питання Ірану для Саудівської Аравії» А. Шихабі, яка переконливо засвідчує, як саудівська еліта сприймає Іран. Аналітик підкреслює, що королівство та інші аравійські монархії вбачають в Ірані відкриту ворожу силу, яка хоче зруйнувати регіональний порядок і цинічно використовувати проблему палестинців для розповсюдження нестабільності. Іран, стверджує А. Шихабі, ніколи не збирався «звільняти» Палестину, він намагається «видавити» з регіону присутність Сполучених Штатів і встановити власну гегемонію [10].

Масована ракетна атака проти Ізраїлю 13 квітня 2024 року безпосередньо з території Ірану створила нову воєнно-політичну і безпекову реальність у Близькосхідному регіоні. Вона підштовхнула США, аравійські монархії та Ізраїль до формування стратегічного альянсу проти іранської загрози, значно прискорила роботу над завершенням контурів оборонної угоди між США та Саудівською Аравією, до якої за певних умов може приєднатися Ізраїль. Як зазначив Мартін Індик, колишній Посол США в Ізраїлі, у виступі в Раді з міжнародних відносин, «араби-суніти, зокрема Йорданія і Саудівська Аравія, відверто визнали, що найбільша загроза є з боку Ірану. Ми виявили, що стратегічна координація між США й Ізраїлем значно розвиненіша, ніж вважала більшість… та [арабські держави], які раніше зазнавали нападів іранських ракет і снарядів, тепер мають надійну оборонну парасольку, яка є частиною домовленості про стратегічну співпрацю між США, сунітськими арабськими країнами та Ізраїлем» [11].

Усі ці події навколо безпрецедентної атаки Ірану проти Ізраїлю, так само як і готовність арабських країн приєднатися до Ізраїлю у протистоянні іранській загрозі, продемонстрували, що відчинилося вікно для створення регіональної коаліції зі спільною стратегією супротиву Ірану та його проксісилам.

З огляду на переваги та можливості такої нової ситуації Ізраїль, Сполучені Штати та арабські країни, а надто Саудівська Аравія, мають визнати унікальність нинішнього моменту і використати його. Прорив у досягненні угоди про нормалізацію відносин між Ізраїлем та Саудівською Аравією, яким опікуються Сполучені Штати, має стати своєрідним цементом широкої коаліції, що склалася через події 13 квітня 2024 року. Внаслідок такої ізраїльсько-саудівської угоди, найімовірніше, відбудеться трансформація відносин Ізраїлю з іншими арабськими країнами із сунітською більшістю як на самому Близькому Сході, так і поза його межами. Президент США Дж. Байден, ізраїльські та арабські лідери продемонстрували, що вони бажають, щоб така угода з'явилася незабаром. Водночас Адміністрація Президента США наполягала на тому, що воєнні дії в Газі мають бути припинені перед переговорами про остаточне укладання такої угоди [12].

29 квітня — 1 травня 2024 року Держсекретар США Е. Блінкен здійснив свій сьомий із початку війни в Газі візит на Близький Схід і відвідав Саудівську Аравію, Йорданію та Ізраїль. Під час переговорів із керівництвом держав, а також міністрами закордонних справ країн-членів Ради співробітництва арабських держав Затоки у форматі спільної міністерської зустрічі очільник американської дипломатії акцентував на декількох взаємопов'язаних завданнях. По-перше, обговорити із саудівською стороною стан і перспективи завершального етапу підготовки американсько-саудівської оборонної угоди, досягнути підтримки з боку аравійських монархій у повоєнній реконструкції Гази та створенні незалежної Палестинської держави, а також спробувати переконати ізраїльське керівництво в необхідності проголошення тривалого припинення вогню в Газі і дати зелене світло утворенню незалежної Палестинської держави. Під час виступу на зустрічі з міністрами закордонних справ аравійських монархій Е. Блінкен звернув увагу на те, що Близькосхідний регіон має два альтернативні шляхи розвитку: один

пов'язаний із розколом, деструкцією, насильством і постійною небезпекою, а другий — із більшою інтеграцією, безпекою та миром [13].

2 травня 2024 року речник Державного департаменту США Метью Міллер повідомив, що Вашингтон та Ер-Ріяд близькі до завершення обговорення та розроблення деталей оборонного пакту між ними, який, однак, потребує виконання такої умови, як припинення війни в Газі. Саудівська Аравія розглядає цей пакт як частину всієї багатокомплексної угоди за умови відкриття шляху до створення Палестинської держави [14].

У ситуації навколо укладання фактично тристоронньої широкомасштабної та унікальної оборонно-безпекової угоди між США, Саудівською Аравією та Ізраїлем, яка б докорінно змінила весь геостратегічний ландшафт Близького Сходу, всі зусилля зіткнулись із впертим небажанням Прем'єр-міністра Ізраїлю Б. Нетаньягу виконати дві обов'язкові умови, які висунула саудівська сторона: припинити війну в Газі та відкрити шлях до створення Палестинської держави. Під час візиту до Ізраїлю наприкінці квітня 2024 року Держсекретар США Е. Блінкен не зміг схилити Б. Нетаньягу до таких поступок. За цих умов спадкоємний принц Саудівської Аравії ініціював план Б щодо укладання американсько-саудівського оборонного пакту, який не потребує згоди Б. Нетаньягу. За інформацією британського видання «Guardian», США та королівство підпишуть двосторонню оборонну угоду, яка забезпечить американську допомогу саудитам у створенні цивільної програми з ядерної енергії та співпрацю у сфері штучного інтелекту. Після цього Ізраїлю буде запропоновано угоду з нормалізації відносин із Саудівською Аравією в обмін на згоду щодо створення Палестинської держави. Однак, згідно з планом, укладання двосторонньої американсько-саудівської оборонної угоди не залежатиме від Уряду Б. Нетаньягу. Важливим моментом в американсько-саудівській угоді є те, що вона сприятиме надійному перешкоджанню іранському експансіонізму та зменшить вплив Китаю на Саудівську Аравію і весь Близький Схід [15].

Зазначена угода має потенціал змінити Близький Схід. Окрім посилення безпеки Ізраїлю та Саудівської Аравії, вона зміцнить позиції США в регіоні на тлі впливу Ірану та Китаю. Ця угода містить серйозні стимули для її досягнення найближчим часом.

Нині США та Саудівська Аравія розглядають угоду як ключ до припинення війни між Ізраїлем і ХАМАС, яка сколихнула весь Близький Схід і призвела до величезних протестів на Заході. Обидві країни запропонують Ізраїлю низку економічних, безпекових і дипломатичних стимулів, якщо він відмовиться від планів вторгнення в Рафах і швидко завершить війну з ХАМАС. Для Б. Нетаньягу ще однією перевагою є те, що пакет допоможе протистояти агресії Ірану. В Ізраїлю фактично закінчується час для укладання угоди, адже що довше триває війна, то слабшою стає міжнародна підтримка цієї країни [16].

Водночас радник Президента США з питань національної безпеки Джейк Салліван відкинув припущення, що розглядають можливість укладання двосторонньої угоди між США та королівством, навіть якщо Ізраїль відмовиться йти на поступки палестинцям. «Інтегроване бачення — це двостороннє порозуміння між США та Саудівською Аравією в поєднанні з нормалізацією відносин між Ізраїлем і Саудівською Аравією та одночасно зі значними кроками з боку палестинського народу. Не можна відокремлювати одну частину від іншої», — сказав Дж. Салліван [17].

Початок війни в Газі спершу загальмував процес нормалізації відносин між аравійськими монархіями та Ізраїлем, створивши серйозні труднощі на його шляху. Однак довгострокові стратегічні інтереси обох сторін посприяли його продовженню і в умовах війни. Водночас новий етап зазначеного процесу вирізняється значним підвищенням ролі палестинського чинника. Саудівська Аравія наголошує, що необхідною умовою нормалізації її відносин з Ізраїлем є припинення війни в Газі і, головне, дозвіл на створення Палестинської держави.

Помітного поштовху прискоренню процесу нормалізації відносин у регіоні надала активізація експансіоністських дій Ірану, а надто його безпосередня і безпрецедентна масована ракетна атака на Ізраїль 13 квітня 2024 року. Вперше за всю історію Близького Сходу виникла справжня тристороння регіональна антиіранська коаліція, яку сформували Ізраїль, США та декілька арабських держав, передусім Йорданія, ОАЕ та Саудівська Аравія. Усе це посприяло тому, що врешті-решт почали вимальовуватися реальні контури багатоаспектної тристоронньої взаємопов'язаної оборонної угоди між США, Саудівською Аравією та Ізраїлем, яка має охоплювати такі головні елементи, як укладання оборонного

союзу між США та Саудівською Аравією; нормалізація відносин Саудівської Аравії з Ізраїлем у разі припинення війни в Газі або бодай тривалого перемир'я та згоди на відкриття шляху до палестинської державності і приєднання Ізраїлю до американсько-саудівського оборонного пакту в його інтеграційній єдності.

Процес нормалізації відносин між Ізраїлем та аравійськими монархіями, який триває під час війни в Газі, ставить перед українською дипломатією потребу опрацювати оптимальний зовнішньополітичний курс у Близькосхідному регіоні. Основні елементи зовнішньополітичної позиції України щодо війни в Газі були викладені в заяві МЗС України щодо ситуації на Близькому Сході від 17 жовтня 2023 року. Такими елементами стали: безумовне рішуче засудження нападу збройних формувань ХАМАС на Ізраїль; неухильна підтримка Ізраїлю у його праві на захист і зусиллях задля протидії терористичним актам; підтвердження того, що близькосхідний мирний процес залишається основою будь-яких зусиль, спрямованих на відновлення регіональної стабільності і безпеки; послідовна підтримка реалізації принципу двох держав, Ізраїлю та Палестини, які житимуть поруч у мирі й безпеці; необхідність урегулювання палестино-ізраїльського конфлікту за допомогою політико-дипломатичних засобів [18]. В умовах фінальної роботи дипломатичних відомств США, Саудівської Аравії та Ізраїлю з метою формулювання основних положень тристоронньої воєнної угоди українська дипломатія конкретизувала свою позицію щодо сучасного становища в Газі та перспектив нормалізації в регіоні.

За результатами зустрічі Спеціального представника України з питань Близького Сходу та Африки Максима Субха та Посла Палестини в Україні Хашема Даджані було викладено головні підходи України до сучасної ситуації в Газі: Україна висловлює глибоку занепокоєність розвитком ситуації в Газі, насамперед щораз більшою кількістю загиблих і поранених серед мирного населення; реалізація принципу двох держав, Ізраїлю та Палестини, які житимуть поруч у мирі й безпеці, є єдиним шляхом для досягнення всеосяжного та сталого миру і стабільності на Близькому Сході; Україна визнає право палестинського народу на створення власної держави відповідно до принципу дводержавного врегулювання; є перспективи налагодження дієвої співпраці у сфері підтримання продовольчої безпеки Палестини та її долучення до ініціативи Президента України Володимира Зеленського «Зерно з України» [19].

Така гнучка і водночас принципова позиція України щодо ситуації в Газі та перспектив її нормалізації дає українській дипломатії змогу, по-перше, активно співпрацювати з основними стратегічними союзниками, а по-друге, забезпечити не лише збереження, а й зміцнення позицій України в арабському світі та Близькосхідному регіоні.

1. Singh, M. (2024) 'President Biden's Middle East Squeeze Play', *Washington Institute for Near East Policy,* 5 March. Available at: https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/president-bidens-middle-east-squeeze-play
2. Ebrahim, N. (2023) 'Saudi crown prince says normalization deal with Israel gets "closer" every day', *CNN,* 21 September. Available at: https://edition.cnn.com/2023/09/21/middleeast/saudi-arabia-mbs-interview-fox-intl/index.html
3. Webb, C. (2023) 'Gulf states can deliver "transformational results" for the world: Blinken', *Arab News,* 18 September. Available at: https://www.arabnews.com/node/2376046/middle-east
4. Harb, I. (2024) 'Normalization Survives Despite the Gaza War', *Arab Center Washington DC,* 11 January. Available at: https://arabcenterdc.org/resource/normalization-survives-despite-the-gaza-war
5. Bianko, C. and Lons, C. (2024) 'National interests and regional turmoil: The Golf states' view on Gaza and the Red Sea', *European Council on Foreign Relations,* 12 January. Available at: https://ecfr.eu/article/national-interests-and-regional-turmoil-the-gulf-states-view-on-gaza-and-the-red-sea
6. Cooper, R.C. (2024) 'The future of Saudi-Israeli relations is a balancing act between Palestinian and regional interests', *Atlantic Council,* 22 February. Available at: https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/saudi-arabia-israel-two-state-gaza-normalization
7. Makovsky, D. (2024) 'Without Enforcement, Talk of Two States Is Hollow', *The Washington Institute for Near East Policy,* 16 February. Available at: https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/without-enforcement-talk-two-states-hollow
8. Roebuck, W. (2024) 'The Inner Logic and Outer Limits of Post-Gaza Normalization', *Arab Gulf States Institute in Washington,* 1 February. Available at: https://agsiw.org/the-inner-logic-and-outer-limits-of-post-gaza-normalization
9. Ebrahim, N. (2024) 'Saudi Arabia isn't ruling out befriending Israel. But it may come at a higher price', *CNN,* 15 January. Available at: https://edition.cnn.com/2024/01/15/middleeast/saudi-israel-normalization-gaza-mime-intl/index.html
10. Shihabi, A. (2024) 'The question of Iran for Saudi Arabia', *Arab News,* 16 April. Available at: https://www.arabnews.com/node/2494171
11. Wintour, P. (2024) 'Gulf states' response to Iran-Israel conflict may decide outcome of crisis', *The Guardian,* 19 April. Available at: https://www.theguardian.com/world/2024/apr/19/gulf-states-response-to-iran-israel-conflict-may-decide-outcome-of-crisis
12. Makovsky, D. and Ross, D. (2024) 'Why Israel Should Declare a Unilateral Cease-Fire in Gaza', *Foreign Affairs,* 1 May. Available at: https://www.foreignaffairs.com/middle-east/why-israel-should-declare-unilateral-cease-fire-gaza

13. U. S. Department of State (2024) *Secretary Antony J. Blinken at a Meeting with Foreign Ministers of the Gulf Cooperation Council Member States. Remarks.* Available at: https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-at-a-meeting-with-foreign-ministers-of-the-gulf-cooperation-council-member-states-2
14. Lazaroff, T. (2024) 'US-Saudis close to defense pact, calm in Gaza needed to advance — Miller', *The Jerusalem Post*, 2 May. Available at: https://www.jpost.com/israel-hamas-war/article-799677
15. Borger, J. (2024) 'Saudis push for "plan B" that excludes Israel from key deal with US', *The Guardian*. 1 May. Available at: https://www.theguardian.com/world/2024/may/01/saudi-us-biden-deal-israel
16. Jacobs, J., Martin, P. and Nardelli, A. (2024) 'US and Saudis Near Defense Pact Meant to Reshape Middle East', *Bloomberg*, 1 May. Available at: https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-05-01/us-and-saudis-near-defense-pact-aimed-at-reshaping-middle-east
17. Financial Times (2024) 'US says defence pact with Saudi Arabia not possible without Israel deal', 4 May. Available at: https://www.ft.com/content/8f5b6401-6c7c-4f73-8bea-ca9e9a10e9ed
18. Заява МЗС України щодо ситуації на Близькому Сході // Міністерство закордонних справ України. 17 жовтня 2023. URL: https://mfa.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-situaciyi-na-blizkomu-shodi
19. Максим Субх провів зустріч з послом Палестини Гашемом Хасаном Даджані // Міністерство закордонних справ України. 3 травня 2024. URL: https://mfa.gov.ua/news/maksim-subh-proviv-zustrich-z-poslom-palestini-gashemom-hasanom-dadzhani

Viacheslav Shved,
PhD in History, Associate Professor,
Head of the Department of History of Asia and Africa
of the State Institution 'Institute of World History
of the National Academy of Sciences of Ukraine';
ORCID: 0000-0001-7344-9384

NORMALISATION OF RELATIONS BETWEEN THE ARABIAN MONARCHIES AND ISRAEL IN THE CONTEXT OF THE WAR IN GAZA: challenges, status, and conclusions for Ukrainian diplomacy

Abstract. This article examines the continuation of the normalisation process between the Arabian monarchies and Israel during the war in Gaza and how this factor influences Ukraine's foreign policy.

The Arabian monarchies have maintained their strategic course towards rapprochement and normalisation with Israel despite various internal and external challenges. However, the scope and focus of the negotiations with the United States and Israel on the prospects for such normalisation noticeably changed over time. At the moment of the signing of the Abraham Accords in 2020, the Palestinian issue was effectively not on the agenda for Israel, United Arab Emirates, and Bahrain. The situation changed fundamentally following the outbreak of the war in Gaza: the Palestinian issue took centre stage in the negotiations on normalisation of the relations between the Arabian monarchies and Israel.

Moreover, the unprecedented direct Iranian missile attack against Israel in April 2024 led to the effective consolidation of the anti-Iranian coalition in the Middle East and the acceleration of the normalisation negotiations. Persistent work of American diplomacy with Saudi Arabia, other Arab states in the region, and Israel subsequently created the groundwork for a potential future trilateral American-Saudi-Israeli defence pact.

During the war in Gaza, Ukrainian diplomacy outlined the key parameters of its Middle East foreign policy, which includes supporting the establishment of a Palestinian state as a guarantee of regional peace based on a two-state resolution of the Israeli-Palestinian conflict.

Keywords: Arabian monarchies, Israel, United States, the war in Gaza, normalisation, trilateral defence pact, the Palestinian issue.

Олег Цапко,
кандидат історичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу історії нових незалежних держав
Державної установи
«Інститут всесвітньої історії НАН України»

УКРАЇНА І ДЕРЖАВИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АЗІЇ: проблема пошуку нової стратегії співпраці

Анотація. У статті розкрито головні проблеми, пов'язані з пошуком нової зовнішньополітичної стратегії співпраці України з державами Центральної Азії (далі — ЦА) в умовах російського повномасштабного вторгнення. Зокрема, зазначено, що лейтмотив нової стратегії України щодо країн ЦА повинен полягати у відновленні світового порядку, який ґрунтуватиметься на міжнародному праві. Україна прагне вибудувати систему міжнародних відносин, яка гарантуватиме безпеку для всіх, а не лише для обраних держав. У світі має бути надійний мир, де право кожної країни на визначення власного майбутнього підкріплюватимуть ефективні механізми безпеки, а агресор обов'язково буде покараним.

Задля реалізування нової політики співпраці України з державами ЦА автор пропонує розробити відповідний базовий зовнішньополітичний документ, який міститиме стратегію та перспективний план конкретних дій у центральноазійському регіоні. Ці документи мають бути спрямовані на посилення присутності України в ЦА.

Ключові слова: Україна, країни Центральної Азії, зовнішньоекономічні відносини, стратегія, співпраця, міжнародні договори, російська федерація.

Актуальність теми дослідження. Взаємини України та держав ЦА мають доволі давню історію, яка своїм корінням сягає часів Середньовіччя. Однак найтісніші економічні, політичні та культурно-гуманітарні зв'язки почали формуватися з кінця XIX століття і були пов'язані спільним перебуванням українців і народів ЦА у складі двох державних утворень: спочатку російської імперії, а згодом — Радянського Союзу.

Події 1989–1991 років, що завершилися розпадом СРСР, значно прискорили процес самоідентифікації центральноазійських суспільств. На сьогодні країни ЦА стали важливим геостратегічним чинником міжнародних відносин, перетворившись, за визначенням Збігнєва Бжезінського, на «євразійські Балкани» [1]. Країни регіону, як-от Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан та Узбекистан, які географічно розташовані в центрі євразійського континентального простору, є важливою сполучною логістичною ланкою між кількома економіками, що стрімко зростають: держав Європейської Співдружності, Індії, Китаю, росії, Японії. Водночас країни ЦА мають значні енергетичні, сировинні та військово-стратегічні ресурси, що робить їх потенційно спроможними впливати на глобальну безпеку.

Усе це в комплексі перетворювало їх на регіон постійної конкуренції і посилення впливу з боку великих держав.

Зовнішня політика України щодо держав ЦА з самого початку ґрунтувалася на двосторонніх відносинах, міжнародноправову основу яких заклали договори про дружбу та співпрацю з поступовим укладенням угод про вільну торгівлю. З кінця XX до початку XXI століть зазначені договори робили ці взаємини стратегічними. Однак, починаючи з 2014 року, у зв'язку з російською агресією проти нашої держави та суттєвою зміною геополітичного курсу України на євроінтеграцію, у відносинах із країнами центральноазійського регіону спостерігаємо негативні тенденції.

Тому в умовах сучасної російсько-української війни перед Українською державою постала гостра потреба пошуку нової стратегії співпраці з країнами ЦА.

Ступінь дослідження теми. Країни ЦА, зокрема проблеми їхньої соціально-економічної та політичної трансформації, а також ступінь залучення їх до загальносвітових і регіональних процесів та діяльності в міжнародних організаціях завжди були об'єктом уваги українських учених та експертів. З-поміж наукових праць на цю тему слід виділити дослідження Сергія Даниленка [2], Рустема Жангожі [3], Олександра Кожухара [4], Тетяни Ляшенко [5], Бориса Парахонського [6], В'ячеслава Шведа [7] та інших. Серед цих праць насамперед варто виокремити колективну монографію «Центральна Азія: геостратегічний аналіз та перспективні можливості для України» [6]. Вона вирізняється

комплексним і системним підходом авторів до проблем країн ЦА. Особливу увагу тут приділено національним інтересам України в регіоні та розвитку її зв'язків із центральноазійськими державами. Однак, зважаючи на те, що це монографічне дослідження побачило світ 2001 року, в ньому, природно, відсутній опис еволюції відносин України з країнами ЦА після початку російської агресії.

Значний внесок у дослідження теми зробили також науковці Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України». 2020 року вони видали колективну монографію «Інтеграційні виміри трансформації пострадянського простору» [8], в якій викладено основні напрями зовнішньої політики країн ЦА з урахуванням нових геополітичних реалій.

Також слід згадати монографію Тетяни Ляшенко «Трансформація політичних систем в країнах Центральної Азії: національний та регіональний аспекти» 2011 року. У ній авторка приділяє значну увагу вивченню основних цивілізаційно-культурних чинників, які впливали на процес визначення векторів зовнішньої політики цих країн.

Проблеми зовнішньополітичної співпраці України і держав ЦА розкрито в дослідженні «Азійський напрям зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. Аналітичні оцінки» [7]. Також окремі аспекти зовнішньої політики України щодо країн ЦА дотично висвітлено у працях Олексія Воловича [9] та Наталії Микитчук [10].

Питання зовнішньої політики країн ЦА вивчали також англійський науковець Мартін Жак [11], китайські вчені Лі Сінь [12], Чжоу Цзюнь [13] та інші.

Однак, попри значний доробок українських і закордонних науковців, сьогодні під впливом нових геополітичних змін та викликів постала потреба по-новому вивчити та оцінити основні проблеми зовнішньої політики України у відносинах з країнами ЦА.

Метою статті є проаналізувати проблеми, пов'язані з пошуком нової зовнішньополітичної стратегії України стосовно країн ЦА. Відповідно до поставленої мети автор намагається розв'язати низку завдань:

— дослідити основні питання, які стоять на заваді побудови повноцінних дружніх відносин між Україною та державами ЦА;

— з'ясувати рівень зовнішньоекономічної і політичної співпраці України з кожною державою регіону зокрема;

— визначити засадничі принципи, на основі яких Україні слід формувати нову зовнішньополітичну стратегію щодо країн ЦА.

Виклад основного матеріалу. Насамперед зазначимо, що між Україною та державами ЦА є набагато більше спільного, ніж видається на перший погляд. Для країн ЦА, як і для України, радянська доба стала періодом нищівної експлуатації та культурного геноциду з боку імперського центру, оскільки комуністичний московський режим намагався знищити культуру, релігію та національну ідентичність народів ЦА. Нині ж керівництво російської федерації проводить як стосовно України, так і щодо країн ЦА успадковану від попереднього періоду імперську колоніальну політику. Москва вважає держави регіону, як і Україну, сферою свого впливу, розцінюючи їх як своєрідне «м'яке підбрюшшя» [14]. Крім того, російське вторгнення на територію України серйозно непокоїть і країни ЦА, а це спонукає їх і собі робити кроки, які б зменшили вплив рф на їхню політику.

Наведені вище чинники об'єктивно мають сприяти формуванню в цих країн зацікавлення в перемозі України, позаяк це значно послабить і їхню залежність від росії. Російське повномасштабне вторгнення в Україну довело, що рф у своїй імперській політиці здатна не тільки розхитувати, використовуючи внутрішні суперечності, а й застосувати силу та захопити територію будь-якої держави, не зважаючи на міжнародно-правові норми та договори. Як приклад тут слід навести Казахстан, який, як і Україна, віддав ядерну зброю за «гарантії безпеки». Зараз керівництво країни намагається проводити поступову й обережну політику дерусифікації і дрейфує в протилежний від росії бік [15]. Разом із Казахстаном з територіальними претензіями москви зіткнувся й Узбекистан. Зокрема, свого часу узбеки так само, як українці, пережили газовий шантаж посеред зими [16]. Стосовно Таджикистану, то в Душанбе, як і в Україні, добре усвідомлюють, яким потужним інструментом зовнішньополітичного тиску може бути присутність російських військ на їхній території у формі військової бази.

Отже, з огляду на всі вищезазначені загрози і виклики можна зробити висновок, що держави ЦА нині зацікавлені в суворому

дотриманні міжнародного права та Статуту ООН. Адже саме міжнародне право є гарантією проти агресивного і непередбачуваного у своїй жорстокості російського сусіда. А це так само створює ідейне та ціннісне підґрунтя для майбутньої зовнішньополітичної співпраці України з країнами центральноазійського регіону.

Однак водночас варто враховувати низку складнощів, із якими зіткнулися країни ЦА після агресії рф. Реакція центральноазійських держав на російське повномасштабне вторгнення на територію України вчергове продемонструвала їхню обмеженість у зовнішньополітичній діяльності, значну економічну і політичну залежність їхніх політичних режимів від підтримки росії. Саме тому на сьогодні жодна з країн ЦА не надала чіткої політичної та правової оцінки злочинам російських окупантів на тимчасово окупованій території України. Також слід зазначити, що російська агресія проти України стала справжнім зовнішньополітичним випробуванням для центральноазійських держав, які й так протягом останнього часу пережили чимало внутрішніх потрясінь. Ба більше, ця агресія спричинила низку проблем для держав регіону, пов'язаних із їхнім виживанням в умовах економічних труднощів усередині рф, вразливістю їхньої безпекової сфери, необхідністю подальшої диверсифікації міжнародних зв'язків тощо.

Усе це призвело до того, що зовнішньополітичний нейтралітет і багатовекторність, що їх пропагували керівництва країн ЦА, еволюціонували в політику обережного балансування та лавірування, щоб, з одного боку, зберегти більш-менш пристойне обличчя в очах держав Заходу, а з другого — не розірвати остаточно відносин із росією, навіть попри її нинішню міжнародну ізоляцію.

За таких умов Україні доречно було б обрати селективний підхід у побудові зовнішньоекономічних відносин із країнами ЦА, зважаючи на індивідуальний підхід та особливості становища кожної з цих держав, а також їхню вразливість від москви.

Зокрема, в зовнішній політиці щодо Казахстану необхідно брати до уваги те, що сьогодні він є для України найбільш перспективною державою ЦА — як у контексті підтримання політичного діалогу на найвищому рівні, так і у сфері зовнішньоекономічної

співпраці. Російсько-українська війна негативно вплинула на торговельні відносини між Україною та Казахстаном. За підсумками 2022 року показники торгівлі між обома країнами знизилися на 38%, якщо порівнювати з 2021 роком, і становили приблизно 839,83 млн дол. США: експорт з України скоротився на 34,3% (до 320 млн дол. США), а імпорт із Казахстану — на 40,5% (до 519,03 млн дол. США). У цьому контексті слід зазначити, що значний обсяг імпорту з Казахстану становлять гази нафтові, нафта та нафтопродукти; більш як половину складають продукти чорної металургії. Україна експортує до Казахстану здебільшого продукцію харчової промисловості та капітальне обладнання [17].

За підсумками 2023 року також спостерігаємо значне зменшення товарообігу — на 34,1%, однак більше скоротився імпорт товарів (на 48,2%), ніж експорт (на 9,6%). Це призвело до майже однакових обсягів експорту (265 млн дол. США) та імпорту (266 млн дол. США) товарів до Казахстану. Експорт порівняно диверсифікований, оскільки головними позиціями були: шоколад (7,3% від експорту до Казахстану), сири (6,9%), кондитерські вироби з цукру без вмісту какао (6,8%) та дозовані або фасовані лікарські засоби (6,2%). Основу імпорту з Казахстану склав природний газ, який становив 42,5% від загального показника. Також значну частку склали нафта й нафтопродукти (14,3%) та вироби з чорних металів (9,8%) [18].

21 лютого 2023 року Україна ініціювала проведення онлайнового бізнес-форуму «Україна — Казахстан: перспективні сфери взаємодії» за участю представників дипломатичних установ обох держав, Торгово-промислової палати України та Національної палати підприємців Республіки Казахстан «Атамекен». За підсумками форуму домовилися, зокрема, створити секторальні робочі групи, завданням яких буде організувати комунікацію підприємницьких структур для визначення основних напрямів активізації співпраці між обома державами в торговельно-економічній сфері [19].

Щодо відносин з Узбекистаном, то тут варто згадати, як у перші дні повномасштабного вторгнення росії мешканці Ташкента приходили до Посольства України та висловлювали підтримку. Однак на офіційному рівні позиція керівників досі є доволі невизначеною. Щоправда, 17 березня 2022 року тодішній Міністр закордонних справ Абдулазіз Камілов під час виступу в Сенаті заявив, що Узбекистан обстає за негайне припинення

воєнних дій в Україні та врегулювання конфлікту політико-дипломатичними засобами. Зокрема, він наголосив: «Узбекистан визнає незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Ми не визнали Луганську та Донецьку народні республіки» [20]. На завершення А. Камілов зазначив, що Узбекистан і надалі надаватиме гуманітарну допомогу Україні [21].

У сфері зовнішньоекономічних відносин значне скорочення товарообігу між Україною та Узбекистаном припадає вже на кінець 2022 року. Якщо порівнювати з 2021, то він зменшився більш як удвічі: з понад 737,1 млн дол. США до 306,8 млн дол. США [22]. За підсумками 2023 року Україна мала негативне торговельне сальдо з Узбекистаном. Загалом товарообіг становив лише 335,8 млн дол. США: експорт з України до Узбекистану — 144,3 млн дол. США, а імпорт з Узбекистану в Україну — 191,5 млн дол. США. Основними статтями експорту в Узбекистан були переважно харчові продукти та фармацевтична продукція. Імпортували з Узбекистану в Україну здебільшого вироби текстильної промисловості, добрива, ефірні олії тощо [23]. Якщо підсумувати, за 2023 рік товарообіг між Україною та Узбекистаном скоротився на 3,6%. До того ж сальдо торговельного балансу для України змінилося з позитивного на негативне. На це вплинуло скорочення експорту на 23,5% за збільшення імпорту на 19,7%. Третину всього українського експорту в Узбекистан склали лікарські засоби — 33,2%; значну частину становили кондитерські вироби — 5,7%; шоколад — 4,7%; вата з текстильних матеріалів і вироби з неї — 4,3%. Щодо узбецького імпорту в Україну, то основною позицією був мідний дріт — 17,4%. Також Україна імпортувала азотні добрива (13,4%), полімери етилену (12,9%) та калійні добрива (12,9%) [22].

Аналізуючи відносини з Туркменістаном, зауважимо, що керівництво країни ще 1995 року проголосило «політику нейтральності», якої намагається дотримуватися дотепер [24]. Стосовно нинішньої російсько-української війни Туркменістан так і не надав своєї політичної і правової оцінки російській агресії. В офіційних туркменських ЗМІ, зокрема інформагентстві «TDH», замість слова «війна» вживають формулювання «складні обставини, які виникли в Україні». Ба більше, з огляду на зміст публікацій пресслужб іноземних урядів і незалежних ЗМІ за кордоном, туркменські чиновники, зокрема і президент країни, регулярно

обговорюють російсько-українську війну на зустрічах зі своїми закордонними колегами.

За прогнозами більшості експертів, Туркменістан, імовірно, й надалі уникатиме чіткої політичної оцінки російського повномасштабного вторгнення в Україну. Таку позицію країни зумовлює насамперед її залежність від росії, зокрема в паливно-енергетичній сфері.

Щодо розвитку українсько-туркменських відносин, то для України найбільш перспективною залишатиметься торговельно-економічна сфера, а саме участь українських компаній у розробленні та видобуванні мінеральних ресурсів, експорт харчових продуктів до Туркменістану тощо. Попри складнощі, що їх спричинило російське вторгнення, простежуємо пожвавлення торговельно-економічних відносин між країнами. За підсумками 2022 року товарообіг зріс на 28%, якщо порівнювати з 2021, та загалом склав 212,89 млн дол. США. На таку позитивну динаміку вплинуло збільшення обсягів імпорту з Туркменістану нафти та нафтопродуктів, а також різних видів мінеральних добрив. Левову частку експорту з України до Туркменістану склали зернові та готові продукти з них, товари машинобудівної та фармацевтичної галузей.

За підсумками 2023 року товарообіг також зріс на 25%, склавши 267,5 млн дол. США. Таке підвищення відбулося завдяки збільшенню експорту з України на 83%. Основну його частину склали вироби з чорних металів (39,1%), а також м'ясо та субпродукти птиці (11,2%), екстракти солодові (4,8%).

Однак попри зростання експорту протягом 2022–2023 років, сальдо для України зберігалося негативним і склало 187,2 млн дол. США. Зростання імпорту 2023 року становило 18,3%. Україна в Туркменістану закуповувала переважно азотні добрива (61,6% від загального імпорту), а також нафту й нафтопродукти (34,3%) [25].

Описуючи стан нинішніх українсько-киргизьких відносин, слід згадати, що в квітні 2022 року Президент Садир Жапаров нарешті назвав російське повномасштабне вторгнення «війною» всупереч позиції рф. Однак восени того самого року С. Жапаров де-факто підтримав визнання «ЛНР» і «ДНР», висловивши думку, що «ймовірно, це був вимушений захід для захисту мирного населення Донбасу» [26].

У сфері зовнішньоекономічних відносин упродовж 2022–2023 років відбулося суттєве скорочення товарообігу між Україною та Киргизстаном. Зокрема, 2022 року цей показник становив 40,13 млн дол. США, а це на 27% менше, як порівняти з попереднім роком. За підсумками ж 2023-го товарообіг склав 36,2 млн дол. США, що на 8,1% менше, ніж за попередній рік. Скорочення стосувалося експорту (на 7%) та імпорту (на 20,2%). Оскільки експорт склав 33,6 млн дол. США, а імпорт — 2,5 млн дол. США, то для України сформувалося позитивне сальдо в сумі 31,1 млн дол. США. Загалом Киргизстан в України закуповував продукцію харчової та фармацевтичної промисловості. В імпорті з Киргизстану переважала продукція тваринного походження, зокрема дублена шкіра [27].

Позицію Таджикистану щодо російського повномасштабного вторгнення в Україну в першому офіційному коментарі, який було оприлюднено в лютому 2023 року, висловив Глава МЗС країни Сіроджиддін Мухріддін. Він, зокрема, зазначив, що Таджикистан має традиційно добрі відносини і з росією, і з Україною, тому обстає за якнайшвидше припинення конфлікту. Таке ставлення до війни в Україні місцеві експерти вважають оптимальним. Наприклад, таджицький політолог Шералі Різойон назвав нейтралітет Таджикистану «найкращою позицією» та сказав: «Нам потрібно уважно стежити за ситуацією і не створювати штучних проблем на порожньому місці» [28].

За результатами 2022 року товарообіг між Україною і Таджикистаном склав 11,26 млн дол. США, з яких експорт з України становив 10,91 млн дол. США, тоді як імпорт — лише 0,25 млн дол. США. За 2023 рік обсяг торгівлі між Україною і Таджикистаном зріс лише на 7%, як порівняти з попереднім роком, і загалом склав 13 млн дол. США. Україна переважно закуповує в Таджикистану продукцію овочівництва — сухофрукти, горіхи тощо, а експортує в Таджикистан кондитерські та фармацевтичні вироби [29].

Отже, розвиток відносин України з державами ЦА в торговельно-економічній сфері є одним із найбільш дієвих і визначальних чинників взаємодії, і його слід обов'язково врахувати, розробляючи нову стратегію співпраці. Нашій країні потрібно максимально зважати на інтереси держав ЦА, зокрема на ступінь їхньої зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної залежності від головних євразійських гравців — країн ЄС, КНР, США, Туреччини.

Також Українській державі варто акцентувати увагу на безпекових питаннях. На сьогодні вона має неоціненний досвід ведення бойових дій у нових умовах технологічної війни. З огляду на це активізація співпраці у військово-технологічній сфері є доволі перспективною. Ба більше, Україна в країн ЦА викликає зацікавлення, зокрема в таких сферах, як цифровізація, надання сучасних освітніх послуг, машинобудування, робототехніка тощо.

Висновки. Лейтмотив нової стратегії України щодо держав ЦА має полягати в боротьбі за відновлення світу, який живе за правилами. Україна прагне побудувати систему міжнародних відносин, котра гарантуватиме безпеку всім, а не тільки обраним державам. Українці мріють про надійний мир, де право на визначення власного майбутнього регулюватимуть ефективні механізми безпеки, а агресор обов'язково буде покараним. Одним з елементів цієї системи є комплексна політика санкцій проти росії.

Сьогодні кожна з держав ЦА приречена боротися з негативними наслідками російської агресії проти України, намагається віднайти власну зовнішньополітичну нішу і цим, якщо є змога, максимально відмежуватися від російського впливу і залежності. З цього приводу експерт із центральноазійської проблематики Еміль Джураєв справедливо зазначає, що всі ці держави насправді розуміють безпідставність і несправедливість війни проти України, яку розв'язала росія, однак їхня велика залежність від останньої не дає їм негативно висловлюватися про цю ситуацію.

З огляду на викладене вище запропоновано розробити відповідний базовий зовнішньополітичний документ, який міститиме стратегію та перспективний план конкретних дій у центральноазійському регіоні. Цей документ має бути комплексним і спрямованим на схиляння країн ЦА на бік України, їхнє якнайбільше дистанціювання від росії.

Зважаючи на його важливість, до розроблення слід залучити широке коло представників підприємницьких структур, дипломатичних і силових відомств Української держави, а також наукової спільноти.

Під час створення такого документа необхідно:

— глибше вивчити соціально-економічні та культурно-цивілізаційні особливості формування зовнішньої політики країн ЦА;

— детально проаналізувати зовнішньополітичні стратегії росії та Китаю стосовно ЦА, оскільки обидві держави мають однаковий погляд на низку вагомих геополітичних питань, схильні підтримувати політичну стабільність, віддають перевагу авторитарним системам, вороже сприймають спроби Заходу поширювати демократію;

— ретельно дослідити процес становлення та напрями розвитку економічної структури країн ЦА, щоб у перспективі напрацювати ефективні механізми економічної співпраці з ними;

— вивчити зовнішню політику сучасної Туреччини щодо країн ЦА. Ідея єднання тюркських народів, яку сьогодні висуває турецьке керівництво, в довгостроковій перспективі може сприяти інтеграційним процесам усередині регіону й зумовити створення економічного та оборонного союзу під егідою Анкари. Все це суттєво вплине на зовнішньополітичну орієнтацію центральноазійських країн.

Російська агресія проти України чітко проілюструвала, що спроби ведення незалежної зовнішньої та навіть внутрішньої політики можуть стати приводом для рф застосувати силу чи дестабілізувати ситуацію в будь-якій країні колишнього СРСР. Поки що в неї на порядку денному Україна, та держави ЦА можуть стати наступними. До того ж історія переконливо доводить, що безпринципна політика в стратегічній перспективі стає однозначною поразкою.

Отже, російській агресії можна протистояти лише поширенням правди про війну в Україні, реальним партнерством і діалогом на рівних умовах, які ґрунтуються на взаємній повазі до культури та суверенітету кожної з держав.

1. Brzezinski, Z. (2017) *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives.* Ingram Publisher Services.
2. *Даниленко С.* Політико-економічні пріоритети Китаю в Центральній Азії / С. Даниленко, О. Гальона // Міжнародні відносини. № 1 (44/45). С. 13–21.
3. *Жангожа Р.* Глобалізація і мінливі когнітивні конструкції // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. 2018. Вип. 50. С. 11–22.
4. *Кожухар О.* Еволюція політики Китаю в Центральній Азії (90-ті рр. XX ст. — поч. XXI ст.) // Історія та географія: збірник наукових праць. Харків: Прапор, 2013. Вип. 47. С. 107–112.
5. *Ляшенко Т.* Вектори політичних трансформацій держав Центральної Азії: автореф. дис. … д-ра політ. наук: 23.00.02. К., 2013. 30 с.

6. *Парахонський Б.* Центральна Азія: геостратегічний аналіз та перспективні можливості для України: монографія / Б. Парахонський, Ю. Павленко, А. Гончарук та ін. К.: НІСД, 2001. 148 с.
7. Азійський напрям зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. Аналітичні оцінки: монографія / за ред. В.О. Шведа. К.: НІСД, 2008. 222 с.
8. Інтеграційні виміри трансформації пострадянського простору: монографія / за. заг. ред. А.Г. Бульвінського. К.: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2020. 560 с.
9. *Волович О.* Геополітичні пристрасті довкола «Шовкового шляху» // Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел». 16 лютого 2016. URL: http://bintel.com.ua/uk/article/pristrasti
10. *Микитчук Н.* Країни Центральної Азії: участь в міжнародних організаціях, проблеми систем колективної безпеки та регіональної інтеграції // Регіональні студії. 2022. № 28. С. 103–107.
11. Jacques, M. (2009) *When China Rules the World: The End of the Western World and the Birth of a New Global Order.* 2nd edn. London: Penguin Group.
12. *Ли Синь.* Экономические интересы России и Китая в Центральной Азии: сравнительный анализ // Вестник Санкт-Петерб. ун-та. Серия 5: Экономика, 2012. Вып. 3. С. 60–74.
13. *Чжоу Цзюнь.* Значение государств Центральной Азии в мировой политической системе // Управленческое консультирование, 2017. Вып. 3. С. 164–168.
14. *Парфіненко А.* Центральна Азія як геостратегічний регіон у сучасному геополітичному протистоянні // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2022. Вип. 15. С. 24–36.
15. *Сиротюк Ю.* Попереду ще одна війна. Кому слід готуватися? // Главком. 13 лютого 2024. URL: https://glavcom.ua/columns/syrotuk/poperedu-shche-odna-vijna-komu-slid-hotuvatisja-985728.html
16. Yermak, A. (2023) 'Central Asia crucial in Ukraine's imperial chimera battle', *Daily Sabah,* 24 April. Available at: https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/central-asia-crucial-in-ukraines-imperial-chimera-battle
17. Див. за: Держави Центральної Азії в контексті конкуренції світових акторів після початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну: аналіт. доп. / О. Александров, О. Борділовська, А. Веселовський та ін.; за ред. О. Александрова, М. Паламарчука. К.: НІСД, 2024. С. 51–52; Статистика торговельно-економічного співробітництва між Україною та Казахстаном // Посольство України в Республіці Казахстан. URL: https://kazakhstan.mfa.gov.ua/ukrayinatark/ekonomichne-spivrobitnictvo/277-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-kazahstanom
18. Там само. С. 51–52; Дані Державної митної служби України. URL: https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri
19. Українсько-казахстанський онлайн бізнес-форум «Україна — Казахстан: перспективні сфери взаємодії» // Посольство України в Республіці Казахстан. 23 лютого 2023. URL: https://kazakhstan.mfa.gov.ua/news/ukrayinsko-kazahstanskij-onlajn-biznes-forum-ukrayina-kazahstan-perspektivni-sferi-vzayemodiyi

20. *Кулик В.* Центральная Азия и война в Украине-3. Узбекистан и Таджикистан // Хвиля. 5 мая 2022. URL: https://hvylya.net/analytics/251973-centralnaya-aziya-i-voyna-v-ukraine-3-uzbekistan-i-tadzhikistan
21. *Мигаль М.* Узбекистан не підтримує Росію у війні проти України // Главком. 17 березня 2022. URL: https://glavcom.ua/world/observe/uzbekistan-ne-pidtrimuje-rosiyu-u-viyni-proti-ukrajini-830532.html
22. Держави Центральної Азії в контексті конкуренції світових акторів після початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну: аналіт. доп. / О. Александров, О. Борділовська, А. Веселовський та ін.; за ред. О. Александрова, М. Паламарчука. К.: НІСД, 2024. С. 52–53.
23. Торговельно-економічне співробітництво та економіка Республіки Узбекистан / Посольство України в Республіці Узбекистан. 15 січня 2024. Дата оновлення: 30.10.2024. URL: https://uzbekistan.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/torgovo_ekonomichne_spivrobitnictvo
24. *Пиркало С.* Слабкість Китаю та Росії на прикладі Туркменістану // Главком. 20 вересня 2022. URL: https://glavcom.ua/columns/pyrkalo/slabkist-kitaju-ta-rosiji-na-prikladi-turkmenistanu-876508.html
25. Див. за: Держави Центральної Азії в контексті конкуренції світових акторів після початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну: аналіт. доп. / О. Александров, О. Борділовська, А. Веселовський та ін.; за ред. О. Александрова, М. Паламарчука. К.: НІСД, 2024. С. 53–54; Торговельно-економічне співробітництво між Україною і Туркменістаном // Посольство України в Туркменістані. 21 жовтня 2020. URL: http://surl.li/tmwfq
26. *Бутирська Н.* Центральна Азія під дулом російсько-української війни // ZN.UA. 31 липня 2022. URL: https://zn.ua/ukr/international/tsentralna-azija-pid-dulom-rosijsko-ukrajinskoji-vijni.html
27. Держави Центральної Азії в контексті конкуренції світових акторів після початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну: аналіт. доп. / О. Александров, О. Борділовська, А. Веселовський та ін.; за ред. О. Александрова, М. Паламарчука. К.: НІСД, 2024. С. 54–55.
28. *Мирзо Р.* Как скажется на Таджикистане два варианта развития войны в Украине — если Россия выиграет и если проиграет? // Asia-Plus. 24 февраля 2023. URL: https://www.asiaplustj.info/ru/news/tajikistan/politics/20230224/kak-skazhetsya-na-tadzhikistane-dva-varianta-razvitiya-voini-v-ukraine-esli-rossiya-viigraet-i-esli-proigraet
29. Див. за: Держави Центральної Азії в контексті конкуренції світових акторів після початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну: аналіт. доп. / О. Александров, О. Борділовська, А. Веселовський та ін.; за ред. О. Александрова, М. Паламарчука. К.: НІСД, 2024. С. 55; Торговельно-економічне співробітництво / Посольство України в Республіці Таджикистан. URL: https://tajikistan.mfa.gov.ua/posolstvo/3526-trade

Oleg Tsapko,
PhD in History, Associate Professor,
leading research fellow
of the Department of History of the Newly Independent States,
State Institution 'Institute of World History of the NAS of Ukraine'

UKRAINE AND THE CENTRAL ASIAN STATES: the problem of finding a new cooperation strategy

Abstract. The article explores the key problems in shaping Ukraine's new foreign policy strategy for cooperation with the states of Central Asia amid full-scale russian invasion. The author argues that given today's complex threats and challenges, Central Asian countries are interested in strictly upholding international law and the UN Charter because international law itself is a certain safeguard against an aggressive and unpredictable russian neighbour. This interest provides an ideological and values-based foundation for Ukraine's future cooperation with those countries. The article asserts that the guiding principle of Ukraine's updated approach to the Central Asian countries should be the restoration of the world order grounded in international law. Ukraine strives to build a system of international relations where security is ensured for all states, not just a selected few, and where effective security mechanisms protect world peace and every state's right to self-determination, while aggressors face real consequences.

The author emphasises that russian aggression can only be countered by actively promoting the truth about the war in Ukraine, fostering genuine partnerships, and engaging in equal, respectful dialogue grounded in mutual recognition of each state's culture and sovereignty. At this stage, one of the most urgent priorities for Ukrainian diplomacy is to secure the support of Central Asian countries in Ukraine's favour.

To implement this vision, the author proposes to develop a dedicated foreign policy document outlining Ukraine's strategic framework and specific action plan for the engagement with the Central Asian region. These documents should aim to strengthen Ukraine's presence in Central Asia.

Keywords: Ukraine, Central Asian states, foreign economic relations, strategy, cooperation, international treaties, russian federation.

Ірина Крупеня,
кандидатка політичних наук,
доцентка кафедри всесвітньої історії,
міжнародних відносин та методики
навчання історичних дисциплін
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ МАЛАЙЗІЇ ТА ЇЇ ПОЗИЦІЯ ЩОДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Анотація. У статті проаналізовано основні напрями зовнішньої політики Малайзії. Констатовано, що головні зовнішньополітичні пріоритети десятого Прем'єр-міністра Малайзії Анвара Ібрагіма зосереджені на трьох сферах: багатосторонній регіональній співпраці у форматі АСЕАН, стимулюванні економічних відносин із країнами Близького Сходу та прагматичних зносинах із великими державами, зокрема КНР і США. Фундаментальними аспектами зовнішньої політики Малайзії є також нейтральність і неприєднання, регіональна безпека і мир, економічний добробут, міжнародна допомога та гуманітарні ініціативи. Важливим компонентом її зовнішньої політики на сучасному етапі є концепція «Малайзія Мадані». Роз'яснено історично нейтральний зовнішньополітичний курс Малайзії.

Акцентовано, що позиція Малайзії щодо російсько-української війни є стриманою. Вона відповідає політиці «беззубого тигра» і залежить не так від імперативу міжнародного права, як від прагматичних інтересів держави.

Ключові слова: АСЕАН, зовнішня політика, концепція «Малайзія Мадані», Малайзія, нейтралітет, російсько-українська війна, Південно-Східна Азія.

Постановка проблеми. Малайзія здобула незалежність 31 серпня 1957 року за складних геополітичних умов [1, с. 51]. Перші роки історії країни були затьмарені конфронтацією з Індонезією, яка намагалася розповсюдити свій вплив, зазіханнями Філіппін на Сабах, а також рішенням Сінгапуру про вихід із Федерації 1965 року [2]. З огляду на ці факти «зовнішня політика Малайзії

після отримання незалежності була гнучкою й залежала як від змін у системі міжнародних відносин, так і від різних релігійних, соціально-економічних та політичних перетворень у регіоні» [3]. «У процесі своєї еволюції національна безпека Малайзії мала різні цілі: збереження незалежності, територіальної цілісності, політичної стабільності, тяглості інститутів влади, економічного добробуту та соціальної гармонії» [4, с. 134].

Малайзія підтримує відносини майже з усіма державами світу. Чи не єдиним винятком є Ізраїль, із яким вона не має дипломатичних зносин. Крім того, громадянам Малайзії заборонений в'їзд на територію цієї країни. Єдиною обов'язковою умовою встановлення дипломатичних відносин з Ізраїлем є успішне укладення всеохопної мирної угоди між Ізраїлем та Палестиною [5].

Малайзія за невеликий період часу здійснила потужний економічний ривок і з бідної колоніальної країни перетворилася на успішну державу з високим рівнем життя населення. Прагматична зовнішня політика, політична стабільність, віротерпимість, готовність до модернізації та водночас збереження національної самобутності, регіональний вектор зовнішньої політики — складники успіху сучасної Малайзії. Її інколи називають «азійським тигром», тож не випадково на державному гербі зображено два тигри, які утримують геральдичний щит [6, с. 215]. Сьогодні країна позиціонує себе як поміркованого лідера ісламського світу та веде незалежну зовнішню політику з акцентом на три основні сфери: АСЕАН, Близький Схід і відносини з великими державами світу [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність цієї проблеми привернула увагу українських науковців. Варто виокремити публікації Сергія Авер'янова, Наталії Городні, Дмитра Дейнека, Михайла Комарницького, Віктора Константинова, Миколи Кулініча, Ігоря Лоссовського, Євгена Припіка, Сергія Проня, Івана Холода, В'ячеслава Шведа, Олександра Шевчука, Сергія Шергіна. Однак більшість цих публікацій стосувалася лише інституційного розвитку в субрегіоні Південно-Східної Азії (ПСА), безпекової діяльності АСЕАН у ПСА, правових аспектів економічної дипломатії України в регіоні ПСА та окремих сторін зовнішньої політики Малайзії. Жоден із зазначених вище дослідників не аналізував зовнішньої політики Малайзії з моменту здобуття незалежності до 2025 року. У цій

публікації проблему розглянуто всеохопно: досліджено важливі аспекти зовнішньої політики Малайзії з 1957-го по 2025 рік, а також окремо проаналізовано позицію Малайзії щодо російсько-української війни.

Мета дослідження. Вивчити зовнішню політику Малайзії від здобуття незалежності донині; проаналізувати позицію Малайзії щодо російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. В листопаді 2022 року Уряд Малайзії очолив десятий Прем'єр-міністр А. Ібрагім. Новий уряд швидко оприлюднив гасло «Малайзія Мадані» [7]. Воно стало основою урядової концепції, зосередженої на належному врядуванні, сталому розвитку, расовій злагоді та бажанні розвивати цивілізовану націю. Концепція «Малайзія Мадані» зосереджена на таких головних цінностях: стабільності, турботі та співчутті, повазі, інноваціях, процвітанні та довірі.

З погляду економіки, концепція «Малайзія Мадані» — це комплексний план, який стосується конкурентоспроможності, залучення інвестицій та розв'язання поточних проблем, що впливають на щоденне життя людей [8]. Щодо зовнішньої політики, то концепція рекомендувала говорити лише за необхідності та активно обстоювати національні інтереси Малайзії за допомогою дипломатії.

Протягом першого року перебування на посаді А. Ібрагім відвідав усі країни АСЕАН, за винятком М'янми. Він також провів зустріч із Прем'єр-міністром Східного Тимору Шананою Гужмау на полях саміту АСЕАН у Джакарті у вересні 2023 року. Наразі Тимор-Лешті має лише статус спостерігача в АСЕАН, але прагне набути повноправного членства до кінця 2025 року. Така інтенсивна регіональна дипломатія є безпрецедентною для Прем'єр-міністра Малайзії та демонструє важливість регіональної співпраці у форматі АСЕАН. Чинний уряд прагне дипломатичного розв'язання спірних територіальних питань у Південно-Китайському морі.

Щодо гуманітарних зусиль і прав людини, то А. Ібрагім неодноразово наголошував, що потрібно активніше діяти на підтримку прав людини в М'янмі та вживати превентивних заходів задля уникнення гуманітарної кризи та нерівності в субрегіоні ПСА. А. Ібрагім стверджував, що невтручання не є дозволом на байдужість, і закликав інших лідерів АСЕАН притягнути хунту

до відповідальності за порушення прав людини в М'янмі. Це питання він порушував під час зустрічей із тодішніми Президентом Індонезії Джоко Відодо і Прем'єр-міністром Сінгапуру Лі Сянь Луном, а також Президентом Філіппін Фердинандом Маркосом.

Близький Схід став другим після АСЕАН регіоном, де відбулося найбільше офіційних візитів десятого Прем'єр-міністра Малайзії. Протягом першого року перебування на посаді А. Ібрагім здійснив поїздки до Туреччини, Єгипту, ОАЕ та Саудівської Аравії, а також узяв участь у форумах, зокрема екстреному засіданні Організації ісламського співробітництва та саміті Ради співробітництва арабських держав Затоки.

Економічне процвітання, прагматизм та низка важливих регіональних ініціатив пояснюють зміцнення зв'язків Малайзії з мусульманським світом і стимулювання економічних відносин із країнами Близького Сходу. Однак конфлікт у Газі змістив акцент у бік гуманітарної кризи. З 7 жовтня 2023 року Малайзія зайняла різку позицію щодо війни Ізраїлю та Гази, й А. Ібрагім став одним із найгучніших критиків Ізраїлю.

А. Ібрагім порушував це питання на позачерговому засіданні Організації ісламського співробітництва, саміті Ради співробітництва арабських держав Затоки і саміті Азійсько-Тихоокеанського економічного співробітництва, а також у приватних бесідах зі спадкоємним принцом Саудівської Аравії Мухаммадом бін Салманом, Президентом Єгипту Абделем Фаттахом Ас-Сісі та Президентом Туреччини Реджепом Таїпом Ердоганом. Уся ця дипломатична діяльність відбувалася протягом жовтня 2023 року. Дипломатична рішучість у цьому питанні зміцнила імідж А. Ібрагіма в мусульманському світі, одночасно підвищивши авторитет Малайзії на світовій арені.

Третім важливим напрямом зовнішньої політики А. Ібрагіма є відносини Малайзії з великими державами, зокрема Китаєм і США. Традиційно Малайзія тримає курс на активне залучення інвестицій і розвиток військово-технічної співпраці з цими країнами, що часом робить її доволі вразливою до зовнішнього тиску, змушуючи в деяких принципових міжнародних питаннях дотримуватися позиції зазначених великих держав. На першій пресконференції А. Ібрагім підкреслив, що Малайзія залишатиметься позаблоковою та не ризикуватиме втягуватися в суперництво великих держав.

А. Ібрагім провів кілька зустрічей із високопосадовцями Китаю, зокрема Міністром закордонних справ Ваном Ї, Прем'єр-міністром Лі Цяном та Президентом Сі Цзіньпіном, і двічі відвідав Китай 2023 року. Всі його візити до Китаю зазвичай завершувалися кількома меморандумами про взаєморозуміння на мільярдні інвестиції, що малайзійці вважають корисним для місцевої економіки.

Водночас Прем'єр-міністр Малайзії не проводив зустрічей із високопосадовцями США, на відміну від своїх попередників, зокрема Наджиба Разака та Махатхіра Мохамада. Відносини між Малайзією та США хоч і стабільні, проте прохолодні. Для порівняння: малайзійсько-китайські відносини на сучасному етапі малайзійського державотворення набагато динамічніші. Відсутність дипломатичних зусиль із Вашингтоном стала несподіванкою, оскільки деякі спостерігачі вважали А. Ібрагіма більш прозахідним, зважаючи на підтримку, яку він отримував від Сполучених Штатів, перебуваючи у в'язниці. На тлі посилення геополітичної напруженості занепокоєння США та їхніх союзників викликає позиція А. Ібрагіма, що малайзійський Уряд більше орієнтований на Китай, ніж очікували. А. Ібрагім пояснював політику свого Уряду щодо Китаю географічною близькістю, глибокими культурними зв'язками і тим, що Китай є найбільшим торговельним партнером Малайзії упродовж останніх 14 років. Крім того, 2024 року країни відзначили 50-ту річницю дипломатичних відносин.

Політика Вашингтона, заснована на принципі взаємності, також не була відкритою до Малайзії. Цей факт наочно демонструє, що обидві сторони мають інші пріоритети. Наприклад, недавні поїздки лідерів США до ПСА оминули увагою Малайзію, віддавши перевагу іншим країнам, як-от В'єтнам. Останнім високопосадовцем США, який відвідав Малайзію, був Держсекретар Ентоні Блінкен у грудні 2021 року [7].

Із серпня 2021-го до листопада 2022 року прем'єрський пост очолював Ісмаїл Сабрі Яакоб [9]. За його урядування фокус зусиль було спрямовано на боротьбу з пандемією COVID-19. У грудні 2021 року Прем'єр-міністр оприлюднив Рамкову програму зовнішньої політики Малайзії «Фокус на безперервності: програма зовнішньої політики Малайзії у світі після пандемії». Рамкова програма зосереджена на восьми пріоритетах: відновленні зв'язків Малайзії зі світовою економікою; дипломатії у сфері охорони

здоров'я, коли Малайзія не лише отримуватиме та передаватиме вакцини, а й напряму прилучатиметься до виробництва й управління ланцюгом постачання вакцин у світі; розвитку цифрової економіки; формуванні міжнародних норм і законів у галузі кібербезпеки для захисту національних інтересів Малайзії; культурній дипломатії для посилення унікальної національної ідентичності Малайзії на світовій арені; сприянні мирному співіснуванню націй, людей різної віри, релігії та культури; роботі в багатосторонніх форматах; досягненні Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй [10].

Зовнішньополітичні пріоритети Прем'єр-міністра Малайзії М. Мохамада були сформульовані в жовтні 2019 року в Концепції зовнішньої політики для нової Малайзії [11]. Основними позиціями та завданнями для зовнішньополітичної служби Малайзії були: забезпечення мирних відносин з усіма країнами світу незалежно від їхньої ідеології та політичної системи; незалежна, безстороння та принципова позиція щодо проблем міжнародної та регіональної політики; встановлення та реалізація тісних відносин та економічного партнерства з усіма країнами, насамперед з тими, що входять в АСЕАН, та іншими дружніми державами регіону; сприяння забезпеченню миру та стабільності в регіоні завдяки розбудові засобів і механізмів розв'язання конфліктів; відігравання впливової, лідерської ролі як країни, яка головує в АСЕАН, Русі неприєднання та Організації ісламського співробітництва; активна та важлива участь в ООН, зокрема в зусиллях з подолання несправедливості та гноблення, дотримання міжнародного права; позиціювання Малайзії як провідного прикладу толерантної та прогресивної ісламської держави; боротьба з тероризмом і кібербезпека; контроль міграційних потоків [6, с. 224].

У документі акцентовано на співпраці «Південь — Південь», з КНР, США та країнами субрегіону ПСА, участі в реформуванні регіональних і міжнародних організацій, залученні до розв'язання ізраїльсько-палестинської проблеми та суперечки щодо Південно-Китайського моря [12]. За урядування М. Мохамада Малайзія змінила свою політику щодо кризи рогінджа й погодилася надати тимчасовий притулок народу рогінджа [13].

Важливим пріоритетом зовнішньої політики Н. Разака (2009–2018 рр.) стало налагодження особистих контактів із колегами з держав АСЕАН. «Саме цій меті підпорядковувалися його візити

до Індонезії (22–23 квітня 2009 р., 20 жовтня 2009 р.), Брунею (29–30 квітня 2009 р.) та Сінгапуру (21–22 травня 2009 р.). 8 червня з аналогічною місією Куала-Лумпур відвідав прем'єр-міністр Таїланду, а в грудні 2009 року відбулися візит Н. Разака до цієї країни та історичне спільне відвідання прем'єрами двох країн південних регіонів Таїланду, у яких останніми роками спостерігалася терористична активність місцевих мусульманських сепаратистських рухів. […] Важливі кроки урядом Наджиба Тун Разака було зроблено для активізації двостороннього співробітництва з Китаєм. Упродовж 2009 року відбувся офіційний візит Н. Разака до КНР (2–5 червня) та державний візит до Малайзії президента КНР Ху Цзіньтао (10–12 листопада). Підписано Спільний план дій зі стратегічного партнерства, який став дорожньою картою, що охоплює співпрацю у 12 основних сферах — економіка, політика, наука, освіта, ВТС тощо. Уперше при визначенні характеру двосторонніх відносин сторонами було використано визначення "стратегічне партнерство". Укладено Угоду про скасування візового режиму для власників дипломатичних і службових паспортів, досягнуто домовленості про розширення співпраці між Національною нафтогазовою компанією Малайзії "Петронас" і китайською Національною нафтовою корпорацією (зокрема, у спільній розробці родовищ у Судані). Сторони погодили умови будівництва другого мосту до о. Пенанг, […] залізниці Гемас-Джохор Бару, алюмінієвого заводу та паперового комбінату в штаті Саравак. Контракти на відповідні об'єкти будівництва отримали китайські компанії» [6, с. 221].

За урядування Н. Разака помітно інтенсифікувався малайзійсько-американський діалог, попри певні «загострення», пов'язані з інтерв'ю для місцевих ЗМІ. 23 січня 2010 року М. Мохамад публічно припустив, що терористичний напад на США 11 вересня спланували американські спецслужби з метою розв'язання війни проти країн мусульманського світу.

Для запровадження масштабного трансформування країни Уряд Н. Разака представив відповідну стратегію, яка базується на концепціях «Єдина Малайзія» і «Служити людям сьогодні», Програмі урядової трансформації, Новій економічній моделі, а також 10-му п'ятирічному плані розвитку Малайзії (2011–2015 рр.).

«Прем'єрський пост Н. Разак залишив після того, як у травні 2018 р. на парламентських виборах у країні вперше за останні

понад 60 років перемогла опозиція. Коаліція "Альянс надії", до складу якої входило п'ять партій, отримала 113 з 222 місць у Палаті представників конституційної монархії. Авторитет серед місцевого населення Н. Разак втратив також через корупційний скандал, пов'язаний із крадіжкою 700 мільйонів доларів з державного інвестиційного фонду 1MDB» [14, с. 81].

За роки перебування при владі Прем'єра Абдулли Ахмада Бадаві (2003–2009 рр.) до найпомітніших зовнішньополітичних ініціатив можна віднести: «формування прагматичних відповідей на сучасні геополітичні та економічні виклики; більш комплексний і науковий підхід до формулювання офіційної позиції Малайзії з того чи іншого міжнародного питання; відігравати провідну роль у Русі неприєднання, ОІК і АСЕАН; динамічне поглиблення змісту зовнішньої політики; формулювання концепції Ісламу Хадхарі, позиціювання Малайзії як провідного прикладу прогресивної та толерантної ісламської держави» [14, с. 74].

Найбільших принципових змін зовнішня політика Малайзії зазнала під час правління М. Мохамада (1981–2003 рр.). «Перші роки при владі прем'єра М. Мохаммада ознаменувалися погіршенням відносин з Великою Британією. У Малайзії різко негативно сприйняли рішення Лондона про підвищення з 1981 року плати за навчання в університетах Великої Британії для близько 16 тисяч малайзійських студентів. Водночас Велика Британія висловила незгоду щодо заходів уряду Малайзії з посилення контролю за природними ресурсами країни, сприймаючи це як приховану націоналізацію. У цій ситуації малайзійський лідер запровадив суворі обмеження на закупівлю товарів з Великої Британії та укладення контрактів з британськими кампаніями. Кожний такий контракт потребував особливого погодження уряду Малайзії. Зазначена політика отримала назву "Купуй британське в останню чергу" ("Buy British last"). Лише візит М. Мохаммада до Лондона 1983 року та його переговори з британським прем'єр-міністром М. Тетчер дещо пом'якшили напруження у відносинах між країнами.

За умов погіршення відносин з колишньою метрополією малайзійський прем'єр, прагнучи використати досвід економічного розвитку таких успішних країн, як Японія та Південна Корея, проголосив нову зовнішньополітичну ініціативу — "Обличчям до Сходу", яка передбачала поглиблення відносин та інтенсивний розвиток співпраці із зазначеними країнами» [14, с. 71–72].

У цей період зовнішня політика Малайзії вирізнялася такими ініціативами: «“Антарктика як спільний спадок людства”; “Політика Східного спрямування” [...]; лідерство серед країн, що розвиваються, щодо проблематики, яка становить загально світовий інтерес (питання захисту навколишнього середовища, демократії та прав людини тощо); визначення переваг і недоліків впливу процесів глобалізації на країни “третього світу”; активний і рішучий підхід до розв’язання Палестинської проблеми та Апартеїду; Політика Ісламської Єдності — головування на 10-му саміті Організації Ісламської Конференції, проведення 1-го EXPO ОІК, формування Організації D-8 [...]; міжнародний мир і безпека — діяльність Малайзії як непостійного члена Ради Безпеки ООН, участь у міжнародній миротворчій діяльності в таких країнах, як Боснія і Герцеговина, Камбоджа, Косово, Намібія, Сомалі та Східний Тимор [...]; боротьба проти міжнародного тероризму: Малайзія [...] створила в м. Куала-Лумпур Регіональний південно-східно-азійський контртерористичний центр (SEARCCN) [...]; активний розвиток двосторонніх зв’язків з країнами Африки, Латинської Америки, Центрально-Східної Європи, зокрема у сферах торгово-економічної співпраці, інвестицій і передачі технологій у дусі співпраці у форматі “Південь-Південь”. Тоді ж було відкрито цілу низку посольств Малайзії в зазначених країнах, на деякі з них було поширено дію Малайзійської програми технічної співпраці.

У роки керівництва урядом М. Мохаммада Малайзією також висунули важливі міжнародні ініціативи в економічній сфері, серед яких: Східно-азійська економічна співпраця (починаючи від Східно-азіатської економічної групи (EAEG) до Східно-азійського економічного форуму і пізніше — АСЕАН+3 (АСЕАН+Китай, Японія, Південна Корея); формування об’єднання G-15 найрозвиненіших країн Руху Неприєднання, налагодження взаємодії G-15 з групою країн “АСЕАН — країни басейну річки Меконг”; співпраця регіонального розвитку — формування концепції “Трикутники розвитку” — IMTGT, IMSGT, BIMP-EAGA; економічна дипломатія: взаємні інвестиції (“Prosper thy neighbors”), співпраця у форматі “Південь-Південь”, Лангкавський міжнародний діалог і деякі інші ініціативи» [14, с. 69–71].

У роки діяльності Хуссейна Онна (1976–1981 рр.) розпочався «період консолідації, у якій наріжним каменем зовнішньої політики

була співпраця в межах АСЕАН. Така консолідація посилилася після падіння Сайгонського режиму Південного В'єтнаму та об'єднання цієї країни 1975 року, що привело до фактичного завершення американської військової присутності в Південно-Східній Азії. 1976 року на індонезійському острові Балі відбувся Перший саміт АСЕАН, на якому було підписано багатосторонній Договір про дружбу та співробітництво [в оригіналі з англ. — "Treaty of Amity and Cooperation". — *Авт.*]» [14, с. 68].

Договір заклав підвалини принципу регіонального нейтралітету, який розглядають як один із найвагоміших у зовнішній політиці країни. Основні положення документа збігаються з цілями та принципами Статуту ООН: повага до суверенітету; невтручання у внутрішні справи держав; відмова від погрози або застосування сили; мирне врегулювання конфліктів у регіоні тощо. Ці принципи лягли в основу «підходу АСЕАН» [15].

За цим «підходом АСЕАН» ми спостерігали, коли 12–13 травня 2022 року у Вашингтоні відбувався саміт США — АСЕАН, за підсумками якого Президент США та лідери країн АСЕАН виступили зі спільною заявою про «важливість негайного припинення конфлікту в Україні». У заяві наголошено, що країни підтримують зусилля Генерального секретаря ООН, спрямовані на пошук мирного виходу з ситуації та створення умов, що дають змогу врегулювати конфлікт. Учасники саміту також закликали до миру та наголосили на важливості практичних кроків щодо його досягнення [16].

За урядування Х. Онна в зовнішній політиці Малайзії тривала тенденція дедалі більшого акценту на незалежності, неприєднанні та рівновіддаленості від впливу великих держав. Концепція необхідності забезпечити принцип регіонального нейтралітету розглядалася як одна з найважливіших у зовнішній політиці країни [17].

«У період 1970–1976 рр. прем'єр-міністром було призначено Тун Абдула Разака. Характерною особливістю цього періоду було те, що Малайзія почала ідентифікувати себе як "мусульманська країна", набула членства в Організації Ісламська Конференція (ОІК), стала активним учасником руху неприєднання та заявила про свій нейтралітет і мирне співіснування. Під час цього періоду Малайзія почала дистанціюватися від великих держав, поставила акцент на регіоналізмі та започаткувала контакти і

дипломатичні відносини з комуністичними країнами, диверсифікувала залученість інвестицій.

У цей період одним із наріжних каменів зовнішньої політики Малайзії стала ідея створення нейтральної зони в регіоні Південно-Східної Азії. У листопаді 1971 року міністрами закордонних справ країн АСЕАН було підписано Куалалумпурську декларацію, що закликала до створення в регіоні зони миру, свободи та нейтралітету» [14, с. 67]. Основний сигнал документа для міжнародної спільноти — субрегіон не приєднуватиметься до великих позарегіональних держав та не ворогуватиме з ними; держави-учасниці АСЕАН інформуватимуть США, СРСР, КНР про своє рішення й водночас отримають від них гарантії, що ті не конкуруватимуть між собою у субрегіоні ПСА; наголос на національному розвитку власних держав задля соціальної стабільності субрегіону.

«У процесі проведення політики нейтралітету у Південно-Східній Азії мали бути закріплені кордони, які сформувалися між державами регіону, що мало велике значення для самої Малайзії з огляду на наявність територіальних претензій Філіппін на східно-малайзійський штат Сабах і територіальні проблеми з іншими сусідніми країнами. Таким чином країни ASEAN мали б урегулювати існуючі між собою конфлікти та розбіжності в ім'я збереження миру та стабільності в регіоні, що сприяло б зміцненню внутрішньої стабільності в самих державах регіону» [18, с. 34–35].

На початку 1970-х років Уряд А. Разака перезавантажив відносини з КНР. Це було пов'язано зі змінами геополітичної ситуації в Азії та наданням з боку Китаю допомоги в подоланні наслідків руйнівної повені в Малайзії (наприкінці 1970 — на початку 1971 рр.). «У 1971 році в ході сесії ГА ООН Малайзія, яка раніше дотримувалася концепції "двох Китаїв", проголосувала за Резолюцію, яка передбачала відновлення прав КНР в цій найвпливовішій міжнародній організації. А у травні 1974 року в ході офіційного візиту до Пекіну Прем'єр-міністра Малайзії Абдул Разака між двома країнами було встановлено дипломатичні відносини» [18, с. 36].

Першим Прем'єр-міністром Малайзії був Тунки Абдул Рахман Путра аль-Хадж (1957–1969 рр.). Тоді «зовнішня політика Малайзії була спрямована на "виживання" молодої незалежної країни, урядом відкрито сповідувалась антикомуністична політика та

простежувалася тісна співпраця з країнами заходу [та з колишньою метрополією — Великою Британією. — *Авт.*]. Малайзія була сильним противником апартеїду, ініціювала проєкти регіонального співробітництва в межах ASA (1960), MAPHILINDO (1963) та АСЕАН (1967). [...] У жовтні 1957 року уряд країни уклав з Великою Британією Угоду про оборону та взаємодопомогу, згідно з якою остання зберігала на території молодої країни свої війська та військові бази і навіть мала можливість будувати нові. Право розміщувати в Малайзії свої війська у складі стратегічного резерву Британської Співдружності зберігали також Австралія і Нова Зеландія. Ця Угода з військово-політичного боку тісно пов'язувала молоду країну з Великою Британією і накладала значний відбиток на її зовнішню політику, зокрема, країна мала певні зобов'язання щодо співпраці з SEATO, не будучи номінальним членом цього регіонального військового блоку [...]» [14, с. 66–77].

У контексті путінської війни проти України позиція Малайзії виявилася неочікуваною для України і відповідає політиці «беззубого тигра». Було публічно висловлено загальне занепокоєння ситуацією в Україні та заклик до всіх сторін щодо мирних переговорів. Малайзія не лише дотримується в цьому питанні нейтралітету, а й намагається отримати певні «економічні дивіденди» від війни. «Як передає видання Republic World, посол Малайзії в Росії Бала Чандран заявив, що "уряд розгляне будь-який запит з боку РФ щодо продажу напівпровідників та електроніки"» [19]. Уряд Малайзії очевидно не бере до уваги міркувань законності та справедливості дій агресора росії в цій неспровокованій війні, що має бути враховано в подальшій розбудові відносин України з Малайзією.

Висновки. За 68 років існування Малайзії (до 1963 року — Федерації Малайя) як незалежної держави її зовнішня політика еволюціонувала під впливом таких чинників: зміна лідерства в країні, розвиток і зміни в глобальній політиці, регіональні ініціативи, модифікації економічного ландшафту, процес глобалізації, пандемія COVID-19, швидкі зміни інформаційних і комп'ютерних технологій. За весь період малайзійського державотворення ми спостерігаємо пріоритетність регіонального вектора зовнішньої політики.

Сучасні зовнішньополітичні пріоритети зосереджені на трьох основних сферах: багатосторонній регіональній співпраці у

форматі АСЕАН, стимулюванні економічних відносин із країнами Близького Сходу і прагматичних зносинах із великими державами, зокрема КНР і США. Важливим компонентом зовнішньої політики на нинішньому етапі є концепція «Малайзія Мадані», яку оприлюднив у січні 2023 року десятий Прем'єр-міністр А. Ібрагім.

Фундаментальними аспектами зовнішньої політики Малайзії є також прагматичність, гарантування політичної стабільності, нейтральність і підтримка мирних відносин з усіма країнами, незалежно від їхньої ідеології чи політичної системи, економічний добробут, готовність до модернізації, створення сприятливого інвестиційного клімату, регіональна співпраця з партнерами АСЕАН і зміцнення відносин з мусульманськими країнами.

Для українців національно-визвольна війна проти російських загарбників є насамперед боротьбою за виживання. Країна-агресор, рф, вчиняє не лише воєнні злочини та злочини проти людства, а й геноцид громадян України. В очах українців нічим не спровоковане вторгнення росії є міжнародним злочином, протидія якому має стати пріоритетним завданням для всіх країн світу. Однак позиція Малайзії щодо війни в Україні відповідає політиці «беззубого тигра» і залежить не так від імперативу міжнародного права, як від прагматичних інтересів держави. Також нейтральна позиція Малайзії продиктована історично її нейтральним зовнішньополітичним курсом — з огляду на підписання та приєднання до Куала-Лумпурської декларації 1971 року про створення в субрегіоні ПСА зони миру, свободи й нейтралітету та Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії від 1976 року. У публічній комунікації Уряд Малайзії свідомо не засуджує належно росію як агресивного порушника міжнародного права, називає війну «конфліктом», водночас закликаючи сторони до мирних переговорів і дотримання міжнародних зобов'язань. У такій ситуації стає очевидною необхідність активізувати політико-дипломатичні зусилля України на малайзійському напрямі.

1. *Лоссовський І.* Еволюція безпекових концептів у субрегіоні Південно-Східної Азії: малайзійський акцент // Зовнішні справи. № 10. 2011. С. 50–55.
2. Архів МЗС України. Основний фонд. П'яте територіальне управління. Справа № 110. Політичні питання (загальне). Т. 3. 200 арк.

3. *Мацькович О.* Прагматизм і гнучкість як головні фактори зовнішньої політики Малайзії // Аналітичний центр ADASTRA. 8 березня 2022. URL: https://adastra.org.ua/blog/pragmatizm-i-gnuchkist-yak-golovni-faktori-zovnishnoyi-politiki-malajziyi
4. *Лоссовский И.* Формирование стратегий национальной и региональной безопасности в контексте интеграционных процессов в Юго-Восточной Азии // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Вип. 18. 2012. С. 131–144.
5. Yusoff, N.N., Enh, A.M. and Othman, A.A. (2021) 'Malaysia's Foreign Policy towards the Israeli-Palestinian Conflicts: 1957–2014', *AKADEMIKA*, 91(3), pp. 15–26. Available at: https://journalarticle.ukm.my/18456
6. *Крупеня І.* Еволюція зовнішньополітичних пріоритетів Малайзії (1957–2022 рр.) // Політологічний вісник: зб. наук. праць. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2022. Вип. 89. С. 214–231. URL: https://zpv.knu.ua/index.php/pb/article/view/157
7. Tan, A. (2023) 'One year recap of Anwar Ibrahim's foreign policy', *Institute of Strategic & International Studies (ISIS) Malaysia,* 20 December. Available at: https://www.isis.org.my/2023/12/20/one-year-recap-of-anwar-ibrahims-foreign-policy
8. Prime Minister's Office of Malaysia (2023) *Madani concept inclusive to all races, religions — PM Anwar.* Available at: https://www.pmo.gov.my/2023/12/madani-concept-inclusive-to-all-races-religions-pm-anwar
9. DW (2021) 'Ismail Sabri appointed new Malaysian PM', 20 August. Available at: https://www.dw.com/en/malaysia-ismail-sabri-yaakob-appointed-new-prime-minister/a-58916386
10. The Sun (2021) 'PM Launches Malaysia's Foreign Policy Framework', 7 December. Available at: https://www.thesundaily.my/local/pm-launches-malaysia-s-foreign-policy-framework-AE8633345
11. Parameswaran, P. (2019) 'What Does Malaysia's New Foreign Policy Framework Mean for Pakatan Harapan's Approach to the World?', *The Diplomat,* 2 October. Available at: https://thediplomat.com/2019/10/what-does-malaysias-new-foreign-policy-framework-mean-for-pakatan-harapans-approach-to-the-world
12. Ministry of Foreign Affairs of Malaysia (2019) *Foreign Policy Framework of the New Malaysia. Change in Continuity.* Available at: https://www.kln.gov.my/foreign-policy-framework/files/assets/common/downloads/Foreign%20Policy%20Framework.pdf
13. The San Diego Union Tribune (2015) 'The Latest on Rohingya: Australia won't take in migrants', 20 May. Available at: https://www.sandiegouniontribune.com/sdut-the-latest-on-rohingya-officials-to-punish-human-2015may19-story.html
14. Див. за: *Крупеня І.* Зовнішня політика та дипломатична служба Малайзії // Проблеми міжнародних відносин : зб. наук. пр. Серія: Політичні науки. К.: КиМУ, 2020. Вип. 17. С. 61–94. URL: https://vmv.kymu.edu.ua/series/vipusk17/pv_17.pdf; Вильгельм С. Экс-премьер Малайзии предстал перед судом // DW. 3 квітня 2019. URL: https://surl.li/omsove
15. Договір про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії від 24.02.1976. Дата оновлення: 21.12.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/921_001-76#Text

16. Murphy A. M. (2022) 'The 2022 U.S.-ASEAN Summit. A New Era in Relations?', *The National Bureau of Asian Research,* 23 May. Available at: https://www.nbr.org/publication/the-2022-u-s-asean-summit-a-new-era-in-relations
17. Roslan, F. and Ramzi, F. (2016) *Evolution of foreign policy.* Available at: https://prezi.com/eijlqjg12fmt/evolution-of-foreign-policy
18. *Лоссовський І.* Зовнішня політика Малайзії: від колоніальної залежності до регіонального лідерства // Зовнішні справи. № 1. 2010. С. 34–37.
19. *Кудрін Ф.* Як українсько-російська війна випробовує єдність Південно-Східної Азії // Український тиждень. 11 травня 2022. URL: https://tyzhden.ua/iak-ukrainsko-rosijska-vijna-vyprobovuie-iednist-pivdenno-skhidnoi-azii

Iryna Krupenya,
PhD in Political Science,
Associate Professor of the Department of World History,
International Relations and Methods of Teaching Historical Disciplines,
Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko

MAIN DIRECTIONS OF MALAYSIA'S FOREIGN POLICY AND MALAYSIA'S POSITION ON THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Abstract. The article analyses the main directions of Malaysia's foreign policy. It is stated that the main foreign policy priorities of the tenth Prime Minister of Malaysia, Anwar Ibrahim, are focused on three areas: multilateral regional cooperation in the ASEAN format, stimulating economic relations with the countries of the Middle East, and pragmatic relations with major powers, in particular with China and the US. The fundamental aspects of Malaysia's foreign policy are also neutrality and non-alignment, regional security and peace, economic prosperity, international aid, and humanitarian initiatives. The study highlights that an important component of foreign policy at the present stage is the Malaysia Madani concept. It further explains the historically neutral foreign policy course of Malaysia.

It is emphasised that Malaysia's position on the russian-Ukrainian war turned out to be restrained. A general 'concern about the situation in Ukraine' and a call to all parties to peace negotiations were expressed. The author states that Malaysia's position on the war in Ukraine corresponds to the policy of the 'toothless tiger' and depends not so much on the imperative of international law as on the pragmatic interests of the state.

The results of the study have practical significance and can be used in teaching such disciplines as foreign policy of Asian countries, history, political systems and foreign policy of Asian countries, current problems of Asia, regional studies, international relations and world politics, history of world diplomacy, etc. In addition, the results of the study may be useful for employees of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine responsible for the Southeast Asia subregion.

Keywords: ASEAN, APEC, foreign policy, Malaysia Madani concept, Malaysia, neutrality, Southeast Asia (SEA), russian-Ukrainian war.

Юрій Клименко,
Надзвичайний і Повноважний Посол України
в Аргентинській Республіці та в Уругваї й Парагваї
за сумісництвом

ДВОСТОРОННІ ВІДНОСИНИ З АРГЕНТИНОЮ, ПАРАГВАЄМ ТА УРУГВАЄМ У НОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЯХ: досягнення та перспективи

— Ваша Високоповажносте, у попередньому інтерв'ю для наукового щорічника «Україна дипломатична» 2023 року Ви детально описали основні завдання Посольства України в Аргентині, зокрема зміцнення підтримки України на міжнародній арені, посилення гуманітарної допомоги та розвиток двосторонньої співпраці. Як Ви оцінюєте нинішній стан українсько-аргентинських відносин і які пріоритети визначаєте в подальшій роботі з огляду на зміни в політикумі Аргентини?

— Аргентина є одним із важливих партнерів України в регіоні Латинської Америки та Карибського басейну. Суттєві позитивні зрушення в українсько-аргентинських відносинах відбулися після вступу на посаду Глави Аргентинської держави Хав'єра Мілея у грудні 2023 року, а також із розвитком домовленостей, досягнутих під час двосторонньої зустрічі наших президентів у межах інавгураційних заходів у Буенос-Айресі. Впродовж першого року президентства Хав'єра Мілея підтримка України з боку Аргентини зросла і стала системною.

Позиція аргентинського керівництва на підтримку України в її боротьбі за свободу знайшла своє відображення у залученні

Зустріч Президента України Володимира Зеленського та Президента Аргентини Хав'єра Мілея під час візиту українського лідера до Буенос-Айреса

Meeting between President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy and President of Argentina Javier Milei during the Ukrainian leader's visit to Buenos Aires

Аргентини до реалізації Формули миру Президента України Володимира Зеленського. У травні 2024 року Аргентина офіційно приєдналася до окремих пунктів формули — пункту 1 «Радіаційна та ядерна безпека», а також пункту 5 «Виконання Статуту ООН і відновлення територіальної цілісності України» (як співголова відповідної робочої групи). Водночас привертає увагу те, що Аргентина не обмежувалася роботою за цими двома напрямами, а долучалася практично до всіх тематичних заходів у межах формули.

У травні 2024 року Аргентина приєдналася до Коаліції за повернення українських дітей, а в червні минулого року — до Контактної групи з питань оборони України у форматі «Рамштайн».

Окремої згадки заслуговують участь Президента Аргентини Хав'єра Мілея у Глобальному саміті миру в Бюргенштоці, Швейцарія, 15 червня 2024 року та підписання аргентинською стороною підсумкового комюніке цього форуму.

У вересні минулого року Аргентина вперше долучилася до саміту Міжнародної Кримської платформи.

Нині тривають цілеспрямовані зусилля для збереження в поточному році позитивної динаміки двосторонньої взаємодії в нових геополітичних реаліях.

Важливим чинником розвитку українсько-аргентинських відносин є регулярний діалог на рівні глав держав. Починаючи з 2023 року, відбулося чотири телефонні розмови президентів України та Аргентини. Володимир Зеленський і Хав'єр Мілей тричі особисто зустрічалися — у Буенос-Айресі (10 грудня 2023 року), Бюргенштоці (15 червня 2024 року) та Давосі (22 січня 2025 року). Президент Аргентини під час своїх контактів з українським лідером неодноразово заявляв, що Україна й надалі може розраховувати на повну підтримку Аргентини. В нашій державі з нетерпінням очікують на візит Хав'єра Мілея на запрошення Президента Володимира Зеленського.

Серед наших поточних пріоритетів — розвиток усього комплексу двосторонніх відносин, посилення взаємодії у всіх сферах, де є обопільний інтерес.

Важливою залишається підтримка з боку Аргентини українських ініціатив у межах ООН та інших міжнародних організацій у контексті протидії російській агресії та встановлення справедливого й довготривалого миру.

На економічному напрямі спрямовуємо зусилля на забезпечення проведення цього року Шостого засідання Спільної українсько-аргентинської міжурядової Комісії з торговельно-економічного співробітництва, а також організації в його межах двостороннього бізнес-форуму.

Не можна не згадати представленість Аргентини на Міжнародній конференції з питань відновлення України 10–11 липня 2025 року в Римі.

Вкрай важливою в контексті тривалої агресивної війни росії проти нашої держави залишається і взаємодія у сфері гуманітарної допомоги. Протягом 2022–2023 років, у взаємодії з Аргентинським агентством міжнародного співробітництва та гуманітарної допомоги «Білі шоломи» (наприкінці 2023 року було перетворено в однойменну комісію) Міністерства закордонних справ, міжнародної торгівлі та віросповідань Аргентини, українською та єврейською громадами, місцевими підприємствами й організаціями, до України було надіслано 16 партій гуманітарних вантажів загальною вагою майже 142 тонни. Нині спільно з аргентинськими

компаніями та провідними організаціями української діаспори Посольство готує до відправлення 17-ту партію гуманітарної допомоги, яка охоплюватиме, зокрема, портативні електрогенератори, надзвичайно важливі у контексті постійних атак агресора на критичну енергетичну інфраструктуру нашої держави, особливо напередодні осінньо-зимового періоду.

Окремі зусилля докладаються для поглиблення культурних зв'язків і розвитку гуманітарної співпраці. На вересень цього року заплановано проведення Фестивалю української культури в Буенос-Айресі за участю відомого українського творчого колективу «ДахаБраха». В Аргентині є стійкий інтерес до культури та сучасності нашої держави, що пов'язано з героїчною боротьбою українського народу проти російської агресії та історичними зв'язками між двома країнами, що склалися, серед іншого, завдяки активній позиції організованої української громади. Ефективна взаємодія Посольства з Українським інститутом створює додаткові перспективи на цьому напрямі.

— Пане Посол, Ви також представляєте Україну в Уругваї та Парагваї з лютого й квітня 2025 року відповідно. Яка нині динаміка відносин із цими державами і в яких напрямах Ви бачите потенціал для поглиблення співпраці?

— Варто зазначити загалом позитивну динаміку розвитку співпраці з Парагваєм та Уругваєм у політичній сфері. Працюємо над тим, щоб ці держави продовжували підтримку України, передусім на майданчиках міжнародних організацій і форумів.

У цьому зв'язку варто згадати про долучення уругвайської сторони за президентства Луїса Лакальє Поу практично до всіх заходів у контексті реалізації Формули миру Володимира Зеленського. Тодішній Міністр закордонних справ Уругваю Омар Паганіні взяв участь у першому Саміті миру в червні 2024 року у Бюргенштоці; уругвайська сторона приєдналася до Спільного комюніке заходу.

8 липня 2025 року Палата депутатів Національного конгресу Парагваю ухвалила Декларацію на підтримку України. У цьому документі, серед іншого, заявлено про готовність сприяти всім міжнародним дипломатичним зусиллям, спрямованим на якнайшвидше відновлення суверенітету та територіальної цілісності України, засуджено будь-які спроби анексії, окупації чи привласнення території України з боку росії, а також закликано

Зустріч Посла України в Республіці Парагвай (за сумісництвом) Юрія Клименка з Міністром закордонних справ Парагваю Рубеном Раміресом Лескано під час вручення копій Вірчих грамот

Meeting between Yurii Klymenko, Ambassador of Ukraine to the Republic of Paraguay (concurrently), and Rubén Ramírez Lezcano, Minister for Foreign Affairs of Paraguay, during the presentation of copies of Credentials

парламенти та уряди інших держав світу висловити підтримку суверенітету України.

Під час моїх контактів у Монтевідео й Асунсьйоні 11 та 30 червня 2025 року відповідно з главами зовнішньополітичних відомств цих держав при врученні їм Вірчих грамот Посла України за сумісництвом і уругвайський Міністр Маріо Лубеткін, і його парагвайський колега Рубен Лескано підтвердили солідарність з Україною, а також налаштованість своїх країн на взаємодію з нашою державою задля активізації двосторонніх відносин. З української сторони було висловлено вдячність цим країнам за послідовну підтримку зусиль України у встановленні справедливого та довготривалого миру.

Докладаємо цілеспрямованих зусиль для уможливлення приєднання Парагваю та Уругваю до Міжнародної коаліції за повернення українських дітей.

Вживаємо заходів для активізації контактів на торговельно-економічному напрямі. З Парагваєм продовжуємо роботу над

забезпеченням проведення до кінця поточного року Другого засідання Спільної українсько-парагвайської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва, а також організації в його межах двостороннього бізнес-форуму.

З уругвайською стороною працюємо над запровадженням механізму двосторонніх економічних консультацій. Триває підготовчий процес із заснування в найближчому майбутньому Посольства України в Уругваї з резиденцією в Монтевідео.

У фокусі уваги — розширення зв'язків зі згаданими країнами в культурно-гуманітарній сфері.

— Поглиблення економічної співпраці між нашою країною та державами Латинської Америки потребує не лише політичної волі, а й сталого інтересу з боку бізнесу. Чи вдається нині формувати такі стійкі економічні зв'язки? Які інструменти могли б посприяти виходу українських компаній на ринки країн Вашої акредитації?

— Поглиблення економічної взаємодії між Україною та державами Латинської Америки, зокрема з країнами нашої акредитації та відповідальності, продовжується попри тривалу повномасштабну агресію з боку росії, порушення глобальних логістичних ланцюгів та економічні виклики у країнах регіону. Незважаючи на російську війну, з 2024 року є позитивна динаміка в зовнішній торгівлі нашої держави з Аргентиною, Уругваєм і Парагваєм, що зумовлено суттєвим потенціалом для розвитку сталих торговельно-економічних зв'язків.

Водночас Аргентина залишається найбільшим торговельним партнером України серед країн відповідальності. Зокрема, у першому кварталі 2025 року обсяги взаємної торгівлі товарами становили 25,6 мільйона доларів США та збільшилися на 66% до аналогічного періоду 2024 року. Загалом за минулий рік товарообіг склав 62,5 мільйона доларів США та зріс на 13% (до 2023 року), зокрема експорт — на 7%. Вагомим стало зростання з початку поточного року постачань української продукції до Аргентини майже на 40%, що свідчить про поступове відновлення позитивних тенденцій.

За вказаний період відносне лідерство за збільшенням обсягів українського експорту припадає на Парагвай, постачання вітчизняних товарів на ринок якого зросли у понад 14 разів (переважно в сегменті інструментів, хімічної продукції та оптичних приладів). Експорт з України до Уругваю за цей же період практично

подвоївся, зокрема й завдяки машинобудівній, фармацевтичній продукції тощо. І хоча обсяги зовнішньої торгівлі нашої держави з цими країнами наразі залишаються незначними, вказані тенденції підтверджують суттєві можливості для їх подальшого нарощування.

Формування сталих двосторонніх економічних зв'язків посилюється також завдяки використанню важливих інституційних механізмів, зокрема міжнародної платформи «Nazovni»[1], яка дає українським експортерам змогу шукати місцевих ділових партнерів, брати участь у провідних міжнародних ярмарково-виставкових заходах, а також отримувати широкий спектр інформації про перспективи виходу на ринки країн акредитації та відповідальності. Крім цього, зацікавлені аргентинські, парагвайські й уругвайські компанії мають можливість розміщувати на вказаній програмній платформі свої заявки на імпорт відповідної продукції з України, що суттєво спрощує процес віднайдення надійних українських постачальників.

Окремо хотів би зауважити наявність спільних міжурядових комісій з питань торговельно-економічного співробітництва з Аргентиною та Парагваєм, які дають змогу підтримувати системний двосторонній діалог, розвивати весь спектр відносин на зазначеному напрямі та слугують гарним майданчиком для обговорення перспектив реалізації взаємовигідних проєктів, зокрема у сферах агропромисловості, енергетики, машинобудування, нафтогазового комплексу, фармацевтики, IT тощо.

У цьому зв'язку Посольство цілеспрямовано працює над організацією протягом другого півріччя 2025 року чергових засідань вказаних міжурядових комісій, а також двосторонніх бізнес-форумів у їхніх межах, які мають стати каталізаторами виходу українських компаній на перспективні місцеві ринки. Попередню готовність до проведення таких спільних ділових заходів уже висловили Торгово-промислова палата України, Аргентинська палата торгівлі та послуг, Аргентино-українська палата торгівлі та промислу, а також Промислова спілка Парагваю.

Важливим напрямом взаємодії є також потенційне долучення країн акредитації та відповідальності до реалізації проєктів із відновлення інфраструктури та повоєнної відбудови України (передусім із використанням ресурсів міжнародних фінансових інституцій). Зокрема, цього року Посольство вжило системних

[1] Nazovni (2022). Available at: https://nazovni.online

заходів для забезпечення участі представників Аргентини та Уругваю на високому рівні в Конференції з питань відновлення України 10–11 липня 2025 року в Римі.

Триває ґрунтовна робота дипустанови з відкриття нових ринків для української продукції рослинного та тваринного походження. Зокрема, у співпраці з Держпродспоживслужбою України та Національною службою здоров'я тварин та якості харчових продуктів Аргентини опрацьовуються питання доступу на аргентинський ринок соняшнику і кукурудзи, експорту тваринної продукції та кормів тощо. Серед важливих результатів на цьому напрямі хотів би зазначити загальне погодження на початку серпня цього року фітосанітарних вимог для експорту до Аргентини насіння соняшнику для посіву, що стало спільним досягненням у роботі українських й аргентинських компетентних органів, за підтримки Посольства.

Наостанок, попри географічну віддаленість країн акредитації та відповідальності, хотів би закликати українські ділові кола активніше долучатися до розбудови торговельно-економічних зв'язків із місцевими партнерами, участі у провідних міжнародних виставково-ярмаркових заходах, передусім з огляду на суттєвий потенціал країн регіону та перспективність місцевих ринків для широкого спектру вітчизняних товарів і послуг.

— Аргентина стала однією з небагатьох країн Латинської Америки, які публічно підтримали ініціативу «Bring Kids Back UA». Ба більше, офіційний Буенос-Айрес долучився до групи з чотирьох держав, яка збирає інформацію про полонених українців, зокрема дітей. Пане Посол, які формати взаємодії з аргентинськими органами влади та правозахисними організаціями Ви вважаєте найефективнішими для сприяння цьому процесу?

— Дійсно, ми щиро вдячні Аргентині за приєднання у травні минулого року до Міжнародної коаліції за повернення українських дітей та до ініціативи «Bring Kids Back UA».

Ухваленню цих рішень суттєво сприяв візит радниці-уповноваженої Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації Дар'ї Герасимчук до Аргентини. Разом із нею до Буенос-Айреса тоді приїхали двоє українських юнаків, один із яких був повернутий із примусового переміщення, іншого росіяни викрали та тримали в катівнях. Особиста розповідь цих хлопців справила глибоке враження — як на аргентинських посадовців, так і на представників громадянського суспільства. У межах цього візиту

Зустріч делегації на чолі з радницею-уповноваженою Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації Дар'єю Герасимчук у Національному конгресі Аргентини
Meeting of the delegation headed by Daria Herasymchuk, Advisor-Presidential Commissioner for Children's Rights and Child Rehabilitation, at the National Congress of Argentina

відбулися змістовні зустрічі з представниками Національного конгресу, Міністерства закордонних справ, Міністерства юстиції, а також із правозахисними організаціями, ЗМІ тощо.

Обмін відповідною інформацією та координація зусиль нині відбуваються безпосередньо на платформі Міжнародної коаліції, до якої входить Аргентина, та в межах ініціативи «Bring Kids Back UA». Аргентинська сторона, маючи власний трагічний історичний досвід із викраденими та зниклими дітьми періоду диктатури, глибоко розуміє важливість знаходження та повернення дітей у родини. Саме тому її підтримка супроводжується щирою емпатією та зацікавленістю в досягненні конкретних результатів.

Вдячні аргентинській стороні, серед іншого, за приєднання до Заяви Міжнародної коаліції за повернення українських дітей щодо незаконної депортації та примусового переміщення українських дітей РФ від 5 серпня 2025 року. У цьому документі члени Міжнародної коаліції виступили з єдиним закликом до росії: негайно та безумовно повернути українських дітей, чиї імена Україна офіційно передала під час двосторонніх переговорів у Стамбулі 2 червня 2025 року.

Ми високо цінуємо цю солідарність і вважаємо формат взаємодії, який поєднує політичну підтримку й правозахисну експертизу, — найбільш ефективним шляхом поширення спільної мети.

— Крім участі в зусиллях зі звільнення полонених і депортованих українців, Аргентина разом з Естонією співголовує в робочій групі з реалізації п'ятого пункту Формули миру — «Виконання Статуту ООН і відновлення територіальної цілісності України та світового порядку». На яких аспектах ця група зосереджує свою діяльність і як Аргентина поширює це питання на міжнародній арені?

— Участь Аргентини в реалізації п'ятого пункту Формули миру Президента Володимира Зеленського є цілком логічною і закономірною в контексті започаткованого наприкінці 2023 року діалогу на рівні глав держав.

У цьому напрямі аргентинська сторона забезпечила участь депутата Національного конгресу Аргентини, голови Групи дружби з Україною в Палаті депутатів Даміана Арабіа як співголови тематичної конференції щодо пункту 5 Формули миру «Виконання статуту ООН і відновлення територіальної цілісності України та світового порядку», що відбулася 24 жовтня 2024 року у столиці Латвії Ризі, у продовження першого Саміту миру у Швейцарії.

На тлі розв'язаної рф першої колоніальної війни XXI століття аргентинська сторона солідарна з Україною в усвідомленні важливості та необхідності відновлення системи міжнародних відносин, заснованої на Статуті ООН. Офіційний Буенос-Айрес поділяє наше занепокоєння щодо глибоких тріщин у фундаменті міжнародної безпеки й нездатності ООН ефективно реагувати на обурливі порушення її ж статуту.

Аргентинська сторона згодна з Україною в тому, що для імплементації п'ятого пункту Формули миру потрібна насамперед реформа Ради Безпеки ООН. Зокрема, необхідно не допускати зловживання з боку членів РБ ООН правом вето, посилити роль Міжнародного суду ООН і розробити систему заходів для запобігання агресії та ескалації конфліктів.

Член Палати депутатів Національного конгресу Аргентини Даміан Арабіа в межах згаданої конференції запевнив, що його країна підтримує суверенітет і територіальну цілісність

України, а також повноцінну реалізацію Статуту ООН як основоположного документа міжнародного права.

Вдячні аргентинській стороні за її активний внесок, спільно з делегацією Естонії, у розроблення та погодження тексту Спільного комюніке тематичної конференції в Ризі. Розраховуємо на подальшу плідну взаємодію з аргентинськими партнерами з питань реалізації цього документа та забезпечення виконання Статуту ООН, відновлення територіальної цілісності України і світового порядку. Їх успішне розв'язання сприятиме встановленню міцного миру і безпеки у світі.

Акція в центрі Буенос-Айреса за мир та перемогу України
Rally for peace and support for Ukraine in the city centre of Buenos Aires

— У квітні 2024 року українець подав до суду Аргентини позов проти російських окупаційних сил за застосовані до нього тортури, оскільки аргентинське законодавство дозволяє розгляд таких справ на основі принципу універсальної юрисдикції. Це стало першим таким випадком поза межами Європи та США. Ваша Високоповажносте, яку роль може відіграти аргентинська судова система в розслідуванні російських воєнних злочинів та притягненні до відповідальності їх виконавців?

— Подання в Аргентині в квітні 2024 року українським громадянином позову проти представників російських окупаційних сил за застосування тортур є прикладом практичної реалізації принципу універсальної юрисдикції, закріпленого в аргентинському законодавстві. Йдеться про механізм, який дозволяє національним судам розслідувати найтяжчі злочини — як-от воєнні злочини, злочини проти людяності, геноцид — незалежно від того, де вони були скоєні, ким і проти кого. Крім того, аргентинське законодавство дає змогу ініціювати розслідування без потреби у присутності підозрюваного на території країни. Це надзвичайно важливо в умовах, коли більшість виконавців воєнних злочинів залишаються на окупованих територіях або в самій росії, що не співпрацює з міжнародним правосуддям.

Аргентина вже має досвід застосування цього принципу, — зокрема й у справах про злочини диктатур в інших країнах. І тепер, коли йдеться про російську агресію проти України, аргентинська судова система може зробити вагомий внесок у боротьбу з безкарністю. Ми вважаємо, що такі справи посилають чіткий сигнал: злочини проти людяності не мають кордонів, а винні не уникнуть відповідальності.

Віримо, що справедливість є універсальною і аргентинська юриспруденція може стати надійним інструментом у міжнародних зусиллях щодо документування та покарання за російські воєнні злочини.

Крім того, розраховуємо, що Аргентина цього року зможе долучитися до Розширеної часткової угоди із забезпечення створення керівного комітету Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України.

— У 2024–2025 роках українська громада в Аргентині святкувала два вагомі ювілеї: 100-річчя Українського культурного товариства «Просвіта» та 75-річчя Спілки української молоді. Ці річниці засвідчують тяглість культурної присутності України в регіоні. У чому сьогодні полягає внесок української діаспори в Аргентині у справу міжнародної підтримки України? Які формати взаємодії з Посольством і державою Ви вважаєте найефективнішими для посилення цієї ролі?

— Справді, ювілеї, які українська громада в Аргентині відзначила у 2024–2025 роках, — 100-річчя Українського культурного товариства «Просвіта», 75-річчя Спілки української молоді в Аргентині,

а також 75-річчя організації «Пласт» в Аргентині — мають не лише символічне, а й практичне значення. Вони засвідчують не тільки історичну тяглість української присутності в регіоні, а і її незгасну силу, засновану на культурній і громадській активності кількох поколінь.

Внесок діаспори в міжнародну підтримку України є по-справжньому вагомим. Від перших днів повномасштабного вторгнення росії українці в Аргентині продемонстрували єдність і солідарність, — організовуючи публічні акції, марші, інформаційні кампанії, збираючи гуманітарну допомогу у взаємодії з Посольством, місцевими компаніями, неурядовими організаціями та окремими небайдужими аргентинцями.

Надзвичайно важливою є й роль української громади в інформаційній площині — в соціальних мережах, ЗМІ, освітньому середовищі, де вона активно протидіє дезінформації та поширює правду про російську війну в Україні. Попри складну фінансово-економічну ситуацію в Аргентині, українці тут залишаються вірними справі підтримки своєї історичної Батьківщини.

Дуже важливо, що громада має чітку організаційну структуру. Провідну роль відіграє Українська Центральна Репрезентація на чолі з доктором Педро Лиликом, яка об'єднує понад 14 організацій по всій країні. Зокрема, активною є діяльність «Просвіти» під проводом Юрія Данилишина, Спілки української молоді, товариства «Відродження» та організації «Пласт», численних громад у таких провінціях, як Буенос-Айрес, Місьйонес, Чако, Формоса, та інших регіонах.

Посольство України в Аргентині підтримує постійний діалог із громадськими організаціями, спільно реалізовує культурні ініціативи, надає інформаційну підтримку, допомагає в налагодженні контактів з українськими партнерами. Найефективнішою моделлю взаємодії, на нашу думку, є партнерство на засадах відданості українській справі, ініціативності та спільної відповідальності за майбутнє України.

І, як Посол, я щиро вдячний українській громаді в Аргентині за її незламну підтримку, солідарність і щоденну копітку працю.

— Російська дезінформація в Латинській Америці — це не тільки діяльність пропагандистських медіа, а й цілеспрямовані і продумані кампанії впливу. Викриття російської агентурної мережі в Аргентині в червні 2025 року лише підтвердило цей факт. З огляду

Міжнародна конференція «Іноземні маніпуляції інформацією та втручання — глобальні виклики та демократичні відповіді»
International Conference on Foreign Information Manipulation and Interference — Global Challenges and Democratic Responses

на це, наскільки в регіоні зростає увага до теми інформаційних загроз і гібридного впливу з боку росії? Чи є інтерес у вивченні українського досвіду з боку урядів, медіа чи експертного середовища?

— Російська пропагандистська машина завжди була присутня в Латинській Америці — ще з радянських часів — і досі активно працює. Зокрема, такі російські іспанськомовні ресурси, як «RT» і «Sputnik», систематично поширюють у регіоні дезінформацію, маніпулюючи чутливими темами та підступно використовуючи мережі локальних коментаторів у медіапросторі.

Коли стаються резонансні події — як, наприклад, підрив Каховської ГЕС, — частина місцевих журналістів у пошуку інформації в реальному часі ризикує зазнати впливу російських фейків, які агресивно й швидко поширюються.

Викриття в червні 2025 року чергової російської агентурної мережі, яка діяла в Аргентині, лише підтвердило, що йдеться не про випадкові прояви, а про системну, скоординовану діяльність.

У цьому контексті ми констатуємо зростання уваги з боку аргентинських медіа, урядових структур і експертного середовища до теми інформаційних загроз і гібридного впливу.

Помітною є цікавість до вивчення українського досвіду протидії дезінформації. На цьому напрямі ми діємо разом із партнерами. Зокрема, показовим прикладом такої співпраці стала вже друга конференція, яка відбулася 12 травня цього року у Буенос-Айресі за співорганізації посольств Польщі, України, Канади, Франції, Великої Британії, Представництва ЄС, Уряду та законодавчого органу міста Буенос-Айреса, Форуму аргентинської журналістики, а також за участю запрошених міжнародних експертів. Темою заходу стали іноземні інформаційні маніпуляції та втручання як глобальні виклики для демократій. Учасники наголошували на важливості ефективної протидії дезінформації в контексті російської війни проти України. Проведення конференції не лише підвищило обізнаність аргентинської аудиторії щодо масштабів і механізмів російської пропаганди, а й посилило спроможність місцевих медіа й громадянського суспільства до розпізнавання, нейтралізації та публічного викриття деструктивного інформаційного впливу. Конференція засвідчила: лише через міждержавну співпрацю, розвиток критичного мислення, підтримку незалежної журналістики й медіаграмотності можна протистояти хвилі дезінформації, яка загрожує демократичному світу.

— Публічна дипломатія — один із найдієвіших інструментів донесення правди про Україну в умовах війни. Якими формами комунікації, на Вашу думку, вдається найкраще достукатися до аргентинської аудиторії — культурними подіями, просвітницькими ініціативами, публікаціями в медіа чи спільними акціями з діаспорою?

— Публічна дипломатія справді є одним із найдієвіших інструментів донесення правди про Україну в умовах повномасштабної війни. Наш досвід в Аргентині переконує, що ключ до ефективного впливу — у поєднанні форм: культурних подій, освітніх ініціатив, публічних заходів, прямої комунікації з медіа, а також постійної співпраці з українською діаспорою.

Одним з ефективних напрямів є відкриті лекції та живі розмови з аргентинськими студентами, викладачами, аналітиками. Ми регулярно проводимо зустрічі зі студентами аргентинських ЗВО та на майданчиках провідних аналітичних центрів, як-от Аргентинської ради з міжнародних відносин. Під час цих подій я маю змогу особисто пояснювати аргентинській аудиторії природу російської агресії, наголошувати на ролі України

Відкриття виставки художніх праць українських дітей і молоді «Діти війни» в Національному Домі Двохсотріччя
Opening of the *Children of War* exhibition of Ukrainian children's and young people's artworks at the Casa Nacional del Bicentenario

в захисті міжнародного правопорядку, принципів Статуту ООН і спільній відповідальності демократичних країн світу перед викликами глобальній безпеці. Такий формат прямого діалогу є надзвичайно результативним у протидії дезінформації та руйнуванні стереотипів.

Особливе місце посідає культурна дипломатія, — вона дає змогу промовляти до сердець через мистецтво, традиції, емоції. Потужним прикладом є також участь України в Міжнародному книжковому ярмарку в Буенос-Айресі, де цього року, зокрема, наша країна була представлена програмою за участю відомого українського письменника Юрія Андруховича, українських ілюстраторів зі студії «Аґрафка», а також низкою презентацій, виставок, майстер-класів і вже традиційним Днем України.

Символічним жестом, який став ще одним кроком до емоційного зв'язку з Україною, був майстер-клас із писанкарства для представників дипломатичного корпусу та політичного істеблішменту Аргентини напередодні Великодня.

Значного резонансу набула виставка «Діти війни» — з малюнками українських дітей, які переживають травматичний досвід повномасштабної війни. Вона була представлена в листопаді минулого року в Буенос-Айресі та запланована в Уругваї й Парагваї.

Окрему увагу надаємо візуальному контенту. Зокрема, було організовано низку показів документальних фільмів про російські воєнні злочини в Україні. Це, наприклад, стрічки, створені в межах ініціативи «The Reckoning Project: Ukraine Testifies», а також «Чорнобиль 22» та «Звідки куди». В особливому фокусі — тема викрадення російським агресором українських дітей, яку було висвітлено, серед іншого, через показ стрічки «Після дощу: викрадені Путіним діти повертаються додому».

Справжньою культурною подією виявилася демонстрація українського анімаційного фільму «Мавка. Лісова пісня», який викликав позитивний резонанс у місцевої публіки та став містком до глибшого розуміння української традиції, фольклору й естетики.

Особливим складником нашої діяльності залишається вшанування важливих дат української історії — як державних свят, так і трагічних сторінок минулого. Ми традиційно відзначаємо річниці Незалежності України, а також згадуємо головні події, пов'язані з російською агресією проти нашої держави. Значну увагу надаємо й ушануванню пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років. Символічну присутність України в публічному просторі аргентинської столиці підкреслює підсвітка визначних пам'яток Буенос-Айреса в національні кольори до видатних дат нашої сучасної історії.

Звичайно, важливою ланкою в усіх наших зусиллях є українська громада — активна, згуртована, ініціативна.

Серед вагомих досягнень у сфері культурної дипломатії — реалізація низки ініціатив під патронатом Першої леді України Олени Зеленської.

Зокрема, у Буенос-Айресі на туристичних автобусних маршрутах у жовтні минулого року запрацював україномовний аудіогід. Цей проєкт вдалося реалізувати за участю Посольства, підтримки української громади та фінансового сприяння з боку почесного консула України в місті Ла-Плата Педро Лилика, який водночас очолює Українську Центральну Репрезентацію в Аргентині.

День України під час Міжнародного книжкового ярмарку в Буенос-Айресі
Ukraine Day at the Buenos Aires International Book Fair

Ще одним знаковим кроком стало відкриття українських книжкових поличок — спершу в Центральній бібліотеці Буенос-Айреса імені Рікардо Гуіральдеса, а нещодавно — у Парагваї в бібліотеці Автономного університету міста Енкарнасьйон.

На цьому ми не зупиняємось. Нині триває активна робота над залученням університетів Аргентини, Уругваю та Парагваю до Глобальної коаліції українських студій.

Зміцненню української присутності в публічному просторі аргентинської столиці сприяло відкриття Скверу України в парку Третього лютого — одному з центральних зелених масивів Буенос-Айреса, біля пам'ятника Тарасові Шевченку, встановленого ще 1971 року.

Отже, можу сказати, що публічна дипломатія — це не лише інструмент; це стиль нашої постійної присутності, нашої повсякденної роботи. І коли цю роботу вести системно, щиро і з гідністю в обстоюванні правди, — вона обов'язково дає результат.

Дата інтерв'ю: 11 серпня 2025 року

Yurii Klymenko,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Ukraine to the Argentine Republic and concurrently
Ambassador to the Oriental Republic of Uruguay and the
Republic of Paraguay

BILATERAL RELATIONS WITH ARGENTINA, PARAGUAY AND URUGUAY UNDER THE NEW GEOPOLITICAL REALITY: accomplishments and perspectives

— Your Excellency, in your previous interview for the 2023 edition of the* Diplomatic Ukraine *scientific yearbook, you described in detail the main objectives of the Embassy of Ukraine in Argentina, including strengthening support for Ukraine in the international arena, enhancing humanitarian assistance, and developing bilateral cooperation. How do you assess the current state of Ukrainian-Argentine relations, and what priorities do you set for further work given changes in Argentina's political landscape?

— Argentina is one of Ukraine's key partners in Latin America and the Caribbean. Ukrainian-Argentine relations made substantial progress after Javier Milei assumed the presidency of Argentina in December 2023, building on the agreements reached during the bilateral meeting between our presidents at the Buenos Aires inauguration events. During the first year of President Milei's term, Argentina's support for Ukraine grew and developed into a systematic framework.

The Argentine leadership's position in support of Ukraine's struggle for freedom found expression in Argentina's participation in implementing President Volodymyr Zelenskyy's Peace Formula. In May 2024, Argentina officially joined specific points of the Peace Formula — Point 1, 'Radiation and Nuclear Safety', and Point 5, 'Implementation of the UN Charter and Restoration of Ukraine's Territorial

Зустріч Посла Юрія Клименка з Головою Кабінету Міністрів Аргентинської Республіки Гільєрмо Франкосом
Meeting between Ambassador Yurii Klymenko and Argentine Chief of Cabinet Guillermo Francos

Integrity' — acting as co-chair of the respective working group. At the same time, Argentina went beyond these two areas and engaged in almost all thematic events under the Formula.

In May 2024, Argentina joined the Coalition for the Return of Ukrainian Children, and in June that year, it became part of the Ukraine Defence Contact Group in the Ramstein format.

Particularly noteworthy was President Milei's participation in the Global Peace Summit in Bürgenstock, Switzerland, on 15 June 2024, and Argentina's signing of the summit's final communiqué. In September that year, Argentina took part in the International Crimea Platform Summit for the first time.

At present, we are making focused efforts to sustain the positive momentum in bilateral cooperation in the new geopolitical realities.

A key factor in developing Ukrainian-Argentine relations remains regular dialogue at the level of heads of state. Since 2023, Presidents Volodymyr Zelenskyy and Javier Milei have held four telephone conversations and met in person three times: in Buenos Aires (10 December 2023), Bürgenstock (15 June 2024), and Davos (22 January 2025). In his contacts with the Ukrainian leader, President Milei has repeatedly affirmed that Ukraine can continue to count on Argentina's full

support. We in Ukraine eagerly anticipate President Milei's visit to our country at President Zelenskyy's invitation.

Our current priorities include developing the full range of bilateral relations and strengthening interaction in all areas of mutual interest.

Argentina's support for Ukrainian initiatives within the UN and other international organisations remains crucial, particularly in the context of countering russian aggression and achieving a just and lasting peace.

In the economic sphere, we aim to ensure that the Sixth Meeting of the Joint Ukrainian-Argentine Intergovernmental Commission on Trade and Economic Cooperation takes place this year, alongside a bilateral business forum within its framework.

We should also note Argentina's presence at the international Ukraine Recovery Conference (URC 2025) in Rome on 10–11 July 2025.

In the context of russia's ongoing war of aggression against our country, cooperation in humanitarian aid remains vital. During 2022–23, in interaction with the Argentine Agency for International Cooperation and Humanitarian Assistance 'White Helmets' (which was reorganised into a commission of the same name at the end of 2023) under the Ministry of Foreign Affairs, International Trade and Worship of Argentina, as well as with Ukrainian and Jewish communities, local businesses, and other organisations, a total of 16 shipments of humanitarian aid were sent to Ukraine, amounting to approximately 142 tonnes. The Embassy, together with Argentine companies and leading Ukrainian diaspora organisations, is currently preparing the 17th shipment, which will include, in particular, portable electric generators — highly important given the aggressor's constant attacks on Ukraine's critical energy infrastructure, especially on the eve of the autumn–winter period.

We are also working to deepen cultural ties and expand humanitarian cooperation. In September this year, Buenos Aires will host the Ukrainian Culture Festival featuring the renowned Ukrainian music group DakhaBrakha. In Argentina, interest in Ukraine's culture and contemporary life remains strong, linked both to the heroic struggle of the Ukrainian people against russian aggression and to the historical ties between our two nations, formed in part thanks to the active role of the organised Ukrainian community. Effective cooperation between the Embassy and the Ukrainian Institute creates further prospects in this area.

Зустріч Посла України в Східній Республіці Уругвай (за сумісництвом) Юрія Клименка з Міністром закордонних справ Уругваю Маріо Лубеткіним під час вручення копій Вірчих грамот
Meeting between Yurii Klymenko, Ambassador of Ukraine to the Oriental Republic of Uruguay (concurrently), and Mario Lubetkin, Minister for Foreign Affairs of Uruguay, during the presentation of copies of Credentials

— Mr Ambassador, you have also represented Ukraine in Uruguay and Paraguay since February and April 2025. How do you assess the current dynamics of relations with these countries, and in which areas do you see potential to deepen cooperation?

— We observe an overall positive trend in political cooperation with Paraguay and Uruguay. We continue working to secure these countries' support for Ukraine, primarily within the frameworks of international organisations and forums.

In this context, it is worth noting Uruguay's involvement, under President Luis Lacalle Pou, in nearly all activities related to the implementation of President Volodymyr Zelenskyy's Peace Formula. The then Uruguayan Foreign Minister Omar Paganini participated in the First Peace Summit in June 2024 in Bürgenstock; Uruguay joined the summit's Joint Communiqué.

On 8 July 2025, the Chamber of Deputies of the National Congress of Paraguay adopted a Declaration supporting Ukraine. Among other points, the document declares Paraguay's readiness to support all international diplomatic efforts aimed at the swift restoration of Ukraine's sovereignty and territorial integrity, condemns any attempts at annexation, occupation, or appropriation of Ukrainian territory by russia, and calls on parliaments and governments worldwide to express their support for Ukraine's sovereignty.

During my meetings in Montevideo and Asunción on 11 and 30 June 2025, respectively, with the foreign ministers of these countries while presenting my Credentials as Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine accredited concurrently, both Uruguayan Minister Mario Lubetkin and his Paraguayan counterpart Rubén Lezcano reaffirmed their countries' solidarity with Ukraine and expressed

their commitment to engage actively with Ukraine to strengthen bilateral relations. We expressed gratitude for their consistent support of Ukraine's efforts to establish a just and lasting peace.

We make targeted efforts to facilitate Paraguay and Uruguay's accession to the International Coalition for the Return of Ukrainian Children.

We take measures to activate contacts in trade and economic cooperation. With Paraguay, we continue working to ensure the Second Meeting of the Joint Ukrainian-Paraguayan Commission on Trade and Economic Cooperation takes place before the end of this year, including organising a bilateral business forum within its framework. We are working with Uruguay to set up a mechanism for bilateral economic consultations. Preparations are underway to establish shortly the Embassy of Ukraine in Uruguay, with its residence in Montevideo.

We focus on expanding ties with these countries in the cultural and humanitarian spheres.

— Deepening economic cooperation between your country and the Latin American countries requires not only political will but also sustained interest from the business community. Are you currently able to establish such stable economic ties? What tools could facilitate Ukrainian companies' entry into the markets of the countries under your accreditation?

— Despite russia's ongoing full-scale aggression, disruptions in global supply chains, and economic challenges in the region, Ukraine continues to deepen economic cooperation with Latin American countries, particularly those within the scope of our accreditation and responsibility. Since 2024, Ukraine's foreign trade with Argentina, Uruguay, and Paraguay has shown positive growth, reflecting significant potential to develop sustainable trade and economic links.

Currently, Argentina remains Ukraine's largest trading partner among the countries covered by our Embassy. In the first quarter of 2025, bilateral trade in goods totalled $25.6 million, representing a 66% increase compared with the same period in 2024. Over the past year, total trade reached $62.5 million, up 13% on 2023, with exports rising by 7%. Since the beginning of this year, shipments of Ukrainian goods to Argentina have grown by almost 40%, signalling a gradual recovery of positive trends.

Paraguay leads in the relative growth of Ukrainian exports during this period, with deliveries to its market increasing more than fourteenfold — mainly in tools, chemical products, and optical

instruments. Ukrainian exports to Uruguay nearly doubled over the same period, particularly due to machinery, pharmaceuticals, and other products. Although overall trade volumes with these countries remain modest, these trends confirm considerable opportunities for further expansion.

Important institutional mechanisms, including the Nazovni[1] international platform, also benefit the establishment of sustainable bilateral economic ties. This platform enables Ukrainian exporters to find local business partners, participate in leading international trade fairs and exhibitions, and access a broad range of information on prospects for entering the markets of the countries of accreditation and responsibility. Additionally, interested Argentine, Paraguayan, and Uruguayan companies can post import requests for relevant Ukrainian products on the platform, that significantly simplifies finding reliable Ukrainian suppliers.

I would also like to highlight the existence of joint intergovernmental commissions on trade and economic cooperation with Argentina and Paraguay. These commissions are destined to support systematic bilateral dialogue, develop the full range of relations in this field, and serve as excellent venues for discussing mutually beneficial projects, particularly in agribusiness, energy, machinery, oil and gas, pharmaceuticals, IT, and other sectors.

In this context, the Embassy is actively working to organise meetings of these intergovernmental commissions and related bilateral business forums in the second half of 2025, designed to serve as catalysts for Ukrainian companies' entry into promising local markets. The Ukrainian Chamber of Commerce and Industry, the Argentine Chamber of Commerce and Services, the Argentine-Ukrainian Chamber of Commerce and Industry, and the Paraguayan Industrial Union have already expressed preliminary readiness to hold such joint business events.

A key area of cooperation also includes the potential participation of the countries of accreditation and responsibility in Ukraine's infrastructure recovery and post-war reconstruction projects, primarily leveraging international financial institution resources. In particular, this year the Embassy implemented systematic measures to secure high-level participation of Argentine and Uruguayan representatives at the Ukraine Recovery Conference (URC 2025) in Rome on 10–11 July 2025.

[1] Nazovni. URL: https://nazovni.online

The Embassy continues thorough work to open new markets for Ukrainian plant and animal products. Specifically, in cooperation with Ukraine's State Service for Food Safety and Consumer Protection and Argentine National Service of Agri-Food Health and Quality, we are addressing market access issues for sunflower seeds, corn, animal products, and feed in Argentina. Notably, a key achievement in this area is the principal approval, in early August this year, of phytosanitary requirements for exporting sunflower seeds for sowing to Argentina — a collaborative accomplishment of Ukrainian and Argentine competent authorities, facilitated by the Embassy.

Finally, despite the geographical distance between the countries of accreditation and responsibility, I would like to encourage Ukrainian business circles to actively engage in building trade and economic ties with local partners and to participate in leading international trade fairs and exhibitions, given the region's significant potential and the promising prospects of local markets for a broad range of Ukrainian goods and services.

— Argentina became one of the few Latin American countries publicly supporting the Bring Kids Back UA initiative. Moreover, the official Buenos Aires joined a group of four countries collecting information on Ukrainians in captivity, including children. Ambassador, which formats of cooperation with Argentine authorities and human rights organisations do you consider most effective in advancing this process?

— Indeed, we sincerely thank Argentina for joining the International Coalition for the Return of Ukrainian Children and the Bring Kids Back UA initiative in May last year.

The visit of Daria Herasymchuk, Advisor-Presidential Commissioner for Children's Rights and Child Rehabilitation, to Argentina significantly contributed to these decisions. She arrived in Buenos Aires together with two Ukrainian teenagers — one returned from forced displacement, the other abducted by russians and detained in captivity. Their personal accounts profoundly impacted Argentine officials and civil society representatives. As part of the visit, meaningful meetings took place with members of the National Congress, the Ministry of Foreign Affairs, International Trade and Worship, the Ministry of Justice, as well as with human rights organisations and the media.

Information exchange and coordination of efforts now occur directly through the International Coalition platform, that Argentina is a part of, and within the Bring Kids Back UA. The Argentine side,

drawing on its own tragic historical experience of abducted and disappeared children during the dictatorship, deeply understands the importance of finding and returning children to their families. For this reason, Argentina's support comes with genuine empathy and a strong interest in achieving tangible results.

Additionally, we appreciate Argentina's accession to the Statement of the International Coalition for the Return of Ukrainian Children of 5 August 2025 on the Unlawful Deportation and Forced Transfer of Ukrainian Children by the Russian Federation. In this document, members of the International Coalition issued a unified call to russia to immediately and unconditionally return Ukrainian children whose identities Ukraine officially submitted during bilateral talks in Istanbul on 2 June 2025.

We highly value this solidarity and regard the format of cooperation combining political support and human rights expertise as the most effective way to advance our shared goal.

— In addition to participating in efforts to secure the release of Ukrainian prisoners of war and deported civilians, Argentina, together with Estonia, co-chairs the working group on implementing the fifth point of the Peace Formula — 'Implementation of the UN Charter and restoration of Ukraine's territorial integrity and the world order'. What aspects does this group focus on, and how does Argentina promote the issue in the international arena?

— Argentina's involvement in implementing the fifth point of President Volodymyr Zelenskyy's Peace Formula is logical and consistent in the context of the presidential-level dialogue launched at the end of 2023.

In this regard, Argentina arranged for Damián Arabia, a member of the National Congress and chair of the Friendship Group with Ukraine in the Chamber of Deputies, to co-chair the thematic conference on Point 5 of the Peace Formula, 'Implementation of the UN Charter and restoration of Ukraine's territorial integrity and the world order', held on 24 October 2024 in Riga, Latvia, following the First Peace Summit in Switzerland.

Amid russia's first colonial war of the 21st century, Argentina actively expresses solidarity with Ukraine, recognising the importance and necessity of restoring the international relations system based on the UN Charter. Official Buenos Aires shares our concern about the deep cracks in the foundations of international security and the

UN's inability to respond effectively to blatant violations of its own Charter.

Argentina agrees with Ukraine that implementing the fifth point of the Peace Formula requires, above all, reform of the United Nations Security Council. In particular, it is necessary to prevent UNSC members from abusing their veto power, strengthen the role of the International Court of Justice, and develop a system of measures to prevent aggression and conflict escalation.

During the aforementioned conference, Mr Arabia reaffirmed that his country supports Ukraine's sovereignty and territorial integrity, as well as the full implementation of the UN Charter as a fundamental document of international law.

We appreciate Argentina's, together with the Estonian delegation, active contribution to drafting and approving the text of the Joint Communiqué of the thematic conference in Riga. We look forward to continuing our productive cooperation with Argentine partners in implementing this document, ensuring compliance with the UN Charter, and restoring Ukraine's territorial integrity and the world order. Successfully addressing these issues will help establish lasting peace and security worldwide.

— In April 2024, a Ukrainian citizen filed a lawsuit in an Argentine court against members of the russian occupation forces for torturing him, as Argentine law allows such cases under the principle of universal jurisdiction. This marked the first such case outside Europe and the United States. Your Excellency, what role can Argentina's judicial system play in investigating russian war crimes and holding perpetrators accountable?

— The filing in Argentina in April 2024 by a Ukrainian citizen of a lawsuit against members of the russian occupation forces for torture serves as a practical example of the application of the principle of universal jurisdiction enshrined in Argentine law. This mechanism allows national courts to investigate the gravest crimes — including war crimes, crimes against humanity, and genocide — regardless of where they were committed, by whom, or against whom. Furthermore, Argentine legislation enables investigations to be initiated without requiring the suspect's presence on national territory. This is especially important given that most perpetrators of war crimes remain in the occupied territories or in russia itself, which does not cooperate with international justice.

Семінар в університеті «CEMA» (місто Буенос-Айрес) на тему: «Про війну проти України від першої особи. Нові виклики у сфері захисту прав людини та можливості співпраці з Аргентинською Республікою»

Seminar at the University of CEMA (Buenos Aires) on the subject: First-Person View of the War Against Ukraine. New Challenges in the Field of Human Rights Protection and Opportunities for Cooperation with the Argentine Republic

Argentina already has experience applying this principle, including in cases concerning crimes committed under dictatorships in other countries. Now, concerning russian aggression against Ukraine, the Argentine judicial system can significantly contribute to combating impunity. We believe that such cases send a clear signal: crimes against humanity have no borders, and perpetrators cannot escape accountability.

We are confident that justice is universal, and Argentine jurisprudence can become a reliable instrument in international efforts to document and punish for russian war crimes.

Moreover, we anticipate that Argentina will be able to join the Enlarged Partial Agreement this year to ensure the establishment of a steering committee for the Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine.

— In 2024–25, the Ukrainian community in Argentina celebrated two significant anniversaries: the 100th anniversary of the Prosvita Ukrainian Cultural Society and the 75th anniversary of the Ukrainian Youth Association. These anniversaries demonstrate the enduring cultural presence of Ukraine in the region. What is the Ukrainian diaspora's contribution to Argentina in securing international support for Ukraine? Which forms of engagement with the Embassy and the state do you consider most effective for strengthening this role?

— Indeed, the anniversaries that the Ukrainian community in Argentina marked in 2024–25 — the 100th anniversary of the Prosvita Ukrainian Cultural Society, the 75th anniversary of the Ukrainian Youth Association in Argentina, and the 75th anniversary of the Plast organisation in Argentina — carry not only symbolic but also practical significance. They highlight both the historical continuity of Ukrainian presence in the region and its enduring strength, rooted in the cultural and civic activity of multiple generations.

The diaspora makes a substantial contribution to international support for Ukraine. From the first days of russia's full-scale invasion, Ukrainians in Argentina demonstrated unity and solidarity by organising public actions, marches, information campaigns, and collecting humanitarian aid in cooperation with the Embassy, local companies, NGOs, and concerned Argentine citizens.

The Ukrainian community also plays a crucial role in the information sphere — on social media, in the media, and in education — actively countering disinformation and spreading the truth about russia's war in Ukraine. Despite Argentina's complex financial and economic situation, Ukrainians there remain committed to supporting their historical homeland.

Importantly, the community maintains a clear organisational structure. The Ukrainian Central Representation, led by Dr Pedro Lylyk, unites more than 14 organisations across the country. Prosvita Ukrainian Cultural Society, led by Yurii Danylyshyn, the Ukrainian Youth Association, the Vidrodzhennia society, the Plast organisation, and numerous local communities in provinces such as Buenos Aires, Misiones, Chaco, Formosa, and other regions actively contribute.

The Embassy of Ukraine in Argentina maintains constant dialogue with civic organisations, jointly implements cultural initiatives, provides information support, and helps establish contacts with Ukrainian partners. In our view, the most effective engagement model

is a partnership based on dedication to the Ukrainian cause, initiative, and shared responsibility for Ukraine's future.

As Ambassador, I sincerely thank the Ukrainian community in Argentina for its unwavering support, solidarity, and daily dedicated work.

— Russian disinformation in Latin America involves not only the work of propaganda media, but also deliberate and well-planned influence campaigns. The exposure of a russian agent network in Argentina in June 2025 confirmed this fact. In this context, to what extent has the region's attention to the issue of information threats and hybrid influence from russia increased? Are governments, media, or experts interested in learning from Ukraine's experience?

— Russia's propaganda machine has operated in Latin America since soviet times and continues to function actively. In particular, russian Spanish-language outlets such as *RT* and *Sputnik* systematically spread disinformation across the region, manipulating sensitive topics and cunningly exploiting networks of local commentators in the media space.

When high-profile events occur — such as the destruction of the Kakhovka HPP — some local journalists, in their search for real-time information, risk exposure to russian falsehoods, which spread aggressively and quickly.

The June 2025 exposure of yet another russian agent network operating in Argentina confirmed that these activities are not isolated incidents, but rather a systematic and coordinated operation.

In this context, we observe growing attention from Argentine media, government agencies, and the expert community to the topic of information threats and hybrid influence.

Interest in studying Ukraine's experience in countering disinformation is evident. We work on this front together with partners. A notable example of such cooperation was the second conference, held on 12 May this year in Buenos Aires, co-organised by the embassies of Canada, France, Poland, Ukraine, and the United Kingdom; the EU Delegation; the Government and Legislative Assembly of the City of Buenos Aires; the Argentine Journalism Forum; and with the participation of invited international experts. The conference focused on foreign information manipulation and interference as global democratic challenges. Participants emphasised the importance of effective counter-disinformation measures in the context of russia's war against Ukraine. The event not only raised Argentine public awareness of the scale and

mechanisms of russian propaganda, but also strengthened the capacity of local media and civil society to recognise, neutralise, and publicly expose destructive information influence. The conference demonstrated that it is only through interstate cooperation, the promotion of critical thinking, and the support of independent journalism and media literacy that we can resist the wave of disinformation threatening the democratic world.

— Public diplomacy ranks among the most effective tools for conveying the truth about Ukraine during wartime. In your opinion, which forms of communication work best with an Argentine audience — cultural events, educational initiatives, publications in the media, or joint activities with the diaspora?

— Public diplomacy truly ranks among the most effective tools for conveying the truth about Ukraine during the full-scale war. Our experience in Argentina shows that the key to effective impact lies in combining formats: cultural events, educational initiatives, public gatherings, direct engagement with the media, and ongoing cooperation with the Ukrainian diaspora.

One efficient approach involves open lectures and face-to-face discussions with Argentine students, professors, and analysts. We regularly meet with students of Argentine universities and at leading think tanks such as the Argentine Council for International Relations. During these events, I can personally explain to the Argentine audience the nature of russian aggression, emphasise Ukraine's role in defending the international legal order and the principles of the UN Charter, and stress the shared responsibility of the world's democracies in confronting global security challenges. This format of direct dialogue works exceptionally well for countering disinformation and dismantling stereotypes.

Cultural diplomacy holds a special place — it allows us to speak to hearts through art, traditions, and emotions. A powerful example is Ukraine's participation in the Buenos Aires International Book Fair, where this year our country presented a programme featuring renowned Ukrainian writer Yuri Andrukhovych, illustrators from the Agrafka studio, and a series of presentations, exhibitions, workshops, and the now-traditional Ukraine Day.

A symbolic gesture that further strengthened Argentina's emotional connection with Ukraine was a *pysanka* (Easter egg-decorating) workshop for members of Argentina's diplomatic corps and political establishment ahead of Easter.

Відкриття української книжкової полички в Автономному університеті міста Енкарнасьйон (Республіка Парагвай)

Opening of the Ukrainian bookshelf at the Autonomous University of Encarnación (Republic of Paraguay)

The *Children of War* exhibition — featuring drawings by Ukrainian children experiencing the trauma of full-scale war — drew significant attention. It opened in Buenos Aires in November last year and will be shown in Uruguay and Paraguay.

We also place strong emphasis on visual content. For example, a series of screenings of documentaries about Russian war crimes in Ukraine was organised, including films created within The Reckoning Project: Ukraine Testifies initiative, as well as *Chornobyl 22* and *In the Rearview*. The topic of Ukrainian children abducted by the russian aggressor received special focus, notably through the screening of *After the Rain: Putin's Stolen Children Come Home*.

A true cultural highlight was the screening of the Ukrainian animated film *Mavka: The Forest Song*, which received a warm reception from local audiences and served as a bridge to a deeper understanding of Ukrainian traditions, folklore, and aesthetics.

An essential part of our work involves honouring important dates in Ukrainian history — both state holidays and tragic events. We traditionally mark Ukraine's Independence Day and recall key moments linked to russian aggression against our country. We also devote considerable attention to commemorating the 1932–33 Holodomor victims. Illuminating iconic landmarks in Ukraine's national colours on significant historical dates reinforces Ukraine's symbolic presence in Buenos Aires's public space.

Of course, the Ukrainian community plays an essential role in all our efforts — active, united, and driven.

Our notable achievements in cultural diplomacy include initiatives supported by Olena Zelenska, Ukraine's First Lady.

For example, in October last year, visitors to Buenos Aires could explore the city with a new Ukrainian-language audio guide on tourist bus routes. This project became possible through the involvement of the Embassy, the support of the Ukrainian community, and financial assistance from Ukraine's Honorary Consul in La Plata, Pedro Lylyk, who also heads the Ukrainian Central Representation in Argentina.

Another significant step involved opening Ukrainian bookshelves — first at the Ricardo Güiraldes Central Library in Buenos Aires and, more recently, at the Autonomous University of Encarnación library in Paraguay.

Our work does not stop there. We are now actively engaging universities in Argentina, Uruguay, and Paraguay to join the Global Coalition of Ukrainian Studies.

The opening of Paseo Ucrania (Ukraine Lane) in the Parque Tres de Febrero — one of the city's central green spaces — near the 1971 monument to Taras Shevchenko further strengthened the Ukrainian presence in Buenos Aires's public space.

In short, public diplomacy is not just a tool; it is the style of our constant presence, our daily work. And when you approach that work systematically, sincerely, and with dignity in defending the truth, it inevitably delivers results.

Interview dated 11 August 2025

Наталія Аношина,
Тимчасова повірена у справах України
в Королівстві Бельгія (2022 – серпень 2025 року),
кандидатка юридичних наук, заслужений юрист України,
нагороджена орденом Корони (Бельгія)

КОРОЛІВСТВО БЕЛЬГІЯ: УНІКАЛЬНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ КРАЇНИ

Історія становлення Бельгії як незалежної держави. За рішенням Віденського конгресу 1815 року було утворено Королівство Об'єднаних Нідерландів, до якого увійшли сучасні території Нідерландів, Бельгії та Люксембургу. Бельгійці (здебільшого католики та франкомовні) відчували дискримінацію з боку нідерландської влади. Це призвело до «бельгійської революції» 1830 року, основними причинами якої стали релігійні розбіжності, мовне та культурне питання, відсутність політичної представленості бельгійців. Утворений тимчасовий Уряд проголосив 4 жовтня 1830 року незалежність Бельгії. Також було обрано Парламент — Національний конгрес, який розпочав свою діяльність 10 листопада 1830 року та прийняв Конституцію Бельгії 7 лютого 1831 року. Конституція стала однією з найліберальніших конституцій свого часу в Європі й відіграла значну роль у становленні парламентської демократії в Бельгії. Згідно з Конституцією 1831 року Бельгію було проголошено конституційною монархією з двопалатним Парламентом: Палатою представників (нижня палата) та Сенатом (верхня палата); передбачено поділ влади на законодавчу, виконавчу та судову; гарантовано широкі громадянські свободи; задекларовано принцип рівності всіх громадян перед законом; встановлено поділ на провінції та наявність комун; закріплено девіз держави, який використовують і в сьогоденні: «L'Union Fait la Force», що означає «В єдності сила».

Першим Королем Бельгії (офіційний титул — Король бельгійців на підкреслення народної монархії) став син знатного німецького герцога Франца Саксен-Кобург-Заальфельдського Леопольд, який склав присягу 21 липня 1831 року як Леопольд I (щороку в Бельгії 21 липня відзначають національне свято). Серед бельгійських монархів були Леопольд II, Альберт I, Леопольд III, Бодуен I, Альберт II [1]. З 21 липня 2013 року Королем бельгійців є Філіп. Зазначу, що формою звернення до бельгійського монарха є «Ваша Величносте» (англійською мовою — «Your Majesty», як усне звертання в Бельгії також використовують «Sire») [2].

Економічний стрибок країни. Після здобуття незалежності Бельгія стала економічно потужною європейською державою завдяки швидким темпам індустріалізації. Зростання було зумовлене прогресом у виробництві сталі та видобуванні вугілля в регіоні Валлонія, а також збільшенням експорту. На той час Бельгія посідала друге місце у світі з виплавлення сталі. У Фландрії активно розвивалися легка та хімічна промисловості. За обсягами промислового виробництва Бельгія була 12-ю у світі [3]. На цей період припадає зростання міських центрів, розвиток розгалуженої мережі залізниць і поява сильного робітничого руху.

Бельгійські інвестиції в Україну. Варто пригадати, що наприкінці XIX – на початку XX століть бельгійці були одні з перших інвесторів на Сході та Півдні України, зокрема бельгійський капітал було вкладено в підприємства на території сучасних Дніпропетровської, Запорізької, Донецької, Луганської й Одеської областей [4]. Тут працювало понад 80 бельгійських компаній — шахти, гірничодобувні, металургійні, хімічні та машинобудівні підприємства. У 1890-х роках бельгійці побудували металургійні заводи в Маріуполі та Єнакієвому, суднобудівний завод у Миколаєві, розпочали виробництво соди в Лисичанську, виготовили перші трамваї в Одесі, Сімферополі, Харкові, Дніпрі та проклали перші трамвайні лінії в Києві.

Окремо зазначу про бельгійські інвестиції в нафтову промисловість Галичини, які були п'ятими за обсягами іноземними вкладеннями в нафтовидобувну промисловість регіону, включно з містом Борислав на Львівщині [3].

Колоніальне минуле Бельгії. На початку XX століття Бельгія стала колоніальною імперією. Саме за правління Леопольда II було колонізовано Конго (нині — Демократична Республіка

Конго), відоме багатими природними ресурсами, серед яких каучук, мідь, слонова кістка, золото. Населення Конго в той час жорстоко експлуатували та примушували до тяжкої, виснажливої праці; відбувались ампутації кінцівок, катування та вбивства. Експлуатація спричинила смерть майже 10 млн людей у Конго [5] (наразі історичні дослідження подають різні цифри). Цю сторінку в історії Бельгії вважають темною, і її неодноразово обговорювали в Парламенті та суспільстві. Варто зазначити, що 30 червня 2020 року, у 60-ту річницю незалежності ДР Конго, Король Філіп надіслав листа Президентові країни Феліксу Чісекеді, у якому висловив «найглибший жаль за рани минулого» [6]. Це був перший випадок, коли бельгійський монарх визнав жорстокість колоніального правління. Крім того, у червні 2022 року Король Філіп (разом із Королевою Матильдою та бельгійськими високопосадовцями) здійснив перший офіційний шестиденний візит до ДР Конго після сходження на трон 2013 року. За результатами візиту було розпочато «нове партнерство між Бельгією та Демократичною Республікою Конго, не забуваючи минулого та дивлячись у майбутнє» [7]. Водночас на увагу заслуговує той факт, що у 2020–2022 рр. у Парламенті Бельгії працювала спеціальна комісія з колоніального минулого, яка мала вивчити колоніальну історію щодо ДР Конго, а також ще двох бельгійських колоній — Бурунді та Руанди, підготувати можливе офіційне вибачення, розглянути питання репарацій і повернення культурних артефактів. Проте єдності в Парламенті досягнути не вдалося, і рішення про офіційне вибачення наразі не ухвалено [8]. Багато бельгійців, а надто африканського походження, критикують повільний темп переосмислення колоніального минулого. Однак були зроблені символічні кроки з боку Бельгії: демонтаж пам'ятників Леопольду II; відкриття Музею Африки, де на прикладі історичних документів і публікацій визнано насильство колоніалізму, а також представлено африканську культуру з неколоніального погляду; триває процес повернення артефактів до ДР Конго.

Доля Бельгії під час двох світових воєн і подальший фундаментальний вибір країни. Бельгію, попри її проголошений нейтралітет, двічі окупувала Німеччина під час Першої та Другої світових воєн. Обидві війни залишили глибокий слід в історії країни, спричинили значні людські й економічні втрати. Досвід окупацій сприяв посиленню проєвропейської політики після 1945

року. Зокрема, 1949 року Бельгія підписала Північноатлантичний договір і стала одним із членів-засновників НАТО. 1951 року Бельгія була серед фундаторів Європейського об'єднання вугілля і сталі (разом із Францією, Німеччиною, Італією, Нідерландами та Люксембургом), а 1957-го підписала Римські договори про заснування Європейського економічного співтовариства та Європейського співтовариства з атомної енергії. Відповідні кроки заклали підвалини для утворення Європейського Союзу. Місто Брюссель стало столицею інституцій ЄС і штаб-квартирою НАТО.

Перехід Бельгії від унітарного до федеративного устрою. Провідну роль у цьому процесі відіграли шість основних державних реформ, які поступово перетворили країну на федерацію. Перша реформа (1970 р.) сприяла створенню трьох культурних спільнот: нідерландомовної, франкомовної та німецькомовної; друга (1980 р.) призвела до розширення повноважень культурних спільнот та утворення регіонів Фландрія і Валлонія, регіони та спільноти отримали власні уряди і парламенти; третя (1988–1989 рр.) стала головною для утворення регіону Брюссель-Столиця; четверта (1993 р.) перетворила Бельгію на федеративну державу; п'ята (2011 р.) значно розширила повноваження регіонів і спільнот; шоста (2011–2014 рр.) наділила додатковими повноваженнями регіони та спільноти, відбулася реформа Сенату (позбавлено законодавчої компетенції) [9].

Слід зауважити, що всі згадані реформи були спрямовані на врегулювання мовних, культурних і регіональних відмінностей у країні, а також знаходження компромісу задля співіснування Фландрії, Валлонії, Брюсселя та спільнот.

Сучасна Бельгія. Королівство Бельгія є конституційною парламентською монархією з федеративним устроєм. Має кордони з Нідерландами, Люксембургом, Німеччиною та Францією. Загальна чисельність населення — понад 11 млн жителів. Державними мовами є: нідерландська, французька, німецька [10].

Суб'єктами федерації є три регіони (Фландрія, Валлонія, Брюссель-Столиця) та три спільноти за культурно-мовною ознакою: фламандська (складається з населення Фландрії та нідерландомовних жителів регіону Брюссель-Столиця), франкомовна (складається з населення Валлонії та франкомовних жителів Брюсселя-Столиці) і німецькомовна (до неї належить німецькомовне населення Валлонського регіону, що межує з Німеччиною) [11].

Регіони мають широкі повноваження в галузях економіки, соціальної політики, транспорту, довкілля, зовнішньоекономічної діяльності, розвитку інфраструктури, громадського будівництва, енергетики, зайнятості тощо. Спільноти наділені виключною компетенцією в питаннях мови, культури, науки, освіти, соціальної допомоги, охорони здоров'я, молоді та спорту. Регіони і спільноти мають свої парламенти й уряди. Особливістю є те, що суб'єкти федерації є суб'єктами міжнародних відносин і можуть укладати міжнародні договори.

Виконавча влада згідно з Конституцією Бельгії належить Королю, але де-факто її здійснює Уряд, відповідальний перед Парламентом. Король Філіп — сьомий Король бельгійців. У політичній сфері королівська влада не є виключною та одноосібною, а здійснюється за участю міністрів. Виконання обов'язків Короля передбачає взаємодію з представниками бельгійського суспільства. Король і Королева, як і інші члени королівської родини, представляють Бельгію на міжнародному рівні (державні візити, економічні місії, міжнародні зустрічі, офіційні події). Вони також взаємодіють із громадськістю, підтримують ініціативи щодо охорони здоров'я, прав дітей, соціальних і гуманітарних проєктів.

Король призначає Прем'єр-міністра, міністрів Федерального уряду та окремих державних секретарів (нинішній Уряд не має державних секретарів). Склад Уряду підлягає затвердженню з боку Парламенту. Члени Парламенту, які стають урядовцями, втрачають статус депутата. Під час формування Федерального уряду дотримуються принципу збалансованості мовного представництва [12].

Прем'єр-міністром Королівства Бельгія є Барт де Вевер, який 3 лютого 2025 року разом із 14 міністрами Уряду склав присягу перед Королем бельгійців Філіпом. Це сталося після майже восьми місяців переговорів, що призвели до формування коаліції, відомої як «Аризона», що об'єднала 5 політичних партій: «Новий фламандський альянс», «Реформаторський рух», «Залучені», «Вперед», «Християнські демократи і фламандці» [13]. Показово, що Б. де Вевер став першим фламандським націоналістом, який очолив Федеральний уряд Бельгії. Водночас політика Барта де Вевера наразі не викликає суттєвої критики у країні; навпаки, зазначають, що його керівництво тяжіє до знаходження балансу

та компромісу в управлінні федерацією. Зауважу, що перший закордонний візит на посаді очільника Уряду Бельгії Б. де Вевер здійснив до України, демонструючи велику підтримку та солідарність із нашою державою в період протистояння російській повномасштабній збройній агресії.

Законодавчу владу здійснюють спільно Король, Палата представників і Сенат. Сенат складається з 60 сенаторів: п'ятдесятьох делегують парламенти регіонів і спільнот, а десятьох кооптованих обирають самі ж сенатори. Палата представників складається зі 150 депутатів, яких обирають через прямі загальні вибори на 5 років. Федеральні та регіональні вибори відбулися 9 червня 2024 року. Голова Палати представників Бельгії — Петер де Ровер (партія «Новий фламандський альянс»). Голова Сенату Бельгії — Вінсен Блондель (партія «Залучені»).

Цікаві факти про Бельгію. У Фландрії ландшафт визначають переважно міста та порти. Валлонія горбистіша, а надто на Півдні, де лісисті гори Арденни гармонійно поєднують природу та туризм. Бельгія пропонує багато різноманітних видів дозвілля: прогулянки в горах, мальовничим узбережжям Північного моря, катання на велосипедах, конях або сплави водоймами, гольф, відвідування музеїв, замків, міжнародних ярмарків і виставок, антикварних магазинів. У Бельгії проходять всесвітньо відомі музичні фестивалі, як-от «Tomorrowland», «Rock Werchter», «Couleur Café» та «Dour» [14].

Бельгійці регулярно займаються бігом, який став одним із головних видів фізичної активності та частиною сучасного стилю життя; беруть участь у півмарафонах і марафонах. Серед найпоширеніших видів спорту в Бельгії — велоспорт із легендарними перегонцями та численними змаганнями. Варто зауважити, що бельгійці у повсякденні дуже часто користуються велосипедами, що зумовило облаштування окремої інфраструктури: велодоріжок, місць для паркування, окремих світлофорів. Ще одним популярним видом спорту в країні є футбол. До складу національної збірної Бельгії, яка називається «Червоні дияволи», входять гравці провідних іноземних клубів: Кевін де Брюйне, Джеремі Доку, Ромелу Лукаку. У Бельгії розвиваються й інші спортивні дисципліни (теніс, хокей на траві, дзюдо) та відбуваються міжнародні змагання. «Меморіал Ван Дамма» вважають однією з найважливіших легкоатлетичних подій у світі. До речі,

в цих змаганнях щороку беруть участь і виграють призові місця відомі українські легкоатлетки Марина Бех-Романчук, Ірина Геращенко, Юлія Левченко, Ярослава Магучіх. Нарешті, Бельгія добре відома любителям «Формули 1» за свій Гран-прі на трасі Спа — Франкоршам, яку вважають найкрасивішою трасою у світі перегонів «F1».

Бельгія є потужним осередком коміксів і концентрує в собі найбільшу кількість авторів коміксів світу. Вони продовжують традиції найвідоміших бельгійських авторів Ерже («Пригоди Тентена»), Моріса («Щасливчик Люк»), Пейо («Смурфики») і багатьох інших. У столиці є доволі велика кількість муралів, присвячених відомим героям коміксів, а також проводять щорічний фестиваль коміксів.

На окрему увагу заслуговує живопис. Чудові твори «старої школи» фламандських художників, серед яких Пітер Брейгель, Ян ван Ейк, Пітер Пауль Рубенс, а також митців більш пізнього періоду — Поля Дельво та Рене Магрітта — сьогодні експоновані в музеях всього світу. Ян ван Ейк і його брат Губерт створили відомий «Гентський вівтар», який вважають першою великою олійною картиною, що здобула надзвичайно високу популярність.

Бельгія є країною джазових музикантів і батьківщиною Адольфа Сакса, винахідника інструмента, названого на його честь, — саксофона. У 50-х роках Бельгія була центром джазу в Європі. Бельгійці люблять джаз, і його викладають у королівських консерваторіях. Крім того, у країні проходить багато джазових фестивалів: «Brussels Jazz Weekend», «Gent Jazz Festival», «Jazz Middelneim» тощо.

Також це країна гурманів. Однією з візитівок Бельгії є шоколад, популярність якого зумовлена унікальним смаком какао та какао-масла. Перші бельгійські компанії, що спеціалізувалися на виробництві шоколаду, з'явились у другій половині XIX століття. Саме в Бельгії винайшли праліне. Щорічно споживання шоколаду на особу в країні становить приблизно 6 кг, загальний обсяг виробництва — понад 600 тис. тонн, загальний обсяг експорту — більш як 500 тис. тонн, кількість шоколадних і кондитерських фабрик — понад 300 [15]. До речі, при окремих фабриках є магазини, де можна безоплатно продегустувати шоколад. Але є ще два види бельгійських солодощів, які не можна оминути увагою: вафлі (брюссельські та льєзькі, що відрізняються за смаком, розміром і формою) [16] та спекулос (пряне хрустке печиво).

У Бельгії є безліч пивоварень, які виробляють майже 1500 видів пива з використанням різних методів бродіння [17]. Бельгійське пиво має унікальні та неповторні смаки: пряні, фруктові, шоколадні, карамельні, ванільні, цитрусові, гіркі, кислі, винні тощо. Окремо слід виділити трапістське пиво. Особливістю цього пива є те, що його варять ченці в монастирях і воно захищене знаком якості та походження [18].

Країна славиться культовою для бельгійців стравою — картоплею фрі (вона відома як «frieten» або «frites»). Бельгійці вважають, що саме вони наприкінці XVII століття винайшли рецепт приготування картоплі фрі, хоча це твердження є дискусійним [19]. У Бельгії є навіть музей картоплі фрі. Крім того, бельгійці виготовляють понад 300 видів сиру та вважають себе «сирною нацією» [14]. Подібно до трапістського пива, сир виробляють і в монастирях. Бельгійські сири вкрай різні за смаком: вершкові, горіхові, пряні, пікантні, трав'яні, пивні, винні, медові, солоні тощо.

Календар бельгійців насичений розмаїттям фестивалів, карнавалів, релігійних процесій, пам'ятних ходів. Кожен населений пункт береже свої місцеві традиції й організовує власні свята. Наприклад: сатиричний карнавал у місті Алст, карнавал жилів у місті Бенш, парад гігантів у місті Ат, численні карнавали в Брюсселі, Мехелені, Монсі тощо. Щороку в місті Брюгге на свято Вознесіння відбувається Процесія Священної Крові, яку проводять уже понад 700 років. Основною реліквією є скляна ампула зі Святою Кров'ю Ісуса Христа, яка захищена в срібному корпусі та зберігається в однойменній базиліці в Брюгге.

Наукові дослідження. Бельгія входить до 25 кращих країн за рівнем інновацій (відповідно до Глобального інноваційного індексу) [20], бере участь у численних міжнародних наукових програмах: у галузі космічних досліджень, в екологічних програмах на станції «Принцеса Елізабет» в Антарктиці тощо. У країні діють провідні наукові установи та державні дослідницькі центри. Основні напрями досліджень — нанотехнології, біотехнології, фармацевтика, медицина, вакцинологія. Бельгійські вчені регулярно отримують престижні нагороди. Зокрема, 2013 року бельгійський фізик Франсуа Англер став лауреатом Нобелівської премії з фізики за роботу над скалярним бозоном спільно з британським вченим Пітером Гіґґсом [14].

Серед найбільших і найвідоміших міст Бельгії (крім столиці) є:

Антверпен — місто, розташоване в регіоні Фландрія, з населенням понад 500 тис. осіб. Це другий за величиною морський порт Європи (після Роттердама), всесвітній центр торгівлі діамантами (в місті розташований так званий Діамантовий квартал). Антверпен є одним із провідних центрів моди, тут діє престижний осередок модної освіти — Королівська академія витончених мистецтв, а також є Музей моди. Місто знають як батьківщину всесвітньо відомого художника Рубенса, праці якого можна побачити в Музеї Рубенса (свого часу ця будівля була будинком митця) та багатьох соборах Антверпена. У місті є велика кількість музеїв, зокрема й сучасного мистецтва. Як не дивно, однією з його архітектурних перлин є вокзал у формі купольної будівлі, що нагадує собор. Вокзал Антверпена побудований у стилі неоренесансу, необароко й артнуво зі значною кількістю мармуру та вітражів, а також є одним із найкрасивіших вокзалів Європи [21].

Гент — одне з найстаріших міст Бельгії й історична столиця Фландрії. Населення Гента — понад 250 тис. осіб. У місті є відомі собори. Серед них готичний собор Святого Бавона, що бере початок у XII столітті і зберігає багато цінних творів мистецтва, зокрема «Гентський вівтар» 1432 року. Місто також відоме своїми великими площами й ринками, включно з «П'ятничним ринком», який був центром середньовічного міського життя. У Генті багато видатних музеїв, як-от Музей образотворчого мистецтва, де зібрано неоціненну колекцію картин фламандських майстрів XVI–XVII століть, які жили й працювали в місті. Тут розташований Гентський університет — один із найдавніших і найвідоміших у Бельгії, в якому навчається понад 40 тис. студентів [22].

Льєж — місто, розташоване в регіоні Валлонія, з населенням майже 200 тис. осіб. Є історичним центром металургії та вугільної промисловості. Над містом височіє цитадель, яка свого часу слугувала фортецею, а зараз відкриває чудові панорамні краєвиди на Льєж і річку Маас. Пішохідна зона міста найбільша в регіоні Валлонія [23].

Брюгге — надзвичайно мальовниче та затишне місто з унікальною середньовічною архітектурою, розташоване в Західній Фландрії на перетині трьох каналів, у зв'язку з чим його часто

називають «Північною Венецією». Населення становить приблизно 120 тис. осіб. Брюгге входить до Світової спадщини ЮНЕСКО, а 2002 року було Культурною столицею Європи. Брюгге свого часу пережило великий розквіт як центр світової торгівлі в XII–XV століттях завдяки близькості до моря та судноплавним каналам. У місті є багато музеїв, найвідоміші з яких — Музей Грунінге, інтерактивний музей про середньовічне Брюгге, Музей шоколаду, музей бельгійського пивоваріння з дегустаційною залою. Також Брюгге був місцем знімання відомої голлівудської стрічки «Залягти на дно в Брюгге». За межами міста побудований сучасний морський порт Зебрюгге [24].

Намюр — столиця регіону Валлонія. Населення становить приблизно 110 тис. осіб. Намюр розташований у місці злиття двох річок — Маасу та Самбру, що додає йому особливої мальовничості. Місто відоме своєю цитаделлю, однією з найбільших фортець Європи. Символом Намюра є равлик, що пов'язано з неквапливим і спокійним ритмом життя в місті. Щороку тут проходить фестиваль франкомовного кіно [25].

Левен — розташований у Фландрії, з населенням майже 105 тис. осіб. Є осередком найдавнішого в Бельгії Левенського католицького університету, заснованого 1425 року. Відоме у світі як молодіжне й інноваційне місто. Увагу тут привертає міська ратуша, виконана в готичному стилі з численними статуями та витонченим декором. Також у Левені розкинувся найстаріший у Бельгії ботанічний сад 1738 року [26].

Мехелен — розташований у регіоні Фландрія, з населенням понад 85 тис. осіб. Є важливим культурним центром. Місто славиться історичними будівлями, серед яких собор Святого Румбольда з величною дзвіницею (97 м), що входить до Списку світової спадщини ЮНЕСКО, Мехеленська ратуша, перші ренесансні будівлі в Європі. Мехелен вважають світовою столицею карильйонного мистецтва (гра на дзвонах). Тут працює Королівська школа карильйонного мистецтва, одна з найстаріших і найпрестижніших у світі. Зазначу, що в місті на знак солідарності з нашою державою було виконано Державний Гімн України на карильйонах. Мехелен має багатовікові традиції пивоваріння та виробляє легендарне пиво «Gouden Carolus», яке визнане одним із кращих у світі й отримало значну кількість міжнародних нагород [27].

Остенде — бельгійське курортне місто, яке є надзвичайно популярним як серед жителів країни, так і серед туристів. Розташоване на узбережжі Північного моря в Західній Фландрії. Населення становить приблизно 70 тис. осіб. Має доглянуті безплатні пляжі з білим піском. Це місто, де варто скуштувати морепродукти, оскільки всі вони тут найсвіжіші й у великому виборі [28].

Іпр — місто в Західній Фландрії, відоме трагічною історією. Іпр був майже повністю зруйнований під час Першої світової війни, тут вперше було масово застосовано хімічну зброю 1915 року. В місті розташовано багато меморіалів і музеїв воєнної історії, зокрема інтерактивний музей «У полях Фландрії» про жахи війни та долі солдатів [29].

Кортрейк — історичне місто в Західній Фландрії. 1302 року поблизу Кортрейка відбулась Битва золотих шпор, у якій фламандці перемогли французьку армію, що стало символом боротьби за незалежність Фландрії. Місто ще з часів середньовіччя відоме льонарством і виробництвом текстилю, а сьогодні тут працює музей текстилю [30].

Дінан — мальовниче місто в регіоні Валлонія на річці Маас, розташоване під високими скелями з величною цитаделлю. Саме в Дінані народився А. Сакс — винахідник саксофона. І цей музичний інструмент є найважливішим елементом дизайну міста. Дінан вважають найбільш «інстаграмним» містом Бельгії [31].

Спа — маленьке мальовниче місто в регіоні Валлонія, відоме на весь світ мінеральними водами та термальними курортами. Спа славиться природними джерелами, що містять вуглекислий газ, залізо й інші мінерали. Саме від назви міста походить загальновідомий термін «спа», який використовують у всьому світі для позначення оздоровчих курортів і водних процедур. Також тут пролягає одна з найвідоміших у світі трас для автоспорту Спа — Франкоршам і відбуваються перегони «Формули 1» [32].

Дюрбюї — одне з найказковіших міст Бельгії, розташоване в регіоні Валлонія, має мальовничі ландшафти та дивовижну архітектуру. Його часто називають найменшим містом у світі. Популярне серед туристів завдяки замку Дюрбюї, ботанічному парку «Parc des Topiaires» (сад фігур із самшиту) і місцевим делікатесам. У місті є власна броварня з унікальними сортами пива.

Двосторонні українсько-бельгійські відносини надзвичайно активізувалися після початку повномасштабної збройної агресії Росії проти України 24 лютого 2022 року. Підтвердженням цього є як інтенсивний двосторонній діалог на найвищому та високому рівнях, так і незмінна підтримка нашої країни з боку Бельгії на всіх міжнародних майданчиках, зокрема й під час голосування за резолюції ГА ООН щодо України, де Бельгія завжди є співавтором.

Політичний діалог. Важливо зазначити, що з початку російського вторгнення Президент України Володимир Зеленський здійснив шість візитів до Бельгії, в межах яких відбулись аудієнції в Короля бельгійців Філіпа, зустрічі з Главою Уряду Бельгії, відвідання бельгійської військової бази з винищувачами F-16 [33] та військового госпіталю, де лікувались українські захисники [34]. Водночас прем'єр-міністри Бельгії тричі відвідали Україну (двічі — Александер де Кроо, один раз — Б. де Вевер). Крім того, відбулися численні зустрічі Глави Держави з Прем'єр-міністром Бельгії в контексті багатосторонніх заходів (самітів, форумів, конференцій тощо). Бельгія була представлена на рівні Глави Уряду на самітах ініціативи «Зерно з України» та Міжнародної Кримської платформи, Бучанському саміті, третій Міжнародній конференції з питань відновлення України, Глобальному саміті миру (з приєднанням до спільного комюніке), пленарному засіданні «Підтримуй Україну» тощо.

Доцільно згадати онлайн-виступ Президента України В. Зеленського у Федеральному парламенті Бельгії (31 березня 2022 року) [35] у присутності всієї владної верхівки королівства, до якого була прикута безпрецедентна політична та медійна увага. Підкреслю, що це перший виступ президента іноземної держави (у прямому ефірі) в історії Парламенту Бельгії. Перед цим виступом у стінах Палати представників уперше прозвучав Державний Гімн України. Також Прем'єр-міністр Бельгії А. де Кроо мав виступ у Верховній Раді України в межах візиту до Києва (24 лютого 2024 року).

На рівні очільників урядів України та Бельгії відбулося 10 зустрічей: як двосторонніх, так і в межах міжнародних заходів, 2 онлайн-зустрічі (для обговорення наслідків підриву Росією Каховської ГЕС, за результатами якої Бельгія виділила на допомогу Україні 3,5 млн євро; для підписання міжурядової угоди про технічну та фінансову співпрацю, що сприяло виділенню 150 млн євро на відбудову України). Міністри закордонних справ обох

країн провели 15 зустрічей як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівнях.

Активний діалог відбувся й на парламентському рівні. Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук здійснив два візити до Бельгії, під час яких зустрівся з Головою Палати представників Бельгії Еліан Тільйо, Головою Сенату Бельгії Стефані д'Оз, Головою Парламенту Федерації Валлонія-Брюссель Руді Демоттом, а також виступив на спільному засіданні комітетів Палати представників Бельгії та в Парламенті Федерації Валлонія-Брюссель. У Бельгії з робочими візитами перебували перший заступник Голови Верховної Ради України Олександр Корнієнко, заступниця Голови ВРУ Олена Кондратюк. Крім того, Україну з візитом відвідали С. д'Оз, яка виступила в Парламенті з промовою на підтримку нашої країни, голови Комітету закордонних справ Палати представників Бельгії Ельс ван Хоф і бельгійсько-української міжпарламентської групи дружби Жорж Дальмань, а також інші депутати й сенатори Федерального парламенту Бельгії.

Керівники обох парламентів неодноразово зустрічалися на міжнародних майданчиках. Голови Палати представників і Сенату Бельгії брали участь у парламентських самітах Міжнародної Кримської платформи (2023 і 2024 рр.), Бучанському саміті (2025 р.). Беззаперечним підтвердженням повної підтримки України з боку бельгійського Федерального парламенту стали ухвалені резолюції. Зокрема, про рішуче засудження і запровадження суворих санкцій за воєнне вторгнення Російської Федерації на територію України та про підтримку Королівством Бельгія українського народу (8 березня 2022 р.); про засудження агресії Російської Федерації проти України (17 березня 2022 р.); про продовження міжнародного кримінального розслідування актів сексуального насильства, вчиненого в умовах збройного конфлікту в Україні, та виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» (19 травня 2022 р.); про боротьбу з безкарністю за воєнні злочини в Україні (24 червня 2022 р.); про визнання Голодомору 1932–1933 рр. геноцидом українського народу (9 березня 2023 р.); про розроблення європейської правової бази щодо держав, які підтримують тероризм (8 червня 2023 р.); про примусову депортацію українських дітей до Російської Федерації (24 листопада 2023 р.); про підтримку незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах, засудження

агресії Росії проти України та воєнних злочинів росіян, заклик до Росії негайно припинити бойові дії (28 березня 2025 р.) [36; 37].

Позиція Бельгії щодо вступу України до ЄС. У межах головування в Раді ЄС (січень – червень 2024 року) Бельгія надала нашій державі безпрецедентну підтримку. За бельгійського президентства в ЄС було ухвалено рішення про початок переговорів щодо вступу України до Євросоюзу під час першої Міжурядової конференції Україна — ЄС 25 червня 2024 року в Люксембурзі; схвалено 13-й і 14-й пакети санкцій проти Росії; затверджено «Ukraine Facility» — інструмент підтримки економічного розвитку та відновлення України на шляху до ЄС обсягом 50 млрд євро на 2024–2027 роки; ухвалено рішення на рівні ЄС щодо використання заморожених російських активів для підтримки оборони та відновлення України; проведено перший спільний Форум оборонних індустрій Україна — ЄС.

Позиція Бельгії щодо вступу України до НАТО. У питанні підтримки України на шляху до членства в НАТО королівство продемонструвало чітку солідарність, ставши учасником Спільної декларації про підтримку України (12 липня 2023 р.) [38] і підписавши Декларацію про підтримку Бельгією членства України в ЄС і НАТО (26 листопада 2022 р.) [39], а також спільну декларацію про підтримку України з боку Бельгії та Нідерландів на її шляху до ЄС і НАТО та зміцнення військової спроможності (4 травня 2023 р.) [40].

На окрему увагу заслуговує Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Королівством Бельгія [41], укладена 28 травня 2024 року в Брюсселі, в якій чітко визначено основні для України домовленості: «Бельгія продовжуватиме підтримувати Україну стільки, скільки буде потрібно для відновлення її територіальної цілісності в межах міжнародно визнаних кордонів»; «продовжуватиме надавати довгострокову військову підтримку Україні» (строк дії угоди — 10 років); майже 1 млрд євро військової підтримки від Бельгії для України 2024 року; якнайшвидше постачання нашій державі винищувачів F-16; співпраця в оборонній промисловості, у сфері кібербезпеки, гуманітарна допомога, економічна співпраця, політична підтримка, санкції, використання прибутків від заморожених російських активів, підтримка на шляху до членства в ЄС і НАТО та багато інших важливих положень. Особливістю угоди є те, що вона ґрунтовна, всеохопна, відображає конкретні цифри та строки.

Військова підтримка. Бельгія стала однією з перших країн, які почали надавати Україні практичну військову допомогу після початку російської агресії. Наразі королівство передало прямої військової допомоги нашій державі на 1,27 млрд євро, включно з коштами на закупівлю зброї і боєприпасів та участь у коаліціях (авіаційній, артилерійській, морській, бронетанкової техніки, дронів, IT, розмінування) [42]. Ба більше, у травні 2025 р. Уряд Бельгії затвердив новий пакет допомоги для України на 1 млрд євро [43]. Королівство також навчає українських пілотів керуванню винищувачами F-16 і техніків з обслуговування цих літаків [42]. Розпочато активну співпрацю двох країн в оборонно-промисловій сфері, проведено два форуми оборонних індустрій (грудень 2023 р. в Брюсселі, січень 2024 р. в Києві), підписано Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством оборони Бельгії, Міністерством оборони України та Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України [44], бельгійська сторона взяла участь у першому та другому Міжнародних форумах оборонних індустрій у місті Києві (вересень 2023 р., жовтень 2024 р.). У Бельгії неодноразово проходили лікування та реабілітацію важкопоранені українські військовослужбовці.

Енергетична підтримка. Від початку масованих обстрілів Росії по енергетичній інфраструктурі України в жовтні 2022 року було суттєво активізовано взаємодію з Бельгією щодо надання Україні енергетичного обладнання. 2022 року Україна отримала понад 150 генераторів від Бельгії (зокрема й по лінії Міністерства оборони Бельгії) та майже 100 генераторів від бельгійських неурядових організацій. 2023-го Бельгія надіслала до України електрогенераторів на 1,5 млн євро. 2024-го королівство виділило 9 млн євро для відновлення енергетичної інфраструктури України через Програму розвитку ООН.

Міжнародно-правова співпраця. Бельгія приєдналася 2022 року до країн, які звернулися до Міжнародного кримінального суду з проханням розслідувати воєнні злочини та злочини проти людяності, які Росія скоїла на території України; справи України проти Росії щодо застосування Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, що її розглядає Міжнародний суд ООН; міждержавної справи України проти Росії, яку розглядає Європейський суд з прав людини. Крім того, Бельгія підтримала створення Спеціального трибуналу щодо злочину

агресії проти України. 2023 року країна доєдналася до Міжнародної коаліції за повернення українських дітей.

Гуманітарна допомога. Бельгія з першого дня повномасштабної російської агресії надала Україні гуманітарної допомоги на понад 120 млн євро, здебільшого через міжнародні організації. Відповідні кошти спрямовано на медичну допомогу, возз'єднання сімей та інформування про небезпеку від вибухонебезпечних залишків війни через Міжнародний комітет Червоного Хреста; навчальні матеріали та психосоціальну підтримку для дітей, їхніх родин і вчителів через Норвезьку раду у справах біженців; відновлення санітарних приміщень і бомбосховищ у школах через Дитячий фонд ООН, який також допомагає батькам забезпечувати харчування новонароджених і малюків; протидію сексуальному насильству та забезпечення прав жінок через агентства ООН і Фонд підтримки постраждалих; захист прав дітей у збройних конфліктах через Дитячий фонд ООН; а також для Жіночого фонду миру та гуманітарної допомоги (партнерство ООН і громадянського суспільства) і групи експертів ООН з питань верховенства права та сексуального насильства в умовах конфлікту тощо [42].

Важливо наголосити, що Бельгія першою підтримала ініціативу Президента України «Зерно з України», надавши загалом 20 млн євро на експорт українського зерна в країни Африки, які потерпають від голоду.

Відбудова України. Уряд Бельгії виділив 150 млн євро на діяльність Бельгійського агентства з розвитку «Enabel» для відбудови Чернігівської та Київської областей. Агентство відкрило своє представництво в Києві. Основний фокус — енергетика, освіта (відновлення, облаштування укриттів у закладах освіти), охорона здоров'я (відбудова лікарень, надання медичного обладнання, розміщення систем опалення). Також бельгійська сторона бере участь у конференціях з відбудови України (лютий 2023 р., Польща; червень 2023 р., Велика Британія; червень 2024 р., Німеччина; листопад 2024 р., Польща; липень 2025 р., Італія). Крім того, бельгійська інвестиційна компанія «BIO» надала 18 млн євро для підтримки стійкості місцевої економіки (малого та середнього бізнесу). Королівство виділило 10 млн євро через Міжнародну організацію з міграції на відбудову лікарень; 10 млн євро на Програму дій з економічної стійкості Світового банку для підтримки приватного сектору України; 100 млн євро для страхування

експортних операцій з Україною через бельгійське експортно-кредитне агентство «Credendo» [42].

Культурна співпраця між країнами розвивається вкрай динамічно у сферах мистецтва, кіно, музики, освіти та науки. На окрему увагу заслуговує відкриття за активного сприяння Посольства української інсталяції у відомому бельгійському туристичному парку «Міні-Європа». Унікальність цієї події в тому, що в парку розміщено мініатюри лише держав-членів ЄС. Жодна інша країна, яка не є членом Євросоюзу, не представлена мініатюрою в «Міні-Європі». Виняток було зроблено лише для України на знак солідарності керівництва парку з нашою державою в протистоянні російському агресору. Офіційна церемонія відкриття української мініатюри відбулася в липні 2022 року до другого Саміту перших леді та джентльменів, що його ініціювала перша леді України Олена Зеленська. У згаданому саміті взяла участь дружина Прем'єр-міністра Бельгії Аннік Пендерс (онлайн), що навіть самі бельгійці розцінювали як унікальний випадок з огляду на непублічність пані Пендерс. Також слід наголосити, що було активізовано діалог між першою леді України О. Зеленською та Королевою бельгійців Матильдою.

Надзвичайно важливою подією став запуск першого українськомовного аудіогіда в Королівських музеях витончених мистецтв — найпрестижнішому комплексі музеїв Бельгії — за участю Голови Сенату Бельгії Валері де Бю, директора музею Кіма Остерлінка та української громади (вересень 2024 року). До учасників заходу у відеоформаті звернулася перша леді О. Зеленська, під патронатом якої відповідний проєкт реалізують у всьому світі. Крім того, Посольство втілило ще одну благодійну акцію О. Зеленської «Українським дітям — українську книгу»: відкрило спільно з Міністеркою закордонних справ Бельгії Аджою Лабіб українську книжкову поличку в головному бельгійському культурному центрі «BOZAR» (березень 2024 року).

Під патронатом Посольства в Королівських музеях витончених мистецтв було організовано унікальну виставку «У центрі бурі. Модернізм в Україні 1900–1930-х років» (листопад 2023 – січень 2024 рр.), на якій було представлено твори Олександра Богомазова, Михайла Бойчука, Олександри Екстер, Еля Лисицького, Казимира Малевича. На знак солідарності з Україною за рішенням керівництва музею відвідання виставки було безоплатним для українців.

Важливою для України музичною подією стала перемога 2024 року українського скрипаля Дмитра Удовиченка на престижному бельгійському музичному конкурсі молодих скрипалів імені Королеви Єлизавети. Український музикант отримав головний приз — премію Королеви бельгійців Матильди розміром 25 тис. євро, гастролі в Бельгії та за кордоном, а також право користування скрипкою Страдіварі 1708 року упродовж чотирьох років [45].

У Бельгії за сприяння Посольства відбулося безліч показів українських кінострічок, серед яких «20 днів у Маріуполі» Мстислава Чернова, «Мирний-21» Ахтема Сеітаблаєва, «Мирні люди» Оксани Карпович, «Довбуш» Олеся Саніна, «Атлантида» та «Відблиск» Валентина Васяновича, «Стоп-Земля» Катерини Горностай, «Цей дощ ніколи не скінчиться» Аліни Горлової, «Мої думки тихі» та «Люксембург, Люксембург» Антоніо Лукіча. На окрему увагу заслуговує те, що завдяки активним діям Посольства провідний документальний кінофестиваль «DOCVILLE» (м. Левен) скасував показ російського пропагандистського фільму «Росіяни на війні».

Крім того, дипустанова забезпечила проведення численних виставок художніх картин, фотокартин, ікон на ящиках із-під набоїв, дитячих малюнків, фестивалів, концертів, майстер-класів, акцій, демонстрацій, дискусій, конференцій, заходів із громадою, лекцій для української і бельгійської університетської спільноти.

Підсумовуючи, слід зазначити, що Бельгія — це країна, яка виборола незалежність, стала конституційною монархією, стрімко розвивала свою економіку, однією з перших інвестувала в Україну, мала в історії етап колоніального панування над окремими африканськими країнами, зазнала окупації, знущань і значних руйнувань під час Першої та Другої світових воєн попри свій нейтральний статус, співзаснувала ЄС і НАТО. Держава задля знаходження компромісу та врегулювання проблемних аспектів співіснування регіонів і спільнот обрала федеративний устрій, який вважають найскладнішим у світі (зокрема, з погляду розподілу компетенцій) і використовують як приклад під час лекцій у провідних університетах. Бельгія — це держава, яку необхідно розуміти і сприймати з усіма її особливостями, унікальностями та неповторностями. Дороговказом на цьому шляху може бути знайомство з трьома регіонами, трьома спільнотами, відомими туристичними містами та маленькими затишними населеними пунктами, які, власне, й передають увесь колорит країни, назавжди залишаючись у пам'яті.

Королівство вирізняється самобутнім характером, винятковим стилем, архітектурою, культурним розмаїттям, традиціями, вишуканістю гастрономічних смаків, активним способом життя, умінням знаходити баланс між професійною діяльністю і приватним простором.

Попри всю розрізненість через устрій держави, бельгійці об'єднані солідарністю з тими, хто потребує підтримки та допомоги. Так Бельгія, яка віддалена від України на понад 2 тис. кілометрів, стала нам близькою і перетворилася на справжнього друга, який завжди на боці нашої країни. Водночас виведення двостороннього діалогу на нинішній безпрецедентно інтенсивний рівень є свідченням щоденної активної діяльності на всіх рівнях — федеральному, регіональному, на рівні спільнот, а також провінцій і міст. Тільки пріоритетність державних інтересів, відстоювання позиції України, невідкладне опрацювання потреб нашої держави у військовій, енергетичній, гуманітарній, фінансовій сферах та в галузі відбудови, непохитний оптимізм, шлях уперед попри всі виклики, а головне — віра в Перемогу України, дають той результат, який, можливо, легко читається, але здобувається тяжкою працею. Тому цей ритм, досягнення на користь України та активна двостороння співпраця мають залишатися незмінним пріоритетом, адже йдеться передусім про долю України, Європи та всього демократичного світу, за цінності якого українці платять найвищу ціну — своїм життям.

Nataliia Anoshyna,
Chargé d'Affaires of Ukraine
in the Kingdom of Belgium (2022 – August 2025),
Ph.D. in Law, Merited Lawyer of Ukraine,
awarded the Order of the Crown (Belgium)

THE KINGDOM OF BELGIUM: UNIQUENESS AND FEATURES OF THE COUNTRY

The article appears as written by the author

The history of Belgium's establishment as an independent state. By decision of the Congress of Vienna in 1815, the Kingdom of the United Netherlands was formed, which included the modern territories of the Netherlands, Belgium and Luxembourg. The Belgians (mostly Catholics and French speakers) felt discriminated against by the Dutch authorities. This led to the «Belgian Revolution» of 1830, the main causes of which were religious differences, language and cultural issues, and the lack of political representation of the Belgians. The provisional government proclaimed Belgium's independence on 4 October 1830. A parliament, the National Congress, was also elected, which began its work on 10 November 1830 and adopted the Belgian Constitution on 7 February 1831. The constitution became one of the most liberal constitutions of its time in Europe and played a significant role in the establishment of parliamentary democracy in Belgium. According to the Constitution of 1831, Belgium was proclaimed a constitutional monarchy with a bicameral Parliament: the Chamber of Representatives (lower house) and the Senate (upper house); the separation of powers into legislative, executive and judicial branches was established; broad civil liberties were guaranteed; the principle of equality of all citizens before the law was declared; the division into provinces and the existence of communes was established; and the motto of the state, which is still used today, was enshrined: «L'Union Fait la Force» (Unity is Strength).

The first King of Belgium (official title — The King of the Belgians to emphasize the popular monarchy) was the son of the noble German Duke of Saxe-Coburg-Saalfeld, who was sworn in on 21 July 1831 as Leopold I (every year on 21 July, Belgium celebrates a national holiday). Among the Belgian monarchs were Leopold II, Albert I, Leopold III, Baudouin I, and Albert II [1]. Since 21 July 2013, Philip has been the King of the Belgians. I would like to note that the form of address for the Belgian monarch is «Your Majesty» in Belgium («Sire» is also used as a verbal form of address) [2].

The country's economic leap. After gaining independence, Belgium became an economically powerful European state due to the rapid pace of industrialization. The growth was driven by progress in steel production and coal mining in the Wallonia region, as well as an increase in exports. At that time, Belgium ranked second in the world in steel production. In Flanders, light and chemical industries were actively developing. In terms of industrial production, Belgium ranked 12th in the world [3]. This period saw the growth of urban centers, the development of an extensive railway network and the emergence of a strong labor movement.

Belgian investments in Ukraine. It is worth remembering that at the end of the 19th and beginning of the 20th centuries, Belgians were among the first investors in eastern and southern Ukraine, with Belgian capital being invested in enterprises in what are now the Dnipropetrovsk, Zaporizhia, Donetsk, Luhansk and Odesa regions [4]. More than 80 Belgian companies operated here — mines, mining, metallurgical, chemical and machine-building enterprises. In the 1890s, the Belgians built metallurgical plants in Mariupol and Yenakiieve, a shipbuilding plant in Mykolaiv, started soda production in Lysychansk, manufactured the first trams in Odesa, Simferopol, Kharkiv, and Dnipro, and laid the first tram lines in Kyiv.

I would like to mention separately Belgian investments in the oil industry of Galicia, which ranked fifth in terms of foreign investment in the oil production industry of the region, including the city of Boryslav in the Lviv region [3].

Belgium's colonial past. At the beginning of the 20th century, Belgium became a colonial empire. It was during the reign of Leopold II that Congo (now the Democratic Republic of the Congo), known for its rich natural resources, including rubber, copper, ivory, and gold, was colonized. The population of the Congo at that time was brutally exploited

and forced into hard, exhausting labor; there were amputations, torture and murders. Exploitation caused the deaths of nearly 10 million people in Congo [5] (currently, historical studies provide different figures). This page in Belgian history is considered dark and has been repeatedly discussed in Parliament and society. It is worth noting that on 30 June 2020, on the 60th anniversary of the independence of the DR Congo, King Philippe sent a letter to the country's President Félix Tshisekedi, in which he expressed «deepest regret for the wounds of the past» [6]. This was the first time that a Belgian monarch acknowledged the cruelty of colonial rule. In addition, in June 2022, King Philippe (together with Queen Mathilde and Belgian dignitaries) made his first official six-day visit to the DRC since his accession to the throne in 2013. The visit resulted in the launch of a «new partnership between Belgium and the Democratic Republic of Congo, remembering the past and looking to the future» [7]. At the same time, it merits attention that in 2020–2022, the Belgian Parliament had a special commission on the colonial past, which was assigned to study the colonial history of the DR Congo, as well as two other Belgian colonies — Burundi and Rwanda, prepare a possible official apology, consider the issue of reparations and the return of cultural artefacts. However, unity in Parliament could not be achieved, and the decision on an official apology was not made. Many Belgians, especially those of African descent, criticize the slow pace of rethinking the colonial past. Nevertheless, Belgium has taken some symbolic steps. For example, the dismantling of monuments to Leopold II; the opening of the Museum of Africa, where historical documents and publications acknowledge the violence of colonialism and present African culture from a non-colonial perspective, and the ongoing process of returning artefacts to the DR Congo.

The fate of Belgium during two world wars and the country's subsequent fundamental choice. Despite its declared neutrality, Belgium was occupied twice by Germany during the First and Second World Wars. Both wars left a deep mark on the country's history and caused significant human and economic losses. The experience of occupation contributed to the strengthening of pro-European policy after 1945. In particular, in 1949 Belgium signed the North Atlantic Treaty and became one of the founding members of NATO. In 1951, Belgium was among the founders of the European Coal and Steel Community (along with France, Germany, Italy, the Netherlands and Luxembourg), and in 1957 it signed the Treaties of Rome establishing the European Economic

Community and the European Atomic Energy Community. The corresponding steps laid the foundations for the creation of the European Union. The city of Brussels became the capital of the EU institutions and the headquarters of NATO.

Belgium's transition from a Unitary to a Federal System. A leading role in this process was played by six major state reforms, which gradually transformed the country into a federation. The first reform (1970) facilitated the creation of three cultural communities: the Dutch-speaking, the French-speaking and the German-speaking. The second reform (1980) led to the expansion of the powers of the cultural communities and the establishment of the Flemish and Walloon regions; both the regions and the communities received their own governments and parliaments. The third reform (1988–1989) was pivotal in the creation of the Brussels-Capital Region. The fourth reform (1993) officially transformed Belgium into a federal state. The fifth one (2011) significantly expanded the powers of the regions and communities. The sixth reform (2011–2014) granted additional powers to the regions and communities and included a reform of the Senate, which was stripped of its legislative competence [9].

It should be noted that all of the reforms mentioned were aimed at resolving linguistic, cultural and regional differences in the country, as well as finding a compromise for the coexistence of Flanders, Wallonia, Brussels and communities.

Modern Belgium. The Kingdom of Belgium is a constitutional parliamentary monarchy with a federal structure. It borders the Netherlands, Luxembourg, Germany and France. The total population is over 11 million. The official languages are Dutch, French and German [10].

The federation consists of three regions (Flanders, Wallonia, Brussels-Capital) and three communities based on cultural and linguistic characteristics: Flemish (comprising the population of Flanders and Dutch-speaking residents of the Brussels-Capital Region), French-speaking (comprising the population of Wallonia and French-speaking residents of Brussels-Capital) and German-speaking (including the German-speaking population of the Walloon region bordering Germany) [11].

Regions have broad powers in the areas of economy, social policy, transport, environment, foreign economic activity, infrastructure development, public construction, energy, employment, etc. Communities have exclusive competence in matters of language, culture, science,

education, social assistance, health care, youth and sports. Regions and communities have exclusive competence in matters of language, culture, science, education, social assistance, health care, youth and sports. Regions and communities have their own parliaments and governments. A distinctive feature is that the subjects of the federation are subjects of international relations and can conclude international treaties.

According to the Belgian Constitution, executive power belongs to the King, but de facto it is exercised by the Government, which is accountable to Parliament. King Philippe is the seventh King of the Belgians. In the political sphere, royal power is not exclusive and sole, but is carried out with the participation of ministers. The King's duties include interacting with representatives of Belgian society. The King and Queen, like other members of the royal family, represent Belgium at the international level (state visits, economic missions, international meetings, official events). They also interact with the public and support initiatives related to health care, children's rights, and social and humanitarian projects.

The King appoints the Prime Minister, ministers of the Federal Government and individual state secretaries (the current Government does not have state secretaries). The composition of the Government is subject to approval by Parliament. Members of Parliament who become government officials lose their status as MPs. When forming the Federal Government, the principle of balanced language representation is observed [12].

The Prime Minister of the Kingdom of Belgium is Bart De Wever, who on 3 February 2025, together with 14 government ministers, was sworn in before King Philippe of the Belgians. This happened after almost eight months of negotiations, which led to the formation of a coalition known as «Arizona», uniting five political parties: «New Flemish Alliance», «Reformist Movement», «Les Engagés», «Vooruit», «Christian Democrats and Flemish» [13]. It is significant that Bart De Wever became the first Flemish nationalist to head the Belgian federal government. At the same time, Bart De Wever's policies are not currently attracting substantial criticism in the country. On the contrary, it is pointed that his leadership tends to seek balance and compromise in the management of the federation. I would like to remark that the first foreign visit of Mr. De Wever as the head of the Belgian Government was to Ukraine, demonstrating significant support and solidarity with our country during the period of confrontation with russia's full-scale armed aggression.

Legislative power is exercised jointly by the King, the Chamber of Representatives, and the Senate. The Senate consists of 60 senators: fifty are delegated by the parliaments of the regions and communities, and ten co-opted members are elected by the senators themselves. The Chamber of Representatives is composed of 150 deputies elected through direct general elections for a five-year term. Federal and regional elections were held on 9 June 2024. The President of the Chamber of Representatives of Belgium is Peter De Roover (New Flemish Alliance party). The President of the Senate of Belgium is Vincent Blondel (Les Engagés).

Interesting facts about Belgium. In Flanders, the landscape is dominated by cities and ports. Wallonia is more hilly, especially in the south, where the wooded Ardennes mountains harmoniously combine nature and tourism. Belgium offers many different types of leisure activities: hiking in the mountains, along the picturesque North Sea coast, cycling, horse riding or rafting, golf, visiting museums, castles, international fairs and exhibitions, antique shops. Belgium hosts world-famous music festivals such as «Tomorrowland», «Rock Werchter», «Couleur Café» and «Dour» [14].

Belgians regularly engage in running, which has become one of the main types of physical activity and part of the modern lifestyle; they participate in half marathons and marathons. Among the most popular sports in Belgium is cycling, with legendary racers and numerous competitions. It is worth mentioning that Belgians use bicycles very often in their daily lives, which has led to the development of a separate infrastructure: bike lanes, parking spaces, and separate traffic lights. The Belgian national football team, known as the «Red Devils», includes players from leading international clubs, such as Kevin De Bruyne, Jérémy Doku and Romelu Lukaku. Other sports disciplines, including tennis, field hockey, and judo are also developing in Belgium, and the country hosts international competitions. The «Memorial Van Damme» is considered one of the most important athletics events in the world. Incidentally, well-known Ukrainian athletes Marina Bekh-Romanchuk, Iryna Geraschenko, Yulia Levchenko, and Yaroslava Mahuchikh participate in these competitions every year and win prizes. Finally, Belgium is well known to Formula 1 fans for its Grand Prix at the Spa-Francorchamps circuit, which is considered the most beautiful circuit in the world of F1 racing.

Belgium is a powerful center for comics and has the largest number of comic book authors in the world. They continue the traditions of the most famous Belgian authors Hergé («The Adventures of Tintin»), Morris («Lucky Luke»), Peyo («The Smurfs») and many others. The capital has a large number of murals dedicated to famous comic book characters and hosts an annual comic book festival.

Painting deserves special attention. Wonderful works of the «old school» of Flemish artists, including Pieter Bruegel, Jan Van Eyck, Peter Paul Rubens, as well as artists of a later period — Paul Delvaux and René Magritte — are now exhibited in museums around the world. Jan Van Eyck and his brother Hubert created the famous «Ghent Altarpiece», which is considered the first large oil painting to have gained extraordinary popularity.

Belgium is a country of jazz musicians and the birthplace of Adolphe Sax, inventor of the instrument named after him — the saxophone. In the 1950s, Belgium was the center of jazz in Europe. Belgians love jazz, and it is taught at royal conservatories. In addition, the country hosts many jazz festivals: «Brussels Jazz Weekend», «Gent Jazz Festival», «Jazz Middelheim» and others.

It is also a country of gourmets. One of Belgium's calling cards is chocolate, whose popularity is due to the unique taste of cocoa and cocoa butter. The first Belgian companies specializing in chocolate production appeared in the second half of the 19th century. It was in Belgium that the praline was invented. Annual per capita chocolate consumption in the country is approximately 6 kilograms, with total production exceeding 600 thousand tones and total exports surpassing 500 thousand tones. The number of chocolate and confectionery factories exceeds 300 [15]. By the way, some factories have shops where you can taste chocolate for free. But there are two more types of Belgian sweets that cannot be overlooked: waffles (Brussels and Liège, which differ in taste, size and shape) [16] and speculoos (spicy crispy cookies).

Belgium has many breweries that produce nearly 1,500 types of beer using various fermentation methods [17]. Belgian beer has unique and distinctive flavors: spicy, fruity, chocolate, caramel, vanilla, citrus, bitter, sour, winey and so on. Trappist beer deserves special mention. The distinctive feature of this beer is that it is brewed by monks in monasteries and is protected by a quality and origin label [18].

The country is famous for a dish that is iconic for Belgians — potato fries (known as «frieten» or «frites»). Belgians believe that they invented the recipe for fries at the end of the 17th century, although this claim is debatable [19]. Belgium even has a French fry museum. In addition, Belgians produce over 300 types of cheese and consider themselves a «cheese nation» [14]. Similar to Trappist beer, cheese is also produced in monasteries. Belgian cheeses vary greatly in taste: creamy, nutty, spicy, savory, herbal, beer, wine, honey, salty, and many others.

The Belgian calendar is rich with a variety of festivals, carnivals, religious processions, and commemorative parades. Each locality preserves its own traditions and organizes its own celebrations. Examples include the satirical carnival in the city of Aalst, the Gilles carnival in the city of Binche, the parade of giants in the city of Ath, and numerous carnivals in Brussels, Mechelen, Mons, and elsewhere. Each year in the city of Bruges, on the Feast of the Ascension, the Procession of the Holy Blood takes place — a tradition that has been observed for over 700 years. The central relic is a glass vial containing the Holy Blood of Jesus Christ, encased in a silver reliquary and kept in the Basilica of the Holy Blood *in Bruges*.

Scientific research. Belgium is among the top 25 countries in terms of innovation (according to the Global Innovation Index) [20] and participates in numerous international scientific programs in the field of space research, environmental programs at the Princess Elisabeth Station in Antarctica, etc. The country has leading scientific institutions and state research centers. The main areas of research are nanotechnology, biotechnology, pharmaceuticals, medicine and vaccinology. Belgian scientists regularly receive prestigious awards. In particular, in 2013, Belgian physicist François Englert won the Nobel Prize in Physics for his work on the scalar boson together with British scientist Peter Higgs [14].

Aside from the capital, some of the largest and most notable Belgian cities include:

Antwerp is a city located in the Flanders region with a population of over 500,000. It is the second largest seaport in Europe (after Rotterdam) and a global center for diamond trading (the city is home to the so-called Diamond Quarter). Antwerp is one of the leading fashion centers, home to the prestigious Royal Academy of Fine Arts, a center for fashion education, as well as the Fashion Museum. The city

is known as the birthplace of the world-famous artist Rubens, whose works can be seen in the Rubens Museum (this building was once the artist's home) and in many of Antwerp's cathedrals. The city has a large number of museums, including contemporary art museums. Surprisingly, one of its architectural gems is the railway station in the form of a domed building resembling a cathedral. Antwerp Station is built in the Neo-Renaissance, Neo-Baroque and Art Nouveau styles with a significant amount of marble and stained glass, and is one of the most beautiful railway stations in Europe [21].

Ghent is one of the oldest cities in Belgium and the historical capital of Flanders. Ghent has a population of over 250,000. The city has several famous cathedrals. Among them is the Gothic St. Bavo's Cathedral, which dates back to the 12th century and houses many valuable works of art, including the Ghent Altarpiece from 1432. The city is also known for its large squares and markets, including the «Friday Market». which was the center of medieval city life. Ghent has many outstanding museums, such as the Museum of Fine Arts, which houses a priceless collection of paintings by Flemish masters of the 16th and 17th centuries who lived and worked in the city. It is home to Ghent University, one of the oldest and most famous universities in Belgium, with over 40,000 students [22].

Liège is a city located in the Wallonia region with a population of almost 200,000 people. It is a historical center of metallurgy and coal mining. A citadel towers over the city, which once served as a fortress and now offers magnificent panoramic views of Liège and the Meuse River. The city's pedestrian zone is the largest in the Wallonia region [23].

Bruges is an extremely picturesque and cozy city with unique medieval architecture, located in West Flanders at the intersection of three canals, which is why it is often called the «Venice of the North». The population is approximately 120,000. Bruges is a UNESCO World Heritage Site, and in 2002 it was the European Capital of Culture. Bruges once experienced significant prosperity as a center of global trade in the 12th–15th centuries, owing to its proximity to the sea and its navigable canals. The city is home to numerous museums, the most notable of which include the Groeninge museum, an interactive museum on medieval Bruges, the Chocolate Museum and the Belgian Brewery Museum with a tasting room. Bruges was also the filming location for the famous Hollywood movie In Bruges. Outside the city lies the modern seaport of Zeebrugge [24].

Namur is the capital of the Wallonia region. Its population is approximately 110,000. Namur is located at the confluence of two rivers, the Meuse and the Sambre, which gives it a special picturesque charm. The city is known for its citadel, one of the largest fortresses in Europe. The symbol of Namur is a snail, which is associated with the unhurried and peaceful rhythm of life in the city. Every year, the city hosts a French-language film festival [25].

Leuven is located in Flanders and has a population of almost 105,000. It is home to Belgium's oldest Catholic university, Leuven Catholic University, founded in 1425. It is known worldwide as a youthful and innovative city. The city's town hall, built in the Gothic style with numerous statues and elaborate decor, attracts attention. Leuven is also home to Belgium's oldest botanical garden, dating back to 1738 [26].

Mechelen is located in the Flanders region and has a population of over 85,000. It is an important cultural center. The city is famous for its historic buildings, including St. Rumbold's Cathedral with its majestic bell tower (97 meters), which is included in the UNESCO World Heritage List, and Mechelen Town Hall, the first Renaissance buildings in Europe. Mechelen is considered the world capital of carillon art (playing bells). The Royal Carillon School, one of the oldest and most prestigious in the world, operates here. It is noteworthy that, as a sign of solidarity with our country, the National Anthem of Ukraine was performed on the carillons in the city. Mechelen has centuries-old brewing traditions and produces the legendary beer *Gouden Carolus,* recognized as one of the best in the world and the recipient of numerous international awards [27].

Ostend is a Belgian resort town that is extremely popular among both locals and tourists. It is located on the North Sea coast in West Flanders. The population is approximately 70,000. It has well-maintained free beaches with white sand. This is a city where you should try seafood, as it is all very fresh and there is a wide selection [28].

Ypres is a city in West Flanders known for its tragic history. Ypres was almost completely destroyed during the First World War, and it was here that chemical weapons were first used on a large scale in 1915. The city is home to many memorials and museums of military history, including the interactive museum «In Flanders Fields» about the horrors of war and the fate of soldiers [29].

Kortrijk is a historic city in West Flanders. In 1302, the Battle of the Golden Spurs took place near Kortrijk, in which the Flemish defeated

the French army, which became a symbol of the struggle for Flemish independence. Since medieval times, the city has been known for flax cultivation and textile production, and today it accommodates a textile museum [30].

Dinant is a picturesque town in the Wallonia region on the River Meuse, situated beneath high cliffs with a majestic citadel. Dinant is the birthplace of Adolphe Sax, the inventor of the saxophone, which has become the most prominent element of the city's design. The town is considered the most «Instagrammable» in Belgium [31].

Spa is a small picturesque town in the Wallonia region, known worldwide for its mineral waters and thermal resorts. Spa is famous for its natural springs containing carbon dioxide, iron and other minerals. The globally known term «spa», used worldwide to refer to health resorts and water treatments, originates from the name of this town. It is also home to one of the most famous motor racing circuits in the world Spa-Francorchamps, which hosts Formula 1 races [32].

Durbuy is one of the most enchanting towns in Belgium, located in the Wallonia region, featuring beautiful landscapes and remarkable architecture. It is often referred to as the smallest town in the world. Popular among tourists for the Durbuy Castle, the botanical park *Parc des Topiaries* (a garden of boxwood sculptures), and local delicacies, the town also boasts its own brewery producing unique varieties of beer.

Bilateral Ukrainian-Belgian relations have become extremely active since the start of russia's full-scale armed aggression against Ukraine on 24 February 2022. This is evidenced by the intensive bilateral dialogue at the highest and high political levels, as well as by Belgium's unwavering support for our country in all international forums, including during the vote on UNGA resolutions on Ukraine, where Belgium consistently acts as a co-author.

Political dialogue. It is essential to note that since the beginning of the russian invasion, Ukrainian President Volodymyr Zelenskyy has made six visits to Belgium, during which he had audiences with King Philippe of the Belgians, met with the Belgian Prime Minister, and visited a Belgian military base with F-16 fighter jets [33] and a military hospital where Ukrainian defenders were treated [34]. At the same time, Belgian prime ministers visited Ukraine three times (twice by Alexander De Croo and once by B. De Wever). In addition, numerous meetings were held between the Head of State and the Prime Minister of Belgium in the context of multilateral events (summits, forums,

conferences, etc.). Belgium was represented at the level of the Prime Minister at the summits of the «Grain from Ukraine» initiative and the International Crimean Platform, the Bucha Summit, the Third International Conference on the Reconstruction of Ukraine, the Global Peace Summit (with accession to the joint communiqué), the plenary session «Support Ukraine», etc.

It is appropriate to mention the online address of the President of Ukraine, Volodymyr Zelenskyy, to the Federal Parliament of Belgium on 31 March 2022 [35], attended by the entire political leadership of the Kingdom and attracting unprecedented political and media attention. It should be emphasized that this was the first ever live address by a foreign head of state in the history of the Belgian Parliament. Prior to this speech, the Ukrainian National Anthem was played for the first time in the Chamber of Representatives. Belgian Prime Minister A. De Croo also gave a speech in the Verkhovna Rada of Ukraine during his visit to Kyiv (24 February 2024).

At the level of the Heads of Government of Ukraine and Belgium, ten meetings were took place — both bilateral and within the framework of international events, as well as two online meetings. The latter were held to discuss the consequences of russia's destruction of the Kakhovka Hydroelectric Power Plant, after which Belgium allocated €3.5 million in aid to Ukraine; and to sign an intergovernmental agreement on technical and financial cooperation, which resulted in the allocation of €150 million for the reconstruction of Ukraine. The foreign ministers of both countries held 15 meetings at both the bilateral and multilateral levels.

Active dialogue also took place at the parliamentary level. The Head of the Verkhovna Rada of Ukraine, Ruslan Stefanchuk, made two visits to Belgium, during which he met with the President of the Chamber of Representatives Eliane Thillieux, the President of the Belgian Senate Stephanie D'Hose, the President of the Parliament of the Wallonia-Brussels Federation Rudy Demotte, and also delivered a speech at a joint meeting of the committees of the Belgian Chamber of Representatives, and at the Parliament of the Wallonia-Brussels Federation. The First Deputy Head of the Verkhovna Rada of Ukraine, Oleksandr Korniyenko, and Deputy Head of the Verkhovna Rada, Olena Kondratiuk, made working visits to Belgium. In addition, Ukraine was visited by Stephanie D'Hose, who delivered a speech in Parliament in support of our country, the Chair of the Foreign Affairs Committee of the Belgian Chamber of Representatives Els Van Hoof, the Chair of the Belgian-Ukrainian

Inter-parliamentary Friendship Group Georges Dallemagne, as well as other deputies and senators of the Belgian Federal Parliament.

The leaders of both parliaments have met repeatedly at international forums. The Presidents of the Chamber of Representatives and the Senate of Belgium participated in the parliamentary summits of the International Crimean Platform (2023 and 2024) and the Bucha Summit (2025). The resolutions adopted are an indisputable confirmation of the Belgian Federal Parliament's full support for Ukraine. In particular, these include resolutions on the resolute condemnation and imposition of strict sanctions for the military invasion of the territory of Ukraine by the Russian Federation, and on the support of the Ukrainian people by the Kingdom of Belgium (8 March 2022); on the condemnation of the aggression of the Russian Federation against Ukraine (17 March 2022); on the continuation of the international criminal investigation into acts of sexual violence committed in the context of the armed conflict in Ukraine, and on the implementation of United Nations Security Council Resolution 1325 «Women, Peace, Security» (19 May 2022); on combating impunity for war crimes in Ukraine (24 June 2022); on the recognition of the 1932–1933 Holodomor as an act of genocide against the Ukrainian people (9 March 2023); on the development of a European legal framework concerning states that support terrorism (8 June 2023); on the forced deportation of Ukrainian children to the Russian Federation (24 November 2023); and on supporting the independence, sovereignty, and territorial integrity of Ukraine within its internationally recognized borders, condemning Russia's aggression against Ukraine and the war crimes committed by Russians, and calling on Russia to immediately cease hostilities (28 March 2025) [36; 37].

Belgium's position on Ukraine's accession to the EU. During its presidency of the Council of the EU (January – June 2024), Belgium provided our country with unprecedented support. Under the Belgian presidency, the EU decided to start negotiations on Ukraine's accession to the European Union during the first Intergovernmental Conference between Ukraine and the EU on 25 June 2024 in Luxembourg; the 13th and 14th packages of sanctions against Russia were approved; the «Ukraine Facility» — an instrument to support Ukraine's economic development and recovery on its path to the EU, has been approved, with a total volume of €50 billion for 2024–2027; an EU — level decision was adopted on the use of frozen russian assets to support Ukraine's defense and reconstruction; and the first joint Ukraine — EU Defence Industries Forum was held.

Belgium's position on Ukraine's accession to NATO. In terms of supporting Ukraine on its path to NATO membership, the Kingdom has demonstrated clear solidarity by becoming a signatory to the Joint Declaration on Support for Ukraine (12 July 2023) [38] and signing the Declaration on Belgium's support for Ukraine's membership in the EU and NATO (26 November 2022) [39], as well as a joint declaration on support for Ukraine by Belgium and the Netherlands on its path to the EU and NATO and strengthening its military capabilities (4 May 2023) [40].

The Agreement on Security Cooperation and Long-Term Support between Ukraine and the Kingdom of Belgium [41], signed on 28 May 2024 in Brussels, deserves special attention. It clearly defines the main agreements for Ukraine: «Belgium will continue to support Ukraine for as long as necessary to restore its territorial integrity within internationally recognized borders»; «will continue to provide long-term military support to Ukraine» (the agreement is valid for 10 years); almost €1 billion in military support from Belgium to Ukraine in 2024; the fastest possible delivery of F-16 fighter jets to our country; cooperation in the defense industry, cybersecurity, humanitarian aid, economic cooperation, political support, sanctions, use of proceeds from frozen russian assets, support on the path to EU and NATO membership, and many other important provisions. A distinctive feature of the agreement is that it is solid, comprehensive, and reflects specific figures and deadlines.

Military support. Belgium was one of the first countries to start providing practical military assistance to Ukraine after the start of russian aggression. To date, the Kingdom has provided direct military assistance to our country in the amount of €1.27 billion, including funds for the purchase of weapons and ammunition and participation in coalitions (aviation, artillery, naval, armored vehicles, drones, IT, demining) [42]. Furthermore, in May 2025, the Belgian government approved a new aid package for Ukraine worth €1 billion [43]. The Kingdom is also training Ukrainian pilots to fly F-16 fighter jets and technicians to maintain these aircrafts [42]. Active cooperation between the two countries in the defense industry sector has begun, with two Defence Industries Forums held (December 2023 in Brussels and January 2024 in Kyiv), and a Memorandum of Understanding signed between the Ministry of Defence of Belgium, the Ministry of Defence of Ukraine, and the Ministry for Strategic Industries of Ukraine [44]. The Belgian side also participated in the first and second International Defence

Industries Forums in Kyiv (September 2023 and October 2024). Severely wounded Ukrainian defenders have repeatedly undergone medical treatment and rehabilitation in Belgium.

Energy support. Since the start of russia's massive shelling of Ukraine's energy infrastructure in October 2022, cooperation with Belgium on the provision of energy equipment to Ukraine has been significantly intensified. In 2022, Ukraine received more than 150 generators from Belgium (including through the Belgian Ministry of Defence) and nearly 100 generators from Belgian non-governmental organizations. In 2023, Belgium sent Ukraine electric generators worth €1.5 million. In 2024, the Kingdom allocated €9 million for the restoration of Ukraine's energy infrastructure through the United Nations Development Program.

International legal cooperation. In 2022, Belgium joined the countries that appealed to the International Criminal Court to investigate war crimes and crimes against humanity committed by russia on the territory of Ukraine; Ukraine's case against russia regarding the application of the UN Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, which is being considered by the UN International Court of Justice; Ukraine's interstate case against russia, which is being considered by the European Court of Human Rights. In addition, Belgium supported the creation of a Special Tribunal for the crime of aggression against Ukraine. In 2023, the country joined the International Coalition for the Return of Ukrainian Children.

Humanitarian aid. From the first day of full-scale russian aggression, Belgium has provided Ukraine with humanitarian aid worth more than €120 million, mainly through international organizations. The funds have been allocated for medical assistance, family reunification and information about the dangers of explosive remnants of war through the International Committee of the Red Cross; educational materials and psychosocial support for children, their families and teachers through the Norwegian Refugee Council; renovation of sanitary facilities and bomb shelters in schools through the United Nations Children's Fund, which also helps parents provide food for newborns and infants; combating sexual violence and ensuring women's rights through UN agencies and the Victims Support Fund; protecting the rights of children in armed conflicts through the United Nations Children's Fund; as well as for the Women's Fund for Peace and Humanitarian Assistance (a partnership between the United Nations and civil society) and the United Nations Group of Experts on the Rule of Law and Sexual Violence in

Conflict, etc. [42]. It is important to note that Belgium was the first to support the initiative of the President of Ukraine «Grain from Ukraine», providing a total amount of €20 million for the export of Ukrainian grain to African countries suffering from famine.

Reconstruction of Ukraine. The Belgian government has allocated €150 million to the Belgian development agency «Enabel» for the reconstruction of the Chernihiv and Kyiv regions. The agency has opened its representative office in Kyiv. The main focus is on energy, education (restoration, equipping shelters in educational institutions), healthcare (rebuilding hospitals, providing medical equipment, installing heating systems). The Belgian side is also participating in conferences on the reconstruction of Ukraine (February 2023, Poland; June 2023, Great Britain; June 2024, Germany; November 2024, Poland; July 2025, Italy). In addition, the Belgian investment company BIO provided €18 million to support the sustainability of the local economy (small and medium-sized businesses). The Kingdom has allocated €10 million through the International Organization for Migration for the reconstruction of hospitals; €10 million for the World Bank's Economic Resilience Action Program to support Ukraine's private sector; €100 million for insuring export operations with Ukraine through the Belgian export credit agency «Credendo» [42].

Cultural cooperation between the countries is developing extremely dynamically in the fields of art, cinema, music, education and science. Particular attention should be given to the opening, with the active assistance of the Embassy, of a Ukrainian installation in the renowned Belgian tourist park «Mini-Europe». The uniqueness of this event lies in the fact that the park features miniatures of EU member states only. No other country that is not a member of the European Union is represented by a miniature in «Mini-Europe». An exception was made only for Ukraine as a sign of solidarity between the park's management and our country in the confrontation with the russian aggressor. The official opening ceremony of the Ukrainian miniature took place in July 2022, prior to the second Summit of First Ladies and Gentlemen, which was initiated by the First Lady of Ukraine, Olena Zelenska. The summit was attended by the spouse of the Prime Minister of Belgium, Annik Penders (online), which even the Belgians themselves considered a unique event, given Ms. Penders' low public profile. It should also be emphasized that dialogue between the First Lady of Ukraine Olena Zelenska and Queen Mathilde of the Belgians has been intensified.

An extremely important event was the launch of the first Ukrainian-language audio guide at the Royal Museums of Fine Arts, Belgium's most prestigious museum complex, with the participation of the President of the Belgian Senate, Valérie De Bue, the director of the museum, Kim Oosterlinck, and the Ukrainian community (September 2024). The First Lady of Ukraine, Olena Zelenska, addressed the participants of the event via video, under whose patronage the respective project is being implemented worldwide. In addition, the Embassy carried out another charitable initiative of Olena Zelenska — «*Ukrainian Books for Ukrainian Children*» — by opening, together with Belgian Minister of Foreign Affairs Hadja Lahbib, a Ukrainian book corner at Belgium's main cultural center, BOZAR (March 2024).

Under the patronage of the Embassy, the Royal Museums of Fine Arts organized a unique exhibition entitled «In the Eye of the Storm. Modernism in Ukraine, 1900–1930s» (November 2023 – January 2024), which featured works by Alexander Bogomazov, Mykhailo Boychuk, Alexandra Exter, El Lissitzky, and Kazymyr Malevych. As a sign of solidarity with Ukraine, the museum's management decided to make admission to the exhibition free for Ukrainians.

An important musical event for Ukraine was the victory in 2024 of Ukrainian violinist Dmytro Udovychenko at the prestigious Belgian music competition for young violinists named after Queen Elisabeth. The Ukrainian musician received the main prize — the Queen Matilda of Belgium Award worth €25,000, tours in Belgium and abroad, as well as the right to use a 1708 Stradivarius violin for four years [45].

With the support of the Embassy, numerous screenings of Ukrainian films were held in Belgium, including «20 Days in Mariupol» by Mstyslav Chernov, «Peaceful-21» by Akhtem Seitablayev, «Peaceful People» by Oksana Karpovych, «Dovbush» by Oles Sanin, «Atlantis» and «Reflection» by Valentyn Vasyanovych, «Stop-Zemlia» by Kateryna Gornostai, «This Rain Will Never Stop» by Alina Gorlova, and «My Thoughts Are Silent» and «Luxembourg, Luxembourg» by Antonio Lukich. Notably, thanks to the active efforts of the Embassy, the leading documentary film festival DOCVILLE (Leuven) cancelled the screening of the russian propaganda film «russians at War».

In addition, the diplomatic mission organized numerous exhibitions of paintings, photographs, icons on ammunition boxes, children's drawings, festivals, concerts, master classes, campaigns, demonstrations, discussions, conferences, community events, and lectures for the Ukrainian and Belgian university communities.

In summary, it merits mention that Belgium is a country that fought for independence, became a constitutional monarchy, rapidly developed its economy, was one of the first to invest in Ukraine, had a period of colonial rule over certain African countries in its history, suffered occupation, abuse and significant destruction during the First and Second World Wars despite its neutral status and co-founded the EU and NATO. In order to find a compromise and resolve problematic aspects of coexistence between regions and communities, the state chose a federal system, which is considered the most complex in the world (particularly in terms of the distribution of powers) and is used as an example in lectures at leading universities. Belgium is a country that must be understood and perceived with all its peculiarities, uniqueness and originality. A guide on this journey could be an introduction to three regions, three communities, famous tourist cities and small cozy settlements, which, in fact, convey the whole flavor of the country and remain in your memory forever. The Kingdom is distinguished by its unique character, exceptional style, architecture, cultural diversity, traditions, exquisite gastronomic tastes, active lifestyle, and ability to find a balance between professional activities and private space.

Despite all the divisions caused by the structure of the state, Belgians are united by solidarity with those who need support and assistance. Thus, Belgium, which is more than 2,000 kilometers away from Ukraine, has become close to us and a true friend who is always on our country's side. At the same time, bringing bilateral dialogue to its current unprecedented level of intensity is evidence of daily active engagement at all levels — federal, regional, community, provincial and municipal. Only prioritizing national interests, defending Ukraine's position, urgently addressing our country's needs in the military, energy, humanitarian and financial spheres and reconstruction, unwavering optimism, moving forward despite all challenges, and most importantly, faith in Ukraine's victory, will yield results that may be easy to see but are achieved through hard work. Therefore, this rhythm, achievements for the benefit of Ukraine and active bilateral cooperation must remain an unchanging priority, because it is primarily about the fate of Ukraine, Europe and the entire democratic world, for whose values Ukrainians are paying the highest price — with their lives.

1. Blyth, D., Maclean, A. and Watson, R. (2006) *The Belgian House of Representatives: from Revolution to Federalism*. Brussels: Kamer van volksvertegenwoordigers
2. The Belgian Monarchy (no date) *The King*. Available at: https://www.monarchie.be/en/royal-family/the-king

3. *Гарцула Я.* Бельгія така далека, така близька. Львів, 2017.
4. *Ukraine – Belgium: History of relationship. Late 19th – early 20th centuries* (2012) [Exhibition]. Embassy of Ukraine in Belgium, Brussels. 23 March 2012.
5. Georgina, R. and Webster, E. (2020) 'Leopold II: Belgium "wakes up" to its bloody colonial past', *BBC News,* 13 June. Available at: https://www.bbc.com/news/world-europe-53017188
6. Rankin, J. and Burke, J. (2020) 'Belgian king expresses "deepest regrets" for brutal colonial rule', *The Guardian,* 30 June. Available at: https://www.theguardian.com/world/2020/jun/30/belgian-king-philippe-expresses-profound-regrets-for-brutal-colonial-rule
7. 'Belgium's King Philippe begins historic six-day visit to DR Congo' (2022) *France 24,* 7 June. Available at: https://www.france24.com/en/africa/20220607-belgium-s-king-philippe-begins-historic-six-day-visit-to-dr-congo
8. Chini, M. (2022) 'Congo Committee: Belgium fails to reach agreement on official apology for colonialism', *The Brussels Times*, 20 December. Available at: https://www.brusselstimes.com/339612/congo-committee-belgium-fails-to-reach-agreement-on-apology-for-colonialism
9. Belgian Federal Government (no date) *Historical outline of the federalisation of Belgium.* Available at: https://www.belgium.be/en/about_belgium/country/history/belgium_from_1830/formation_federal_state
10. Belgian Federal Government (no date) *Filing card Belgium.* Available at: https://www.belgium.be/en/about_belgium/country/belgium_in_nutshell/filing_card_belgium
11. European Committee of the Regions (no date) *Belgium.* Available at: https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Belgium-Introduction.aspx
12. Legal Affairs and Parliamentary Documentation Department of the Belgian House of Representatives (2021) *The Belgian Constitution (English translation).* Available at: https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/publications/constitution/grondwetuk.pdf
13. Chini, M. (2025) 'Belgium in Brief: Ready, set, go for Belgium's new government', *The Brussels Times,* 3 February. Available at: https://www.brusselstimes.com/1425572/belgium-in-brief-ready-set-go-for-belgiums-new-government
14. Бельгія з першого погляду. URL: https://www.belgium.be/sites/default/files/belgium_at_a_glance_ukr_web.pdf
15. Bravo, G. (no date) *The history of Belgian chocolate.* Available at: https://www.bravodiscovery.com/brussels/the-history-of-belgian-chocolate
16. Visit Brussels (2022) *Everything you need to know about waffles in Brussels.* Available at: https://www.visit.brussels/es/visitantes/comer-y-beber/everything-you-need-to-know-about-waffles-in-Brussels
17. UNESCO (no date) *Beer culture in Belgium.* Available at: https://ich.unesco.org/en/RL/beer-culture-in-belgium-01062
18. International Trappist Association (no date) *Beers.* Available at: https://www.trappist.be/en/products/beers
19. Alves, R. (2024) 'Fry me a river: The sizzling debate on the origin of (Belgian) Fries', *The Brussels Times,* 17 July. Available at: https://www.brusselstimes.com/1140924/fry-me-a-river-the-sizzling-debate-on-the-origin-of-belgian-fries
20. World Intellectual Property Organization (no date) *Belgium.* Available at: https://www.wipo.int/directory/en/details.jsp?country_code=BE
21. Sankovitch, T. A. and Van Roey, J. L. R. (2025) 'History of Antwerp', *Encyclopaedia Britannica.* Available at: https://www.britannica.com/place/Antwerp-Belgium/History
22. Encyclopaedia Britannica (2025) *Ghent.* Available at: https://www.britannica.com/place/Ghent
23. *City of Liège* (no date). Available at: https://www.liege.be/en
24. Visit Bruges (no date) *Bruges' history.* Available at: https://www.visitbruges.be/en/things-to-do/about-bruges/history
25. *Ville de Namur* (no date). Available at: https://www.namur.be/fr
26. *Stad Leuven* (no date). Available at: https://leuven.be
27. *Stad Mechelen* (no date). Available at: https://www.mechelen.be
28. *Visit Ostend* (no date). Available at: https://www.visitoostende.be/nl
29. Visit Flanders (no date) *Ypres.* Available at: https://www.visitflanders.com/en/flemish-destinations/ypres
30. *Stad Kortrijk* (no date). Available at: https://www.kortrijk.be

31. Visit Ardenne (no date) *Dinant*. Available at: https://www.visitardenne.com/en/best-ardennes/iconic-sites/dinant
32. Ardennes-étape (no date) *Spa, the town of water and culture.* Available at: https://en.ardennes-etape.be/experience/city/spa
33. На аеродромі «Мелсбрук» Володимир Зеленський ознайомився з процесом підготовки до використання літаків F-16 в Україні // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 28 травня 2024. URL: https://www.president.gov.ua/news/na-aerodromi-melsbruk-volodimir-zelenskij-oznajomivsya-z-pro-91189
34. Володимир Зеленський відвідав українських воїнів, які лікуються в Бельгії // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 17 жовтня 2024. URL: https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-vidvidav-ukrayinskih-voyiniv-yaki-likuyu-93909
35. Промова Президента України Володимира Зеленського у Федеральному парламенті Бельгії // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 31 березня 2022. URL: https://www.president.gov.ua/news/promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-u-federaln-74005
36. *La Chambre des représentants* (no date). Available at: https://www.dekamer.be/kvvcr/index.cfm?language=fr
37. *Sénat de Belgique* (no date). Available at: https://www.senate.be/www/?MIval=index_senate&MENUID=10000&LANG=fr
38. Спільна декларація про підтримку України // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 12 липня 2023. URL: https://www.president.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-pro-pidtrimku-ukrayini-84277
39. Президент України та Прем'єр-міністр Бельгії обговорили реалізацію ініціативи Grain from Ukraine та підписали декларацію щодо підтримки членства нашої держави в ЄС і НАТО // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 26 листопада 2022. URL: https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-ta-premyer-ministr-belgiyi-ob-govorili-rea-79445
40. Спільна декларація України, Королівства Бельгія та Королівства Нідерланди з нагоди візиту Президента України Володимира Зеленського до Нідерландів 4 травня 2023 року // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 4 травня 2023. URL: https://www.president.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-ukrayini-korolivstva-belgiya-ta-korolivst-82657
41. Угода про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Королівством Бельгія // Офіційне інтернет-представництво Президента України. 28 травня 2024. URL: https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-ta-dovgostrokovu-p-91169
42. Federal Public Service Foreign Affairs, Foreign Trade and Development Cooperation (2025) *Belgium supports Ukraine.* Available at: https://diplomatie.belgium.be/en/policy/policy-areas/highlighted/belgium-supports-ukraine
43. 'Two-thirds of military aid to Ukraine flows back to Belgian companies' (2025) *Belga News Agency,* 16 May. Available at: https://www.belganewsagency.eu/two-thirds-of-military-aid-to-ukraine-to-be-provided-through-belgian-companies
44. Україна й Бельгія підписали 6 документів про співпрацю в оборонній промисловості // Урядовий портал. 26 січня 2024. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-i-belhiia-pidpysaly-6-dokumentiv-pro-spivpratsiu-v-oboronnii-promyslovosti
45. 'Dmytro Udovychenko wins the 2024 Queen Elisabeth Violin Competition' (2024) *The Strad,* 3 June. Available at: https://www.thestrad.com/news/dmytro-udovychenko-wins-the-2024-queen-elisabeth-violin-competition/18123.article

Оксана Драмарецька,
Надзвичайна та Повноважна Амбасадорка
України в Мексиканських Сполучених Штатах (2020–2025 рр.)

ПОШИРЕННЯ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ

— Мексика засудила вторгнення росії в Україну та проголосувала за низку відповідних резолюцій Генеральної Асамблеї ООН, однак здебільшого послідовно дотримується політики невтручання та нейтралітету. Ваша Високоповажносте, як це впливає на підтримку України з боку Мексики? Якими є головні виклики в донесенні української позиції до мексиканського політичного істеблішменту?

— З початку повномасштабного вторгнення Уряд Мексики на міжнародних майданчиках чітко заявив про підтримку територіальної цілісності та суверенітету України. Мексика рішуче відкидає будь-яке застосування сили чи погрози силою у розв'язанні міждержавних спорів і конфліктів. Крім того, мексиканська сторона неодноразово гостро критикувала погрози російського агресора щодо застосування зброї масового знищення, а також засуджувала ядерний шантаж, до якого вдається кремлівський режим. У цьому сенсі позицію мексиканського керівництва, як попереднього, так і нинішнього, яке прийшло до влади за підсумками тогорічних виборів, можна назвати послідовною та такою, що відповідає нашим інтересам. З іншого боку, Уряд Мексики не готовий іти далі цих політичних заяв і підтримки «українських резолюцій» у міжнародних організаціях з огляду на зовнішньополітичну доктрину невтручання й нейтралітету, яка закріплена в Конституції країни. Тобто чинний Уряд Мексики не готовий долучитися до політико-економічних санкцій

проти Росії чи розглядати можливість надання Україні зброї. Нинішній мексиканський політичний істеблішмент хоче мати дружні відносини з усіма країнами світу, але за сучасних умов така позиція не видається переконливою. На жаль, значна частина мексиканських політиків і пересічних громадян має відчутні сентименти до колишнього СРСР і Росії як його правонаступниці, що традиційно базувалося на антиамериканських настроях переважної більшості мексиканців. Тобто Росію сприймали і сприймають тут як своєрідного борця проти гегемонії США у світі, проти імперської та колоніальної політики Вашингтону щодо Мексики та латиноамериканського регіону загалом. Упродовж десятиліть російська пропагандистська машина поширювала тут свої наративи, використовуючи для цього серйозні фінансові та людські ресурси. Варто згадати, що на сьогодні РФ має понад 20 дипломатичних і консульських установ у регіоні Латинської Америки й Карибського басейну. Це серйозний політико-дипломатичний вплив, який не може не даватися взнаки.

— Які аспекти українсько-мексиканських відносин найактуальніші на порядку денному?

— Зважаючи на зазначене вище, для нас важливими є всі напрями двосторонньої взаємодії з Мексикою: розвиток політичного діалогу на найвищому і високому рівнях, економічне співробітництво, кооперація між регіонами і містами України та Мексики, науково-технічні проєкти та, звичайно, культурно-гуманітарний вимір нашої співпраці. За останні роки нам вдалося вийти на якісно новий рівень міжпарламентського діалогу. Нагадаю, що 2024 року Мексику з робочим візитом відвідав Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук, який представляв нашу державу на інавгурації нової Президентки Мексики Клаудії Шейнбаум. У межах цього візиту він зустрівся з мексиканською Президенткою та Головою Сенату Мексики Херардо Фернандесом Норонья. Мексиканські депутати неодноразово відвідували Київ з початку вторгнення, зокрема в липні 2022 року. 2024-го депутатська делегація Мексики взяла участь у першій парламентській конференції «Україна — держави Латинської Америки і Карибського басейну: співробітництво заради майбутнього», яка проходила 29 листопада – 1 грудня у столиці України. Голова пропрезидентської фракції партії

«Морена» в Конгресі Мексики Рікардо Монреаль, який не зміг фізично відвідати Україну, надіслав відеозвернення до учасників цієї конференції. Суттєвим кроком у сприянні українським миротворчим ініціативам стала участь Мексики у Глобальному саміті миру, який відбувся 15–16 червня 2024 року у Швейцарії. Слід зауважити, що мексиканська сторона взяла участь у цьому заході на максимально високому можливому для неї на той час політичному рівні — глави зовнішньополітичного відомства, зважаючи на те, що в цій країні тоді щойно пройшли загальні вибори і нова Президентка ще офіційно не вступила на посаду.

— Як війна росії проти України впливає на держави регіону, в якому Ви працюєте?

— Агресія Росії проти України впливає на весь світ, адже сьогодні стало очевидним, наскільки крихкою виявилася система міжнародних відносин, вибудувана після Другої світової війни, зокрема її засади: міжнародне право, Статут ООН, непорушність державних кордонів і суверенітет країн. Раніше ці принципи вважали непорушними, такими, що не підлягають обговоренню. Для латиноамериканських країн зазначена ситуація є неприйнятною, адже коли руйнуються правила, базові та засадничі принципи, на яких ґрунтуються відносини між державами, починається хаос і різко зростають безпекові виклики. Багато латиноамериканських країн мали досвід міжнародних інтервенцій, зовнішніх агресій, тому вони чітко засудили російське вторгнення на територію України. Візьмемо, наприклад, історію Мексики: у XIX–XX століттях ця країна стала жертвою кількох зовнішніх інтервенцій: Іспанії 1829 року, Франції у 1838–1839 та 1862–1867 роках, США у 1846–1848, 1914 та 1916 роках. За підсумками війни США проти Мексики остання втратила більш як половину своїх територій. Тому руйнування Росією світопорядку, заснованого на міжнародному праві та чітких правилах, яких мали б дотримуватись усі країни світу, не може не турбувати країни Латинської Америки.

— З огляду на активну російську дезінформацію в державах Латинської Америки, зокрема в іспаномовних ресурсах, як Ви оцінюєте інформаційне поле в Мексиці? Як Посольство розвінчує міфи та доносить правду про війну в Україні?

— Ваша правда, російська пропаганда в Латинській Америці дуже агресивна. Російський іспаномовний канал «RT»,

пропагандистське агентство «Sputnik», інші медіаресурси країни-агресора щоденно отруюють свідомість латиноамериканців; сотні російських ботоферм працюють на підтримку лівих радикалів і популістів у цих країнах, атакують проукраїнських політиків і журналістів. Боротися на цьому напрямі складно, але ми намагаємося чинити опір. Крім того, зазначу, що, наприклад, у Мексиці місцеві медіа загалом об'єктивно висвітлюють російську агресію, низка мексиканських журналістів, які працюють у провідних ЗМІ, відвідали Україну та мали змогу на власні очі побачити, що там відбувається. За останні три роки було організовано кілька медіатурів в Україну для латиноамериканських журналістів, серед яких були й мексиканці. Висвітлюючи події в Україні, місцеві медіа зазвичай покликаються на респектабельні міжнародні агентства новин: «CNN», «Bloomberg», іспанські видання чи канали. Ми, зі свого боку, намагаємося використати будь-який інформаційний привід, щоби довести до місцевої громадськості наші сигнали. Скажімо, лише з початку 2025 року було опубліковано понад 30 моїх інтерв'ю та коментарів різним медіа Мексики, Панами, Коста-Рики, Гватемали. Ми щоденно ведемо інформаційно-роз'яснювальну роботу з місцевими політиками, депутатським корпусом, представниками бізнесу. Про ситуацію в Україні я говорю в кожному своєму публічному виступі: чи під час відкриття Днів кіно, чи звертаючись до учасників бізнес-форуму. Особливу увагу я намагаюся надавати студентській аудиторії: часто виступаю з лекціями перед студентами мексиканських університетів, зустрічаюся з науковими та академічними колами. При Посольстві ми заснували дискусійний майданчик «Кафе Київ», куди регулярно запрошуємо мексиканських політологів, журналістів, студентів для обговорення актуальних для нас тем. Значний резонанс у суспільстві Мексики викликало відеозвернення Президента України Володимира Зеленського до мексиканських законодавців і громадськості, яке нам вдалося організувати в Конгресі Мексиканських Сполучених Штатів 20 квітня 2023 року за сприяння тодішнього Голови Парламенту Мексики та членів депутатської групи дружби «Мексика — Україна». Цей виступ транслювали у прямому ефірі всі провідні ЗМІ країни. У листопаді того ж року Посольство організувало онлайн-зустріч Президента України зі студентською молоддю та викладачами

низки передових мексиканських закладів освіти: Монтеррейського інституту технологій, Ібероамериканського університету й Університету Анауак. Загальна кількість студентів, які взяли безпосередню участь у заході, становила майже 2,5 тисячі осіб, ще приблизно 2 тисячі — приєдналися онлайн. Такі заходи допомагають нам розвінчувати наративи російської пропаганди та доносити правду про події в Україні.

— Яку роль можуть відіграти держави Латинської Америки, зокрема й Мексика, в перемозі України та встановленні стійкого справедливого миру?

— Нам важлива політична підтримка всіх держав світу, зокрема країн Латинської Америки й Карибського басейну. Росія має знати, що її агресію засуджують і її дії отримують адекватну оцінку. Тому, коли йдеться про голосування за резолюції ГА ООН чи інших міжнародних інституцій, у положеннях яких чітко вказано про російську агресію та воєнні злочини проти українського народу, голос кожної країни для нас вкрай важливий. Ми боремося за підтримку з боку Белізу наших резолюцій на міжнародних платформах так само, як за підтримку Німеччини чи Японії. Нині кілька країн регіону, зокрема країни моєї зони відповідальності — Коста-Рика та Гватемала, увійшли до Основної групи зі створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії РФ проти України, приєдналися до Міжнародної Кримської платформи, увійшли до кола держав, що беруть участь у діяльності Міжнародної коаліції з повернення викрадених Росією українських дітей. Чому це важливо? Тому, що РФ більше не може заявляти, що Україну підтримують лише її західні партнери, а решта світу, мовляв, має інший погляд на ці питання. Насправді це не так. Наші цінності, наше бачення того, що є правильним, де є правда, поділяють і в Латинській Америці, і в Азії, і на Африканському континенті. Наведу ще приклад важливості підтримки України навіть маленькими країнами. Коста-Рика 2025 року головує в Організації економічного співробітництва та розвитку. Одним із пріоритетів свого головування ця невелика центральноамериканська країна визначила лобіювання вступу України до ОЕСР. Зазначу, що для нас набуття членства в цій організації є не менш важливим, ніж інтеграція у ЄС і НАТО. Тому сьогодні, в умовах нашої боротьби проти російської агресії, боротьби фактично за існування

України, розвиток відносин із кожною країною регіону ЛАКБ — від найбільшої Бразилії до найменшої Сент-Кітс і Невіс, розбудова тривалого взаємовигідного партнерства з ними мають виняткове важливе значення.

— Ваша Високоповажносте, 2024 року Міністерство закордонних справ України затвердило Стратегію розвитку відносин України та країн Латинської Америки і Карибського басейну, а також Комунікаційну стратегію «Україна — держави Латинської Америки і Карибського басейну». Як Посольство реалізує цілі, викладені в цих документах?

— Варто зазначити, що 2024 року вперше було ухвалено стратегію розвитку відносин України з державами ЛАКБ. На жаль, за понад 30 років з моменту відновлення нашої незалежності цьому регіону не надавали достатньої уваги. Натомість Росія намагалася забезпечити собі тут надійну політико-дипломатичну присутність, поширюючи свої політичні, економічні та й гуманітарні інтереси. Сьогодні ми намагаємося виправити ситуацію. Керівництво нашої держави планує збільшити кількість дипломатичних місій України у регіоні, що дасть змогу посилити безпосередній діалог із політичними та економічними елітами. Наше Посольство системно працює над відновленням економічної взаємодії, нарощенням рівнів товарообігу з партнерами, які через війну та тимчасову окупацію Росією частини нашої території суттєво впали. Скажімо, до війни кілька років поспіль Мексика була другим після США партнером України у Західній півкулі за обсягами нашого експорту. Сьогодні нам важливо відновити позиції на мексиканському ринку, замістити товари, які наразі ми не можемо сюди постачати (до війни це були метали та добрива), іншими експортними позиціями, наприклад фармацевтичною продукцією та продуктами ІТ-сфери. У квітні 2025 року, вперше з часу вторгнення, Україна взяла участь у міжнародній аерокосмічній виставці «FAMEX», що традиційно проходить у Мехіко. Ми працюємо над започаткуванням наукової співпраці з країнами відповідальності. Наприклад, зараз ми налагодили прямий діалог між Національним антарктичним науковим центром України та відповідними інституціями Мексики і Гватемали. Наші мексиканські і гватемальські партнери зацікавлені у спільних із центром проєктах у сфері антарктичних досліджень, зокрема й із використанням

потужностей української антарктичної станції «Академік Вернадський». Такі спільні дослідження вельми важливі у боротьбі з наслідками кліматичних змін і відкривають абсолютно нові обрії для позиціювання України в регіоні ЛАКБ.

— До яких зовнішньополітичних проєктів і дипломатичних платформ України, зокрема ініціатив першої леді Олени Зеленської, долучаються держави, у яких Ви акредитовані?

— Ви цілком слушно згадали про проєкти й ініціативи першої леді України, які ми намагаємося популяризувати в країнах відповідальності. І нам багато чого вдалося досягнути. Передусім радо зазначу, що перші леді країн моєї відповідальності, зокрема Коста-Рики, Гватемали, Белізу, неодноразово брали участь у заходах глобальної платформи Саміту перших леді та джентльменів. 2021 року в першому такому саміті онлайн-участь узяла тодішня перша леді Коста-Рики. З 2022 року вже постійною учасницею цих заходів є дружина Прем'єр-міністра Белізу Росанна Брісеньо. А 2024 року пані Брісеньо та перша леді Гватемали Лукреція Пейнадо особисто приїхали в Київ для участі в саміті. До речі, їхні візити до столиці України стали першими в історії візитами гостей такого рівня з цих країн до нашої держави. Показово, що через кілька місяців після цього саміту, наприкінці листопада, Київ відвідала делегація сенаторів Белізу на чолі з Головою белізького Сенату Керолін Тренч-Сендіфорд. Згадую тут про цей візит, бо він став наслідком поїздки в Київ пані Брісеньо. Під час розмови з нею після її повернення додому вона мені сказала: «Якщо я змогла відвідати воєнний Київ, то не бачу причин, чому інші політики з моєї країни не можуть цього зробити». І белізькі сенатори поїхали в Україну, відвідали Київ, Львів, провели низку переговорів. Це один із прикладів того, чому важливими є контакти між першими леді, адже така взаємодія дає конкретні, зокрема й політичні, результати.

Одним із проєктів Олени Зеленської, який успішно реалізують у регіоні, є поширення української літератури — відкриття у провідних бібліотеках українських поличок. Ми пишаємося тим, що в листопаді 2023 року в публічній бібліотеці міста Гвадалахара (Мексика) під патронатом першої леді було урочисто відкрито першу українську книжкову поличку в регіоні ЛАКБ. 2024 року ми відкрили книжкову поличку в Національній бібліотеці Сан-Хосе (столиця Коста-Рики), а 2025-го українська

книжкова поличка з'явилась у Панамі. Посольство долучилося ще до одного важливого проєкту нашої першої леді: 5 жовтня 2024 року в межах ініціативи Олени Зеленської відбувся запуск українськомовного аудіогіда на туристичних маршрутах «Capital Bus» у місті Мехіко. За сприяння Посольства у квітні 2024 року мексиканська компанія «GRUMA» взяла участь у реалізації проєкту «Superhero School» (школи, обладнані в лікарнях для важкохворих дітей) під егідою Фундації Олени Зеленської, профінансувавши заснування такої школи в одному з медичних закладів Черкащини.

— Україна та держави Вашої акредитації розташовані на різних континентах і не завжди сповна відчувають проблеми одна одної. Культурна, ментальна й навіть інформаційна відстань між нашими народами суттєва, а надто в умовах війни, коли Україні потрібне глибше розуміння з боку міжнародної спільноти. Яких заходів уживає Посольство для подолання цієї відстані між людьми та залучення на бік України представників місцевих політичних, академічних і громадських кіл?

— Популяризація української культури та традицій у регіоні — одне з наших основних завдань. Усвідомлення мексиканцями, гватемальцями чи, скажімо, панамцями того, що ми, українці, — це інша, відмінна від росіян нація зі своєю історією, культурою та традиціями, є важливим складником поширення наших національних інтересів. Тривалий час латиноамериканці розглядати Україну й українців як щось тісно пов'язане з Росією та її культурою. Сьогодні це сприйняття змінюється, зокрема й завдяки роботі наших дипломатичних установ. Пишаюся тим, що з 2022 року Україна є постійним учасником щорічного Міжнародного книжкового ярмарку у Гвадалахарі — найбільшого в іспанськомовному світі. Це одна з найважливіших культурних подій Мексики. Показово, що 2023 року Україна була представлена на цьому ярмарку в межах спільного виставкового стенда Європейського Союзу. Тоді ми також організували відеозвернення першої леді України до учасників заходу в день його відкриття. Програма участі України в торішньому ярмарку також була вельми насичена. Значну увагу викликала організована Посольством презентація книги «Україна. Їжа та історія» київського видавництва «Їжак» за участю авторки, видавчині Олени Брайченко та співавтора книги — відомого українського

шеф-кухаря Віталія Гуралевича. Особливістю події стала дегустація традиційних українських страв, рецепти яких представлені у книзі, у виконанні Віталія Гуралевича. Українські гастрономічні символи — борщ і котлета по-київськи — були внесені до постійного меню ресторану «Casa Yarin» у місті Масамітла, штат Халіско, де відбувся окремий захід із презентації української кухні. Це лише деякі приклади того, як ми популяризуємо українську культуру. Загалом 2024 року ми провели більш як 40 різних культурно-просвітницьких заходів у Мексиці, Панамі, Гватемалі, Коста-Риці та Белізі — країнах відповідальності нашої установи. Усе це допомагає нам поширювати інтереси нашої держави в регіоні, закладати підґрунтя для подальшої взаємодії та зближувати наші народи.

Дата інтерв'ю: 14 липня 2025 року

Oksana Dramaretska,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Ukraine to the United States of Mexico (2020–25)

PROMOTING UKRAINE'S INTERESTS IN LATIN AMERICA

— Mexico condemned russia's invasion of Ukraine and accordingly voted for several resolutions at the UN General Assembly, yet it still mostly consistently adheres to a non-interference and neutrality policy. How does this affect Mexico's support for Ukraine? What are the main challenges in conveying Ukraine's position to the Mexican political establishment?

— From the start of the full-scale invasion, Mexico's government explicitly declared support for Ukraine's territorial integrity and sovereignty on international platforms. Mexico strongly condemns any use or threat of force in settling interstate disputes and conflicts. Furthermore, the official Mexican representatives have many times harshly criticised the Russian aggressor's threats to use weapons of mass destruction and condemned the nuclear blackmail, in which the regime in the Kremlin tends to indulge. From this perspective, it is fair to describe the position of Mexican authorities, both previous and the ones that came to power as a result of the 2024 elections, as consistent and matching our interests. On the other hand, the Mexican government has not yet shown a willingness to go any further than sending political messages and supporting the 'Ukrainian resolutions' at international organisations. This is because of the foreign policy doctrine of non-interference and neutrality enshrined in the country's Constitution. Thus, the current Mexican government is unwilling to join political or economic sanctions against Russia, nor consider the option of supplying weapons to Ukraine. The current political establishment in Mexico wants to maintain friendly relations with all countries of the world, even though, in the current circumstances, such a position does not stand up to scrutiny. Unfortunately, a fairly high percentage of Mexican politicians and ordinary people harbour noticeable sympathy for the

former USSR and Russia as its successor, which has been traditionally rooted in the anti-American sentiment shared by most Mexicans. Russia has been viewed here as some kind of champion against the American global hegemony and Washington's imperialistic, colonial policy towards Mexico and the Latin American region in general. The Russian propaganda machine has spent decades and invested serious financial and human resources in promoting its narratives here. Let's keep in mind that currently, the Russian Federation maintains 20 diplomatic and consular missions across Latin America and the Caribbean. We are talking about profound political and diplomatic influence, which cannot help but leave a mark.

— What are the most relevant aspects of the agenda for Mexican-Ukrainian relations?

— Considering the above, we are equally interested in all areas of bilateral interaction with Mexico, including developing high-level political dialogue, economic cooperation, collaboration between Ukrainian and Mexican cities and regions, academic and technological projects, and, of course, our cooperation's cultural and humanitarian dimension. In recent years, we have managed to upgrade the level of our interparliamentary dialogue. I want to remind you that in 2024, Mexico received a working visit from the Chairman of the Verkhovna Rada of Ukraine, Ruslan Stephanchuk, who represented our country at the inauguration of the new Mexican President, Claudia Sheinbaum. During that visit, he met with President Sheinbaum and the President of the Mexican Senate, Gerardo Fernández Noroña. Mexican deputies have visited Kyiv many times since the beginning of the invasion, especially in July 2022. In 2024, a delegation of Mexican deputies participated in the first interparliamentary conference Ukraine — Latin American and Caribbean Countries: cooperation for the future, which ran in Ukraine's capital from 29 November to 1 December 2024. The participants were greeted with a video address sent by Ricardo Monreal, President of the pro-presidential MORENA Party within the Congress of Mexico, who couldn't visit Ukraine personally. Mexico's participation in the Global Peace Summit, which took place on 15–16 June 2024 in Switzerland, was a substantial step forward for Ukraine's peacebuilding initiatives. I should note that Mexico's sending its foreign minister to that event was the highest level of political representation possible for the country at the time, considering that it had just had general elections and the new president had not yet taken office.

— What impact does the russian war against Ukraine have on the countries of the region your mission covers?

— Russia's aggression against Ukraine impacts the whole world. It has shown the fragility of the system of international relations built after World War II and its postulates: international law, the UN Charter, the inviolability of borders, and state sovereignty. Before the invasion, these principles were seen as inviolable and non-negotiable. The current situation is unacceptable for the Latin American states because to them, the destruction of rules — the basic, fundamental principles underpinning the relations between states — leads to chaos and a rapid surge of challenges. Many Latin American countries have experienced foreign interventions and foreign aggression, which is why they explicitly condemned the Russian invasion of Ukraine's territory. Let's just consider Mexico's history; between the 19th and 20th centuries, the country became a victim of multiple instances of foreign intervention: Spanish in 1829, French in 1838–39 and 1862–67, and American in 1846–48, 1914, and 1916. The US war against Mexico led to the latter losing more than half its territory. This is why the countries of Latin America cannot help but be concerned about Russia's destruction of the global order based on international law and strict rules that each country is supposed to follow.

— In light of the active russian disinformation affecting the countries of Latin America, especially across Spanish-language media, what is your assessment of the Mexican information space? How does the Embassy debunk myths and spread the truth about the war and Ukraine?

— You are absolutely right that Russian propaganda in Latin America is very aggressive. The Spanish-language channel of *Russia Today*, the *Sputnik* propaganda agency, and other media outlets of the aggressor state poison the conscience of Latin Americans daily, while hundreds of Russian bot farms back left-wing radicals and populists in these countries and attack pro-Ukrainian politicians and journalists. Fending them off in this area is difficult, but we're trying to keep up. Besides, I must note that in Mexico, for example, local media generally cover the Russian aggression objectively. Several Mexican journalists from the country's major media outlets have been to Ukraine and personally seen what is happening there. In the last three years, we have organised several media tours to Ukraine for Latin American journalists, including Mexicans. When the local media cover events in Ukraine, they usually cite respected international news agencies, such as *CNN*,

Bloomberg, or Spanish newspapers and channels. As for us, we try to look out for any newsbreak we can use to convey our messages to the local public. Since the start of 2025, I have given more than thirty interviews and commentaries to various media across Mexico, Panama, Costa Rica, and Guatemala. We do outreach work with local politicians, deputies, and business representatives daily. I talk about the situation in Ukraine every time I give a public speech, whether I attend celebrations of the Mexican Cinema Day or address participants of business forums. I try to pay special attention to students, often giving lectures at Mexican universities and meeting with representatives of scientific and academic circles. We have opened a discussion platform called Café Kyiv at the Embassy, where we often invite Mexican political scientists, journalists, and students to discuss topics important to us. Video address of Ukrainian President Volodymyr Zelenskyy to the Congress of the United States of Mexico on 20 April 2023, which we managed to organise thanks to the support from the head of the Mexican parliament and members of the Mexico–Ukraine friendship group, stirred quite a resonance in the Mexican society. All of the country's top media outlets broadcast the address live. In November of the same year, the Embassy organised an online meeting with the President of Ukraine and the students and faculty of several leading Mexican universities: the Monterrey Institute of Technology, the Ibero-American University, and the Anahuac University. The number of students who participated in the event in-person reached 2,500 people, and about 2,000 more joined it online. Events like these help us debunk the narratives of Russian propaganda and spread the truth about the events in Ukraine.

— What role could the countries of Latin America, and Mexico specifically, play in facilitating Ukraine's victory and the onset of a lasting, just peace?

— We value every country's support, including that of Latin American and Caribbean countries. Russia must know that its aggression is condemned and its actions are correctly judged. Thus, when it comes to voting for the resolutions at the UN General Assembly or other international institutions, the provisions of which call out the Russian aggression and the crimes committed against the Ukrainian people in no uncertain terms, every country's voice is critical for us. We fight for Belize's support for our resolutions on international platforms just as hard as we fight for Germany's or Japan's support. As of now, several countries of the region, including Costa Rica and Guatemala, which

lie in my sphere of responsibility, have joined the Core Group on the Establishment of the Special Tribunal for the Crime of Russian Aggression against Ukraine, the International Crimea Platform, and the circle of countries that participate in the work of the International Coalition for the Return of Ukrainian Children abducted by Russia. Why is this important? It's important because it means the Russian Federation can no longer claim that Ukraine is only supported by its Western partners, as if the rest of the world has a different perspective on the matter. But no, that is untrue; there are countries in Latin America, Asia, and Africa that share our values and our viewpoint on what's right and what's true. Let me give another example of the importance of the support Ukraine receives even from small countries. Costa Rica chairs the 2025 Ministerial Council Meeting of the Organisation for Economic Co-operation and Development. This small Central American country chose to promote the issue of Ukraine's accession to OECD membership as one of its priorities during its chairmanship. Membership in this organisation is just as important for us as EU and NATO integration. Therefore, amidst our fight against Russian aggression, effectively our battle for Ukraine's very survival, it's imperative that we develop our relations with each country in Latin America and the Caribbean, from the largest, Brazil, to the smallest, St Kitts and Nevis, and build long-term mutually beneficial partnerships with them.

— Your Excellency, in 2024, the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine adopted the Strategy for the Development of Relations between Ukraine and Latin America and the Caribbean and the Communication Strategy Ukraine — Latin America and the Caribbean. How does the Embassy implement the objectives outlined in these documents?

— I should mention that the strategy for the development of relations adopted in 2024 was our first-ever strategy for the LAC countries. Unfortunately, for over thirty years since the restoration of our independence, we haven't paid sufficient attention to the region, all while Russia actively tried to set up a strong political and diplomatic presence, advancing its political, economic, and humanitarian interests. We are now trying to rectify this situation. Our government plans to increase the number of Ukraine's diplomatic missions in the region, which will allow us to strengthen our direct dialogue with political and economic elites. Our Embassy systematically works on restoring economic interactions and boosting trade turnover with our partners, which noticeably fell because of the war and the temporary occupation

of a share of our territories by Russia. For several years in a row before the war, Mexico was Ukraine's second-largest partner in the Western Hemisphere, followed by the USA, in terms of the volume of our exports. What we need to do today is regain our position in the Mexican market and substitute the goods (namely metals and fertilisers) we can no longer supply there because of the war with other exports, such as pharmaceuticals and IT products. In April 2025, for the first time since the invasion, Ukraine participated in the FAMEX aerospace fair, traditionally held in Mexico. We are working on launching scientific cooperation with the countries with which we are accredited. For example, we have established a direct dialogue between the National Antarctic Scientific Center of Ukraine and the respective institutions in Mexico and Guatemala. Our Mexican and Guatemalan partners are interested in cooperating with the Center on joint Antarctic research projects, including those focused on the use of the capacities of the Vernadsky Research Base. Joint research like this is rather essential to overcoming the consequences of climate change and opening brand new horizons for Ukraine's positioning in the LAC region.

— Which of Ukraine's foreign policy projects and diplomatic platforms, including the initiatives of First Lady Olena Zelenska, do the countries you are accredited to join?

— It is good that you mentioned the projects and initiatives of the First Lady of Ukraine, which we have been trying to promote in the countries of our competence. We have achieved a lot. First of all, I'm pleased to mention that the first ladies from countries of my competence, namely Costa Rica, Guatemala, and Belize, have repeatedly participated in the events of the global platform Summit of First Ladies and Gentlemen. In 2021, the then first lady of Costa Rica had already joined the first such summit online. Since 2022, Ms Rossana Briceño, the spouse of the prime minister of Belize, has been a constant participant in those events. Last year, Ms Briceño and the first lady of Guatemala, Lucrecia Peinado, personally visited Kyiv to join the Summit. Coincidentally, their visits to Ukraine's capital became the first ever visit of such a high level that our country received from these countries. Notably, a few months after the Summit, in late November, a delegation of Belizean senators led by the President of the Belizean Senate, Ms Carolyn Trench-Sandiford, visited Kyiv. I'm bringing up this visit because it resulted from Ms Briceño's trip to Kyiv. When I talked to her after she had returned home, she said, 'If I could visit Kyiv despite the

war, I see no reason why other politicians from my country cannot.' Next, Belizean senators came to Ukraine, visited Kyiv and Lviv, and had several talks there. This is an example of the importance of contacts between first ladies, as such interaction brings concrete and at times, political results.

One of Ms Olena Zelenska's projects, which we are successfully implementing in the region, is concerned with promoting Ukrainian culture by opening 'Ukrainian bookshelves' at key libraries. We are proud that in 2023, we officially opened the first Ukrainian bookshelf in the LAC region at the public library of Guadalajara (Mexico) under the patronage of First Lady Olena Zelenska. In 2024, we opened another bookshelf at the San Jose National Library in the capital of Costa Rica, and in 2025, a Ukrainian bookshelf appeared in Panama. The Embassy has joined another project of our first lady: on 5 October 2024, under Olena Zelenska's initiative, we officially launched the Ukrainian-language audio guide for the Capital Bus tourist routes in Mexico. In April 2024, with the Embassy's assistance, the Mexican company GRUMA joined the Superhero School project (schools set up in hospitals for critically ill children) under the auspices of the Olena Zelenska Foundation. It funded establishing one of these schools at a hospital in the Chernihiv region.

— Ukraine and the countries you are accredited to are located on different continents and are not always fully aware of the scope of each other's problems. The cultural, mental, and even information gaps between our peoples are serious, especially considering the war and how much Ukraine needs deeper understanding by the international community. How does the Embassy overcome this distance between our people and sway the local political, academic, and public circles to Ukraine's side?

— Popularising Ukraine's culture and traditions is one of our key tasks in the region. Helping Mexicans, Guatemalans, or Panamanians understand that Ukrainians are a nation distinct from Russians and that we have our own history, culture, and traditions is essential to promoting our national interests. For a long time, the people of Latin America viewed Ukraine and its people as something closely tied to Russia and its culture. Now, this perception is changing, not least thanks to the efforts of our diplomatic institutions. It makes me proud that since 2022, Ukraine has regularly participated in the annual International Book Fair in Guadalajara, the largest of its kind in the Hispanosphere. It's one of Mexico's most important cultural events. Notably, in 2023,

Ukraine was represented at the Fair through a stand we shared with the European Union. We also arranged for the Ukrainian first lady's video address to the Fair's participants on the day of its inauguration. The programme of Ukraine's participation in the 2024 Fair was also quite busy. The Embassy organised the presentation of the book *Ukraine. Food and History*, released by the Ïzhak publishing house. The presentation attracted special attention and featured the book's author and publisher, Olena Braichenko, and her co-author, famous Ukrainian chef Vitalii Huralevych. A special feature of the event was the tasting of traditional Ukrainian meals prepared by Vitalii Huralevych based on the recipes from the book. Ukrainian gastronomic symbols — borscht and chicken Kyiv — were included in the regular menu of the Casa Yarin restaurant in Mazamitla, Jalisco, which also hosted a different presentation of Ukrainian cuisine. These are just some examples of the way we promote Ukrainian culture. Overall, throughout 2024, we held over 40 different cultural and educational events across Mexico, Panama, Guatemala, Costa Rica, and Belize — the countries of our mission's accreditation. All of this helps us promote our country's interests in the region and lay the foundation for future interaction, closing the gap between our peoples.

Interview dated 14 July 2025

Любов Абравітова,
Надзвичайна та Повноважна Амбасадорка
України в Південно-Африканській Республіці (2020–2025 рр.)

ДІАЛОГ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ

— Україна прагне розвивати міцніші взаємини з державами Африки, зокрема й Південно-Африканською Республікою, що показують зустрічі й розмови на високому та найвищому рівнях. Ваша Високоповажносте, як повномасштабне вторгнення росії в Україну вплинуло на двосторонні відносини між Україною та ПАР і яким є їхній нинішній рівень?

— Повномасштабне вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року докорінно змінило геополітичний ландшафт і відчутно вплинуло на динаміку міжнародних відносин, зокрема на двосторонні взаємини України та Південно-Африканської Республіки.

Країни Африканського континенту становлять 25% голосів в ООН і в час, коли Україна перебуває в епіцентрі випробування глобального порядку, відіграють надзвичайно важливу роль. В умовах війни українська дипломатія прагне максимально донести свою позицію та залучити до партнерства кожну країну світу, а надто Південно-Африканську Республіку — впливову державу Африки.

Факти красномовніші за будь-які слова, і вони чітко фіксують, як змінилися двосторонні відносини. У червні 2023 року в межах Африканської мирної ініціативи відбувся **перший** візит до України Президента ПАР Сиріла Рамафоси, а 24 квітня 2025 року ПАР **уперше** за 33 роки дипломатичних відносин

з офіційним візитом відвідав Президент України Володимир Зеленський. 2023-го відбувся **перший** із 1998 року візит Міністра закордонних справ України до ПАР.

Відтоді Міністр Андрій Сибіга вже двічі відвідав ПАР, і це підтверджує, що діалог між Україною та ПАР став регулярним та триває на різних рівнях і в різних форматах. Обидві сторони демонструють відкритість до обговорення складних питань, зацікавленість у пошуку спільних рішень і готовність підтримувати конструктивну взаємодію.

Україна та ПАР мають багато спільних економічних, політичних та безпекових інтересів і, що надважливо сьогодні, — спільні принципи. Наші країни декларують повагу до міжнародного права і територіальної цілісності держав, важливість демократії та дотримання прав людини.

— 2023 року делегація лідерів африканських держав, включно з Президентом ПАР Сирілом Рамафосою, відвідала Україну та росію з пропозицією свого мирного плану. Однак під час візиту до Китаю у вересні 2024 року Глава ПАР заявив про підтримку мирного плану Китаю та Бразилії. Водночас держава приєдналася до Формули миру. Яка нині позиція ПАР щодо припинення російської війни проти України та як Посольство поширює План перемоги з українськими інтересами в основі?

— Південно-Африканська Республіка декларує позицію неприєднання і є важливим партнером України на Африканському континенті. Свідченням цього є й те, що перший візит Президента України на Африканський континент під час повномасштабного вторгнення відбувся саме до цієї країни. Україна поважає позицію ПАР і пропонує долучатися до її підтримки на тих платформах і в тих форматах, які ПАР вважає прийнятними. Це насамперед гуманітарний напрям, захист прав людини та механізми, запропоновані в межах Формули миру.

Президент Сиріл Рамафоса також декларує бажання сприяти медіації у поверненні насильно депортованих українських дітей. 2023 року Президент ПАР особисто закликав російського диктатора повернути наших дітей. Уряд ПАР долучився до міжнародних зусиль із медіації, і під час візиту в ПАР Президент України передав список з іменами 400 дітей. Ми сподіваємося, що завдяки посередництву Південної Африки когось із них вдасться повернути.

Зустріч президентів України й ПАР Володимира Зеленського та Сиріла Рамафоси під час 78-ї сесії Генеральної асамблеї ООН

Meeting between Ukrainian President Volodymyr Zelenskyy and South African President Cyril Ramaphosa during the 78th session of the UN General Assembly

Володимир Зеленський і Сиріл Рамафоса під час пресконференції в Києві 16 червня 2023 року

Volodymyr Zelenskyy and Cyril Ramaphosa during a press conference in Kyiv on 16 June 2023

Позицію ПАР щодо перспективи досягнення сталого справедливого миру в Україні значною мірою формує власний історичний досвід. Перший демократично обраний Президент ПАР Нельсон Мандела, який провів 27 років за ґратами як політичний в'язень, після звільнення закликав до переговорів — без жодних попередніх умов.

ПАР пережила темні часи апартеїду, жорстокості та масових порушень прав людини. Проте народ цієї сильної країни зміг через складні переговори стати на шлях демократії, а також ухвалити нову Конституцію, яка ґрунтується на принципах верховенства права, недискримінації, демократії та прав людини.

Ситуація в Україні, безумовно, інша, оскільки російська агресія — це військова агресія проти суверенної держави. Але ми розуміємо, що ПАР бажає Україні досягнути успіхів у мирній дипломатії і віднайти можливості через перемовини забезпечити справедливість мільйонам жертв. Україна налаштована на мирні переговори, але країна-агресор їх ігнорує. Преторія послідовно обстає за те, що єдиним шляхом до припинення війни є дипломатія, інклюзивний діалог і дотримання міжнародного права. Як Посольство України, ми постійно інформуємо представників Уряду, громадянського суспільства та аналітичної спільноти ПАР щодо українського бачення справедливого миру в Україні.

Наше завдання — донести українську позицію до якомога більшої кількості людей у ПАР. Тому ми використовуємо всі можливі майданчики, щоб ознайомити південноафриканців з Україною та всіма зусиллями для досягнення миру. Ми не лише спілкуємося з представниками Уряду та Парламенту, а й активно ведемо діалоги в медіа, аналітичних центрах, на платформах громадських організацій. 2025 року Посольство вже провело зустрічі в таких провінціях ПАР, як Східний і Західний Кейп, Квазулу-Натал і Гаутенг. Нам важливо спілкуватися в регіонах із представниками місцевого самоврядування, бізнесу, науки та медіа. Завдання Посольства — сприяти налагодженню контактів між українським і південноафриканським громадянським суспільством, підприємцями.

Наприклад, у ПАР є величезна мережа медіаторок. Це фахівчині, котрі добре розуміють біль, який переживає Україна, і можуть пояснити урядовцям проблеми, з якими вона стикається сьогодні. Ми допомагаємо налагодити контакти

Підписання Меморандуму про розвиток співпраці у сфері дипломатичної освіти та досліджень між МЗС України та Департаментом міжнародних відносин та співробітництва ПАР
Signing a Memorandum on the development of cooperation in the field of diplomatic education and research between the MFA of Ukraine and the Department of International Relations and Cooperation of South Africa

з українськими громадськими ініціативами, які працюють у цьому напрямі, щоб українські правозахисники й активісти могли безпосередньо спілкуватися з південноафриканськими колегами. Також 2025 року вже відбулося три великі заходи за участю українського та південноафриканського бізнесу, один із яких — у сфері оборонних технологій. Коли наші підприємства виходять на ринок ПАР, разом із ними приходять історії підприємців, які продовжують працювати в умовах війни. Такі контакти та людські історії часом мають більший вплив, аніж презентація від українського посла. Чим більше такого прямого спілкування буде між українцями та південноафриканцями, тим активніше ПАР долучатиметься до підтримки України в цей складний час.

— Через розв'язання війни та повномасштабне вторгнення в Україну проти росії запровадили кілька пакетів санкцій, але співпраця в межах БРІКС допомагає цій країні уникати міжнародної ізоляції та підтримувати свою економіку. Яких заходів уживає Посольство для донесення української позиції щодо важливості дипломатичного тиску на росію?

— 2023 року в Південно-Африканській Республіці відбувся саміт БРІКС, на який планував прибути російський диктатор. Проте візит не відбувся, — і це стало важливим сигналом: попри членство ПАР у цьому економічному об'єднанні, країна не готова йти на компроміси щодо зобов'язань за міжнародним правом.

Ми також використовуємо досвід ПАР, оскільки саме економічні санкції сприяли завершенню апартеїду. Тоді вони були запроваджені на рівні ООН, а не окремих країн. Те, що росія має право вето та блокує міжнародні механізми запобігання агресії, відкриває можливості для спільної роботи України та Південної Африки над пошуком шляхів реформування ООН. Необхідність такої реформи неодноразово озвучував Президент України, таку реформу десятиліттями лобіювали представники континенту та Африканський Союз. Це той напрям, де інтереси наших країн збігаються і ми можемо діяти спільно.

Завдання української дипломатії — не нав'язувати, а переконувати. І ми віримо, що в партнерстві з південноафриканським суспільством, яке цінує справедливість і права людини, наше послання знайде відгук.

— 2025 року в G20 головує ПАР, яка є єдиною державою Африканського континенту в цій групі. Які пріоритети будуть на порядку денному G20 під час головування ПАР? Як ПАР планує популяризувати необхідність гарантування продовольчої безпеки в Африці, наприклад, за допомогою ініціативи «Зерно з України»?

— Дійсно, ПАР, як перша африканська держава, що очолює Групу двадцяти, отримала унікальну можливість винести на глобальний порядок денний теми, які мають вирішальне значення для всього континенту.

Серед задекларованих пріоритетів головування — солідарність, справедливість і сталий розвиток. Безумовно, для країн Африки з їх молодим населенням теми індустріалізації та розвитку є головними. ПАР особливо зосередиться на розширенні доступу до фінансування через реформи міжнародних фінансових інституцій, як-от Світового банку та Міжнародного валютного фонду, на залученні інвестицій у розвиток інфраструктури, зокрема енергетики, транспорту, цифровізації, а також боротьбі зі зміною клімату та справедливому енергетичному переході з урахуванням потреб країн, що залежать від викопного палива.

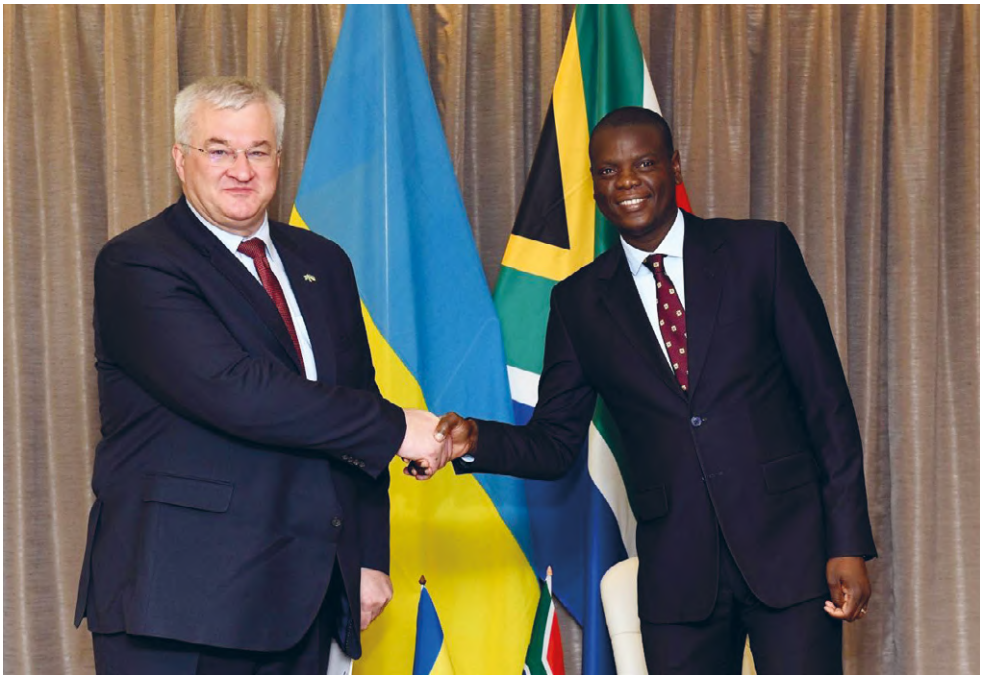

Міністри закордонних справ Андрій Сибіга (Україна) та Рональд Ламола (ПАР) під час зустрічі в Преторії 28 жовтня 2024 року
Foreign Ministers Andrii Sybiha (Ukraine) and Ronald Lamola (South Africa) during their meeting in Pretoria on 28 October 2024

Особливо актуальною для африканського регіону залишається тема продовольчої безпеки. Створення Робочої групи G20 з питань сільського господарства стало одним із перших конкретних кроків, що їх ініціювала ПАР.

Більшість питань, які ПАР порушує в межах G20, неможливо розв'язати без України, тому важливо, щоб українські представники та експерти були залучені до всіх відповідних ініціатив і обговорень. Окрім теми продовольчої безпеки, ми ініціювали обговорення участі України в Робочій групі з питань штучного інтелекту, управління даними та інновацій задля сталого розвитку. Український досвід, зокрема у сферах продовольчої безпеки, впровадження інновацій в умовах воєнної кризи, цифрової трансформації, а також захисту критичної інфраструктури, може не лише стати цінним елементом глобального обміну знаннями, а й знадобитися для реального виконання поставлених завдань.

Для прикладу: ініціатива «Зерно з України» вже довела свою ефективність як гуманітарний інструмент допомоги країнам,

що найбільше постраждали від глобальної продовольчої кризи. Цей механізм має потенціал для інтеграції в ширші рамки G20. Посольство працює над тим, щоби ця ініціатива була належно представлена в експертному та медійному середовищі як приклад дієвої міжнародної співпраці й реального впливу на гуманітарну ситуацію. Ми переконані, що такі моделі можуть доповнити порядок денний Групи двадцяти, надаючи йому конкретний, орієнтований на людей вимір.

— Між Україною та ПАР зростає економічна співпраця, зокрема щодо сільського господарства, харчової промисловості, гірничодобувної галузі, машинобудування та ІТ. Які кроки можуть сприяти ще активнішій торгівлі між Україною та ПАР?

— Для налагодження економічної співпраці, по-перше, має бути обопільна зацікавленість. За останні три роки, попри повномасштабне вторгнення, цікавість до України з боку південноафриканців зростає.

По-друге, мають бути реальні механізми співпраці та адаптація на рівні нормативно-правових актів. Це той напрям, де нам вдалося досягнути певного прогресу, а надто завдяки прибуттю до ПАР Першої віцепрем'єр-міністерки — Міністерки економіки України (2021–2025 рр.) Юлії Свириденко і Міністра аграрної політики та продовольства Віталія Коваля, яке відбулося в межах офіційного візиту Президента України Володимира Зеленського. Було проведено двосторонні зустрічі українських міністрів із їхніми південноафриканськими колегами з міністерств сільського господарства, торгівлі, промисловості та конкуренції, результатом яких стали конкретні практичні домовленості, спрямовані на підписання двосторонніх угод у сфері аграрної співпраці, а також щодо створення Спільної міжурядової комісії з торговельно-економічного співробітництва. Це закладає інституційний фундамент для постійного діалогу між урядами та діловими колами обох держав. У межах економічної частини візиту в Торгово-промисловій палаті Йоганнесбурга відбулися зустрічі українських підприємців з учасниками провідних бізнесових структур й асоціацій Південної Африки. Можливість безпосередньо спілкуватися з представниками влади, дізнаватися про механізми співпраці та про те, як Уряд України, попри війну, підтримує підприємців і залучає інвестиції, — допомагає побудувати довіру та узгоджує взаємні очікування.

Зустріч Першої віцепрем'єр-міністерки — Міністерки економіки України (2021–2025 рр.) Юлії Свириденко і Міністра аграрної політики та продовольства Віталія Коваля з їхніми південноафриканськими колегами

Meeting of First Deputy Prime Minister and Minister of Economy of Ukraine (2021–25) Yuliia Svyrydenko and Minister of Agricultural Policy and Food Vitalii Koval with their South African counterparts

Поглибленню торговельно-економічних зв'язків сприятимуть зміцнення інституційної основи співпраці, обмін досвідом, регулярне проведення двосторонніх бізнес-форумів і системна комунікація щодо інвестиційних можливостей. Окрім нормативно-інституційної бази, важливими є цікавість до виробленої продукції на ринку іншої країни та наявність логістичних маршрутів. Безумовно, тут ми можемо досягнути більшого успіху через ознайомлення українських підприємств із вимогами та специфікою південноафриканського ринку, особливостями споживання. Україна зацікавлена в розширенні своєї присутності на ринках Африки та розглядає цей напрям як пріоритетний у своїй зовнішньоекономічній політиці.

— З огляду на активну інформаційну політику росії в африканському регіоні, які стратегії може використовувати Україна для ефективної протидії дезінформації? На Вашу думку, які основні виклики стоять перед Україною в контексті донесення своєї позиції до населення Південно-Африканської Республіки?

— 2023 року було затверджено першу Комунікаційну стратегію Україна — держави Африки на 2024–2026 роки. Тому наші зусилля в інформаційній політиці — це не спорадичні, а добре скоординовані дії всієї команди МЗС і партнерів.

Суспільство ПАР, як і країн Африки загалом, дуже чутливе до теми колонізації, і, безперечно, український досвід знаходить глибокий відгук серед населення — попри те, що самі ці країни мають чимало власних щоденних викликів. Ми адаптуємо комунікаційні підходи, зокрема й наголошуючи, що український опір — це не лише оборона територій, а боротьба за свободу, гідність і право на суверенне існування. Цей наратив глибоко перегукується з досвідом визвольних рухів народів Африки, і саме цю паралель ми послідовно доносимо до африканської аудиторії. Наші основні завдання — не лише розповісти про наслідки російської агресії, а й, що найважливіше, наблизити Україну до південноафриканців. Українська культура — наша важлива зброя у протидії російським наративам. Український традиційний одяг, мистецтво писанкарства, сучасні диджиталізовані виставки про Голодомор — це можливості для південноафриканця емоційно доторкнутися до українського досвіду, відчути нашу ідентичність, самобутність і краще зрозуміти суть російської колонізації. Такі заходи часто діють ефективніше, ніж будь-які пояснення чи наративи. Ми використовуємо м'яку силу документального кіно, літератури та фотовиставок, щоби показати зв'язок і тяглість російської агресії — від Голодомору до знищення Маріуполя. Такі мистецькі проєкти, як фільм «Сімейний альбом» Марини Ткачук і виставка Юлії Федорович «Безкарне зло: ГØЛØДØМØР та сучасні злочини росії в Україні», саме про це.

Незамінну роль відіграють регулярні візити українських митців до ПАР, зокрема участь у провідних культурних подіях, як-от «Time of the Writer» та «Poetry Africa». Ці майданчики дають змогу доносити правду до широкої публіки через мову мистецтва та людські історії.

Важливу місію мають візити представників південноафриканських медіа до України, під час яких вони можуть особисто зануритися в реальність війни та краще зрозуміти щоденний досвід українців. У ПАР функціонує розгалужена мережа незалежних ЗМІ, які суттєво впливають на формування громадської

думки. Посольство України активно співпрацює з місцевими медіа, надаючи підтримку у висвітленні подій і забезпечуючи оперативний доступ до вірогідної інформації. Я особисто завжди відкрита для коментарів та інтерв'ю. Така взаємодія — через інтерв'ю, брифінги, участь у публічних дискусіях або відповіді на запити журналістів — формує прямий і довірчий канал спілкування з південноафриканським суспільством.

Значну увагу надаємо й роботі з університетами та аналітичними платформами: пояснення природи російської агресії, принципів міжнародного права та гуманітарних наслідків війни — неодмінний складник нашої експертної та академічної дипломатії.

Не менш важливою є роль української громади. Ми активно залучаємо представників української спільноти до протидії дезінформації. Це дає змогу посилювати український голос не лише на офіційному рівні, а й у громадянському суспільстві, де персональні свідчення й ініціативи здатні створювати довіру й формувати емоційний зв'язок із місцевими спільнотами.

Безумовно, перед нами стоїть низка викликів. Один із найбільших — це домінування російських пропагандистських джерел в інформаційному просторі ПАР, включно з «RT», «Sputnik» та афілійованими ресурсами. Ще один виклик — обмежені знання про сучасну Україну, а надто серед аудиторій, які були під впливом радянських і пострадянських інтерпретацій історії. Росія активно експлуатує радянський спадок, подаючи себе як єдиного спадкоємця політики підтримки Африки в її визвольній боротьбі.

Однак навіть у таких умовах Україна демонструє, що ефективна робота можлива. Яскравим прикладом цього стало встановлення з ініціативи Посольства України двох меморіальних дощок на стіні пам'яті в Національному меморіальному комплексі «Парк Свободи» у Преторії. Цей меморіал, створений за ініціативою Нельсона Мандели, є сакральним місцем для ПАР, як простір вшанування борців за свободу. Меморіальні таблиці присвячено українським дипломатам Геннадієві Удовенку та Володимирові Кравцю, які представляли Українську РСР в ООН і обіймали посади віцеголів Спеціального комітету ООН з питань апартеїду. Це не просто жест пошани, — це відновлення історичної правди про реальний внесок України у визвольну

боротьбу ПАР. Уперше в історії, під час офіційного візиту Президента України Володимира Зеленського до Південної Африки 24 квітня 2025 року, з уст Президента Сиріла Рамафоси публічно прозвучали слова подяки Україні за підтримку в часи боротьби ПАР проти апартеїду. Це стало важливим зрушенням у риториці, яке засвідчило втрату москвою монополії на історичну спадщину, пов'язану з міжнародною солідарністю в боротьбі проти расової дискримінації. Така позиція не лише символічна, а й має стратегічне значення для відновлення історичної справедливості та зміни уявлення про тяглість і важливість українсько-південноафриканських відносин.

— У жовтні 2024 року за Вашою ініціативою в Преторії у межах програми #BringKidsBackUA відбувся симпозіум щодо захисту прав українських дітей. Які подальші плани Посольства в контексті привернення уваги суспільства та влади ПАР до злочинів росії у війні проти України?

— Симпозіум було важливо провести, він став одним із заходів на цю тему. 2024 року відбулася велика конференція з питань повернення дітей за участю третього Президента України Віктора Ющенка. Тоді 13 громадських організацій ПАР підписали заклик про повернення дітей. У межах ініціативи #BringKidsBackUA керівник Офісу Президента Андрій Єрмак і директорка Інституту прав людини Міжнародної асоціації юристів Гелена Кеннеді неодноразово залучали південноафриканських експертів, правозахисників і представників медіа до онлайн-зустрічей і презентацій документів щодо повернення депортованих дітей.

Звісно, Посольство було не єдиним організатором симпозіуму. У ПАР діє ініціатива, яку 2023 року створили Фундація Десмонда і Лії Туту, Інститут справедливості та примирення, Фонд «Демократичні ініціативи» та Українська асоціація в ПАР. Вона дала українським і південноафриканським фахівцям можливість працювати разом над трьома темами: реформою ООН, атомною безпекою та поверненням насильно депортованих дітей. Тому на симпозіумі головними спікерами були південноафриканські та українські експерти, котрі досліджують тему повернення дітей, а також механізми, доступні для використання в країнах Африки. На жаль, на континенті за останні десятиліття відбулося чимало трагедій, і, відповідно, є досвід

повернення дітей, реінтеграції, пошуку та ідентифікації, а також впровадження механізмів відповідальності, зокрема рішень Міжнародного кримінального суду. Такі заходи — не лише про солідарність, а й про обмін реальною експертизою. Хочу окремо подякувати Катерині Рашевській із Регіонального центру прав людини, Олександрі Матвійчук та Олександрі Романцовій з Центру громадянських свобод, які постійно співпрацюють із південноафриканськими організаціями та медіа. І, звісно ж, Української асоціації в ПАР, яка координує таку співпрацю і діалог громадських організацій на місці.

Нещодавно відбулася зустріч між Президентом ПАР Сирілом Рамафосою та Президентом США Дональдом Трампом, і навіть на цій зустрічі, де не було представників України, два президенти говорили важливі слова про потребу повернення українських дітей. Ми дуже сподіваємося, що найближчим часом побачимо повернення тих 400 дітей, імена яких Президент України передав партнерам у ПАР. Захист дітей — це питання, яке не має географічних або політичних обмежень. Тут ми апелюємо до універсального: людської гідності, відповідальності перед наступним поколінням, спільної боротьби проти безкарності. І ми дуже цінуємо, що в ПАР знаходимо партнерів, які поділяють цю чутливість.

— Ваша Високоповажносте, розкажіть, будь ласка, про проєкти публічної дипломатії Посольства та роль Української асоціації в ПАР для підвищення обізнаності про нашу державу.

— Публічна дипломатія для України сьогодні — це не лише інструмент м'якої сили, а й елемент національної безпеки. У світі, де триває інформаційна війна, недостатньо просто говорити про Україну, — ми повинні бути почутими, чітко зрозумілими й упізнаваними. Важливо, що ця праця має довготривалу основу, — ми не просто реагуємо, а створюємо сталий український культурний продукт. Наприклад, у межах ініціатив першої леді України Олени Зеленської відкрито українську книжкову поличку в Центральній бібліотеці Кейптауна, а також запущено аудіогід українською мовою в Музеї апартеїду у Йоганнесбурзі. Символічно, що він став 100-м аудіогідом, реалізованим у межах міжнародної програми культурної дипломатії. Окремим напрямом є співпраця з університетами й аналітичними центрами ПАР, зокрема через ініціативу першої леді — Глобальну коаліцію українських

студій. Завдяки цьому налагоджено партнерство з провідними університетами, як-от у Преторії та Вітватерсранді. Ми говоримо про Україну академічною мовою — через призму міжнародного права, історії, політики та глобальних викликів, поступово деколонізуючи академічний дискурс і роблячи Україну видимою у просторі, де раніше панували викривлені чи спрощені уявлення.

Віцепрезидентка Світового конгресу українців в Африці Дзвінка Качур (ліворуч) та Амбасадорка України в ПАР Любов Абравітова (праворуч) у Мазеппа Бей

Vice President of the Ukrainian World Congress in Africa Dzvinka Kachur (left) and Ambassador of Ukraine to South Africa Liubov Abravitova (right) at Mazeppa Bay

Наші зусилля посилені залученням Українського інституту, який після повномасштабного вторгнення розширив свою діяльність і на Африканський континент. Попри те, що наразі Український інститут не має постійної присутності в Південно-Африканській Республіці, важливо зауважити, що співпраця з південноафриканськими митцями вже активно розвивається, відкриваючи нові можливості для культурного діалогу та взаємного пізнання. Але коли ми говоримо про ініціативи культурної дипломатії, то важливу роль тут відіграє Українська асоціація в ПАР (УАПАР), яка діє з 2017 року. Це незалежна громадська неприбуткова організація, зареєстрована в ПАР, яка об'єднує українців і південноафриканців, зацікавлених у розвитку українсько-південноафриканських зв'язків. УАПАР є не лише справжнім «людським обличчям» України в ПАР, а й надійним місточком, який налагоджує співпрацю в академічній, культурній і громадських сферах. Наприклад, саме члени УАПАР переклали й озвучили український аудіогід у Музеї апартеїду, забезпечили відкриття української полички та підтримують її наповнення. Організація представлена в найбільших містах ПАР — Преторії, Йоганнесбурзі, Кейптауні, Дурбані, Кгебесі, що дає змогу постійно проводити благодійні акції, культурні й інформаційні

заходи та аналітичні дискусії в різних частинах такої великої країни, як ПАР. Адже ПАР територіально розміром з дві України, а дипломатичне представництво України поки що є лише у Преторії. При УАПАР постійно діє недільна українська школа, в якій діти вивчають українську мову та знайомляться з українськими традиціями.

Також УАПАР тісно співпрацює з правозахисними організаціями ПАР, бере участь у публічних дискусіях щодо злочинів рф, сприяє постачанню гуманітарної допомоги до України.

Я вже згадувала про ініціативу з Фундацією Десмонда і Лії Туту, Інститутом справедливості та примирення, Фондом «Демократичні ініціативи» та УАПАР. На базі цієї платформи було підготовлено три аналітичні доповіді, презентовані в Аккрі під час середньорічної координаційної зустрічі Африканського Союзу в липні 2024 року.

Регулярні мирні акції, адвокаційні заходи, інформаційні кампанії та діяльність у цифровому просторі — усе це є важливою частиною публічної дипломатії. Тут Посольство та громада діють у синергії, підсилюючи одне одного та розбудовуючи наш український світ на Африканському континенті.

Дата інтерв'ю: 18 липня 2025 року

Liubov Abravitova,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Ukraine to the Republic of South Africa (2020–25)

DIALOGUE BETWEEN UKRAINE AND THE REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

— Ukraine seeks to develop closer ties with African states, including the Republic of South Africa, as seen from high-level meetings and talks. Your Excellency, how has the full-scale russian invasion of Ukraine influenced the bilateral relations between Ukraine and South Africa, and where does their current level stand?

— The February 2022 full-scale russian invasion of Ukraine fundamentally changed the geopolitical landscape and had a noticeable impact on the dynamics of international relations, not without affecting the relations of Ukraine and the Republic of South Africa.

The countries of the African continent comprise 25% of the votes at the UN, playing a crucial role at a time when Ukraine finds itself at the epicentre of the events testing the global order. Throughout the war, Ukrainian diplomacy has sought to convey its position as clearly and broadly as possible, forging partnerships with all countries, especially the Republic of South Africa, an influential African state.

Facts speak louder than words, clearly showing how our bilateral relations have evolved. In June 2023, the African Peace Initiative entailed South African President Cyril Ramaphosa's **first** visit to Ukraine; on 24 April 2025, President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy paid an official visit to South Africa — the **first** such visit in the 33 years of our diplomatic relations. In 2023, the Ukrainian foreign minister visited South Africa for the **first** time since 1998.

Since then, Minister Andrii Sybiha has visited South Africa twice, proving that there is now a regular dialogue between Ukraine and South Africa maintained at different levels and taking on various shapes. Both sides show openness to discussing complex issues, keenness to search for collaborative solutions, and willingness to support constructive interaction.

Візит лідерів африканських держав до Києва 16 червня 2023 року
Visit of leaders of African states to Kyiv on 16 June 2023

Ukraine and South Africa share many economic, political, and security interests. What's even more important these days is that we share common principles. Our countries declare respect for international law and the territorial integrity of states, as well as the importance of democracy and the protection of human rights.

— In 2023, a delegation of African leaders, including the President of South Africa, Cyril Ramaphosa, visited Ukraine and russia with their peace plan proposal. However, during his visit to China in September 2024, the South African president announced the country's support for the Chinese-Brazilian peace plan. Meanwhile, the country has also joined the Peace Formula. What is South Africa's current position on ending the russian war against Ukraine, and how does the Embassy promote the Peace Plan based on Ukrainian interests?

— The Republic of South Africa adheres to its position of non-alignment. It is also an important Ukrainian partner on the African continent, as proven when South Africa became the first African country the President of Ukraine visited during the full-scale invasion. Ukraine respects South Africa's position and encourages it to support us on the platforms and in a manner that South Africa deems appropriate: mainly humanitarian aid, human rights protection, and the mechanisms proposed under the Peace Formula.

President Cyril Ramaphosa is also open about his willingness to mediate the return of the forcibly deported Ukrainian children. In 2023, the President of South Africa personally called upon the russian

dictator to return Ukrainian children. The government of South Africa joined the international mediation efforts, and the President of Ukraine delivered a list of 400 children's names during his visit to South Africa. We hope South Africa's brokerage will help us bring some of them back.

South Africa's position on the prospect of achieving a lasting and just peace in Ukraine is largely informed by its history and experience. After the release of Nelson Mandela, the country's first democratically elected president, who had spent 27 years of his life in political imprisonment, he immediately called for negotiations with no preconditions.

South Africa went through a dark era of apartheid, cruelty, and large-scale human rights violations. Despite that, the people of this strong country managed to go through difficult negotiations, embark on the path of democracy, and adopt a new constitution rooted in the principles of the rule of law, non-discrimination, democracy, and human rights.

Ukraine's situation is, by all means, different because russian aggression is another country's military aggression against a sovereign Ukraine. However, we understand that South Africa wishes us to succeed in peaceful diplomacy efforts and find opportunities to deliver justice for the millions of victims through negotiations. Ukraine is ready for negotiations, yet the aggressor state is ignoring them. Pretoria consistently insists that diplomacy, inclusive dialogue, and respect for and observance of international law present the only path towards ending the war. As the Embassy of Ukraine, we constantly inform representatives of South Africa's government, public, and analytical community about the Ukrainian vision for a just peace in Ukraine.

Our goal is to communicate the Ukrainian position to the broadest possible number of South African people. That is why we are using all possible platforms to familiarise South Africans with Ukraine and all the efforts made to achieve peace. We are not just talking to representatives of the government and the parliament; we are also actively engaging with the media, think tanks, and NGO platforms. Since the start of 2025, the Embassy has already had meetings across four South African provinces: Eastern and Western Cape, KwaZulu-Natal, and Gauteng. We must visit the provinces to talk to local authorities, businesses, researchers, and media representatives. The Embassy aims to facilitate new contacts between Ukrainian and South African civil societies and entrepreneurs.

For example, South Africa has a vast Network of Women Mediators. It consists of specialists who are very familiar with the pain Ukraine is going through and know how to explain the problems Ukraine faces to their officials. We are helping them establish contact with Ukrainian civic initiatives in this field to enable Ukrainian human rights workers and other activists to communicate directly with their South African counterparts. In addition, in 2025, there have already been three large events involving representatives of Ukrainian and South African businesses, one of which concerned defence technology. When our entrepreneurs enter South Africa's market, along with them come the stories of real people who continue doing business amidst the war. At times, contacts and human stories like this have a stronger effect than any presentation a Ukrainian Ambassador can give. The more such communication occurs between Ukrainians and South Africans, the more South Africa will contribute to supporting Ukraine in this difficult period.

— As a consequence of the full-scale invasion of Ukraine, numerous sanction packages have been put in place against russia, yet cooperation under BRICS helps the country avoid international isolation and keep its economy afloat. What steps does the Embassy take to convey the Ukrainian point of view on the importance of diplomatic pressure against russia?

— In 2023, the Republic of South Africa hosted the BRICS Summit, and the russian dictator planned to arrive in the country to participate in it. Yet that visit failed to happen, which sent an important signal: despite South Africa's membership in this economic bloc, the country is not willing to compromise on its obligations under international law.

We also draw on South Africa's experience, as economic sanctions actually contributed to the end of apartheid. Yes, in that case, they were implemented at the level of the UN, not by individual countries. The fact that russia has veto power and obstructs international aggression prevention mechanisms opens up opportunities for Ukraine and South Africa to work together on finding a way to reform the UN. The President of Ukraine has repeatedly pointed out the necessity of such a reform, and so have, for decades, the continent's representatives and the African Union. It's an area where our countries' interests align and we can act together.

The goal of Ukrainian diplomacy is to persuade, not coerce. Thanks to our partnership with the South African public, which values justice and human rights, we trust that our message will garner a response.

— In 2025, South Africa, the only African country in the Group of Twenty, took over the G20 Presidency. What are the priorities on the G20 agenda for the duration of South Africa's presidency? How does South Africa plan to advocate for the necessity of guaranteeing Africa's food security through means such as the Grain From Ukraine initiative?

— Indeed, South Africa became the first African country to assume the presidency in the Group of Twenty, acquiring a unique opportunity to bring issues of crucial importance for the entire continent to the fore of the global agenda.

The presidency's officially set priorities include solidarity, justice, and sustainable development. Industrialisation and growth are key themes for African countries, of course, considering their young populations. South Africa mainly focuses on expanding access to funding through reforming such international financial institutions as the World Bank and the IMF, attracting investments in infrastructure, particularly energy, transport, and digitalisation, countering climate change, and promoting just energy transition with proper account for the interests of the countries dependent on fossil fuels.

Food security remains highly relevant to the African region. One of the first tangible steps South Africa initiated was to create the G20 Agriculture Working Group.

Most of the issues South Africa addresses at the G20 cannot be resolved without Ukraine, so it is important that Ukrainian representatives and experts are involved in all appropriate initiatives and discussions. Beyond food security, we have also discussed Ukraine's participation in the Task Force on Artificial Intelligence, Data Governance, and Innovation for Sustainable Development. Ukrainian experience, especially where it concerns food security, introduction of innovations amidst a military crisis, digital transformation, and protection of critical infrastructure, is a valuable element of the global knowledge exchange processes, which is potentially vital to actually resolving the challenges we all face.

An example: The Grain From Ukraine initiative has already proven its effectiveness as a humanitarian tool used to aid the countries that have suffered the most from the global food crisis. This mechanism could potentially be integrated within the broader G20 framework. The Embassy is working on ensuring this initiative gets presented adequately to the experts and covered in the media as an example of impactful international cooperation that makes a real difference for

the humanitarian situation. We believe that models like this one can supplement the G20 agenda, giving it a practical, people-oriented dimension.

— Ukraine and South Africa enjoy growing economic cooperation, especially in agriculture, food industry, mining, mechanical engineering, and IT. What measures could promote an even more active trade dynamic between Ukraine and South Africa?

— For there to be economic cooperation, there first needs to exist a mutual interest. Despite the full-scale invasion, the last three years have shown increasing interest in Ukraine among South Africans.

Next, there must be real mechanisms for cooperation and harmonisation of regulations. In this area, we have managed to make some progress, not least thanks to the visits to South Africa by Yuliia Svyrydenko, First Deputy Prime Minister / Minister of Economic Development and Trade of Ukraine (2021–25), and Vitalii Koval, Minister of Agrarian Policy and Food, which occurred alongside the official visit of the President of Ukraine, Volodymyr Zelenskyy. Ukrainian ministers had bilateral meetings with their South African counterparts from the Ministry of Agriculture and the Ministry of Trade, Industry and Competition. As a result, they reached practical arrangements towards signing bilateral agreements in agrarian cooperation and creating the Joint Intergovernmental Commission on Trade and Economic Cooperation. This will lay institutional groundwork for a continuous dialogue between both countries' governments and business circles. The economic part of the visit entailed meetings of Ukrainian entrepreneurs with representatives of top business structures and associations of South Africa at the Johannesburg Chamber of Commerce and Industry. By giving entrepreneurs a chance to speak directly to government representatives and learn about the mechanisms of cooperation and how the Ukrainian government supports entrepreneurs and attracts investors despite the war, we build trust and set mutual expectations.

Our trade and economic ties will continue to deepen thanks to our efforts to strengthen the institutional groundwork underpinning the cooperation, share experience, regularly hold bilateral business forums, and consistently communicate investment opportunities. On top of the regulatory and institutional foundation, it is also important for our products to enjoy interest in the other country's market and access logistical routes. Without a doubt, we can improve our success in this by familiarising Ukrainian entrepreneurs with the requirements of the

Зустріч Любові Абравітової з представниками бізнес-палати Нельсон Мандела Бей
Meeting between Liubov Abravitova and representatives of the Nelson Mandela Bay Business Chamber

South African market and the specificity of the local market and consumption patterns. Ukraine is keen on expanding its presence across African markets and prioritises this area in its foreign economic policy.

— In light of russia's active information policy in the African region, what strategies can Ukraine employ to counter disinformation effectively? What do you think are the main challenges Ukraine faces in communicating its position to the people of the Republic of South Africa?

— In 2023, Ukraine adopted the first Ukraine–Africa communication strategy for 2024–26. This means that our information policy efforts are not sporadic measures but rather well-coordinated actions of the entire MFA team and our partners.

The society in South Africa, as is generally the case in African countries, is very sensitive to the subject of colonialism, and the Ukrainian experience most certainly deeply resonates with the population, even though these countries face more than enough daily challenges of their own. We adapt our approach to communication by emphasising that the Ukrainian resistance means not just the protection of territory but also the fight for freedom, dignity, and the right of sovereign existence. This narrative thoroughly echoes the experience of national liberation

movements of African peoples, and so we are steadily conveying this parallel to our African audiences. Our main objective is not just to tell them about the consequences of the russian aggression but, more importantly, to connect Ukraine and the South Africans. Ukrainian culture is our essential weapon in the fight against russian narratives. Ukrainian traditional clothes, the art of egg painting, and modern digitalised exhibitions about the Holodomor allow South Africans to discover the Ukrainian experience, explore our identity, and improve their understanding of the nature of russian colonialism. Such events often prove more effective than any explanations or narratives. We use the soft power of documentaries, literature, and photo exhibitions to show the links and continuity behind the russian aggression, from Holodomor to the destruction of Mariupol. This is what creative projects like Maryna Tkachuk's film *Family Album* and Yuliia Fedorovych's exhibition *Unpunished Evil: HØLØDØMØR & Russia's Modern-Day Crimes in Ukraine* are about.

Ukrainian artists' regular visits to South Africa are integral to this. For example, they participate in key cultural events like 'Time of the Writer' and 'Poetry Africa'. Those platforms allow them to spread the truth to a broad audience through the language of art and human stories.

Another important mission is served by South African journalists' visits to Ukraine, during which they have an opportunity to personally explore the reality of war and better understand the daily Ukrainian experience. South Africa has an extensive network of independent media that has a major influence on shaping public opinion. The Embassy of Ukraine actively cooperates with the local media, offering our assistance in covering events and immediate access to verified information. I'm always open to commentary and interviews. Such interactions through interviews, briefings, participation in public debates, or answers to journalists' questions build a direct and trusted communication channel with the South African society.

We pay special attention to working with universities and think tanks. Explaining the nature of the russian aggression, the principles of international law, and the humanitarian consequences of the war is an indispensable element of our expert diplomacy and scientific and academic diplomacy.

The role of the Ukrainian community is just as impactful. We actively involve the Ukrainians in counter-disinformation activities. This allows us to reach beyond the official level and amplify the Ukrainian

voice in civil society, where personal accounts and initiatives can build trust and form emotional connections with the local communities.

We still face a series of challenges, of course. One of the biggest among them is the overpowering presence of russian propaganda outlets in South Africa's information space, including *RT*, *Sputnik*, and resources affiliated with them. Another challenge stems from the limited knowledge about Ukraine, especially among the groups that used to be under the influence of the Soviet and post-Soviet perception of history. Russia actively exploits the Soviet legacy, presenting itself as the sole successor to its policy of supporting African liberation movements.

However, even in these circumstances, Ukraine has demonstrated that effective work is still possible. The Embassy's initiative to install two memorial plaques on the Wall of Remembrance within the Freedom Park Heritage Site in Pretoria was a perfect example. Created upon the initiative of Nelson Mandela, the memorial is a sacred place for South Africa, where the people can honour the memory of freedom fighters. Our memorial plaques are dedicated to Ukrainian diplomats Hennadii Udovenko and Volodymyr Kravets, who represented the Ukrainian SSR at the UN and served as vice-chairmen of the Special UN Committee Against Apartheid. More than a gesture of commemoration, it was a recovery of the historical truth about Ukraine's actual contribution to South Africa's struggle for freedom. For the first time in history, President Cyril Ramaphosa publicly expressed gratitude to Ukraine for its support during South Africa's fight against apartheid when Ukrainian President Volodymyr Zelenskyy visited South Africa on 24 April 2025. It was an important shift in rhetoric, which proved that Moscow had lost its monopoly on the historical legacy of international solidarity in the fight against racial discrimination. This position is more than symbolic. It has strategic significance in restoring historical justice and changing the perception of the continuity and importance of Ukrainian–South African relations.

— In October 2024, Pretoria hosted a conference on the protection of the rights of Ukrainian children, initiated by you in the framework of the #BringKidsBackUA programme. What are the Embassy's next steps in the context of drawing the attention of South Africa's authorities and public to russia's crimes in the war against Ukraine?

— It was essential to organise that conference, which was one of several events on this topic. In 2024, we had a large conference concerning the return of children, which was attended by the third president

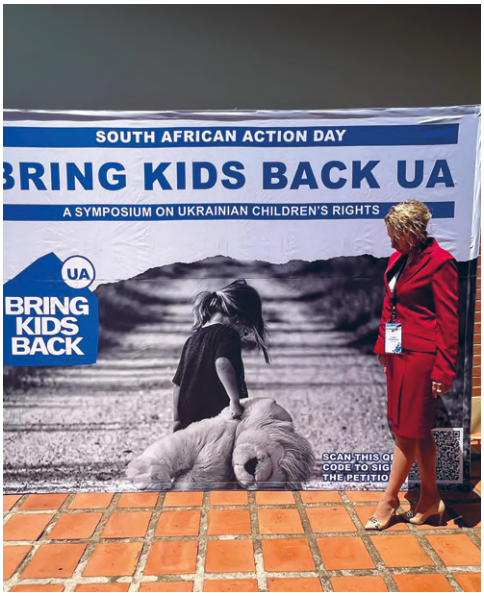

Любов Абравітова на симпозіумі з питань захисту прав українських дітей
Liubov Abravitova at a symposium regarding the protection of the rights of Ukrainian children

of Ukraine, Viktor Yushchenko, during which 13 South African NGOs signed the statement urging the return of the children. Under the #BringKidsBackUA initiative, Head of the Office of the President, Andrii Yermak, and the Director of the International Bar Association's Human Rights Institute, Helena Kennedy, involved South African experts, human rights activists, and journalists in online meetings and presentations of documents concerning the return of deported children on many occasions.

The Embassy was not the sole organiser of the conference, of course. South Africa has an initiative created in 2023 by the Desmond & Leah Tutu Legacy Foundation, the Institute for Justice and Reconciliation, the Democratic Initiatives Foundation, and the Ukrainian Association of South Africa, which allowed Ukrainian and South African specialists to work together on three subjects: reformation of the UN, nuclear safety, and the return of forcibly deported children. Therefore, the main speakers at the conference were South African and Ukrainian experts involved in researching the subject of children's return and the relevant mechanisms at the disposal of African countries. Unfortunately, the continent has suffered many tragedies in recent decades. There is much experience of children's return, reintegration, search, and identification, as well as implementation of liability mechanisms, including the decisions of the International Criminal Court. Events like these are not just to show solidarity but also to share real expertise. I would like to thank Kateryna Rashevska from the Regional Centre for Human Rights and Oleksandra Matviichuk and Oleksandra Romantsova from the Center for Civil Liberties, who have consistently cooperated with South African organisations and media, and of course, the Ukrainian Association of South Africa, which effectively coordinates such cooperation and dialogue between NGOs locally.

Recently, South African President Cyril Ramaphosa met with US President Donald Trump, and even during that meeting, where there were no representatives of Ukraine, the two presidents mentioned important things about the necessity of bringing back the Ukrainian children. We really hope that we will soon see the return of the 400 children whose names the President of Ukraine passed to South African partners. The protection of children is an issue that is unaffected by geographical or political boundaries. We appeal to universal concepts: human dignity, responsibility to the next generation, and the common fight against impunity. We really appreciate finding South African partners who share our sensitivity to this.

— Your Excellency, please tell us about the Embassy's public diplomacy projects and the Ukrainian Association of South Africa's role in improving local knowledge about our country.

— Ukraine's public diplomacy is no longer just a soft power tool; today, it's also an element of our national security. In a world characterised by an ongoing information war, it's not enough for us to just talk about Ukraine: we must make sure that we are heard, clearly understood, and recognisable. This work must have a long-term perspective: instead of just reacting, we create a lasting Ukrainian cultural product. As part of the initiatives of Ukraine's First Lady, Olena Zelenska, we opened the Ukrainian bookshelf at the Central Library of Cape Town and launched the Ukrainian-language audio guide at the Apartheid Museum in Johannesburg. It is symbolic that this was the 100th audio guide created within our international cultural diplomacy programme. We also focus separately on cooperating with South Africa's universities and think tanks through the First Lady's initiative called the Global Initiative for Ukrainian Studies. It allowed us to establish cooperation with the country's top universities, including the University of Pretoria and the University of Witwatersrand. We talk about Ukraine in the language of academia, through the lens of international law, history, politics, and global challenges. We gradually decolonise the academic discourse and give Ukraine visibility in a space once dominated by warped or oversimplified representations.

Our efforts are bolstered by the involvement of the Ukrainian Institute, which expanded the scope of its operations after the full-scale invasion to include the African continent. Even though the Ukrainian Institute has not yet established a permanent presence in the Republic of South Africa, it's important to note that cooperation with South

Український криголам «Ноосфера», який через російське вторгнення в Україну базується в південноафриканському порту Кейптауна
The Ukrainian icebreaker Noosfera, which is based in the South African port of Cape Town due to the russian invasion of Ukraine

African artists is already actively growing, opening new opportunities for cultural dialogue and mutual discovery. However, when discussing cultural diplomacy initiatives, we must mention the vital role of the Ukrainian Association of South Africa (UAZA), which has been active since 2017. It's an independent non-profit NGO registered in South Africa that has brought together Ukrainians and South Africans interested in developing Ukrainian–South African ties. The UAZA is Ukraine's authentic 'human face' in South Africa. Moreover, it is a reliable bridge connecting cooperation across the academic, cultural, and public spheres. For example, UAZA members translated and voice-overed the Ukrainian-language audio guide at the Apartheid Museum. They also ensured the opening of the Ukrainian bookshelf and have since kept expanding its contents. The organisation is represented in South Africa's largest cities: Pretoria, Johannesburg, Cape Town, Durban, and Gqeberha, which enables it to constantly organise charity activities, cultural events, information campaigns, and analytical

discussions in different parts of such a large country as South Africa. After all, South Africa's territory is twice the size of Ukraine, while our diplomatic mission so far is only present in Pretoria. The UAZA has a permanent Sunday school, where children study the Ukrainian language and learn about Ukrainian traditions.

The UAZA also closely cooperates with South Africa's human rights organisations, participates in public discussions about the russian federation's crimes, and promotes the supply of humanitarian aid to Ukraine.

Приготування борщу на телеканалі «Soweto TV»
Cooking borscht on the Soweto TV channel

I have mentioned the initiative with the Desmond & Leah Tutu Legacy Foundation, the Institute for Justice and Reconciliation, the Democratic Initiatives Foundation, and the UAZA. This platform has allowed us to prepare the three analytical reports presented in Accra during the African Union's Mid-Year Coordination Meeting in July 2024.

Regular peace rallies, advocacy events, information campaigns, and work in the information space comprise a very important component of public diplomacy. Here, the Embassy and its team act in synergy, bolstering one another and developing our piece of Ukraine's world in the African continent.

Interview dated 18 July 2025

Греко-католицька парафіяльна церква Різдва Пресвятої Богородиці в селі Хотинець під Перемишлем, споруджена 1615 року, яка 2013 року ввійшла в Список світової спадщини ЮНЕСКО як одна з 16 дерев'яних церков Карпатського регіону Польщі та України

The Greek Catholic parish church of the Nativity of the Blessed Virgin Mary in Chotyniec near Przemyśl built in 1615 and included in the UNESCO World Heritage List as one of 16 wooden churches in the Carpathian region of Poland and Ukraine in 2013

Василь Боднар,
Надзвичайний і Повноважний Посол
України в Республіці Польща

УКРАЇНА — ПОЛЬЩА: стратегічне партнерство, перевірене війною

— Пане Посол, які основні завдання стоять на порядку денному українсько-польських двосторонніх відносин і які виклики необхідно подолати в коротко- та довгостроковій перспективах?

— В умовах повномасштабної російської агресії проти України головним завданням на порядку денному є зміцнення обороноздатності нашої держави. Польща вже є одним із лідерів військової підтримки, передала 46 пакетів військової допомоги і вже формує 47-й. Ми вдячні за це і продовжуємо тісну координацію наших оборонних потреб.

Не менш важливим є забезпечення сталої політичної підтримки з боку Польщі — як у межах двостороннього діалогу, так і на міжнародній арені. Польща є активною у питанні посилення санкційного тиску на Росію й ізоляції агресора, а також обстає за надання Україні всіх інструментів для встановлення справедливого довготривалого миру.

Актуальним залишається питання подальшого поступу України на шляху до повноправного членства в Європейському Союзі та НАТО, що матиме безпосередній вплив на безпеку, стабільний мир і розвиток як в Україні, так і в усьому регіоні. Польща відіграє в цьому процесі важливу роль, зокрема й докладаючи зусиль, щоби подолати блокування європейської інтеграції України з боку окремих країн.

Візит Прем'єр-міністра Польщі Дональда Туска й ушанування пам'яті загиблих. 10 травня 2025 року
Visit of Polish Prime Minister Donald Tusk and commemoration of the fallen. 10 May 2025

Посол зустрічає на летовищі Президента України Володимира Зеленського, який прибув для участі в урочистостях з нагоди 80-ї річниці визволення нацистського концентраційного табору Аушвіц-Біркенау
The Ambassador meets Ukrainian President Volodymyr Zelenskyy at the airport, who arrived to take part in the commemorations marking the 80th anniversary of the liberation of the Auschwitz-Birkenau Nazi concentration camp

Серед довгострокових викликів — пошук мудрих і виважених рішень у сферах, де інтереси наших економік перетинаються, насамперед у сільському господарстві та транспорті. Тут важливо не допустити, щоб елементи конкуренції стали джерелом негативу чи напруження, а натомість — знайти моделі взаємовигідної співпраці і перетворити їх на підґрунтя для взаємодії.

Є питання, що потребують оперативного реагування. Наприклад, перед початком ексгумацій стався інцидент із табличкою на братській могилі воїнів Української повстанської армії на горі Монастир, — але завдяки комунікації між міністрами культури України й Польщі тема не стала надбанням російської пропаганди. Тут допомогли виокремлення уваги та швидке реагування. Загалом у таких випадках важливо вести діалог, адже будь-яка проблема має рішення, — якщо не відразу, то згодом. Головне — бажання, чітке бачення і дія.

— Розкажіть, будь ласка, про сучасні тенденції в політичних і торговельно-економічних відносинах між двома державами. Яким Ви бачите майбутнє стратегічного партнерства України та Польщі?

— Сьогодні політичні й економічні відносини між державами розвиваються в умовах геополітичних змін. Війна Росії проти України стала каталізатором нових форматів партнерства, і, безперечно, прикладом є українсько-польські відносини. Польща завжди була нашим сусідом, партнером і другом, але після 2022 року її роль значно зросла. Вона перетворилася на справжній міст між Україною та Європейським Союзом — у логістичному, економічному, політичному та гуманітарному вимірах. Через Польщу пройшли мільйони тонн військової та гуманітарної допомоги. Вона стала логістичним хабом, який з'єднує Україну з ЄС у складних умовах війни.

Зараз Польща є головним торговельним партнером України у ЄС. Між двома державами формується нова економічна екосистема, польські компанії вже долучаються до проєктів із відбудови України, інвестують у логістику, енергетику, сільське господарство. Водночас тисячі українських підприємців відкривають бізнес у Польщі, зміцнюючи горизонтальні економічні зв'язки.

У Польщі проживають мільйони українців — як ті, хто свідомо приїхав сюди в пошуках ліпшого життя чи заробітку, так і ті, хто опинився тут не за власним бажанням, кого російські ракети

вигнали з домівок і змусили шукати прихистку. Це потужна соціальна та культурна основа для довготривалого партнерства. Польські школи, університети, компанії — це простори, де народжується нова якість українсько-європейських зв'язків.

Польсько-українська торгово-промислова палата, яка об'єднує понад 600 компаній (із них приблизно 450 польських і 150 українських), є ефективною платформою для розвитку двостороннього партнерства. Ми прагнемо створювати привабливі умови для бізнесу, відкриті до інновацій і співпраці. Україна має унікальний досвід державного управління в умовах війни, розвитку оборонних технологій і впровадження соціальних стандартів під час кризи. Цей досвід є цінним ресурсом для зміцнення стійкості та сталого розвитку обох держав.

Отже, роль Польщі — унікальна. Вона є мостом у чотирьох вимірах: логістичному, економічному, політичному та гуманітарному. І, що важливо, — цей міст не збудований «згори», його творять конкретні люди, підприємства, громади.

Якщо ми хочемо бачити Україну в Європейському Союзі не формально, а глибинно інтегрованою, — то Польща має бути тим партнером, який показує, як це можливо. Через спільні проєкти, спільні ризики і, впевнений, спільні перемоги.

— Нині серед пріоритетів європейських держав — зміцнення архітектури безпеки в усіх її вимірах, зокрема й активізація оборонної галузі. Яких заходів уживають Україна та Польща для розвитку оборонної та безпекової співпраці?

— Це справді один з основних пріоритетів. Агресивна й ревізіоністська політика Російської Федерації змусила європейські країни переосмислити основи своєї безпеки. Сьогодні безпека означає не лише сильну армію та потужну оборонно-промислову базу, а й здатність оперативно відповідати на динамічні загрози за допомогою ефективних, адаптивних і скоординованих рішень, а також мобілізація суспільства до готовності захищати себе. Бо належно підготовлена держава — це серйозний виклик для агресора. Ще одним чинником, що спонукає Європу стратегічно переосмислити підходи до системи безпеки, стала зміна передбачуваності зовнішньої політики деяких партнерів.

У цьому контексті безпекова співпраця України та Польщі є вкрай важливою. Насамперед нас об'єднує спільне розуміння природи загроз і однакове бачення способів реагування на них.

Добре відомо, що в державному інтересі Польщі — щоб Україна була із західним блоком. Україна зараз боронить Європу, зокрема й Польщу, від російської агресії. Наша оборона — це захист Європи, допомога у створенні можливостей для переозброєння Польщі, а також можливість вивчення українського досвіду, набутого на сучасному полі бою.

Українські фахівці вже сьогодні діляться досвідом із партнерами. Яскравим прикладом є Спільний центр НАТО — Україна з аналізу, підготовки та освіти у Бидгощі, де українські офіцери передають офіцерам НАТО знання, здобуті в реальних умовах війни. І це — практичний внесок України у зміцнення Північноатлантичного альянсу та безпеки Європи.

— З початку повномасштабної російської агресії Польща відіграла основну роль у логістиці постачання до України, що уможливило транспортування гуманітарної допомоги, військової техніки тощо. Які Ви бачите найбільші виклики та досягнення в цьому контексті, а також перспективи для подальшого зміцнення співпраці в галузі логістики та прикордонної інфраструктури?

— З перших днів повномасштабного вторгнення Росії Польща стала нашим основним логістичним хабом, «дорогою життя» для постачання в Україну військової та гуманітарної допомоги, а також критичного імпорту та споживчих товарів. Польща продемонструвала надзвичайну солідарність, швидкість рішень і здатність діяти масштабно. Ми вдячні за цю підтримку, — вона справді стала одним із чинників нашої стійкості.

За ці роки, завдяки ефективній координації діяльності між українськими та польськими відомствами, вдалося суттєво поліпшити пропускну спроможність окремих пунктів перетину, налагодити тісну взаємодію на рівні митниць, а також запровадити спеціальні логістичні механізми для перевезення оборонної та гуманітарної допомоги.

З метою розв'язання проблематики розвитку прикордонної інфраструктури Кабінет Міністрів України 2024 року схвалив Стратегію розвитку та розбудови прикордонної інфраструктури з країнами Європейського Союзу та Республікою Молдова до 2030 року та план із її реалізації.

Наприкінці 2024 року на кордоні з Польщею відкрито новий автомобільний пункт пропуску «Нижанковичі — Мальховичі», призначений для міжнародних пасажирських перевезень (автомобілі

до 3,5 тонн та автобуси). Інфраструктура містить 8 смуг у кожному напрямку, термінали реєстрації й адміністративні приміщення. На сьогодні відповідно до угоди про спільний контроль в пунктах пропуску на українсько-польській ділянці державного кордону спільний прикордонний контроль уже здійснюють у чотирьох пунктах пропуску: «Смільниця — Кросценко», «Устилуг — Зосін» (лише на виїзд з України та на в'їзд в Польщу), «Угринів — Долгобичув», «Грушів — Будомеж».

Набутий досвід зумовив ставлення до розвитку логістики та прикордонної інфраструктури не лише як до технічного питання, а як до елементу безпекової політики. Це означає створення та забезпечення діяльності простору ефективної критичної інфраструктури, яка є важливою і в умовах війни, і в перспективі повоєнної відбудови.

Україна готова до глибокої практичної співпраці з польськими партнерами. Наш спільний успіх у логістиці — це приклад того, як оперативна солідарність перетворюється на інституційну довіру й фундамент для європейського майбутнього.

— Як відомо, польський приватний сектор зацікавлений у спільних з українськими колегами проєктах, зокрема й у контексті повоєнної відбудови держави. Ваша Високоповажносте, які кроки можуть посприяти розвитку таких ініціатив?

— Польський бізнес уже демонструє високий рівень зацікавленості у залученні до проєктів відбудови України, і наша спільна мета сьогодні — перетворити цю зацікавленість на практичні та довготривалі економічні ініціативи, що також працюватимуть на зміцнення наших економік і підвищення стійкості регіону.

З метою координації цих зусиль польська сторона призначила урядового уповноваженого з питань відбудови України, яким є голова Комісії Сейму Республіки Польща у закордонних справах Павел Коваль.

На практичному рівні вже розгорнуто низку інструментів для підтримки польських компаній, зацікавлених в українському ринку. Зокрема, польський банк розвитку «BGK», використовуючи ресурси з Українського фонду, вже реалізує гарантійні та грантові програми на майже 265 мільйонів євро, а також пільгову кредитну програму на приблизно 58 мільйонів євро. Також триває розроблення нової програми для малих і середніх підприємств із запланованою вартістю 150 мільйонів євро.

Зустріч Першої віцепрем'єр-міністерки України — Міністерки економіки України (2021–2025 рр.) Юлії Свириденко з польською делегацією на чолі з Міністром розвитку та технологій (2024–2025 рр.) Кшиштофом Пашиком для обговорення поглиблення економічної співпраці. Червень 2025 року

Meeting of the First Deputy Prime Minister of Ukraine — Minister of Economy of Ukraine (2021–25) Yuliia Svyrydenko with a Polish delegation led by Minister of Economic Development and Technology (2024–25) Krzysztof Paszyk to discuss deepening economic cooperation. June 2025

Експортно-кредитна агенція Польщі «KUKE» впровадила комплексну систему страхування польсько-української торгівлі, яка базується на трьох напрямах: торгівлі — застраховано транзакцій на суму майже 1,2 мільярда євро та запроваджено програму транспортного страхування, що покриває воєнні ризики в Україні, вартістю приблизно 1,5 мільярда євро; інвестиціях — страхування інвестиційних кредитів і захист прямих інвестицій від політичних ризиків та ризиків непереборної сили (включно з війною) на орієнтовно 40,69 мільйона євро; відновленні та модернізації — під час Конференції з питань відновлення України 2024 року в Берліні підписано угоду з іншими експортно-кредитними агентствами про страхове покриття проєктів відновлення в Україні за участю польських підрядників і постачальників.

Уже зараз, зокрема під час візиту делегації представників польського бізнесу до Києва в червні 2025 року, обговорюють можливості формування галузевих консорціумів польських компаній для участі в інфраструктурних проєктах в Україні, а також започаткування пілотних проєктів у таких провідних секторах, як інфраструктура

та енергетика, створення двосторонніх інструментів фінансування, включно з підтримкою з боку польських державних агентств, муніципалітетів і європейських структур тощо. Особливо актуальними є пілотні проєкти, які можуть стати каталізатором довіри, технологічної синергії та сталого партнерства.

У межах Конференції з питань відновлення України, що відбулася на початку липня в Римі, Польща серед інших країн приєдналася до підписання нових фінансових угод на загальну суму 2,3 мільярда євро в межах «Ukraine Investment Framework» — інвестиційного компоненту програми «Ukraine Facility», а також створення Європейського Флагманського Фонду для відбудови України (спільно з Італією, Німеччиною, Францією та Європейська комісія). Також підписано меморандуми про потенційне напрацювання спільних проєктів на суму 200 мільйонів євро та визначення пріоритетних проєктів, що будуть фінансовані в межах програми «Ukraine Facility» через BGK.

Участь польського бізнесу в реалізації проєктів відбудови України не лише сприятиме зміцненню українсько-польських відносин, а й наближатиме формування в нашій державі практик, сумісних із нормами та цінностями ЄС, створюючи умови для подальшої європейської інтеграції України.

— Серед пріоритетів піврічного головування Польщі в Раді ЄС — протидія іноземному втручанню та дезінформації. Відомо, що росія прагне розпалити напруженість в українсько-польських відносинах за допомогою інформаційних маніпуляцій. Пане Посол, які кроки допомагають усувати вплив дезінформації та ворожих наративів із боку росії?

— Порядок денний головування Польщі в Раді ЄС відображає усвідомлення загальної загрози, що вимагає консолідованих зусиль із боку всіх держав-членів. Російська Федерація вже давно веде не лише повномасштабну збройну агресію, а й системну гібридну війну проти України та всього демократичного світу. Одним з основних інструментів цієї війни є дезінформація та фейки, включно з так званими дипфейками, що спрямовані на створення напруги та розбрату в суспільстві, мають потенціал впливу на довіру між міжнародними партнерами та послаблення міждержавних зв'язків, підриву довіри до державних інституцій, створення та підживлення стереотипів для роз'єднання народів і формування міжнаціональної неприязні.

Вшанування пам'яті загиблих борців за волю України, які воювали в лавах Армії УНР. Православний цвинтар у варшавському районі Воля

Commemoration of fallen fighters for Ukraine's freedom who served in the ranks of the Ukrainian People's Republic Army. Orthodox cemetery in Warsaw's Wola district

На жаль, українсько-польські відносини — одна з головних цілей таких атак. Вагомим елементом протидії цій загрозі є системна комунікація, оперативний обмін інформацією та своєчасна реакція на ворожу дезінформацію. Не менш важливо — підтримувати відкритий і щирий діалог між нашими суспільствами, щоб ворожа пропаганда не мала підґрунтя для маніпуляцій.

Один із прикладів — хвиля дезінформації на початку червня 2025 року про начебто припинення пошуково-ексгумаційних робіт на території України, яку було посилено через поширення дипфейк-відео, що нібито містило заяву польського науковця. Цей фейк був спрямований на те, щоб збурити суспільство, спровокувати недовіру між сторонами та дестабілізувати міждержавний діалог у сфері національної пам'яті. Завдяки оперативній і скоординованій реакції міністерств культури України та Польщі, які майже одночасно оприлюднили спростування, вдалося нейтралізувати загрозу та зберегти довіру.

Наша сила — у єдності. Що міцнішими є наші зв'язки, то менш вразливими ми є до зовнішніх атак. І в цьому контексті протидія дезінформації — це не лише питання інформаційної гігієни, а реальне протистояння агресору в інформаційному просторі.

Ми високо цінуємо політичну волю та практичні кроки польських партнерів час головування Польщі в Раді ЄС, а також активні зусилля, спрямовані на розблокування переговорного процесу у зв'язку з деструктивними діями Угорщини. За сприяння польського головування було погоджено практичне рішення: Україна й Молдова продовжують співпрацю з Єврокомісією та Радою ЄС на технічному рівні, готуючи підґрунтя для відкриття кластера 1 одразу після усунення політичних перешкод. Це дає змогу не втрачати час і бути повністю готовими до переговорів та відкриття кластерів для подальшого повноправного членства України в Європейському Союзі.

— Ваша Високоповажносте, розкажіть, будь ласка, про становище та діяльність української громади в Польщі. Яку роль українці відіграють у суспільно-політичному житті Польщі та налагодженні міждержавних відносин?

— Українська громада є важливою частиною суспільства Польщі та вагомим ресурсом для розвитку країни. Сьогодні в Польщі — приблизно мільйон українців, які приїхали до повномасштабного вторгнення, та майже мільйон тих, хто приїхав, втікаючи від війни.

Українці продемонстрували високу здатність до інтеграції: активно вивчають польську мову, є економічно залученими: 69% прибулих після початку повномасштабного вторгнення працюють у Польщі, дотримуються місцевих традицій і законів, адже рівень правопорушень серед українців становить менше одного відсотка, що відповідає межам статистичної похибки, а також ведуть відкритий і доброзичливий діалог із польським суспільством.

Згідно з останніми дослідженнями, український чинник суттєво посилив польську економіку. За даними «Deloitte», внесок українців в економіку Польщі 2022 року становив орієнтовно 1,5% ВВП, 2023-го — 0,7–1,1% ВВП. 2024 року завдяки підприємництву та швидкій інтеграції в ринок праці українці додали 2,7% до ВВП Польщі. Тобто загалом у 2022–2024 роках українці додали до польського ВВП приблизно 39,7 мільярда євро. Це наочно демонструє, що українці — це додана вартість для Польської держави.

Українці в Польщі, зокрема дипломати, бізнесмени, студенти, науковці, активісти, є мостом у міждержавних відносинах і зближенні наших народів. Вони працюють, навчаються, здобувають

знання й навички, успішно комунікують та співпрацюють із поляками, — і все це стане в пригоді у відбудові України. Українці зберігають зв'язок із домом, і в Польщі майже 70% декларують готовність повернутися додому, якщо для цього будуть умови: передусім безпека, можливість працевлаштуватись і заробляти на життя, житло, доступ до медицини й освіти для дітей.

З повномасштабною агресією Росії народ Польщі продемонстрував справжню силу солідарності. Завдяки підтримці польського народу мільйони українців знайшли прихисток від російської агресії, а Україна — отримала одну з перших форм військової допомоги.

Василь Боднар із Президентом Польщі (2015–2025 рр.) Анджеєм Дудою
Vasyl Bodnar with President of Poland (2015–25) Andrzej Duda

Ми пам'ятаємо і глибоко цінуємо підтримку, яка не знала кордонів і не залежала від політичних поглядів. Європейський Союз продовжив до 2027 року тимчасовий захист для громадян України, і польське законодавство погоджують із цими нормами. Україна, зі свого боку, захищає права своїх громадян за кордоном і робить усе можливе, щоб вони почувалися тут комфортно. Але водночас Україна чекає своїх додому. Як би добре не було в інших країнах, — вдома завжди краще.

Дата інтерв'ю: 8 серпня 2025 року

Засідання Люблінського трикутника на рівні глав зовнішньополітичних відомств Литви, Польщі та України до п'ятиріччя створення ініціативи. Люблін, 16 липня 2025 року

The Lublin Triangle meeting at the level of the foreign ministers of Lithuania, Poland and Ukraine on the 5th anniversary of the initiative. Lublin, 16 July 2025

Міністри закордонних справ Польщі й України Радослав Сікорські та Андрій Сибіга. 1 серпня 2025 року

Foreign Ministers of Poland and Ukraine Radosław Sikorski and Andrii Sybiha. 1 August 2025

Vasyl Bodnar,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Ukraine to the Republic of Poland

UKRAINE–POLAND: a strategic partnership tested by war

— Mr Ambassador, what are the main tasks on the agenda of Ukrainian-Polish bilateral relations, and what challenges need to be addressed in the short and long term?

— In the context of the full-scale Russian aggression against Ukraine, the key task on the agenda is strengthening Ukraine's defence capability. Poland has already become one of the leading providers of military support, having supplied 46 aid packages and now preparing the 47th package. We are grateful for this and continue to coordinate our defence needs closely.

Ensuring sustained political support from Poland is equally important — both within the framework of bilateral dialogue and in the international arena. Poland is active in strengthening sanctions pressure on Russia, isolating the aggressor, and advocating for providing Ukraine with all the necessary means to establish a just and lasting peace.

Another issue that remains relevant is Ukraine's further progress towards full-fledged membership in the European Union and NATO, which will have a direct impact on security, stable peace, and development both in Ukraine and the entire region. Poland plays an important role in this process, in particular by helping overcome certain countries' attempts to block Ukraine's European integration.

The long-term challenges include the search for prudent and balanced solutions in areas where the interests of our economies overlap, primarily in agriculture and transport. It is important to prevent elements of competition from becoming a source of friction or tension, but rather focus on finding models of mutually beneficial cooperation and turn them into a basis for cooperation.

There are also matters that require prompt response. For instance, before the exhumations began, there was an incident concerning a plaque at a mass grave of the Ukrainian Insurgent Army soldiers on Monasterz Hill. However, thanks to communication between the Ministers of Culture of Ukraine and Poland, the issue did not fall prey to Russian propaganda. Attention to the issue and swift reaction proved effective. Dialogue is essential in such situations, as virtually any problem has a solution — if not right away, then later. What matters most is the willingness, a clear vision, and action.

— Could you please elaborate on current trends in political and economic relations between our states? How do you see the future of the strategic partnership between Ukraine and Poland?

— At present, international political and economic relations are developing amid geopolitical shifts. Russia's war against Ukraine has catalysed new formats of partnership, and the Ukrainian-Polish relations are undoubtedly an example of such cooperation. Poland has always been our neighbour, partner, and friend, but its role has grown significantly since 2022. It has become a genuine bridge between Ukraine and the European Union in the logistical, economic, political, and humanitarian dimensions. Millions of tonnes of military and humanitarian aid have passed through Poland. It has become a logistics hub connecting Ukraine with the EU under the challenging conditions of war.

Currently, Poland is Ukraine's leading trading partner within the EU. A new economic ecosystem is emerging between the two states, as Polish companies are already participating in Ukraine's reconstruction projects and investing in logistics, energy, and agriculture. At the same time, thousands of Ukrainian entrepreneurs are starting businesses in Poland, thus strengthening horizontal economic ties.

Millions of Ukrainians reside in Poland — both those who deliberately came here in search of a better life or employment, and those who found themselves here against their will, forced from their homes by Russian missiles and compelled to seek refuge. This fact represents a powerful social and cultural foundation for a long-term partnership. Polish schools, universities, and companies are the spaces where the added value and new dimensions of Ukrainian-European relations are taking shape.

The Polish-Ukrainian Chamber of Commerce, which connects over 600 companies (about 450 Polish and 150 Ukrainian), serves as an effective platform for developing bilateral partnerships. We strive to create a favourable business environment, both sides are open to innovation

Василь Боднар під час наради керівників закордонних дипломатичних установ. Липень 2025 року
Vasyl Bodnar during the meeting of heads of foreign diplomatic missions. July 2025

and cooperation. Ukraine has a unique expertise in public administration under wartime conditions, the development of defence technologies, and the implementation of social standards in times of crisis. This experience is a valuable resource for strengthening the resilience and sustainable development of both countries.

Poland's role is therefore unique. It acts as a bridge in four dimensions: logistical, economic, political, and humanitarian. Importantly, this bridge is not imposed from the top down — it is created by people, businesses, and communities themselves.

If we want to see Ukraine in the European Union not just nominally, but deeply integrated, Poland must be the partner demonstrating how this is possible — through joint projects, shared risks, and, I am confident, shared victories.

— Among the current priorities of European states is strengthening the security architecture in all its dimensions, including boosting the defence sector. What measures are Ukraine and Poland taking to develop defence and security cooperation?

— This is indeed one of the main priorities. The aggressive and revisionist policy of the Russian Federation has compelled European countries to rethink the foundations of their security. Today, security is not

only about a strong army and a robust defence industrial base, but also about the ability to respond swiftly to dynamic threats through effective, adaptive, and coordinated solutions, as well as the mobilisation of society to be ready to defend itself. A well-prepared state poses a serious challenge to any aggressor. Another factor prompting Europe to strategically reconsider its approach to the security system is the shifting predictability of the foreign policy of certain partners.

In this context, security cooperation between Ukraine and Poland is of paramount importance. Above all, we share a common understanding of the nature of threats and a common vision of how to respond to them. It is clear that Poland's national interest lies in having Ukraine aligned with the Western bloc. Today, Ukraine is defending Europe, including Poland, against Russian aggression. Our defence means Europe's protection, a contribution to Poland's rearmament efforts, and the opportunity to study the experience Ukraine has gained on the modern battlefield.

Ukrainian experts are already sharing their experience with partners. A vivid example is the NATO–Ukraine Joint Analysis, Training, and Education Centre in Bydgoszcz, where Ukrainian officers pass on knowledge gained in real combat conditions to their NATO counterparts. This is Ukraine's practical contribution to strengthening the North Atlantic Alliance and Europe's security.

— Since the beginning of the full-scale russian aggression, Poland has played a major role in the logistics of supplies to Ukraine, enabling the transportation of humanitarian aid, military equipment, etc. What main challenges and achievements would you outline in this context, and what are the prospects for further strengthening cooperation in the field of logistics and border infrastructure?

— From the very first days of Russia's full-scale invasion, Poland became our key logistics hub, the 'lifeline' for delivering military and humanitarian aid to Ukraine, as well as for critical imports and consumer goods. Poland demonstrated extraordinary solidarity, swift decision-making, and a large-scale operational capacity. We are deeply grateful for this support — it has truly been one of the pillars of our resilience.

Over these years, thanks to effective coordination between Ukrainian and Polish authorities, we have significantly improved the capacity of several border crossings, established close cooperation between customs services, and introduced special logistics mechanisms for transporting defence and humanitarian aid.

To address the issue of border infrastructure development, in 2024, the Cabinet of Ministers of Ukraine approved the Strategy for the Development and Construction of Border Infrastructure with EU Countries and the Republic of Moldova until 2030, along with its implementation plan.

At the end of 2024, a new road border crossing point, Nyzhankovychi — Malhowice, was opened on the border with Poland, designated for international passenger traffic (cars up to 3.5 tonnes and buses). The infrastructure includes eight lanes in each direction, registration terminals, and administrative facilities. As of today, pursuant to the agreement on joint control at border crossing points on the Ukrainian-Polish state border, joint border checks are already in place at four crossing points: Smilnytsia — Krościenko, Ustyluh — Zosin (for exit from Ukraine and entry into Poland only), Uhryniv — Dołhobyczów, and Hrushiv — Budomierz.

Зустріч заступника Міністра закордонних справ України Олександра Міщенка з делегацією польського бізнесу, яку очолили Міністр розвитку та технологій (2024–2025 рр.) Кшиштоф Пашик та урядовий уповноважений з питань відбудови України, депутат Сейму Павел Коваль. Червень 2025 року

Meeting of Deputy Foreign Minister of Ukraine Oleksandr Mishchenko with a Polish business delegation led by Minister of Development and Technology (2024–25) Krzysztof Paszyk and Government's plenipotentiary for Ukraine's reconstruction, member of Sejm Paweł Kowal. June 2025

The experience gained has shaped the approach to the development of logistics and border infrastructure not merely as a technical matter, but as an element of security policy. It involves the creation and functioning of an effective critical infrastructure space, which is essential both during the war and for the post-war reconstruction.

Ukraine is open to deep and practical cooperation with its Polish partners. Our joint success in logistics is an example of how immediate solidarity transforms into institutional trust and becomes a foundation for a European future.

— As is well known, the Polish private sector is interested in joint projects with Ukrainian partners, particularly in the context of the country's post-war reconstruction. Your Excellency, what steps could help advance such initiatives?

— Polish businesses are already demonstrating a high level of interest in participating in Ukraine's reconstruction projects, and our shared goal today is to turn this interest into practical and long-term economic initiatives that will also contribute to strengthening our economies and enhancing the resilience of the region.

To coordinate these efforts, the Polish side has appointed a government's plenipotentiary for Ukraine's reconstruction, Paweł Kowal, who is also the Chair of the Foreign Affairs Committee of the Sejm of the Republic of Poland.

In practical terms, several instruments to support Polish companies interested in the Ukrainian market have already been launched. In particular, BGK, the Polish development bank, is implementing guarantee and grant programmes worth nearly €265 million using resources from the Ukraine Fund, as well as a preferential loan programme of approximately €58 million. In addition, a new programme for small and medium-sized enterprises with a planned budget of €150 million is currently under development.

The Polish Export Credit Insurance Corporation (KUKE) has introduced a comprehensive insurance system for Polish-Ukrainian trade in three key areas: trade — transactions worth almost €1.2 billion have been insured, and a transport insurance programme with a value of approximately €1.5 billion has been launched to cover war risks in Ukraine; investments — insurance of investment loans and protection of direct investments against political and force majeure risks (including war) amounting to approximately €40.69 million; recovery and modernisation — during the 2024 Ukraine Recovery Conference

in Berlin, an agreement was signed with other export credit agencies to provide insurance coverage for recovery projects in Ukraine involving Polish contractors and suppliers.

Currently, including during the visit of a Polish business delegation to Kyiv in June 2025, opportunities are being discussed to form sectoral consortia of Polish companies for participation in infrastructure projects in Ukraine, to launch pilot projects in critical sectors such as infrastructure and energy, and to create bilateral financing facilities with support from Polish government agencies, municipalities, and European institutions. Particularly relevant are pilot projects that can become drivers of trust, technological synergy, and lasting partnership.

As part of the Ukraine Recovery Conference held in early July in Rome, Poland joined other countries in signing new financial agreements totalling €2.3 billion within the Ukraine Investment Framework, the investment component of the Ukraine Facility programme, as well as in establishing the European Flagship Fund for the Reconstruction of Ukraine (together with Italy, Germany, France, and the European Commission). Memoranda were also signed on the potential development of joint projects worth €200 million and on the identification of priority projects to be financed under the Ukraine Facility programme through BGK.

Engagement of Polish businesses in Ukraine's reconstruction projects will not only strengthen Ukrainian-Polish relations, but will also bring Ukraine closer to EU-compatible practices and values, creating favourable conditions for further European integration.

— One of the priorities of Poland's six-month Presidency of the EU Council is countering foreign interference and disinformation. It is well known that russia seeks to inflame tensions in Ukrainian-Polish relations through information manipulation. Mr Ambassador, what steps are helping to neutralise the impact of disinformation and hostile narratives from russia?

— The agenda of Poland's Presidency of the EU Council reflects a clear awareness of the common threat that necessitates coordinated action from all member states. The Russian Federation has long been waging not solely full-scale armed aggression, but also a systematic hybrid war against Ukraine and the democratic world at large. Disinformation and fake content — including so-called deepfakes — are among the key instruments of this war used to generate social tension and division, possess the potential to undermine trust between international partners, erode intergovernmental ties, discredit public

institutions, create and reinforce harmful stereotypes that divide nations and provoke ethnic hostility.

Unfortunately, Ukrainian-Polish relations are one of the key targets of such attacks. A vital element in countering this threat is systematic communication, prompt information exchange, and timely response to hostile disinformation efforts. Equally important is the maintenance of an open and sincere dialogue between our societies to deprive hostile propaganda of fertile ground for manipulation.

One example was a wave of disinformation in early June 2025 regarding the alleged suspension of search and exhumation works in Ukraine. This was further fuelled by the circulation of a deepfake video, purportedly featuring a statement by a Polish scholar. The fake was aimed at stirring public outrage, undermining mutual trust, and destabilising intergovernmental dialogue on issues of historical memory. Thanks to the prompt and coordinated response of the Ministries of Culture of Ukraine and Poland, which issued almost simultaneous refutations, the threat was neutralised, and trust was preserved.

Our strength lies in unity. The stronger our ties, the less vulnerable we are to external attacks. In this context, countering disinformation is not merely a matter of information hygiene — it is a real stand against the aggressor in the information space.

We highly appreciate the political will and the concrete steps taken by our Polish partners during Poland's Presidency of the EU Council, as well as their active efforts to unblock the negotiation process in response to Hungary's obstructive stance. Thanks to the facilitation of the Polish Presidency, a practical solution was agreed upon: Ukraine and Moldova continue their cooperation with the European Commission and the Council of the EU at the technical level, laying the groundwork for the opening of the first cluster as soon as political obstacles are removed. This enables us to avoid delays and be fully prepared for negotiations and the opening of further clusters on the path to full membership in the European Union.

— Your Excellency, could you please describe the status and activities of the Ukrainian community in Poland? What role do Ukrainians play in Poland's social and political life and in fostering bilateral relations?

— The Ukrainian community is an important part of Polish society and a valuable asset for the country's development. Today, there are approximately one million Ukrainians who arrived in Poland before the full-scale invasion, and nearly another million who fled the war.

Ukrainians have demonstrated a high capacity for integration. They actively learn the Polish language and are economically engaged: 69% of those who arrived after the full-scale invasion are employed in Poland. They maintain an open and friendly dialogue with Polish society and respect local customs and laws. The rate of offences committed by Ukrainians remains below 1%, which falls within the margin of statistical error.

According to recent studies, the Ukrainian presence has significantly strengthened the Polish economy. Data from Deloitte indicate that Ukrainians contributed approximately 1.5% to Poland's GDP in 2022 and 0.7–1.1% in 2023. In 2024, thanks to entrepreneurship and swift integration into the labour market, Ukrainians added 2.7% to Poland's GDP. Altogether, in the period from 2022 to 2024, Ukrainians contributed an estimated €39.7 billion to Poland's GDP. This clearly illustrates that Ukrainians represent added value to the Polish state.

Ukrainians living in Poland, including diplomats, businesspeople, students, researchers, and activists, act as a bridge between our countries and bring our peoples closer. They are working, studying, developing skills, and building partnerships with Polish society — experiences that will be vital in rebuilding Ukraine. At the same time, they remain connected to their homeland: nearly 70% have expressed their

readiness to return, provided there are conditions for this — above all, safety, employment opportunities, decent income, housing, and access to healthcare and education for their children.

With Russia's full-scale aggression, the people of Poland have demonstrated a remarkable power of solidarity. Thanks to the support of the Polish nation, millions of Ukrainians found refuge from Russian aggression, and Ukraine received the first delivery of military assistance.

We remember and deeply appreciate this support — boundless and not dependent on political views. The European Union has extended temporary protection for Ukrainian citizens until 2027, and Polish legislation is being aligned with this framework. For its part, Ukraine continues to defend the rights of its citizens abroad and is doing everything possible to ensure they feel secure and comfortable here. At the same time, however, Ukraine is waiting for them to return home. No matter how good life may be in other countries, there is no place like home.

Interview dated 8 August 2025

Олег Герасименко,
Надзвичайний і Повноважний Посол
України в Чорногорії

КРАЇНА ЗІ СКЛАДНОЮ ІСТОРІЄЮ ТА БАГАТОНАДІЙНИМ СЬОГОДЕННЯМ

— Ваша Високоповажносте, окресліть, будь ласка, поточний стан і головні напрями розвитку відносин між Україною та Чорногорією.

— Відносини між Україною та Чорногорією є традиційно дружніми та конструктивними. Чорногорія як після початку російської агресії проти України 2014 року, так і після розгортання повномасштабного російського вторгнення 2022 року однозначно підтримала Україну в усіх можливих сферах, з огляду, звісно, на обмежений практичний потенціал цієї невеликої країни. До антиросійських санкцій Чорногорія долучилася ще з 2014-го, а з лютого 2022 року країна надає Україні постійну політичну підтримку на всіх міжнародних майданчиках, а також військово-технічну та гуманітарну допомогу. Чорногорія наразі повністю узгоджує свою зовнішню та безпекову політику зі спільною лінією ЄС, зокрема в санкційній сфері.

Окрім того, Чорногорія вкрай тепло прийняла численних українських громадян, які були змушені покинути свої домівки через російську збройну агресію й окупацію, зокрема надала і щороку продовжує статус тимчасового захисту. Ба більше, на певному етапі 2022 року Чорногорія у відсотковому відношенні щодо власного населення прийняла найбільше українських громадян серед усіх країн Європи (орієнтовно 5%). Нині тут мешкає понад 8 тисяч українців.

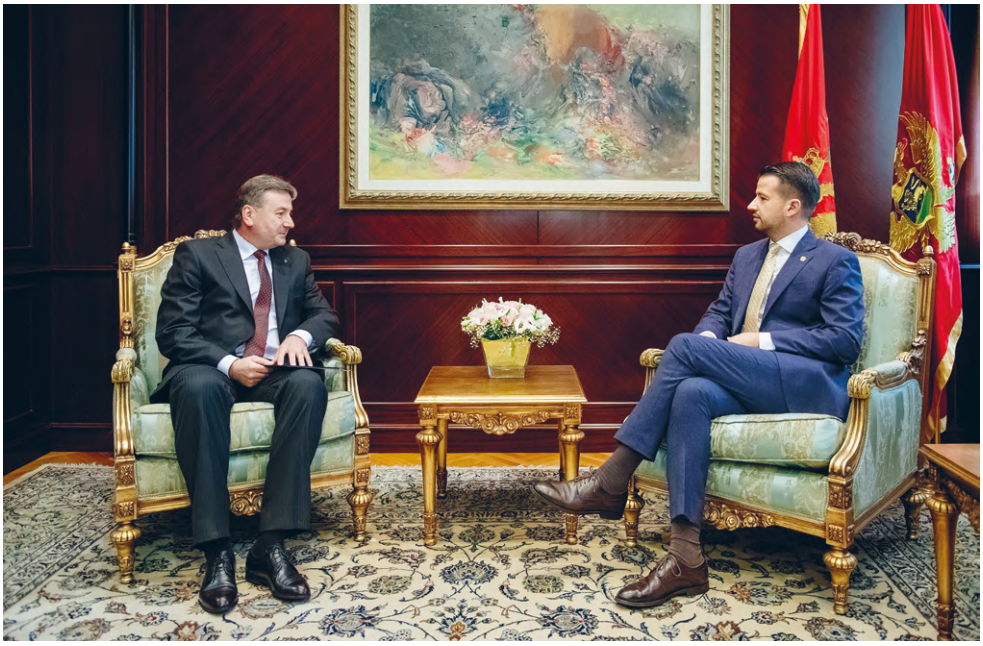

Зустріч Посла України з Президентом Чорногорії Яковом Мілатовичем. 19 червня 2023 року
Meeting between the Ambassador of Ukraine and President of Montenegro Jakov Milatović. 19 June 2023

Ми послідовно й активно розвиваємо міжурядову співпрацю між Україною та Чорногорією, зокрема у сфері безпеки, європейської інтеграції, економіки, туризму та гуманітарної підтримки, а також очікуємо на подальше розширення договірно-правової бази між нашими державами у згаданих вище напрямах. Попри війну, за останні кілька років товарообіг між Україною та Чорногорією зростає. Навіть за відсутності зі зрозумілих причин авіасполучення між нашими країнами до Чорногорії й далі приїжджають українські туристи. Сподіваємося на зростання товарообігу між Україною та Чорногорією, а також на активний туризм чорногорців до України після завершення війни.

— У вересні 2024 року Українська асоціація «Добра справа» стала асоційованим членом Світового Конґресу Українців. Пане Посол, як Ви оцінюєте значення такого визнання для української громади в Чорногорії та її представлення на міжнародному рівні?

— Це важливе досягнення, що засвідчує зрілість нашої місцевої громади, яка в часовому вимірі є доволі молодою. Це не лише підвищує представленість українців у Чорногорії на світовій арені, а й відкриває нові обрії для проєктів, освітніх і культурних ініціатив, підтримки захисників України.

Єдиною громадською організацією українців у Чорногорії є створена навесні 2022 року Українська асоціація «Добра справа». Співпраця між Посольством і громадою традиційно перебуває на дуже високому рівні. Реалізовано вже чимало спільних заходів і проєктів, передусім гуманітарних і культурно-освітніх. У нас особисто доволі теплі відносини з керівництвом асоціації. Наше дипломатичне представництво відіграло конструктивну й дієву роль в організаційному утвердженні та юридичному оформленні української громади в першій половині 2022 року.

Сходження представників Посольства та членів української громади на гору Ловчен. Вересень 2024 року
Hike to Mount Lovćen by Embassy representatives and members of the Ukrainian community. September 2024

Варто розуміти, що, на відміну від низки сусідніх країн Південно-Східної Європи, Чорногорія не має історично сформованої української діаспори. До 24 лютого 2022 року тут проживало трохи більше ніж 2 тисячі українців. Проте з початком російського повномасштабного збройного вторгнення в Україну нашу громаду суттєво збільшили вимушено переміщені особи. Виклики воєнного часу швидко спонукали місцевих українців максимально гуртуватися та формалізувати свій статус. Ми високо цінуємо завзятість, ентузіазм і патріотизм місцевої української спільноти.

— Організація відпочинку в Чорногорії для дітей захисників України стала важливою ініціативою «Доброї справи». Чи є плани щодо розширення таких програм або впровадження нових проєктів?

— Так, ця практика є регулярною. Посольство, Українська асоціація «Добра справа» та почесні консули Чорногорії в Харкові й Одесі, а також інші благодійники активно працюють над тим, щоби якомога більше українських дітей із вразливих категорій, а надто з прифронтових територій, і дітей наших захисників змогли бодай тимчасово абстрагуватися від суворих воєнних реалій і постійного стресу, насолодившись природною красою та гостинністю дружньої чорногорської землі. У співпраці з чорногорськими партнерами та із залученням донорських коштів триває підготовка нової програми оздоровлення українських дітей із вразливих категорій і дітей захисників на 2025 рік. Також заплановано додати психосоціальну підтримку, освітні й культурні компоненти.

Оздоровлення та відпочинок дітей — це один із тих практичних напрямів, де чорногорська сторона, яка загалом сама є нетто-реципієнтом міжнародної фінансової та технічної допомоги, може надати активне сприяння та підтримку Україні.

Прийняття для українських волонтерів у Посольстві України в Чорногорії. 24 серпня 2022 року
Reception for Ukrainian volunteers at the Embassy of Ukraine in Montenegro. 24 August 2022

Нагородження волонтерів під час фестивалю «Україніада». Муніципалітет Херцег-Нові, квітень 2025 року
Presenting awards to volunteers at the Ukrainiada festival. Herceg Novi Municipality, April 2025

— Посольство України в Чорногорії та українська громада організовують численні заходи публічної дипломатії, серед яких кінопокази, фотовиставки, благодійні фестивалі й соціальні ініціативи. Розкажіть, будь ласка, про найвизначніші з них. Як Ви оцінюєте вплив таких заходів на підтримку України за кордоном?

— Напрям публічної дипломатії був, є і буде одним із пріоритетних у роботі Посольства. За останні кілька років ми маємо доволі багато успішних напрацювань у цій сфері, чимало позитивних кейсів. Мета всіх таких заходів — зміцнення позитивного іміджу нашої Батьківщини в цей надзвичайно складний для нас час, збереження симпатій і підтримки з боку Чорногорії та її громадян, а також протидія російським антиукраїнським наративам і пропаганді, яка в той чи інший спосіб намагається пробитися в публічний простір майже кожної країни. Ми проводили покази багатьох українських художніх і документальних фільмів («20 днів у Маріуполі», «Довга доба», «Культура vs. війна» тощо), фотовиставки, благодійні вечори, концерти. Основна цільова аудиторія цих заходів — насамперед іноземці: чорногорці та дипломати з інших країн.

Традиційно Посольство та громада, а також місцеві чорногорські активісти влаштовують марші й інші публічні заходи на підтримку України до Дня Незалежності та роковин російського повномасштабного вторгнення.

Однак серед наймасштабніших подій публічної дипломатії хотілося б згадати благодійний фестиваль «Дні України в Чорногорії», який відбувся 25–26 червня 2022 року в історичній чорногорській столиці Цетіньє, а також вже тричі проведений у 2024–2025 роках український фестиваль «Україніада» у муніципалітеті Херцег-Нові. Важко переоцінити роль і значення місцевої української громади в реалізації цих заходів, які щоразу здобувають величезну увагу як з боку українців у Чорногорії та сусідніх державах, так і з боку чорногорців та іноземних туристів.

Вплив згаданих ініціатив є однозначно позитивним, а сприйняття місцевого суспільства — традиційно дружнім. Тож у нас ще багато аналогічних планів для подальшої реалізації.

— У липні 2024 року Уряд Чорногорії заборонив мовлення російських пропагандистських медіа, зокрема «Sputnik», «RT» і «Царьград». Пане Посол, як це рішення вплинуло на інформаційний простір Чорногорії? Ворожі наративи зникли чи лише змінили форму та канали поширення?

— Цей перелік не зовсім повний. Насправді таких каналів набагато більше й обмеження запроваджували не разово. Це сміливе й важливе рішення, яке абсолютно відповідає зовнішній і безпековій політиці Чорногорії, котра наразі цілком узгоджується, як я вже згадував, із курсом ЄС. Як відомо, Чорногорія залишається регіональним лідером на шляху євроінтеграції, а її чинний Уряд вважає своєю пріоритетною метою набуття країною повноправного членства в Євросоюзі вже найближчими роками. За даними останніх соцопитувань, рівень підтримки членства Чорногорії в ЄС з боку чорногорського суспільства вкрай високий (понад 80%).

Однак слід врахувати, що, попри блокування російських пропагандистських каналів та інші зусилля Уряду, чимало шляхів відповідного російського інформаційного впливу досі активні. Йдеться про соцмережі, деякі формально не зареєстровані в Чорногорії портали та низку ЗМІ з сусідніх країн регіону, які часто доволі некритично, а подеколи й свідомо, ретранслюють російські наративи. Є, на жаль, і місцеві прихильники путіна та російської агресії, а також деякі громадяни й організації, які нерідко демонструють відверто проросійські симпатії. Ми зафіксували й окремі інформаційні кампанії, що їх через агентів впливу скеровують із москви.

Відкриття української книжкової полички в Університеті Донья Гориця. Подгориця, травень 2024 року
Opening of the Ukrainian bookshelf at Donja Gorica University. Podgorica, May 2024

Але загалом із погляду українських національних інтересів інформаційний простір Чорногорії доволі адекватний. Вільні ЗМІ, свобода слова й інші атрибути демократичного суспільства є розвиненими і юридично захищеними. Неурядовий сектор у Чорногорії особливо енергійний, жвавий і діяльний. Це сприяє поширенню правди про російську агресію та численні злочини загарбників на нашій землі, а також інформації про шкідливий російський вплив у країні та регіоні, про канали розповсюдження російської дезінформації й наративів.

Слід також пам'ятати, що Чорногорія є молодою демократією. Тому, звісно, міжнародні організації, насамперед ЄС, також здійснюють величезну роботу й уважно стежать за дотриманням європейських принципів і стандартів у сфері ЗМІ, регулярно надаючи відповідні рекомендації, проводячи тренінги та підтримуючи вільні медіа.

Спілкування Посла України з чорногорськими студентами. Грудень 2024 року
Ambassador of Ukraine with Montenegrin students. December 2024

Чорногорія маленька країна, і тут усвідомлюють її сучасну вразливість, а також небезпеки, зумовлені геополітичними реаліями. Тут також пам'ятають історію, бережуть національну ідентичність і зміцнюють власну безпеку. Саме тому Чорногорія свого часу стала членом НАТО. Однак чорногорці доволі чітко усвідомлюють і виклики, які може становити недостатня увага до протидії зовнішнім деструктивним інформаційним впливам. Активна й напружена робота в цьому напрямі триває.

— Помітну роль у протидії дезінформації відіграє й Ваша публічна активність. Ви регулярно даєте інтерв'ю чорногорським медіа та публікуєте власні колонки. Як місцева преса відгукується на Ваші матеріали? Чи вдається завдяки такій проактивності доносити правду про війну та позицію України?

— У більшості випадків — так. Я регулярно даю інтерв'ю чорногорським виданням, телеканалам, пишу авторські колонки. Довіра до України в суспільстві велика, і наш голос у медіа чутно. Місцева преса налаштована конструктивно, і багато журналістів дійсно хочуть зрозуміти суть того, що відбувається.

Якщо говорити про всі основні ЗМІ Чорногорії, то вони дотримуються або дружньої, або дружньо-нейтральної позиції щодо України і не помічені в поширенні антиукраїнської пропаганди. Провідні чорногорські ЗМІ пишуть про російсько-українську війну доволі зважено й об'єктивно.

Зі всіма основними чорногорськими медіа в Посольства конструктивні та загалом приязні відносини.

— Міжміська та міжрегіональна співпраця — важлива частина двосторонніх відносин. Одним із прикладів такої взаємодії є партнерство між містами Цетіньє та Харків. На Вашу думку, які формати такої співпраці є найбільш результативними? Чи бачите Ви можливості для її подальшого зміцнення та розширення?

— Формат міжрегіональної співпраці має справді великий потенціал. Він дає змогу встановлювати прямі зв'язки між громадами, обмінюватися досвідом і розширювати гуманітарну взаємодію.

Яскравим прикладом є, звісно ж, згадана співпраця між містами Цетіньє та Харків. Контакти між ними регулярні й активні. Хотілося б зазначити, що в липні 2024 року українська сторона організувала в Цетіньє фотовиставки на тему воєнних буднів, які переживає Харків. Ця подія викликала величезний інтерес серед місцевого населення. На стадії опрацювання також перебуває

Зустріч Посла України з головою ісламської громади Чорногорії ефенді Ріфатом Фейзичем. Весна 2024 року

Meeting between the Ambassador of Ukraine and Effendi Rifat Fejzić, leader of the Islamic Community of Montenegro. Spring 2024

Посол України з головою столичної міської ради Подгориці Єленою Боровінич-Бойович. Липень 2024 року
Ambassador of Ukraine and Jelena Borovinić Bojović, Head of the City Assembly of the Capital City of Podgorica. July 2024

залучення Цетіньє до вже згаданих раніше регулярних поїздок груп українських дітей на оздоровлення в Чорногорію.

Слід наголосити, що саме Цетіньє (історична й культурна столиця Чорногорії) є найбільш проукраїнськи орієнтованим муніципалітетом країни. Це стосується як місцевої влади, так і звичайних мешканців. Як відомо, саме в Цетіньє протягом перших 100 днів російського повномасштабного вторгнення відбувалися щоденні проукраїнські марші, а згодом вони стали щомісячними.

Окрім того, Посольство працює над новими ініціативами в межах налагодження й розвитку міжрегіональної співпраці між Україною та Чорногорією, зокрема приморським муніципалітетом Херцег-Нові та містом Бар — морськими воротами Чорногорії. Цілком очевидно, що після завершення нинішньої війни взаємодія між українськими та чорногорськими містами розвиватиметься ще більше.

— Із червня 2024 року між Україною та Чорногорією діє «транспортний безвіз» для вантажних перевезень. Як лібералізація перевезень вплинула на обсяг товарообігу?

— З моменту запровадження «транспортного безвізу» помітно зросли обсяги товарообігу: утричі, якщо точніше, спростилася логістика й зменшилися витрати. Це суттєво поліпшило умови для українських експортерів та зміцнило ділові зв'язки з чорногорськими партнерами. Ми вбачаємо в цьому крок до поглибленої економічної інтеграції, а «транспортний безвіз» можна назвати одним із найпомітніших практичних досягнень в економічному вимірі українсько-чорногорських відносин.

Oleh Herasymenko,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Ukraine to Montenegro

A COUNTRY WITH A COMPLEX HISTORY AND A PROMISING PRESENT

— Your Excellency, could you please outline the current state and priority areas in the development of Ukraine-Montenegro relations?

— The relations between Ukraine and Montenegro have traditionally been friendly and constructive. Montenegro has expressed unequivocal support for Ukraine both after the beginning of russian aggression in 2014 and since the full-scale invasion in 2022. Given its limited practical capacity as a small state, Montenegro has nevertheless stood by Ukraine in all possible areas. It joined the EU's sanctions against russia as early as 2014 and, since February 2022, has consistently provided Ukraine with political support on all international platforms, as well as military, technical and humanitarian assistance. At present, Montenegro fully aligns its foreign and security policy with the EU's common stance, including sanctions.

At the same time, Montenegro extended a particularly warm welcome to numerous Ukrainian citizens who were forced to flee their homes due to russia's armed aggression and occupation, granting them temporary protection and continuing to prolong this status annually. Moreover, at a particular moment in 2022, Montenegro hosted the highest number of Ukrainian refugees in Europe relative to its population (approximately 5%). Currently, over 8,000 Ukrainians reside in the country.

We are actively and consistently advancing intergovernmental cooperation between Ukraine and Montenegro, including in the areas of security, European integration, economy, tourism, and humanitarian support. In particular, further expansion of the legal framework between our countries in the spheres mentioned earlier is expected. Despite the ongoing war, trade between Ukraine and Montenegro has

Зустріч Посла України з віцеголовою Парламенту Чорногорії та головою парламентської групи дружби з Україною Ніколою Цамаєм. Травень 2025 року

Meeting between the Ambassador of Ukraine and Nikolla Camaj, Vice President of the Parliament of Montenegro and Head of the Parliamentary Friendship Group with Ukraine. May 2025

been growing in recent years. Even in the absence of direct air travel (for obvious reasons), Ukrainian tourists continue to visit Montenegro. We also look forward to increased trade and to welcoming Montenegrin tourists to Ukraine after the war ends.

— In September 2024, the Dobra Sprava Ukrainian Association became an associate member of the Ukrainian World Congress. Mr Ambassador, how do you assess the significance of such recognition for the Ukrainian community in Montenegro and its international representation?

— This is an important achievement that demonstrates the maturity of our local community, even though it's still quite young age-wise. Such recognition not only increases the representation of Ukrainians in Montenegro on the world stage but also opens new horizons for projects, educational and cultural initiatives, and support for Ukraine's defenders.

The only registered Ukrainian civil society organisation in Montenegro is the Dobra Sprava Ukrainian Association, established in spring 2022. Cooperation between the Embassy and the community has remained consistently strong. Together, we have carried out numerous events and projects, primarily humanitarian, cultural, and educational.

We also enjoy personally warm relations with the Association's leadership. Our diplomatic mission played a constructive and active role in supporting the community's organisational establishment and legal registration in the first half of 2022.

It is important to understand that, unlike some neighbouring countries in Southeast Europe, Montenegro does not have a historically constituted Ukrainian diaspora. Before 24 February 2022, just over 2,000 Ukrainians lived here. However, with the onset of russia's full-scale armed invasion of Ukraine, our community grew significantly due to the arrival of forcibly displaced persons. The wartime challenges prompted local Ukrainians to consolidate and formalise their status. We highly appreciate the dedication, enthusiasm, and patriotism of the Ukrainian community in Montenegro.

— Organising recreational trips to Montenegro for the children of Ukraine's defenders has become an important initiative of the Dobra Sprava Association. Are there intentions to expand such programmes or introduce new projects?

— Yes, this practice has become regular. The Embassy, the Dobra Sprava Ukrainian Association, and the Honorary Consuls of Montenegro in Kharkiv and Odesa, as well as other donors, are working actively to ensure that as many Ukrainian children as possible, especially those from frontline areas and children of Ukrainian defenders, can at least temporarily escape the harsh realities of war and constant stress by enjoying the natural beauty and hospitality of friendly Montenegro. In cooperation with Montenegrin partners and with the support of donor funding, a new programme is being prepared for 2025, offering health recovery for Ukrainian children from vulnerable backgrounds and children of defenders. In addition, the programme is expected to include psychosocial support, as well as educational and cultural components.

Children's recreation and leisure is one of the practical areas where Montenegro, despite being a net recipient of international financial and technical aid, can offer active assistance and support to Ukraine.

— The Embassy of Ukraine in Montenegro and the Ukrainian community have organised a wide range of public diplomacy events, including film screenings, photo exhibitions, charity festivals, and social initiatives. Could you highlight the most notable among them? How would you assess the impact of these efforts in garnering support for Ukraine abroad?

— Public diplomacy has been and will remain one of the core priorities of the Embassy's work. Over the past few years, we have developed

a solid track record with many successful cases in this area. The overarching goal of all such initiatives is to strengthen Ukraine's positive image during this extremely challenging time for our nation, to maintain solidarity and support from Montenegro and its citizens, and to counter russian anti-Ukrainian narratives and propaganda, which, in one way or another, seek to infiltrate the public discourse in nearly every country. We have organised screenings of various Ukrainian fictional and documentary films, including *20 Days in Mariupol*, *The Hardest Hour*, and *Culture vs War*; held photography exhibitions, charity evenings, and concerts. The target audience of these events is primarily foreigners: Montenegrins and diplomats from other countries.

Traditionally, the Embassy, the Ukrainian community, and local Montenegrin activists organise marches and other public events in support of Ukraine to mark Ukraine's Independence Day and the anniversary of russia's full-scale invasion.

As for the large-scale public diplomacy initiatives, I would like to highlight the Days of Ukraine in Montenegro charity festival, which took place on 25–26 June 2022 in Cetinje, the historical capital of Montenegro, as well as the Ukrainiada festival, held three times in 2024–25 in the Herceg Novi Municipality. The role and significance of the local Ukrainian community in making these events possible cannot be overstated. Each initiative garners considerable attention not only from Ukrainians living in Montenegro and neighbouring countries but also from Montenegrins and foreign tourists.

The impact of the outlined initiatives is undoubtedly positive, and the response from the local public is consistently friendly. Thus, we have many more similar projects in the pipeline.

— In July 2024, the Government of Montenegro banned russian propaganda media outlets such as* Sputnik*,* RT*, and* Tsargrad*. Mr Ambassador, how has this decision affected the Montenegrin information space? Have hostile narratives disappeared or merely changed their form and channels of dissemination?

— The list you mentioned is not quite complete. In fact, there are many more such media outlets, and the restrictions were not introduced as a one-off measure. This bold and important decision is fully aligned with Montenegro's foreign and security policy, which, as I have already noted, is currently in complete sync with the European Union's course. As we know, Montenegro remains a regional leader in European integration, and the current government considers its priority goal

to acquire full EU membership in the coming years. According to recent public opinion polls, support for joining the Union among Montenegrin citizens remains extremely high (over 80%).

However, it should be borne in mind that despite the blocking of russian propaganda channels and other efforts taken by the government, numerous ways of russian informational influence remain active. These means include social media platforms, several portals not officially registered in Montenegro, and some media outlets from neighbouring countries in the region that often relay russian narratives without scrutiny and, at times, even deliberately. Unfortunately, there are also local supporters of putin and russian aggression, as well as individuals and organisations that openly express pro-russian sentiments. We have witnessed targeted information campaigns orchestrated from moscow through agents of influence.

But in general, Montenegro's information space appears fairly balanced from the perspective of Ukraine's national interests. Free media, freedom of speech, and other attributes of a democratic society are developed and legally safeguarded. The non-governmental sector in Montenegro is particularly enthusiastic, vigorous, and engaged. NGOs contribute to disseminating the truth about russian aggression and the numerous crimes being committed by the invaders on Ukrainian soil. They also support efforts aimed at raising awareness about russia's harmful influence in the country and the region, as well as the channels through which russian disinformation and narratives spread.

We should remember that Montenegro is a young democracy. For this reason, international organisations, primarily the EU, also carry out enormous work and closely monitor compliance with European principles and standards in the field of media, regularly providing relevant guidance, conducting training programmes, and supporting free media.

As a small country, Montenegro is aware of its present vulnerabilities and the dangers arising from today's geopolitical realities. The people here remember their history, preserve their national identity, and strengthen their country's security. That is precisely why Montenegro joined NATO. But beyond that, Montenegrins are acutely aware of the risks posed by insufficient attention to countering various external destructive information influences. Efforts in this area remain active and intense.

— Your public engagement also plays a notable role in countering disinformation. You regularly give interviews to Montenegrin media and publish your columns. How does the local press respond to your materials? Does this proactive approach help convey the truth about the war and Ukraine's position?

— In most cases, yes. I am regularly interviewed by Montenegrin newspapers and TV channels and write articles as a columnist. Ukraine enjoys strong public trust, and our voice is clearly heard in the media. The local press tends to be constructive, and many journalists genuinely seek to understand the essence of what is happening.

Speaking of all the major media outlets in Montenegro, they have either a friendly or friendly-neutral stance towards Ukraine and have not been involved in spreading anti-Ukrainian propaganda. The country's leading media cover the russian-Ukrainian war with a fairly balanced and objective approach.

The Embassy maintains constructive and generally friendly relations with all major Montenegrin media outlets.

— Intercity and interregional cooperation represents an important dimension of bilateral relations. One example of such engagement is the partnership between Cetinje and Kharkiv. In your view, which formats of this cooperation are proving most effective? Do you see scope for its further strengthening and expansion?

— Interregional collaboration offers tremendous potential. It allows communities to establish direct contacts, share knowledge, and enhance humanitarian cooperation.

A vivid example is, of course, the cooperation you mentioned between the cities of Cetinje and Kharkiv. Their interaction is regular and active. I would like to highlight a photo exhibition organised by the Ukrainian side in Cetinje in July 2024, which focused on the realities of daily life in wartime Kharkiv. The event generated considerable interest among the local population. We are also working on involving Cetinje in the aforementioned regular health and recreation programmes for Ukrainian children in Montenegro.

It is worth emphasising that Cetinje, the historical and cultural capital of Montenegro, is the country's most Ukraine-friendly municipality. This applies both to the local authorities and to the city's residents. Notably, during the first 100 days of russia's full-scale invasion, daily pro-Ukrainian marches took place in Cetinje — a practice that has since continued on a monthly basis.

Святкування річниці з дня народження Тараса Шевченка. Подгориця, 9 березня 2025 року
Celebration of Taras Shevchenko's birthday. Podgorica, 9 March 2025

In addition, the Embassy is working on new initiatives aimed at establishing and developing interregional cooperation between Ukraine and Montenegro, in particular, with the coastal municipalities of Herceg Novi and Bar, the country's maritime gateway. It is evident that once the current war ends, cooperation between Ukrainian and Montenegrin cities will further intensify.

— Since June 2024, a transport visa-free regime for freight has been in effect between Ukraine and Montenegro. How has this liberalisation affected trade volumes?

— Since the introduction of the transport visa-free regime, trade volumes have increased significantly. To be more precise, they have tripled. Logistics have become simpler and more efficient, and costs have decreased. This has considerably improved conditions for Ukrainian exporters and strengthened business ties with Montenegrin partners. We see this as a step towards deeper economic integration. The transport visa-free regime can rightly be considered one of the most tangible and practical achievements in the economic dimension of Ukraine-Montenegro relations.

Österreichische
Botschaft
Kyjiw
Посольство
Австрії
Київ

Роберт Мюллер,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Республіки Австрія в Україні

АВСТРІЯ ПОРУЧ З УКРАЇНОЮ: підтримка, партнерство, перспективи

— Ваша Високоповажносте, Ви розпочали виконання обов'язків Посла Республіки Австрія в Україні у вкрай складний період в історії нашої держави. Які Ваші головні дипломатичні пріоритети та як Ви бачите роль Австрії в підтримці України в нинішньому контексті?

— Справді, Україна, як і вся Європа, зіткнулася з надзвичайно складною — ба навіть екзистенційною — загрозою, яку спричинили російська агресія проти України та неоімперська й конфронтаційна політика Москви. Ця несправедлива та незаконна війна серйозно підриває всю міжнародну систему безпеки та ставить під загрозу наші фундаментальні цінності: мир, демократію, верховенство права, повагу до прав людини та ефективну багатосторонню співпрацю. Австрія зайняла чітку позицію проти цієї агресії та підтримуватиме Україну стільки, скільки буде потрібно. Моє завдання, — і для мене велика честь перебувати на цій посаді, — працювати над подальшим зміцненням дружби та співпраці між Австрією й Україною в усіх сферах: політичній, гуманітарній, економічній, культурній і на рівні міжлюдських контактів. Важливо бути частиною міжнародної коаліції країн, які активно підтримують Україну та її народ. Необхідно зберігати єдність і комплексний підхід у межах ЄС і поза ним у відповідь на загрози Росії. Водночас важливо вести глобальну інформаційну роботу, щоб протидіяти російській

пропаганді. Австрія, як держава, де розміщено штаб-квартири багатьох міжнародних організацій (Організації Об'єднаних Націй, Організації з безпеки та співробітництва в Європі тощо), відіграє особливо активну роль у цьому процесі. Політичний і економічний тиск на Росію та її прихильників — зокрема й через санкції — має залишатися потужним. Ми також продовжимо підтримку євроінтеграційних прагнень України. В цьому контексті я високо оцінюю амбітні реформи, що їх наші українські партнери здійснюють попри складні обставини. Зміцнення верховенства права та боротьба з корупцією залишатимуться головними питаннями на шляху України до членства в ЄС. Крім гуманітарної допомоги, права людини й відповідальність за злочини — ще одна важлива сфера, де Австрія є серед лідерів підтримки України.

— Як Ви оцінюєте нинішній стан австрійсько-українських двосторонніх відносин у політичній та економічній площинах? На Вашу думку, які напрями мають найбільший потенціал для подальшого розвитку? Чи долучаються австрійські компанії або установи до процесу відновлення України?

— Двосторонні відносини між нашими країнами — чудові. З березня 2025 року в Австрії працює новий широкоформатний Уряд, і новообрана Міністерка закордонних справ Беате Майнль-Райзінгер уже тричі відвідала Україну. Підтримка України посідає чільне місце в урядовій програмі. Також нещодавно було призначено нового урядового координатора з питань відбудови України. На Конференції з відновлення України в Римі в липні 2025 року Австрія представила потужну бізнес-делегацію з приблизно 20 провідних підприємств у різних галузях, зокрема енергетики, інфраструктури, технологій і фінансових послуг. Австрія — шостий за величиною іноземний інвестор в Україні, з понад 200 представництвами по країні. Ми також заявили про готовність прийняти Конференцію з відновлення України 2027 року. Австрійські компанії особливо активні у сферах банківської справи, страхування, виробництва паперу / картону, спортивного спорядження, агробізнесу, енергетики тощо. Важливо, щоб Україна створювала сприятливе середовище для іноземних інвестицій, а надто в контексті євроінтеграції. Є величезний потенціал у галузі сталого розвитку, транспортної інфраструктури та енергоефективності. У квітні майже 40 австрійських компаній

відвідали Україну зі спільним візитом. Наприклад, компанії «RAG Austria AG» і «Wien Energie» вже працюють в українському енергетичному секторі. Австрія також підтримує енергетичну стабільність України через Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку і Фонд підтримки енергетики, що базується у Відні. Я був дуже радий, що незабаром після мого прибуття до України я зміг взяти участь у візиті Президента Володимира Зеленського до Австрії 16 червня. Під час події було підписано низку двосторонніх угод щодо політичної співпраці, сільського господарства, економіки, безпеки / повернення дітей, співробітництва між містами та підтримки українських студій. Тепер обидві сторони повинні реалізувати ці домовленості.

— Австрія надала значну гуманітарну допомогу Україні після початку повномасштабної війни, зокрема через ініціативу «Сусід у біді». Які аспекти цієї допомоги Ви вважаєте найефективнішими? Яким бачите продовження чи розширення цієї підтримки під час Вашої каденції?

— Окрім нашої підтримки через ЄС, двостороння гуманітарна допомога Австрії зосереджена на житлі, енергетиці, охороні здоров'я, продовольчій безпеці та розмінуванні. Зараз зростає увага до створення укриттів для шкіл і дитячих садків. Більшість нашої допомоги надходить через надійних партнерів, таких як ООН, ОБСЄ, Міжнародний комітет Червоного Хреста та австрійські неурядові організації. За останні тижні я вже відвідав деякі з проєктів, які реалізують за фінансової підтримки Австрії. Дуже важливо спілкуватися не лише з виконавцями проєктів, а й із місцевим населенням, яке отримує від них користь. Відгуки, які я почув від українських друзів і партнерів, були надзвичайно позитивні. Я планую продовжити ці візити.

— Австрія нині приймає майже 100 тисяч українців, переміщених через війну. Як їхня присутність вплинула на австрійське суспільство та які програми впроваджено для їхньої інтеграції чи повернення?

— Австрія й досі приймає понад 80 тисяч переміщених осіб з України. Загалом українці добре інтегруються в австрійське суспільство. Це допомагає зміцнювати міжлюдський вимір і вчитись одне в одного. Водночас ми розуміємо, наскільки важливо, щоб українці зберігали зв'язок із Батьківщиною і могли взяти активну участь у її майбутньому.

Ми впровадили щедру програму підтримки українських студентів і молодших наукових співробітників. Австрійська сторона також регулярно організовує програми навчання для молодих українських держслужбовців і лідерок у Віденській дипломатичній академії. Зауважу, що це має бути взаємовигідною ініціативою, а не «відтоком мізків» з України.

Австрія пропонує чудові освітні можливості для українських дітей: вони можуть навчатись українською мовою та водночас удосконалювати німецьку. Більшість австрійських земель також проводить літні табори для українських школярів, що сприяє розвитку особистих довготривалих зв'язків між нашими країнами.

— Розкажіть, будь ласка, про роль культурної дипломатії у відносинах Австрії з Україною, а також проєкти, які Посольство планує підтримати в цій сфері.

— З огляду на власну історію, ми добре розуміємо важливість культурної дипломатії. Ми домовилися з українськими партнерами використовувати нашу глобальну мережу культурних форумів для проведення заходів, які також показують українську культуру та ідентичність. Деякі проєкти вже реалізовано. Австрійська сторона тісно співпрацює з Українським інститутом. Під час візиту Президента Зеленського до Австрії було погоджено збільшити фінансування таких заходів. Вони також допомагають протидіяти негативній і цинічній російській пропаганді. Посольство Австрії в Києві планує продовжити вже наявну культурну діяльність, зосереджену на музиці, літературі та кіно.

— Ваша Високоповажносте, під час нещодавніх візитів до українських міст, зокрема Львова, Ви зустрічалися з місцевою владою й обговорювали різні ініціативи, серед яких — проєкт Національного реабілітаційного центру. Як така регіональна взаємодія впливає на дипломатичну стратегію Австрії в Україні та яку роль Ви бачите для місцевих партнерств?

— Австрія — федеративна держава, тож ми активно співпрацюємо також із регіонами, містами й громадами. Вже є кілька партнерств. Наприклад, Верхня Австрія й Одеська область підписали угоду про співпрацю в червні 2025 року. На нещодавньому саміті міст у Києві австрійська делегація була найчисельнішою серед іноземних. Під час цього заходу дві наші громади одержали нагороди від Президента України за особливі заслуги

у підтримці України. Українські ініціативи, як-от Національний реабілітаційний центр та центр «Superhumans», засновником якого є почесний консул Австрії в Одесі Андрій Ставніцер, надзвичайно важливі для подолання наслідків війни.

— Пане Посол, Ваш візит до Фонду «Горіховий дім» у Львові підкреслює зусилля Австрії щодо підтримки жінок у кризових ситуаціях. Розкажіть, будь ласка, про ширшу стратегію Австрії щодо забезпечення гендерної рівності та допомоги вразливим групам населення в Україні.

— Австрія вже багато років приділяє велику увагу питанням гендерної рівності. Ми підтримуємо низку проєктів через агентства ООН — ООН Жінки, Організацію ООН з промислового розвитку, Фонд ООН у галузі народонаселення тощо — та інші організації. Австрійська сторона підтримує потерпілих від домашнього насильства, як у випадку з Фондом «Горіховий дім» у Львові та притулком для жінок в Одесі, допомагає жінкам впоратися з посттравматичним стресовим розладом, а також зміцнює інфраструктуру водопостачання, санітарії та гігієни. Австрія офіційно приєдналася до Альянсу за гендерно чутливе та інклюзивне відновлення на Конференції з відновлення України 2025 року в Римі. Також ми підтримуємо розширення ролі жінок в управлінні, зайнятості та підприємництві. Усе це — частина нашої національної стратегії щодо імплементації резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на глобальному рівні.

Дата інтерв'ю: 22 липня 2025 року

Robert Müller,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Republic of Austria to Ukraine

AUSTRIA STANDS WITH UKRAINE: support, partnership, prospects

— Your Excellency, you have assumed your duties as Ambassador of the Republic of Austria to Ukraine during a particularly challenging time in our country's history. What are your main diplomatic priorities, and how do you envision Austria's role in supporting Ukraine in the current context?

— Indeed, Ukraine, but also Europe as a whole, are facing an extremely challenging — even existential — threat caused by the Russian war of aggression against Ukraine and the neo-imperialist and confrontational attitude prevailing in Moscow. This unjustified and illegal war seriously undermines the entire international security order and puts our fundamental values like peace, democracy, rule of law, respect for human rights and effective multilateral cooperation at risk. Austria took a very clear stance against this aggression and will continue to stand with Ukraine — as long as it takes. It is my task — and I am very honoured to be in this position — to work for a further improvement of the friendship and cooperation between Austria and Ukraine in all areas: political, humanitarian, economic, cultural and people-to-people. For me, it is very important to operate as part of an international coalition of countries that actively support Ukraine and its people. Maintaining a united and comprehensive approach within the EU and beyond to the different threats emanating from Russia is essential. At the same time, we must continue our global outreach to counter the Russian narrative on a worldwide scale. In its capacity as the seat of many international organisations (UN, Organization for Security and Co-operation in Europe, etc.), Austria plays a particularly active and important role in this regard. Keeping up the political and economic pressure on Russia and its supporters in the war — inter alia via sanctions — is very important too, as is the continued

Austrian support for Ukrainian EU accession. In this context, I salute the ongoing ambitious reform efforts of our Ukrainian partners despite very difficult circumstances. Strengthening the rule of law and tackling corruption will remain important aspects in the EU accession process. Besides humanitarian assistance, human rights and accountability are additional areas where Austria stands at the forefront among the supporters of Ukraine.

— How would you assess the current state of Austria–Ukraine bilateral relations, both politically and economically? In your view, what areas offer the greatest potential for further development and cooperation? Austria has a strong track record in sustainable development, energy efficiency, and healthcare. Are Austrian companies or institutions already involved in Ukraine's reconstruction efforts, or planning to be?

— Bilateral relations between our two countries are excellent. Since March 2025, Austria has had a new, broadly-based coalition government with a new Foreign Minister, Beate Meinl-Reisinger, who has visited Ukraine three times since taking over her functions. Continued support for Ukraine is very prominent in the government programme. A new governmental coordinator for the reconstruction of Ukraine was recently appointed. At the Ukraine Recovery Conference (URC) in Rome in early July 2025, Austria sent an impressive business delegation representing around 20 leading

enterprises active, in particular, in the areas of energy, infrastructure, technology and financial services. Austria is Ukraine's 6th biggest foreign investor, with 200 representations within the country. Austria has also flagged its readiness to host the URC in 2027. Austrian enterprises are particularly active in banking, insurance, agrobusiness, energy, production of paper/cardboard and sports equipment — just to name a few sectors. In the context of EU accession, it is also important that Ukraine offers a positive environment for foreign investment. There is a huge potential for sustainable development, transportation infrastructure and energy efficiency. These areas were particularly emphasised during the joint visit of around 40 Austrian companies to Ukraine in early April. For instance, RAG Austria and Wien Energie are active in the Ukrainian energy sector. Austria supports the continued energy availability inside Ukraine, for example, via the World Bank, the European Bank for Reconstruction and Development, and the Energy Support Fund, which is headquartered in Vienna. Nevertheless, there is always potential for even closer cooperation. I was very glad to participate in President Zelenskyy's visit to Austria on 16 June shortly after assuming my duties in Ukraine. This visit saw the signing of several new bilateral agreements, e.g., on closer cooperation in the political sphere, agriculture, economy, security/return of children, closer collaboration between cities/municipalities, and supporting Ukraine studies. It is now up to both sides to implement these agreements.

— Austria has provided substantial humanitarian assistance to Ukraine since the beginning of the full-scale russian invasion, including numerous projects through the Nachbar in Not initiative. Which aspects of this support do you consider most impactful so far, and how do you envisage its continuation or expansion during your tenure as Ambassador?

— In addition to our support via the EU, bilateral humanitarian assistance has focused on areas such as housing, energy, health, food security and humanitarian demining. Providing shelter for schools and kindergartens is becoming more prominent as a new focus. Most of our support is being channelled via trusted partners such as the UN, the OSCE, the International Committee of the Red Cross, and Austrian NGOs. Over the past few weeks, I have had the opportunity to visit some of the projects that are being implemented with Austrian financial support. It is important to touch base with the agencies responsible for project management, but even more so

with the local population benefiting from these projects. The feedback I have received from our Ukrainian friends and partners so far has been extremely positive. I am planning to pursue these visits.

— Austria is currently hosting around 100,000 displaced Ukrainians. How has their presence influenced Austrian society, and what policies or programmes have been introduced to support their integration or eventual return?

— Austria is still hosting more than 80,000 people displaced from Ukraine. In general, Ukrainians are integrating very well into the Austrian society. Their presence enables us to deepen the direct people-to-people dimension and to learn from each other. We certainly also understand that it is very important for Ukrainians to maintain their links to Ukraine, since they should play an active role in the future of the country. We have put in place a very generous support programme for students and junior researchers from Ukraine. For example, we regularly organise training programmes for young Ukrainian public officials and female leaders at the Diplomatic Academy in Vienna. Of course, this should not lead to a brain drain from Ukraine, but to create a win-win situation. Austria offers excellent services that enable Ukrainian children to pursue studying in Ukrainian while at the same time learning/improving their German. Furthermore, most of the Austrian provinces offer summer camps for schoolchildren from Ukraine. They can help to develop individual lifelong bonds between our two countries.

— Could you kindly elaborate on the current role of cultural diplomacy in Austria's engagement with Ukraine and outline any forthcoming events or initiatives the Embassy intends to support in this domain?

— As a result of our own history, we have a strong understanding of the role of cultural diplomacy. We have agreed with the Ukrainian partners to use our worldwide network of cultural forums to organise events showcasing Ukrainian culture and identity. Some projects have already been delivered. We also work closely with the Ukrainian Institute in this respect. During President Zelenskyy's visit to Austria, it was agreed that we would increase our funding in this area. These activities are also important for tackling the persistent negative and cynical Russian narrative that we can still observe in many countries. The Austrian Embassy in Kyiv plans to continue pursuing existing cultural activities, focusing on music, literature, and cinema.

— Your Excellency, during your recent visits to Ukrainian cities such as Lviv, you have engaged with local authorities and discussed various initiatives, including the National Rehabilitation Centre project. How do these regional engagements influence Austria's diplomatic strategy in Ukraine, and what role do you see for local partnerships in strengthening bilateral relations?

— As a federal country, we also cooperate closely with regions, cities and municipalities. There are several partnerships already in place. The province of Upper Austria and the Odesa region signed a cooperation agreement in June 2025. At the recent summit of cities organised in Kyiv, the biggest foreign delegation came from Austria. On this occasion, two of our municipalities received awards from the Ukrainian President for their exceptional contributions to supporting Ukraine. Ukrainian projects, such as the National Rehabilitation Centre and the Superhumans Centre, an initiative founded by Andrij Stavnitser — Austria's Honorary Consul in Odesa — are likewise extremely important in helping to cope with the negative impact of war.

— Your Excellency, your visit to the Walnut House Foundation in Lviv highlights Austria's commitment to supporting women in crisis. Could you elaborate on Austria's broader strategy for promoting gender equality and assisting vulnerable groups in Ukraine, and how the Embassy plans to further these efforts?

— For many years, Austria has been focusing very strongly on gender equality. Therefore, we support several projects in this respect via UN agencies, including UN Women, United Nations Industrial Development Organization, and United Nations Population Fund, as well as other entities. We support victims of domestic violence, such as is the case for the Walnut House Foundation in Lviv and a shelter for women in Odesa, assist women to cope with post-traumatic stress disorder, and improve facilities for water, sanitation and hygiene. In the context of the international support for Ukraine's reconstruction, Austria has formally joined the Alliance for Gender-Responsive and Inclusive Recovery at the URC 2025 in Rome. In addition, we offer broader support to strengthen the role of women in administration, employment and entrepreneurship. This is also part of our national strategy to implement UNSC Resolution 1325 on 'Women, Peace and Security' globally.

Interview dated 22 July 2025

Сеймур Мардалієв,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Азербайджанської Республіки в Україні

ВІДБУДОВА УКРАЇНИ Й АЗЕРБАЙДЖАН: успіхи, виклики та можливості

— Україна високо цінує всебічну гуманітарну допомогу з боку Азербайджану, яка охоплює такі критично важливі сфери, як енергетика, дитяча реабілітація, гуманітарне розмінування та відбудова соціальної інфраструктури. У тогорічному інтерв'ю Ви детально описали відповідні ініціативи. Ваша Високоповажносте, які нові проєкти були розпочаті чи реалізовані за останній рік? Якою є роль Посольства в координуванні таких ініціатив?

— Ви правильно вказали, що надання гуманітарної підтримки Україні — це все ще основний пріоритет для Азербайджану. На сьогодні обсяги гуманітарної допомоги, яку Україна отримала від Азербайджану, вже перетнули показник у 42 мільйони доларів США, і ми готові й надалі забезпечувати український народ такою підтримкою. Ми продовжуємо надавати Україні різні види гуманітарної допомоги, а оцінюючи вже пройдений шлях, можемо констатувати, що нам вдалося збільшити її масштаби в конкретних напрямах. Наприклад, як ви слушно зазначили, Азербайджан є однією з небагатьох країн, які незмінно й системно сприяють Україні в реабілітації дітей.

Поки що нам вдалося допомогти 270 дітям, котрі позбавлені батьківського піклування, пройти медичну чи психологічну реабілітацію в Азербайджані. 2024 року ми збільшили річну кількість груп таких дітей із двох до трьох. Остання група з 30

Зустріч Посла Азербайджану в Україні з Першим заступником Голови Верховної Ради України Олександром Корнієнком. 18 квітня 2025 року
The Ambassador of Azerbaijan to Ukraine met with First Deputy Chairperson of the Verkhovna Rada of Ukraine Oleksandr Korniyenko. 18 April 2025

дітей у супроводі кількох дорослих відвідала нашу країну навесні 2025 року. Азербайджанська сторона й далі допомагатиме Україні з дитячою реабілітацією. Я вже маю попередню інформацію з Баку, згідно з якою ми знову збільшимо річну кількість цих груп 2025 року, щоб ще більше дітей змогли скористатися цією програмою, яка отримує повну підтримку від Уряду Азербайджану.

Ми також і далі сприяємо енергетичній безпеці України. З першого дня вторгнення Азербайджан невпинно допомагав Україні постачанням різноманітного електричного обладнання, трансформаторів, генераторів тощо. У лютому 2025 року Президент Ільхам Алієв підписав указ щодо виділення мільйона доларів для придбання й постачання обладнання, якого Україна негайно потребувала. Вже в березні ми доставили все, що було обіцяно за цим указом. Це на додаток до 7,6 мільйона доларів США, які були виділені 2023 року.

Є також успіхи в активній участі Азербайджану в процесі відновлення України, що вже продемонструвала результати. Під час Конференції з питань відновлення України в Лондоні 2023 року Азербайджан пообіцяв допомогти Україні відбудувати інфраструктуру в Ірпені. Це місто залишається в центрі нашої уваги, і цьогоріч ми завершили реконструкцію тамтешньої поліклініки завдяки підтримці з боку Уряду Азербайджану та фінансуванню від «SOCAR Energy Україна». Це доволі велика поліклініка, яка охоплює мешканців не лише Ірпеня, а й усього Бучанського району Київської області. Проєкт виявився вельми успішним, і ми дуже раді, що під час урочистого відкриття відновленої поліклініки наприкінці квітня 2025 року нас вшанували своєю присутністю високопосадовці, зокрема віцепрем'єр-міністр з відновлення Олексій Кулеба та заступниця Голови Верховної Ради Олена Кондратюк. Я вважаю, що участь українських високопосадовців у відкритті повністю відремонтованої поліклініки — чудове свідчення того, якою важливою для України є співпраця з Азербайджаном. І хотів би ще раз наголосити, що це цілком взаємно з боку Азербайджану.

У лютому 2025 року ми також відкрили безпечний розвивальний простір для дітей у Національній бібліотеці України для дітей у Києві, реконструкція якого була здійснена за підтримки Уряду Азербайджану.

Наша участь у відновленні України не обмежиться тими проєктами, які ми вже реалізували в Ірпені. Перший із них полягав у відбудові місцевої школи, а другий — у відновленні поліклініки, але це ще не все. Попереду чотири ще масштабніші інфраструктурні проєкти в Ірпені, і ми сподіваємося 2025 року вже почати їх втілювати. Перший стосуватиметься відновлення будинку культури, який зазнав серйозних пошкоджень під час активних бойових дій поблизу Києва та в області. Другий проєкт передбачає реконструкцію дитячо-юнацької спортивної школи, яка теж зазнала значних руйнувань. У межах третього проєкту ми побудуємо новий дитячий артцентр. До війни в Ірпені таких центрів не було, і він буде подарунком дітям міста від Азербайджану. А четвертим нашим проєктом має стати зведення житлового будинку.

Президент Алієв неодноразово заявляв, що Азербайджан налаштований і далі надавати Україні гуманітарну допомогу. Кошти для реалізації наступних чотирьох проєктів в Ірпені будуть виділені з державного бюджету. Однак не тільки Уряд активний у цьому напрямі, — «SOCAR Energy Україна» теж дуже допомагає. Ця компанія відіграє важливу роль на енергетичному ринку України та активно долучається до благодійних заходів, як-от фінансування відбудови поліклініки та ліцею в Ірпені.

Урочисте відкриття поліклініки в Ірпені, яку було відремонтовано за сприяння Азербайджану. 28 квітня 2025 року

The official inauguration of the Irpin polyclinic, rebuilt with Azerbaijan's assistance. 28 April 2025

Відновлений за сприяння Азербайджану ліцей «Лінгвіст» імені Заріфи Алієвої в Ірпені
The Irpin Lyceum 'Linguist' named after Zarifa Aliyeva, which was rebuilt with the assistance of Azerbaijan

Загалом з-поміж усіх напрямів гуманітарної допомоги Азербайджан найактивніший за чотирма: це енергетична безпека, гуманітарне розмінування, реабілітація та відновлення України. Ми дуже охоче й далі над ними працюватимемо. Що ж до координаційної ролі Посольства, то нашим першочерговим завданням у Києві є узгодження всієї цієї діяльності та визначення місцевих потреб у Києві, Київській області та інших регіонах. Подальші дії азербайджанської сторони в Україні ми також погоджуємо з Баку.

— І Азербайджан, і Україна зацікавлені в поглибленні торговельно-економічної співпраці. Про це свідчить той факт, що 2024 року Експортно-кредитне агентство України підтримало експорт до Азербайджану на понад 830 мільйонів гривень і ці показники перевищує лише експорт до Польщі. На вашу думку, які сектори двосторонньої торгівлі мають найбільший потенціал зростання? Чи розглядають створення нових маршрутів або логістичних рішень для сприяння транспортним перевезенням між нашими країнами?

— Ваша правда, й Азербайджан, і Україна надзвичайно зацікавлені в подальшому поглибленні та зміцненні торговельно-економічної співпраці. На жаль, війна серйозно вдарила по цій

сфері наших двосторонніх відносин. Наведу деякі статистичні дані, щоб ви змогли скласти повніше уявлення про ситуацію.

До війни товарообіг між Азербайджаном і Україною становив понад мільярд доларів США. 2022 року, буквально за кілька тижнів до початку повномасштабного вторгнення в Україну, відбулися візит Президента Алієва та його переговори з Президентом Зеленським, під час яких сторони домовилися, що обидві держави докладуть максимальних зусиль, щоби подвоїти показники товарообігу. Тобто, якщо товарообіг сягав мільярда, наші лідери поставили завдання довести цю цифру щонайменше до двох мільярдів. На жаль, нам не вдалося вийти на такі обсяги через війну.

2024 року ми зафіксували незначне зростання двостороннього товарообігу, який сягнув позначки в майже 460 мільйонів доларів США. Однак у будь-якому разі цього недостатньо. Це не відповідає ні нашим очікуванням, ні потенціалу та спроможності Азербайджану й України збільшити обсяги торгівлі.

Нині ми, як Посольство, спільно з нашими друзями в компетентних українських органах влади, робимо все можливе, щоб знайти шляхи для руху вперед, попри складну безпекову ситуацію в Україні. Передусім ми вирішили відновити діяльність Українсько-Азербайджанської ділової ради, адже без активізації співпраці бізнес-секторів обох країн нам буде дуже складно досягнути поставлених цілей. Не слід сприймати ці слова як ознаку небажання бізнесових секторів співпрацювати, адже насправді азербайджанський бізнес дуже зацікавлений у продовженні роботи в Україні. Справжнім викликом для нас є брак надійних транспортних і логістичних маршрутів. Тому, якщо ми хочемо повернути торговельну взаємодію та товарообіг хоча б до довоєнного рівня, ми повинні серйозно підійти до налагодження ефективних транспортних і логістичних шляхів.

У цій сфері є цікава динаміка. У квітні українська сторона запустила вантажні пороми, що сполучають порти Одеси з Грузією, а звідти — з Азербайджаном. Це позитивний перший крок у правильному напрямку. Але це лише початок процесу, і ми не знаємо, наскільки він виявиться ефективним і чи буде для бізнесу вигідно використовувати вантажні пороми через Чорне море з Одеси до Грузії з подальшим сполученням з Азербайджаном. Я думаю, що Україні й Азербайджану потрібно вивчити це питання і зробити все можливе, щоб розвивати цю нову можливість транспортного сполучення між нашими країнами.

Між Азербайджаном та Україною великий потенціал для поглиблення торговельно-економічних відносин. Я можу назвати багато галузей, які мають хороші перспективи для розширення співпраці. Основні з них — це, звичайно, сільське господарство та енергетика. Є й інші, але саме в цих двох сферах ми бачимо найбільші можливості для посилення взаємодії.

Ще одним важливим напрямом із високим потенціалом для обох країн є розвиток транспортних коридорів. І Азербайджан, і Україна мають вигідне географічне розташування. Азербайджан багато інвестує в розвиток трансрегіонального сполучення, причому Середній коридор є нашим головним пріоритетом. Я думаю, що транспортні маршрути, які розвиваються в нашій частині світу, можуть стати корисними й для України. Україна також намагається, навіть у нинішній непростій ситуації, розширювати свій експорт у різні куточки світу: не лише в Європу, а й в Африку, Азію тощо. Азербайджан має добре розвинені транспортні шляхи, інфраструктуру, залізниці на Південному Кавказі, які йдуть через Каспійське море в Центральну Азію, і це може стати дуже корисним для України з погляду експорту власних товарів і продукції в різні регіони: Китай, Близький Схід, Індію, Перську затоку тощо. Ми дуже раді продовжувати дискусії й обговорення з нашими українськими друзями щодо можливої спільної роботи в цій сфері.

Торгівля важлива в будь-яких міждержавних відносинах. Наші країни підтримують чудові й традиційно міцні двосторонні зв'язки. Україна та Азербайджан ведуть хороший політичний діалог, тож перешкод для продовження взаємної торгівлі немає. Однак війна створила безпекові виклики, які похитнули всі наші прагнення. І, повірте, зараз одне з найскладніших завдань для мене як Посла — це переконати представників бізнес-сектору продовжувати справи тут, оскільки найперше, що їх турбує, — це питання безпеки. Я розумію їхнє занепокоєння і добре знаю ситуацію, але в будь-якому разі вважаю, що Україна вже зараз є країною з чудовими можливостями. Тут є значні можливості для інвестицій, подальших торговельних відносин, а також для встановлення міцних партнерств між малим і середнім бізнесом. І ми, як Посольство, й далі заохочуємо і поширюємо ці можливості.

Відверто кажучи, залучення інвестицій є непростим завданням, але ми також намагаємося працювати над цим напрямом. 2024 року один із найбільших холдингів Азербайджану «NEQSOL»,

якому належить «Vodafone Україна», інвестував у доволі великий проєкт із видобування титану в Україні. Це дуже добре для наших торговельних відносин і розширення наших економічних зв'язків, але якщо говорити з політичного погляду, то це також вельми важливе свідчення того, як Азербайджан підтримує економіку України, інвестуючи в неї навіть нині. Так, ми намагаємося підтримувати Україну гуманітарною допомогою, але інвестиції — це те, як Азербайджан зміцнює українську економіку. У такий спосіб ми також намагаємося бути прикладом для інших країн і великих інвесторів, демонструючи їм, що попри наявні ризики тут є й можливості. Це послання: «Будь ласка, продовжуйте підтримувати економіку України навіть зараз».

Підсумовуючи, ми наполегливо працюємо над поглибленням наших торговельно-економічних відносин. Пріоритет номер один для нас — це вийти на хоча б довоєнні обсяги двосторонньої співпраці та вирішити нагальні виклики для досягнення якісно нової динаміки.

— 2024 року Азербайджан приймав 29-ту Конференцію сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (COP 29). У чому полягали основні досягнення саміту? Чи відкрила ця подія нові можливості для співпраці в екологічній сфері між Азербайджаном та Україною?

— Так, у листопаді 2024 року Азербайджан мав за честь приймати в Баку COP 29, що вже увійшла в історію як одна з найвизначніших COP. Цей саміт не лише ознаменував важливу віху у глобальній кліматичній дипломатії завдяки ухваленню проривних рішень, які позитивно вплинуть на боротьбу зі зміною клімату впродовж наступних років, а й продемонстрував рішучість Азербайджану сприяти сталому розвитку та охороні довкілля. Як підкреслив Президент Алієв, Азербайджан доклав усіх зусиль під час COP 29 у Баку, щоб налагодити зв'язки між розвитковими і розвиненими країнами, досягнути консенсусу і зробити COP 29 історією успіху.

Успіх Азербайджану під час COP 29 є свідченням нашої стратегічної дипломатії та твердої прихильності до принципу багатосторонніх відносин. Для Азербайджану це була справді визначна історична подія, насамперед завдяки ухваленим проривним рішенням. Ми також раді, що Азербайджан став першою країною в нашому регіоні, яка прийняла COP — один із найбільших заходів ООН.

Якщо говорити про конференцію як про історичний успіх, слід зазначити, що рішення, ухвалені під час COP 29, вже не один рік перебували на стадії розгляду і Азербайджану вдалося залишити після себе таку спадщину. Я хотів би виділити три найважливіші рішення COP 29. Головною віхою цього саміту стало досягнення консенсусу щодо нової колективної кількісної цілі кліматичного фінансування. Це рішення передбачає збільшення кліматичного фінансування для країн, що розвиваються, з усіх державних і приватних джерел до 1,3 трильйона доларів на рік до 2035 року. Крім того, було встановлено мету досягнути до 2035 року показника в щонайменше 300 мільярдів доларів щорічної фінансової підтримки для розвиткових країн. Примітно, що ця цифра втричі перевищує 100-мільйонну ціль фінансування кліматичних заходів, встановлену 2009-го. На COP 29 ми досягнули консенсусу між усіма зацікавленими сторонами щодо збільшення цієї цифри втричі — до 300 мільярдів доларів.

Ще одним надбанням COP 29 є повне виконання статті 6 Паризької угоди, що стосується міжнародних вуглецевих ринків. Це питання не вдавалося вирішити протягом 10 років.

Третім суттєвим здобутком, на яке нетерпляче чекали країни, що розвиваються, зокрема малі острівні держави та найменш розвинені африканські країни, було рішення про повне впровадження Фонду втрат і збитків. Цей крок відповідає рішучості Президента Алієва розв'язувати проблеми малих острівних держав, які, як відомо, найбільше потерпають від негативних наслідків зміни клімату у світі. Саме це питання було одним із пріоритетів азербайджанського головування в COP 29.

Це були три найважливіші рішення, проривні рішення, які були прийняті та матимуть позитивний вплив на глобальні дії щодо клімату найближчими роками. Однак COP 29 також увійде в історію як форум, на якому були ухвалені й інші важливі рішення, зокрема Бакинська дорожня карта з адаптації та домовленість про щорічне проведення Бакинського діалогу високого рівня з питань адаптації на всіх майбутніх конференціях COP. Також можна навести приклади запуску програми впровадження технологій і затвердження Бакинського робочого плану Платформи місцевих громад і корінних народів на 2025–2027 роки. Усі ці важливі рішення в межах COP 29 були офіційно проголошені ООН як Бакинський пакт кліматичної єдності.

Отже, це була колосальна історія успіху як для ООН, так і для Азербайджану. Ми зблизили сторони, звели мости між розбіжними і близькими поглядами та досягнули консенсусу.

Переходячи до другої частини вашого запитання про можливості для двосторонньої співпраці Азербайджану та України, які відкрила COP 29, я хотів би спочатку високо оцінити активну участь українських представників. Українську делегацію на COP 29 очолювала Міністерка захисту довкілля та природних ресурсів Світлана Гринчук. Україна також була гідно репрезентована дуже гарним павільйоном, який я мав нагоду відвідати під час короткої поїздки до Баку для участі в COP 29. Ми подумали, що завдяки активній діяльності Міністерки Гринчук у Баку зможемо поглибити й двосторонню співпрацю. Під час COP 29 ми підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо співпраці між Міністерством екології та природних ресурсів Азербайджану та Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України. Тепер цей документ є основою для практичної співпраці між двома міністерствами з багатьох питань, зокрема щодо зміни клімату, захисту довкілля, обміну досвідом у сфері збереження біорізноманіття тощо.

Ми раді, що COP 29 виявилася для нас такою успішною і залишила позитивний слід у динаміці нашої двосторонньої співпраці. Тепер ми маємо двосторонній документ, який допомагатиме розвивати цю взаємодію наступними роками.

— Енергетична співпраця є важливим аспектом відносин між Україною та Азербайджаном. Останнім часом зростає увага до потенційного транзиту азербайджанського газу до Європи через територію України, і президенти обох держав підтвердили взаємну зацікавленість у реалізації цієї ідеї. Які економічні дивіденди це могло б принести сторонам? Чи є якісь конкретні ініціативи або проєкти, які можна було б втілити найближчим часом?

— Азербайджан і далі відіграє важливу роль у глобальній енергетичній безпеці, залишаючись надійним партнером для європейських країн і самого Європейського Союзу в цій сфері. Ми дуже цінуємо те, що Європейська комісія визнала провідну роль Азербайджану в енергетичній безпеці на Європейському континенті.

Азербайджан є загальноєвропейським постачальником газу, причому географія нашого газового постачання стрімко розширюється. Сьогодні Азербайджан постачає природний газ до

12 країн, 10 із яких є європейськими, зокрема 8 — члени Європейського Союзу. З 2023 року ще 5 європейських країн стали одержувачами природного газу з Азербайджану. І ця динаміка в географії постачання нашого газу до Європи тільки зростатиме, оскільки ми вже беремо участь у створенні газорозподільних мереж у європейських країнах. Деякі з них ще не мають таких мереж. Деякі інші мають, але потребують їх розширення. Як інвестори, ми плануємо вкладати кошти у створення і розширення таких газорозподільних мереж.

У світі побутує думка (і навіть серед українців, я переконаний, теж), що Азербайджан експортує здебільшого нафту й газ. Це дійсно так. Але це не єдиний вимір нашої енергетичної політики, як на внутрішньому ринку, так і в межах наших глобальних партнерств. Зараз ми розвиваємо міжнародну співпрацю у сфері відновлюваної енергетики. Меморандум про стратегічне партнерство між Європейським Союзом та Азербайджанською Республікою в галузі енергетики не лише охоплює питання постачання газу до ЄС, а й визначає взаємодію між Азербайджаном та Євросоюзом у сфері відновлюваної енергетики.

Наприклад, Азербайджан нині має значні вітроенергетичні ресурси в регіоні Каспійського моря. Ми також розпочали реалізацію визначного трансрегіонального проєкту Чорноморського підводного кабелю з такими країнами-партнерами, як Болгарія, Грузія, Угорщина та Румунія. Азербайджан впевнено і неквапливо наближається до статусу експортера «зеленої» електроенергії на європейські ринки. Ми бачимо великий потенціал у цьому проєкті, і Азербайджан продовжуватиме відігравати важливу роль у розвитку Каспійського коридору «зеленої» енергії спільно з країнами Центральної Азії, а також у реалізації проєкту Чорноморського підводного кабелю разом із країнами, які я зазначив: Грузією, Угорщиною, Румунією, а віднедавна й Болгарією. Це один із найвагоміших елементів нашої співпраці з Європейським Союзом.

Взаємодія в енергетичній сфері також відіграє надзвичайно важливу роль у наших двосторонніх відносинах з Україною. Компанія «SOCAR» уже багато років добре представлена в Україні. Ми інвестували значні кошти в енергетичний сектор України, і зараз «SOCAR Energy Україна» має майже 60 хороших, комфортних, я гадаю, заправних станцій по всій країні. Сподіваюся, що «SOCAR» і далі розширюватиме свою діяльність тут.

Міністерка захисту довкілля та природних ресурсів України (2024–2025 рр.) Світлана Гринчук та Посол Азербайджану в Україні Сеймур Мардалієв. 23 вересня 2024 року
Svitlana Hrynchuk, Minister of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine (2024–25), and Seymur Mardaliyev, Ambassador of Azerbaijan to Ukraine. 23 September 2024

Тема майбутнього енергетичної безпеки України також повертає мене до питання торговельно-економічної співпраці. До війни ми експортували нафту і нафтопродукти в Україну через Чорне море. Зараз цей транспортний коридор перекритий. З початком війни ми більше не могли експортувати нафту в Україну. Отже, ми також бачимо ці негативні наслідки війни для нашої енергетичної співпраці. Однак загалом ми задоволені тим, що «SOCAR» продовжує свою діяльність тут. Це дуже важливо, оскільки «SOCAR» — це велика компанія, відома не лише в Україні та Європі, а й у багатьох частинах світу. Вона підтримує Україну, український енергетичний сектор та економіку, продовжуючи свою роботу та комерційну діяльність в Україні. Працювати в цій складній безпековій ситуації нелегко, але нам дуже приємно бачити, що «SOCAR» залишається добре представленою на місцевому ринку. Це також важливо з політичного погляду.

Я думаю, що сфера енергетики й надалі залишатиметься одним із найважливіших елементів нашої двосторонньої співпраці. Це питання теж доволі часто обговорюють під час нашого політичного діалогу. Це також було темою двосторонніх переговорів

і двосторонньої зустрічі, яку Президент Алієв і Президент Зеленський провели в Давосі 2025 року. Тож погляньмо, як це розвиватиметься далі.

— Закриття представництв російських ЗМІ в Азербайджані демонструє рішучу позицію вашої країни щодо протидії зовнішньому інформаційному впливу. Водночас Україна постала перед масштабними викликами в інформаційній сфері. Пане Посол, як наші країни могли б співпрацювати у протидії дезінформації та гібридним загрозам?

— Передусім я хотів би підкреслити, що йдеться не про закриття офісів конкретних ЗМІ в Азербайджані. Медіаагенції будь-якої країни, які бажають відкрити свої редакції в Азербайджані, повинні дотримуватися національного законодавства Азербайджану та положень міжнародних документів, стороною яких є Азербайджан. Ми помітили, що в окремих випадках офіси деяких іноземних ЗМІ не виконують це правило. Ми звернулися не лише до тих ЗМІ, які ви згадали, а й до кількох інших медіаагенцій, що мають офіси в Азербайджані.

Це рішення азербайджанської влади не стосується кореспондентських пунктів. Ці агентства можуть і далі працювати в Азербайджані через свої кореспондентські пункти. Жодного дискримінаційного підходу з нашого боку немає. Всі медіаагенції мають дотримуватися положень національного законодавства нашої країни.

Щодо вашого запитання про протидію дезінформації та про те, як Азербайджан і Україна можуть співпрацювати в цьому питанні, то дезінформація — це проблема, з якою стикаються всі країни, а Україна, зі свого боку, протистоїть масштабним викликам в інформаційній сфері. Гадаю, ми могли б обмінятися досвідом у цій галузі. Це може бути гарною можливістю для спільної роботи над протидією дезінформаційним кампаніям тощо. У вас, я вважаю, достатньо досвіду і хороших напрацювань у цій сфері. Ми теж маємо власний досвід. Обмінюючись таким досвідом, ми зможемо краще протистояти різним видам дезінформаційних кампаній або гібридних атак.

— Як Баку бачить власну роль у забезпеченні стабільності на Південному Кавказі та в усьому Чорноморському регіоні? Чи є перспективи співпраці між Україною та Азербайджаном у сфері безпеки?

— Після звільнення наших окупованих територій, відновлення територіальної цілісності та суверенітету Азербайджану в межах його міжнародно визнаних кордонів і припинення 30-річної вірменської окупації, в регіоні Південного Кавказу запанувала абсолютно нова дійсність. Тепер нашим найвищим пріоритетом є забезпечення тривалого та стійкого миру в регіоні. Фактично мир уже встановлений. Тепер нам потрібно перевести цей фактичний мир у регіоні в юридичну площину між Вірменією та Азербайджаном.

Ми вважаємо, що план мирного врегулювання, що його запропонував Президент Алієв, є основою для майбутнього добробуту та безпеки всього нашого регіону. Водночас нещодавній прогрес у прямих двосторонніх переговорах між Вірменією та Азербайджаном, включно із завершенням переговорів щодо проєкту мирного договору між нашими державами, дає надію на довгоочікуваний сталий і тривалий мир у регіоні.

Азербайджанська сторона дійсно налаштована на нормалізацію відносин із Вірменією та підписання мирного договору. Однак остаточне завершення цього процесу залежатиме від того, чи виконає Вірменія своє зобов'язання поважати територіальну цілісність і суверенітет Азербайджану, зокрема й через усунення територіальних зазіхань, які все ще закріплені в Конституції та інших законодавчих актах Вірменії.

Впевнені, що настав час скористатися цією історичною можливістю, яка виникла після 30-річного кривавого протистояння двох народів, щоби налагодити добросусідські відносини та мирно співіснувати пліч-о-пліч як дві суверенні держави на міжнародно визнаних територіях.

Ми ще ніколи не були настільки близькі до досягнення тривалого миру в нашому регіоні. Південний Кавказ — це наш дім. Віримо, що тільки країни регіону здатні владнати всі ці проблеми без будь-якого зовнішнього впливу чи втручання. Ми знаємо власні проблеми краще, ніж будь-хто інший далеко. Саме країни регіону повинні обговорювати й шукати шляхи розв'язання питань, що становлять взаємний інтерес.

Якщо говорити про перспективи співпраці у безпековій сфері, то Азербайджан і Україна є стратегічними партнерами, а тому питання, пов'язані з миром і безпекою, посідають визначне місце в нашому двосторонньому політичному діалозі. Наприклад,

у лютому 2025 року ми провели політичні консультації між нашими міністерствами закордонних справ на рівні заступників міністрів закордонних справ у Баку, де обговорювали й зазначене питання.

Як стратегічні партнери, Україна та Азербайджан підтримують ефективну комунікацію щодо багатьох регіональних і глобальних аспектів, активно співпрацюють у межах багатосторонніх платформ і міжнародних організацій, а також мають однакові або схожі позиції з багатьох питань, пов'язаних із глобальною та регіональною безпекою.

Наріжним каменем нашої двосторонньої співпраці залишається взаємна підтримка територіальної цілісності та суверенітету. Я б сказав, що непорушним принципом нашої взаємодії з Україною є те, що ми підтримуємо територіальну цілісність і суверенітет України в межах її міжнародно визнаних кордонів, і ми дуже вдячні Україні за таку ж підтримку територіальної цілісності й суверенітету Азербайджану.

Ми активно співпрацюємо в межах міжнародних організацій, зокрема глобальних, серед яких Організація Об'єднаних Націй, і регіональних, таких як Організація з безпеки та співробітництва в Європі, Організація Чорноморського економічного співробітництва та Організація за демократію та економічний розвиток — ГУАМ. Так ми робимо спільні кроки та об'єднуємо зусилля для гарантування миру і безпеки в наших частинах світу.

— Ви здійснили низку робочих візитів до різних областей України, зокрема Одеської, Львівської, Полтавської та Чернігівської, під час яких зустрічалися з представниками місцевої влади та азербайджанської діаспори. Пане Посол, розкажіть, будь ласка, про можливості партнерства між містами та регіонами наших країн, що стали предметом обговорень під час таких зустрічей.

— Так, це правда. Я дуже люблю відвідувати регіони країни, тож стараюся робити це якомога активніше. 2025 року я вже відвідав дві області: Черкаську та Чернігівську. У мене вже є плани поїхати ще в кілька областей найближчими місяцями.

Азербайджан та Україна демонструють чудову співпрацю між своїми регіонами. Між різними містами та регіонами є партнерські відносини, зокрема між Баку та Києвом, Черкасами та Сумгаїтом, Одесою та Ганджею. Нещодавно місто Ірпінь також встановило партнерські відносини з містом Лачин. Зміцнення

Зустріч Посла Азербайджану в Україні з керівництвом Чернігівської міської ради. 18 березня 2025 року

The Ambassador of Azerbaijan to Ukraine met with the leadership of the Chernihiv City Council. 18 March 2025

та поглиблення міжрегіональної взаємодії є одним із важливих елементів співпраці між Азербайджаном та Україною. Ми намагаємося посилити та розширити це, відвідуючи області України.

Я ставлю перед собою дві важливі цілі під час поїздок до областей. По-перше, такі візити допомагають мені краще зрозуміти, як області продовжують жити в умовах нинішньої ситуації в Україні. По-друге, поїздки надають хорошу можливість для діалогу з регіональними та місцевими органами влади про перспективи розвитку двосторонньої співпраці між Україною та Азербайджаном. Такі візити також дають нам змогу шукати шляхи для взаємодії, зокрема й у межах торговельно-економічних відносин.

Важливим аспектом є й міжлюдські контакти та культурний обмін. Для нас це можливість шукати способи сприяти культурному обміну з цими областями та популяризувати азербайджанську культуру на місцевому рівні. Ми вже бачимо зацікавленість з боку деяких інших областей та міст. Не називатиму поки що конкретні місця, але вони теж доволі зацікавлені у встановленні партнерських відносин з азербайджанськими містами. А ті області, що вже мають партнерські чи побратимські відносини з азербайджанськими містами, дуже хочуть поглибити цю співпрацю.

Наше завдання як Посольства в Україні — зводити мости між містами й областями України та Азербайджану. Зовсім скоро ми досягнемо виняткових успіхів за цим напрямом.

Для мене це також гарна нагода особисто зустрітися з членами потужної азербайджанської громади, яка є однією з найбільших у країні. З початком війни, звісно, кількість азербайджанців, які проживають або перебувають в Україні, зменшилася. Частина виїхала до європейських країн, ще частина повернулася до своїх рідних домівок в Азербайджані. Однак ми все ще бачимо доволі значну кількість азербайджанців, які живуть в Україні. Я був дуже здивований і вражений під час мого візиту до Харківської області в грудні 2024 року, коли представники місцевої азербайджанської громади поділилися своїми підрахунками, згідно з якими на Харківщині досі проживає майже 17 тисяч азербайджанців. Тож, відвідуючи регіони, я також зустрічаюся зі співвітчизниками та спілкуюся з ними, щоб краще зрозуміти, як вони живуть, які проблеми їм доводиться долати і як їхня присутність тут може сприяти зміцненню міжлюдських контактів Азербайджану та України. Ми можемо продовжувати спільну роботу з популяризування азербайджанської культури в Україні.

Я дуже зацікавлений у подальших візитах до різних куточків країни. Усі області України унікальні та прекрасні. Мені також дуже приємно бачити велику зацікавленість з боку українських обласних органів влади у продовженні цієї співпраці. Ми підтримуємо чудові відносини і співпрацюємо з українською центральною владою. Крім того, бачимо велику зацікавленість обласної влади у продовженні міжрегіонального співробітництва між Азербайджаном та Україною.

— Останнім часом культурна взаємодія між Україною та Азербайджаном набирає нових обертів. Про цей прогрес свідчить відкриття оновленого Українського центру в Баку в листопаді 2024 року, а також створення відділів української та азербайджанської книги в бібліотеках обох країн. Ваша Високоповажносте, які ще культурні ініціативи були реалізовані протягом минулого року? Чи заплановані нові проєкти для подальшого зміцнення культурних зв'язків між нашими народами?

— Культурна співпраця залишається важливим виміром нашого стратегічного партнерства. Дуже дякую, що навели приклади недавнього прогресу в поглибленні культурної взаємодії

між Азербайджаном та Україною. Я додам до цього списку ще один. Кілька днів тому ми також відкрили алею дружби в парку «Наталка» в Києві.

Ми маємо й далі розвивати нашу двосторонню співпрацю в культурній сфері, але зараз це теж нелегко. В Україні стало складно організовувати справді якісні та цікаві виставки. Знову ж таки, головною проблемою є брак стабільного транспортного сполучення та логістики. Так, ми також мусимо враховувати міркування безпеки, але, повірте, вони не є тут найбільшою перепоною.

Організація якісних культурних заходів завжди була традиційною справою для нашого Посольства в Україні. Ми й зараз намагаємося робити все можливе для їх реалізації. 2024 року ми організували кілька подій у Національній бібліотеці для дітей, щоби продемонструвати нашу культуру, історію тощо. Але це приклади невеликих заходів.

Ми напрацьовуємо деякі ідеї на 2025 рік спільно з кількома українськими культурними інституціями. Однак багато чого залежатиме від того, наскільки успішно ми налагодимо транспортне сполучення та врегулюємо логістичні питання. Це ще один приклад, як війна негативно позначилася на нашій двосторонній співпраці.

Через кілька днів ми також проведемо важливу культурну подію в Дипломатичній академії. Тож, хоча й відносно маленькими заходами, ми й далі сприяємо зміцненню культурних зв'язків між Азербайджаном та Україною.

Сподіваємося, що дуже скоро в Україні запанує мир, її народ зможе повернутися до мирного та спокійного життя і ми зможемо продовжувати культурну співпрацю як раніше, влаштовуючи чудові концерти та виставки. Водночас ми ніколи не перестанемо шукати напрями, в яких можемо зробити щось дійсно значуще, щоб зрештою активізувати культурну взаємодію між Азербайджаном та Україною.

Дата інтерв'ю: 15 травня 2025 року

Seymur Mardaliyev,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Republic of Azerbaijan to Ukraine

UKRAINE'S RECOVERY AND AZERBAIJAN: successes, challenges, and opportunities

— Ukraine highly appreciates Azerbaijan's comprehensive humanitarian support, which encompasses crucial areas such as energy assistance, child rehabilitation, humanitarian demining, and the reconstruction of social infrastructure. Last year, in your interview, you provided a detailed overview of these initiatives. Your Excellency, what new projects have been implemented or launched over the past year? What role does the Embassy play in coordinating these initiatives?

— You are correct in saying that delivering humanitarian aid to Ukraine remains a top priority for Azerbaijan. So far, the volume of Azerbaijan's humanitarian aid to Ukraine has already reached 42 million US dollars, and we stand ready to continue our humanitarian assistance to the people of Ukraine. We continue to help Ukraine with different types of humanitarian assistance, and, looking back, we have managed to increase its scale in specific directions. For example, as you rightly mentioned, Azerbaijan is among a few countries that consistently and systematically help Ukraine with children's rehabilitation.

So far, we have managed to organise the trips of 270 Ukrainian children deprived of parental care to Azerbaijan, where they underwent medical or psychological rehabilitation. In 2024, we increased the annual number of such groups of children from two to three. The latest group, consisting of 30 children and several accompanying adults, visited our country in the spring of 2025, and we will continue helping Ukraine in the field of children's rehabilitation. I have already received preliminary information from Baku that in 2025, we will once again increase the yearly number of groups so that even more children will benefit from this programme, which the Government of Azerbaijan fully covers.

We are also continuing to support Ukraine's energy security. From day one, Azerbaijan has been very steadfast in helping Ukraine by delivering different types of electric equipment, transformers, generators, and more. In February 2025, President Aliyev signed a decree allocating one million dollars to purchase and deliver the equipment that Ukraine needs now. In March, we delivered everything that we promised under that decree. This is in addition to 7.6 million US dollars that were allocated in 2023.

Реабілітаційна програма для українських дітей, яку організував Азербайджан
Ukrainian children's rehabilitation programme covered by Azerbaijan

We have also had successes and witnessed results in Azerbaijan's active participation in Ukraine's recovery. During the Ukraine Recovery Conference in London in 2023, Azerbaijan pledged to assist Ukraine in rebuilding the infrastructure in Irpin. We continue focusing on that city, and this year, thanks to the support of the Government of Azerbaijan and the funding from SOCAR Ukraine, we completed the renovation of the local polyclinic. It is a rather big polyclinic that covers not only the residents of the city of Irpin, but also the whole Bucha district of the Kyiv region. The project was a big success, and we are very happy that during the opening of the restored polyclinic at the end of April 2025, we were honoured with the presence of high-ranking Ukrainian officials, including Deputy Prime Minister for Restoration Oleksii Kuleba

and Deputy Chair of the Verkhovna Rada Olena Kondratiuk. I think the high presence of Ukrainian authorities during the inauguration of the polyclinic after its full reconstruction was a very good sign that spoke to the importance that Ukraine attaches to its cooperation with Azerbaijan. And let me just reiterate that this approach is also totally reciprocal on the part of Azerbaijan.

In February of this year, we also unveiled the safe recreation space for children at the National Library of Ukraine for Children in Kyiv, which was renovated with the support of the Government of Azerbaijan.

Відреставрована Ірпінська поліклініка
The restored Irpin polyclinic

Azerbaijan's participation in Ukraine's recovery will not stop at the projects we have already finished in Irpin. Our first project was restoring a local school, and the polyclinic was the second, but there is more to come. Ahead of us are four even bigger infrastructure projects in Irpin, and we hope to start implementing them in 2025. The first project involves restoring a cultural centre that was significantly damaged during active combat around Kyiv and the Kyiv region. The second project involves reconstructing the children's youth sports complex, which was also considerably damaged. Under the third project, we will construct a brand-new children's art centre. Before the war, there was no such centre in Irpin. The modern art

centre we'll build will be a gift from Azerbaijan to the city's children. Finally, we aim to build a residential building as the fourth project in our plans.

President Aliyev has stated on many occasions that Azerbaijan stands ready to continue helping Ukraine in the humanitarian dimension. The governmental budgetary resources will be allocated to the realisation of the upcoming four projects in Irpin. However, it's not just the government that is active this way; SOCAR Ukraine is also very helpful. The company plays an important role in Ukraine's energy market and actively engages in charity activities, such as funding the restoration of the polyclinic or secondary school in Irpin.

Overall, the four elements of our humanitarian aid, where Azerbaijan can be much more helpful than in other directions, are energy security, humanitarian demining, rehabilitation, and Ukraine's recovery; we very much look forward to continuing our work on these tracks. You also asked me about the role of the Embassy in coordination. Our primary task in Kyiv is to coordinate all those activities and identify the needs here: in Kyiv, the Kyiv region, and other regions. We also coordinate further actions by Azerbaijan in Ukraine with Baku.

— Both Azerbaijan and Ukraine are interested in deepening their trade and economic cooperation. This is evidenced by the fact that in 2024, Ukraine's Export Credit Agency supported exports to Azerbaijan worth over 830 million hryvnias, exceeded only by those to Poland and the UAE. In your view, which sectors of bilateral trade hold the greatest growth potential? Are there any new routes or logistical solutions under consideration to facilitate transport between our countries?

— You are absolutely right that both Azerbaijan and Ukraine are very much interested in further deepening and strengthening their trade and economic cooperation. Unfortunately, the war significantly affected this field of our bilateral relations. I would just like to bring some figures to give a better glimpse of understanding.

Before the war, the trade turnover between Azerbaijan and Ukraine was over one billion American dollars. During President Aliyev's visit in 2022, just a couple of weeks before the outbreak of the war in Ukraine, and his negotiations with President Zelenskyy, it was agreed that both countries would spare no effort to double the figures in the trade turnover. So, if it was at one billion, we were instructed by our leaders to bring this figure to at least two billion. Unfortunately, we couldn't reach such figures with the start of the war here.

In 2024, we observed a slight increase in bilateral trade turnover, reaching around 460 million US dollars. In any case, that's not enough. It does not meet our expectations, nor the potential that Azerbaijan and Ukraine possess in their capacities to increase the volume of trade.

Now, we are doing our best as the Embassy, together with our friends from Ukraine's competent authorities, to search for ways to move forward, even under Ukraine's currently challenging security situation. First and foremost, we decided to revive the Azerbaijan–Ukraine Business Council, because if we fail to bring the business sectors of both countries to cooperate, it will be very difficult to reach the goals we established for ourselves. But this isn't to say that business sectors don't want to cooperate; Azerbaijani business is very interested in continuing its cooperation in Ukraine. The actual challenge for us is the current lack of proper transport and logistical routes. If we wish to bring back trade cooperation and turnover, at least to the pre-war levels, we have to think seriously about securing robust transport and logistical routes.

There is a specific dynamic in this field. In April, Ukrainian authorities launched cargo ferries from the ports of Odesa to Georgia that are then linked with Azerbaijan. This is a good first step in the right direction. But we are still at the beginning of this process and don't know how effective it will be, if at all, and whether the possibility of using the cargo ferries across the Black Sea from Odesa to Georgia and then to Azerbaijan will be beneficial or advantageous for the businesses. I think Ukraine and Azerbaijan need to look at this issue and do their best to promote this new possibility of transport between Ukraine and Azerbaijan.

There is a big potential for deepening the economic trade relations between Azerbaijan and Ukraine. I can name many sectors with good prospects for developing this cooperation. Of course, the main ones are agriculture and energy. There are others as well, but these two are where we see the biggest opportunities for developing cooperation.

Another essential dimension with good potential for both countries is the transport corridors. Both Azerbaijan and Ukraine have favourable geographical locations. Azerbaijan invests heavily in developing trans-regional connectivity, with the middle corridor being our top priority. I think Ukraine could also benefit from the transport routes and transport corridors that are developing in our part of

the world. Ukraine is also trying, even now, in this very difficult situation, to expand its exports to different parts of the world: not only to Europe, but also to Africa, Asia, etc. Azerbaijan has well-developed transport routes, infrastructure, and railways in the South Caucasus that go across the Caspian Sea to Central Asia, which could be very beneficial to Ukraine to use for exporting its own goods and products to different regions: China, the Middle East, India, the Gulf of Persia, etc. We are very happy to continue the discussions and deliberations with our Ukrainian friends on possible work together in this field.

Trade is important in any interstate relations. Our countries enjoy excellent, traditionally strong bilateral ties. Ukraine and Azerbaijan have a good political dialogue, so there are no obstacles to continuing trading with each other. However, the war brought security challenges that affected all our aspirations. And believe me when I say that nowadays, one of the most challenging things for me as the Ambassador is to convince the business sector to continue doing business here, because their immediate questions are about security and safety. I understand their concerns and know the situation, but in any case, I think Ukraine offers excellent opportunities even now. Great opportunities for investments, continuing trade relations, and establishing good partnerships between small and medium enterprises. And as the Embassy, we continue to encourage and promote those things.

Frankly, investing is a challenging issue, but we're also trying to work on it. In 2024, one of the biggest holdings in Azerbaijan, the NEQSOL Holding, which owns Vodafone Ukraine, also invested in a pretty big titanium project in Ukraine. This is good for our trade relations and for expanding our economic ties, but if we're speaking from a political point of view, it's also crucial that, even now, Azerbaijan supports Ukraine's economy by investing in it. Yes, we're trying to be helpful with humanitarian aid, but the support through investments is how Azerbaijan backs up Ukraine's economy. This way, we also try to be an example for other countries and big investors, allowing them to see that yes, there are risks, but there are also opportunities. It's a message: 'Please continue to support Ukraine's economy even now'.

To summarise, we are working hard to deepen our trade and economic relations. Our number one priority is to achieve at least prewar dynamics in our bilateral cooperation and solve the pressing challenges to achieve a totally different dynamic.

— In 2024, Azerbaijan hosted the 29th Conference of the Parties to the UN Framework Convention on Climate Change (COP29). What were the key achievements of the summit? Did this event open new opportunities for environmental cooperation between Azerbaijan and Ukraine?

— Yes, in November 2024, Azerbaijan had the privilege to host the 29th Conference of the Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change in Baku, which went down in history as one of the remarkable COPs. The summit not only marked a significant milestone in global climate diplomacy with its breakthrough decisions that will positively impact climate action for years to come, but also underscored Azerbaijan's commitment to fostering sustainable development and environmental stewardship. As President Aliyev emphasised, Azerbaijan spared no effort during the COP29 in Baku to build bridges between developing and developed countries, achieve consensus, and turn COP29 into a success story.

Azerbaijan's success at COP29 is a testament to its strategic diplomacy and strong commitment to multilateralism. It was indeed a historic event for Azerbaijan, first and foremost thanks to the breakthrough decisions. We're also delighted that Azerbaijan became the first country in our region to host COP, one of the largest UN events.

Speaking of its historic success, the decisions adopted during COP29 had been awaiting their resolutions for many years — Azerbaijan managed to leave behind such a legacy. I would like to mention three crucial decisions that were adopted during COP29. The most important milestone of this summit was the achievement of consensus on the new collective quantified goal on climate finance. This decision called for increasing climate finance for developing countries from all public and private sources to 1.3 trillion dollars per year until 2035. In addition, the target of at least 300 billion dollars of annual financial support for developing countries was set to be reached by 2035. Notably, this figure is three times higher than the 100-million-dollar climate finance goal set in 2009. In COP29, we reached a consensus between all stakeholders to increase this figure threefold to 300 billion dollars.

Another success of COP29 is the full operationalisation of Article 6 of the Paris Agreement on international carbon markets. This issue had remained unresolved for 10 years.

Third important breakthrough element is the adoption of a decision to fully operationalise the Loss and Damage Fund, which developing countries, including small island nations and least developed African

states, had been eagerly awaiting. This aligns with President Aliyev's determination to address the problems of the small island states, which, as you know, are most affected by the negative impacts of climate change in the world. This particular issue was identified as a priority for the COP29 Azerbaijani presidency.

These were the three biggest decisions, breakthrough decisions that were adopted and which will have a positive impact on global climate action in the years to come. However, COP29 will also be remembered as the forum that adopted other important decisions, including the adoption of the Baku Adaptation Roadmap and the agreement to hold the Baku high-level dialogue on adaptation at all future COPs on an annual basis. Another example is the launch of the technology implementation programme, or the approval of the Baku Workplan of the Local Communities and Indigenous Peoples Platform for 2025-2027. All these essential decisions adopted in the COP29 were officially branded by the UN as the Baku Climate Unity Pact.

Therefore, it was a huge success story for both the UN and Azerbaijan. We brought the parties together, built bridges between different, convergent views, and achieved consensus.

Approaching the second part of your question on the bilateral opportunities that COP29 opened for Azerbaijan and Ukraine, I would first like to appreciate the active participation of the Ukrainian representatives. In COP29, the Ukrainian delegation was led by the Minister of Environmental Protection and Natural Resources, Svitlana Hrynchuk. Ukraine was also well represented by a very nice pavilion that I had a chance to visit during my short trip to Baku to attend the COP29. We decided that we could benefit from the active participation of Ukrainian Environment Minister Hrynchuk in Baku to advance our bilateral cooperation. During the COP29, we signed the Memorandum of Understanding on Cooperation between the Ministry of Ecology and Natural Resources of Azerbaijan and the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine. It now sets a framework for the practical cooperation between the two ministries on many issues: climate change, environmental protection, exchange of expertise in the preservation of biodiversity, etc.

We are pleased that COP29 was such a success story for us and left a positive mark on the dynamics of our bilateral cooperation. Now, we have a bilateral document that will help advance this cooperation in the months and years to come.

— Energy cooperation is an important aspect of relations between Ukraine and Azerbaijan. Recently, increasing attention has been paid to the potential transit of Azerbaijani gas to Europe via Ukraine, and the presidents of both states reaffirmed their mutual interest in bringing this idea to fruition. What economic benefits might it bring to the parties? Are there currently any specific initiatives or projects that could be implemented in the near future?

— Azerbaijan continues playing an important role in global energy security and has been a reliable partner for European countries and the European Union itself in this field. We highly appreciate the European Commission's recognition of Azerbaijan's pivotal role in energy security on the European continent.

Azerbaijan is a pan-European gas supplier, and the geography of our gas supply is rapidly growing. Today, Azerbaijan supplies natural gas to twelve countries, ten of which are European, and eight are members of the European Union. Since 2023, five additional European countries have become recipients of natural gas from Azerbaijan. And the geography of our gas supply in Europe will only continue to grow because we are already involved in creating gas distribution networks in European countries, some of which do not yet have those networks. Some others do, but need to expand them. As investors, we plan to invest in creating and expanding such gas distribution networks.

Everyone — even in Ukraine, I'm pretty sure — believes Azerbaijan is mainly an oil and gas exporting country. This is true. But that is not the only dimension in our energy policy, whether domestically or in our global partnerships. We are now developing international cooperation in the field of renewable energy. The Memorandum on Strategic Partnership between the European Union and the Republic of Azerbaijan in the Field of Energy not only covers the gas supply to the European Union, but also identifies the cooperation between Azerbaijan and the European Union in renewable energy.

For example, Azerbaijan currently possesses substantial wind energy resources in the Caspian Sea sector. We have also embarked upon the landmark transregional Black Sea Submarine Cable Project with partner countries like Bulgaria, Georgia, Hungary, and Romania. Steadily and slowly, Azerbaijan is moving towards becoming an exporter of green electricity to the European markets. We see a great opportunity in this project, and Azerbaijan will continue to play an essential role in the development of the Caspian Green Energy Corridor with the

Central Asian countries, and together with the countries I mentioned — Georgia, Hungary, Romania, and recently also Bulgaria — in realising the Black Sea Submarine Cable Project. It's one of the essential elements of our cooperation with the European Union.

Cooperation in the energy field also plays a vital role in our bilateral relations with Ukraine. The SOCAR has been well-represented in Ukraine for many years. We invested enough in the energy sector of Ukraine, and now SOCAR Ukraine has almost 60 gas stations around the country — nice, comfortable stations, I believe. Hopefully, SOCAR will keep expanding its activities here.

Зустріч Президента України Володимира Зеленського та Президента Азербайджану Ільхама Алієва в Давосі. 21 січня 2025 року
President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy and President of Azerbaijan Ilham Aliyev met at Davos. 21 January 2025

The future of energy security in Ukraine also brings me back to the question of trade and economic cooperation. Before the war, we exported oil and oil products to Ukraine through the Black Sea. Now this transport corridor is closed. With the outbreak of the war, we could no longer export oil to Ukraine. So, we also see these adverse effects of the war on our cooperation in the energy field. But, in general, we're pleased that SOCAR continues to operate here. This is very important because SOCAR is a big company, renowned not only in Ukraine and Europe but also in many parts of the world. It supports Ukraine, the Ukrainian energy

sector, and the economy by continuing its functioning and commercial activities here. Working in this difficult safety situation is not easy, but we're very pleased to see that SOCAR remains well represented in the local market. It's also important from a political point of view.

I think the field of energy will continue to be one of the critical elements in our bilateral cooperation. This issue is also discussed quite frequently during our political dialogue. It was also the topic of the bilateral negotiations and a bilateral meeting that President Aliyev and President Zelenskyy held in Davos in 2025. So, let's see how it will evolve and continue developing.

— The closure of russian media offices in Azerbaijan demonstrates your country's firm stance against external information influence. At the same time, Ukraine faces large-scale challenges in the information sphere. Mr Ambassador, how could our countries work together to counter disinformation and hybrid threats?

— First and foremost, I would like to emphasise that it's not all about the closure of certain media offices in Azerbaijan. Media agencies of any country that wish to establish their offices in Azerbaijan have to comply with the national legislation of Azerbaijan and the provisions of the international documents to which Azerbaijan is a party. We have observed that this rule has not been respected in some instances by the offices of some media agencies of foreign countries. We approached not only the media agencies you mentioned, but also several other media agencies that have offices in Azerbaijan.

This decision, adopted by the Azerbaijani authorities, does not relate to the correspondence offices. Those agencies can continue to operate their correspondence offices in Azerbaijan. There is no discriminatory approach from our side. All media agencies should abide by the provisions of our country's national legislation.

Now, regarding your question about countering disinformation and how Azerbaijan and Ukraine can work together, disinformation is a problem that all countries encounter, and Ukraine itself is facing large-scale challenges in the information sphere. I think we could exchange expertise in this field. This could be one of the good opportunities to work together to counter the disinformation campaigns, etc. You have, I believe, enough experience and good practices in this field. We have experience of our own. By exchanging this expertise, we would become better positioned to counter the different types of disinformation campaigns or hybrid attacks.

— How does Baku envision its role in ensuring stability in the South Caucasus and the broader Black Sea region? Are there prospects for cooperation between Ukraine and Azerbaijan in the field of security?

— With the liberation of our occupied territories and the restoration of Azerbaijan's territorial integrity and sovereignty within its internationally recognised borders following the 30-year-long Armenian occupation, an absolutely new reality has been established in the region of the South Caucasus. Now, securing a lasting, durable peace in the region is our top priority. De facto peace is already in place. What we need to do now is translate this de facto peace in the region into de jure peace between Armenia and Azerbaijan.

For us, President Aliyev's peace agenda is the basis for a prosperous and secure future for our entire region. At the same time, the recent progress achieved as a result of the direct bilateral negotiations between Armenia and Azerbaijan, including the completion of the negotiations on the draft peace treaty between the two countries, inspires hope for the long-awaited, sustainable, and lasting peace in the region.

We are very much committed to normalising our relations with Armenia and signing the peace treaty. However, the finalisation of this whole process will depend on the actual implementation of Armenia's declared commitment to respect the territorial integrity and sovereignty of Azerbaijan, including by removing the territorial claims that are still embedded in Armenia's constitution and other legislative acts.

We firmly believe that it's high time to seize this historic opportunity, following this 30-year-long bloody conflict between the two nations, and not to miss this chance to establish good neighbourly relations and coexist side by side in peace as two sovereign states within the internationally recognised territories.

We have never been so close to securing lasting peace in our region. The South Caucasus is our home. We believe only countries within the region can address all these challenges without any external influence or intervention. We know our own problems better than anyone sitting far away. It's up to the regional countries themselves to discuss and search for ways to address the issues of mutual interest.

As to the perspectives of our cooperation in the field of security, Azerbaijan and Ukraine are strategic partners, so issues related to peace and security remain prominent in our bilateral political dialogue. For example, in February 2025, we convened political

consultations between our ministries of foreign affairs at the level of deputy foreign ministers in Baku. This issue was also discussed.

As strategic partners, Ukraine and Azerbaijan communicate well on many regional and global issues, cooperate well within multilateral platforms and international organisations, and hold the same or similar positions on many issues related to global and regional security.

Supporting each other's territorial integrity and sovereignty remains a cornerstone of our bilateral cooperation. I would say that the holy principle in our bilateral cooperation with Ukraine is that we support Ukraine's territorial integrity and sovereignty within its internationally recognised borders, and we are very grateful to Ukraine for the same support to Azerbaijan's territorial integrity and sovereignty.

We actively cooperate within international organisations, global organisations like the United Nations, and regional organisations like the OSCE, the Black Sea Economic Cooperation Organisation, or GUAM. These actions are our joint steps or combined efforts to ensure peace and security in our parts of the world.

— You have made a number of working visits to various regions of Ukraine — in particular Odesa, Lviv, Poltava, and Chernihiv — meeting with local authorities and members of the Azerbaijani diaspora. Mr Ambassador, could you elaborate on the partnership opportunities between the cities and regions of our countries discussed in these meetings?

— Yes, it's true. I very much like visiting the regions, and I'm trying to be as active as I can to keep doing that. In 2025, I have already visited two regions: Cherkasy and Chernihiv. I already have plans to visit several other areas in the coming months.

Azerbaijan and Ukraine have excellent inter-regional cooperation. Partnerships exist between different cities and regions, such as Baku and Kyiv, Cherkasy and Sumgait, and Odesa and Ganja. Most recently, the city of Irpin also established a sister city partnership with the city of Lachin. Strengthening and deepening interregional cooperation is one of the important elements of the cooperation between Azerbaijan and Ukraine. By visiting the regions of Ukraine, we are trying to boost and expand it.

While on trips to the regions, I have two important goals. First, visiting the regions gives me a better opportunity to understand how the regions continue to live in the current situation in Ukraine. Second, such visits are a good opportunity to talk to regional and municipal

Посол Сеймур Мардалієв відвідав Чернігівщину з робочим візитом. 18 березня 2025 року
Ambassador Seymur Mardaliyev paid a working visit to the Chernihiv region. 18 March 2025

authorities about the perspectives of developing bilateral cooperation between Ukraine and Azerbaijan. These visits also allow us to look for ways to cooperate, for example, in economic and trade relations.

Another element is people-to-people contacts and cultural exchange. It's an opportunity to search for ways to promote cultural exchange with those regions and promote Azerbaijani culture locally. We already see the interest of some other regions and cities. I don't want to name them at this stage, but they are also very interested in establishing partnership agreements with the cities in Azerbaijan. Those that have already established a partnership or sister city relations with the Azerbaijani cities in their region are very eager to deepen this cooperation. Our job as the Embassy here is to build bridges between Ukrainian cities, Ukrainian regions, and their counterparts in Azerbaijan. Very soon, we will achieve outstanding results in this field.

This is also a good opportunity for me to meet members of the Azerbaijani community. We have a very strong Azerbaijani community in Ukraine, one of the biggest national communities in the country. Of course, with the start of the war, the number of Azerbaijanis who lived and resided in Ukraine decreased. Some left Ukraine for European

countries, while others went back to Azerbaijan, to their homes. However, we still see quite a significant number of Azerbaijanis who currently live in Ukraine. I was very surprised and impressed during my visit to the Kharkiv region in December 2024, when representatives of the local Azerbaijani community shared their estimates, according to which approximately 17,000 Azerbaijanis still live in the Kharkiv region. So, by visiting the regions, I also meet our compatriots to talk to them to better understand how they continue living, what problems they face, if any, and how we can continue benefiting from their presence here in terms of the people-to-people contacts between Azerbaijan and Ukraine. We can continue to work together to promote Azerbaijani culture in Ukraine.

I am very interested in continuing regional visits to the different parts of the country. They are all unique and beautiful. I am very happy that we also see strong interest from Ukrainian regional authorities in continuing this cooperation. We have excellent relations and collaboration with the central Ukrainian authorities. We also see strong interest from the regional local authorities in continuing the inter-regional cooperation between Azerbaijan and Ukraine.

Зустріч Посла Азербайджану з очільником Черкаської ОВА Ігорем Табурцем. 16 квітня 2025 року
Ambassador Seymur Mardaliyev met with Head of the Cherkasy Regional Military Administration Ihor Taburets. 16 April 2025

— Recently, cultural cooperation between Ukraine and Azerbaijan has gained new momentum. The opening of the renewed Ukrainian Center in Baku in November 2024, along with the establishment of Ukrainian and Azerbaijani book sections in libraries of both countries, reflects this progress. Mr Ambassador, what other cultural initiatives have been implemented over the past year? Are there any new projects planned to strengthen cultural ties between our nations further?

— Cultural cooperation remains an important dimension in our strategic partnership. Thank you very much for mentioning a couple of examples of recent progress in deepening the cultural interaction between Azerbaijan and Ukraine. I will add one more to this list. Several days ago, we also established a friendship alley in the Natalka Park in Kyiv.

We must continue developing our bilateral cooperation in the cultural field, but it's also not easy now. It's become difficult to organise really high-quality and interesting exhibitions in Ukraine. Again, the main problem is the current lack of robust transport connections and logistics. Yes, we also have to consider security and safety issues, but believe me, they are not the number one obstacle here.

Organising good cultural events throughout the year has always been a tradition for our Embassy in Ukraine. We are trying to do our best to organise them even now. We held a couple of events at the National Library for Children in 2024. We demonstrated our culture, our history, etc. But those are small-scale events.

We are working on some ideas for 2025 with several cultural institutions in Ukraine. However, much will depend on how successfully we fix the transport connections and solve logistical issues. This is yet another example of how the war affected our bilateral cooperation.

We will also have an important cultural event at the Diplomatic Academy in a few days. So, even with relatively small events, we continue promoting cultural ties between Azerbaijan and Ukraine.

Hopefully, peace will be established very soon in Ukraine, its people will return to a peaceful and ordinary life, and we will be able to continue our cultural cooperation through good concerts and exhibitions like we used to. At the same time, we will never stop trying to identify areas where we can do something really meaningful with the ultimate goal to foster the cultural interaction between Azerbaijan and Ukraine.

Interview dated 15 May 2025

Ернал Філо,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Республіки Албанія в Україні

«АЛБАНІЯ ТВЕРДО СТОЇТЬ ПЛІЧ-О-ПЛІЧ З УКРАЇНОЮ»

— Ваша Високоповажносте, прийміть наші вітання з нагоди заснування Посольства Албанії в Україні — першого дипломатичного представництва, відкритого після 24 лютого 2022 року, а також нашу вдячність за незмінну підтримку, яку Албанія надає Україні з початку повномасштабного російського вторгнення. Пане Посол, поділіться своїми першими враженнями від України та досвідом створення дипломатичної місії.

— Дякую за ваші теплі слова. Для Албанії велика честь відкрити представництво в Україні в такий вирішальний момент історії. Моє перше враження від України — це нація, яка проявляє неабияку стійкість, силу та непохитну рішучість перед лихом. Хоробрість українського народу справді надихає, а його відданість захисту свого суверенітету та демократичних цінностей глибоко відлунює в Албанії. З іншого боку, за короткий час моєї каденції на посаді посла я побачив напрочуд красиву країну з давньою історією та зустрів надзвичайно люб'язних і гостинних людей. Загалом Україна — чудова держава, де чимало освічених і розумних жителів. Від Софії Київської до майдану Незалежності — місто вдихає історію і видихає сучасність. Київ не може не справити враження! Архітектура, ритм життя під час війни, місця сили та натхнення — усе тут наповнене особливою енергією, яка ні в киян, ні в гостей міста ні на мить не залишає сумнівів у перемозі.

Посол Албанії Ернал Філо вручає Вірчі грамоти Президенту України Володимиру Зеленському
Albanian Ambassador Ernal Filo presents Credentials to Ukrainian President Volodymyr Zelenskyy

Відкриття Посольства Албанії в Україні
Opening of the Embassy of Albania in Ukraine

Зауважу й те, як мої колеги з Міністерства закордонних справ України та ГДІПу в перші дні мого прибуття до чудового міста Києва відразу прийшли на допомогу, посприявши в пошуку найкращого житла та залагодженні багатьох формальностей.

Заснування дипломатичної місії в умовах активного конфлікту було непростим завданням, але наше віддане прагнення зміцнити албансько-українські відносини варте всіх зусиль. Тепле прийняття з боку української влади та громадянського суспільства підтвердило міцну дружбу між нашими народами. Нашу присутність у Києві ми розглядаємо як свідчення непохитної підтримки з боку Албанії свободи, незалежності та європейського майбутнього України.

Відкриття Посольства ознаменовує те, що Албанія започаткувала нову главу двостороннього партнерства, звівши міст між Тираною та Києвом для якнайтіснішої співпраці задля досягнення спільних цілей.

— 21 січня 2025 року Україна та Албанія підписали Угоду про довгострокове співробітництво та підтримку. Які нові перспективи цей документ відкрив для співпраці наших держав?

— Албанія, держава-член НАТО, засудила російську агресію і запровадила санкції проти Москви за повномасштабне вторгнення в Україну, яке почалося в лютому 2022 року. Тирана запропонувала й іншу допомогу, зокрема надала прихисток українським громадянам.

На початку 2024 року в Тирані відбувся саміт щодо України, в якому взяли участь лідери шести держав Західних Балкан і Молдови. Президент України Володимир Зеленський відвідав цю зустріч, яку зініціював Прем'єр-міністр Албанії Еді Рама.

Угода знаменує значний крок уперед у наших двосторонніх відносинах. Вона створює структуровану основу для співпраці у сфері безпеки, обміну розвідданими та військово-технічної допомоги. З огляду на членство Албанії в НАТО та прагнення України до євроатлантичної інтеграції, ми сприймаємо угоду як можливість посилити обороноздатність України через спільні навчання, обмін знаннями та матеріально-технічну підтримку.

Албанія надавала Україні військову та гуманітарну допомогу з початку повномасштабного вторгнення та надалі підтримуватиме її протягом десятирічного строку дії угоди. Албанія також зробить свій внесок у коаліцію винищувачів.

Президент України Володимир Зеленський і Міністр з питань Європи та закордонних справ Албанії Ігліа Хасані
President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy and Minister for Europe and Foreign Affairs of Albania Igli Hasani

Окрім військового напряму, угода сприяє ще й стратегічній співпраці у сфері кібербезпеки, протидії гібридним загрозам і зміцненню регіональної стабільності. Вона відображає тверду відданість Албанії бути пліч-о-пліч з Україною не лише в її безпосередній боротьбі за суверенітет, а й у гарантуванні довгострокової безпеки та стабільності.

— 2024 року Міністерство оборони Албанії оголосило та розпочало втілення планів щодо оновлення галузі виробництва озброєнь держави та пошуку інвесторів і партнерів для досягнення цієї мети. Розкажіть, будь ласка, про вплив цього курсу на співпрацю між українськими та албанськими підприємствами оборонно-промислового комплексу.

— Сьогодні ми переживаємо унікальні події, які охоплюють увесь світ: спроби відтворення нових геостратегічних альянсів виводять на перший план питання безпеки, і ми маємо бути до цього максимально підготовлені. З-поміж пріоритетів Уряду — формування вітчизняної оборонної промисловості. Албанія має потенціал, щоби розвинути цю галузь і стати експортером

військової продукції в межах десятиліття. Наше прагнення — створити власну оборонну промисловість. Ми чудово знаємо, як її було зруйновано. Нині в нас є умови й можливості побудувати галузь, яка протягом цього десятиліття не лише відновить утрачений актив Албанії — актив саме цього сектору, а й відкриє потенціал для фінансових прибутків, які можна буде реінвестувати у Збройні сили та життя держави. Зараз ми спеціально створили для цього команду. Ми не обмежимось інвестиціями в оборонну галузь, а й повертатимемо вкладені кошти за допомогою виробництва. Упродовж цього десятиліття станемо державою-експортером військової продукції. Це наша мета, і ми до неї йдемо, що демонструють переговори з великими міжнародними компаніями, зацікавленими в тому, щоб долучитися до нас у цій справі. Ми також маємо на меті за допомогою оборонної галузі створити привабливу базу для молодих фахівців, які не лише залишаються в країні, а й повертаються з-за кордону.

Модернізація оборонної промисловості Албанії відповідає ширшим цілям європейської безпеки, й Україна відіграє важливу роль у цій трансформації: вона є цінним партнером завдяки своєму значному досвіду в оборонній промисловості, зокрема у виробництві бронетехніки, артилерійських систем і безпілотних технологій. Ми напрацьовуємо та розбудовуємо партнерства для нової військової промисловості, бо такий зараз час, і плануємо створити в Албанії виробничу базу для інструментів, транспортних засобів, зброї та безпілотників. Як сказав наш Прем'єр-міністр Еді Рама, в Албанії буде база.

Албанські й українські оборонні підприємства вже ведуть переговори щодо спільних виробничих ініціатив, передання технологій і співпраці у межах ланцюга постачання. Наші оборонні галузі можуть доповнювати одна одну, а надто у виробництві боєприпасів і модернізації військової техніки до стандартів НАТО. Зміцнення цих зв'язків піде на користь обом державам і сприятиме регіональній безпеці.

— Албанія впевнено просувається до того, щоб зрештою стати членом Європейського Союзу: нещодавно розпочалися офіційні переговори про вступ і було відкрито перші розділи. У березні 2025 року повідомляли, що Албанія поділилася з українськими урядовцями досвідом переговорів, який здобула під час скринінгу 2023 року.

Розкажіть, будь ласка, детальніше про те, як Україна й Албанія підтримують одна одну в подоланні викликів, із якими ми стикаємося на нашому спільному європейському шляху.

— Ми прогнозуємо, що процес ратифікації триватиме два роки та завершиться 2030-го за столом ЄС. План дуже чіткий. Ми прагнемо досягнути остаточного успіху в переговорах до 2027 року і щодня над цим працюємо. Упродовж року хочемо відкрити всі розділи. Немає жодних перешкод, оскільки ЄС відчинив двері — уперше після багатьох років, коли вони були зачинені. Можливості відкрито, і вступ до ЄС заради спільних стратегічних інтересів набув конкретики. Це зумовлено нашою роботою, і вона має бути безперервною. Паспорт ЄС випливає з членства. Ніхто нас не зупинить. Віримо, що 11 травня отримаємо необхідний результат для поступу цього процесу. Будь-яке коливання може мати наслідки, пов'язані з іншою динамікою, через що двері знову можуть зачинитися.

Тирана готується до саміту Європейської ради 16 травня, в якому візьмуть участь лідери держав ЄС, а також Президент України Володимир Зеленський. Саміт є значною подією для Албанії та високою оцінкою її ролі в регіоні. Приймати європейських лідерів — велика відповідальність для нашої країни. Ця зустріч є вагомою для зміцнення зв'язків Албанії з ЄС у регіоні, який для цієї організації стає дедалі важливішим.

Албанія твердо переконана, що законне місце України — в Європейському Союзі. Як держава, що проходить шлях вступу до ЄС, ми розуміємо складнощі та виклики цього процесу і готові ділитися досвідом, щоби допомогти Україні ефективно рухатися вперед.

Наша влада вже надала українським урядовцям інформацію про інституційні реформи, антикорупційні заходи й узгодження із законодавством ЄС. Ми також сприяємо прямій співпраці між нашими міністерствами та органами, що відповідають за євроінтеграцію, з метою прискорення цього процесу. 17 січня 2025 року в Києві Віцепрем'єр-міністерка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України — Міністерка юстиції України Ольга Стефанішина та Міністр з питань Європи та закордонних справ Албанії Іглі Хасані підписали Меморандум про співробітництво між Україною та Республікою Албанія у сфері євроінтеграції та процесі вступу до ЄС. Документ закладає

основу для тіснішої взаємодії за відповідним напрямом, відображає поточний стан переговорів обох держав щодо набуття повноправного членства в ЄС і має на меті посилити співпрацю у сфері європейської інтеграції. Меморандум охоплює такі основні напрями, як обмін досвідом у веденні переговорів щодо вступу до ЄС; впровадження реформ у галузі верховенства права, судової реформи та боротьби з корупцією; розвиток цифрової трансформації, декарбонізації та екологічних ініціатив.

Албанія та Україна поділяють європейське бачення, і разом ми працюватимемо над подоланням перешкод і просуванням до повноправного членства в ЄС.

У центрі: міністри закордонних справ України й Албанії Андрій Сибіга та Іглі Хасані
In the centre: Foreign Ministers of Ukraine and Albania, Andrii Sybiha and Igli Hasani

— Розкажіть, будь ласка, про динаміку економічних і торговельних відносин між нашими державами. Які галузі, товари та послуги відіграють важливу роль у цьому контексті?

— Політичні й дипломатичні відносини між Республікою Албанія та Україною перебувають на найвищому рівні, вирізняються міцною взаємною підтримкою та спільними стратегічними цілями. Настав час розкрити весь потенціал нашої економічної співпраці. Посольство Албанії активно працює над зміцненням комерційних зв'язків і сприянням діловому партнерству між нашими державами.

До війни основою торговельних відносин були сільське господарство, енергетика, будівельні матеріали та туризм. Обсяг торгівлі між Албанією та Україною сягає майже 40 мільйонів доларів США. Основа експорту з України до Албанії — чорні метали, зернові культури, жири та олії, тютюн. Натомість основними товарами, що їх експортують з Албанії, є овочі, чорні метали, горіхи та взуття. Водночас показники співпраці у сфері туризму щороку зростають.

Однак війна спричинила значні проблеми, порушивши ланцюги постачання та інвестиційні можливості. Попри ці труднощі, є значний потенціал для зростання в кількох секторах, зокрема фармацевтиці, сільському господарстві та виробництві харчових продуктів. Албанські компанії дедалі більше зацікавлені у виході на український ринок, а український бізнес розглядає Албанію як ворота до Західних Балкан.

Водночас бюрократичні складнощі й досі перешкоджають розширенню торгівлі й інвестицій. Посольство тісно взаємодіє з урядами обох держав задля усунення регуляторних бар'єрів, спрощення торговельних процедур і створення сприятливіших умов для ділової співпраці. Ми впевнені, що спільно зможемо посилити економічні взаємини, які відповідатимуть потужності нашого політичного партнерства.

— У лютому 2025 року прем'єр-міністри України Денис Шмигаль та Албанії Еді Рама обговорили подальші санкції проти росії та заходи для протидії її «тіньовому флоту». Прокоментуйте, будь ласка, перспективи цих зусиль.

— Албанія з перших днів цієї жорстокої і несправедливої війни непохитно підтримувала Україну. Наша позиція незмінна: агресія Росії має отримати рішучу відсіч, і ми й далі допомагатимемо Україні всіма можливими способами.

Прем'єр-міністр Еді Рама активно підтримує Україну на міжнародній арені, демонструючи сильне лідерство в тому, щоб Албанія залишалася в авангарді європейських зусиль щодо притягнення Росії до відповідальності. Його віддану підтримку України — і політичну, і практичну — ілюструє проактивна позиція Албанії щодо застосування санкцій.

Під час переговорів обидва прем'єр-міністри наголосили на потребі посилити заходи проти «тіньового флоту» Росії, який використовують для обходу санкцій і фінансування війни. Албанія

тісно співпрацює з Україною та її партнерами, щоб поліпшити морський нагляд, посилити механізми правозастосування та запобігати тому, щоб російські суб'єкти під санкціями використовували міжнародні лазівки.

І питання не лише в економічних обмеженнях — це стосується правосуддя й безпеки. Албанія й надалі відіграватиме роль у забезпеченні того, щоб санкції залишались ефективними, а Україна отримувала необхідну для перемоги підтримку.

— Влада Албанії неодноразово заявляла про готовність держави брати участь у процесі відбудови України. Які плани та проєкти вже розроблено в цьому контексті? Які регіони та сфери відновлення становлять найбільший інтерес для Албанії?

— Прагнення Албанії долучитися до відновлення України — це не просто політична позиція. Річ у глибокій солідарності й історичній дружбі між нашими народами. Від самого початку війни Албанія була поруч з Україною, надаючи гуманітарну допомогу та прихисток біженцям, підтримуючи зусилля з відбудови.

6 березня 2022 року російська агресія зачепила й нашу домівку: її сили зруйнували Почесне консульство Республіки Албанія в Харкові. Цей акт насильства був нападом не просто на будівлю, а на сам символ албансько-української дружби. Втім, замість того щоб послабити нашу рішучість, він тільки зміцнив нашу відданість майбутньому України.

Підтримка Албанії не обмежується словами. Відповідно до Угоди про встановлення партнерських відносин між Тираною та Харковом, муніципалітет албанської столиці вже виділив кошти на відбудову школи в Київському районі Харкова. Цей проєкт — лише один із багатьох, які ми маємо намір реалізувати в межах повоєнного відновлення України. В угоді, яку ми підписали під час Всесвітнього економічного форуму в Давосі 21 січня 2025 року, албанська сторона виокремила Харків як місто «особливого інтересу» й пообіцяла надати пріоритет підтримці в його відновленні.

Албанія також систематично направляє гуманітарну допомогу — і через прямі фінансові внески, і через опосередковану підтримку. У перші місяці війни наша держава зорганізувала масштабні постачання вкрай важливих речей, забезпечивши українців харчовими продуктами, медикаментами й іншими предметами першої потреби. Водночас Албанія з розкритими

обіймами прийняла українських біженців, запропонувала їм безпеку та гостинність, — і цих дій ми не припиняємо.

Тоді як Україна рухається до відбудови, Албанія не відступає від своєї активної ролі. Ми зосереджені на освіті, інфраструктурі та гуманітарних проєктах, але й готові вивчати подальші можливості, які сприятимуть довгостроковій стабільності та процвітанню України.

Візит іноземних дипломатів до прифронтового міста Снігурівка
Foreign diplomats visited the frontline-adjacent town of Snihurivka

— Які заходи публічної дипломатії планує втілити Посольство Албанії задля зміцнення співпраці та взаєморозуміння між нашими народами?

— Публічна дипломатія завжди була наріжним каменем албансько-українських відносин, сприяючи налагодженню глибоких культурних, освітніх і гуманітарних зв'язків між нашими народами. Й одним з інструментів публічної дипломатії є культурна. Безперечно, вона впливає на формування іміджу та бренду країни. До війни албанську мову викладали в трьох українських школах у Запорізькій та Одеській областях, де албанська діаспора

проживає вже понад 300 років. І цю спільноту в Україні можна оцінити як сполучну ланку між двома країнами. Албанська сторона невпинно докладає зусиль до налагодження реальної співпраці з діаспорою, розвитку національної ідентичності, збереження та піднесення духовних і матеріальних традицій, а також для викладання албанської мови. Ми глибоко вдячні українській владі за підтримку цієї ініціативи, яка допомогла зберегти нашу спільну культурну спадщину. Крім того, в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті було створено Албанський культурний центр, а щорічні виставки, культурні обміни та студентські програми зміцнили взаєморозуміння між нами.

Усе змінила війна, зруйнувавши чимало з цих ініціатив. Однак ми залишаємося відданими продовженню та розширенню наших зусиль. Нині ми зосереджені не лише на збереженні культурних зв'язків, а й на гуманітарних ініціативах. Ми працюємо над програмами підтримки реабілітації в Албанії сімей українських військовиків і дітей, які постраждали від війни, даючи їм шанс на відновлення та повернення до нормального життя.

З 2015 року почесний консул Республіки Албанія в Україні Шахін Омаров активно працює над зміцненням албансько-українських відносин. Навіть у найскладніші часи він підтримує гуманітарні ініціативи і сприяє культурній та економічній співпраці. Його багаторічні зусилля й далі відіграють важливу роль у поглибленні зв'язків між нашими народами, а надто за допомогою публічної дипломатії. Серед важливих кроків для зміцнення культурних зв'язків — угода 2018 року між дипломатичними академіями Албанії та України, яка дала зелене світло створенню кафедри албанської мови в Харківському національному університеті імені Василя Каразіна.

Ми прагнемо відродити та розширити наші культурні обміни, зміцнити освітні партнерства та забезпечити подальший розквіт багатих історичних взаємин між Албанією та Україною. Усупереч викликам, віримо, що культурна дипломатія залишається потужним інструментом для ще більшого зближення наших народів.

— Ваша Високоповажносте, як Ви загалом оцінюєте нинішній стан українсько-албанських відносин, їхні найсильніші аспекти, а також сфери, які потребують окремої коротко- та довгострокової уваги?

— Відносини між Албанією та Україною міцні як ніколи. Наша політична та дипломатична співпраця значно поглибилася, й Албанія твердо стоїть пліч-о-пліч з Україною в її боротьбі за суверенітет та європейську інтеграцію.

Найсильнішими аспектами наших відносин є політична узгодженість з основних питань безпеки, військова співпраця та непохитна солідарність на міжнародних майданчиках. Утім, економічним взаєминам, торгівлі та інвестиціям є куди зростати. Зміцнення ділових відносин, розширення туристичних обмінів та сприяння інфраструктурним проєктам матимуть вирішальне значення найближчими роками.

У довгостроковій перспективі Албанія незмінно підтримуватиме європейський шлях України та сприятиме її повоєнній відбудові. Разом ми розбудовуватимемо партнерство, засноване на спільних цінностях, взаємній повазі та баченні вільної й успішної Європи.

Дата інтерв'ю: 9 квітня 2025 року

Ernal Filo,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Republic of Albania to Ukraine

ALBANIA IS STANDING FIRMLY ALONGSIDE UKRAINE

— Your Excellency, please accept our congratulations on the opening of the Albanian Embassy in Ukraine — the first new Embassy to open since 24 February 2022 — as well as our gratitude for Albania's unwavering support for Ukraine since the first day of the full-scale russian invasion. Mr Ambassador, what were your first impressions of Ukraine and your experience establishing the new diplomatic mission so far?

— Thank you for your kind words. It is an honour for Albania to be represented in Ukraine at such a critical moment in history. My first impressions of Ukraine were of a nation demonstrating remarkable resilience, strength, and unwavering determination in the face of adversity. The courage of the Ukrainian people is truly inspiring, and their commitment to defending their sovereignty and democratic values resonates deeply with Albania. On the other hand, in the short time that I served as Ambassador, I have seen a very beautiful country with an old history, and I met with very loving and hospitable people. Overall, Ukraine is a great place with so many well-educated and smart people. From St Sophia of Kyiv to Independence Square, the city breathes in history and exhales modernity. Kyiv cannot help but leave an impression! Architecture, the rhythm of life during the war, places of strength and inspiration — everything here is filled with a special energy that does not allow either Kyiv residents or visitors to doubt the victory for a moment.

I can't fail to mention the immediate assistance of my colleagues from the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine and the GDIP in the first days of my arrival in the wonderful city of Kyiv. They helped me with the best possible accommodation and resolved many technicalities.

Establishing a new diplomatic mission amid ongoing conflict presented challenges, but our dedication to strengthening

Відкриття Посольства Албанії в Україні
Opening of the Embassy of Albania in Ukraine

Albania–Ukraine relations made every effort worthwhile. The warm reception from Ukrainian authorities and civil society reaffirmed the strong friendship between our nations. We see our presence in Kyiv as a testament to Albania's steadfast support for Ukraine's freedom, independence, and European future.

With the opening of the Embassy, Albania opens a new chapter in our partnership, a bridge between Tirana and Kyiv to work as closely as possible on achieving common goals.

— On 21 January 2025, Ukraine and Albania signed the Agreement on Security Cooperation and Long-Term Support. What new prospects has this agreement opened for our countries' cooperation?

— Albania, a NATO member, has condemned Russian aggression and imposed sanctions against Moscow for its full-scale invasion of Ukraine, which began in February 2022. Tirana has also offered other assistance, including sheltering Ukrainian citizens.

In early 2024, Tirana hosted a summit on Ukraine, bringing together the leaders of six Western Balkan states and Moldova. This summit, which was held at the invitation of Albania's Prime Minister Edi Rama, was attended by Ukraine's President Volodymyr Zelenskyy.

This agreement marks a significant step forward in our bilateral relations. It provides a structured framework for security cooperation, intelligence sharing, and military-technical assistance.

Given Albania's NATO membership and Ukraine's aspirations for Euro-Atlantic integration, we see this as an opportunity to enhance Ukraine's defence capabilities through joint training programmes, knowledge exchange, and logistical support.

Albania has provided military and humanitarian assistance to Ukraine since the full invasion began and will continue to support it during the 10-year period of the agreement. Albania will also contribute to the coalition of fighter jets.

Beyond military cooperation, the agreement also fosters strategic collaboration in cybersecurity, countering hybrid threats, and strengthening regional stability. It reflects Albania's firm commitment to stand with Ukraine not only in its immediate fight for sovereignty but also in its long-term security and stability.

— Throughout 2024, the Albanian Ministry of Defence announced and began implementing plans to rejuvenate the country's arms production industry and seek investors and partners to achieve that end. What can you tell us about the impact of this recent course on the cooperation between Ukrainian and Albanian military industry companies?

— Today, we are experiencing unique moments that encompass the entire globe, where attempts are being made to recreate new geostrategic alliances. This has brought security to the forefront, requiring us to be as well-prepared as possible. One of the government's top priorities is to create a domestic defence manufacturing industry. Albania has the potential to develop this industry and become an exporter of military products within a decade. Our ambition is to create our own defence industry. We know very well how it was destroyed. Today, we have the conditions and opportunities to build an industry that within this decade will not only give us back a missing asset of Albania — the asset of this very industry — but also provide us with a new capacity for profit in financial terms to reinvest in the Armed Forces and the life of the country. Today, we have a team that has been built exactly for this. Not only will we invest in defence, but we will also get back what we have invested in by producing. We will be an exporting country of military products within this decade. This is the goal, and we are on the path to this reality, seeing how the discussions are going with the large international companies that have expressed interest in joining us in this new adventure. Our goal is to use defence to create an attractive base for young professionals who not only do not leave the country but also return from abroad.

Прем'єр-міністр Албанії Еді Рама та Президент України Володимир Зеленський
Prime Minister of Albania Edi Rama and President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy

The modernisation of Albania's defence industry aligns with broader European security objectives, and Ukraine plays a key role in this transformation. Ukraine's extensive experience in defence production, particularly in armoured vehicles, artillery systems, and drone technology, makes it a valuable partner. We are working and building partnerships for a new military industry because that is what the times require of us, and the plans are to have a production base in Albania for tools, vehicles, weapons, and drones. As our Prime Minister, Mr Edi Rama, said, we are going to have the base in Albania.

Albanian and Ukrainian defence enterprises are already in discussions regarding joint production initiatives, technology transfer, and supply chain cooperation. Our defence industries can complement each other, particularly in producing ammunition and upgrading military equipment to NATO standards. Strengthening these ties will benefit both nations and contribute to regional security.

— Albania is making steady progress towards its eventual membership in the European Union, having recently commenced official accession negotiations and opened its first chapters. In March 2025, it was reported that Albania shared its negotiation experience from the 2023 screening process with Ukrainian officials. Please tell us more about the ways our two countries support one another in addressing the challenges we face on our shared European path.

— We foresee a two-year ratification period, which concludes in 2030 at the EU table. The plan is very clear. We want to conclude the negotiations successfully by 2027, and we are working every day to do this. We want to open all chapters within the year. There are no obstacles since the EU opened the door for the first time after many years, when it was closed. The door has really opened, and entry into the EU for common strategic interests is concrete. This is related to our work, which must not be interrupted. The EU passport is a consequence of EU membership. No one will stop us. On 11 May, we believe that we will get the necessary result to move this process forward because any fluctuation might bring consequences, which can be related to other dynamics, which could close the door again.

Tirana is preparing for the European Council Summit, to be held on 16 May, which will be attended by European Union leaders, as well as the President of Ukraine, Mr Volodymyr Zelenskyy. This summit is an important opportunity for Albania and a great display of appreciation for the country's role in the region. It is a great responsibility for Albania to host European leaders, and this event is an important moment for strengthening Albania's ties with the EU, a region that is becoming increasingly important for the European Union.

Albania firmly believes that Ukraine's rightful place is within the European Union. As a country navigating the accession process, we understand the complexities and challenges involved, and we are committed to sharing our experiences to help Ukraine progress efficiently.

Our government has already provided Ukrainian officials with insights into institutional reforms, anti-corruption measures, and alignment with the EU acquis. We are also fostering direct cooperation between our ministries and EU integration bodies to streamline the process. On 17 January 2025, in Kyiv, Olha Stefanishyna, Ukraine's Deputy Prime Minister for European and Euro-Atlantic Integration and Minister of Justice, and Igli Hasani, Albania's Minister for Europe and Foreign Affairs, signed a Memorandum of Cooperation between Ukraine and the Republic of Albania, focusing on European integration and the EU accession process. The memorandum sets the stage for closer collaboration in the process, reflecting the ongoing negotiations of both nations towards full EU membership, and aims to strengthen cooperation in European integration. Key areas covered include sharing expertise in EU accession negotiations, implementing reforms in the rule of law, judicial reform, and anti-corruption

efforts, and advancing digital transformation, decarbonisation, and ecological initiatives.

Albania and Ukraine share a European vision, and together, we will work to overcome obstacles and advance towards full EU membership.

— Please tell us about the dynamics of the economic and commercial relations between our countries. What industries, goods, and services play important roles in this context?

— The political and diplomatic relations between the Republic of Albania and Ukraine are at the highest level, marked by strong mutual support and shared strategic goals. Now, it is time to unlock the full potential of our economic cooperation. The Embassy of Albania is actively working to strengthen commercial ties and facilitate business partnerships between our countries.

Before the war, key areas of trade included agriculture, energy, construction materials, and tourism. The volume of trade between Albania and Ukraine is approaching $40 million. The basis of exports from Ukraine to Albania is made up of ferrous metals, cereals, fats, and oils, as well as tobacco; the main goods exported from Albania are vegetables, ferrous metals, nuts, and shoes. Meanwhile, indicators of cooperation in the field of tourism are increasing year by year.

Посол Албанії в Україні Ернал Філо та Міністр аграрної політики та продовольства України Віталій Коваль

Ambassador of Albania to Ukraine Ernal Filo and Minister of Agrarian Policy and Food of Ukraine Vitalii Koval

However, the war has introduced significant challenges, disrupting supply chains and investment opportunities. Despite these difficulties, there is strong potential for growth in several sectors, particularly pharmaceuticals, agriculture, and food production. Albanian companies are increasingly interested in entering the Ukrainian market, and Ukrainian businesses see Albania as a gateway to the Western Balkans.

At the same time, bureaucratic complexities remain an obstacle to expanding trade and investment. The Embassy is working closely with both governments to address regulatory barriers, simplify trade procedures, and create more favourable conditions for business cooperation. We are confident that, through joint efforts, we will enhance economic collaboration to match the strength of our political partnership.

— In February 2025, Prime Minister of Ukraine Denys Shmyhal and Prime Minister of Albania Edi Rama discussed further sanctions against russia and measures to combat its 'shadow fleet' operations. What can you tell us about the prospects of these efforts?

— Albania has been a steadfast supporter of Ukraine since the very first days of this brutal and unjust war. Our position remains unwavering: Russia's aggression must be met with firm resistance, and we will continue to stand with Ukraine in every possible way.

Prime Minister Edi Rama has been a vocal advocate for Ukraine on the international stage, demonstrating strong leadership in ensuring that Albania remains at the forefront of European efforts to hold Russia accountable. His commitment to supporting Ukraine — both politically and practically — is reflected in Albania's proactive stance on sanctions enforcement.

During talks, both prime ministers emphasised the need for stronger measures against Russia's so-called 'shadow fleet,' which is being used to circumvent sanctions and finance the war. Albania is working closely with Ukraine and its partners to enhance maritime oversight, tighten enforcement mechanisms, and prevent sanctioned Russian entities from exploiting international loopholes.

This is not just a question of economic restrictions — it is a matter of justice and security. Albania will continue to play its part in ensuring that sanctions remain effective and that Ukraine receives the support it needs to prevail.

— Albanian authorities have repeatedly declared the country's readiness to participate in the Ukrainian reconstruction process. What plans

and projects have been developed in this context so far? Which regions and spheres of recovery are of most interest to Albania?

— Albania's commitment to Ukraine's recovery is not just a political stance — it is a matter of deep solidarity and historical friendship between our nations. From the very beginning of this war, Albania has stood with Ukraine, providing humanitarian assistance, sheltering refugees, and supporting reconstruction efforts.

On 6 March 2022, Russia's aggression hit close to home for us when its forces destroyed the Honorary Consulate of the Republic of Albania in Kharkiv. This act of violence was not just an attack on a building but on the very symbol of Albanian-Ukrainian friendship. Yet, instead of weakening our resolve, it only strengthened our commitment to Ukraine's future.

Albania's support goes beyond words. In line with the Twinning Agreement between Tirana and Kharkiv, the Municipality of Tirana has already allocated funds to rebuild a school in the Kyivskyi District of Kharkiv. This project is just one of many that we hope to implement as part of Ukraine's post-war recovery. In the agreement, signed during the Davos World Economic Forum on 21 January, the Albanian side marks Kharkiv as a city of 'special interest' and promises to prioritise supporting Kharkiv's rebuilding.

Albania has also provided systematic humanitarian aid, both through direct financial contributions and indirect support. In the first months of the war, our country organised large-scale deliveries of essential supplies, ensuring that Ukrainians received food, medicine, and other necessities. At the same time, Albania welcomed Ukrainian refugees with open arms, offering them safety and hospitality — a gesture we continue to uphold.

As Ukraine moves towards rebuilding, Albania remains committed to playing an active role. Our focus is on education, infrastructure, and humanitarian projects, but we are also ready to explore further opportunities that will contribute to Ukraine's long-term stability and prosperity.

— What public diplomacy efforts is the Embassy of Albania planning to undertake to enhance cooperation and understanding between our peoples?

— Public diplomacy has always been a cornerstone of Albanian-Ukrainian relations, fostering deep cultural, educational, and humanitarian ties between our nations. Cultural diplomacy is one of the tools of public diplomacy. Undoubtedly, it influences the

Вшанування пам'яті захисників і захисниць України, полеглих у російсько-українській війні
Honouring the memory of the defenders of Ukraine who laid down their lives in the Russian-Ukrainian war

formation of the country's image and brand. Before the war, the Albanian language was taught in three Ukrainian schools in the Zaporizhzhia and Odesa regions, areas where the Albanian diaspora has lived for over 300 years. The role of the Albanian diaspora in Ukraine is also assessed as a connecting bridge between the two countries. The Albanian side continues its efforts to enable the building of concrete cooperation with the diaspora for the development of national identity, the preservation and development of their spiritual and material tradition, and the teaching of the Albanian language. We are deeply grateful to the Ukrainian authorities for supporting this initiative, which helped preserve our shared cultural heritage. Additionally, the Albanian Cultural Centre was established at the Izmail State University, and annual exhibitions, cultural exchanges, and student programmes strengthened our mutual understanding.

The war changed everything, disrupting many of these initiatives. However, we remain committed to continuing and expanding our efforts. Today, our focus is not only on preserving cultural ties but also on humanitarian initiatives. We are working on programmes to support the rehabilitation of Ukrainian military families and children affected by the war in Albania, offering them a chance to recover and regain a sense of normalcy.

Since 2015, the Honorary Consul of the Republic of Albania in Ukraine, Shahin Omarov, has been actively working to strengthen Albanian-Ukrainian relations. Even in the most difficult times, he has supported humanitarian initiatives and facilitated cultural and economic cooperation. His long-term efforts continue to play an important role in deepening the ties between our two nations, especially through public diplomacy. Noteworthy steps towards bolstering cultural ties include the 2018 agreement between the Diplomatic Academies of Albania and Ukraine, paving the way for the establishment of an Albanian Language Department at the Karazin Kharkiv National University.

Looking ahead, we aim to revive and expand our cultural exchanges, strengthen educational partnerships, and ensure that the rich historical ties between Albania and Ukraine continue to flourish. Despite the challenges, we believe that cultural diplomacy remains a powerful tool in bringing our peoples even closer together.

— Your Excellency, to summarise, what is your overall view of the current state of Ukrainian-Albanian relations, its strongest aspects, and the areas that require short- and long-term attention?

— The relationship between Albania and Ukraine has never been stronger. Our political and diplomatic cooperation has deepened significantly, with Albania standing firmly alongside Ukraine in its fight for sovereignty and European integration.

The strongest aspects of our relations include political alignment on key security issues, military cooperation, and unwavering solidarity on international platforms. However, there is still room for growth in economic ties, trade, and investment. Strengthening business relations, expanding tourism exchanges, and facilitating infrastructure projects will be crucial in the coming years.

In the long term, Albania remains committed to supporting Ukraine's European path and contributing to its post-war reconstruction. Together, we will continue to build a partnership based on shared values, mutual respect, and a vision for a free and prosperous Europe.

Interview dated 9 April 2025

Елена Летісія Мікусінскі,
Надзвичайна та Повноважна Амбасадорка
Аргентинської Республіки в Україні

ЄДНАННЯ МІЖ НАРОДАМИ АРГЕНТИНИ Й УКРАЇНИ

Матеріал подано в авторській редакції

I. Аргентина та Україна: відносини, що зміцнюються завдяки дипломатії, культурі та пам'яті

Аргентина підтверджує незмінність свого зовнішньополітичного курсу, що ґрунтується на взаєморозумінні, формуванні пріоритетів на зрілій і прагматичній основі національних інтересів, а також визнає, що економічна, політична і соціальна свобода є справжньою рушійною силою зростання, інновацій та прогресу.

Уряд Президента Хав'єра Мілея розпочав глибокі реформи, спрямовані на відновлення стимулів до праці, нові досягнення та зростання інвестицій, а також побудову держави більш ефективної, прозорої та з меншим рівнем втручання. На цьому шляху діалог з Європою є важливим, оскільки нам є що запропонувати один одному та чого навчитися.

Міністр закордонних справ Аргентини Херардо Вертейн чітко висловив нашу підтримку Україні, яка є дружньою до Аргентини країною. «З початку російського вторгнення ми завжди були поруч з Україною. Ми підтримували її законне право захищати свою територію та суверенітет. Ми й надалі будемо поруч». «Ми також

хочемо твердо заявити про наше бажання сприяти встановленню стійкого миру. Ми щиро прагнемо, щоб якнайшвидше було досягнуто остаточне припинення вогню, яке покладе край людським стражданням і дозволить врегулювати розбіжності, якими б глибокими вони не були, шляхом мирного та конструктивного діалогу».

Аргентина зробила конкретні кроки для підкріплення цього зобов'язання. Приєднання до Контактної групи з питань оборони України у 2024 році стало переломним моментом у її підході до міжнародних зусиль з підтримки України з огляду на російську агресію. Участь Аргентини у Глобальному саміті миру в Україні, який відбувся у місті Бюргеншток (Швейцарія), підтвердила її прагнення до активного діалогу та готовність долучатися до всіх багатосторонніх форумів, спрямованих на досягнення миру.

Під час цього саміту Президент України Володимир Зеленський нагородив Главу Аргентинської Держави орденом Свободи на знак визнання висловленої підтримки та участі у ключових міжнародних діалогових платформах. Відтоді відбулася низка нових контактів на високому рівні, зокрема двостороння зустріч під час Всесвітнього економічного форуму в Давосі в січні 2025 року та телефонна розмова, проведена 17 березня, яка дозволила підтвердити готовність підтримувати двосторонні зв'язки та проаналізувати майбутні напрямки співробітництва.

Амбасадорка Аргентинської Республіки в Україні Елена Летісія Мікусінскі разом із командою Посольства

Ambassador of the Argentine Republic to Ukraine, Elena Leticia Mikusinski, and the Embassy's team

Аргентинська Республіка та Естонія спільно головували у Робочій групі №5 Формули Миру Президента Зеленського «Відновлення територіальної цілісності України та збереження поваги до Статуту Організації Об'єднаних Націй». Крім того, вона входила до Робочої групи №1 «Радіаційна та ядерна безпека». Також Аргентина є членом «Міжнародної коаліції за повернення українських дітей».

Зміцнення зв'язків між Аргентиною та Україною особливо відчутне в галузі культури. Протягом червня 2024 року і травня 2025 року Посольство Аргентини в Україні у співпраці з Генеральною дирекцією з обслуговування іноземних представництв (ГДІП) здійснило низку важливих заходів.

У країні, що потерпає від несправедливої війни, згадані ініціативи сприяли збереженню активного діалогу, культурної емпатії та співробітництва. У цьому контексті аргентинське танго перетворилося на справжній міст між нашими країнами. Від Київського театру оперети, відомого своєю славетною історією, до незламного та героїчного Ірпеня, мелодії П'яццолли та Ґарделя знайшли відгук у серцях української публіки. Концерти «Вечір аргентинського танго» зібрали повні зали і подарували глядачам глибокі емоційні переживання. В Ірпені, місті, яке сильно постраждало від війни, захід «КУЛЬТУРНІ МОСТИ: Ірпінь та Аргентина» об'єднав професійних митців і дітей з місцевих шкіл у зворушливій демонстрації здатності мистецтва зцілювати навіть у найважчі часи.

Амбасадорка Аргентинської Республіки в Україні Елена Летісія Мікусінскі на заході «КУЛЬТУРНІ МОСТИ: Ірпінь та Аргентина»
Ambassador of the Argentine Republic to Ukraine, Elena Leticia Mikusinski, at the event *Cultural Bridges: Irpin and Argentina*

У Києві 28 листопада 2024 року Національна філармонія України стала місцем безпрецедентної події: прем'єри Меси

Гості концерту «Музика Свободи» в Національній філармонії України. Листопад 2024 року
Guests of the Music Freedom concert in National Philharmonic of Ukraine. November 2024

«За мир і справедливість» Аріеля Раміреса у виконанні Капели Лятошинського, присвяченої Дню національного суверенітету Аргентини. Ця програма містила також присвяту Астору П'яццоллі — «Танго Свободи», що символізує мистецький спротив насильству. Зазначені заходи не лише наблизили аргентинську культуру до української публіки, але й донесли до неї послання солідарності та взаємної поваги.

Соціальна підтримка та солідарність також стали пріоритетними напрямками. Участь Аргентини у футбольному турнірі між командами посольств стала ще одним конкретним виявом цієї підтримки.

Посольство Аргентинської Республіки активно сприяє поширенню аргентинської літератури українською мовою через Програму Південь, що реалізується Міністерством закордонних справ, міжнародної торгівлі та культу. У 2025 році планується публікація твору «Книга Аврори» Аврори Бернардес у «Видавництві Анетти Антоненко». Це видавництво вже випустило чотирнадцять творів аргентинських авторів українською мовою, серед яких: «Сім вечорів», «Повідомлення Броуді», «Приватна книгозбірня. Передмови», «Борхес, неписаний», «Прологи, з прологом прологів» Хорхе Луїса Борхеса, «Усі вогні – вогонь», «Таємна зброя», «Оповідки про хронопів і фамів» Хуліо Кортасара, а також «Казки сельви» та «Оповіді про кохання, божевілля та смерть» Орасіо Кіроґи.

Аргентинський Мальбек, візитна картка нашої виноробної традиції, також знайшов своє місце в програмі економічної дипломатії. 15 квітня 2025 року відбувся Всесвітній день Мальбеку, де вино стало чудовим приводом для зустрічі, спілкування та підтвердження аргентинської присутності.

Амбасадорка Аргентинської Республіки в Україні Елена Летісія Мікусінскі з командою Посольства (Всесвітній День Мальбеку в «Le Silpo»). Квітень 2025 року

Ambassador of the Argentine Republic to Ukraine, Elena Leticia Mikusinski, and the Embassy's team (Malbec World Day at Le Silpo). April 2025

Дегустації та майстер-класи, які з 2019 року спільно проводять Посольство Аргентини та корпорація «Укрвинпром» під керівництвом Генерального директора Володимира Кучеренка, є вагомим внеском у зміцнення еногастрономічних зв'язків між Україною та Аргентиною. Знаковою історичною подією у цій галузі стало здобуття українською виноробнею першої премії на міжнародному конкурсі в Мендосі у 1996 році, де її вино «Білий Мускат Червоного Каменю» було відзначено золотою медаллю. Кілька пляшок цього вина, що стали справжнім скарбом для досвідчених колекціонерів і поціновувачів, зберігаються й донині.

Соломія Крушельницька в Буенос-Айресі
Solomiya Krushelnytska in Buenos Aires

II. Аргентина: третя батьківщина Соломії Крушельницької

Цей огляд був би неповним без згадки про виняткову постать, яка понад століття поєднує культури Аргентини та України: Соломію Крушельницьку.

Її життєвий шлях, який тісно пов'язаний з моєю країною, не лише відкриває сторінки минулого, а й надихає нас і надалі зводити мости між нашими народами. Я маю на увазі слід, який Соломія Крушельницька залишила в Аргентині, країні, яку вона сама з любов'ю називала своєю «третьою батьківщиною».

Як Посол Аргентини у цій країні, на теренах якої народилась Соломія Крушельницька, я відчуваю особливе хвилювання, маючи змогу засвідчити той глибокий зв'язок, що поєднав її з моєю країною, не лише як артистку, а й як жінку, громадянку світу та яскравий приклад культурного взаєморозуміння.

Соломія Крушельницька приїхала до Буенос-Айреса в 1906 році і з першого ж виступу в Театрі «Опера» підкорила серця аргентинської публіки незвичайною силою свого таланту. Її виконання «Валлі» під орудою Артуро Тосканіні критики визнали новаторським. У наступні роки вона блискуче виступала в операх Верді, Пуччіні, Вагнера та інших славетних композиторів, вражаючи своїм емоційним виконанням публіку зі сцени Театру «Опера» та легендарного Театру «Колон».

В епоху, коли світовим знаменитостям було важко дістатися до Америки, Крушельницька здобула популярність без жодної рекламної кампанії чи скандалів: лише завдяки своєму таланту, відданості мистецтву та яскравій особисті. Її голос визнавали «натхненним та справжнім», а манеру виконання — «глибоко людяною».

Аргентина стала для Соломії Крушельницької не лише місцем мистецького тріумфу, але й місцем важливих змін в її професійному та особистому житті. У 1910 році, під час урочистого святкування сторіччя нашої Травневої революції, Соломія виконала Державний Гімн Аргентини перед переповненою залою театру. Її поява на сцені, загорнутою у блакитно-білий прапор, викликала сльози, бурхливі овації та щирі емоції. Ця мить навіки закарбувалася в нашій історії.

Того ж року у Буенос-Айресі Крушельницька уклала шлюб із Чезаре Річчоні, італійським юристом та мером міста В'яреджо, Італія. Весілля було скромним, але громада Буенос-Айресу відзначила цю подію як символ щастя, яке співачка знайшла на аргентинській землі. Газета «El Diario» писала, що вона, як наречена, «віддала перевагу білим квітам Буенос-Айресу перед квітами будь-якої іншої країни». Вона стала аргентинкою за покликом серця.

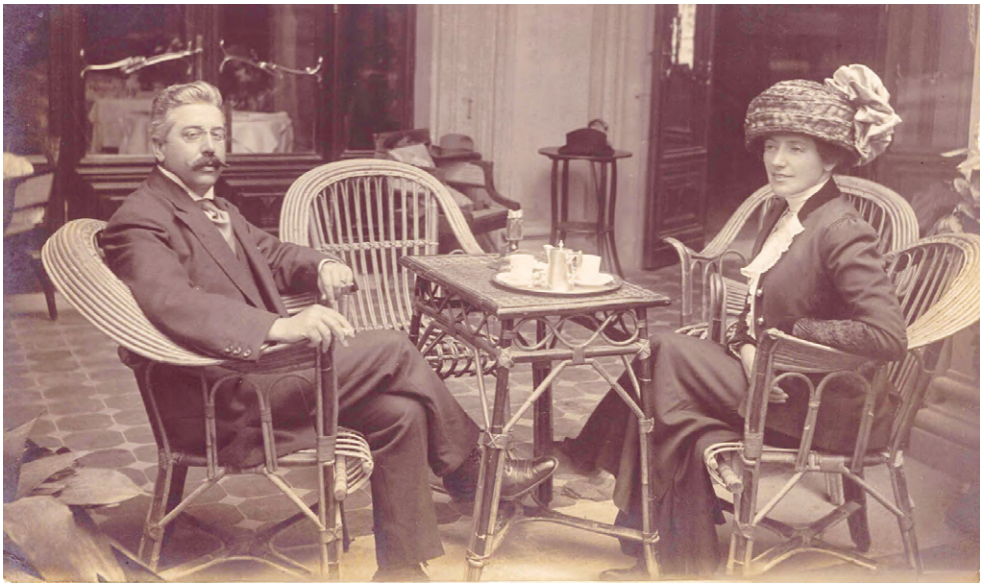

Соломія Крушельницька зі своїм чоловіком Чезаре Річчоні
Solomiya Krushelnytska with her spouse Cesare Riccioni

Залишивши оперну сцену, в 1923 році Соломія повернулася до Буенос-Айреса з камерними концертами. На цих виступах звучали не лише українські народні пісні, а й твори знаних аргентинських композиторів, що вкотре продемонструвало її чутливе ставлення до місцевої культури та щире прагнення стати частиною музичного світу країни, яка із захопленням прийняла співачку.

Серед авторів, яких вона включила до свого репертуару, були:

• **Альберто Вільямс**, якого вважають батьком аргентинської симфонічної музики, чий пронизаний фольклорними мотивами твір «Vidalita» у виконанні Соломії набув такої емоційної сили, що зірвав шквал оплесків. Вільямс заснував Національну консерваторію і відіграв вирішальну роль у становленні аргентинського музичного мистецтва.

• **Флоро Уґарте**, композитор і педагог, чиї твори натхненні індіанськими та народними мелодіями. Крушельницька обрала його музику, що гармонійно поєднує європейські традиції з автохтонними елементами, для виконання не лише на аргентинських, але й на європейських сценах, на які вона принесла частину душі американського континенту.

• **Хосе Андре**, визначний майстер ліричних п'єс, серед яких особливе місце займає «Flor de Cardo», композиція, яку Соломія наповнила надзвичайною емоційною глибиною. Включення цього твору до її міжнародного репертуару мало глибокий символічний зміст, адже це відкрило світові творчість аргентинських композиторів.

• **Карлос Лопес Бучардо**, один із засновників аргентинського музичного націоналізму, чия творчість мала значний вплив на майбутні покоління. Його музика здобула визнання завдяки своїй мелодійній простоті та досконалості форми, а Соломія майстерно розкрила її своїм неперевершеним чуттєвим виконанням.

Критика того часу відзначала бездоганну кастильську вимову Крушельницької та її глибоку повагу до музики Аргентини. Аргентинський піаніст Рафаель Ґонсалес, який акомпанував Соломії на тих концертах, описав її як артистку «виняткової скромності та величі».

Серед експонатів Тернопільського обласного краєзнавчого музею особливе місце займають пам'ятні реліквії Соломії Крушельницької, чиє ім'я стало синонімом оперної досконалості. Одним із таких унікальних артефактів, що нагадує про її блискучі виступи в Буенос-Айресі, є письмова ручка з дорогоцінного металу кінця XIX – початку XX століття. Цю майстерно виконану річ подарувала Соломії директорка аргентинської музичної школи. Ручка виготовлена із срібла, оздоблена витонченим орнаментом та інкрустована кольоровою емаллю. У її нижній частині, на металевій муфті для кріплення пера – тиснені написи: «84» (золотникова проба, що

відповідає 875 метричній пробі срібла) та клеймо з ініціалами майстра і країни походження, що є безцінними свідченнями її успіху на аргентинській сцені тієї епохи.

Елена Летісія Мікусінскі та Роксолана Гнатюк
Elena Leticia Mikusinski and Roksolana Hnatyuk

Ця історія набула нового життя завдяки твору Роксолани Гнатюк, української дослідниці, яка вже тривалий час живе в Аргентині. Її книга «Соломія Крушельницька. Українка, що завоювала серце Аргентини», представлена на Книжковому ярмарку в Буенос-Айресі у 2024 році, стала безцінним внеском у вшанування пам'яті співачки. Роксолана відтворила її аргентинський період життя та нагадала нам, що Соломія була своєрідною культурною амбасадоркою, яка, навіть не усвідомлюючи цього, представляла Україну в Аргентині, сприяючи встановленню тісної дружби між нашими народами.

Саме ця книжка надихнула мене на більш глибоке вивчення цієї історії, і я переконалася, що її спадок є важливою ланкою, що поєднує культури наших народів.

У 2025 році, відзначаючи 215-річчя Аргентинської Травневої Революції, ми також вшановуємо 115–ту річницю історичного виконання Державного Гімну Аргентини Соломією Крушельницькою. Той виступ під час відзначення нашого національного свята був значно більшим, ніж музичне виконання: це був щирий вияв любові до країни, яка зустріла її з великою шаною та вдячністю.

З відчуттям глибокої поваги я згадую цю історію, що об'єднує наші народи силою мистецтва. Соломія зворушила серця моїх співвітчизників, віддала їм шану своїм талантом і залишила незабутній слід у нашій культурній пам'яті. Її виступи на аргентинських сценах, зокрема в Театрі «Колон», досі вважаються одними з найемоційніших подій того часу.

Ця річниця є нагодою озирнутися назад і осмислити те, що об'єднує наші народи, чому своїм винятковим талантом так сприяла ця дивовижна виконавиця.

Сьогодні, під час повномасштабної агресії Росії проти України, коли так багато музикантів, акторів, танцюристів та митців віддали свої життя, боронячи рідну землю, мистецтво стає символом опору, надії та незламності духу.

Спадщина Соломії Крушельницької, яка подолала кордони і об'єднала культури, сьогодні лунає з новою силою, нагадуючи, що навіть у години великих випробувань мистецтво залишається світочем людяності.

Посольство Аргентини в Україні незмінно підтверджує свою відданість культурному діалогу та важливості поширення цієї спільної спадщини. Ми переконані, що вшанування пам'яті таких величних постатей, як Соломія Крушельницька, є вагомим елементом збереження історичної справедливості, особливо у найтяжчі часи. Літопис її життя, її неповторний голос та теплі відносини з Аргентиною є чудовою ілюстрацією здатності мистецтва зближувати народи та нести світло надії крізь темряву війни.

Той момент, коли вона постала перед публікою, огорнена блакитно-білим стягом, був чимось більшим, ніж просто вихід на сцену. Це був вияв її любові та відданості. Соломія не тільки підкорила аргентинську сцену, але стала невід'ємною частиною нашої історії.

Elena Leticia Mikusinski,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Argentine Republic to Ukraine

SOLIDARITY BETWEEN THE ARGENTINE AND UKRAINIAN PEOPLE

The material appears as written by the author

I. Argentina and Ukraine: relations amplified by diplomacy, culture, and memory

Argentina reaffirms the invariability of its foreign policy course, rooted in mutual understanding and formulation of priorities guided by mature and pragmatic national interests. It recognises economic, political, and social freedom as the propelling force of growth, innovation, and progress.

The government of President Javier Milei has launched sweeping reforms that seek to revive the factors motivating labour, new achievements, and investments. They also aim to build a more efficient and transparent state with less government intervention. Dialogue with Europe is vital to this path because we have a lot to offer each other and to learn from each other.

Argentine Foreign Minister Gerardo Werthein has explicitly declared our support for Ukraine, a country friendly to Argentina. 'From the start of the Russian invasion, we have stood with Ukraine the whole time. We have supported its legal right to defend its territory and sovereignty. And we will remain by its side from now on.' 'We also wish to firmly express our willingness to contribute to the onset of a lasting peace. We sincerely want to see the parties reach a definitive ceasefire, which will put an end to human suffering and allow for settling the disputes, however profound, through a peaceful and constructive dialogue.'

Argentina has taken concrete measures to underpin this commitment. Our joining the Ukraine Defence Contact Group in 2024 became the turning point in Argentina's approach to international efforts to

support Ukraine in the face of Russian aggression. Argentina's participation in the Global Peace Summit in Bürgenstock, Switzerland, confirmed its dedication to an active dialogue and willingness to join any multilateral forum that seeks to achieve peace.

During the Summit, President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy awarded Argentina's Head of State with the Order of Liberty, recognising the displayed support and participation in key international dialogue platforms. A succession of high-level contacts followed thereafter, including a bilateral meeting in Davos during the World Economic Forum, January 2025, and a telephone conversation on 17 March that allowed both sides to confirm the bilateral contacts and examine future areas of cooperation.

The Argentine Republic and Estonia co-headed the working group on point 5 of President Zelenskyy's Peace Formula — restoration of Ukraine's territorial integrity and implementation of United Nations Charter. Furthermore, Argentina was a part of the working group on point 1 — radiation and nuclear safety. Additionally, Argentina is a member of the International Coalition for the Return of Ukrainian Children.

The strengthening of Argentine-Ukrainian relations is especially evident in the area of culture. Between June 2024 and May 2025, the Embassy of the Argentine Republic organized several activities of great relevance in cooperation with the Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions.

Вечір аргентинського танго в Київській опереті 24 жовтня 2024 року
An Evening of Argentine Tango in Kyiv Operetta on 24 October 2024

In a country suffering from an unjust war, the abovementioned events served to promote the preservation of dialogue, cultural empathy, and cooperation. Amidst these circumstances, Argentine tango became a proper bridge between our nations. From the historical Kyiv National Academic Operetta Theatre to the invincible and heroic City of Irpin, the melodies of Astor Piazzolla and Carlos Gardel struck a chord in the hearts of the Ukrainian public. An Evening of Argentine Tango concerts filled audience halls to capacity and left a profound emotional impact on the viewers. In Irpin, a town severely torn by the war, our event entitled Cultural Bridges: Irpin and Argentina brought together professional artists and children from local schools in a touching display of art's capacity to heal even during the darkest times.

Команди Посольства Аргентини та Асоціації корпоративного футболу України під час благодійного турніру
The teams of the Embassy of Argentina and Corporate Football Association of Ukraine participated in a charitable tournament

On 28 November 2025, the National Philharmonic of Ukraine in Kyiv hosted an unprecedented event: the premiere of Ariel Ramírez's Misa Por la Paz y la Justicia performed by the Liatoshynskyi Capella on the occasion of the Argentine National Sovereignty Day. The programme also featured Tango Freedom: an homage to the great composer Astor Piazzolla and a symbol of artistic resistance to violence and oppression. All of the abovementioned events familiarised the Ukrainian public with the Argentine culture and communicated its messages of solidarity and mutual respect.

The social and solidarity dimensions have also been priorities. Argentina's participation in the football tournament between teams of different embassies was yet another display of our support.

Амбасадорка Елена Летісія Мікусінскі разом із артистами Таніною Позняк, Андрієм Пермяковим і Сергієм Курдицьким

Ambassador Elena Leticia Mikusinski along with artists Tanina Pozniak, Andrii Permiakov and Serhii Kurdytskyi

The Embassy of the Argentine Republic actively promotes the spread of Argentine literature translated into Ukrainian through the *Programa Sur* under the Ministry of Foreign Affairs, International Trade and Worship of Argentina. In 2025, the translation of *El Libro de Aurora* by Aurora Bernárdez will be published by the Anetta Antonenko Publishing House, which has already published 14 works of Argentine authors translated into Ukrainian, including Jorge Luis Borges' *Seven Nights, Doctor Brodie's Report, Biblioteca Personal: Prólogos,* and two books comprising parts of his *Miscelánea* collection; Julio Cortázar's *Todos los fuegos el fuego, Las armas secretas,* and *Historias de cronopios y de famas*; and Horacio Quiroga's *Cuentos de la Selva* and *Cuentos de amor de locura y de muerte*.

Argentine Malbec — the hallmark of our winemaking tradition — has also found its spotlight in our economic diplomacy programme. On 15 April 2025, we celebrated Malbec World Day, during which the wine became a wonderful cause for meetings, contacts, and reaffirming Argentine presence.

The tastings and master classes, which the Embassy of Argentina and the Ukrvinprom corporation, with its General Director Volodymyr Kucherenko, have been co-organising since 2019, also reinforce the enogastronomic ties between Ukraine and Argentina. A major milestone in this field was crossed when a Ukrainian winery won first prize during a 1996 international contest in Mendoza, where its wine, White Muscat of Red Stone, earned a gold medal. Several bottles of that wine, which have since become treasured by experienced collectors and connoisseurs, are still preserved.

Соломія Крушельницька в образі Баттерфляй

Solomiya Krushelnytska portraying the role of Butterfly

II. Argentina: Solomiya Krushelnytska's third motherland

This overview would be incomplete without a mention of an outstanding individual whose legacy has been interweaving the cultural destinies of Argentina and Ukraine for over a century: Solomiya Krushelnytska.

Her life's story, which is closely connected with my country, not only opens up the pages of the past but also inspires us to continue building bridges to connect our peoples. I am referring to the mark Solomiya Krushelnytska left on Argentina, a country she affectionately called her third motherland.

As the Ambassador of Argentina to Ukraine, the country whose land gifted the world with Solomiya Krushelnytska, I feel a special kind of excitement from taking this opportunity to attest to the deep connection that linked her to my country, not just as an artist but also as a woman, a citizen of the world, and a vivid example of cultural solidarity.

Solomiya Krushelnytska arrived in Buenos Aires in 1906, and the extraordinary force of her talent stole the hearts of the Argentine public from her very first performance at the Teatro Opera. Her performance in La Wally under the direction of Arturo Toscanini received critical acclaim as ground-breaking. In the following years, the singer delivered unmatched performances in the operas of Richard Wagner, Giuseppe Verdi, Giacomo Puccini, and other renowned composers, filling the stages of Teatro Opera and the legendary Teatro Colón with soul-stirring awe. At a time when international celebrities struggled to reach the Americas, Solomiya Krushelnytska achieved popularity without any publicity campaign or scandal; her success came entirely from her talent, dedication to the art, and personal integrity. Her voice was recognised as inspired and authentic, and her style was described as profoundly human.

Argentina was more than just a stage for Solomiya Krushelnytska's artistic success; it became the place of her personal life.

In 1910, Solomiya Krushelnytska performed the Argentine National Anthem to a crowded theatre hall to celebrate the hundredth anniversary of our May Revolution. Wrapped in a light-blue and white flag, she appeared on the stage to be met with an outburst of tears, thunderous applause, and sincere excitement. That fleeting moment was forever etched in our history.

The same year, in Buenos Aires, Solomiya Krushelnytska married Cesare Riccioni, an Italian lawyer and mayor of Viareggio, Italy. Their wedding was modest, yet the public of Buenos Aires celebrated it as the epitome of the happiness the soprano found in the Argentine land. *El Diario* newspaper characterised Solomiya Krushelnytska as the woman who chose blossoms of a bitter orange from Buenos Aires over flowers from any other country. She became an Argentinian at heart.

Having retired from the opera scene, Solomiya Krushelnytska returned to Buenos Aires with chamber orchestras in 1923. Those performances featured Ukrainian folk songs and works of famous Argentine composers, which once again showcased her keenness on the local culture and sincere desire to become a part of the musical culture of the country that enthusiastically accepted the singer.

The list of composers whose works she included in her repertoire included:

- **Alberto Williams**, who is celebrated as the father of Argentine symphonic music. Her performance of his folklorically themed song

'Vidalita' was so emotionally powerful that it drew a flurry of applause. Alberto Williams founded the National Conservatory and played a decisive role in institutionalising Argentine musical arts.

• **Floro Ugarte**, a composer and teacher. Solomiya Krushelnytska chose his music, which harmoniously blends European traditions and indigenous elements, for performances in Argentina and on European stages, bringing a piece of the New World's soul with her wherever she went.

• **José André**, an outstanding master of lyrical dramas. A special place among his works belongs to the song 'Flor de Cardo', which Krushelnytska fleshed out with incredible emotional depth. The inclusion of that song in her international repertoire had high symbolic value as it opened up the talent of Argentine composers to the world

• **Carlos López Buchardo**, one of the founders of Argentine musical nationalism, whose oeuvre had a significant impact on the generations that followed him. His music received acclaim thanks to its exquisite melodies and technical refinement, which Solomiya Krushelnytska brought to light through her unmatched performance talent.

Contemporary critics praised Krushelnytska's flawless Castilian pronunciation and her deep respect for Argentina's music. Argentine pianist Rafael González, who played accompaniment to the singer, described her as an artist of exceptional modesty and majesty.

Письмова ручка із дорогоцінного металу кін. XIX – поч. XX ст. ТОКМ РМ-1104

Pen made of precious metal, between late 19th and early 20th century. Ternopil Museum RM-1104

Relics of Solomiya Krushelnytska, whose name has become a synonym of operatic perfection, occupy a special place in the treasury of the Ternopil Regional Local History Museum. One such unique artefact, which reminds people of her inimitable performances in Buenos Aires and serves as an invaluable proof of the singer's success on Argentine stages of that period, is a precious metal pen from between the late 19th and early 20th centuries. Solomiya Krushelnytska received such an artfully crafted gift from the principal of an Argentine music school. The pen is made from silver, exquisitely decorated with scrollwork and inlaid with multicoloured enamel. The metal nib clutch at the

bottom of the pen bears embossed inscriptions: '84' (spool test, corresponding to the 875th metric silver standard) and a stamp with the initials of an unknown maker and country of origin.

This story has taken a new life thanks to the work of Roksolana Hnatyuk, a researcher from Ukraine who has long lived in Argentina. Her book *Solomiya Krushelnytska. La ucraniana que conquistó el corazón de Argentina* [Solomiya Krushelnytska — A Ukrainian Woman Who Conquered the Heart of Argentina] was presented during the Buenos Aires Book Fair 2024, becoming an invaluable tribute to the singer. Roksolana Hnatyuk's book recreated the Argentine period of Krushelnytska's life and reminded the readers that she was an independent cultural ambassador who, without even realising it, represented Ukraine in Argentina and promoted the development of close friendship between our nations. The book inspired me to learn more about her story. As a result, I was convinced that Solomiya Krushelnytska's legacy is an important link that connects our cultural worlds.

In 2025, our celebration of the 215th anniversary of the May Revolution in Argentina coincides with the 115th anniversary of Solomiya Krushelnytska's historic performance of the Argentine National Anthem. That performance, which became the centrepiece in the celebrations of our national holiday, transcended music; it was an authentic show of love for the country, which had welcomed her with great respect and gratitude.

I feel profound respect when I recall this story we share, which unites our peoples through the power of the arts. Solomiya Krushelnytska touched the hearts of my people, honoured them with her talent, and left an immortal mark on our cultural memory. Her performances on Argentine stages, including that of the Teatro Colón, are still viewed as some of the most emotional events of that era.

This anniversary is our chance to look back and reflect on the solidarity between our peoples, which the marvellous soprano forged with her talent.

Today, at a time of full-scale Russian aggression against Ukraine, when so many musicians, actors, dancers, and artists have sacrificed their lives defending their homeland, the arts are becoming a symbol of resistance, hope, and indomitable spirit. Solomiya Krushelnytska's legacy, which transcended borders and united diverse cultures, now resonates with renewed power, reminding us that even when we face our greatest challenges, art still remains a ray of humanity.

The Embassy of Argentina in Ukraine continues to reaffirm its commitment to cultural dialogue and assert the importance of popularising this shared legacy. We believe that honouring the memory of great individuals such as Solomiya Krushelnytska is an important element of the preservation of historical justice, especially so during the darkest times. Her life's chronicle, unique voice, and cordial relations with Argentina are a brilliant illustration of art's ability to bring nations together and carry the light of hope through the darkness of war.

The moment she faced the public while wrapped in the light-blue and white flag was more than a simple stage entrance. It was a display of love and a sense of belonging. Triumphing on the Argentine stages, Solomiya Krushelnytska became an inseparable part of our history.

Енріке Х. А. Кандіоті,
Посол

АРГЕНТИНСЬКИЙ КОНСУЛ В УКРАЇНІ

Матеріал подано в авторській редакції

Вступне слово (від Надзвичайного та Повноважного Посла Аргентинської Республіки в Україні, пані Елени Летісії Мікусінскі).

Я хотіла б розповісти про захопливу сторінку історії консульства Аргентинської Республіки, що працювало у Львові з 1913 року. Мені пощастило дізнатися про неї від посла Ґуставо Морено — кар'єрного дипломата, який присвятив дипломатії 43 роки свого життя, під час його візиту до України. Пан Морено, колишній очільник Асоціації дипломатів у відставці Аргентинської Республіки (ARSEN), генеральний консул і директор Центру сприяння торгівлі в Мілані, який також обіймав інші важливі посади, під час нашого спілкування передав мені статтю, написану послом Енріке Х. А. Кандіоті. який був керівником дипломатичної місії в Сполучених Штатах, Австралії та Німеччині, і є племінником першого аргентинського консула у Львові.

Посли Ґуставо Морено й Енріке Кандіоті
Ambassadors Gustavo Moreno and Enrique Candioti

Я дуже рада поділитися з вами цією статтею, оскільки вона, на моє переконання, є надзвичайно важливою в сучасному контексті. Також хочу висловити щиру подяку послу Кандіоті за його люб'язний дозвіл на поширення українською мовою історії, яка яскраво демонструє глибинні зв'язки між Аргентиною та Україною, а також ілюструє як професіоналізм і відданість дипломатичній службі здатні позитивно впливати на суспільство.

Ця історія набуває особливої емоційної ваги, адже в лютому 2025 року, завдяки сприянню міського голови Львова пана Андрія Садового, вдалося відновити меморіальну дошку, яку було встановлено у 2015 році на фасаді відомого «Будинку з лицарями», де з 1915 до 1917 року функціонувала аргентинська консульська установа, як зазначав в офіційних документах колишній Консул Альберто Кандіоті.

Площа Галицька, на якій у 1915–1917 роках розташовувалося аргентинське консульство
Halicki Platz, where the Argentine Consulate was located between 1915 and 1917

В історії нашої зовнішньополітичної служби маловідомим є факт, що 110 років тому Аргентина мала консульство у місті Львів (нинішня Україна), яке тоді також називалося «Lemberg» німецькою, «Lwów» польською та «Leopolis» іспанською.

З метою сприяння сільськогосподарській імміграції в 1913 році уряд Аргентини відкрив у Львові консульство третього класу і направив туди 25-річного уродженця Росаріо. Він незадовго до того розпочав свою кар'єру з початкового рангу «радника» у консульстві в місті Пунта-Аренас на півдні Чилі.

Львів (Лемберг) був тоді столицею Королівства Галичини у складі Австро-Угорської імперії. Це було елегантне та космополітичне місто, що вирізнялося своєю багатою історією, вишуканою

архітектурою та давніми університетськими традиціями, де проживало 180 000 мешканців українського, польського, єврейського та німецького походження, і панувала жвава атмосфера торговельного та культурного центру.

У серпні 1914 року спалахнула Перша світова війна. Після замаху в Сараєво Австро-Угорщина оголосила війну Сербії 28 липня, а Росії 1 серпня. Місто, де служив наш консул, опинилося на Східному фронті, що простягався від узбережжя Балтійського моря до Карпат, де Німеччина та Австрія протистояли Росії.

Щойно розпочалися бойові дії, царська армія масово атакувала Галичину, ведучи запеклі бої з австро-угорською армією. Ці бої спричинили сотні тисяч жертв з обох сторін. 3 вересня 1914 року російські війська тріумфально увійшли до Львова. Окупація міста тривала до 22 червня 1915 року, коли його відвоювали австрійці за допомогою німців. Окупація була особливо жорстокою через політику русифікації всього населення, що призвело до незліченних жертв, руйнувань та страждань, а також до великої кількості вимушено переміщених осіб та біженців.

Аргентинський консул залишився в окупованому місті як єдиний кадровий консульський представник нейтральної країни. З першого моменту він здійснював гуманітарні заходи та виконував свої обов'язки з професійною майстерністю та відданістю дипломатичній службі.

Підтримуючи зв'язок зі своїм безпосереднім керівником, головою аргентинської місії у Відні, міністром Фернандо Пересом, наш консул також отримав дозвіл послідовно представляти інтереси російського (за місяць до окупації) та німецького (протягом усієї подальшої окупації) консульств.

В Історичному архіві Міністерства закордонних справ, серед документів, що стосуються Австро-Угорщини періоду Великої війни, можна ознайомитися зі звітами, які аргентинський консул надсилав щодо перебігу окупації.

З розривом відносин між Австро-Угорщиною та Росією, російський консул Володимир Ніколаєв був змушений покинути місто. 6 серпня 1914 року він звернувся до свого аргентинського колеги, довіривши йому консульство, секретний архів та готівкові кошти. Наш консул також опікувався громадянами Росії, які шукали захисту від депортації, домагаючись від австрійської поліції належного поводження з ними.

У ніч з 30 на 31 серпня, з огляду на неминуче наближенням російських військ, консул Німецької імперії Едуард Хайнце надіслав записку своєму аргентинському колезі. Він повідомив про необхідність негайно виїхати та попросив подбати про його дім, офіс, деякі коробки з речами, мистецькі твори, а також про обслуговуючий персонал.

Отже, в певний період у приміщенні нашого консульства одночасно зберігалися цінності, меблі та архівні матеріали консульських установ Росії та Німеччини, включно з особистими речами численних сімей, що евакуювалися з міста.

Австрійські війська відступили зі Львова 3 вересня і місто зайняли росіяни. Російський консул Ніколаєв повернувся в середині жовтня, щоб відновити роботу свого офісу. Аргентинський колега повернув йому все залишене ним майно, склавши офіційний акт у присутності царського губернатора графа Георгія Олександровича Бобринського.

Протягом дев'яти місяців окупації аргентинський консул невпинно вів переговори з російським командуванням щодо гуманітарної допомоги мешканцям міста. Він домагався звільнення в'язнів, подавав скарги на свавілля, що чинилося проти єврейської громади, виступав посередником у питанні зняття заборон, накладених на комерсантів, робив все можливе для пом'якшення сурових утисків населення.

Слід зазначити, що аргентинський консул також доклав значних зусиль, щоб не дозволити російському православному архієпископу зайняти резиденцію католицького архієпископа. Крім того, він забезпечив захист резиденції вимушено переміщеного австрійського губернатора Галичини, доктора Вітольда фон Коритовського, не дозволивши росіянам її розграбувати.

У одному зі своїх звітів консул зазначає, що через фінансовий колапс у місті стрімко зросла нестача продовольства і розпочався голод. Його офіс був переповнений жінками, які шукали допомоги та моральної підтримки, а чиновник міг лише полегшити їхні страждання, виявляючи солідарність та співчуття. Він додає, що вже за тиждень після окупації міста росіяни почали жорстоко переслідувати євреїв, що призвело до арештів та смертей. Багато людей, серед яких були й поранені, зверталися до консульства за гуманітарною допомогою. Згодом жорстоке поводження поширилося на все місцеве населення, проте особливо постраждали єврейська громада та Українська греко-католицька церква.

Консул подав прохання про милосердя губернатору Бобринському, який уважно вислухав його та пообіцяв вжити необхідних заходів. Ймовірно, завдяки його зусиллям, утиски тимчасово послабшали. Однак, згодом, через кілька місяців, вони відновилися з новою силою, коли розвиток подій на фронті почав вказувати на можливе повернення міста австрійськими та німецькими військами.

Після відвоювання Львова у червні 1915 року аргентинський консул був публічно відзначений за свою діяльність. Одягнувши свій консульський мундир, він офіційно привітав ерцгерцога Фрідріха Австрійського, верховного головнокомандувача австро-угорських сил.

У своєму звіті консул зазначає, що його представив ерцгерцогу граф Леон Пінінський у присутності католицького та вірменського архієпископів та інших високопоставлених осіб, і далі пише:

«Його Високість був вельми люб'язний і висловив велике задоволення з того приводу, що аргентинський консул був єдиним, хто залишився на своєму посту під час російської окупації. Особливо ж він був задоволений тим, що консул мав нагоду, як представник нейтральної держави, допомагати населенню Лемберга, захищаючи його перед російською владою».

Тіто Л. Фоппа, спеціальний кореспондент буенос-айреської газети «La Razón», описав у своїй статті зустріч із аргентинським консулом. Фоппа розповів, що 22 червня він увійшов до міста разом з військами австрійського генерала Едуарда фон Бьом-Ермолі. Проходячи повз будинок консульства на вулиці Трибунальській, 3, де майорів аргентинський прапор, він відвідав консула. Наступного дня Фоппа був присутній на обіді в консульстві, до якого також приєдналися аргентинський підполковник Басіліо Пертіне, австрійський старший лейтенант Александр Ріппель та Хуан Пухоль, іспанський військовий кореспондент на Східному фронті.

Пухоль, зі свого боку, у мадридській газеті «ABC» опублікував дві статті про свій візит до Львова в той період, докладно висвітлюючи діяльність аргентинського консула та його визнання серед місцевого населення.

Цим консулом був Альберто М. Кандіоті. Після Львова його перевели до аргентинського консульства в Берліні, де він працював з 1916 до 1918 року та з 1920 до 1923 року. Наступним етапом його дипломатичної кар'єри стала посада генерального консула

в Болгарії (1923), Афінах (1925), Генуї (1926–1927), Бейруті та Сирії (1927–1929). Його перше призначення на посаду голови дипломатичної місії в ранзі міністра відбулося в Белграді, де він виконував обов'язки посла в Югославії та Греції (1929–1935), звідки здійснив спеціальну місію до Кемаля Ататюрка в Анкару. Згодом він працював в ранзі міністра (1935–1939), а потім посла (1939–1940) у Колумбії та Еквадорі (з резиденцією в Боготі), а також посла в Японії (1941) та Мексиці (1942–1943). Він також брав активну участь у внутрішньополітичному житті Аргентини і був національним депутатом (1946–1950), а завершив свою видатну дипломатичну кар'єру як посол у Великій Британії (1955–1958).

Enrique J. A. Candioti,
Ambassador

AN ARGENTINE CONSUL IN UKRAINE

The material appears as written by the author

Introduction (by Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Argentine Republic to Ukraine, Mrs. Elena Leticia Mikusinski).

I would like to share a particularly compelling story about the Consulate of the Argentine Republic that operated in the city of Lviv starting in 1913. I had the privilege of learning about it thanks to an enriching conversation during the visit to Ukraine of Ambassador Gustavo Moreno — a career diplomat with 43 years of distinguished service, former president of the Association of Retired Members of the Argentine Foreign Service (ARSEN), and former Consul General and Director of the Trade Promotion Center in Milan, among other important postings.

Посол Альберто М. Кандіоті
Ambassador Alberto M. Candioti

On that occasion, Ambassador Moreno introduced me to an article written by Ambassador Enrique J.A. Candioti, who served as Head of Mission in the United States, Australia, and Germany, and is the nephew of the first Argentine consul stationed in Lviv. I am pleased to share this piece, which I am certain will be especially appreciated in the current context. I would also like to thank Ambassador Candioti for his generosity in allowing us to disseminate this story in Ukrainian — a narrative that not only reflects the deep-rooted ties between Argentina and Ukraine but also highlights how professional commitment and diplomatic vocation can leave a meaningful and lasting impact on society.

This account takes on a particularly emotional dimension, as in February 2025, thanks to the efforts of the Mayor of Lviv, Mr. Andriy Sadovyi, the commemorative plaque originally inaugurated in 2015 was reinstated on the iconic "Building with Sculptures of Knights," which housed the Argentine Consular Office between 1915 and 1917, as mentioned by former Consul Alberto Candioti on official documents.

It is a little-known fact in the history of Argentine foreign relations that more than 110 years ago Argentina had a consulate in the city of Lviv, Ukraine, then known as 'Lemberg' in German, 'Lwów' in Polish and 'Leópolis' in Spanish.

In 1913 the Argentine government established in Lviv a third-class career consulate with the main purpose of promoting agricultural immigration and appointed to head it a 24-year-old native of the town of Rosario (province of Santa Fe). Not long before, he had begun his career in the diplomatic service as chancellor at the consulate in Punta Arenas, in southern Chile.

Lviv (Lemberg) was the capital of the Kingdom of Galicia within the Austro-Hungarian Empire. It was an elegant, cosmopolitan city, renowned for its rich history, beautiful architecture and longstanding university tradition. With a population of approximately 180,000, consisting of Ukrainians, Poles, Jews, and Germans, the city was a vibrant commercial and cultural hub.

In August 1914 World War I began. Following the assassination in Sarajevo, Austria-Hungary declared war on Serbia on July 28 and on Russia on August 1. The city where our consul served found itself exposed on the Eastern Front, with Germany and Austria facing Russia from the Baltic Sea to the Carpathian Mountains.

Once hostilities began, the Russian army attacked Galicia engaging in fierce battles against the Austro-Hungarian forces which caused hundreds of thousands of casualties on both sides. On September 3, 1914, Russian troops entered Lviv. The occupation was particularly harsh due to the Russification policies targeting the local population, resulting in widespread destruction, human suffering, forced displacement and vast numbers of refugees. The occupation lasted until June 22, 1915, when Austrian-Hungarian forces, with substantial German assistance, reconquered the city.

The Argentine consul stayed in the occupied city as the only consular representative of a neutral country. From the outset he carried out humanitarian efforts and performed his duties with professional competence and commitment to service.

He maintained close communication with his immediate superior, Fernando Pérez, head of the Argentine Legation in Vienna, who authorized him to represent the interests of the Russian consulate (a month prior to the Russian occupation) and later the German consulate (during the entire occupation period).

Documents concerning Argentine Austro-Hungarian relations during the Great War that are preserved in the Historical Archive of the Argentine Foreign Ministry include reports on the occupation sent by our consul in Lviv.

With the severing of diplomatic ties between Austria-Hungary and Russia, Russian Consul Vladimir Nikolaev felt compelled to leave the city. On August 6, 1914, he entrusted the Argentine consul with the consulate, its archive and funds. The Argentine consulate also protected Russian nationals from deportation, demanding proper treatment from Austrian authorities.

On the night before August 31, anticipating the Russian army's imminent arrival, the German consul, Edward von Heinze, sent a written message to his Argentine colleague informing him of his need to leave immediately and requesting that he care for his residence, office, belongings and staff.

Russian Consul Nikolaev returned mid-October to Lviv, receiving back all deposited items from the Argentine consul in the presence of the tsarist new Governor, count Georgiy Bobrinsky.

Thus, for a certain time, the Argentine consulate housed valuables, furniture and archival material from both the Russian and the German consulates, and also personal effects of many families who had evacuated the city.

Throughout the nine-month occupation, the Argentine consul engaged in constant diplomatic demarches with Russian authorities. He sought prisoner releases, filed complaints about abuses against the Jewish population, mediated trade ban removals and endeavoured to mitigate the severe hardship endured by the locals. He notably managed to prevent the seizure of the Catholic archbishop's residence by the Russian Orthodox archbishop and arranged protection for the displaced Austrian governor of Galicia, Dr. Witold Korytowski, safeguarding his residence from plundering.

In one of his reports the consul described the city's financial collapse, escalating food shortage and starvation. Women frequently sought relief and moral support at the consulate and the consul offered solidarity and compassion. He reported that within a week of the occupation's start, violent persecution of Jews began, resulting in arrests and deaths. Many wounded individuals sought humanitarian assistance at the consulate. The harsh treatment eventually extended to the entire local population, with the Jewish community and the Ukrainian Greek Catholic Church suffering the most.

The consul pleaded Governor Bobrinsky to show mercy to the persecuted. The governor promised to take measures. The oppression briefly eased, likely due to the consul's intercession. However, when the frontline indicated the likely reconquest of the city by Austrian and German forces, persecution resumed with renewed intensity.

Лемберг (Львів) 22 червня 1915 року під час святкування повернення міста австрійськими та німецькими військами, на якому був присутній консул Кандіоті
Lemberg (Lviv) 22 June 1915, at the celebration of the recapture of the city by Austrian and German troops, at which Consul Candioti was present

After Lviv's liberation in 1915, the Argentine consul received public recognition. Wearing his consular uniform, he formally greeted Archduke Friedrich of Habsburg, supreme commander of the Austro-Hungarian forces. In his report, the consul noted that Count Leon Piniński introduced him to the Archduke in the presence of the Catholic and the Armenian archbishops and other dignitaries. He wrote: "His Highness kindly expressed his great satisfaction that the Argentine consul was the only one to remain at his post throughout the occupation and was especially pleased that, as a representative of a neutral country, he could assist the population of Lemberg under Russian rule."

Tito Livio Foppa, war correspondent for Buenos Aires newspaper "La Razón", described his encounter with the consul. Foppa recounted entering the city with Austrian troops on June 22 and passing in front of the building of the consulate, where he saw flying the Argentine flag.

The following day he attended a lunch at the consulate, hosted by the consul, his wife and sister, with Spanish war correspondent Juan Pujol, Argentine lieutenant colonel Basilio Pertiné and Austrian first lieutenant Alexander Rippel also participating.

Pujol published two articles in Madrid's newspaper "ABC" detailing his visit to Lviv and highlighting the Argentine consul's work and the esteem he enjoyed among locals.

This consul was Alberto María Candioti. After Lviv, he was transferred to the Argentine consulate in Berlin, serving there from 1916 to 1918 and again from 1920 to 1923. Subsequent postings included the general consulates in Sofia (1923), Athens (1925), Genoa (1926–27) and Beirut (1927–29). He was first appointed head of a diplomatic mission as Minister Plenipotentiary in Yugoslavia and Greece (1929–35). Later, Candioti served as Minister (1935–39) and then Ambassador (1939–40) to Colombia and Ecuador (resident in Bogotá), as well as Ambassador to Japan (1941) and Mexico (1942–43). He entered domestic politics being elected a national deputy (1946–50). His diplomatic career culminated as Ambassador of Argentina to the United Kingdom (1955–58).

Люк Якобс,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Королівства Бельгія в Україні

БЕЛЬГІЯ І НАДАЛІ БУДЕ ВІДДАНИМ СОЮЗНИКОМ УКРАЇНИ

— Ваша Високоповажносте, вже вдруге Ви обіймаєте посаду Надзвичайного та Повноважного Посла Бельгії в Україні: перша каденція припала на початок російської військової агресії проти України, а зараз Ви повернулися вже в умовах повномасштабної війни. Які емоції Ви відчули, обійнявши цю посаду в такий складний для держави час? Які основні пріоритети виокремлюєте під час нової каденції?

— Я справді повернувся в Україну за кардинально нових і трагічних обставин. Утім, принципові аспекти в країні й у відносинах із нашою державою не змінилися. Україна непохитна на своєму вільно обраному шляху до цілковитої європейської та євроатлантичної інтеграції, і повномасштабне російське вторгнення є відчайдушною, але марною спробою збити її із цього курсу.

Вражає, як Україні вдається одночасно протистояти жорстокій агресії та будувати своє майбутнє в Європі і євроатлантичній спільноті. Звісно, серед моїх пріоритетів у цьому контексті — аналізувати й пояснювати бельгійській владі розвиток подій, прогрес і виклики, втілювати нашу політику щодо України, а також визначати потреби та можливості для подальших конкретних кроків. І для цього мені в пригоді чудово стає всеохопна двостороння безпекова угода, яку наші держави підписали в травні 2024 року.

Приїзд Прем'єр-міністра Бельгії Барта де Вевера до України у квітні 2025 року
Visit of Belgian Prime Minister Bart De Wever to Ukraine in April 2025

— Ви згадали про справді цінну для нас підтримку від Бельгії та безпекову угоду. Пане Посол, які вже є досягнення в її межах і які перспективи для співпраці вона створює?

— Ця угода закріплює значну підтримку від Бельгії Україні ще з перших днів повномасштабного вторгнення. Бельгія була і буде відданою державою, яка реагує та надає військову допомогу Україні. Початок їй поклала тонна вкрай необхідного пального для Збройних сил України, услід за якою незабаром були подальші пакети військової підтримки: обладнання, зброї, боєприпасів і військових санітарних машин. Бельгія також робить свій внесок у зміцнення потенціалу України у сфері винищувачів F-16: літаки вже готові до тренувань, зокрема й підготовки пілотів і наземних екіпажів. Ми також відповідаємо за технічне обслуговування F-16, що надзвичайно важливо, адже мати літаки — це одне, а ось підтримання їх у робочому стані вимагає постійного технічного обслуговування та постачання запасних частин. Зараз Бельгія дбає про це, а отже, будуть і боєздатні літаки.

Бельгія також прилучилася до коаліцій морських спроможностей, розмінування, постачання боєприпасів, протиповітряної оборони, а також ІТ-коаліції. Нещодавно Бельгія приєдналася ще й до коаліції дронів.

Крім того, ми виділили значні фінансові ресурси на закриття гуманітарних потреб, зокрема й на гуманітарне розмінування та медичну евакуацію. Уся гуманітарна діяльність зосереджена або безпосередньо між Бельгією та Україною, або через наші фінансові внески надходить до дуже важливих заходів, які в Україні реалізовує низка агентств ООН і Міжнародний Комітет Червоного Хреста. Ба більше, з літа 2024 року ми активно долучаємося до відбудови в Україні.

— Після війни Україні доведеться долати величезні виклики у відновленні своєї економіки та інфраструктури. Ми вдячні Бельгії за підтримку в цих зусиллях. За якими напрямами Ваша держава зосереджує свою допомогу? Чи є конкретні ініціативи або проєкти, що їх уже реалізують або планують?

— Наш внесок у відбудову України здебільшого втілений у чотирирічній програмі «BE-Relieve», яку реалізує бельгійське державне агентство з міжнародного співробітництва «Enabel». Програма зосереджена на трьох основних сферах: енергетиці та циркулярній відбудові, охороні здоров'я та соціальному захисті, а також освіті та розвитку навичок.

Перші інвестиції вже набувають конкретних обрисів: для початку йдеться про постачання резервних генераторів і мобільних котелень, завдяки яким школи й лікарні Київщини та Чернігівщини можуть вистояти в умовах відключення електроенергії. Восени 2024 року, під час підготовки до зимового сезону, ця допомога була критично важливою. Утім, програма також спрямована на довгострокове зміцнення децентралізованих потужностей із виробництва енергії. Нині в Київській області поблизу закладів освіти будують бомбосховища, щоб гарантувати безпечні умови навчання для дітей. Ці укриття призначені не лише для перебування під час загрози, а й для позашкільних занять після того, як небезпека мине.

Ми докладаємо значних зусиль, щоби разом з українськими зацікавленими сторонами на національному, регіональному та місцевому рівнях забезпечити ефективне втілення програми в повній координації з владою України. Мета — якнайбільше досягнень у щонайкоротші строки.

Візит міністрів закордонних справ Бельгії та України Максима Прево й Андрія Сибіги до Баришівського ліцею на Київщині, де за підтримки Бельгії будують бомбосховище. Проєкт реалізує агентство «Enabel» у межах програми «BE-Relieve Ukraine»

Visit by Belgian and Ukrainian Foreign Ministers Maxime Prévot and Andrii Sybiha to the Baryshiv Lyceum in the Kyiv region, where a bomb shelter is being built with Belgian support. The project is being implemented by the Enabel agency as part of the BE-Relieve Ukraine programme

Окрім відновлення, програма «BE-Relieve» також покликана допомогти Україні побудувати міцний фундамент для вступу до ЄС. Уже відбулись ознайомчі візити українських фахівців у сферах професійної підготовки, освіти та послуг із працевлаштування з Київської та Чернігівської областей.

— Нині серед пріоритетів ЄС — енергетичний перехід і використання відновлюваних джерел енергії, і ці проблеми значно загострилися з початком повномасштабного російського вторгнення. На Вашу думку, якого прогресу в цій сфері досягнула Бельгія? Чи є можливості для співпраці між нашими державами?

— Повномасштабне вторгнення Росії та стратегічна важливість подолання залежності від російських нафти та газу дали нам ідеальний стимул для прискорення енергетичного переходу й відмови від викопного палива. До приїзду в Україну я був спеціальним посланником з питань клімату та завжди обстоював позицію, що наші геополітичні та кліматичні цілі як ніколи узгоджені зараз, у цей критичний момент.

На жаль, ми й досі доволі сильно залежимо від викопного палива, і за один день цього не змінити, а надто в промисловості. Та хай там як, перехід до більш «зеленої» енергетики розпочато, і за останні роки було досягнуто значного прогресу. Наразі в Бельгії на відновлювані джерела припадає орієнтовно 30% виробленої електроенергії. Наша держава також серед світових лідерів у вітроенергетиці, тож прогрес помітний і відчутний. Ми також бачимо збільшення продажів електротранспорту: автомобілів і велосипедів.

Ще одна чітка тенденція в тому, що бельгійські домогосподарства чимраз частіше встановлюють сонячні панелі на дахах своїх будинків та інвестують у домашні системи зберігання енергії, щоб задовольнити відповідні потреби. Те саме ми бачимо в Україні, і Бельгія всіляко підтримує цей поступ. Скажімо, ми надаємо грант розміром 2,5 мільйона євро на встановлення сонячних фотоелектричних систем в українських лікарнях, а це допомагає зробити більш енергонезалежними важливі послуги на кшталт охорони здоров'я чи освіти.

Водночас Бельгія також може багато чого навчитися в України, а надто коли йдеться про захист критичної енергетичної інфраструктури та ефективні методи і рішення, які для цього необхідні.

— Під час Вашої першої дипломатичної каденції Україна якраз почала активно торувати свій шлях до членства в ЄС. Минуло десять років — і в червні 2024 року, під час головування Бельгії в Раді ЄС, переговори про вступ було офіційно розпочато. Як, на Вашу думку, зробити цей процес якомога швидшим та ефективнішим?

— Безперечно, жорстокий напад Росії прискорив надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС. Це був потужний політичний сигнал від ЄС своєму партнерові, Україні. Дякую за визнання важливої ролі, яку Бельгія відіграла під час головування в Раді ЄС в офіційному відкритті переговорів про вступ у червні 2024 року.

На мою думку, зараз для просування цього процесу потрібні не безпідставні поспішні дії, а жорсткий порядок, постійна увага та праця за високими стандартами з обох сторін. Це вкрай важливо для швидкого й успішного завершення переговорів про вступ. Україна та ЄС справді віддані цьому шляху і докладають усіх зусиль, щоби пришвидшити зазначений процес.

Історія продемонструвала, що політичний імпульс може пришвидшити вступ, як це було 2004 року з розширенням за сценарієм «великого вибуху». Однак не слід забувати, що поглиблення та розширення ЄС ідуть пліч-о-пліч, оскільки збільшення кількості членів об'єднання вимагає зміцнення інституційних рамок ЄС: гарантування ефективного ухвалення рішень, підтримання внутрішньої згуртованості, забезпечення зовнішньої ефективності ЄС і, звичайно, бюджетної стійкості. Усі держави — і вже давні члени об'єднання, і новоприйняті — зацікавлені в тому, щоб цей процес був успішним.

— За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, станом на осінь 2024 року кількість українських біженців у Європі перевищила 6 мільйонів, а Бельгія надала статус тимчасового захисту більш ніж 120 тисячам українців. Яким Ваш Уряд бачить майбутнє цих людей і які є міркування щодо їхнього можливого повернення чи подальшого перебування?

— Я переглянув статистику, щоб мати найсвіжіші зведені дані, і, згідно з бельгійською імміграційною службою, приблизно 92 тисячі українців отримали тимчасовий захист у Бельгії з початку війни до кінця 2024 року. Логічно й очевидно, що

найбільший наплив припав на перший рік повномасштабного вторгнення: тимчасовий захист отримали майже 63 тисячі українців. Відтак 2023 року орієнтовно 15 тисяч людей знайшли прихисток у Бельгії, а 2024 року — 13 тисяч.

Увесь цей час державні служби Бельгії — від національного до місцевого рівня — тісно співпрацювали, щоб гідно прийняти українців та допомогти їм добре інтегруватися в нові тимчасові домівки. Крім того, відповідно до рішення Ради ЄС, ми подовжили спеціальний статус захисту до березня 2026 року. Нещодавно інституція одностайно погодила подовження цього статусу до березня 2027-го.

— Повномасштабна російська агресія кинула безпрецедентний виклик усій системі колективної безпеки в Європі. Відомо, що 2025 року кількість бельгійських солдатів у резерві НАТО збільшиться в рази. Як, на Вашу думку, зміниться дипломатичне й безпекове середовище континенту після завершення війни в Україні? Яку роль Бельгія відводить для себе у формуванні нової системи безпеки?

— Вочевидь у Європі зростає усвідомлення того, що ми маємо стати більш суверенними, взяти на себе більшу відповідальність за власну оборону та ліпше озброїтися, щоб належно діяти й реагувати і на безпосередні, і на майбутні загрози. Європа мусить посилити свою обороноздатність і можливість стримування, а Бельгія повноцінно долучатиметься до цих зусиль. Для цього ми, звісно, повинні суттєво збільшити наші оборонні витрати і фактично досягнути цільового показника у 2% ВВП, який члени НАТО зобов'язалися виділяти, а на червневому саміті Альянсу в Гаазі ухвалили ще амбітнішу ціль у 5%.

Збільшення оборонних видатків в умовах необхідної економії бюджету є серед пріоритетних завдань нового Уряду, чинного з лютого. Бельгія, як вірний союзник НАТО, приєдналася до консенсусу. Стосовно будь-якого показника ВВП, то він справді є важливим орієнтиром. Утім, хочу також зазначити, що хоч Бельгія ще не досягнула цієї цілі, не менш важливі наша конкретна присутність на місцях і дотримання зобов'язань. Бельгія та її Збройні сили завжди були, є і будуть там, де потрібно. Під стягом НАТО чи ЄС наші військовики беруть активну участь у європейських операціях — на суші, в повітрі і на морі.

Наприклад, бельгійські війська долучені до передової присутності НАТО в Литві та Румунії. Наші винищувачі F-16 патрулюють повітряний простір Балтії, захищаючи небо над цими державами. Під проводом НАТО бельгійські військові кораблі беруть участь в операціях із виявлення і знешкодження мін, зокрема й у Балтійському морі.

Бельгія й далі буде активним, відданим і надійним союзником. Ми також відіграємо роль у підтримці та підготовці місій для України як у Бельгії, так і в самій Україні, що передбачає вишкіл пілотів винищувачів і наземних екіпажів, а також участь у гуманітарному розмінуванні та знешкодженні вибухових пристроїв.

Бельгія також приєдналася до «коаліції охочих» і готова докласти зусиль до повоєнної стабілізації.

— Культурна дипломатія важлива для зміцнення взаєморозуміння між народами. Уже традиційними в Бельгії стали ініціативи на кшталт Тижнів української культури в Брюгге. Як такі проєкти сприяють посиленню двосторонніх зв'язків? Чи планують розширити культурну співпрацю між нашими державами?

— Спасибі за вашу увагу до культурної ініціативи в Брюгге. Здається, вона має назву «Тиждень культури в Брюгге». Це давня традиція, місцева ініціатива, що ґрунтується на зусиллях українців, які вже певний час живуть у Брюгге. Її цілковито підтримує місцева влада та громада: проєкт є надзвичайно значущим і відчутним способом налагодження зв'язків між людьми. Наведу приклад із мого рідного міста в Бельгії — Мехелена, де в листопаді 2024 року організували неймовірну виставку. В ній узяли участь приблизно двадцять молодих українських художників, які представили свої праці в різних історичних локаціях міста. Ініціатива привернула значну увагу не лише мешканців Мехелена, а й усієї країни, частково завдяки широкому медіависвітленню.

Такі заходи — потужний інструмент підвищення обізнаності про Україну, її культурну ідентичність і сучасне мистецтво. На мою думку, вони також є чудовим способом зміцнення відносин між нашими суспільствами. Крім того, присутність десятків тисяч українців у Бельгії розширила перспективи, викликавши великий інтерес до всього українського. Бельгійці значно ліпше ознайомилися з основними аспектами української культури та ідентичності.

Мені напрочуд приємно бачити, як гарно бельгійська публіка сприймає українську музику, фільми й інші види мистецтва, як-от живопис, скульптуру та кераміку. Зростає зацікавленість в українській культурі та поглиблюється обізнаність у ній. Твори українських авторів перекладають на наші національні мови, а це ще більше збагачує культурний обмін.

Окрім мистецтва, важливу роль у зближенні людей також відіграє спорт. Про українських зірок футболу та тенісу говорять у Бельгії, і нас усіх вразила кількість медалей, що їх українські спортсмени здобули на Олімпійських та Паралімпійських іграх.

Усе це сприяє зміцненню доброзичливого ставлення та зростанню інтересу до України. І вона, безумовно, має й далі брати це за основу, щоб посилювати своє звучання за кордоном. У цьому контексті Бельгія твердо стоїть пліч-о-пліч з Україною, і ми зробимо все можливе, щоб голос України чули в усьому світі.

— Пане Посол, 30 січня 2025 року Ви передали ключ Молодіжної столиці Європи 2025 представникам молодіжної громади Львова та міському голові. Після бельгійського Гента цей статус уперше отримало українське місто. У часи глобальних викликів, спричинених війною й економічними зрушеннями, молодь відіграє вкрай важливу роль у відновленні держав і суспільств. Як Україна та Бельгія можуть співпрацювати над ініціативами, які допоможуть розкрити потенціал молоді та сприятимуть її залученню до міжнародних процесів?

— Дякую за запитання та нагоду підкреслити важливість розширення прав і перспектив молоді, а надто в суспільствах, які перебувають під тиском. Згаданий приклад щодо ініціативи Молодіжної столиці Європи чудово ілюструє, як надавати більше можливостей молодим людям, визнавати їхній надважливий внесок у суспільство та роль у майбутньому розвитку країни. Проєкт також показує, як можна розвивати міжнародні зв'язки між молоддю різних держав.

2024 року статус Молодіжної столиці Європи мав Гент. Львів, зі свого боку, нестиме це звання впродовж 2025 року. Символічне передавання реального дерев'яного ключа, який надають разом із титулом, мер Гента довірив мені. І я особисто привіз його до Львова, щоб передати міському голові та представникам львівської молоді.

Посол передає ключа Європейської молодіжної столиці від Гента до Львова меру Андрію Садовому
Ambassador hands over the key of the European Youth Capital from Ghent to Lviv to Mayor Andrii Sadovyi

Найбільше мене вразило те, що Львів не хоче залишати це звання лише за собою. Натомість він прагне поділитися впізнаваністю та перевагами титулу з іншими містами України. Це чудовий спосіб подбати про те, щоби більше міст одержали користь від підвищеної уваги до України з боку решти світу, та підкреслити активний молодий дух держави, у якому, безсумнівно, — світле майбутнє Європи.

Важливо зазначити, що міста, які колись перемогли в цьому конкурсі з величезною конкуренцією, зберігають тісні зв'язки. Міста мережі діють пліч-о-пліч, обмінюючись досвідом і найкращими практиками. Гент, безумовно, й надалі тісно співпрацюватиме зі Львовом за цим напрямом, сприяючи успіху місії цього міста як Молодіжної столиці Європи.

Дата інтерв'ю: 2 липня 2025 року

Luc Jacobs,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Kingdom of Belgium to Ukraine

BELGIUM WILL REMAIN UKRAINE'S COMMITTED PARTNER

— Your Excellency, this is your second term as Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Belgium to Ukraine. You first assumed this position at the onset of russia's military aggression against Ukraine, and now you have returned amid the full-scale war. What emotions did you experience upon returning to Ukraine and taking up this position at such a challenging time for the country? What key priorities do you set for yourself in this new term?

— The circumstances of my return to Ukraine were indeed dramatically and tragically different. Still, the underlying dynamics in the country and the relationship with our country have not changed. Ukraine remains steadfast in pursuing its freely chosen path towards full European and Euro-Atlantic integration, and Russia's full-scale invasion is a desperate but futile attempt to divert us from this course.

It is impressive to see how Ukraine manages to simultaneously resist brutal aggression while building its future within Europe and the Euro-Atlantic community. Now, my priorities in all this are, of course, to analyse and explain to my authorities the developments, progress made in that regard, and challenges, to implement our policies towards Ukraine, and to identify needs and opportunities for further concrete action. And for this, I can make good use of the comprehensive bilateral security agreement that our two countries signed in May 2024.

— You mentioned Belgium's support of Ukraine, which we highly appreciate, and the security agreement. Mr Ambassador, what has already been achieved under this agreement, and what prospects for cooperation does it open?

— This agreement consolidates the substantial support that Belgium has already been giving since the first days of the full-scale invasion. Belgium has been — and will remain — a committed and responsive contributor of military support to Ukraine. It began with delivering tons of badly needed fuel to the Ukrainian Armed Forces, soon followed by successive military support packages, including equipment, weapons, ammunition, and military ambulances. Belgium is also contributing to Ukraine's F-16 capability, with aircraft already made available for training purposes, including training pilots and ground crews. We are also responsible for maintaining the F-16s, which is crucial — having the planes is one thing, but keeping them operational requires extensive upkeep and a steady supply of spare parts. Belgium is looking after that now, and combat-ready planes will follow later.

Belgium also takes part in the maritime coalition and in the coalitions on demining, IT, ammunition and air defence. Recently Belgium also joined the drone coalition.

In addition, we have allocated critical financial resources to alleviate humanitarian needs, including humanitarian demining and medical evacuation. All humanitarian action is provided either directly between Belgium and Ukraine or through our financial contributions to the very valuable action deployed in Ukraine by several UN agencies and the International Committee of the Red Cross. Moreover, since summer 2024, we have been actively participating in Ukraine's reconstruction efforts.

— After the end of the war, Ukraine will face immense challenges in rebuilding its economy and infrastructure. We are grateful for Belgium's support in this endeavour. What areas is your country focusing its efforts on? Are any specific initiatives or projects already being implemented or planned?

— Our contribution to Ukraine's reconstruction primarily takes the form of the four-year BE-Relieve programme, implemented by Enabel, the Belgian government agency for international cooperation. This programme focuses on three key areas: energy and circular reconstruction, health and social protection, and education and skills development.

The first investments are already taking shape, starting with the delivery of backup generators and mobile boilers to Kyiv and Chernihiv regions helping hospitals and schools withstand blackouts. While this support was particularly critical in the fall of 2024 to prepare

Зустріч Президента України Володимира Зеленського та Прем'єр-міністра Бельгії Барта де Вевера

Meeting between President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy and Prime Minister of Belgium Bart De Wever

for the winter season, the programme also aims to strengthen decentralised energy generation capacity in the long term. Construction of bomb shelters is currently underway in the Kyiv region near educational institutions to ensure a safe learning environment for children, including constructing bomb shelters in the Kyiv region, which is currently underway. These shelters are designed to serve as both bomb shelters and spaces for after-school activities once the immediate threat has passed.

Intensive efforts are being made to engage with Ukrainian stakeholders at national, regional, and local levels to ensure the programme's effective implementation in full coordination with the Ukrainian authorities. The objective is to maximise impact in the shortest time possible.

Beyond reconstruction, the BE-Relieve programme is also designed to help Ukraine build a strong foundation for its EU accession. Study visits of Ukrainian experts in the areas of vocational training, education and employment services from the Kyiv and Chernihiv regions already took place.

— The energy transition and the use of renewable energy sources are among the priority issues on the European Union's agenda, and they have become much more acute since the beginning of the full-scale russian invasion. How do you assess Belgium's progress in this area? Are there opportunities for cooperation between our countries?

— Russia's full-scale invasion and the strategic importance of freeing ourselves from dependence on Russian oil and gas give us the perfect motivation to accelerate the energy transition, away from fossil fuels. Before coming to Ukraine, I served as special envoy for climate and have always maintained that our geopolitical and climate objectives have never been more aligned than they are now, at this critical juncture.

Unfortunately, our reliance on fossil fuels remains high, and we cannot change that overnight — especially in the industrial sector. However, the shift towards greener energy has begun, and significant progress has been made over the past years. At present, renewable energy sources account for about 30% of Belgium's electricity production. Belgium is a global wind energy leader, so visible, tangible progress exists. We are also seeing growing sales of electric vehicles: cars and bicycles.

Another clear trend in Belgium is that households increasingly install solar panels on their roofs and invest in home battery storage systems to meet their energy needs. This is precisely what we also see happen in Ukraine, and Belgium strongly supports this development. For example, in Ukraine, we are providing a €2.5 million grant for installing solar photovoltaics on hospitals, helping make critical services like healthcare and education more energy-independent.

At the same time, Belgium can also learn from Ukraine — particularly when it comes to protecting critical energy infrastructure and the effective techniques and solutions needed to do so.

— During your first term in office, Ukraine was already actively embarking on its path to EU membership. A decade later, accession negotiations were officially opened under Belgium's Presidency of the EU Council in June 2024. From your perspective, what can be done to ensure that this process moves as swiftly and effectively as possible?

— It is undeniable that Russia's brutal attack on Ukraine has accelerated the granting of EU candidate status to Ukraine. This was a powerful political message from the EU to its partner, Ukraine. Thank you for acknowledging the important role Belgium played under its

presidency of the EU Council in the formal opening of accession talks in June 2024.

What is now needed to drive this process forward, I would say, is not so much unwarranted shortcuts, but tight discipline, sustained focus, and high-standard work on both sides. This is absolutely essential for a swift and successful conclusion to the accession talks. Ukraine and the EU are indeed committed to this path and are working hard to make the process as swift as possible.

History has shown that political momentum can accelerate the pace of these accession processes, as we saw in 2004 with the so-called Big Bang enlargement. However, we should not forget that deepening and enlarging the EU go hand in hand because growing EU membership requires strengthening the EU's institutional framework. This means ensuring effective decision-making, maintaining internal cohesion, ensuring the external effectiveness of the Union, and, of course, ensuring budgetary sustainability. It is in the interest of both existing and new members of the EU to make this process work and succeed.

— According to the UN High Commissioner for Refugees, the number of Ukrainian refugees in Europe exceeded 6 million as of autumn 2024, and Belgium has granted temporary protection status to more than 120,000 Ukrainians. How does your government view the future of these people, and what considerations are being discussed regarding their possible return or continued stay?

— I've been looking up the figures just to have the latest consolidated data, and according to the Belgian immigration office, around 92,000 Ukrainians have received temporary protection in Belgium between the start of the war and the end of 2024. Logically and naturally, the highest influx occurred in the first year after the full-scale invasion, with about 63,000 Ukrainians granted temporary protection. Then, in the following years, around 15,000 received protection in 2023 and 13,000 in 2024.

Throughout this period, various Belgian government services, from national to local level, have been closely working together to ensure that Ukrainians receive a decent welcome and to help them integrate well into their new temporary homes. Additionally, in line with the decision of the EU Council, we have extended this special protection status until March 2026. Lately the Council voiced its unanimous support to further extend this status till March 2027.

— The full-scale russian aggression has posed an unprecedented challenge to the entire system of collective security in Europe. It has been reported that in 2025, the number of Belgian soldiers on standby for NATO will increase several times. How do you think the diplomatic and security landscape of the continent will change after the end of the war in Ukraine? What role does Belgium envision for itself in shaping the new security system?

— It is clear that there is a growing awareness in Europe that we must become more sovereign, take greater responsibility for our own defence, and better equip ourselves to act and react appropriately to both immediate and future threats. Europe needs to strengthen its own defence capabilities and deterrence, and Belgium will fully participate in this endeavour. For that, of course, we must do our homework — meaning we need to drastically increase our defence expenditure and in fact meet the 2% of GDP target that NATO members have pledged to, while an even more ambitious target of 5% of GDP was decided at the NATO Summit in The Hague in June.

Increasing defence spending in a context of necessary budgetary austerity has been a key focus of the incoming Belgian government since February. Belgium as a loyal NATO ally has joined the consensus. Now, regarding any GDP indicator, it is indeed a crucial benchmark. However, I would also point out that even though Belgium has not yet reached this objective, what matters equally is our concrete presence and commitment on the ground. Belgium and its Armed Forces have always been, are, and will continue to be where they are needed. Whether under a NATO or an EU flag, Belgian forces are actively engaged in European operations — on land, in the air, and at sea.

For instance, Belgian troops take part in NATO's forward presence in Lithuania and Romania. Our F-16s contribute to Baltic air policing, protecting the skies over the Baltic countries. Our naval vessels participate in NATO-led mine detection and clearance operations, including in the Baltic Sea.

Belgium remains an active, committed, and reliable ally. We also play a role in supporting and training missions for Ukraine, both at home and in Ukraine itself. This includes training fighter pilots and ground crews, as well as contributing to humanitarian demining and handling explosive devices.

Belgium also joined the 'Coalition of the Willing' and is ready to take part in post-war stabilisation efforts.

— Cultural diplomacy plays an important role in fostering mutual understanding between nations. Cultural initiatives such as the Ukrainian Cultural Weeks in Bruges have become a tradition in Belgium. How do such initiatives contribute to strengthening bilateral ties? Are there plans to expand cultural cooperation between our countries?

— Thank you for noticing this cultural initiative in Bruges. I believe it is called the Cultural Week in Bruges. It is a long-standing tradition, a homegrown initiative that builds on the efforts of Ukrainians living in Bruges for some time. It has the full support of the local authorities and community and serves as a very meaningful and tangible way to connect people. I can also give a recent example from my hometown in Belgium, Mechelen, where an impressive exhibition was organised in November 2024. It featured around 20 young Ukrainian artists, each showcasing their work in various historical sites across the city. This initiative attracted significant attention — not only from the local population in Mechelen but also nationwide — thanks partly to extensive media coverage.

These kinds of events are powerful tools for raising awareness about Ukraine, its cultural identity, and its contemporary art scene. In my view, they are also excellent instruments for strengthening relations between our societies. Additionally, the presence of tens of thousands of Ukrainians in Belgium has broadened perspectives, sparking a great deal of interest in all things Ukrainian. Belgians have become much more familiar with key aspects of Ukrainian culture and identity.

I am very pleased to see how receptive the Belgian public has become to Ukrainian music, films, and other artistic expressions such as painting, sculpture, and ceramics. There is a growing interest and a deepening familiarity with Ukrainian culture. Ukrainian authors are now being translated into our national languages, further enriching this cultural exchange.

Beyond the arts, sport has also played a crucial role in bringing people together. Ukrainian football stars and tennis players have become household names in Belgium, and we have all been impressed by the number of medals Ukrainian athletes have won at the Olympics and Paralympics.

All of this has fostered a great deal of goodwill toward Ukraine and an increasing curiosity about the country. Ukraine should certainly continue to build upon this to amplify its voice abroad. In this effort, Belgium stands firmly with Ukraine, and we will do everything possible to ensure Ukraine's voice is heard worldwide.

— Mr Ambassador, on 30 January 2025, you handed over the key to the European Youth Capital 2025 to representatives of Lviv's youth community and the mayor. This is the first time a Ukrainian city has received this status, following in the footsteps of the Belgian city of Ghent. In times of global challenges caused by war and economic shifts, young people play a crucial role in the recovery of countries and societies. How can Ukraine and Belgium work together on initiatives that help unlock the younger generation's potential and facilitate their engagement in international processes?

— Thank you for asking the question and for allowing me to highlight the importance of empowering youth, especially in societies under pressure. The example you mentioned regarding the European Youth Capital initiative perfectly illustrates how we can empower young people, recognise their essential contribution to society, and acknowledge their role in the country's future development. It also highlights how youth can foster international links with young people in other countries.

Ghent held the title of the European Youth Capital in 2024. Lviv, in turn, has been awarded the title for 2025. As part of the symbolic handover, the mayor of Ghent entrusted me with this solid wooden key that comes with the title, and I personally drove it to Lviv to hand it over to the mayor and the representatives of Lviv's youth.

I found it particularly interesting that Lviv does not want to keep the title just for itself. Instead, it aims to share the exposure and benefits of the title with other cities across Ukraine. This is a brilliant way to ensure that more cities can benefit from the increased attention that Ukraine is receiving from the outside world, highlighting Ukraine's dynamic, youthful spirit, which undoubtedly holds a bright future for Europe.

It is important to note that the cities that have won this highly competitive contest in the past, remain in close contact. This network of towns collaborates closely, exchanging experiences and best practices. Ghent will certainly continue to work closely with Lviv in this regard, contributing to the success of Lviv's mission as European Youth Capital.

Interview dated 2 July 2025

ДИПЛОМАТІЯ
БЕЗ КОРДОНІВ

Казем Тарек Аділ Казем,
Тимчасовий повірений у справах
Республіки Ірак в Україні

ДРУЖБА ТА СПІВПРАЦЯ МІЖ РЕСПУБЛІКОЮ ІРАК І УКРАЇНОЮ

— Ваша Високоповажносте, розкажіть, будь ласка, коротко про іраксько-українські відносини.

— На 16 грудня 2025 року припадає 33-тя річниця офіційного встановлення дипломатичних відносин між Республікою Ірак та Україною, але насправді історія дружби та співпраці між двома країнами сягає 60-х років минулого століття. Ці відносини, які й далі розвиваються в різних сферах, ще більше зміцнилися після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року. І Посольство Іраку з моменту свого офіційного відкриття в Києві 22 червня 2009 року прагнуло й прагне поглибити співпрацю в політичній, економічній, культурній та інших сферах на благо спільних інтересів. Дипломатична місія Іраку не припинила своєї діяльності, взаємодіючи з українською стороною та захищаючи інтереси іракської громади в Україні, попри складні обставини, в яких перебуває Україна внаслідок початку прикрої війни (повномасштабного вторгнення. — *Ред.*) 24 лютого 2022 року. Протягом історичного шляху дипломатичних відносин між нашими країнами відбулися численні двосторонні заходи, взаємні візити, зустрічі й контакти між посадовцями на різних рівнях.

— Під час першого Глобального саміту миру у Швейцарії, який відбувся 15 червня 2024 року, тодішній Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба зустрівся зі своїм іракським колегою Фуадом Хусейном. Як Ви оцінюєте важливість і результати цієї зустрічі? Яка роль Республіки Ірак у зусиллях, спрямованих на припинення російської війни проти України?

— Ґрунтуючись на прихильності Уряду Іраку до глобальних миру й безпеки та дипломатичного врегулювання збройних конфліктів, Ірак приєднався до арабської міністерської контактної групи з питань кризи в Україні, до якої ввійшли міністри закордонних справ Алжиру, Єгипту, Іраку, Йорданії, Об'єднаних Арабських Еміратів і Судану, а також Генеральний секретар Ліги арабських держав. Ґрупа була створена згідно з резолюцією Ради Ліги арабських держав у березні 2022 року для відстежування та проведення необхідних консультацій і контактування зі сторонами, дотичними до української кризи, з метою сприяти пошуку її дипломатичного розв'язання. Це пояснює й участь віцепрем'єр-міністра, Міністра закордонних справ Республіки Ірак Фуада Хусейна у першому Глобальному саміті миру, на полях якого він зустрівся з тодішнім Міністром закордонних справ України Дмитром Кулебою. Цьому передувала ще одна зустріч двох міністрів під час Мюнхенської конференції з безпеки 18 лютого 2023 року, після якої Міністр Кулеба відвідав Ірак 17 квітня того ж року. У цьому дипломатичному контексті двосторонніх зв'язків можна зазначити, що Прем'єр-міністр Республіки Ірак Мухаммад Шіа Ас-Судані отримав 10 квітня 2023 року телефонний дзвінок від Президента України Володимира Зеленського, а 19 травня 2023 року сторони зустрілися на полях 32-го саміту Ліги арабських держав у Королівстві Саудівська Аравія. Вдруге Прем'єр-міністр Республіки Ірак одержав телефонний дзвінок від Президента України 21 травня 2024 року. Усі ці політичні дії, серед іншого, корелюють із нейтральною позицією Іраку щодо російсько-української війни, яка полягає в тому, щоб не ставати на бік однієї сторони проти другої, дотримуючись у такий спосіб положень Конституції Іраку; закликати до діалогу й мирного врегулювання конфлікту за участю всіх його сторін, а також до підтримки зусиль, спрямованих на припинення цієї війни і сприяння мирним ініціативам, націленим на пошук справжнього й сталого розв'язання конфлікту, забезпечуючи повагу до принципів міжнародного права та Статуту ООН.

— Республіка Ірак має великий досвід у гуманітарному розмінуванні. Яким є потенціал співпраці в цій сфері між Іраком та Україною і чи є кроки в цьому напрямку?

— Безперечно, наша країна постраждала від воєнних лихоліть і їхніх трагічних наслідків. У результаті Ірак набув чималого досвіду у сфері боротьби з мінами та забрудненням довкілля і готовий поділитися ним з Україною в межах поглиблення двосторонньої співпраці у галузі охорони довкілля, зміни клімату, розмінування та його негативного впливу, а також процесу очищення сільськогосподарських угідь, застосування інноваційних технологій для подолання проблем, пов'язаних із негативними наслідками кліматичних змін, зокрема забрудненням повітря, дефіцитом води і погіршенням її якості, та інших екологічних проблем.

Посольство раніше зверталося до МЗС Іраку на прохання української сторони щодо можливості надати допомогу у використанні досвіду Іраку у сфері розмінування, і іракська сторона висловила готовність співпрацювати з Україною у цій сфері відповідно до міжнародних конвенцій. Зі свого боку, Посольство звернулося до МЗС України з проханням надати пропозиції української сторони щодо цього питання. Варто зазначити, що Україна порушила тему сприяння використанню іракського досвіду у сфері розмінування й під час нашої зустрічі з тодішнім Спеціальним представником України з питань Близького Сходу та Африки Максимом Субхом 30 квітня 2024 року.

— Україна та Республіка Ірак уже багато років співпрацюють у торговельно-економічній сфері. Яка роль Посольства у зміцненні й розвитку цієї взаємодії та збільшенні обсягів двосторонньої торгівлі?

— Через активний діалог з українською стороною Посольство працює над стимулюванням торговельно-економічної співпраці та збільшенням показників двосторонньої торгівлі. Цього можна досягнути завдяки розширенню товарних позицій, зокрема це стосується сільськогосподарської, продовольчої та промислової продукції, якої потребує іракський ринок, а також усуненню посередників із процесу торговельно-економічної взаємодії між двома країнами, відновленню діяльності Іраксько-Української ділової ради та заохоченню компаній і підприємців обох країн до участі в економічних виставках

і конференціях в Іраку та Україні. Водночас варто враховувати, що переважна частка в іраксько-українському торговельному обміні належить саме приватному сектору обох країн. Зокрема, є низка українських приватних підприємств, які провадять торговельно-економічну діяльність в Іракському Курдистані. Українські компанії долучалися до реалізації невеликих проєктів житлового будівництва в Багдаді, а також проєктів зі спорудження доріг, відновлення електромереж і розроблення нафтових родовищ на Півдні Іраку.

— Помітною є зацікавленість Посольства у проведенні зустрічей із керівниками українських університетів та інститутів. Якими є пріоритети розширення Вашої співпраці з українськими ЗВО? Чи є плани щодо розвитку спільних освітніх програм або наукової співпраці, що сприяло б поглибленню академічного обміну та зміцненню культурних зв'язків між країнами?

— Посольство надає великого значення розвитку співпраці між Іраком та Україною в освітній, науковій і академічній сферах, що підтверджують численні зустрічі з представниками Міністерства освіти і науки України. Під час зустрічей обговорюють шляхи розвитку двосторонньої співпраці в цих галузях, стимулювання реалізації Меморандуму про взаєморозуміння між Міністерством освіти і науки України та Міністерством вищої освіти і наукових досліджень Республіки Ірак про співробітництво в галузі освіти і науки від 2013 року, розширення прямих зв'язків і академічної взаємодії, а також перспективи обміну науковим досвідом і проведення спільних наукових конференцій між авторитетними університетами Іраку та України. Посольство також здійснило численні візити до відомих українських університетів і прийняло багатьох очільників закладів вищої освіти для обговорення питань, що стосуються навчання іракських студентів в українських освітніх закладах і шляхів подолання труднощів, із якими вони стикаються в Україні, а також можливостей поглиблення співпраці між університетами обох країн, зокрема щодо обміну науковим і академічним досвідом, навчальними програмами, дослідженнями й науковими кадрами, проведення курсів підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу, обміну візитами та встановлення побратимських відносин між успішними українськими й іракськими університетами.

— Культурна дипломатія відіграє важливу роль у поглибленні взаєморозуміння та зміцненні двосторонніх відносин. Які ініціативи планує здійснити Посольство Республіки Ірак в Україні на шляху до ширшого ознайомлення української громадськості з культурною та цивілізаційною спадщиною Іраку?

— Серед завдань, покладених на Посольство, — ознайомлення дружнього українського народу з цивілізацією Межиріччя та культурним надбанням сучасного Іраку, зокрема фольклором та образотворчим мистецтвом, через проведення заходів у межах культурної дипломатії в Києві й інших містах України. Однак складні обставини, в яких перебуває Україна, перешкоджають організації масштабних заходів, подібних до тих, які проводили до початку війни: художніх виставок, концертів, культурних фестивалів, театральних вистав та інших заходів, що їх Посольство проводило як самостійно, так і спільно з українською стороною чи посольствами братніх і дружніх країн, акредитованими в Україні. До прикладу — Міжнародний фестиваль Ноуруз і фестиваль культур народів світу «OUTLOOK World Culture Festival». Відповідно до актуальних умов Посольство приймає науковців, дослідників, представників ЗМІ, студентів українських університетів для ознайомлення з культурними заходами, що проходять у Посольстві з різних нагод, серед яких День Багдада, День іракської дипломатії тощо. Дипломатичне представництво також узяло участь у благодійному ярмарку «Charity Fair 2024», на якому іракський презентаційний стенд схвально сприйняла українська й іноземна аудиторія.

Kazem Tarek Adil Kazem,
Chargé d'Affaires
of the Republic of Iraq to Ukraine

FRIENDSHIP AND COOPERATION BETWEEN THE REPUBLIC OF IRAQ AND UKRAINE

— Your Excellency, please give us a brief overview of the Iraqi-Ukrainian relations.

— 16 December 2025 will mark the 33rd anniversary of the official establishment of diplomatic relations between the Republic of Iraq and Ukraine, yet the ties of friendship and cooperation between the two countries date back to the 1960s. These relations are continually developing in a wide variety of fields and have strengthened substantially since Ukraine's independence on 24 August 1991. Since the official opening of its headquarters in Kyiv on 22 June 2009, the Embassy has been constantly keen to enhance cooperation in the political, economic, cultural, and other fields that serve the common interests. The Iraqi diplomatic mission continued to perform its diplomatic duties with the Ukrainian side and protect the interests of the Iraqi community in Ukraine, despite the exceptional circumstances Ukraine is experiencing due to the outbreak of the deplorable war on 24 February 2022. Over the historical course of the diplomatic relations between our two countries, many bilateral events and activities, mutual visits, and numerous meetings and contacts were held between Iraqi and Ukrainian officials at different levels.

— During the First Global Peace Summit in Switzerland, held on 15 June 2024, Ukrainian Foreign Minister (2020–24) Dmytro Kuleba met with his Iraqi counterpart, Mr Fuad Hussein. How do you assess the importance and outcomes of this meeting? What is the role of the Republic of Iraq in the endeavours to end the russian war against Ukraine?

— Based on the Iraqi Government's eagerness towards global peace and security and settlement of armed conflicts via diplomatic means, Iraq has joined the Arab Ministerial Contact Group on the Ukrainian Crisis, which was established in March 2022, in accordance with the resolution of the Ministerial Council of the League of Arab States and included Foreign Ministers of Iraq, Algeria, Egypt, Jordan, Sudan, and United Arab Emirates, as well as the Secretary-General of the League of Arab States, in order to follow up and conduct the necessary consultations and communications with the parties relevant to the Ukrainian crisis, with the aim of contributing to finding a diplomatic solution for the crisis.

Consequently, Deputy Prime Minister and Minister for Foreign Affairs of the Republic of Iraq, Mr Fuad Hussein, participated in the First Global Peace Summit, during which he held a meeting with the then Foreign Minister of Ukraine, Mr Dmytro Kuleba. This meeting was preceded by another meeting between the two Foreign Ministers on the sidelines of the Munich Security Conference on 18 February 2023 and Mr Kuleba's subsequent visit to Iraq on 17 April 2023.

Besides, in the context of the diplomatic interactions between the two countries, it should be mentioned that on 10 April 2023, Prime Minister of the Republic of Iraq Mohammed Shia' Al Sudani received a phone call from President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy, and the two sides met on the sidelines of the 32nd Arab League Summit

held in the Kingdom of Saudi Arabia on 19 May 2023. The Prime Minister of the Republic of Iraq received a second phone call from the President of Ukraine on 21 May 2024.

All these political activities — among other issues — are within the framework of Iraq's neutral stance on the russian-Ukrainian war, which, in accordance with the provisions of the Iraqi Constitution, focuses on not standing with one party against the other and calls for dialogue and resolving disputes through peaceful means with the participation of all parties to the conflict, as well as for supporting efforts aimed at ending the ongoing war and strengthening peace initiatives intended for finding a real and lasting solution to the conflict, in a manner that ensures respect for the principles of international law and the United Nations Charter.

— The Republic of Iraq has extensive experience in the field of humanitarian demining. What are the potential possibilities for cooperation in the mentioned field between Iraq and Ukraine, and have there been any steps in this regard?

— Our country has undoubtedly suffered from the scourge of wars and their devastating consequences. As a result, Iraq has gained considerable experience in the field of anti-mine activities and combating environmental pollution. In the context of strengthening the bilateral cooperation, Iraq is ready to share with Ukraine its experience in the field of environmental protection, climate change, mine clearance and removal of its negative impact, the process of agricultural land clearing, as well as application of innovative technologies, to solve the problems related to the negative effects of climate change, especially air pollution, lack of water resources, water quality deterioration, and other environmental issues.

The Embassy has already conveyed to the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Iraq the request of the Ukrainian side to provide assistance regarding Ukraine's benefiting from Iraq's demining experience. The Iraqi side has expressed its readiness to cooperate with Ukraine in this area in compliance with international conventions. The Embassy has also addressed the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine and requested to be informed about Ukraine's suggestions in this regard. It is worth mentioning that the Ukrainian side asked for assistance concerning benefiting from Iraq's experience in the field of mine clearance during our meeting with the then Special Representative of Ukraine for the Middle East and Africa, Maksym Subkh, on 30 April 2024.

Пам'ятник Свободи. Багдад, Ірак
The Freedom Monument. Baghdad, Iraq

— Ukraine and the Republic of Iraq share many years of trade and economic cooperation. What is the Embassy's role in strengthening and developing this cooperation and increasing the volume of trade turnover between the two countries?

— Through extensive meetings with the Ukrainian side, the Embassy continues to stimulate trade and economic cooperation as well as increase bilateral trade rates by means of expanding the scope of exchange of agricultural, food, and industrial goods and products needed by the Iraqi markets, and by excluding intermediaries from the trade and economic cooperation processes between the two countries. These efforts also include the reactivation of the Iraqi-Ukrainian Business Council and the encouragement of companies and businessmen from both countries to participate in economic exhibitions and conferences held in Iraq and Ukraine, noting that the majority of trade exchanges between the Republic of Iraq and Ukraine are carried out through the private sector in both countries. Some private Ukrainian companies perform commercial and economic activities in Iraqi Kurdistan. Ukrainian companies also participated in the implementation of small housing projects in Baghdad, road projects, rehabilitation of electricity networks, and development of oil fields in Southern Iraq.

— It has been noted that the Embassy is interested in holding meetings with the heads of Ukrainian universities and institutes. What are the priorities for expanding your cooperation with Ukrainian higher education institutions? Are there plans to develop joint educational programmes or scientific cooperation that would enhance academic exchange and cultural ties between the two countries in the future?

— The Embassy attaches great significance to the development of bilateral cooperation in educational, scientific, and academic fields by conducting extensive meetings with the officials of Ukraine's Ministry of Education and Science. These meetings explore ways to promote bilateral cooperation in these areas as well as by means of activating the Memorandum of Understanding for Educational and Scientific Cooperation signed between the Ministry of Higher Education and Scientific Research of the Republic of Iraq and the Ministry of Education and Science of Ukraine in 2013, along with expanding direct contacts and academic cooperation, as well as prospects for exchanging scientific experience and the possibility of holding joint scientific conferences between Iraqi universities and prestigious Ukrainian universities.

The Embassy paid a number of visits to various prestigious Ukrainian universities, as well as received a lot of university rectors at its headquarters to discuss the affairs of the Iraqi students studying in Ukrainian educational institutions, and the ways to overcome the difficulties they face in Ukraine, along with the possibility of enhancing cooperation between Ukrainian and Iraqi universities (in particular, exchange of scientific and academic experience, curricula, research and scientific cadres, arranging qualification and training courses for teaching cadres, visit exchange, and establishing twinning relationships between the prestigious Ukrainian universities and their Iraqi counterparts).

— Cultural diplomacy plays a pivotal role in consolidating mutual understanding and strengthening bilateral relations. What initiatives does the Embassy of the Republic of Iraq in Ukraine plan to undertake to expand the scope of introducing the Iraqi cultural and civilisational heritage to the Ukrainian audience?

— One of the tasks entrusted to the Embassy lies in introducing friendly people of Ukraine to the civilisation of Mesopotamia and the cultural heritage of modern Iraq, as well as familiarising them with folklore and visual arts by means of carrying out events in Kyiv and

other Ukrainian cities within the framework of cultural diplomacy. However, Ukraine's current exceptional circumstances prevent us from holding large-scale events similar to those held before the outbreak of the war such as art exhibitions, concerts, cultural festivals, and theatrical performances and other events which were organised by the Embassy alone or jointly with the Ukrainian Side or Embassies of other brotherly and friendly countries accredited in Ukraine, in particular the Nowruz International Festival and OUTLOOK World Culture Festival. Depending on the circumstances, the Embassy receives scholars, researchers, media professionals, and students from a number of Ukrainian universities to acquaint them with the cultural activities held in the Embassy's premises on various occasions, such as the Baghdad Day, Iraqi Diplomacy Day, etc. Also, the Embassy participated in the Charity Fair 2024, where the Iraqi stand was highly appreciated by Ukrainian and foreign visitors.

Толєжан Барлибаєв,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Республіки Казахстан в Україні

КАЗАХСТАН — УКРАЇНА: стратегічне партнерство, засноване на довірі та історії

— Ваша Високоповажносте, що для Вас означає повернення в Україну в ранзі Посла Казахстану?

— На зорі незалежності наших держав у далекому 1994 році я був у складі першої місії, яка відкрила Посольство Казахстану в Україні. Пропрацювавши три роки, я поїхав на Батьківщину — до Казахстану, де брав активну участь у переведенні офісу МЗС до нової столиці Астани. А 1998 року приїхав в Україну вдруге, на той час я вже добре знав вашу країну і навіть непогано опанував українську мову.

За роки роботи в Києві я пройшов майже всі щаблі дипломатичної служби — від третього секретаря до радника. Мені пощастило брати участь в організації перших офіційних зустрічей і візитів, переговорах керівництва Казахстану та МЗС за участю видатних українських дипломатів: перших міністрів закордонних справ незалежної України Анатолія Зленка та Геннадія Удовенка. Міністр Борис Тарасюк був найчастішим гостем нашого Посольства. Це був цікавий, насичений подіями час.

Втретє я прибув до України в надзвичайно складний і відповідальний історичний період. Тож принагідно хотів би побажати українському народу мирного неба, подальшого розвитку та якнайшвидшого процвітання. Повернення в Україну як Надзвичайного й Повноважного Посла я сприймаю як велику честь, високу і дуже відповідальну місію, метою якої є всебічний розвиток

і поглиблення казахстансько-українських відносин на благо народів наших країн.

— Як Ви оцінюєте двосторонні відносини між Казахстаном та Україною?

— Казахстан та Україна мають давні історичні зв'язки. Ще у XVI столітті на казахській території з'явилися перші українські поселення. У важкі часи репресій і масових переселень багатьом українцям, які волею долі опинилися в казахському степу, надали допомогу та підтримку прості казахи.

Наші народи поєднує велика духовна спадщина Тараса Шевченка, котрий прожив у Казахстані майже десять років. 350 його живописних праць, написаних під час заслання, з нового боку розкрили культуру і побут казахського народу, а верба, яку поет посадив на Мангишлакському півострові, стала одним зі значних символів поетів і прозаїків Казахстану.

Творчість Тараса Григоровича високо цінував казахський поет і мислитель Жамбил Жабаєв, який написав на честь 125-річчя Великого Кобзаря поему «Пісня про Тараса». У Казахстані дбайливо зберігають пам'ять про Тараса Шевченка. У багатьох містах є вулиці його імені, а в Актау встановлено один із найбільших у світі пам'ятників Кобзарю.

Українці та казахи пліч-о-пліч боролися за звільнення Європи від фашизму в роки Другої світової війни. Один із наших легендарних партизанів, Народний герой Казахстану Касим Кайсенов, героїчно воював на українській землі, і я добре пам'ятаю, як 1996 року мені пощастило супроводжувати його на місця бойової слави.

У повоєнні роки українські фахівці зробили вагомий внесок в індустріалізацію Казахстану, будівництво металургійних підприємств, об'єктів енергетики та інфраструктури. Водночас казахські спеціалісти навчалися в Україні. У Дніпродзержинську (нині — Кам'янське. — *Ред.*) навчався наш перший Президент Нурсултан Назарбаєв, а колишній Президент України Леонід Кучма багато років працював у Казахстані на космодромі «Байконур». Таких прикладів багато, — за роки роботи я зустрічав дуже багато українців, які жили чи працювали в Казахстані.

Сьогодні в Казахстані мешкає приблизно 400 тисяч етнічних українців, які беруть велику участь у розвитку нашого суспільства, економіки, культури, науки та освіти. Ми пишаємося нашими

українцями й робимо все можливе, щоб вони зберігали свої культурні традиції та українську мову.

Поглиблення та розширення традиційно дружніх відносин з Україною має для Казахстану вагоме значення. Зовсім недавно — 23 липня 2025 року — ми відзначили 33-тю річницю встановлення дипломатичних відносин.

Нині під керівництвом Президента Касима-Жомарта Токаєва Казахстан продовжує впевнений рух шляхом політичної модернізації та глибоких економічних і соціальних реформ, проводячи активну, збалансовану та зважену зовнішню політику.

Посол Казахстану під час вручення Вірчих грамот
Ambassador of Kazakhstan presenting Credentials

З урахуванням міцного історичного фундаменту та тісних духовних зв'язків, ми маємо намір спільно опрацювати нові можливості для розширення торговельно-економічної та культурно-гуманітарної співпраці з Україною. Впевнений, що казахстансько-українські відносини й надалі розвиватимуться на благо народів наших країн.

— Якими є стан і перспективи торговельно-економічної співпраці між нашими державами?

— З відомих причин останніми роками торговельно-економічна співпраця між Казахстаном та Україною скоротилася. Торік обсяг взаємної торгівлі становив лише 411,8 мільйона доларів. Зниження товарообігу пов'язане з порушенням ланцюгів постачання, падінням обсягу експортованої та імпортованої продукції, зміною структури взаємної торгівлі.

Попри нинішню складну ситуацію та транспортно-логістичні проблеми, ми й далі підтримуємо ділові контакти. У Казахстані працює майже 900 підприємств з українською участю. У травні 2025 року відбувся успішний візит українських аграріїв із Черкаської області до Казахстану, досягнуто важливих домовленостей у розвитку молочного виробництва та м'ясного

тваринництва. Хотів би наголосити, що українські фахівці добре зарекомендували себе у сферах управління агропромисловим комплексом, племінного тваринництва, вирощування зернових культур тощо.

Ми очікуємо на початок роботи Міждержавної комісії з торговельно-економічного співробітництва. Одним із перспективних напрямів взаємодії також може стати участь казахстанських компаній у проєктах будівництва житла, шкіл і лікарень.

— Розкажіть, будь ласка, про гуманітарні ініціативи Казахстану в Україні.

— Насамперед хотів би наголосити на спільних міждержавних проєктах допомоги українським дітям. У червні 2025 року група з 45 українських дітей вирушила на оздоровчий відпочинок до Республіканського дитячого табору «Балдаурєн», розташованого на казахстанському курорті «Бурабай». Висловлюю вдячність Міністерству закордонних справ, Міністерству соціальної політики України, нашим українським колегам в Астані та депутатові Верховної Ради Сергію Нагорняку за підтримку у здійсненні цього важливого проєкту.

У Києві з ініціативи фонду «Ана үйі» та за сприяння казахської громади функціонує центр «Будинок мами», який надає тимчасове житло, юридичну та психологічну допомогу жінкам із дітьми, які опинились у кризовій ситуації.

Особливе значення мають гуманітарні проєкти, реалізовані за підтримки казахстанського бізнесу. Зокрема, компанія «BI Group» відремонтувала й обладнала травматологічне відділення лікарні швидкої допомоги в Миколаєві, надала медичне приладдя та спорядження для персоналу. У березні 2025 року «BI Group» передала карети швидкої допомоги Міністерству охорони здоров'я.

Символом дружби та взаємної підтримки стали казахські юрти, встановлені у Києві, Харкові, Львові, Дніпрі та інших містах України. Казахська громада в особі Марата Дарменова, Саулє Алієвої та багатьох інших бере активну участь у гуманітарних ініціативах, надає допомогу українцям, які потребують продуктів, медикаментів і засобів першої потреби.

Насамкінець хотів би принагідно привітати читачів із наближенням Дня Незалежності України та щиросердно побажати їм миру й добробуту!

Дата інтерв'ю: 28 липня 2025 року

Tolezhan Barlybayev,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Republic of Kazakhstan to Ukraine

KAZAKHSTAN–UKRAINE: strategic partnership rooted in trust and history

— Your Excellency, what does returning to Ukraine mean to you, now that you are an Ambassador?

— Back in 1994, still at the dawn of both of our countries' independence, I served as a member of the first mission that opened the Embassy of Kazakhstan in Ukraine. Having worked there for three years, I returned to my homeland, Kazakhstan, where I actively participated in the process of moving the headquarters of the Ministry of Foreign Affairs to the new capital, Astana. Then, in 1998, I came to Ukraine for my second time, and by that point, I was already well acquainted with your country and even had a decent grasp of the Ukrainian language.

While working in Kyiv, I went through nearly all the stages of my diplomatic career: from third secretary to counsellor. I was fortunate to participate in the organisation of the first official meetings and visits, negotiations between Kazakhstan's leadership and the MFA that involved outstanding Ukrainian diplomats: independent Ukraine's first foreign ministers, Anatolii Zlenko and Hennadii Udovenko. Minister Borys Tarasyuk was the most frequent guest at our Embassy. It was an interesting and eventful time.

My third arrival in Ukraine coincided with an extremely difficult and important historical period. Therefore, I would like to take this opportunity to wish the Ukrainian people the chance to thrive as quickly as possible and enjoy continued growth under a peaceful sky. I view my return to Ukraine as an Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary as a great honour, responsibility, and high mission whose goal is the comprehensive development and enhancement of Kazakhstan–Ukraine relations to benefit both countries' peoples.

Вручення Вірчих грамот Президенту України Володимиру Зеленському
Handover of Credentials to President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy

— How would you assess the bilateral relations between Kazakhstan and Ukraine?

— Kazakhstan and Ukraine share old historical ties. In the 16th century, the first Ukrainian settlements began emerging in Kazakh lands. At a difficult time of oppression and large-scale forced resettlement, many Ukrainians brought by fate to the Kazakh steppe received help and support from ordinary Kazakhs.

Our people are united by the great spiritual legacy of Taras Shevchenko, who spent almost ten years of his life in Kazakhstan. Three hundred fifty of his paintings, which he created during the exile, depicted the Kazakh culture and daily life from a new angle, and the willow tree the poet planted on the Mangyshlak Peninsula became one of the significant symbols of Kazakhstan's poets and writers.

Taras Shevhchenko's creative work was highly appreciated by Jambyl Jabaev, a Kazakh poet and philosopher. He wrote a poem entitled 'The Song of Taras' to commemorate the 125th anniversary of the Great Kobzar's birth. We cherish the memory of Taras Shevchenko in Kazakhstan. Many cities have streets named after him, and Aktau has one of the world's biggest monuments to him.

Ukrainians and Kazakhs fought shoulder-to-shoulder to liberate Europe from fascism during World War II. One of our legendary guerrillas, Kazakh hero Qasim Qaysenov, heroically fought in the Ukrainian territory. I fondly remember how I got a chance to accompany him to the sites of battle glory in 1996.

In the post-WWII years, Ukrainian specialists made a great contribution to Kazakhstan's industrialisation and construction of metallurgical plants and energy and infrastructure facilities. At the same time, Kazakh specialists studied in Ukraine. Our first President Nursultan Nazarbayev studied in Dniprodzerzhynsk [modern name: Kamianske], while Ukraine's President Leonid Kuchma worked at the Baikonur Cosmodrome. There are many examples like these. Over the years of my work, I've met a great deal of Ukrainians living or working in Kazakhstan.

Today, there are approximately 400,000 ethnic Ukrainians in Kazakhstan. They play an important role in developing our society, economy, culture, science, and education. We are proud of our Ukrainians and do our best to help them preserve their cultural traditions and the Ukrainian language.

The development and enhancement of the traditionally friendly relations with Ukraine is very meaningful for Kazakhstan. Very recently, on 23 July 2025, we marked the 33rd anniversary of our diplomatic relations.

Now, under President Kassym-Jomart Tokayev's leadership, Kazakhstan maintains a steady course towards political modernisation and profound economic and social reforms, implementing an active, balanced, and reasonable policy.

Considering our solid historical foundation and close spiritual ties, we intend to work together on the new opportunities to expand economic, trade, cultural, and humanitarian cooperation with Ukraine. I'm confident that the relations between Kazakhstan and Ukraine will continue to grow for the benefit of both countries.

— What is the current state and prospects for the trade and economic cooperation between our countries?

— For well-established reasons, trade and economic cooperation between Kazakhstan and Ukraine has shrunk in recent years. Last year, the total volume of mutual trade turnover was only $411.8 million. The reduction in turnover resulted from the disruption of supply lines, the dwindling volume of exported and imported products, and a change in the mutual trade system.

Despite the current difficult situation and logistical issues, we maintain business contacts. Almost 900 enterprises in Kazakhstan operate with Ukrainian involvement. In May 2025, Ukrainian agrarians from the Cherkasy region made a successful visit to Kazakhstan, reaching important agreements to increase milk and meat production. I would like to highlight that Ukrainian specialists have proven themselves reputable in agro-industrial complex management, animal breeding, grain crop farming, etc.

We are looking forward to the beginning of the Interstate Commission for Trade and Economic Cooperation's work. We also see potential for Kazakh companies' involvement in housing, school, and hospital construction projects.

— Please tell us about Kazakhstan's humanitarian initiatives in Ukraine.

— First of all, I would like to highlight our interstate projects to aid Ukrainian children. In June 2025, a group of 45 Ukrainian children went on a recovery holiday to the Baldauren Republican Summer Camp at the Kazakh resort Burabay. I thank the Ukrainian Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Social Policy, our Ukrainian colleagues in Astana, and the deputy of the Verkhovna Rada Serhii Nahorniak for supporting the implementation of this important project.

Thanks to the initiative of the ANA UYI fund and the support of the Kazakh community, a Mother's House facility operates in Kyiv. It provides temporary housing and legal and psychological support to women with children in crisis.

Humanitarian projects implemented with the support of Kazakh businesses are especially important. Specifically, the BI Group company has rebuilt and outfitted the trauma department of an emergency hospital in Mykolaiv, providing personnel with medical tools and equipment. In March 2025, the BI Group transferred ambulance cars to the Ministry of Health.

The Kazakh yurts set up in Kyiv, Kharkiv, Lviv, Dnipro, and other Ukrainian cities symbolise our friendship and mutual support. The Kazakh community, represented by people like Marat Darmenov, Saule Aliyeva, and many others, actively participates in humanitarian initiatives, offering aid to Ukrainians who require food, medicine, and first aid tools.

Finally, I would like to congratulate the readers on the upcoming Independence Day in Ukraine and sincerely wish them peace and welfare!

Interview dated 28 July 2025

Ідріс Кадиркулов,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Киргизької Республіки в Україні

КИРГИЗЬКО-УКРАЇНСЬКІ КУЛЬТУРНО-ГУМАНІТАРНІ ВІДНОСИНИ

Спільна історична траєкторія, сформована в межах радянської епохи, стала тим ґрунтом, на якому виросли сучасні культурні зв'язки між Киргизькою Республікою та Україною. Після здобуття незалежності обидві країни, прагнучи утвердити власну ідентичність, водночас шукали способи зберегти та розвинути взаємодію. Головним документом, що формалізував ці наміри, стала Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Киргизької Республіки про співпрацю в галузі культури та гуманітарній сфері від 23 лютого 1993 року, існування якої підкреслює стратегічну важливість культурного діалогу.

Центральну роль у розвитку киргизько-українських культурно-гуманітарних відносин відіграє Посольство Киргизької Республіки в Україні. Засноване в межах дипломатичних зносин, установлених 19 вересня 1992 року, воно координує двосторонні ініціативи. Посольство Киргизької Республіки — це не лише дипломатична установа, а й справжній провідник культури, який організовує та співорганізовує заходи, спрямовані на висвітлення киргизької культурної спадщини в Україні. Конференції, заходи, виставки та літературні зустрічі популяризують традиційну киргизьку культуру, адаптовану до українського контексту.

Регулярно організовуючи знакові події, дипломатична місія з однаковою зацікавленістю та повагою розкриває багатство киргизької культури та підтримує ініціативи, що стосуються української тематики.

Зокрема, до 210-річчя від дня народження Тараса Шевченка, 2024 року Посольство організувало читання «Заповіту» Великого Кобзаря серед представників дипломатичного корпусу, акредитованого в Україні, їхніми рідними мовами. Того дня його твори пролунали з уст дипломатів 13 мовами.

27 лютого 2025 року, з нагоди Міжнародного дня рідної мови та 180-річчя написання вірша Т. Шевченка «Заповіт», зусиллями Посольства та депутата Верховної Ради України Владлена Неклюдова були організовані повторні поетичні читання згаданого твору, де він прозвучав уже 32 мовами у виконанні представників дипломатичного корпусу. Кульмінацією заходу стало встановлення національного рекорду України за наймасовіше декламування «Заповіту» Т. Шевченка різними мовами світу від глав дипломатичних місій.

Воістину унікальною подією в культурній сфері України та міжнародній філателії стало виготовлення державної поштової марки до 210-річчя від дня народження Великого Кобзаря. У березні 2024 року було представлено марковий аркуш «Т. Шевченко єднає народи» художників Сергія та Олександра Харуків, який випустило Посольство Киргизької Республіки за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України на базі АТ «Укрпошта». Ця продукція є першою в історії незалежної України державною поштовою маркою, присвяченою Кобзарю, що має міжнародний статус. Аркуш містить шість марок із репродукціями картин Т. Шевченка «Автопортрет», «Киргизія», «Киргизка», «Днювання експедиційного транспорту в степу».

Окрім цього, 2024 року завдяки АТ «Укрпошта» Посольство також випустило марку до 80-річчя Міністерства закордонних справ Киргизької Республіки, де за основу взято зображення снігового барса, який став державним символом Киргизької Республіки на підставі Указу Президента Садира Жапарова 2023 року.

Безсумнівно, одним із найміцніших мостів між народами є література. Переклади творів великого киргизького письменника, гуманіста і дипломата Чингіза Айтматова українською мовою відкривають українським читачам основу киргизької культури, поєднуючи в собі реалізм і міфологію, а також досліджують вічні теми добра і зла, любові і ненависті. Твори Ч. Айтматова перекладено більш ніж 180 мовами світу, а його постать для Киргизької Республіки співмірна з роллю Т. Шевченка в Україні.

2023 року до 95-річчя киргизького письменника в Україні було оголошено всеукраїнський конкурс дитячих малюнків за творами Ч. Айтматова, в якому, попри воєнну ситуацію в Україні, взяли участь понад 1,5 тис. дітей з усіх регіонів країни. Підсумки конкурсу підбили 22 листопада 2024 року в Національній бібліотеці для дітей у місті Києві. 114 фіналістів було нагороджено цінними подарунками та призами, а також видано альманах із малюнками фіналістів. Цю книгу передають не лише до бібліотек України та Киргизької Республіки, а й до країн ЄС. Також у межах заходу медаллю Міжнародної організації тюркської культури (ТюркСОЙ) було нагороджено професора Миколу Васьківа, а медалями фонду Ч. Айтматова — кількох наукових і громадських діячів за внесок у розвиток літератури тюркомовних народів і переклади багатьох авторів, зокрема Ч. Айтматова.

Схожий конкурс — «Киргизстан — безмежно унікальний» — відбувся 2021 року до 30-річчя незалежності Киргизької Республіки, залучивши понад 2 тис. дитячих праць.

За сприяння Посольства перекладено та видано збірки творів Ч. Айтматова, а також «Сказання про Манаса, Семетея і Сейтека» та «Ер-Тоштюк (киргизький народний епос)». До речі, епос «Манас», який вважають золотою скарбницею народної думки, включено до Списку шедеврів усної та нематеріальної культурної спадщини людства, а також до Книги рекордів Гіннесса як найбільший епос у світі.

23 травня 2024 року в Києві за активного сприяння ДП «ГДІП» відбулася науково-практична конференція «Манас — нематеріальна культурна спадщина людства», де значення цього епосу для світової культури обговорили українські та киргизькі вчені в галузі тюркології, а також т.в.о. Міністра культури та інформаційної політики України Ростислав Карандєєв. Кульмінацією стала презентація новоперекладеної та виданої в Україні книги «Ер-Тоштюк (киргизький народний епос)» українською мовою, примірники якої поповнили бібліотеки України.

Окрім киргизьких культурних ініціатив в Україні, не меншої уваги варті центри української культури в Киргизькій Республіці. У цьому контексті вирізняється діяльність Українського товариства Киргизької Республіки «Берегиня» (УТКР «Берегиня»), заснованого 13 червня 1993 року в місті Бішкеку. Під керівництвом Володимира Нарозі, який очолює товариство з моменту його створення, УТКР «Берегиня» відіграє провідну роль у збереженні української культурної спадщини та зміцненні дружніх відносин між Киргизстаном і Україною. Голова УТКР В. Нарозя зробив неоціненний внесок у розвиток киргизько-української культурно-гуманітарної співпраці:

переклав із киргизької на українську такі праці, як епоси «Манас», «Ер-Тоштюк», пізні твори Ч. Айтматова тощо. Не менш значущим є його внесок у популяризацію української літератури в Киргизстані: твори українських авторів у перекладі В. Нарозі регулярно поширюються на киргизькій землі, знаходячи відгук серед читачів.

1999 року при УТКР «Берегиня» створено перший у Киргизстані кабінет україністики, який став центром вивчення української мови, історії та культури. Він співпрацює з місцевими установами, організовуючи заходи до Днів України.

«Берегиня» — це не лише про освіту. Творчі колективи товариства — ансамблі «Барвінок», «Зачарівня пісня», «Червона калина», «Калина» та «Голоси України» — несуть український дух у найвіддаленіші куточки Киргизстану.

Особливе місце в діяльності УТКР «Берегиня» посідає вшанування пам'яті Т. Шевченка, якого в Киргизькій Республіці шанують як «акина Тараза». Товариство видало книгу «Тарас Шевченко у Киргизстані», котра містить наукові, публіцистичні та художні матеріали киргизьких дослідників і письменників про українського поета, що сприяло популяризації Великого Кобзаря в Киргизстані.

Цікаво, що з 12 січня 1998 року на Національному радіоканалі Киргизстану українською мовою виходить радіопередача «Берегиня», яка також доступна онлайн.

УТКР «Берегиня» є членом Асамблеї народу Киргизстану, Української Всесвітньої Координаційної Ради та Світового Конґресу Українців, а також засновником Товариства дружби «Киргизстан — Україна».

Киргизько-українські культурно-гуманітарні відносини, як міцний міст, спираються на зусилля посольств, політичних лідерів і громадських діячів двох країн. Завдяки їхній невтомній праці діалог між країнами зберігається на високому рівні, а взаємна повага та інтерес до культур одна одної лише зміцнюються.

У Киргизькій Республіці Україну щиро поважають. Символом цього стали центральні вулиці киргизької столиці — Бішкека, що мають назви «Тараса Шевченка» та «Київська». Вони нагадують: навіть за тисячі кілометрів одна від одної Киргизька Республіка та Україна йдуть пліч-о-пліч, об'єднані спільними культурними цінностями.

Киргизько-українські культурно-гуманітарні відносини демонструють унікальне поєднання історичної спадщини та сучасних прагнень. Попри географічну віддаленість, ці дві нації знаходять спільні точки дотику в культурно-гуманітарній сфері. Після розпаду Радянського Союзу, коли багато зв'язків між республіками було втрачено, Киргизька Республіка та Україна зуміли зберегти та розвинути культурний діалог. Цей процес втілюється в організації спільних заходів і обміні духовними цінностями, які сприяють збереженню національної ідентичності обох народів і водночас збагачують їх через взаємодію.

Idris Kadyrkulov,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Kyrgyz Republic to Ukraine

KYRGYZ-UKRAINIAN CULTURAL AND HUMANITARIAN RELATIONS

The shared historical trajectory shaped during the Soviet era has become the soil on which modern cultural ties between the Kyrgyz Republic and Ukraine have grown. After gaining independence, both countries, while asserting their own identities, sought ways to maintain and develop collaboration. The principal document that formalised these intentions was the Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Kyrgyz Republic on Cooperation in the Field of Culture and the Humanitarian Sphere of 23 February 1993, which underscores the strategic importance of cultural dialogue.

The Embassy of the Kyrgyz Republic in Ukraine plays a central role in developing Kyrgyz-Ukrainian cultural and humanitarian relations. Founded within the framework of diplomatic relations, which were established on 19 September 1992, it coordinates bilateral initiatives. The Embassy of the Kyrgyz Republic is not merely a diplomatic institution but also a genuine cultural agent that initiates and co-organises events aimed at presenting the Kyrgyz cultural heritage in Ukraine. Conferences, events, exhibitions, and literary gatherings promote traditional Kyrgyz culture while adapting it to the Ukrainian context.

By regularly organising such remarkable events, the diplomatic mission showcases the richness of Kyrgyz culture, while paying equal attention, respect and support to initiatives related to Ukrainian topics.

Specifically, in 2024, to mark the 210th anniversary of Taras Shevchenko's birth, the Embassy organised a reading of the 'Testament' by the Great Kobzar, delivered in the native languages of members of the diplomatic corps accredited to Ukraine. On that day, diplomats recited his works in 13 different languages.

On 27 February 2025, on the occasion of the International Mother Language Day and the 180th anniversary of Taras Shevchenko's 'Testament', a second round of poetic readings of the celebrated work was held through the joint efforts of the Embassy and People's Deputy of the Verkhovna Rada of Ukraine, Vladlen Nekliudov. This time, representatives of the diplomatic corps recited the poem in 32 languages. The event's highlight was the setting of a national record of Ukraine for the largest multilingual recitation of Shevchenko's 'Testament' by heads of diplomatic missions.

A truly unique event in Ukraine's cultural sphere and in international philately was the issuance of the national postage stamp dedicated to the 210th anniversary of the Great Kobzar's birth. In March 2024, the stamp sheet titled T. Shevchenko Unites Nations by artists Serhii and Oleksandr Kharuk was presented. It was issued by the Embassy of the Kyrgyz Republic with the support of the Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine and produced by the national postal operator, Ukrposhta JSC. This philatelic edition became the first official Ukrainian state postage stamp with international status dedicated to Shevchenko. The sheet includes six stamps featuring reproductions of Shevchenko's paintings: *Self-Portrait, Kyrgyz Boy, Kyrgyz Woman,* and *Daytime Halt of an Expedition in the Steppe*.

In addition, in 2024, with the support of Ukrposhta JSC, the Embassy released a postage stamp commemorating the 80th anniversary of the Ministry of Foreign Affairs of the Kyrgyz Republic. The design depicts a snow leopard declared the national symbol of the Kyrgyz Republic by decree of President Sadyr Zhaparov in 2023.

Undoubtedly, one of the strongest bridges between nations is literature. The Ukrainian translations of works by Chinghiz Aitmatov, the great Kyrgyz writer, humanist, and diplomat, help readers in Ukraine discover the very core of Kyrgyz culture. His writings combine realism with mythology and explore the timeless themes of good and evil, love and hatred. Aitmatov's works have been translated into over 180 languages, and in the Kyrgyz Republic, his significant legacy is comparable to that of Taras Shevchenko in Ukraine.

In 2023, to mark the 95th anniversary of Chinghiz Aitmatov's birth, a nationwide drawing competition for children based on the writer's works was held in Ukraine. Despite the wartime situation, over 1,500 children from all regions of the country took part. The competition

results were announced on 22 November 2024 in Kyiv, at the National Library of Ukraine for Children. A total of 114 finalists were awarded special gifts and prizes, and an illustrated anthology featuring their drawings was published. This book is being distributed not only to libraries in Ukraine and the Kyrgyz Republic but also across EU countries. As part of the event, Professor Mykola Vaskiv was awarded a medal from the International Organisation of Turkic Culture (TÜRKSOY), while several scholars and public figures received medals from the Chinghiz Aitmatov Foundation for their contribution to the development of Turkic-language literature and the translation of numerous authors, including Aitmatov.

In 2021, a similar competition titled Kyrgyzstan: Infinitely Unique took place to mark the 30th anniversary of the Kyrgyz Republic's independence, involving more than 2,000 works created by children.

The Embassy facilitated the translation and publication of selected works by Chinghiz Aitmatov, along with *The Legend of Manas, Semetey* and *Seytek and Er Töshtük (Kyrgyz folk epic)*. Notably, the *Epic of Manas*, regarded as a golden treasure trove of folk wisdom, has been inscribed on the List of the Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity and included in the Guinness World Records as the longest epic in the world.

On 23 May 2024, a scientific and practical conference titled *Manas* — Intangible Cultural Heritage of Humanity was held in Kyiv with the active support of the GDIP. The event brought together Ukrainian and Kyrgyz Turkologists, who, joined by the Acting Minister of Culture and Information Policy of Ukraine, Rostyslav Karandieiev, discussed the significance of the *Epic of Manas* for world culture. The highlight of the event was the presentation of the newly translated and published Ukrainian edition of *Er Töshtük (Kyrgyz folk epic)*, copies of which are now available in libraries across Ukraine.

Alongside Kyrgyz cultural initiatives in Ukraine, Ukrainian cultural centres in the Kyrgyz Republic are equally worthy of attention. One notable example is the Berehynia Ukrainian Society of the Kyrgyz Republic (Berehynia USKR), which was founded on 13 June 1993 in Bishkek. Under the leadership of Volodymyr Narozia, who has headed the society since its establishment, the Berehynia USKR plays a leading role in preserving Ukrainian cultural heritage and fostering friendly relations between Kyrgyzstan and Ukraine. As head of the USKR, Volodymyr Narozia has made an invaluable contribution to Kyrgyz-Ukrainian cultural and humanitarian cooperation. He translated major Kyrgyz pieces into Ukrainian, including the *Epic of Manas*, *Er Töshtük*, and Chinghiz Aitmatov's later writings. His contribution to promoting Ukrainian literature in Kyrgyzstan is no less significant: Ukrainian literary works translated by Volodymyr Narozia are regularly distributed across the country and resonate with local readers.

In 1999, the Berehynia USKR founded the first Ukrainian Studies Centre in Kyrgyzstan, which has since served as a hub for learning the Ukrainian language, history, and culture. The centre collaborates with local institutions and holds events for Ukraine Days.

The Berehynia Ukrainian Society is not only about education. Its artistic ensembles, namely Barvinok, Zacharivnia Pisnia, Chervona Kalyna, Kalyna, and Voices of Ukraine, carry the Ukrainian spirit to the most remote corners of Kyrgyzstan.

Honouring the memory of Taras Shevchenko, respected as *aqyn Taraz* in the Kyrgyz Republic, holds a special place in the activities of the Berehynia USKR. The society published a book titled *Taras Shevchenko in Kyrgyzstan*, which contains academic, journalistic and literary materials about the Ukrainian poet created by Kyrgyz researchers and writers. This contributed to the popularisation of the Great Kobzar in Kyrgyzstan.

Interestingly, since 12 January 1998, a Ukrainian-language *Berehynia* radio programme has been aired on the National Radio Channel of Kyrgyzstan and is also available online.

Berehynia USKR is a member of the Assembly of Peoples of Kyrgyzstan, the Ukrainian World Coordination Council, and the Ukrainian World Congress, and is also a founding member of the Kyrgyzstan–Ukraine Friendship Society.

Kyrgyz-Ukrainian cultural and humanitarian relations , like a solid bridge, are upheld by the efforts of both countries' Embassies, political leaders, and public figures. Thanks to their tireless work, the dialogue between the countries remains strong, and mutual respect and interest in each other's cultures continue to deepen.

Ukraine is held in sincere respect in the Kyrgyz Republic. A visible symbol of this can be found in the capital city of Bishkek, where central streets are named after Taras Shevchenko and the city of Kyiv. They serve as a reminder: although separated by thousands of kilometres, the Kyrgyz Republic and Ukraine walk side by side, united by shared cultural values.

Kyrgyz-Ukrainian cultural and humanitarian relations demonstrate a unique combination of historical heritage and contemporary aspirations. Despite geographical distance, the two nations find common ground in the cultural and humanitarian sphere. Following the dissolution of the Soviet Union, when many ties between former republics were lost, the Kyrgyz Republic and Ukraine managed to preserve and develop cultural dialogue. This process is reflected in the organisation of joint events and the exchange of spiritual values, which contribute to the preservation of national identity in both countries while also enriching them through mutual engagement.

Надзвичайний і Повноважний Посол Пакистану в Україні Надір Хан
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Pakistan to Ukraine Nadir Khan

Надір Хан,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Ісламської Республіки Пакистан в Україні (2023–2025 рр.)

85 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПАКИСТАНУ: зміцнення двосторонніх відносин у складні часи

Пакистан і Україна підтримують добрі дипломатичні відносини як дві дружні країни. Пакистан визнав незалежність України 31 грудня 1991 року, а дипломатичні відносини офіційно встановлено в березні 1992 року. Наступними роками було впроваджено інституційні механізми взаємодії, зокрема і двосторонні політичні консультації, а також форуми економічної та оборонної співпраці. Було підписано кілька угод, однак деякі й досі на стадії розгляду через проблеми в обох країнах. Утім, двосторонні відносини залишаються стійкими, а продовження оборонної співпраці у воєнний час підкреслює міцність і стратегічну глибину цього партнерства.

Вище політичне керівництво двох держав протягом багатьох років мало контактувало, проте останні події засвідчують новий імпульс у двосторонній взаємодії. Зокрема, візит Міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби до Пакистану 20 липня 2023 року та участь першої леді Пакистану Саміни Алві у третьому Саміті перших леді та джентльменів, що пройшов у Києві 6 вересня 2023 року, стали значним кроком уперед у політичному діалозі. Ще один напрям взаємодії — обмін оборонними делегаціями, як-от участь українських делегацій у 8-й Пакистанській промисловій виставці 2024 року та Міжнародній оборонній виставці-семінарі.

Пакистан послідовно дотримується принципової політики нейтралітету щодо російсько-українського конфлікту, який триває, та наголошує на діалозі і дипломатії як єдиному сталому шляху до миру. Відповідно до цієї позиції, Посольство Ісламської Республіки Пакистан у Києві не припиняло працювати протягом цього часу, демонструючи стійкість і непохитну відданість справі сприяння взаєморозумінню, співпраці та солідарності.

З-поміж різних сфер двосторонньої взаємодії однією з головних стала саме академічна. На початку війни (повномасштабного вторгнення. — *Ред.*), в лютому 2022 року, понад 2100 пакистанських студентів навчалися в Україні. Конфлікт змусив багатьох виїхати, проте дехто таки залишився, щоб завершити навчання, хоча й у складних умовах. Зусилля Пакистану, спрямовані на збереження своєї освітньої присутності в Україні та підтримку студентської спільноти, стали центральним напрямом діяльності дипломатичної місії. Впродовж останніх трьох років Посольство старанно працювало над відновленням зв'язків з університетами в таких основних містах, як Івано-Франківськ, Київ, Львів, Одеса, Тернопіль, Ужгород, Харків, та підтриманням академічної взаємодії, попри війну, що триває.

Зустріч з адміністрацією Івано-Франківського національного медичного університету
Meeting with the administration of the Ivano-Frankivsk National Medical University

Важливим аспектом двосторонньої співпраці стало й те, що Посольство сприяло підписанню двох меморандумів про взаєморозуміння: між Національним університетом наук і технологій Пакистану і Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» та між Національним університетом сучасних мов Пакистану і Київським національним лінгвістичним університетом. Ці угоди відображають спільну зацікавленість обох країн у підвищенні якості освіти та міжнародній академічній співпраці.

Попри те, що на початку конфлікту культурні події були призупинені, Посольство поступово відновило проведення основних пакистанських заходів. Серед них — День Незалежності Пакистану, Національний день, освітні ініціативи, як-от день «Розкажи мені про Пакистан» у школі Ісламського культурного центру, іфтари під час Рамадану і вшанування пам'яті жертв у Джамму та Кашмірі, який незаконно окупувала Індія. У цих подіях, що проходили у вузькому колі, брали участь представники дипломатичного корпусу, українські високопосадовці та члени пакистанської громади.

Найяскравішою подією дипломатичного календаря Посольства стало святкування 85-го Національного дня Пакистану. Прийняття, яке традиційно проводили 23 березня, 2025 року було перенесено на 11 квітня на знак пошани до священного місяця Рамадан. Це також був перший офіційний захід у готелі «Ramada Encore Kyiv» від початку конфлікту. Подія оживила простір, символізуючи багатонадійливий крок уперед.

На прийнятті були поважні українські та міжнародні гості, зокрема заступник Міністра закордонних справ України Євген Перебийніс, а також посли, тимчасові повірені у справах, аташе з питань оборони, високопосадовці України, представники академічних кіл, громадянського суспільства та пакистанської діаспори. Вечір розпочався з читання Священного Корану, а відтак прозвучали національні гімни Пакистану й України, які задали тон зібранню, що ґрунтувалося на дружбі та спільних цінностях.

У промові Посол Ісламської Республіки Пакистан в Україні генерал-майор у відставці Надір Хан висловив щиру подяку гостям, зауваживши їхню підтримку всупереч викликам, пов'язаним із війною. Розповідаючи про Національний день Пакистану, він вшанував

батьків-засновників, серед яких Куейд-е-Азам Мухаммад Алі Джинна, та згадав про боротьбу, завдяки якій 1947 року було засновано Пакистан. Посол також акцентував на стійкості нації в подоланні регіональної напруженості, стихійних лих та економічних перешкод, підсумувавши, що витривалість Пакистану є свідченням єдності та сили його народу.

Посол Н. Хан також окреслив своє бачення майбутнього розвитку Пакистану в межах плану трансформації «URAAN Pakistan», мета якого — позиціювати країну серед 20 найбільших економік світу. Він підкреслив вирішальну роль молоді, інновацій і стратегічних партнерств у досягненні прогресу. Посол підтвердив принципову підтримку з боку Пакистану суверенітету та територіальної цілісності України, зазначивши, що постійна дипломатична присутність Пакистану в Києві та гуманітарна допомога у важку для України годину є потужним виявом солідарності. Він також виокремив можливості для поглиблення співпраці у сферах торгівлі, освіти та повоєнної відбудови, передбачаючи довготривале та взаємовигідне партнерство.

Головний гість заходу Є. Перебийніс привітав Пакистан із 85-ю річницею незалежності і подякував Послу Н. Хану та співробітникам Посольства за їхній внесок протягом цих складних для України часів, а також за організацію змістовних та інклюзивних заходів, попри війну.

Пан Перебийніс згадав, що Україна та Пакистан мають давні взаємини, міцні від моменту встановлення дипломатичних відносин 1992 року. Він також зауважив культурні й історичні зв'язки між обома народами та провів паралелі між стародавніми цивілізаціями Мохенджо-Даро на території сучасного Пакистану та Трипілля в Україні, які процвітали тисячі років тому. Є. Перебийніс виділив символічну схожість у традиційних ремеслах, зокрема й у візерунках вишивки, що притаманні культурі як Мохенджо-Даро, так і Трипілля. Складні геометричні орнаменти, які часто можна побачити на текстилі з цих регіонів, символізують спільну культурну спадщину. Ці мотиви вказують на глибокий зв'язок між двома давніми культурами, візуальний зв'язок із минулим, у якому мистецтво та оздоблення відігравали важливу роль у повсякденному житті. Такі спільні культурні артефакти підсилюють ідею, що, попри вікові та географічні розбіжності, ці дві цивілізації були частиною великої історії творчості та взаємин людства.

Надзвичайний і Повноважний Посол Пакистану в Україні Надір Хан і заступник Міністра закордонних справ України Євген Перебийніс

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Pakistan to Ukraine Nadir Khan and Deputy Minister for Foreign Affairs of Ukraine Yevhen Perebyinis

Є. Перебийніс висловив щиру вдячність за гуманітарну допомогу, яку Пакистан надав 2022 року, та підтвердив підтримку з боку України, зокрема й схвалення кандидатури Пакистану на посаду непостійного члена Ради Безпеки ООН на період 2025–2026 років. У його промові був відчутний дух солідарності, взаємної поваги та відданості спільним принципам миру й міжнародної співпраці.

У час, коли Пакистан святкує 85-ту річницю незалежності, його дипломатичні відносини з Україною відображають історію послідовності, солідарності та цілеспрямованої взаємодії. Від раннього визнання з боку Пакистану суверенітету України 1991 року й до постійної присутності Посольства в Києві під час воєнних дій — партнерство вистояло у складні часи. Прихильність до співпраці в галузі освіти, культурного обміну та гуманітарної підтримки зміцнила глибину та стійкість цих відносин.

Обидві держави мають багато спільного і стикаються зі схожими викликами. І Пакистан, і Україна є переважно сільськогосподарськими країнами, розташованими в регіонах, що мають величезне геополітичне значення. В обох складні відносини

зі східними сусідами, і кожна з них розв'язує питання, пов'язані з незаконно окупованими територіями. Територіальні суперечки, що мають глибоке історичне коріння, досі не вирішені, і цей спільний досвід додає партнерству ще більшої емпатії.

Нещодавнє святкування Національного дня Пакистану в Києві за участю вищого українського керівництва та дипломатичної спільноти засвідчило спільні цінності та підтвердило принципову зовнішню політику Пакистану, яка ґрунтується на мирі та партнерстві.

Зазираючи в майбутнє, можемо стверджувати, що між Пакистаном та Україною значний потенціал для подальшої співпраці. Безперервність оборонної взаємодії та підготовки з питань постконфліктного управління — на основі великого досвіду Пакистану в боротьбі з тероризмом і відбудові під час глобальної війни проти тероризму — відкриває нові можливості для взаємного зростання. Цей спільний досвід може стати цінним ресурсом у процесі зміцнення систем безпеки та співпраці в галузі відновлення у постконфліктному контексті. Крім того, є великий потенціал для взаємодії у сферах торгівлі, інновацій, вищої освіти та відбудови. Дух взаємної поваги та історичного зв'язку, який підкреслюють культурні паралелі та спільні прагнення, створює міцний фундамент для майбутнього партнерства.

У дедалі складнішому глобальному середовищі пакистансько-українські відносини є прикладом дипломатичної наполегливості та взаємної вигоди. Завдяки однаковим поглядам на мир і розвиток, Україна та Пакистан мають усі можливості для поглиблення зв'язків і формування більш тісного, стабільного та перспективного партнерства найближчими роками.

Nadir Khan,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Islamic Republic of Pakistan to Ukraine (2023–25)

85 YEARS OF PAKISTAN: strengthening bilateral ties in challenging times

Pakistan and Ukraine are maintaining good diplomatic relations as two friendly countries. Pakistan recognised Ukraine immediately after its independence on 31 December 1991, and diplomatic relations were formally established in March 1992. In the following years, institutional mechanisms for engagement were put in place, including Bilateral Political Consultations and forums for economic and defence cooperation. Several agreements have been signed, while others remain pending due to prevailing challenges in both countries. Nonetheless, the bilateral relationship has remained resilient, and the continuation of defence cooperation during wartime underscores the strength and strategic depth of this partnership.

The senior political leadership of both countries engaged sparingly over the years; however, recent developments have marked a renewed momentum in bilateral engagement. Notably, the visit of Ukrainian Foreign Minister Dmytro Kuleba to Pakistan on 20 July 2023 and the participation of Pakistan's First Lady Samina Alvi in the Third Summit of First Ladies and Gentlemen in Ukraine on 23 September 2023 represented a significant step forward in political dialogue. Other interactions included exchange of defence delegations, including participation of the Ukrainian delegations in the 8th Pakistan Industrial Expo 2024 and the International Defence Exhibition and Seminar (IDEAS).

Pakistan has consistently upheld a principled policy of neutrality in the ongoing Russia–Ukraine conflict, emphasising dialogue and diplomacy as the only sustainable path to peace. In alignment with this stance, the Embassy of the Islamic Republic of Pakistan has remained operational in Kyiv throughout the war, demonstrating resilience and a steadfast dedication to promoting mutual understanding, cooperation, and solidarity.

Зустріч із ректором Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Олександром Самойленком
Meeting with Oleksandr Samoilenko, Rector of the Nizhyn Mykola Hohol State University

Among the various areas of cooperation, academic engagement has emerged as one of the key pillars of the bilateral relationship. At the onset of the war in February 2022, more than 2,100 Pakistani students were studying in Ukraine, with over 1,200 enrolled in universities across the country. The conflict forced many students to leave, though some remained to complete their studies under difficult circumstances. Pakistan's efforts to maintain its educational presence in Ukraine — and to support the student community — became a central focus of its diplomatic mission. Throughout the last three years, the Embassy has worked diligently to support students, reconnect with universities in key cities such as Kyiv, Kharkiv, Odesa, Lviv, Ternopil, Ivano-Frankivsk, and Uzhhorod, and maintain academic engagement despite the ongoing war.

In a significant development, the Embassy facilitated the signing of two Memorandums of Understanding: one between the National University of Sciences and Technology (NUST), Pakistan, and the National Technical University of Ukraine 'Ihor Sikorskyi Kyiv Polytechnic Institute'; and another between the National University of Modern Languages (NUML), Pakistan, and Kyiv National Linguistic University. These agreements reflect the shared commitment of both nations to advancing educational excellence and international academic collaboration.

Although cultural activities were suspended at the outset of the conflict, the Embassy gradually resumed key Pakistani events. These included Pakistan's Independence Day, National Day, educational initiatives such as 'Tell Me About Pakistan' Day at the Islamic Cultural Center School, Iftar gatherings during Ramadan, and commemorations of the suffering in Indian Illegally Occupied Jammu and Kashmir (IIOJK). Held in a scaled-down format, these events were attended by select members of the diplomatic corps, Ukrainian dignitaries, and members of the Pakistani community.

The highlight of the Embassy's diplomatic calendar was the celebration of Pakistan's 85th National Day. Traditionally held on 23 March, the reception was moved to 11 April 2025, out of respect for the holy month of Ramadan. It was also the first formal event hosted at the Ramada Encore Kyiv Hotel since the beginning of the war, which reinvigorated a venue that had remained unused during the conflict, symbolising a hopeful step forward.

The reception welcomed a distinguished gathering of Ukrainian and international guests, including the Deputy Minister for Foreign Affairs of Ukraine, Mr Yevhen Perebyinis, who graced the occasion as Chief Guest. Ambassadors, Chargés d'Affaires, Defence Attachés, senior Ukrainian officials, academia and civil society representatives, and selected members of the Pakistani diaspora were present. The evening began with a recitation from the Holy Quran, followed by the national anthems of Pakistan and Ukraine, which set the tone for a gathering rooted in friendship and shared values.

In his keynote address, Ambassador of the Islamic Republic of Pakistan to Ukraine H.E. Major General (Retired) Nadir Khan expressed his heartfelt gratitude to the guests, acknowledging their support despite the challenges posed by the war. Reflecting on Pakistan's National Day, he paid tribute to the founding fathers, especially Quaid-e-Azam Muhammad Ali Jinnah, and highlighted the struggle that led to the creation of Pakistan in 1947. The Ambassador also spoke of the nation's resilience in overcoming regional tensions, natural disasters, and economic hurdles, underlining that Pakistan's endurance was a testament to the unity and strength of its people.

Looking towards the future, Ambassador Khan outlined Pakistan's developmental vision under the URAAN Pakistan transformation plan, which aspires to position the country among the top 20 global economies. He emphasised the vital role of youth, innovation, and strategic partnerships in driving progress. The Ambassador reaffirmed Pakistan's principled support for Ukraine's sovereignty and territorial integrity, noting that Pakistan's ongoing diplomatic presence in Kyiv and humanitarian aid during Ukraine's hour of need stand as strong expressions of solidarity. He also highlighted opportunities for enhanced cooperation in trade, education, and post-war reconstruction, envisioning a durable and mutually beneficial partnership.

The chief guest, Deputy Foreign Minister of Ukraine Yevhen Perebyinis, congratulated Pakistan on its 85th National Day and thanked the

Зустріч із президентом Торгово-промислової палати України Геннадієм Чижиковим

Meeting with President of the Ukrainian Chamber of Commerce and Industry Hennadii Chyzhykov

Ambassador of the Islamic Republic of Pakistan to Ukraine, H.E. Major General (Retired) Nadir Khan, and the team at the Embassy for their contributions during these challenging times and for organising meaningful and inclusive events despite the war.

The Deputy Foreign Minister reflected on the long-standing relationship between Ukraine and Pakistan, which has remained strong since diplomatic ties were established in 1992. Mr Perebyinis also noted the cultural and historical connections between both nations. He highlighted the fascinating parallels between the ancient civilisations of Mohenjo-Daro in present-day Pakistan and Trypillia in Ukraine, which flourished thousands of years ago.

Mr Perebyinis noted symbolic similarities in traditional crafts, particularly the embroidery patterns found in both Mohenjo-Daro and Trypillia. The intricate and geometric patterns of embroidery, often seen in the textiles of these regions, symbolise a shared cultural heritage. These motifs suggest a deep connection between the two ancient cultures, offering a visual link to a past where art and design played an essential role in daily life. Such shared cultural artefacts reinforce the idea that, despite their separation by centuries and geography, these two civilisations were part of a larger human story of creativity and connectivity.

Mr Perebyinis expressed sincere gratitude for Pakistan's humanitarian aid in 2022 and reiterated Ukraine's support for Pakistan, including its endorsement of Pakistan's successful candidacy for a non-permanent seat on the UN Security Council for the 2025–26 term. His remarks reflected a spirit of solidarity, mutual respect, and a shared commitment to peace and international cooperation.

As Pakistan celebrates 85 years of independence, its diplomatic relationship with Ukraine reflects a story of consistency, solidarity, and purposeful engagement. From Pakistan's early recognition of Ukraine's sovereignty in 1991 to the Embassy's continued presence

in Kyiv during wartime, the partnership has endured through challenging times. The commitment to educational collaboration, cultural exchange, and humanitarian support has reinforced the depth and resilience of this relationship.

Both nations share significant similarities and face similar challenges. Pakistan and Ukraine are both predominantly agricultural countries strategically located in regions of immense geopolitical importance. Both have navigated complex relationships with their eastern neighbours, grappling with issues related to illegally occupied territories. These territorial disputes, deeply rooted in history, continue to be unresolved, and this shared experience adds a layer of empathy to the partnership.

The recent celebration of Pakistan's National Day in Kyiv, attended by senior Ukrainian leadership and the diplomatic community, served as both a symbol of shared values and a reaffirmation of Pakistan's principled foreign policy rooted in peace and cooperation.

Looking ahead, there is significant scope for further cooperation between Pakistan and Ukraine. The continuity of defence cooperation and training on post-conflict management — drawing from Pakistan's extensive experience in counter-terrorism and post-conflict reconstruction during the Global War on Terror — presents an opportunity for mutual growth. This shared expertise can be a valuable asset as both countries aim to enhance their security frameworks and collaborate on rebuilding efforts in a post-conflict context. Furthermore, there is vast potential for collaboration in trade, innovation, higher education, and post-conflict reconstruction. The spirit of mutual respect and historical connection, highlighted through cultural parallels and shared aspirations, offers a strong foundation for future partnership.

In an increasingly complex global environment, the Pakistan–Ukraine relationship stands as a model of diplomatic perseverance and mutual benefit. With a shared vision for peace and development, both nations are well-positioned to deepen their ties and shape a more connected, stable, and forward-looking partnership in the years to come.

ON 10 DECEMBE
DAY FRIENDSHI
WALKING FROM
MANY OF THEM
THE FIRST TIME

Павел Віздал,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Словацької Республіки
в Україні

СЛОВАЦЬКА РЕСПУБЛІКА: добросусідські відносини та співпраця з Україною

Словацька Республіка традиційно цінує свої відносини із сусідніми державами. Від моменту утворення країни 1993 року, після мирного роз'єднання з Чеською Республікою, наша дипломатія розпочала головну місію: будувати, підтримувати та зміцнювати дружню й взаємовигідну співпрацю з нашими сусідами. Від самого початку наша зовнішня політика завжди ґрунтувалася на переконанні, що в сучасному світі дипломатія й міжнародні відносини починаються з найближчого оточення. Є чимало прикладів, як це втілено практично, але все бере свій початок із принципової позиції кожної правової держави на кшталт Словаччини й України: демонструвати повагу до суверенітету, незалежності та територіальної цілісності одне одного. Наша позиція послідовна й непохитна: ми завжди поважаємо політичну незалежність України в межах її міжнародно визнаних кордонів.

Еволюція наших дипломатичних відносин по-справжньому розпочалася тоді, коли Україна однією з перших визнала Словаччину незалежною державою в день її офіційного утворення — 1 січня 1993 року. Ми оперативно відкрили Посольство в Києві та консульство в Ужгороді, а Україна заснувала своє

Посольство в Братиславі, а згодом — Консульство в Пряшеві на Сході Словаччини. Президенти та члени урядів Словаччини регулярно відвідували своїх колег по той бік кордону, і в Києві у червні 1993 року президенти Словаччини Міхал Ковач та України Леонід Кравчук вперше в історії зустрілися й підписали основоположний договір про добросусідство та співробітництво. Відтак наші політичні контакти на високому рівні дедалі поглиблювались і з минулого року значно активізувалися. Було проведено багато зустрічей прем'єр-міністрів, і лише 2024 року було три словацько-українські міжурядові зустрічі в різних форматах. У нашому регіоні це унікальна практика на такому політичному рівні. Відтоді ми також створили міцну мережу міжурядових комісій для роботи над окремими сферами двосторонньої співпраці. Останнє засідання Міжурядової комісії з економічного, промислового та науково-технічного співробітництва пройшло в Кошицях у листопаді 2024 року. Його очолювали віцепрем'єр-міністр з питань відновлення, плану стійкості та використання фондів ЄС Словацької Республіки Петер Кмец і віцепрем'єр-міністерка — Міністерка економіки Юлія Свириденко з українського боку. Важливо, що разом із засіданням комісії відбувся і словацько-український бізнес-форум, який організували для сприяння поглибленню ділових зв'язків між нашими державами.

Коли йдеться про економічну й торговельну співпрацю, варто зазначити, що Україна є важливим бізнес-партнером для нашої держави. 2024 року вона посіла 13-те місце в переліку наших найважливіших партнерів у сфері експорту із загальною сумою в 1,75 млрд євро, що становило майже 2% від усіх товарів словацького експорту. Аналогічно, Україна посіла 15-ту сходинку серед наших найбільших партнерів у сфері імпорту із загальною сумою в понад 830 млн євро, що дорівнює 1% від усіх привезених до Словаччини товарів. Загальний товарообіг між нашими країнами 2024 року склав 2,58 млрд євро. Серед основних товарів словацького експорту до України були критично важливі вироби, як-от автомобілі, електричні апарати для дротового телефонного чи телеграфного зв'язку, шини, транспортні засоби, оливи, а також різні види озброєння чи боєприпасів. Найважливіший складник експорту до України 2024 року — електроенергія.

На нашу думку, це важливо. Від моменту свого формування майже два роки тому Уряд Словаччини вирішив скоригувати допомогу Україні, щоб ліпше адаптувати її до наших реальних можливостей та спроможностей і водночас зробити найбільший внесок там, де це найнеобхідніше. Тож ми насамперед зосередилися на гуманітарній допомозі та підтримці у сфері розвитку і, що, мабуть, найважливіше, — на енергетиці. Розуміємо, що особливо під час війни безперервне постачання енергії є критично важливим для підтримки оборонних зусиль і водночас стійкості економіки. У цьому контексті Словаччина забезпечила Україну екстреними постачаннями електроенергії й готова збільшувати обсяги імпорту, коли українська енергомережа зазнає надмірного навантаження. Крім того, ми спрямували нашу двосторонню співпрацю на проєкт, мета якого — збільшення пропускної здатності електричного інтерконектора «Мукачево — Вельке Капушани». Це один із трьох так званих флагманських проєктів, реалізацію яких ми погодили під час спільного засідання урядів Словаччини та України у квітні 2024 року.

Ба більше, Словаччина досягнула важливої віхи завдяки позитивному висновку ЄС від 7 березня 2025 року щодо виділення 101 млн євро на «Програму інвестицій для підтримки енергетичної безпеки та стабільності мережі України за участю Словаччини» в межах Рамок інвестування в Україну. Це ознаменовує офіційний початок допомоги Словаччини стратегічній промисловості України. Програма, яку втілюють Словацьке агентство з міжнародного розвитку й «Eximbanka SR», зміцнить енергетичну стійкість України завдяки модернізації систем виробництва електроенергії, ліній електропередачі та підстанцій, сприяючи поширенню «зелених» цілей ЄС, регіональній стабільності й інтеграції України в європейський енергетичний ринок.

Це чітко демонструє, у якому напрямі можуть розвиватися наші двосторонні відносини за умови збереження позитивної динаміки. Водночас це ще й продовження успішних проєктів та ініціатив, що їх наші країни започаткували раніше. Досі, безсумнівно, найважливішим із них було те, що Словаччина 2014 року, коли в Європі була газова криза, запустила реверсний газогін. Його офіційно відкрили тодішні прем'єр-міністри

Роберт Фіцо й Арсеній Яценюк задля зміцнення енергетичної безпеки України. Співпраця стосувалася трубопроводу «Вояни — Ужгород», який адаптували для сприяння транспортуванню газу зі Словаччини до України. До вересня 2014 року спроможність трубопроводу досягнула 30 млрд кубометрів на рік, що стало значним кроком у зменшенні залежності України від російського газу. І хоча ми розуміємо необхідність диверсифікації та енергетичної незалежності, та завжди закликаємо до відкритості й передбачуваності у співпраці в цій галузі, позаяк транзит газу є вкрай важливим питанням для Словаччини.

Ми завжди, за будь-яких обставин і в будь-яких умовах, обстоюємо відкритий і чесний діалог. На наше переконання, сусіди мають розмовляти між собою, щоб залагодити суперечності, з повагою до того, що позиції в деяких питаннях ніколи не збігатимуться цілком. Але нормальні, здорові відносини саме такі: з консультаціями щодо тем, у яких наші погляди різняться, і співпрацею, коли ми можемо дати користь і досягнути результатів. Ми особливо цінуємо сусідські відносини, в основі яких саме задоволення потреб наших громадян. Поліпшення життя українського населення і зростання рівня добробуту у вашій країні, безумовно, підвищить рівень життя у Словаччині, оскільки Європа — взаємопов'язаний, взаємозалежний простір, який протягом століть для нас є і буде спільним. Ще один приклад вдалої співпраці, якої можуть досягнути наші країни, — це створення разом із Польщею так званої Карпатської ініціативи. Ця платформа заслуговує на особливу увагу, позаяк її мета — підвищення рівня взаємодії між прикордонними регіонами Словаччини, України та Польщі, залучення інвестицій для реалізації проєктів, спрямованих на досягнення цієї мети, та водночас допомога Україні на її євроінтеграційному шляху. Тут практична, прагматична та принципова позиції Словаччини збігаються: незалежна, суверенна, демократична Україна, яка міцно вкорінена в Європейському Союзі після виконання необхідних критеріїв вступу, відповідає стратегічним національним інтересам Словацької Республіки. Місце України — в Європі, в нашому демократичному клубі держав, і ми не лише поважаємо її прагнення стати членом ЄС, а й готові активно допомагати на цьому шляху.

Словаччина підтримує Україну. Ми поділяємо важливість планування майбутнього держави після закінчення війни, коли Україна розпочне процес успішного та безпечного відновлення.

Дата статті: 10 липня 2025 року

Pavel Vízdal,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Slovak Republic to Ukraine

THE SLOVAK REPUBLIC: neighborly relations and cooperation with Ukraine

The Slovak Republic has traditionally valued its relations with neighbouring countries. Since its inception in 1993, after a peaceful split from the Czech Republic, our diplomacy has pursued its primary mission: to build, foster, and maintain friendly and mutually beneficial relations with our neighbours. From the onset, our foreign policy has always been based on the premise that, in today's world, diplomacy and international relations begin in one's immediate surroundings. There are many examples of how this is demonstrated in practice, but it all begins with the principled position of each law-abiding state like Slovakia and Ukraine: showing respect for each other's sovereignty, independence, and territorial integrity. Our position has been consistent and unflinching — we have always respected Ukraine's political independence within its internationally recognised borders.

The evolution of our diplomatic ties began in earnest when Ukraine — as one of the first countries to do so — recognised Slovakia as an independent state on the very day it was officially established, 1 January 1993. We have promptly opened our Embassy in Kyiv and consulate in Uzhhorod, while Ukraine established its Embassy in Bratislava and, later, a consulate in Prešov in eastern Slovakia. Our presidents and members of the Slovak governments have regularly visited their counterparts across the border, with the first-ever presidential meeting taking place in Kyiv in June 1993, when Slovak President Michal Kováč met with Ukrainian President Leonid Kravchuk and signed a foundational treaty on good neighbourly relations and cooperation. Since then, our high-level political contacts have continued to deepen and intensified significantly over the past year. There have been numerous meetings between our prime ministers, and the

Slovak and Ukrainian governments met three times in various formats in 2024 alone — a unique level of engagement in our region. Since then, we have also established a strong network of intergovernmental commissions to facilitate bilateral cooperation in specific areas. The most recent meeting of the Intergovernmental Commission for Economic Cooperation took place in Košice in November 2024, co-chaired by Deputy Prime Minister of Slovakia responsible for the recovery and resilience plan, Peter Kmec, and Ukraine's Deputy Prime Minister and Minister of Economy, Yuliia Svyrydenko. Importantly, the commission's meeting was complemented by a Slovak-Ukrainian Business Forum organised to strengthen commercial ties between our countries.

In terms of economic and trade cooperation, Ukraine is a significant business partner for our country. In 2024, it ranked 13th among our most important export partners with exports totalling €1.75 billion — almost 2% of all goods exported from Slovakia. Similarly, Ukraine ranked 15th among our top import partners with total imports to Slovakia exceeding €830 million, equivalent to 1% of all goods imported into the country. The overall trade turnover between our countries amounted to €2.58 billion in 2024. Among the main commodities exported from Slovakia to Ukraine were critical goods such as cars, electrical apparatus for wire telephony or telegraphy, tyres, transport vehicles, oils, and various types of weaponry and munitions. The most important commodity exported to Ukraine last year was electricity.

From our perspective, this is significant. Since its formation almost two years ago, the Slovak Government has decided to calibrate its aid to Ukraine to better tailor it to our actual capabilities and capacities, while striving to provide the highest added value where it is most needed. As such, our efforts have primarily focused on humanitarian and development aid and, perhaps most importantly, energy. We understand that, especially in times of war, an uninterrupted flow of energy is critical for maintaining defence efforts while sustaining the economy. In this respect, Slovakia has provided Ukraine with emergency electricity supplies and is ready to increase import volumes when Ukraine's energy grid becomes overloaded. Furthermore, we have channelled our bilateral cooperation into a project aimed at increasing the transmission capacity of the electricity interconnector between Veľké Kapušany and Mukachevo. This is one of three of the

so-called flagship projects agreed upon at the joint session of the Slovak and Ukrainian governments in April 2024.

Moreover, Slovakia has achieved a major milestone with the EU's positive opinion granted on 7 March 2025, approving €101 million for the EU Support to Ukraine — Slovakia Energy Security and Grid Stability Investment Programme under the Ukraine Investment Framework. This marks the official launch of Slovakia's support for Ukraine's strategic industry. Implemented by the Slovak Agency for International Development Cooperation and Eximbanka SR, the programme will enhance Ukraine's energy resilience by modernising power generation, transmission lines, and substations, thereby advancing EU green objectives, regional stability, and supporting Ukraine's integration into the European energy market.

This clearly demonstrates where our bilateral relations could progress if we maintain the current positive momentum. It also builds on the successful projects and initiatives our countries have undertaken. Undoubtedly, the most significant of such projects to date was the Slovak establishment of the Reverse Gas Flow in 2014 in the context of the gas crisis in Europe that same year. It was officially opened by the then Prime Ministers Robert Fico and Arsenii Yatseniuk to bolster Ukraine's energy security. The collaboration involved the adaptation of the Vojany–Uzhhorod pipeline to facilitate gas flow from Slovakia to Ukraine. By September 2014, the pipeline had achieved an annual capacity of up to 30 billion cubic metres, making a significant step in reducing Ukraine's dependence on Russian gas. And while we understand the need for diversification and independence, we have always called for openness and predictability in energy cooperation, particularly with regard to gas transit, which is a vital issue for Slovakia.

What we have always advocated under all circumstances and in any conditions is open and honest dialogue. We believe that neighbours should talk to each other to iron out differences, while recognising that our positions on some issues may never fully align. But this is what normal and healthy relations look like — consulting on topics where our perspectives differ and cooperating where we can deliver value and results. We particularly appreciate neighbourly relationships that are based precisely on delivering tangible benefits for our citizens. Improving the lives of Ukrainian citizens and raising the living standards in your country will undoubtedly raise the living standards in Slovakia, as Europe is an interlinked, interdependent space that we have shared

and will continue to share for centuries. One more example of such result-driven cooperation our countries can achieve is the so-called Carpathian Initiative we have established together with Poland. This is a particularly noteworthy platform aimed at strengthening cooperation between cross-border regions in Slovakia, Ukraine and Poland, attracting investments to implement concrete projects, and helping Ukraine on its path towards European integration. Here, Slovakia's practical, pragmatic, and principled positions converge perfectly: an independent, sovereign, and democratic Ukraine, firmly entrenched in the European Union after fulfilling the required accession criteria, is a strategic national interest of the Slovak Republic. Ukraine belongs to Europe, it belongs to our democratic club of countries, and we not only respect its will to become an EU Member State but are also prepared to actively assist Ukraine on this path.

Slovakia supports Ukraine. We share the importance of planning for Ukraine's future after the war ends, when Ukraine begins the process of successful and safe recovery.

Article dated 10 July 2025

Матея Превольшек,
Надзвичайна та Повноважна Амбасадорка
Республіки Словенія в Україні

СЛОВЕНІЯ Й УКРАЇНА: підтримка місцевого розвитку та міжкультурна солідарність

— Словенія є непохитним і близьким європейським партнером України, і ми щиро раді, що рівень відносин між нашими державами такий високий. У липні 2024 року Президент України Володимир Зеленський і Прем'єр-міністр Словенії Роберт Голоб підписали двосторонню угоду про співпрацю у сфері безпеки, згідно з якою Словенія розширюватиме підтримку у військовій і гуманітарній галузях. Ваша Високоповажносте, як Ви оцінюєте вплив угоди на словенсько-українські відносини?

— Я хотіла б наголосити, що розглядаю цю безпекову угоду як один з уже звичних кроків, що характеризують наші чудові взаємини. Ми одними з перших засудили повномасштабну воєнну російську агресію проти України в лютому 2022 року. Відтоді Словенія всіма силами прагне допомагати Україні у військовій і безпековій сферах, а також надає гуманітарну й політичну підтримку та співпрацює в питаннях розвитку.

Уже є кілька помітних результатів імплементації цієї угоди. Хоча це й поки невеликі кроки, але наші держави здійснили обмін робочими групами в межах реалізації положень угоди. Зараз основна увага зосереджена на безпековій і військовій сферах, але я сподіваюся, що далі ми розвиватимемо співпрацю і в інших галузях. На мою думку, ця угода стала хорошим фундаментом, що надає поштовх для всеосяжного поглиблення співпраці.

Офіційне відкриття Будинку святого Йосипа для дітей, які постраждали від війни. Проєкт втілено завдяки співфінансуванню Міністерства закордонних та європейських справ Словенії та організації «Slovenska karitas» і співпраці з місією «Карітас-Спес Україна». 25 травня 2025 року
Official opening of the House of Joseph for the children affected by war. The project became possible thanks to co-financing from the Ministry of Foreign and European Affairs of the Republic of Slovenia and Slovenska Karitas as well as in cooperation with Caritas-Spes Ukraine, 25 May 2025

Зустріч з очільником Хмельницької ОВА Сергієм Тюріним
Meeting with Mr Serhii Tiurin, Head of the Khmelnytskyi Regional Military Administration

— Підхід Словенії до відновлення України спрямований на підтримку місцевих громад, зокрема й через впровадження ініціатив словенської державної організації «Центр європейської перспективи». Крім відбудови інфраструктури, Словенія підтримує соціальні та гуманітарні ініціативи (наприклад, молодіжний проєкт із захисту довкілля, психологічна реабілітація для українських жінок тощо). Ви також відвідали декілька областей України та побачили на власні очі місцеві потреби. Які проєкти й напрями відбудови та реабілітації є пріоритетами для Словенії?

— Як голова місії, я не можу перебувати лише в Києві. На мою думку, важливо розуміти ситуацію в усій країні і стежити за її розвитком. І хоч я не відвідую райони, які наш безпековий відділ після аналізу загроз визначає найризикованішими, ми, безперечно, їздимо туди, де безпекова ситуація гірша, ніж у Києві.

Необхідно пам'ятати, що ми живемо в Україні пліч-о-пліч з українським народом. Багато українців мешкають дуже близько до лінії фронту. Саме там потреби найбільші, адже ці люди найуразливіші в такій ситуації. Я вважаю, що важливо звернути на них увагу, і, зважаючи на це, вже побувала в багатьох областях. Щоправда, ще не встигла відвідати всі у зв'язку з багатьма іншими обов'язками й заходами, зокрема численними візитами.

Я відвідувала Харківську та Хмельницьку області в межах наших ініціатив зі сприяння розвитку та надання гуманітарної допомоги. Я також тричі побувала на Одещині, а саме в місті Ізмаїлі, адже один із наших поточних проєктів стосується Одеської та Херсонської областей. Ще декілька разів я була в Житомирі та Львові. Я також взяла участь у кількох зустрічах на Закарпатті, хоча вони не стосувалися наших програм допомоги, а ще нещодавно відвідала Дніпропетровську область.

Наразі Словенія надає основну увагу гуманітарній допомозі та сприянню розвитку, особливо допомозі дітям, забезпеченню психологічної допомоги, реабілітації ветеранів і розмінуванню. Декілька таких проєктів ми розпочали ще до війни. Початок повномасштабного вторгнення змусив нас призупинити їх на короткий час, але, попри це, ми вже успішно завершили деякі з них і розглядаємо можливість розширити чи продовжити інші. Один із цих проєктів пов'язаний із Житомиром, другий — зі Львовом.

Форум словенсько-українського співробітництва, що проходив за організації Центру європейської перспективи у партнерстві з програмою «U-LEAD з Європою».
Львів, 28–30 травня 2025 року
Forum of Slovenian-Ukrainian Cooperation organised by Centre for European Perspective (CEP) in partnership with the U-LEAD with Europe programme, Lviv, 28–30 May 2025

Візит до прифронтового міста Снігурівка у межах Чорноморського безпекового форуму. 1 червня 2025 року
Visit to the frontline-adjacent town of Snihurivka during the Black Sea Security Forum, 1 June 2025

Спочатку наш Прем'єр-міністр визначив Харківщину пріоритетом для програм допомоги й розвитку, але у зв'язку зі складною ситуацією в Харкові наша діяльність там обмежилася наданням гуманітарної допомоги. Щодо проєкту із соціальної політики та допомоги дітям, то ми обрали Хмельницьку область для його реалізації. В межах цього проєкту, що вже розпочався, ми побудуємо будинок для великих патронатних сімей. Сподіваємося, що це буде лише перший із кількох таких проєктів, які ми плануємо реалізувати впродовж наступних двох років. Проєкт в Ізмаїлі був погоджений до того, як ми знову зосередилися на Харківщині та Хмельниччині. Але, зважаючи на його успішність і значну підтримку з боку місцевих громадських організацій, ми вирішили продовжити його розвивати.

Отже, ми здебільшого зосереджуємося на ініціативах за межами Києва. Словенія менша за площею, ніж Україна, та ми вважаємо, що навіть за допомогою невеликих проєктів можна досягнути великих змін у конкретних місцевих громадах, а надто якщо іншої допомоги там обмаль чи й узагалі немає.

Ба більше, два-три роки тому словенський Директорат із питань співробітництва в галузі розвитку та гуманітарної допомоги ухвалив рішення виділити кошти для посольств на втілення малих проєктів. Ці гранти невеликі, але вони спрямовані безпосередньо в місцеві громади. 2024 року було затверджено два із запропонованих нами проєктів. Я дуже рада, що 2025-го ще чотири з п'яти наших пропозицій отримали схвалення, тож зараз ми працюємо над масштабуванням наших ініціатив.

Окрім того, я вже побувала в Краснокутську Харківської області, де ми втілюємо проєкти впродовж останніх трьох років, і 2025-го планую відвідати громади, в яких Посольство реалізовуватиме проєкти.

Дуже важливо, що проєкт, який ми впроваджуємо через Центр європейської перспективи, є частиною ініціативи «U-LEAD» — програми, яку створила Німеччина й до якої пізніше приєдналися інші країни, з яких Словенія була однією з перших. Ініціатива, спрямована на надання допомоги та реалізацію різноманітних проєктів у місцевих громадах, була започаткована до війни та є особливо важливою для України. Зі свого боку, Словенія намагається встановлювати зв'язки між громадами. Словенські громади діляться досвідом, наприклад

щодо отримання доступу до європейських фондів під час процесів розширення та підготовки проєктів так, щоби вони відповідали критеріям для отримання фінансування. Це охоплює багато процедур, і йдеться не лише про бюрократію, а й ноу-хау, необхідні для роботи з відповідними системами.

У нашому разі є чудові дружні відносини між деякими містами. З них можна згадати Дрогобич і словенський Храстнік, Бучу та Кочев'є, Нововолинськ і Крань тощо. Коли розпочалася війна, громади цих міст першими надіслали гуманітарну допомогу у формі вантажівок із продовольством та іншими необхідними предметами. Вони подали приклад іншим, продемонструвавши, що не потрібно цього боятися. Це навіть знайшло відгук на пізнішому етапі розвитку проєкту, а співпрацю між нашими місцевими громадами тепер вважають хорошим прикладом ефективної підтримки в усьому ЄС.

Я дуже захоплююсь українцями. У кожному місті, в якому я була (і, можливо, це навіть помітніше за межами столиці, якій, звісно ж, притаманний інший ритм життя), люди живуть зі Збройними силами України пліч-о-пліч. Я на власні очі бачила, як волонтери в багатьох містах плетуть маскувальні сітки та збирають посилки. Діти надсилають малюнки, щоб підтримати військовослужбовців, а дорослі збирають для них їжу й багато інших речей. Усі живуть попліч із людьми, які борються за Україну та справедливий мир. Я вважаю, що такий досвід неможливо повністю зрозуміти, не відвідавши ці місця та не зустрівшись із тамтешніми мешканцями. Вони завжди такі вдячні й гостинні. У багатьох маленьких населених пунктах, де я була, люди казали мені: «До вас нас ніхто не відвідував». Мені справді приємно мати змогу спілкуватися з цими людьми та бачити, як сильно вони підтримують боротьбу проти несправедливої агресії та наскільки стійким є народ. Я дуже вдячна за цю можливість.

— Як би Ви охарактеризували поточний стан торговельно-економічних відносин Словенії й України? Як війна вплинула насамперед на двосторонню торгівлю та які кроки роблять обидві держави, щоб підтримувати економічну співпрацю після трьох років із початку вторгнення?

— До війни наша торговельно-економічна співпраця завжди була хорошою. Звісно, голова будь-якої дипломатичної місії та

будь-який дипломат загалом завжди хоче досягнути більшого; і ми постійно шукаємо для цього нові можливості.

Протягом першого року від початку повномасштабної агресії торгівля зазнавала незначного негативного впливу: був помірний спад. Однак і словенські, й українські компанії відреагували вкрай швидко. Представництва деяких словенських компаній навіть безперервно продовжували свою роботу в Україні весь цей час. Станом на 2023 рік обсяги торгівлі повернулися до довоєнного рівня, що стало дуже хорошим знаком.

Ми підтримуємо особливо тісну співпрацю у сфері фармацевтики. Крім того, на згадку заслуговує торгівля сировиною, ІТ-послугами та сільськогосподарськими товарами, які експортує Україна. Словенія ж представлена на українських ринках електричним обладнанням та хімічними засобами.

Нині, через безпекову ситуацію, відбувається менше візитів до України. Усі зважують, чи можна все зробити онлайн, чи все ж необхідно приїжджати сюди. Але ми вже маємо деякі нові ініціативи. Сподіваюся, коли в Україні буде досягнуто миру, ми зможемо посилити нашу економічну співпрацю, а надто через участь у процесі відновлення Україні.

— Словенію було обрано непостійним членом Ради Безпеки ООН на 2024–2025 роки. Що Словенія робить зі свого місця в Раді Безпеки для внеску в міжнародну безпеку? Якими є основні пріоритети Вашої країни на цей період?

— Я можу сказати, що ми дуже серйозно поставилися до цієї можливості. Процес підготовки, як під час виборчої кампанії, так і після, був дуже інтенсивний, і ми надавали йому багато уваги. Наш Міністр закордонних справ був дуже активний і здійснив багато візитів до різних частин світу саме у зв'язку з нашим членством в Раді Безпеки. Ми намагаємося бути діяльним, чесним і відкритим членом Ради Безпеки.

Наші пріоритети охоплюють надання особливої уваги Україні, Західним Балканам, а також Близькому Сходу з огляду на війну в Газі та не тільки. Однак усім відомо, що ситуація навколо питання України в Раді Безпеки є складною, адже Російська Федерація є її постійним членом.

Якщо говорити про тематичні пріоритети Словенії, вони вже інтегровані в нашу зовнішню політику та схожі на пріоритети самої Ради Безпеки. Головний із них — це захист цивільного

населення під час збройних конфліктів. Цьому питанню ми надавали багато уваги ще до того, як нас обрали до Ради Безпеки. Ще один пріоритет — це сприяння повноцінній, рівноправній і вагомій участі жінок у розв'язанні проблем миру й безпеки. І, звісно ж, ми також зосереджуємося на всіх «зелених» темах, зокрема питаннях клімату й води.

— Навесні 2024 року урядові вебсайти Словенії зазнали кібератак із боку проросійської хакерської групи після того, як Словенія приєдналася до чеської ініціативи з постачання артилерійських снарядів для України. Як Словенія та Україна можуть співпрацювати у сфері кібербезпеки, боротьби з дезінформацією та зміцнення обороноздатності в умовах гібридної війни в цифровому просторі?

— До прибуття в Україну я працювала в ЄС і Брюсселі в той час, коли кібербезпеку вже вважали пріоритетом, принаймні в дискусіях. Утім, я думаю, що ми все ж не надавали достатньо уваги цьому питанню. Для всіх нас очевидно, наскільки ми вразливі та як необхідно посилити кібербезпеку.

Я не можу детально говорити про цю співпрацю, адже це дуже чутлива тема. Однак можу точно сказати, що ми вже взаємодіємо з Україною, зокрема й щодо безпекових питань і кіберзахисту. На нашу думку, Україна здатна поділитися з нами передовим досвідом, адже мала справу з набагато масштабнішими кібератаками. Водночас Словенія має власний підхід, і ми могли б порівняти наші підходи та навчитися чогось нового. Між нами вже розвивається така співпраця.

— З найперших днів повномасштабного вторгнення університети всієї Європи, зокрема й Словенії, демонстрували сильну солідарність з Україною як символічними жестами, так і практичною співпрацею. Ваша Високоповажносте, яку роль відіграє академічна та наукова взаємодія в поглибленні двосторонніх зв'язків і які приклади словенсько-українських партнерств Ви вважаєте найбільш вагомими в цьому контексті?

— Університети часто знаходять шляхи співпраці й нерідко навіть дивують посольства, адже ми не завжди знаємо про всю взаємодію між ними. Але ми точно знаємо, що вони дуже ефективні в цьому. Я вважаю, що співпраця між університетами та студентами дуже важлива. Іноді вони виконують додаткову роботу на основі наших програм із гуманітарної допомоги

та сприяння розвитку, і ця тенденція збереглася навіть під час повномасштабного вторгнення. Наприклад, проєкт в Ізмаїлі передбачав візит до нашого університету, унаслідок якого між університетами Ізмаїла та Любляни була встановлена співпраця. До того вже було таке партнерство з Мариборським університетом.

Одна з причин, чому необхідно розвивати такі проєкти співпраці, — це те, що зараз словенські студенти мають менше можливостей потрапити в Україну. Важливо, що в Україні є два університети, де можна вивчати словенську: у Києві та Львові. Взаємне вивчення мов наших народів є надважливим для поліпшення взаєморозуміння та сприяння спільному процвітанню. Радію роботі українського Посольства у Словенії, адже Люблянський університет вирішив із початком нового академічного року у вересні 2025-го відкрити відділення україністики. Тож Словенія поповнить лави держав, де студенти матимуть змогу вивчати українську.

Українці, яким наша країна в перші ж дні війни надала статус тимчасового захисту, нині також сприяють зростанню міжкультурних обмінів і заохочують обидва народи дізнаватися більше про культури й мови одне одного.

Крім того, співпраця між університетами важлива ще й тому, що вона зазвичай сприяє перекладу праць словенських авторів українською мовою та навпаки. Так ми можемо читати найважливішу й найвідомішу словенську та українську літературу нашими рідними мовами. Це ще один приклад взаємодії, що плекає зв'язок між народами Словенії та України.

У травні 2024 року я була рада зустрітися зі студентами та провести невелику лекцію про ЄС в Ізмаїльському університеті. У квітні 2025-го співробітники ГДІП організували схожий захід і запросили мене до участі. Я вважаю, що можливості зустрітися з молодими людьми, поспілкуватися з ними та дізнатися про їхні погляди й досвід — це завжди добре. Я неодмінно інформую університети, коли планую поїздку до якогось міста, повідомляючи, що можу прийти на таку зустріч, якщо є бажання її організувати. Це особливо важливо для студентів, котрі вивчають теми, пов'язані з Європою, та міжнародні відносини загалом. Можливо, з теорії вони знають більше, ніж я, але я можу багато чого їм розповісти з моєї багаторічної практики.

— Публічна дипломатія відіграє дуже важливу роль у сприянні взаєморозумінню між країнами. Поділіться, будь ласка, своїм поглядом на те, як Словенія та Україна можуть поліпшити культурні обміни наступними роками?

— Одне можна сказати напевно: впродовж усього повномасштабного вторгнення словенці приїжджали в Україну і деякі з них писали про свій досвід, а також перекладали українську літературу. У Словенії проводять різноманітні виставки, пов'язані з Україною, і я стежу за такими заходами, адже вони важливі. На мою думку, нам варто популяризувати виставки стінопису, адже в Україні чудово розвинене мистецтво настінного живопису. Я знаю про принаймні дві такі виставки у Словенії: у Храстніку та моєму рідному місті Мариборі. А ще я сподіваюся, що ми зможемо надіслати деякі фільми на один із кінофестивалів, і також хотіла б, щоби ми розглянули можливість провести виставку, в межах якої митці презентували б свої праці онлайн.

Утім, по правді, зараз ми надто зайняті політичними й іншими питаннями, тож культурні ініціативи часом залишаються осторонь. Проте ми обговорюємо їх під час моїх візитів до громад. Маю надію, що нині в нас є всі канали, необхідні для заохочення публічної дипломатії, тому що будь-якому послу завжди надзвичайно приємно представляти свою країну в такий спосіб і бачити, як люди реагують. А вони реагують. На мою думку, українці, а надто нині, дуже цікавляться культурою. Я бачу, що театри повні відвідувачів, так само з виставками тощо. Гадаю, тут до цього значно більший ентузіазм, ніж у моїй країні. Українці справді демонструють світу, наскільки культура важлива для них.

У вас також дуже активний Міністр культури, котрий організував зустріч міністрів культури країн ЄС в Ужгороді 1 лютого 2025 року, під час якої пролунав заклик зберігати українську культурну спадщину. Тож мовний і культурний обміни дуже важливі, і ми маємо можливість будувати принаймні невеликі плани — навіть зараз, хоча досі невідомо, коли в країні настане довготривалий мир.

— Ваше рішення вивчати українську мову — це великий вияв поваги. Що б Ви хотіли сказати як дипломатка та людина, котра особисто пізнає Україну через її мову?

— Для мене завжди було принциповим спробувати вивчити принаймні основи місцевої мови після приїзду до нової країни.

З віком братися за опанування нової мови не завжди легко, але коли я прибула до України, то сказала собі: хоча в мене так багато обов'язків і так мало часу, я мушу бодай спробувати.

Я не почала вчити мову відразу ж, бо перші місяці моєї діяльності тут були надзвичайно інтенсивні. Коли ж взялася за її вивчення, то виявила, що українська — це дуже гарна мова. Я не хочу цими словами показати неповагу до жодної мови, але українська — це не найважча мова, з якою я мала справу. Іноді помічаю зв'язки між словами, що колись існували у словенській мові, та тими, що є в українській. Певно, слов'янам легше вивчати інші слов'янські мови. Хоча я ще не дуже добре знаю українську, але доволі багато розумію. Я вже зрідка слухаю переклад і натомість безпосередньо слухаю людей, які говорять українською.

Мені поки що складно говорити українською, але українці завжди сприймають мої спроби з величезною підтримкою. Вашу країну так довго змушували розмовляти чужою мовою, що, гадаю, навіть іноземцям важливо показувати: ні, саме українська мова пов'язана з вашою ідентичністю та життєво важлива для вашого майбутнього.

Мені подобається відвідувати заняття. Завдяки ГДІП у мене чудова викладачка. Я найбільше ціную те, що ми з нею не лише виконуємо граматичні та інші вправи, а й занурюємося в культуру. Я можу сказати викладачці, що, наприклад, цікавлюся Тарасом Шевченком, і тоді ми почитаємо його вірші. Коли я розповіла їй, що мені подобається «Червона рута», ми прочитали інформацію про пісню та значення її слів. Так само було з композицією «Ой у лузі червона калина» та Державним Гімном. Тож завдяки курсам української мови я потроху дізнаюся більше про українську історію та відомі українські пісні.

Задоволення від цього отримують обидві сторони. Я рада, що можу спілкуватися з українцями їхньою мовою, і вони теж радіють, що я це роблю. Тому я вважаю, що всім, хто сюди приїжджає, варто спробувати вивчити мову. Не думаю, що коли-небудь досягну дуже високого рівня, але в цьому і немає потреби. Важливо лише розуміти людей і могти з ними розмовляти. Коли я повертаюся до місць, які відвідувала на початку своєї каденції, усі кажуть мені, що я вже значно краще говорю українською. Це мене підбадьорює, і завдяки цьому спілкуватися з людьми стає ще легше.

Я ходила на заняття з російської мови, коли вперше була в Україні у 2009–2010 роках. Тоді я не досягнула високого рівня, але тепер мені часто потрібно свідомо розрізняти деякі російські й українські слова. А ще я помічаю, що люди часто змішують ці дві мови, тому іноді я не впевнена, якою мовою говорить мій співрозмовник. Часом доволі важко з цим розібратися. Але маю зазначити, що та пропаганда, згідно з якою тут нібито заборонено говорити російською або що люди гніваються, коли чують російські слова, — це все неправда. Люди всього лиш раді чути українську, навіть якщо ви трохи змішуєте її з іншою мовою. Я знаю польську, тож іноді вона переплітається з моєю українською, але нікого це не турбує. Мене розуміють — і нам обом радісно.

Також хочу розповісти про те, як мені подобаються два прості українські слова: «коли» й «ніколи». Словенською ніхто не каже «koli», щоб спитати «коли», тож, коли я дізналась про це слово, мені було важко його запам'ятати. Але потім я довідалася, що ви додаєте до слова «коли» заперечний префікс «ні-» й утворюєте слово «ніколи». У Словенії ми кажемо так само: «nikoli». Я не знала, звідки в нас це слово, бо словенський відповідник слова «коли» — це «kdaj», але ми не кажемо «nikdaj». Тож тоді я зрозуміла, що словенське слово «nikoli» походить від того самого старослов'янського кореня, що й українське «коли». Словенці зазвичай не знають, чому це слово є в нашій мові, тоді як в українській це очевидно.

Дата інтерв'ю: 12 травня 2025 року

Mateja Prevolšek,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of the Republic of Slovenia to Ukraine

SLOVENIA AND UKRAINE: local development assistance and intercultural solidarity

— Slovenia is a steadfast and close European partner of Ukraine, and we are delighted to have our relations at such an excellent level. In July 2024, President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy and Prime Minister of Slovenia Robert Golob signed a bilateral security cooperation agreement, enhancing Slovenia's ongoing support in military and humanitarian areas. Your Excellency, what is the agreement's impact on the relations between Slovenia and Ukraine?

— I would like to highlight that I see this security agreement as one of the normal steps that define our good relationship. We were among the first to condemn the full-scale Russian war of aggression against Ukraine in February 2022. Since then, Slovenia has tried to help as much as it can in the fields of military assistance and security, as well as humanitarian aid, development cooperation, and political support.

There are already a few visible results of implementing the agreement you mentioned. Those may be small steps, but our countries have exchanged working groups based on this agreement. Currently, the focus is mainly on the security and military spheres, but I do hope other areas will also follow. I think it provides a very good foundation that reflects our excellent relations and pushes us to pursue all possible ways to extend cooperation.

— Slovenia's approach to Ukraine's recovery emphasises support for local communities, including through initiatives led by the Centre for European Perspective — a Slovenian governmental organisation. In addition to infrastructure recovery, Slovenia supports social and humanitarian initiatives, such as an environmental youth project, psychological rehabilitation for Ukrainian women, etc. You have visited several

Ukrainian regions to understand the needs on the ground. Which reconstruction and rehabilitation projects or areas would you highlight as Slovenia's priority areas?

— As an Ambassador, I cannot remain only in Kyiv. I think it is very important to get a sense of what is going on across the country and stay in touch with it. I do not travel to the areas our security team's threat assessments mark as the most dangerous, but there are definitely areas we travel to that are more high-risk than Kyiv.

However, we live in Ukraine alongside the Ukrainian people. Many locals remain very close to the frontline — they are the most vulnerable and in greatest need. I believe it is important to pay attention to them. With this in mind, I have visited many regions, albeit not all of them yet, due to the many other responsibilities and events, including numerous visits.

I have visited the Kharkiv and Khmelnytskyi regions as part of our development and humanitarian aid. I have also been to the Odesa region — specifically to Izmail — three times because another project we are implementing covers the Odesa and Kherson regions. I have also visited Zhytomyr and Lviv a few times. Although unrelated to our aid, I also visited Zakarpattia to attend several meetings. Recently, I visited the Dnipro region.

Slovenia currently focuses more on humanitarian and development help, especially helping children, providing psychosocial support, rehabilitating war veterans, and demining. Several of our projects were launched before the war. The invasion put those on a brief pause, but some of them have since been completed, and we are now looking at the possibility of upscaling or continuing them. One of these projects is in Zhytomyr, and another is in Lviv.

In the beginning, our Prime Minister prioritised the Kharkiv region for our humanitarian and development projects. However, given the difficult situation in Kharkiv, our focus has narrowed to providing humanitarian assistance. For the child protection and social policy project, we selected the Khmelnytskyi region. The project we launched there involves the construction of a house for large foster families. We hope this is just the first of several we will develop over the next two years. The project in Izmail was decided prior to this renewed focus on Kharkiv and Khmelnytskyi. Still, due to its success and significant support from local NGOs, we decided to continue with it.

Зустріч з представниками Дніпропетровської ОВА. 2 квітня 2025 року
Meeting with representatives of the Dnipropetrovsk Regional Military Administration, 2 April 2025

Візит на екологічний дослідницький пункт у Національному природному парку «Слобожанський» у Харківській області, яку створила ГО «Green Art Tour» за підтримки Міністерства закордонних та європейських справ Словенії
Visit to the ecological research station in the Slobozhanskyi National Nature Park in the Kharkiv region, which was established by the Green Art Tour NGO with the support of the MFEA of Slovenia

Візит до ресурсно-відновлювального центру «Надія» для дітей і молоді з інвалідністю на Житомирщині, реконструкцію якого співфінансувало Міністерство закордонних та європейських справ Словенії та реалізували завдяки допомозі організації «Slovenska karitas» і місії «Карітас-Спес Україна». 15 травня 2025 року

Visit to the Nadiia Recreation Centre for children and youth with disabilities, located in the Zhytomyr region, the reconstruction of which was co-financed by Ministry of Foreign and European Affairs and implemented with the help of Slovenska karitas and Caritas-Spes Ukraine, 15 May 2025

Візит до міста Ізмаїл у межах проєкту «Турбота про психічне здоров'я та психосоціальна допомога дітям та їхнім сім'ям» і зустріч з мером Андрієм Абрамченком, представниками місцевої влади та волонтерами. 11 вересня 2024 року

Visit to the city of Izmail as part of the project titled Mental Health Care and Psychosocial Support to Children and Their Families and meeting with the mayor, Mr Andrii Abramchenko, as well as representatives of local authorities and volunteers, 11 September 2024

Therefore, we are focusing more on initiatives outside of Kyiv. Slovenia, being a smaller country compared to Ukraine, believes it can make a big difference in certain local communities, even with smaller projects, particularly in areas where help is otherwise scarce or entirely absent.

I would also like to inform you that, around two or three years ago, our Directorate for Development Cooperation and Humanitarian Aid decided to allocate some money directly to embassies, enabling us to implement small projects. These are small grants, but they go directly to local communities. In 2024, two of our proposed projects were approved. I am very pleased that four of our five propositions received approval this year, and we are now upgrading our projects.

I have also already visited Krasnokutsk, Kharkiv region, where we are now in the third year of our projects, and in 2025, I plan to visit the communities where new Embassy-led projects will be implemented.

It is very important that our project, which is implemented through the Centre for European Perspective, is part of the U-LEAD initiative. U-LEAD is a project initially launched by Germany, but by now, more countries have joined, and we were among the first to do so. It focuses on providing support and implementing various types of projects within local communities. This is particularly important for Ukraine, as the project began before the war. In Slovenia's case, we try to connect communities — Slovenian communities share their experience of how to, for instance, access European funds during the enlargement process, and how to prepare projects in a way that makes them eligible for funding. Many procedures are involved — not just bureaucracy, but also the know-how necessary to navigate these systems.

In our case, there is such a great friendship between some of the towns. I can mention Drohobych and our town Hrastnik, or Bucha and Kočevje, and others, such as Novovolynsk with Kranj. When the war started, these local communities were the first to send humanitarian aid to Ukraine — trucks with supplies. They became an example for everyone else not to be afraid. This has even been referenced later in the development of this project, and our cooperation between local communities is now cited as an example of good practice across the EU for how to provide effective support.

Зустріч із представниками Перещепинської громади на Дніпропетровщині, яка співпрацює зі словенським муніципалітетом Ідрія
Meeting with representatives of Pereshchepyne community in the Dnipro region, which cooperates with Slovenian municipality of Idrija

I can tell you that I really admire Ukrainians. In every town I have visited — and perhaps this is even more visible outside the capital city, which naturally has a different rhythm of life — people live side by side with the Ukrainian Armed Forces. I witnessed volunteers in many towns preparing camouflage nets, preparing packages, children sending their drawings as tokens of support, and people collecting food and all sorts of things. Everybody is living with the people who are fighting for Ukraine and for a just peace. For me, it is really such an experience that cannot be fully understood if you do not go and connect with the people. They are always so grateful and offer such warm hospitality. I have visited many small towns where people told me, 'No one has ever come to us, but now you have'. This gives me real joy — the opportunity to speak with them, to see how much they support the fight against this unjust aggression, and how strong this resilience among people is. I am really grateful for this opportunity.

— How would you characterise the current state of economic and trade relations between Slovenia and Ukraine? What have been the main impacts of the war on bilateral trade, and what steps are both countries taking to maintain stable economic cooperation after these three years?

— Our economic and trade cooperation had always been good before the war. Of course, as with every head of mission, or any diplomat in general, there is always the wish to do more. You are constantly looking for new opportunities.

Trade cooperation was slightly affected during the first year after the full-scale aggression, with a moderate decrease in trade. However, the companies in both countries picked up on that very fast. Some Slovenian companies have kept their representative offices open here throughout, and by 2023, trade volumes had already returned to pre-war levels. That is very good news.

We have especially good cooperation in the pharmaceutical sector. In addition, there is notable cooperation in raw materials, IT services, and agricultural goods — Ukrainian exports — while Slovenia sells or is represented here with electrical machinery and some chemical products.

There may be fewer visits to Ukraine now because of the security situation. Everyone weighs whether things can be done online or if travel is truly necessary. But we already have some new initiatives. I hope that after peace is reached in Ukraine, we can boost our economic cooperation, especially by being involved in the recovery of Ukraine.

— Slovenia was elected as a non-permanent member of the UN Security Council for the 2024–25 term. How does Slovenia leverage its Security Council seat to contribute to international security? And what are your country's key priorities during this time?

— I can say that we have taken this opportunity very seriously. The preparations, both during the election campaign and afterwards, were quite intense, and we paid much attention to that. Our Foreign Minister, for example, is very busy, having travelled to different parts of the world in connection with our seat in the Security Council. We are trying to be an active, open, and transparent member of the Security Council.

As part of our priorities, we give special attention to Ukraine and the Western Balkans, as well as to the Middle East, given the outbreak of war in Gaza. However, everybody knows that the situation with Ukraine in the Security Council is very difficult because the Russian Federation is a permanent member.

If we talk about Slovenia's thematic priorities, these are already incorporated in our foreign policy priorities and are also similar in the Security Council. Chief among them is the protection of civilians in armed conflict, an area we paid close attention to even before becoming a member. Another priority is women's full, equal, and meaningful participation in matters of peace and security. And, of course, all the green themes like climate and water.

— In spring 2024, Slovenian government websites suffered cyberattacks by a pro-russian hacker group after Slovenia joined a Czech-led initiative to supply artillery ammunition to Ukraine. How can Slovenia and Ukraine cooperate on cybersecurity, combat disinformation, and strengthen defence against hybrid warfare in the digital domain?

— Before I came to Ukraine, I worked in the EU and Brussels at a time when cybersecurity was already a priority, at least during discussions. Still, I think that we didn't give this subject enough attention. We can all see how vulnerable we are and must strengthen this security.

I cannot go into all the details about the cooperation because this topic is very sensitive. Still, I can tell you that we have already established cooperation with Ukraine, including on security issues and cyber defence. We think Ukraine can share some excellent practices with us because it has been dealing with cyberattacks on a much larger scale. At the same time, Slovenia has its own different approach, and maybe we can share and compare our ways to learn from and teach each other. I can confirm that such cooperation is already underway.

— Since the early days of the full-scale invasion, universities across Europe — including Slovenia — extended strong gestures of solidarity with Ukraine through symbolic and practical cooperation. Your Excellency, how do you see the role of academic and scientific collaboration in deepening bilateral ties, and are there examples of Slovenian-Ukrainian partnerships that you find particularly meaningful?

— Universities often find ways to cooperate with one another and sometimes even surprise embassies because we are not always aware of all the ongoing interactions. However, we do know that they are very active in this way. I think that university and student cooperation is very important. Sometimes, they start doing extra work based on our humanitarian and development programmes, and this has remained true even during the full-scale invasion. For example, our project in Izmail also involved a visit to our university, leading to the University of Izmail establishing cooperation with the University of Ljubljana. Before that, there was already an existing partnership with the University of Maribor.

One reason developing collaboration projects like this is necessary is that currently, there are fewer opportunities to bring Slovenian students to Ukraine. I also find it important that Ukraine maintains two possibilities for studying the Slovenian language — one in Kyiv and the other in Lviv — because it's vital that we also study our languages if we want to know each other and help each other prosper. I am delighted with the

work of the Ukrainian Embassy in Ljubljana; the University of Ljubljana has decided that, with the next academic year, which starts in September 2025, they are going to open the Ukrainian lectorate, so Slovenia will become one of the countries where university students can study the Ukrainian language.

Ukrainians, to whom our country offered temporary protection in the first few days of the war, are now stimulating more intercultural exchanges and encouraging our people to get to know each other's cultures and languages as well.

In addition, inter-university cooperation is also important because it usually inspires the translation of Slovenian authors to Ukrainian and vice versa, so that we can read our countries' most important and famous literature in our languages. It's another example of something that nurtures the connection between the people of Slovenia and Ukraine.

In May 2024, I gave a small lecture at Izmail University about the EU meeting students, and it was my great pleasure. In April 2025, the GDIP organised and invited me to a similar event as well. I think it's always good to meet young people, talk to them, and learn their views and experiences. I always inform the universities of my plans to visit their towns and that I can talk to their students if they wish to organise a meeting. It's especially important for the students studying European affairs or international relations; theoretically, they may know more than I, but I can tell them a lot from the experience I gained over my long years of practice.

— Public diplomacy plays a crucial role in fostering mutual understanding between nations. Could you share your perspective on how Slovenia and Ukraine can enhance cultural exchanges in the coming years?

— One thing is for sure: even now, during the full-scale aggression, there are Slovenians who come to Ukraine and travel around the country, who end up writing books about this experience, as well as translating literature. There are different kinds of Ukrainian exhibitions in Slovenia, and I follow many of these activities because they are important. One of the things that I think we should do is promote the exhibitions of murals because Ukraine has great wall painting art. I know of at least two such exhibitions in Slovenia: one in Hrastnik and another in my town, Maribor. I also hope we will send some films to one of the film festivals, and I would like us to consider organising an exhibition where artists could give online presentations.

Honestly, however, we are so busy with so many political and other duties that cultural efforts sometimes suffer a little. Nevertheless, we also

discuss these matters with the communities that I visit. Hopefully, we now have all the channels necessary to encourage more public diplomacy, because it's always a great joy for any ambassador to present their country in such ways and see people's response. And they do respond. I think that the people in Ukraine, especially at the moment, pay such great attention to the culture. I can see that theatres are full, the exhibitions are full, etc. I see even more enthusiasm for such things than in my country; Ukrainians really show the world how important culture is to them.

At the same time, you have a very active Minister of Culture who also organised a meeting of the EU cultural ministers in Uzhhorod, on 1 February 2025, with the plea to help preserve the Ukrainian cultural heritage. Language and culture exchange are really important, so there is much opportunity for us to make at least small plans, even now, when we still don't know when we will have lasting peace in this country.

— Your decision to learn Ukrainian is a powerful gesture of respect. What message would you like to convey personally, as a diplomat and someone actively discovering Ukraine through its language?

— I always followed the principle that whenever I come to a new country, I try to learn at least the basics of the language. It's not always easy to start learning a new language the older you get, but when I came to Ukraine, I told myself that even though I had so many responsibilities and so little time, I still had to make an effort.

I didn't start learning immediately because the first few months since my appointment were incredibly intense, but then I started and found Ukrainian to be a beautiful language. And I don't mean to disrespect any language, but I've found some other languages more difficult than Ukrainian. Sometimes, I can relate to some of the words that existed in the old Slovenian, which are still used in Ukrainian. It may be a bit easier for Slavic people to study it, as even though I don't know it well yet, I can understand quite a lot. I usually don't listen to translations anymore — I listen to people directly when they speak Ukrainian.

It's still difficult for me to speak it, yet I can see such appreciation from the Ukrainian people whenever I do. I think that your country was under the pressure of speaking a language other than Ukrainian for such a long time, that this is also important as a foreigner to show that, no, your language is the one that is connected with your identity, and is vital for your future.

I enjoy taking lessons. Thanks to the GDIP, I got an excellent teacher. What I appreciate the most is that we not only do grammar exercises

and some lessons, but also engage with the culture. If I tell my teacher I'm interested, for example, in Taras Shevchenko, we can read some of his poems. When I told her that I liked 'Chervona ruta', we read about the song and the meaning of the lyrics — the same with 'Oi u luzi chervona kalyna' and the national anthem. So, through taking Ukrainian lessons, I learn more about Ukrainian history little by little, and discover some famous Ukrainian songs.

Satisfaction from this goes both ways. I'm glad to be able to speak Ukrainian to people, and they are also happy that I do that. So, I think that everybody who comes here should try it. I don't think I will ever be an expert at Ukrainian, but there is no need. It's just important to understand and communicate with people. When I return to places I visited at the beginning of my mandate, everybody tells me, 'Oh, now you are much better,' so this is also encouragement for me, making it easier to communicate with the people.

I was taking Russian lessons when I was first in Ukraine, in 2009–10. I didn't become good at that language, but sometimes I have to think about distinguishing between some Russian and Ukrainian words. Also, many people often mix the two languages, so sometimes, I'm not sure which language they speak, and it can get confusing. But what I have to say is that the propaganda about how no one is allowed to speak the Russian language here and how everybody is angry if you use the Russian words is untrue. It's just that the people are happy if you speak Ukrainian, even if you mix it up with another language. I know Polish, so sometimes I also mix between Polish and Ukrainian, but nobody cares. If they understand me, we will both be happy.

I would like to share my appreciation of two very simple Ukrainian words: *koly* and *nikoly*. In the Slovenian language, we don't say *koli*, as we have a completely different word used to ask 'when?', and when I first learned *koly*, I couldn't remember it. But then I learned that when you want to say 'never' in Ukrainian, you negate the *koly*, and it turns into *nikoly*. In Slovenia, we say exactly the same thing: *nikoli*. I never knew where we got this word from because our word for 'when' is *kdaj*, even though we don't say *nikdaj* to say 'never'. So, Slovenian *nikoli* came from the same old Slavic root as Ukrainian *koly*, and Slovenian people don't normally know the reason that word exists, even though it's obvious in the Ukrainian language.

Interview dated 12 May 2025

Sveti Stefan, Budva

Борянка Симічевич,
Надзвичайна та Повноважна Амбасадорка
Чорногорії в Україні

УКРАЇНА — ЧОРНОГОРІЯ: відносини, що виходять за межі формальної дипломатії

Мені випала честь і велика життєва відповідальність обійняти посаду Амбасадорки Чорногорії в Україні — країні, з якою нас поєднує щира дружба, взаємоповага й однакові цінності. Від самого початку мого перебування на посаді я усвідомлюю, що працювати в нинішніх обставинах — це не лише представляти мою державу, а й розділяти долю народу, який переживає одну з найважчих сторінок своєї сучасної історії.

Сьогодні, перебуваючи щодня в Україні, я разом із її громадянами стаю свідком невимовних випробувань, свідком реальності, що часто виходить за межі слів, і водночас — свідком щоденних прикладів людської стійкості та величі. У кожній розмові відчувається сила народу, який, попри біль, обирає гідність, який у боротьбі з численними викликами щодня захищає свої основні цінності: свободу, незалежність, мир і право на життя у власній країні.

І в цій боротьбі я не можу не відчувати особистої відповідальності та глибокого емоційного зв'язку. Це реальність, яку я розділяю зі своїми українськими колегами, друзями, з родинами, що змушені були залишити свої домівки, з молоддю, яка й далі мріє про ліпше завтра. Тут, в Україні, я щодня бачу не лише трагедію, а й відвагу, людське тепло та солідарність. І це формує мене не лише як дипломатку, а й як людину.

Пам'ятник Петару II Петровичу Нєгошу в Києві
The monument to Petar II Petrović-Njegoš in Kyiv

Особливе відчуття — представляти Чорногорію, маленьку країну з великим серцем, у державі, яка бореться не лише за себе, а й за принципи, що належать усьому людству. Ця боротьба не лише українська. Це спільна боротьба всіх нас, хто вірить у порядок, заснований на справедливості та праві. Чорногорія це знає і довела свою позицію чітким, рішучим і послідовним ставленням від самого початку російської агресії. Ми стали на бік України, на бік правди і справедливості.

Відносини Чорногорії та України мають не лише сучасний політичний вимір. Вони глибоко вкорінені у спільній історії, духовній близькості та культурі. Наші країни поєднує слов'янська культурно-цивілізаційна спадщина, що поступово сформувала ідентичності наших народів, їхню стійкість, гордість і віру у власний шлях. Символами цієї духовної й історичної близькості є дві видатні постаті нашого культурного минулого — чорногорський владика і поет Петар II Петрович Нєгош та український поет і національний символ Тарас Шевченко. Два сучасники, народжені в одному столітті, залишили невитравний слід в історіях своїх народів і їхньому самоусвідомленні. Їхні слова, думки та справи виходять за межі мови і простору, втілюючись в ідеї свободи, опору несправедливості, сили духу й важливості збереження національної ідентичності. Їхня літературна спадщина й сьогодні звучить як універсальні послання про захист людяності, справедливості та правди навіть у найсуворіші часи. Наші національні генії, кожен по-своєму, навчили нас зберігати гідність і вірити в силу народу. І сьогодні, коли Україна захищає свою незалежність і право на вільне життя, ці послання набувають нового змісту.

На цих засадах побудовано й сучасні двосторонні відносини, які після відновлення незалежності обох країн — України 1991 року, Чорногорії 2006 року — набули повноцінної інституційної форми. З моменту встановлення дипломатичних відносин ми спостерігаємо активізацію політичного діалогу, розвиток договірно-правової бази, а також конкретні форми співпраці в галузях економіки, туризму, транспорту, освіти, науки й культури. Особливо надихає те, що наша взаємодія не обмежується міждержавним рівнем, а поглиблюється через зв'язки та взаєморозуміння на місцевому рівні. Угоди про співпрацю та побратимство таких міст, як Київ і Подгориця, Харків і Цетинє, свідчать про реальний зв'язок наших народів. Окремо варто згадати місто Цетинє, колишню чорногорську столицю, та його мешканців, які через мирні марші солідарності та інші гуманітарні ініціативи гучно й показово заявили про свою підтримку України. У зміцненні зв'язків між нашими народами та містами почесні консули Чорногорії відіграють незамінну роль. Їхня відданість і щира прихильність є прикладом дипломатії, що базується на взаємній повазі, довірі та дружбі. Наша країна щиро вдячна їм за все, що вони роблять, будучи не лише представниками, а й мостами, що з'єднують людей і культури.

Пам'ятник Тарасу Шевченку в Подгориці
The monument to Taras Shevchenko in Podgorica

На всіх міжнародних форумах у межах Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, Організації з безпеки та співробітництва в Європі, платформ ЄС тощо Чорногорія послідовно й чітко підтримує Україну своїм голосом. Це голос за справедливість, міжнародне право та мир. Чорногорія однією з перших засудила російське вторгнення і постійно голосувала за резолюції, що підтверджують суверенітет і територіальну цілісність України. Водночас наша держава надала підтримку на політичному, військовому, безпековому та гуманітарному

рівнях. І, що, можливо, найважливіше, — продемонструвала людську солідарність, відчинивши свої двері українським громадянам і надавши їм притулок та безпеку. Завдяки традиційному чорногорському духу гостинності та солідарності, українці в Чорногорії знайшли другий дім, простір безпеки та дружби.

Чорногорія рішуче підтримує європейське майбутнє України і твердо переконана, що Україні належить місце в колі вільних і демократичних європейських держав. Початок переговорів про вступ до Європейського Союзу — важливий крок у цьому напрямку, що підтверджує стратегічний вибір України. Як країна, що досягнула найбільшого прогресу на шляху до ЄС і прагне стати його наступним членом до 2028 року, Чорногорія готова поділитися досвідом і надати всебічну підтримку Україні на її європейському курсі.

Європейський поступ України нерозривно пов'язаний із її євроатлантичними прагненнями. Чорногорія вважає, що Україна перебуває на незворотному шляху до членства в НАТО, і висловлює надію, що умови для формалізації цього процесу будуть створені найближчим часом. Україна щодня підтверджує свою відданість спільним цінностям Альянсу не лише політичним вибором, а й неймовірною хоробрістю й жертвою, яку вона приносить на захист цих цінностей. Тож Чорногорія й надалі рішуче підтримуватиме зусилля України на міжнародній арені.

У дусі дружби, взаємоповаги і спільних цінностей Чорногорія та Україна продовжують відкривати нові сторінки у своїх відносинах. На нас очікують нові угоди, ініціативи та конкретні напрями співпраці, які засвідчують прагнення обох сторін поглиблювати партнерство в усіх галузях — від політичного діалогу та економіки до освіти, культури й міжлюдських контактів. Особливо нас надихає щирий обопільний інтерес до посилення нашої співпраці. Така відданість ще раз підтверджує, що взаємини між нашими державами виходять за межі формальної дипломатії. Ми переконані, що такі відносини — це жива, динамічна й міцна взаємодія не лише між країнами, а й між людьми, установами та ідеями. І надалі ми розбудовуватимемо стійке, довготривале та змістовне партнерство, засноване на цих засадах і спільному баченні майбутнього.

Як Амбасадорка Чорногорії в Україні, я відчуваю особливу відповідальність і велику честь працювати над зміцненням цих зв'язків. Разом з українськими партнерами я й надалі шукатиму й розвиватиму нові форми співпраці, вірячи, що прийдешні роки засвідчать ще глибше зміцнення зв'язків не лише між нашими державами, а й між нашими народами. Наше спільне майбутнє має бути сповнене миру, стабільності та процвітання. Я переконана, що й наступні покоління будуватимуть мости порозуміння, співпраці й дружби, які єднатимуть нас як на державному, так і на людському рівнях у дусі миру, солідарності та спільного європейського майбутнього.

Хай це дружнє партнерство живе не лише як відлуння минулого, а й як основа для світлого та гідного спільного майбутнього.

Borjanka Simićević,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
of Montenegro to Ukraine

UKRAINE–MONTENEGRO: a relationship that transcends formal diplomacy

It is my privilege and great responsibility to be the Ambassador of Montenegro to Ukraine, a country with which we share genuine friendship, mutual respect, and identical values. Ever since I assumed this role, I have understood that working under the current circumstances is not just about representing my state but also about sharing the fate of the people experiencing one of the hardest pages of their contemporary history.

Every day I spend in Ukraine, I join its citizens in witnessing the indescribable challenges and the reality that often defies words; at the same time, I witness daily examples of human resilience and brilliance. In every conversation, I can feel the strength of the people who choose dignity despite the pain; in their daily struggle against the countless challenges, they keep protecting their core values: freedom, independence, peace, and the right to live in the country of their own.

Amidst this struggle, I can't help but feel personal responsibility and a deep emotional connection. I share this reality with my Ukrainian colleagues, friends, the families who have been forced to leave their homes behind, and the young people who continue dreaming about a better tomorrow. Every day I spend in Ukraine, I see not only tragedies but also courage, human warmth, and solidarity. This shapes me not only as a diplomat but also as a person.

It's a special feeling to represent Montenegro, a small country with a big heart, in a country fighting not only for its survival but also for the principles belonging to the entire humankind. This fight is not just Ukrainian. It is a struggle shared by those of us who believe in an order based on justice and law. Montenegro knows this and has proven its position via its clear, unwavering, and consistent attitude since the very

Амбасадорка Чорногорії під час вручення Вірчих грамот
Ambassador of Montenegro presenting Credentials

start of the Russian Federation's aggression. We chose Ukraine's side, and thus chose the side of truth and justice.

Montenegro's and Ukraine's relations go deeper than their modern political aspects. They are deeply rooted in shared history, spiritual closeness, and culture. Our countries are linked by Slavic cultural and civilisational heritage, which has gradually formed our people's identities, resilience, pride, and trust in their paths. The symbols of our spiritual and historical proximity are found in two historical figures from our cultural past: Montenegrin vladika and poet Petar II Petrović-Njegoš, and Ukrainian poet and national symbol Taras Shevchenko. Two contemporaries, born in the same century, who left an indelible mark on their people's history and identity. Their words, thoughts, and deeds transcend the bounds of language and space, manifesting as ideas of freedom, resistance against injustice, strength of the spirit, and the importance of safeguarding national identity. Their literary legacies still carry the universal messages of upholding humanity, justice, and truth even in the harshest times. Each in their own way, our national geniuses taught us to preserve our dignity and trust in the people's strength, and now, with Ukraine defending its independence and the right to free existence, these messages are taking on a renewed meaning.

This is the foundation upon which we have built our modern bilateral relations, which took on full-fledged institutional form after Ukraine gained independence in 1991 and Montenegro in 2006. Since the moment we established diplomatic relations, we have observed increasingly active political dialogue, development of the body of treaties and agreements, and specific forms of cooperation in the fields of economy, tourism, transport, education, science, and culture. What especially inspires me is that our cooperation is not limited to the interactions between our governments but is also deepening through ties and understanding at the local level. Cooperation agreements and city twinning — like in the case of Kyiv and Podgorica, Kharkiv and Cetinje — are a testament to our peoples' real connection. It's worth mentioning the city of Cetinje, formerly the Montenegrin capital, and its people, whose solidarity marches and other humanitarian initiatives amplified and highlighted the voice in Ukraine's support. When it comes to strengthening the ties between our peoples and cities, honorary consuls of Montenegro also play an irreplaceable role. Their dedication and genuine devotion are an example of diplomacy based on mutual respect, trust, and friendship. Our country is sincerely grateful for everything they do, serving not only as representatives but as bridges connecting people and cultures.

In all the international forums under the United Nations, the Council of Europe, the Organisation for Security and Cooperation in Europe, the EU's platforms, etc., Montenegro consistently and firmly votes to support Ukraine. It's a vote for justice, international law, and peace. Montenegro was among the first countries to condemn the Russian invasion and has always voted for resolutions that assert Ukraine's sovereignty and territorial integrity. At the same time, our country has provided Ukraine with political, military, security, and humanitarian support. Most importantly, perhaps, it has offered human solidarity, opening its doors to Ukrainian citizens and providing them with shelter and safety. Thanks to the traditional Montenegrin spirit of hospitality and solidarity, Ukrainians were able to find a second home and a space of safety and friendship in Montenegro.

Montenegro confidently supports Ukraine's European future and firmly believes that Ukraine belongs among the free and democratic European nations. The start of the negotiations to join the European Union is an important step in this direction, confirming Ukraine's strategic choice. As a country that has achieved the most progress on its

path to the EU and aims to become its next member by 2028, Montenegro is ready to share its experience and provide Ukraine with comprehensive support along its European course.

Ukraine's European path is inextricably tied to its Euro-Atlantic aspirations. Montenegro believes that Ukraine is on the path to inevitable NATO membership and expresses the hope that the conditions for formalising this process will be created soon. With every passing day, Ukraine proves its dedication to the Alliance's common values, not only by virtue of political choice but also through the unbelievable courage and sacrifices it makes to defend these values. In this context, Montenegro will also continue to provide unwavering support to Ukraine's efforts in the international arena.

In the spirit of friendship, mutual respect, and shared values, Montenegro and Ukraine continue opening new pages in their relations. Ahead of us are new agreements, initiatives, and specific areas of cooperation that indicate both sides' desire to enhance their partnership across all fields, from political dialogue and economy to education, culture, and people-to-people contacts. We are especially inspired by the genuine reciprocal interest in strengthening our cooperation. Such dedication reaffirms the fact that our states' relationship transcends formal diplomacy. We believe that such relations stand for a living, dynamic, and strong interaction between not just the states, but also between people, institutions, and ideas. Going forward, we will keep developing a firm, long-term, meaningful partnership based on these fundamentals and a shared vision of the future.

As the Ambassador of Montenegro to Ukraine, I feel as responsible as I am honoured to work on strengthening these ties. Together with our Ukrainian partners, I will continue looking for and developing new ways of cooperation, believing that the following years will see an even deeper enhancement of ties, not only between our states but between our peoples. The future we share must be full of peace, stability, and prosperity. I'm confident that the coming generations will continue to build bridges of understanding, cooperation, and friendship, which will bring us together at the levels of the state, as well as at the human level, in the spirit of peace, solidarity, and a shared European future.

May this cordial partnership live on, not only as the past's echo but also as a foundation for our bright and worthy common future.

Кароліна Ліндхольм Біллінг,
Представниця УВКБ ООН в Україні

СТІЙКІСТЬ ПОПРИ РУЙНУВАННЯ: незмінна відданість УВКБ ООН підтримці народу України

Коли я подавалася на посаду Представниці Управління Верховного комісара ООН у справах біженців в Україні, а згодом прибула в Київ 19 травня 2021 року, щоб розпочати роботу, я й гадки не мала, через що доведеться пройти впродовж наступних чотирьох років. Побачити початок повномасштабної війни в Європі. Стати свідком наймасовішого переміщення людей із часів Другої світової. Це був шок на багатьох рівнях, — але не такий, що паралізує, а такий, що спонукає діяти. Діяти зосереджено, рішуче, з почуттям мети. Саме такий шок я пережила особисто. І саме це бачила всюди навколо себе. Я бачила, як українці мобілізувалися й залучали інших, щоби допомогти тим, хто найбільше цього потребував: людям, які рятувалися з-під прямих обстрілів. Я бачила, як родини відчиняли двері власних осель для переселенців, які приїздили евакуаційними потягами до центральних і західних регіонів України, залишивши позаду домівки й усе, що мали. У містах на кшталт Дніпра та Львова волонтери приносили людям воду, домашню їжу, ковдри й гігієнічні набори. І бачила, як жінки, які втекли з охопленого вогнем Маріуполя, створювали організації переселенців, щоби підтримувати інших ВПО у таких містах, як Мукачево. Я бачила, як мої українські колеги, шоковані повномасштабним вторгненням Росії, яке змусило багатьох із них тікати та вдруге стати ВПО з 2014 року, спрямували свої емоції в гуманітарну допомогу тим, хто був у ще більшій потребі.

Я бачила, як суспільство загалом — кожен і кожна — відгукується на виклики війни з ефективністю й великою людяністю, навіть долаючи власний шок. Здавалося, вся країна об'єдналася навколо єдиної мети: вижити, вистояти, залишитися сильними та згуртованими.

Кароліна Ліндхольм Біллінг зустрічається з внутрішньо переміщеними особами в Чернігівській області, які отримують грошову допомогу від Управління (© УВКБ ООН / Ірина Тимчишин)
Karolina Lindholm Billing meets with internally displaced people in the Chernihiv region supported with cash assistance from UNHCR (©UNHCR / Iryna Tymchyshyn)

Спільна місія — вистояти, не зламатися, підтримувати одне одного — залишалася відчутною в усіх громадах і родинах, які я відвідувала впродовж цих років. Після жорстоких ворожих повітряних атак на Харків, Кривий Ріг, Одесу, Запоріжжя та Київ місцева влада, рятувальні служби, гуманітарні організації й волонтери миттєво допомагали постраждалим. А вже за кілька годин мешканці прибирали скло з розбитих вікон і закривали отвори фанерними щитами, які їм роздавали. Так починався їхній шлях до фізичного та психологічного відновлення.

Від самого початку повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року однією з головних цілей УВКБ ООН в Україні стала підтримка людей і громад у такі критичні моменти. Разом із

мережею надійних і потужних партнерських організацій ми неодноразово реагували на атаки ракетами, дронами й авіабомбами і забезпечили понад 470 000 людей доремонтними матеріалами, як-от фанерою та брезентом, для закриття пошкоджених вікон, дверей або дахів. У межах реагування в надзвичайних ситуаціях ми також надаємо речі першої потреби, першу психологічну допомогу та юридичну підтримку, щоб допомогти людям подолати травму й відновити знищені документи, що посвідчують особу чи право власності на майно.

Хоча я відчуваю гнів, коли бачу, як шок і відчай охоплюють людей, котрі втратили домівки внаслідок жахливих атак, мене глибоко вражає й надихає, як швидко родини знаходять у собі сили знову діяти: лагодити, будувати, жити далі. У цьому їм допомагають місцева влада, УВКБ ООН і наші партнери, а також громадські ініціативи.

Наша місія як УВКБ ООН — підтримувати цю силу. Допомагати людям вистояти й відновитися після війни. Давати їм інструменти, щоб повернути контроль над власним життям і майбутнім.

Одним із конкретних способів такої підтримки після початкового реагування є відновлення зруйнованих будинків і квартир. Програму з відбудови житла ми розпочали в липні 2022 року — спочатку в деокупованих і постраждалих громадах Київської області, зокрема, в Бородянці, Макарові та Ірпені, а згодом розширили її на Чернігівську й Сумську області. Відтоді ми допомогли відремонтувати понад 40 000 помешкань у 18 регіонах України. Це відновлення — не лише про дах над головою чи тепло в оселі взимку. Це також про психологічне відновлення та повернення до життя спільнот, які зруйнувала війна. Вони дають родинам змогу залишатись у своїх домівках або повертатися до них.

«Ми дуже раді, що нам полагодили будинок. Але навіть якби УВКБ ООН не допомогло, — ми б однаково повернулися додому. Просто щоб бути на своїй землі», — сказав мені 72-річний Леонід із села Кухарі на Київщині, коли я відвідала його у відремонтованому будинку, що зазнав серйозних руйнувань під час російської окупації.

Це прагнення залишитися й повернутися додому — на рідну землю — стало наскрізною темою всіх моїх зустрічей із людьми протягом останніх чотирьох років. Найяскравіше я відчула це

під час поїздок у прифронтові райони, де люди проводять більшу частину часу в підвалах через постійні обстріли. Я ніколи не забуду облич і почуттів тих, кого зустріла в Ізюмі у вересні 2022 року — за лічені дні після того, як місто звільнили українські Збройні сили. Або в Херсоні 14 листопада того самого року, менш ніж через 3 доби після звільнення міста, куди я приїхала разом із конвоєм під керівництвом ООН. Ці моменти переконали мене: присутність має значення. Людям важливо бачити, що про них не забули, що вони не самі. Тож бути поруч — у найвіддаленіших і найуразливіших районах — має залишатися пріоритетом нашої гуманітарної діяльності. Адже тільки так ми зможемо підтримати тих, хто потребує допомоги найбільше, — і не дати їм зникнути зі світового поля зору.

У цьому полягає суть мандата УВКБ ООН у сфері захисту: підтримувати тих, хто перебуває у найбільш вразливому й незахищеному становищі, забезпечуючи їм рівний доступ до прав, адміністративних, соціальних, судових та інших послуг, щоб вони могли повноцінно інтегруватись у громаду. Одним з основних способів досягнення цієї мети є надання безоплатної юридичної допомоги людям, які втратили чи залишили особисті документи, зокрема паспорти, свідоцтва про народження чи шлюб, потрібні для отримання адміністративних і соціальних послуг та подання заявки на «єВідновлення» — державну програму компенсації за пошкоджене чи зруйноване майно. Від 2022 року УВКБ ООН і партнерські неурядові організації надали понад пів мільйона юридичних консультацій людям, які втратили критично важливі документи.

Ще один напрям нашої роботи — це так зване соціальне супроводження: допомога маломобільним групам населення, зокрема літнім людям, у відвідуванні управлінь соціального захисту та інших установ, заповненні документів і поданні заявок на державну допомогу. Водночас ми забезпечували ці управління технікою, зокрема ноутбуками та сканерами, відновлювали пошкоджену соціальну інфраструктуру та підтримували навчання соціальних працівників, щоби розширити їхню спроможність надавати послуги більшій кількості людей. У межах нашої захисної роботи ми також здійснюємо психосоціальну підтримку: з 2022 року її отримали понад 310 тисяч людей, котрі постраждали від війни.

Усі ці програми, так само як і наша грошова допомога, яку з 2022 року одержали більш як 2,2 мільйона осіб на загальну суму понад 636 мільйонів доларів США, впроваджені в тісній координації з Урядом України, профільними міністерствами, обласною та місцевою владою. Це дає нам змогу доповнювати вже наявні ефективні державні системи, підтримувати національне лідерство та забезпечувати сталість.

УВКБ ООН у партнерстві з Фундацією Олени Зеленської підтримує внутрішньо переміщених дітей і великі прийомні родини в Україні (© Фундація Олени Зеленської)
UNHCR partnered with the Olena Zelenska Foundation to support internally displaced children and large foster families in Ukraine (© Olena Zelenska Foundation)

З метою посилення цього підходу з 2022 року ми підписали Меморандуми про взаєморозуміння з низкою профільних міністерств, зокрема з Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України (ліквідоване в січні 2025 року), Міністерством соціальної політики (у 2025 році перейменоване на Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності), Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України (у 2024 році перейменоване на Міністерство розвитку громад та територій України), Міністерством освіти та Міністерством національної єдності (у липні 2025 року об'єднане з Міністерством соціальної політики, сім'ї та єдності). Ми також формалізували співпрацю з Офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Фундацією Олени Зеленської та 20 обласними державними адміністраціями.

Я надзвичайно вдячна за ефективну співпрацю й довіру, яку ми відчували з боку української влади на всіх рівнях, зокрема з Міністерством закордонних справ, упродовж цих непростих і бурхливих років. Це була справжня партнерська взаємодія, що дала УВКБ ООН змогу своєчасно допомагати державі реагувати на найкритичніші потреби людей, які постраждали від війни. Це партнерство формувалося впродовж понад трьох десятиліть — із 1994 року, коли УВКБ ООН розпочало роботу в Україні, підтримуючи репатріацію кримських татар, яких було депортовано з рідної землі під час Другої світової війни. У 1990-х ми допомагали їм відновлювати життя: надавали житло, юридичну підтримку в отриманні документів про реєстрацію актів цивільного стану, а також сприяли створенню центрів з оформлення громадянства по всьому Криму.

До повномасштабного російського вторгнення 2022 року, лінія розмежування з пунктами пропуску відокремлювала підконтрольні Уряду України райони Донецької та Луганської областей від територій, що перебувають під тимчасовою російською окупацією з 2014 року. УВКБ ООН разом із партнерами підтримувало Державну прикордонну службу, Державну службу з надзвичайних ситуацій та обласну владу, сприяючи свободі пересування та поліпшенню умов для людей, які перетинали лінію розмежування, щоб возз'єднатися з рідними та отримати українські соціальні виплати (© УВКБ ООН / Олександра Литвиненко)

Before Russia's full-scale invasion in 2022, the contact line with checkpoints separated the government-controlled areas of the Donetsk and Luhansk regions from territories temporarily occupied by Russia since 2014. UNHCR, together with partners, supported the State Border Guard Service of Ukraine, the State Emergency Service, and regional authorities to facilitate freedom of movement and improve conditions for people crossing the contact line to reunify with their family members and access their Ukrainian social benefits (© UNHCR / Oleksandra Lytvynenko)

Згодом наша діяльність в Україні розширилася: ми долучилися до розбудови системи надання притулку для людей, які тікали від війн і конфліктів в інших частинах світу та зверталися за міжнародним захистом, а також підтримували формування правової бази й процедур для запобігання безгромадянству та врегулювання таких випадків. Після початку війни 2014 року ми допомагали забезпечити свободу пересування для людей, які змушені були перетинати лінію розмежування між підконтрольними Уряду України районами Донецької та Луганської областей і територіями під російським контролем.

2021 та на початку 2022 років я кілька разів відвідувала контрольні пункти в'їзду — виїзду в Новотроїцькому на Донеччині та в Станиці Луганській на Луганщині — і на власні очі бачила, наскільки важливо для роз'єднаних сімей мати змогу зустрітися й підтримувати зв'язок.

Я пишаюся тим, що з початку повномасштабного вторгнення Верховний комісар ООН у справах біженців Філіппо Ґранді здійснив шість візитів в Україну, подорожуючи автошляхами й залізницею вісьмома областями, щоб зустрітися з постраждалими від війни людьми, представниками влади та нашими партнерами, які невтомно працюють на місцях. Кожен такий візит був потужним жестом солідарності з українським народом і свідченням непохитної відданості УВКБ ООН підтримці тих, хто постраждав від війни. Ці поїздки підкреслили важливість нашої присутності на місцях і допомогли привернути увагу міжнародної спільноти як до масштабних гуманітарних потреб, так і до надзвичайної стійкості українських громад.

Я так само вдячна державам-членам і донорам, які надали нам кошти й довірили розроблення та реалізацію програм захисту, допомоги з житлом, грошової і негрошової допомоги. Це величезна відповідальність — перед постраждалими від війни людьми, місцевою владою та громадами, які розраховують на нашу ефективну участь у реагуванні, а також перед урядами країн-донорів та їхніми громадянами, які щедро надали потрібні ресурси. Тож я щиро дякую всім послам і їхнім колегам, які протягом останніх років приєднувалися до мене та моєї команди у поїздках до різних регіонів країни — від Харкова й Херсона до Львова та Ужгорода, щоб поспілкуватися з постраждалими й почути їхні історії про те, чому солідарність і послідовна

підтримка з боку міжнародної спільноти є такими важливими для збереження стійкості людей та громад.

Сьогодні, коли повномасштабна війна, на жаль, триває вже четвертий рік, а кількість жертв серед цивільного населення через посилення російських атак зросла до приголомшливих масштабів проти 2024 року, підтримувати народ України — а надто тих, хто є найбільш уразливим і потребує гуманітарної допомоги та послуг захисту, як ніколи важливо. Однак вони не хочуть і не потребують «опіки» як «уразливі люди». Вони прагнуть, щоби їх підтримували — у їхніх зусиллях і здатності до відновлення. Я неодноразово чула від постраждалих: своєчасна й адекватна гуманітарна допомога живить їхню стійкість і дає відчуття, що вони не самі, що про них не забули.

Міжнародна присутність і солідарність із народом України також підтримують надію на повернення для мільйонів українців, які були змушені залишити країну і знайшли прихисток за кордоном. Опитування щодо намірів, які УВКБ ООН проводить із 2022 року серед українських біженців і внутрішньо переміщених осіб, свідчать, що більшість із них усе ще сподіваються й планують повернутися додому. Очікувано, головною перешкодою залишаються безпекові питання. Проте вирішальну роль відіграють і доступ до роботи, безпечного житла й базових послуг у місцях початкового проживання та потенційного повернення, — і саме ці чинники впливають на наміри та остаточні рішення людей. Ці рішення мають бути ухвалені на основі об'єктивної й актуальної інформації. Саме тому 2024 року УВКБ ООН запустило платформу «Україна — це Дім» (див.: ukraineishome.org), де можна знайти інформацію про житлову підтримку, можливості працевлаштування та перекваліфікації, а також доступні послуги, — щоб кожен мав змогу зробити вільний та обґрунтований вибір. І саме тому так важливо вже інвестувати в економічне відновлення країни, житло, зокрема й невідкладні ремонтні роботи, та послуги соціального захисту, щоб ті, хто повертається, могли зробити це успішно і на довгостроковій основі.

Для мене велика честь і привілей мати нагоду жити й працювати в Україні протягом цих чотирьох виняткових років. Можливо, незвично називати привілеєм життя в центрі найбільшої війни в Європі з часів Другої світової, у розлуці з родиною. Але це дійсно привілей — побачити на власні очі, як люди та цілі

спільноти можуть відновитися після шоку, згуртуватися й підтримувати одне одного, вибудовуючи стійку націю. Попри всі невизначеності, які ще попереду, я сподіваюся, що солідарність у громаді й усеохопна суспільна реакція, яку я бачила на початку 2022 року і бачу й сьогодні, зустрічаючись із людьми в сільській місцевості, містечках і великих містах, залишатимуться такими ж сильними — за підтримки міжнародної спільноти.

УВКБ ООН і надалі залишатиметься в Україні та працюватиме з людьми й для людей, як це було протягом останніх 30 років, у кожному новому виклику та на кожному етапі шляху до відновлення й миру. Ми будемо тут стільки, скільки будемо потрібні, — як партнер, відданий своєму прагненню супроводжувати українців на їхній дорозі до відбудови та справедливого й тривалого миру.

Дата статті: 31 липня 2025 року

Karolina Lindholm Billing,
UNHCR Representative in Ukraine

RESILIENCE DESPITE DESTRUCTION: UNHCR'S unwavering commitment to support the people of Ukraine

When I applied for the position as UNHCR Representative in Ukraine and then arrived in Kyiv on 19 May 2021 to take up the post, I never imagined that I would live through the experiences I have had over the past four years. I witnessed the start of a full-scale war in Europe and the largest forced displacement of people since World War II. It was a shock on multiple levels, but not one that leaves you incapacitated and lost. Instead, it was the type of shock that propels you into action, allowing you to work with great focus, adrenaline, and determination. This is what I experienced in myself and witnessed everywhere around me. I saw the Ukrainian people mobilising themselves and others to help those most in need, those fleeing towards relative safety from areas under direct attack. I saw people opening their homes to displaced families arriving by evacuation trains to central and western regions of Ukraine, having left their houses and all belongings behind; and people handing out water, home-cooked meals, blankets, and hygiene parcels to people arriving at transit sites in cities such as Dnipro and Lviv. I saw women who had fled the bombed and burning city of Mariupol create IDP-led organisations to help other internally displaced people (IDPs) seeking community support in places like Mukachevo. I saw how my Ukrainian colleagues channeled their shock over the fact that this was really happening — the Russian Federation had launched a full-scale invasion of Ukraine and was forcing many of them to flee and become IDPs, some for the second time since 2014 — into humanitarian action, aimed to help others in greater need.

I saw a whole-of-society response that efficiently and with great compassion helped those in urgent need, even as people were still trying

to process their own shock over what was happening. It was as if the whole country was united around a common mission: to survive and to stay strong and resilient together.

This mission — of resilience, grit, and community engagement — has remained highly visible in the many communities and families I have visited across the country over the past years. I have seen it again and again in the aftermath of brutal aerial attacks on cities such as Kharkiv, Kryvyi Rih, Odesa, Zaporizhzhia, and Kyiv, where the local authorities, state emergency responders, humanitarian organisations, and volunteers are immediately present on the ground, helping those affected cope with the shock. And how the residents, within just a few hours of these attacks, sweep up the glass from their broken windows and cover the holes with the plywood boards — starting the process of physical and psychological recovery.

Кароліна Ліндхольм Біллінг відвідує район Харкова, що постраждав внаслідок російського ракетного удару 2024 року (© УВКБ ООН)
Karolina Lindholm Billing visits a neighbourhood in Kharkiv affected by the Russian missile attack in 2024 (© UNHCR)

A central component of UNHCR's mission in Ukraine has been to support people and local communities in these moments of shock. Since the beginning of Russia's full-scale invasion in February 2022, UNHCR and our network of committed and strong NGO partners have responded to missile, drone, and glide bomb attacks thousands of times, providing more than 470,000 people with emergency shelter materials like plywood boards and tarpaulins to help them cover broken windows, roofs, and doors. As part of the emergency response, we also provide essential relief items, psychological first aid, and legal assistance to help people cope with trauma and restore destroyed identity and property documents.

Though I feel enraged by the sight of civilians in shock and despair after their homes have been destroyed in horrendous attacks, I am also humbled and filled with hope when I see how quickly families mobilise their determination and start to repair and rebuild with the support of local authorities and partners like UNHCR and the civil society organisations we work with.

Our mission at UNHCR is to support people's resilience and determination to rise and recover from the war by enabling them to rebuild their lives and homes.

One concrete way we do this, following the initial emergency response, is by helping people repair damaged houses and apartments. In July 2022, UNHCR launched its home repair programme in the de-occupied war-affected communities in the Kyiv region, like Borodianka, Makariv and Irpin. The programme thereafter expanded to the Chernihiv and Sumy regions. Since then, we have supported the repair of more than 40,000 homes across eighteen regions of the country. These repairs not only restore physical structures and provide people with a secure roof over their heads and warmth during winter, but they also contribute to the psychological recovery and the rebuilding of communities devastated by war, allowing families to remain in or return to their homes.

'We are so happy to have our house repaired. But even if UNHCR had not helped, we would have returned home anyway, just to be on our land,' 72-year-old Leonid from the village of Kukhari in the Kyiv region told me when I visited him in his newly repaired home, which had been heavily damaged during the Russian occupation.

This longing to remain and return to one's own land — to home — has been another recurring theme in my meetings with people over the past four years. I have witnessed this most vividly when travelling to frontline

areas, where remaining residents spend much of their time in underground cellars due to constant shelling. I will never forget the faces and emotions of the people I met in Izium in September 2022, just days after the territory was retaken by the Ukrainian Armed Forces; or in Kherson on 14 November 2022, when I joined a UN convoy to the city less than 72 hours after its de-occupation. These moments showed me the importance of presence — for people to see that they are not forgotten or alone. Reaching out and being present in the most remote and heavily affected areas must therefore be a top priority in the humanitarian response, to ensure that those most in need are neither forgotten nor left behind.

Ірина Верещук, Міністерка з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України (2021–2024 рр.), 29 вересня 2022 року відвідує будинки на Київщині, відновлені за підтримки УВКБ ООН (© Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій)
Iryna Vereshchuk, Minister of Reintegration of Temporarily Occupied Territories (2021–24), visits homes repaired by UNHCR in the Kyiv region. 29 September 2022 (© Ministry of Reintegration of Temporarily Occupied Territories)

This lies at the core of UNHCR's protection mandate: to support those in the most vulnerable and exposed situations to access their rights and administrative, social, judicial, and other services on an equal basis — to ensure they are fully included in the society. One key way through which we do this is by providing free legal assistance to people who have lost or left behind their personal documents, such as passports or birth and marriage certificates, which are essential for accessing administrative

and social services, as well as for applying to eVidnovlennia — the government's compensation programme for damaged or destroyed property. Since 2022, UNHCR and our NGO partners have provided over half a million legal consultations to people missing vital documents.

Another approach is 'social accompaniment', which means accompanying older people and those with reduced mobility to social protection departments and other authorities, helping them complete forms and apply for government assistance. At the same time, we have provided equipment such as laptops and scanners to social protection departments, refurbished damaged social infrastructure, and supported the training of social workers to expand their capacity to serve more people in need. Our protection activities also include psychosocial support, which has been provided to more than 310,000 war-affected people since 2022.

All of these programmes, including our cash assistance programme, which has provided over $636 million to more than 2.2 million people since 2022, have been implemented in close alignment and cooperation with the Ukrainian government, line ministries, and regional and local authorities. This collaboration ensures that we complement the strong systems already in place and support national leadership and sustainability.

To reinforce this approach, since 2022, we have signed Memoranda of Understanding with several line ministries, including the Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine (dissolved in January 2025), Ministry of Social Policy (retitled to the Ministry of Social Policy, Family and Unity in July 2025), the Ministry of Territorial Communities and Infrastructure Development (retitled to Ministry for Development of Communities and Territories of Ukraine in 2024), the Ministry of Education, and the Ministry of National Unity (merged with the Ministry of Social Policy, Family and Unity in July 2025). We have also formalised cooperation with the Office of the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights, the Olena Zelenska Foundation, and 20 regional administrations through MOUs.

I am very grateful for the efficient cooperation and trust we have enjoyed with the Ukrainian authorities at all levels, and not least with the Ministry of Foreign Affairs, throughout these turbulent and trying years. It has truly been a partnership, which has enabled UNHCR to support the authorities in addressing some of the most critical needs of vulnerable war-affected people in a timely manner. This partnership

has been built over the course of more than 30 years, beginning in 1994 when UNHCR started its work in Ukraine to support the repatriation of Crimean Tatars who had been deported from their homeland during World War II. In the 1990s, UNHCR assisted returnees in rebuilding their lives by providing housing, legal aid to obtain civil documentation, and support in establishing citizenship processing centres across the Crimean Peninsula.

UNHCR's work in Ukraine later expanded to support the establishment of an asylum system for people fleeing wars and conflicts in other parts of the world and seeking international protection in Ukraine. We also contributed to the development of a legal framework and procedures for preventing and resolving cases of statelessness. After the start of the war in 2014, UNHCR helped facilitate freedom of movement for people crossing the contact line separating the government-controlled areas of the Donetsk and Luhansk regions from those under Russian control.

I visited the entry-exit checkpoints at Novotroitske in the Donetsk region and Stanytsia Luhanska in the Luhansk region several times in 2021 and early 2022 and saw how important it was for families separated by the contact line to be able to meet and stay connected.

I am proud that since the onset of the full-scale invasion, the UN High Commissioner for Refugees, Filippo Grandi, has visited Ukraine six times, travelling by road and rail across eight regions to meet with war-affected people, the authorities and our partners working tirelessly on the ground. Each visit has been a powerful gesture of solidarity with the Ukrainian people and a testament to UNHCR's steadfast commitment to supporting those affected by the war. These visits have reinforced the importance of our presence on the ground and have helped draw international attention to both the immense humanitarian needs and the extraordinary resilience of Ukraine's communities.

I would like to express my gratitude to our Member States and donors for entrusting us with the funds and confidence to design and implement programmes providing protection, emergency shelter and housing, as well as cash and in-kind assistance to people in need of humanitarian and recovery support across Ukraine. It is a huge responsibility: towards the war-affected people themselves, the local authorities and communities who rely on us to contribute efficiently to the response, and towards the donor governments and their citizens who have generously provided the financial means. I am therefore extremely grateful to all the Ambassadors and their colleagues who have joined me and my team on field

visits across the country — from Kharkiv and Kherson to Lviv and Uzhhorod — over the past years to meet with war-affected people and listen to their stories and accounts about why solidarity and sustained support from the international community is so crucial for people's and communities' ability to stay resilient.

As the full-scale war is now, sadly, well into its fourth year and intensified Russian attacks in 2025 have led to a staggering rise in civilian casualties compared to last year, it is more important than ever to continue supporting the people of Ukraine, particularly those who have become most vulnerable and are now in need of humanitarian assistance and protection services as a direct result of the war. They do not want or need to be 'assisted' as 'vulnerable people' but rather supported and empowered in their own efforts and capacities to rise and recover. I have heard, countless times, war-affected people say that timely and relevant humanitarian support fuels their resilience and reassures them that they are not alone and not left behind.

Кароліна Ліндхольм Біллінг спостерігає за осушеним Каховським водосховищем із виглядом на Запорізьку АЕС під час поїздки до постраждалих районів Херсонської та Миколаївської областей після руйнування греблі Каховської ГЕС 6 червня 2023 року (© Управління ООН з координації гуманітарних справ / Таня Любімова)

Karolina Lindholm Billing looking across the dried-up Kakhovka reservoir at Zaporizhzhia Nuclear Power Plant during a visit to areas in the Kherson and Mykolaiv regions heavily impacted by the destruction of the Kakhovka dam on 6 June 2023 (© OCHA / Tanya Lyubimova)

International presence and solidarity with the people of Ukraine also help sustain the hope of return among the millions of Ukrainians who have fled the country and sought refuge from the war abroad. Intention surveys conducted by UNHCR since 2022 among Ukrainian refugees and internally displaced people show that the majority still hope and plan to return home one day. As expected, safety and security concerns remain the main obstacle, but access to work, safe housing and basic services in areas of origin or intended return remain key factors influencing people's plans and ultimate decisions, which need to be based on objective and up-to-date information. This is why, in 2024, UNHCR launched a platform called Ukraine is Home (at: ukraineishome.org) with information on how to access housing assistance, job and reskilling opportunities, and services in Ukraine enabling free and informed decision-making. And this is why it is so important to early on invest in economic recovery and areas such as housing, including immediate repairs and social protection services — this enables the refugees and IDPs who decide to return to do so successfully and sustainably.

I feel humbled and privileged to have had the opportunity to live and work in Ukraine during the past four extraordinary years. It may sound strange to call it a privilege — to end up in the midst of the biggest war in Europe since World War II and separated from my family. But it has been a privilege, to experience first-hand how people and communities can rise from a shock, come together to support each other to find safety and recover, and build a resilient nation. As many uncertainties still lie ahead, my hope is that the community solidarity and whole-of-society response that I witnessed in the early days of 2022 — and still see today when meeting with people in rural areas, towns, and cities — will remain strong and supported by the international community.

UNHCR is firmly committed to continue working with and for the people of Ukraine, as we have done for the past 30 years, through every new challenge and step toward recovery and peace. For as long as we are needed, we will remain in Ukraine as a trusted partner steadfast in our commitment to accompany the Ukrainian people on their path towards recovery and a just and lasting peace.

Article dated 31 July 2025

Роман Мегела,
почесний консул Демократичної
Республіки Конго в місті Ужгород

ОСВІТА, КУЛЬТУРА, ПАРТНЕРСТВО: вектори співпраці України та Демократичної Республіки Конго

— Ваша діяльність як почесного консула відбувається в непростий період для України і світу загалом. На Вашу думку, якою може бути роль Почесного консульства у формуванні більш стійких і гнучких форматів міжнародної взаємодії на регіональному рівні?

— Почесне консульство сьогодні — це не лише символ дипломатичної присутності, а й інструмент гнучкої та чутливої зовнішньої політики. У часи глобальної нестабільності, збройних конфліктів і нових геополітичних викликів важливо зміцнювати саме горизонтальні, міжлюдські й міжінституційні зв'язки. Почесне консульство слугує платформою для регіонального діалогу, підтримки ініціатив місцевих громад, бізнесу, закладів освіти. Ми допомагаємо будувати мости співпраці там, де великі дипломатичні механізми працюють повільніше чи менш гнучко.

— Останнім часом в Україні зростає інтерес до співпраці з країнами Африканського континенту — як на міждержавному, так і на інституційному рівнях. Що, на Вашу думку, є головним у побудові довіри між нашими країнами?

— Побудова довіри починається з глибокого й щирого пізнання одне одного. Україна та країни Африки мають багатий історичний і культурний досвід, що заслуговує на вивчення та

Зустріч з Міністеркою закордонних справ ДР Конго Терезою Каїквамбою Вагнер

Meeting with the Minister for Foreign Affairs of the DRC, Thérèse Kayikwamba Wagner

взаємоповагу. Важливою умовою довіри є сталість намірів, послідовність дій, відкритість до партнерства. Конструктивний діалог, академічні обміни, співпраця між молоддю, а також конкретні спільні проєкти — все це формує основу довіри, яка ґрунтується на взаємній вигоді, спільних цінностях і довгостроковому баченні.

— Відкриття консульств у регіонах України щораз більше привертає увагу до потенціалу місцевих ініціатив у міжнародній співпраці. Чи бачите Ви в цьому приклад того, як регіони можуть ставати майданчиками для публічної дипломатії нового типу?

— Безумовно. Саме на регіональному рівні сьогодні народжується публічна дипломатія нового типу — гнучка, відкрита, орієнтована на реальні потреби громад. Місцеві ініціативи часто мають більше оперативного простору для дії, ліпше знають локальний контекст, а отже, здатні запропонувати більш життєздатні й ефективні формати міжнародної взаємодії. Почесне консульство відіграє в цьому роль посередника, координатора та партнера.

— Ваша участь у заходах до Дня Африки в КНУ імені Тараса Шевченка стала нагодою для обговорення освітніх ініціатив, зокрема запуску програми з африканістики. Як Ви оцінюєте спроможність українських академічних інституцій слугувати платформою для діалогу та розвитку партнерств із країнами Африки?

— Українські академічні інституції мають високий рівень фаховості, науковий потенціал і міжнародний досвід, що дає їм змогу стати активними учасниками глобального діалогу. Запуск програми з африканістики — це надзвичайно важливий крок. Це не просто академічний інтерес, а реальний внесок у формування нового рівня взаєморозуміння. Такі ініціативи сприяють не лише освітній співпраці, а й розвитку культурної дипломатії, що має довготривалий вплив.

Зустріч з Амбасадоркою ДР Конго в Польщі Клементиною Шакембо Каманагою
Meeting with the Ambassador of the DRC to Poland, Clémentine Shakembo Kamanaga

— У межах цієї співпраці Ви також зустрілися з ректором КНУ професором Володимиром Бугровим, щоб обговорити залучення студентів із Демократичної Республіки Конго до навчання в Україні. Чи вважаєте Ви, що такі освітні контакти можуть стати фундаментом для тривалої академічної взаємодії? Які форми співпраці, на Вашу думку, будуть пріоритетними найближчим часом?

— Так, я глибоко переконаний, що освіта — це одна з найміцніших основ для довготривалого партнерства. Студенти, які здобувають освіту за кордоном, не тільки набувають фахових знань, а й стають носіями взаєморозуміння між культурами. Ми вже маємо позитивний досвід участі студентів із ДР Конго в українській вищій освіті. Пріоритетними напрямами я вважаю спільні освітні програми, академічні обміни, короткострокові стажування, створення центрів африканських студій, а також програми подвійних дипломів.

Роман Мегела та Володимир Бугров, ректор КНУ імені Тараса Шевченка

Roman Mehela and Volodymyr Buhrov, Rector of Taras Shevchenko National University of Kyiv

— Яку роль може відігравати Почесне консульство у розвитку культурної дипломатії між Україною та Демократичною Республікою Конго? Чи є вже приклади успішних культурних ініціатив, які варто розвивати?

— Культура — це універсальна мова, яка не потребує перекладу, і саме вона здатна формувати найміцніші зв'язки між народами. Почесне консульство бере участь у підтримці африканських культурних ініціатив в Україні, зокрема в межах Днів Африки, мистецьких вечорів, міжкультурних фестивалів. Ми бачимо зацікавленість української молоді в культурі Африки і віримо, що розширення культурного обміну, участь у спільних мистецьких проєктах і презентація конголезької культури в Україні — це потужний ресурс для взаємного пізнання та пошани.

— Участь у V Міжнародному дипломатичному форумі в Острозькій академії дала змогу побачити, як поєднуються українські освітні традиції та сучасні дипломатичні виклики. Які інноваційні підходи до підготовки дипломатів і міжнародних фахівців, на Вашу думку, можуть бути особливо корисними для розвитку співпраці між Україною та державами Африки, зокрема Демократичною Республікою Конго?

— Форум в Острозі вкотре засвідчив високий рівень української дипломатичної школи. На мою думку, сучасна підготовка дипломатів має охоплювати практичні інструменти міжкультурної комунікації, моделювання реальних переговорів, вивчення африканських регіональних контекстів, а також розвиток цифрової дипломатії. Особливо важливо — формувати в молодих фахівців відкритість до співпраці з країнами Глобального Півдня, розуміння цінностей партнерства, повагу до історичної специфіки та культурного багатства наших держав. Це стане міцною основою для нового покоління дипломатів, здатних вибудовувати діалог у складному багатополярному світі.

Роман Мегела та генеральний директор ДП «ГДІП» Павло Кривонос
Roman Mehela and GDIP Director-General, Pavlo Kryvonos

Roman Mehela,
Honorary Consul of the Democratic
Republic of the Congo in Uzhhorod

EDUCATION, CULTURE, PARTNERSHIP: vectors of cooperation between Ukraine and the Democratic Republic of the Congo

— Your work as Honorary Consul takes place during a difficult period for Ukraine and the world in general. In your opinion, what sort of role can an honorary consulate play in forming more resilient and flexible forms of international interaction at the regional level?

— A modern honorary consulate is not only a symbol of diplomatic presence but also a tool of flexible and sensible foreign policy. At a time of global instability, armed conflicts, and new geopolitical challenges, it's important to strengthen horizontal, people-to-people, and inter-institutional contacts. Honorary consulates act as platforms for regional dialogue, supporting initiatives of local communities, businesses, and educational institutions. We help build bridges of cooperation in places where large diplomatic mechanisms are slower or less flexible.

— Lately, there has been a surge of interest in cooperation with countries of the African continent in Ukraine, both at the intergovernmental and institutional levels. What do you consider to be the most important element in building trust between our countries?

— Trust-building begins with deep and genuine familiarity between both sides. Ukraine and the African countries possess a wealth of historical and cultural experience that deserves to be studied and mutually respected. Consistency of intentions and actions and openness to partnership are important conditions of trust. Constructive dialogue, academic exchange, youth cooperation, and clear-cut joint projects — all these things form a foundation for trust based on mutual benefit, shared values, and long-term vision.

— The establishment of consulates in Ukraine's regions increasingly draws attention to the potential of local initiatives in international cooperation. Do you view this as an example of the potential of the regions to turn into platforms for a new type of public diplomacy?

— Absolutely. The regional level is the birthplace of a new kind of public diplomacy that is flexible, transparent, and focused on the real needs of communities. Local initiatives often have more operational space for action and are better versed in the local context, and thus can offer more viable and effective forms of international interaction. Honorary consulates play the role of intermediary, coordinator, and partner in this.

— Your participation in the Africa Day event at the Taras Shevchenko National University of Kyiv offered a chance to discuss educational initiatives, including the launch of the African studies programme. How would you assess the capacity of Ukrainian academic institutions to become platforms for dialogue and the development of partnerships with African countries?

— Ukrainian academic institutions possess a high level of expertise, scientific potential, and international experience, which allows them to be active participants in global dialogue. The launch of the African studies programme is an incredibly important step. It's not just about academic interest: it's a real contribution to forming a new level of understanding. Initiatives like this promote both education cooperation and the development of cultural diplomacy with long-term impact.

— In this context, you also met with the rector of the National University of Kyiv, Volodymyr Buhrov, to discuss the involvement of students from the Democratic Republic of the Congo in the education process in Ukraine. Do you think that such educational contacts may become a foundation for long-term academic interactions? In your opinion, what forms of cooperation will be among the priorities in the near future?

— Yes, I strongly believe that education is one of the strongest foundations for long-term partnerships. Students receiving education abroad not only obtain professional knowledge but also become the mediums of understanding between cultures. We have already had a positive experience with the involvement of students from the DRC in the Ukrainian higher education process. I see joint education projects, academic exchange, short-term internships, the establishment of African studies centres, and dual degree programmes as our work's priorities.

Почесний консул України в Кіншасі Патрік Болонья, Міністр закордонних справ України Андрій Сибіга та почесний консул ДР Конго в Україні Роман Мегела

Honorary Consul of Ukraine in Kinshasa, Patrick Bologna; Minister for Foreign Affairs of Ukraine, Andrii Sybiha; and Honorary Consul of the DRC in Ukraine, Roman Mehela

— What role can the Honorary Consulate play in developing cultural diplomacy between Ukraine and the Democratic Republic of the Congo? Are there any examples of successful cultural initiatives worth developing further?

— Culture is a universal language that requires no translation, and it can form the strongest connections between people. The Honorary Consulate supports African cultural initiatives in Ukraine, such as Africa Day celebrations, art evenings, and intercultural festivals. We see the interest Ukrainian youth takes in Africa's culture and believe that the expansion of cultural exchange, participation in joint art projects, and presentations of the Congolese culture in Ukraine are a tremendous resource for mutual understanding and respect.

— Your participation in the Fifth International Diplomatic Forum at the Ostroh Academy gave you an opportunity to see how Ukrainian educational traditions and modern diplomatic challenges combine. What innovative approaches to training diplomats and international relations specialists do you believe to be particularly useful in developing cooperation between Ukraine and the countries of Africa, particularly the Democratic Republic of the Congo?

— The forum in Ostroh once again proved the high level of the Ukrainian diplomatic school. In my opinion, a modern diplomat's training has to include practical tools of intercultural communication, modelling real negotiations, studying African regional contexts, and developing digital diplomacy. It's particularly important to teach young specialists to be open to cooperating with the countries of the Global South, understand the values of partnership, and respect the historical uniqueness and cultural wealth of our countries. This should make for a solid foundation for a new generation of diplomats, capable of building a dialogue in a complex multipolar world.

ДИПЛОМАТИЧНИЙ КОРПУС УКРАЇНИ

Diplomatic Corps of Ukraine

Під час підготовки щорічника використано матеріали Міністерства закордонних справ України

The preparation of the yearbook was informed by materials of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine

Відомості станом на 30 вересня 2025 року.
Можливі зміни в складі керівників дипломатичних місій будуть у наступному випуску щорічника

Data as of 30 September 2025.
Possible changes in the list of heads of diplomatic missions will be provided in the next issues of the yearbook

АВСТРАЛІЙСЬКИЙ СОЮЗ
Commonwealth of Australia

Надзвичайний і Повноважний Посол
(за сумісництвом у Новій Зеландії)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
(with concurrent accreditation in New Zealand)

2022

Василь Мирошниченко
Vasyl Myroshnychenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Олександр Міщенко (2004–2005);
Валентин Адомайтіс (2007–2011)
Микола Кулініч (2015–2021);

Тимчасові повірені у справах:
Сергій Білогуб (2005–2007);
Станіслав Сташевський (2011–2014);
Микола Джиджора (2014–2015);
Володимир Шальківський (2021–2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Oleksandr Mishchenko (2004–2005);
Valentyn Adomaitis (2007–2011)
Mykola Kulinich (2015–2021);

Chargé d'Affaires:
Serhii Bilohub (2005–2007);
Stanislav Stashevskyi (2011–2014);
Mykola Dzhydzhora (2014–2015);
Volodymyr Shalkivskyi (2021–2022)

РЕСПУБЛІКА АВСТРІЯ
Republic of Austria

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2021

Василь Химинець
Vasyl Khymynets

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Юрій Костенко (1992–1994);
Микола Макаревич (1994–1999);
Володимир Огризко (1999–2005);
Володимир Єльченко (2005–2008);
Євген Чорнобривко (2008–2010);
Андрій Березний (2010–2014);
Олександр Щерба (2014–2021)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Yurii Kostenko (1992–1994);
Mykola Makarevych (1994–1999);
Volodymyr Ohryzko (1999–2005);
Volodymyr Yelchenko (2005–2008);
Yevhen Chornobryvko (2008–2010);
Andrii Bereznyi (2010–2014);
Oleksandr Shcherba (2014–2021)

АЗЕРБАЙДЖАНСЬКА РЕСПУБЛІКА
Republic of Azerbaijan

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Юрій Гусєв
Yuriy Husyev

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Борис Алексенко (1997–2004);
Анатолій Юрченко (2004–2005);
Степан Волковецький (2005–2008);
Борис Клімчук (2008–2010);
Олександр Міщенко (2011–2019);
Владислав Каневський (2019–2024);

Тимчасові повірені у справах:
Ігор Кизима (2005);
Мирослав Блащук (2010–2011)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Borys Aleksenko (1997–2004);
Anatolii Yurchenko (2004–2005);
Stepan Volkovetskyi (2005–2008);
Borys Klimchuk (2008–2010);
Oleksandr Mishchenko (2011–2019);
Vladyslav Kanevskyi (2019–2024);

Chargé d'Affaires:
Ihor Kyzyma (2005);
Myroslav Blashchuk (2010–2011)

РЕСПУБЛІКА АЛБАНІЯ
Republic of Albania

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2020

Володимир Шкуров
Volodymyr Shkurov

РЕСПУБЛІКА АНГОЛА
Republic of Angola

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Андрій Касьянов
Andrii Kasianov

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Володимир Лакомов (2004–2007);
Олександр Никоненко (2013–2014);
за сумісництвом;

Тимчасові повірені у справах:
Володимир Кохно (2007–2009);
Володимир Боголюбов (2009–2011);
Павло Костецький (2012, 2014–2016);
Геннадій Роговець (2016–2020);
Андрій Чорнописький (2021–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Volodymyr Lakomov (2004–2007);
Oleksandr Nykonenko (2013–2014),
with concurrent accreditation;

Charge d'Affaires:
Volodymyr Kokhno (2007–2009);
Volodymyr Boholiubov (2009–2011);
Pavlo Kostetskyi (2012, 2014–2016);
Hennadii Rohovets (2016–2020);
Andrii Chornopyskyi (2021–2025)

АЛЖИРСЬКА НАРОДНА ДЕМОКРАТИЧНА РЕСПУБЛІКА
People's Democratic Republic
of Algeria

Надзвичайний і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

21.07.2025

Олександр Воронін
Oleksandr Voronin

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Михайло Дашкевич (1999–2004);
Сергій Боровик (2004–2009);
Валерій Кірдода (2009–2014);
Максим Субх (2018–2022);

Тимчасовий повірений у справах:
Олександр Компанієць (2022–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Mykhailo Dashkevych (1999–2004);
Serhii Borovyk (2004–2009);
Valerii Kirdoda (2009–2014);
Maksym Subkh (2018–2022);

Charge d'Affaires:
Oleksandr Kompaniiets (2022–2025)

АРГЕНТИНСЬКА РЕСПУБЛІКА
Argentine Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Юрій Клименко
Yurii Klymenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Віктор Пащук (1994–2001);
Олександр Майданник (2001–2004);
Олександр Никоненко (2004–2008);
Олександр Тараненко (2008–2013);
Юрій Дюдін (2013–2019);

Тимчасові повірені у справах:
Олександр Никоненко (1993–1994);
Маргарита Арістова (2019–2020);
Валерій Олефір (2020–2021);
Сергій Небрат (2021–2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Viktor Pashchuk (1994–2001);
Oleksandr Maidannyk (2001–2004);
Oleksandr Nykonenko (2004–2008);
Oleksandr Taranenko (2008–2013);
Yurii Diudin (2013–2019);

Chargé d'Affaires:
Oleksandr Nykonenko (1993–1994);
Marharyta Aristova (2019–2020);
Valerii Olefir (2020–2021);
Sergiy Nebrat (2021–2022)

КОРОЛІВСТВО БЕЛЬГІЯ
Kingdom of Belgium

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Ярослав Мельник
Yaroslav Melnyk

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Володимир Василенко (1992–1995);
Борис Тарасюк (1995–1998);
Костянтин Грищенко (1998–2000);
Володимир Хандогій (2000–2006);
Ярослав Коваль (2006–2008);
Євген Бершеда (2008–2010);
Ігор Долгов (2010–2015);
Микола Точицький (2016–2021);

Тимчасові повірені у справах:
Андрій Кузьменко (2015–2016);
Єгор Пивоваров (2021–2022);
Наталія Аношина (2022–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Volodymyr Vasylenko (1992–1995);
Borys Tarasyuk (1995–1998);
Kostiantyn Gryschenko (1998–2000);
Volodymyr Khandogiy (2000–2006);
Yaroslav Koval (2006–2008);
Yevhen Bersheda (2008–2010);
Ihor Dolhov (2010–2015);
Mykola Tochytskyi (2016–2021);

Chargé d'Affaires:
Andrii Kuzmenko (2015–2016);
Yehor Pyvovarov (2021–2022);
Nataliia Anoshyna (2022–2025)

РЕСПУБЛІКА БІЛОРУСЬ
Republic of Belarus

Тимчасовий повірений
у справах

Chargé
d'Affaires

02.02.2025

Іван Новицький
Ivan Novytskyi

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Володимир Желіба (1992–1998);
Анатолій Дронь (1998–2003);
Петро Шаповал (2003–2005);
Валентин Наливайченко (2005–2006);
Ігор Ліховий (2006–2010);
Роман Безсмертний (2010–2011);
Віктор Тихонов (2011–2013);
Михайло Єжель (2013–2014);
Ігор Кизим (2017–2023);

Тимчасовий повірений у справах:
Валерій Джигун (2015–2017)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Volodymyr Zheliba (1992–1998);
Anatolii Dron (1998–2003);
Petro Shapoval (2003–2005);
Valentyn Nalyvaichenko (2005–2006);
Ihor Likhovyi (2006–2010);
Roman Bezsmertnyi (2010–2011);
Viktor Tykhonov (2011–2013);
Mykhailo Yezhel (2013–2014);
Ihor Kyzym (2017–2023);

Chargé d'Affaires:
Valerii Dzhyhun (2015–2017)

РЕСПУБЛІКА БОЛГАРІЯ
Republic of Bulgaria

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Олеся Ілащук
Olesia Ilashchuk

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Олександр Воробйов (1993–1998);
В'ячеслав Похвальський (1998–2004);
Юрій Рилач (2004–2006);
Віктор Кальник (2007–2011);
Микола Балтажи (2011–2018);
Віталій Москаленко (2018–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Oleksandr Vorobiov (1993–1998);
Viacheslav Pohvalskyi (1998–2004);
Yurii Rylach (2004–2006);
Viktor Kalnyk (2007–2011);
Mykola Baltazhy (2011–2018);
Vitalii Moskalenko (2018–2023)

БОСНІЯ І ГЕРЦЕГОВИНА
Bosnia and Herzegovina

Надзвичайний
і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Володимир Бачинський
Volodymyr Bachynskyi

РЕСПУБЛІКА БОТСВАНА
Republic of Botswana

Надзвичайний
і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Олексій Сивак
Oleksiy Syvak

ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛІКА БРАЗИЛІЯ
Federative Republic of Brazil

Тимчасовий повірений у справах
Chargé d'Affaires

27.05.2025

Андрій Бороденков
Andrii Borodenkov

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Олександр Никоненко (1996–2000);
Юрій Богаєвський (2001–2006);
Володимир Лакомов (2007–2010);
Ігор Грушко (2010–2012);
Ростислав Троненко (2012–2021);
Андрій Мельник (2023–2025);

Тимчасовий повірений у справах:
Анатолій Ткач (2021–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Oleksandr Nykonenko (1996–2000);
Yuri Bohayevsky (2001–2006);
Volodymyr Lakomov (2007–2010);
Ihor Hrushko (2010–2012);
Rostyslav Tronenko (2012–2021);
Andrii Melnyk (2023–2025);

Chargé d'Affaires:
Anatoliy Tkach (2021–2023)

СВЯТИЙ ПРЕСТОЛ (ВАТИКАН)
Holy See (Vatican)

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2021

Андрій Юраш
Andrii Yurash

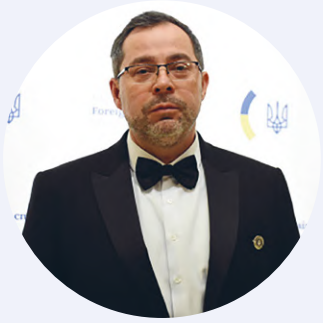

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Ніна Ковальська (1998–2003);
Григорій Хоружий (2004–2006);
Тетяна Іжевська (2006–2019);

Тимчасові повірені у справах:
Сергій Кульчицький (2019–2021);
Сергій Козачевський (2021)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Nina Kovalska (1998–2003);
Hryhorii Khoruzhyi (2004–2006);
Tetiana Izhevska (2006–2019);

Charge d'Affaires:
Serhii Kulchytskyi (2019–2021);
Serhii Kozachevskyi (2021)

СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ
United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

Надзвичайний і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

2024

Валерій Залужний
Valerii Zaluzhnyi

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Сергій Комісаренко (1992–1998);
Володимир Василенко (1998–2002);
Ігор Мітюков (2002–2005);
Ігор Харченко (2005–2010);
Володимир Хандогій (2010–2014);
Наталія Галібаренко (2015–2020);
Вадим Пристайко (2020–2023);

Тимчасові повірені у справах:
Андрій Кузьменко (2014);
Ігор Кизим (2014–2015)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Serhii Komisarenko (1992–1998);
Volodymyr Vasylenko (1998–2002);
Ihor Mitiukov (2002–2005);
Ihor Kharchenko (2005–2010);
Volodymyr Khandogiy (2010–2014);
Nataliia Galibarenko (2015–2020);
Vadym Prystaiko (2020–2023);

Chargé d'Affaires:
Andrii Kuzmenko (2014);
Ihor Kyzym (2014–2015)

СОЦІАЛІСТИЧНА РЕСПУБЛІКА В'ЄТНАМ
Socialist Republic of Vietnam

Надзвичайний і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

2022

Олександр Гаман
Oleksandr Gaman

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Ростислав Білодід (1999–2003);
Павло Султанський (2003–2008);
Іван Довганич (2008–2010);
Олексій Шовкопляс (2010–2019);

Тимчасова повірена у справах:
Наталія Жинкіна (2019–2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Rostyslav Bilodid (1999–2003);
Pavlo Sultanskyi (2003–2008);
Ivan Dovhanych (2008–2010);
Oleksii Shovkoplias (2010–2019);

Chargé d'Affaires:
Nataliya Zhynkina (2019–2022)

РЕСПУБЛІКА ВІРМЕНІЯ
Republic of Armenia

Тимчасовий повірений
у справах

Chargé
d'Affaires

2024

Валерій Лобач
Valerii Lobach

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Олександр Божко (1996–2001; 2005–2010);
Володимир Тягло (2002–2005);
Іван Кухта (2010–2015);
Петро Литвин (2018–2019);
Іван Кулеба (2020–2021);

Тимчасові повірені у справах:
Іван Загородний (2014–2016);
Вадим Піхуля (2016–2017);
Василь Сердега (2017)
Денис Автономов (2017–2018; 2019–2020; 2021–2022);
Сергій Кулик (2022–2023);
Віктор Гончар (2023–2024)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Oleksandr Bozhko (1996–2001; 2005–2010);
Volodymyr Tiahlo (2002–2005);
Ivan Kukhta (2010–2015);
Petro Lytvyn (2018–2019);
Ivan Kuleba (2020–2021);

Chargé d'Affaires:
Ivan Zahorodnyi (2014–2016);
Vadym Pikhulia (2016–2017);
Vasyl Serdeha (2017)
Denys Avtonomov (2017–2018; 2019–2020; 2021–2022);
Serhii Kulyk (2022–2023);
Victor Honchar (2023–2024)

РЕСПУБЛІКА ГАНА
Republic of Ghana

Тимчасовий повірений
у справах

Chargé
d'Affaires

2023

Іван Лукачук
Ivan Lukachuk

ГРЕЦЬКА РЕСПУБЛІКА
Hellenic Republic

Тимчасовий повірений
у справах
Chargé
d'Affaires

2024

Володимир Ляшенко
Volodymyr Liashenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Борис Корнєєнко (1993–1997);
Юрій Сергеєв (1997–2000);
Віктор Кальник (2001–2005);
Валерій Цибух (2005–2010);
Володимир Шкуров (2010–2016);
Сергій Шутенко (2018–2024);

Тимчасова повірена у справах:
Наталія Косенко (2017–2018)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Borys Kornieienko (1993–1997);
Yurii Serhieiev (1997–2000);
Viktor Kalnyk (2001–2005);
Valerii Tsybukh (2005–2010);
Volodymyr Shkurov (2010–2016);
Sergii Shutenko (2018–2024);

Chargé d'Affaires:
Nataliia Kosenko (2017–2018)

ГРУЗІЯ
Georgia

Тимчасовий повірений
у справах
Chargé
d'Affaires

10.02.2025

Роман Яковенко
Roman Yakovenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Анатолій Касьяненко (1994–1997);
Юрій Чугаєнко (1997–1998);
Степан Волковецький (1998–2003);
Микола Спис (2003–2009);
Василь Цибенко (2009–2015);
Ігор Долгов (2017–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Георгій Назаров (2015–2017);
Андрій Касьянов (2022–2023);
Олександр Шульга (2023–2024);
Михайло Харишин (2024–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Anatolii Kasianenko (1994–1997);
Yuriy Chugayenko (1997–1998);
Stepan Volkovetskyi (1998–2003);
Mykola Spys (2003–2009);
Vasyl Tsybenko (2009–2015);
Ihor Dolhov (2017–2022);

Chargé d'Affaires:
Heorhii Nazarov (2015–2017);
Andrii Kasianov(2022–2023);
Oleksandr Shulga (2023–2024);
Mykhailo Kharyshyn (2024–2025)

КОРОЛІВСТВО ДАНІЯ
Kingdom of Denmark

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Андрій Яневський
Andrii Yanevskyi

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Костянтин Масик (1992–1995);
Ігор Подолєв (1997–1999);
Олександр Сліпченко (1999–2002);
Наталія Зарудна (2004–2008);
Павло Рябікін (2009–2010);
Михайло Скуратовський (2010–2014);
Михайло Видойник (2018–2024);

Тимчасові повірені у справах:
Олексій Рибак (1995–1997);
Василь Яковенко (1997);
Олена Полуніна (2008–2009);
Андрій Бірюченко (2014–2015);
Артем Владимиров (2015–2018)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Kostiantyn Masyk (1992–1995);
Ihor Podoliev (1997–1999);
Oleksandr Slipchenko (1999–2002);
Nataliia Zarudna (2004–2008);
Pavlo Riabikin (2009–2010);
Mykhailo Skuratovskyi (2010–2014);
Mykhailo Vydoinyk (2018–2024);

Chargé d'Affaires:
Oleksii Rybak (1995–1997);
Vasyl Iakovenko (1997);
Olena Polunina (2008–2009);
Andrii Biriuchenko (2014–2015);
Artem Vladymyrov (2015–2018)

ЕСТОНСЬКА РЕСПУБЛІКА
Republic of Estonia

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Володимир Боєчко
Volodymyr Boiechko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Юрій Олененко (1993–1999);
Микола Макаревич (1999–2006);
Павло Кір'яков (2006–2010);
Володимир Крижанівський (2010–2017);
Мар'яна Беца (2018–2024);
Максим Кононенко (2024–2025);

Тимчасовий повірений у справах:
Василь Яковенко (2017–2018)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Yurii Olenenko (1993–1999);
Mykola Makarevych (1999–2006);
Pavlo Kiriakov (2006–2010);
Volodymyr Kryzhanivskyi (2010–2017);
Mariana Betsa (2018–2024);
Maksym Kononenko (2024–2025);

Chargé d'Affaires:
Vasyl Yakovenko (2017–2018)

ФЕДЕРАТИВНА ДЕМОКРАТИЧНА РЕСПУБЛІКА ЕФІОПІЯ
Federal Democratic Republic of Ethiopia

Тимчасовий повірений у справах
Chargé d'Affaires

2021

Олександр Зуб
Oleksandr Zub

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Олексій Рибак (2000–2004);
Владислав Дем'яненко (2005–2009);

Тимчасові повірені у справах:
Олександр Буравченков (2009–2015);
Михайло Кіріченко (2015–2020);
Анатолій Маринець (2020–2021)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Oleksii Rybak (2000–2004);
Vladyslav Demianenko (2005–2009);

Chargé d'Affaires:
Oleksandr Buravchenkov (2009–2015);
Mykhailo Kirichenko (2015–2020);
Anatolii Marynets (2020–2021)

АРАБСЬКА РЕСПУБЛІКА ЄГИПЕТ
Arab Republic of Egypt

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Микола Нагорний
Mykola Nahornyi

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Віктор Нагайчук (1993–1997);
Сергій Камишев (1997–1998);
Іван Кулеба (1998–2000);
Андрій Веселовський (2001–2005);
Євген Кириленко (2011–2014);
Геннадій Латій (2015–2019);
Євген Микитенко (2006–2010, 2019–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Валерій Григораш (2010–2011);
Руслан Нечай (2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Viktor Nahaichuk (1993–1997);
Serhii Kamyshev (1997–1998);
Ivan Kuleba (1998–2000);
Andrii Veselovskyi (2001–2005);
Yevhen Kyrylenko (2011–2014);
Hennadii Latii (2015–2019);
Yevhen Mykytenko (2006–2010, 2019–2022);

Chargé d'Affaires:
Valerii Hryhorash (2010–2011);
Ruslan Nechai (2022)

ДЕРЖАВА ІЗРАЇЛЬ
State of Israel

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2020

Євген Корнійчук
Yevgen Korniychuk

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Юрій Щербак (1992–1994);
Олександр Майданник (1996–1998);
Дмитро Марков (1998–2002);
Олександр Сліпченко (2002–2004);
Ігор Тимофєєв (2005–2010);
Геннадій Надоленко (2010–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Yurii Shcherbak (1992–1994);
Oleksandr Maidannyk (1996–1998);
Dmytro Markov (1998–2002);
Oleksandr Slipchenko (2002–2004);
Ihor Tymofieiev (2005–2010);
Hennadii Nadolenko (2010–2020)

РЕСПУБЛІКА ІНДІЯ
Republic of India

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Олександр Поліщук
Oleksandr Polishchuk

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Георгій Ходоровський (1992–1998);
Валентин Адомайтіс (1998–2000);
Олег Семенець (2001–2006);
Ігор Поліха (2007–2010, 2015–2022);
Олександр Шевченко (2010–2015);

Тимчасовий повірений у справах:
Іван Коновалов (2022–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Heorhii Khodorovskyi (1992–1998);
Valentyn Adomaitis (1998–2000);
Oleh Semenets (2001–2006);
Igor Polikha (2007–2010, 2015–2022);
Oleksandr Shevchenko (2010–2015);

Chargé d'Affaires:
Ivan Konovalov (2022–2023)

РЕСПУБЛІКА ІНДОНЕЗІЯ
Republic of Indonesia

Тимчасова повірена
у справах

Chargé
d'Affaires

2024

Євгенія Шинкаренко
Yevhenia Shynkarenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Ігор Литвин (1997–1999);
Володимир Пахіль (2012–2020);
Василь Гамянін (2021–2024);

Тимчасовий повірений у справах:
Олександр Сіренко (2011–2012)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ihor Lytvyn (1997–1999);
Volodymyr Pakhil (2012–2020);
Vasyl Hamianin (2021–2024);

Chargé d'Affaires:
Oleksandr Sirenko (2011–2012)

РЕСПУБЛІКА ІРАК
Republic of Iraq

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

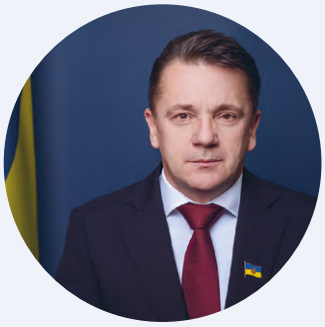

Іван Довганич
Ivan Dovhanych

Надзвичайний і Повноважний Посол:
Анатолій Маринець (2012–2016);
Віктор Недопас (2017–2021);

Тимчасові повірені у справах:
Олександр Кузаков (2016–2017);
Олександр Буравченков (2021–2025)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary:
Anatolii Marynets (2012–2016);
Viktor Nedopas (2017–2021);

Chargé d'Affaires:
Oleksandr Kuzakov (2016–2017);
Oleksandr Buravchenkov (2021–2025)

ІСЛАМСЬКА РЕСПУБЛІКА ІРАН
Islamic Republic of Iran

Тимчасовий повірений
у справах

Chargé
d'Affaires

2024

Кирило Поздняков
Kyrylo Pozdniakov

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Іван Майдан (1993–1996);
Володимир Бутяга (1997–2000, 2004–2007);
Костянтин Морозов (2000–2002);
Вадим Примаченко (2002–2004);
Ігор Логінов (2007–2010);
Олександр Самарський (2010–2014);
Сергій Бурдиляк (2015–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Сергій Красношапка (2014–2015);
Володимир Кайдась (2022–2023);
Євген Кравченко (2023–2024);
Сергій Андрійченко (2024–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ivan Maidan (1993–1996);
Volodymyr Butiaha (1997–2000, 2004–2007);
Kostiantyn Morozov (2000–2002);
Vadym Prymachenko (2002–2004);
Ihor Lohinov (2007–2010);
Oleksandr Samarskyi (2010–2014);
Serhii Burdyliak (2015–2022);

Chargé d'Affaires:
Serhii Krasnoshapka (2014–2015);
Volodymyr Kaidas (2022–2023);
Evgeny Kravchenko (2023–2024);
Serhii Andriichenko (2024–2025)

ІРЛАНДІЯ
Ireland

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2021

Лариса Герасько
Larysa Gerasko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Сергій Комісаренко (1995–1998);
Володимир Василенко (1998–2002);
Євген Перелигін (2004–2008);
Борис Базилевський (2008–2010);
Сергій Рева (2010–2014);

Тимчасові повірені у справах:
Сергій Романенко (2015–2017);
Олена Шалопут (2017–2021)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Serhii Komisarenko (1995–1998);
Volodymyr Vasylenko (1998–2002);
Yevhen Perelyhin (2004–2008);
Borys Bazylevskyi (2008–2010);
Serhii Reva (2010–2014);

Chargé d'Affaires:
Serhii Romanenko (2015–2017);
Olena Shaloput (2017–2021)

КОРОЛІВСТВО ІСПАНІЯ
Kingdom of Spain

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Юлія Соколовська
Yulia Sokolovska

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Олександр Тараненко (1997–2004);
Анатолій Щерба (2006–2012, 2016–2020);
Сергій Погорельцев (2012–2016, 2020–2025);

Тимчасові повірені у справах:
Олександр Гнєдих (1995–1997);
Олег Власенко (2004–2006);
Володимир Красільчук (2012)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Oleksandr Taranenko (1997–2004);
Anatoliy Scherba (2006–2012, 2016–2020);
Serhii Pohoreltsev (2012–2016, 2020–2025);

Chargé d'Affaires:
Oleksandr Gniedykh (1995–1997);
Oleh Vlasenko (2004–2006);
Volodymyr Krasilchuk (2012)

ІТАЛІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА
Italian Republic

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Анатолій Орел (1992–1997, 2004–2005);
Володимир Євтух (1997–1999);
Борис Гудима (1999–2004);
Георгій Чернявський (2005–2012);
Євген Перелигін (2012–2020);
Ярослав Мельник (2020–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Anatolii Orel (1992–1997, 2004–2005);
Volodymyr Yevtukh (1997–1999);
Borys Hudyma (1999–2004);
Heorhii Cherniavskyi (2005–2012);
Yevhen Perelyhin (2012–2020);
Yaroslav Melnyk (2020–2025)

ЙОРДАНСЬКЕ ХАШИМІТСЬКЕ КОРОЛІВСТВО
Hashemite Kingdom of Jordan

Надзвичайний і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

2019

Мирослава Щербатюк
Myroslava Shcherbatiuk

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Євген Микитенко (1997–2001);
Віктор Нагайчук (2003–2008);
Юрій Малько (2008–2010);
Сергій Пасько (2010–2019);

Тимчасовий повірений у справах:
Дмитро Бильєв (2019)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Yevhen Mykytenko (1997–2001);
Viktor Nahaichuk (2003–2008);
Yurii Malko (2008–2010);
Serhii Pasko (2010–2019);

Chargé d'Affaires:
Dmytro Byliev (2019)

РЕСПУБЛІКА КАЗАХСТАН
Republic of Kazakhstan

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

16.06.2025

Віктор Майко
Victor Mayko

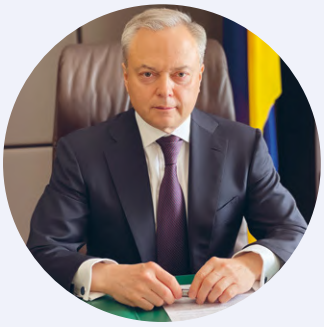

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Віктор Богатир (1993–1999);
Євген Карташов (2000–2001);
Василь Цибенко (2001–2005);
Микола Селівон (2006–2010);
Олег Дьомін (2010–2013);
Іван Кулеба (2018–2019);
Петро Врублевський (2020–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Юрій Лазебник (2013–2017);
Володимир Джиджора (2017–2018);
Олег Кобзистий (2019–2020);
Сергій Павленко (2023–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Viktor Bohatyr (1993–1999);
Yevhen Kartashov (2000–2001);
Vasyl Tsybenko (2001–2005);
Mykola Selivon (2006–2010);
Oleh Diomin (2010–2013);
Ivan Kuleba (2018–2019);
Petro Vrublevskyi (2020–2022);

Chargé d'Affaires:
Yurii Lazebnyk (2013–2017);
Volodymyr Dzhydzhora (2017–2018);
Oleh Kobzystyi (2019–2020);
Serhii Pavlenko (2023–2025)

КАНАДА
Canada

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Андрій Плахотнюк
Andrii Plakhotniuk

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Левко Лук'яненко (1992–1993);
Віктор Батюк (1994–1996);
Володимир Фуркало (1996–1998);
Володимир Хандогій (1998–1999);
Юрій Щербак (2000–2003);
Микола Маймескул (2004–2006);
Ігор Осташ (2006–2011);
Вадим Пристайко (2012–2014);
Андрій Шевченко (2014–2021);
Юлія Ковалів (2022–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Levko Lukianenko (1992–1993);
Viktor Batiuk (1994–1996);
Volodymyr Furkalo (1996–1998);
Volodymyr Khandogiy (1998–1999);
Yurii Shcherbak (2000–2003);
Mykola Maimeskul (2004–2006);
Ihor Ostash (2006–2011);
Vadym Prystaiko (2012–2015);
Andrii Shevchenko (2014–2022);
Yuliia Kovaliv (2022–2025)

ДЕРЖАВА КАТАР
State of Qatar

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2019

Андрій Кузьменко
Andrii Kuzmenko

Надзвичайний і Повноважний Посол
Євген Микитенко (2013–2019);
Тимчасовий повірений у справах:
Василь Боднарь (2019)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
Yevhen Mykytenko (2013–2019);
Chargé d'Affaires:
Vasyl Bodnar (2019)

РЕСПУБЛІКА КЕНІЯ
Republic of Kenya

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Юрій Токар
Yurii Tokar

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Андрій Веселовський (2002–2003);
Володимир Забігайло (2003–2005);
Владислав Дем'яненко (2006–2009);
Євгеній Цимбалюк (2015–2018);
Андрій Праведник (2018–2025);

Тимчасові повірені у справах:
Олег Белоколос (2009–2010);
Володимир Бутяга (2010–2014)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Andrii Veselovskyi (2002–2003);
Volodymyr Zabihailo (2003–2005);
Vladyslav Demianenko (2006–2009);
Yevhenii Tsymbaliuk (2015–2018);
Andrii Pravednyk (2018–2025);

Chargé d'Affaires:
Oleh Belokolos (2009–2010);
Volodymyr Butiaha (2010–2014)

КИРГИЗЬКА РЕСПУБЛІКА
Kyrgyz Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2018

Валерій Жовтенко
Valerii Zhovtenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Віктор Богатир (1995–1999);
Петро Шаповал (2001–2003);
Олександр Божко (2004–2005);
Володимир Тягло (2005–2008);
Володимир Соловей (2008–2014);
Микола Дорошенко (2015–2017);

Тимчасові повірені у справах:
Олександр Балдинюк (2003–2004);
Микола Яремчук (2014–2015);
Ігор Біленький (2017–2018)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Viktor Bohatyr (1995–1999);
Petro Shapoval (2001–2003);
Oleksandr Bozhko (2004–2005);
Volodymyr Tiahlo (2005–2008);
Volodymyr Solovei (2008–2014);
Mykola Doroshenko (2015–2017);

Chargé d'Affaires:
Oleksandr Baldyniuk (2003–2004);
Mykola Yaremchuk (2014–2015);
Ihor Bilenkyi (2017–2018)

КИТАЙСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА
People's Republic of China

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

06.05.2025

Олександр Нечитайло
Olexander Nechytaylo

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Анатолій Плюшко (1993–1998);
Ігор Литвин (1999–2001);
Михайло Резник (2001–2004);
Сергій Камишев (2004–2009, 2019–2021);
Юрій Костенко (2009–2012);
Олег Дьомін (2013–2019);
Павло Рябікін (2023–2025);

Тимчасові повірені у справах:
Василь Гамянін (2012–2013);
Віктор Пономарьов (2019);
Жанна Лещинська (2021–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Anatolii Pliushko (1993–1998);
Ihor Lytvyn (1999–2001);
Mykhailo Reznyk (2001–2004);
Serhii Kamyshev (2004–2009, 2019–2021);
Yurii Kostenko (2009–2012);
Oleh Diomin (2013–2019);
Pavlo Riabikin (2023–2025);

Chargé d'Affaires:
Vasyl Hamianin (2012–2013);
Viktor Ponomariov (2019);
Zhanna Leshchynska (2021–2023)

РЕСПУБЛІКА КІПР
Republic of Cyprus

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Сергій Ніжинський
Sergiy Nizhynskyi

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Борис Гуменюк (2003–2007, 2012–2019);
Олександр Дем'янюк (2007–2012);
Руслан Німчинський (2020–2025);

Тимчасова повірена у справах:
Наталія Сіренко (2019–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Borys Humeniuk (2003–2007, 2012–2019);
Oleksandr Demianiuk (2007–2012);
Ruslan Nimchynskyi (2020–2025);

Chargé d'Affaires:
Nataliia Sirenko (2019–2020)

ДЕМОКРАТИЧНА РЕСПУБЛІКА КОНГО
Democratic Republic of the Congo

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

03.03.2025

Василь Гамянін
Vasyl Hamianin

Тимчасовий повірений у справах:
Родіон Семенюк (2024–2025)

Chargé d'Affaires:
Rodion Semeniuk (2024–2025)

РЕСПУБЛІКА КОРЕЯ
Republic of Korea

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Михайло Резник (1997–2001);
Володимир Фуркало (2001–2005);
Юрій Мушка (2006–2008);
Володимир Бєлашов (2008–2011);
Василь Мармазов (2011–2017);
Олександр Горін (2017–2020);
Дмитро Пономаренко (2022–2025);

Тимчасовий повірений у справах:
Ігор Денисюк (2020–2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Mykhailo Reznyk (1997–2001);
Volodymyr Furkalo (2001–2005);
Yurii Mushka (2006–2008);
Volodymyr Bielashov (2008–2011);
Vasyl Marmazov (2011–2017);
Oleksandr Horin (2017–2020);
Dmytro Ponomarenko (2022–2025);

Chargé d'Affaires:
Igor Denissuk (2020–2022)

РЕСПУБЛІКА КУБА
Republic of Cuba

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Ірина Костюк
Iryna Kostiuk

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Олександр Тараненко (1995–1997);
Євген Свинарчук (1997–2000);
Віктор Пащук (2001–2005);
Олександр Гнєдих (2005–2008);
Тетяна Саєнко (2009–2013);

Тимчасові повірені у справах:
Володимир Красільчук (2000–2001);
Володимир Козлов (2013–2014);
Олександр Киричок (2014–2016);
Михайло Хоменко (2016–2021);
Андрій Фещенко (2021–2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Oleksandr Taranenko (1995–1997);
Yevhen Svynarchuk (1997–2000);
Viktor Pashchuk (2001–2005);
Oleksandr Hniedykh (2005–2008);
Tetiana Saienko (2009–2013);

Chargé d'Affaires:
Volodymyr Krasilchuk (2000–2001);
Volodymyr Kozlov (2013–2014);
Oleksandr Kyrychok (2014–2016);
Mykhailo Khomenko (2016–2021);
Andrii Feshchenko (2021–2022)

ДЕРЖАВА КУВЕЙТ
State of Kuwait

Надзвичайний
і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Максим Субх
Maksym Subkh

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Анатолій Бурмаков (2003–2005);
Володимир Толкач (2010–2019);
Олександр Балануца (2019–2024);

Тимчасовий повірений у справах:
Микола Джиджора (2024–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Anatolii Burmakov (2003–2005);
Volodymyr Tolkach (2010–2019);
Oleksandr Balanutsa (2019–2024);

Chargé d'Affaires:
Mykola Dzhydzhora (2024–2025)

ЛАТВІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА
Republic of Latvia

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Анатолій Куцевол
Anatoliy Kutsevol

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Віктор Михайловський (1997–2004);
Мирон Янків (2004–2005);
Рауль Чілачава (2005–2010);
Анатолій Олійник (2011–2015);
Євген Перебийніс (2015–2017);
Олександр Міщенко (2019–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Володимир Чорний (1993–1997);
Аліса Подоляк (2017–2019)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Viktor Mykhailovskyi (1997–2004);
Myron Yankiv (2004–2005);
Raul Chilachava (2005–2010);
Anatolii Oliinyk (2011–2015);
Yevhen Perebyinis (2015–2017);
Oleksandr Mishchenko (2019–2022);

Chargé d'Affaires:
Volodymyr Chornyi (1993–1997);
Alisa Podoliak (2017–2019)

ЛИТОВСЬКА РЕСПУБЛІКА
Republic of Lithuania

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

04.02.2025

Ольга Нікітченко
Olga Nikitchenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Ростислав Білодід (1992–1999);
Валентин Зайчук (2000–2001);
Микола Деркач (2001–2004);
Борис Климчук (2004–2007);
Ігор Прокопчук (2008–2011);
Валерій Жовтенко (2011–2015);
Володимир Яценківський (2015–2022);
Петро Бешта (2022–2025);

Тимчасовий повірений у справах:
Андрій Скляр (2015)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Rostyslav Bilodid (1992–1999);
Valentyn Zaichuk (2000–2001);
Mykola Derkach (2001–2004);
Borys Klymchuk (2004–2007);
Ihor Prokopchuk (2008–2011);
Valerii Zhovtenko (2011–2015);
Volodymyr Yatsenkivskyi (2015–2022);
Petro Beshta (2022–2025);

Chargé d'Affaires:
Andrii Skliar (2015)

ЛІВАНСЬКА РЕСПУБЛІКА
Lebanese Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

09.05.2025

Роман Горяйнов
Roman Goriainov

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Сергій Камишев (1998–2001);
Валерій Рилач (2002–2006);
Борис Захарчук (2006–2009);
Володимир Коваль (2009–2014);
Ігор Осташ (2016–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Віталій Боровко (2015–2016);
Валерій Григораш (2023–2024);
Олександр Овчаров (2024–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Serhii Kamyshev (1998–2001);
Valerii Rylach (2002–2006);
Borys Zakharchuk (2006–2009);
Volodymyr Koval (2009–2014);
Ihor Ostash (2016–2022);

Chargé d'Affaires:
Vitalii Borovko (2015–2016);
Valery Hryhorash (2023–2024);
Oleksandr Ovcharov (2024–2025)

ІСЛАМСЬКА РЕСПУБЛІКА МАВРИТАНІЯ
Islamic Republic of Mauritania

Тимчасовий повірений
у справах

Chargé
d'Affaires

2024

Віктор Борт
Viktor Bort

РЕСПУБЛІКА ПІВНІЧНА МАКЕДОНІЯ
Republic of North Macedonia

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Лариса Дір
Larysa Dir

Надзвичайні та Повноважні Посли:
В'ячеслав Похвальський (1999–2001);
Павло Кір'яков (2001–2003);
Олексій Шовкопляс (2004–2005);
Віталій Москаленко (2005–2009);
Юрій Гончарук (2009–2016);
Наталія Задорожнюк (2017–2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Viacheslav Pokhvalskyi (1999–2001);
Pavlo Kiriakov (2001–2003);
Oleksii Shovkoplias (2004–2005);
Vitalii Moskalenko (2005–2009);
Yurii Honcharuk (2009–2016);
Nataliia Zadorozhniuk (2017–2022)

МАЛАЙЗІЯ
Malaysia

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Геннадій Надоленко
Hennadii Nadolenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Олександр Шевченко (2004–2009);
Ігор Лоссовський (2009–2010);
Ігор Гуменний (2010–2016);
Олександр Нечитайло (2016–2022);
Тимчасовий повірений у справах:
Денис Михайлюк (2022–2025);

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Oleksandr Shevchenko (2004–2009);
Ihor Lossovskyi (2009–2010);
Ihor Humennyi (2010–2016);
Olexander Nechytaylo (2016–2022);
Chargé d'Affaires:
Denys Mykhailiuk (2022–2025);

КОРОЛІВСТВО МАРОККО
Kingdom of Morocco

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Сергій Саєнко
Serhii Saenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Олег Дяченко (1998–2000)
(за сумісництвом у Тунісі);
Юрій Малько (2000–2004);
Борис Гудима (2004–2006)
(за сумісництвом у Мавританії);
Віталій Йохна (2006–2010)
(за сумісництвом у Мавританії);
Ярослав Коваль (2011–2019);
Оксана Васильєва (2020–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Олександр Плевако (2019–2020);
Ігор Приходько (2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Oleh Diachenko (1998–2000)
(with concurrent accreditation in Tunis);
Yurii Malko (2000–2004);
Borys Hudyma (2004–2006)
(with concurrent accreditation in Mauritania);
Vitalii Yokhna (2006–2010)
(with concurrent accreditation in Mauritania);
Yaroslav Koval (2011–2019);
Oksana Vasylieva (2020–2022);

Chargé d'Affaires:
Oleksandr Plevako (2019–2020);
Igor Prykhodko (2022)

МЕКСИКАНСЬКІ СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ
United Mexican States

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Сергій Погорельцев
Serhii Pohoreltsev

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Юрій Щербак (1997–1998);
Олександр Тараненко (2004–2007);
Олексій Бранашко (2007–2012);
Руслан Спірін (2012–2020);
Оксана Драмарецька (2020–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Yurii Shcherbak (1997–1998);
Oleksandr Taranenko (2004–2007);
Oleksii Branashko (2007–2012);
Ruslan Spirin (2012–2020);
Oksana Dramaretska (2020–2025)

РЕСПУБЛІКА МОЗАМБІК
Republic of Mozambique

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

19.03.2025

Ростислав Троненко
Rostyslav Tronenko

РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА
Republic of Moldova

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

22.02.2025

Паун Роговей
Paun Rogovey

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Віталій Бойко (1993–1994);
Іван Гнатишин (1996–2000);
Петро Чалий (2000–2006);
Сергій Пирожков (2007–2015);
Іван Гнатишин (2015–2019);
Марко Шевченко (2019–2025);

Тимчасові повірені у справах:
Євген Левицький (1994–1996);
Володимир Боєчко (2019)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Vitalii Boiko (1993–1994);
Ivan Hnatyshyn (1996–2000);
Petro Chalyi (2000–2006);
Serhii Pyrozhkov (2007–2015);
Ivan Hnatyshyn (2015–2019);
Marko Shevchenko (2019–2025);

Chargé d'Affaires:
Yevhen Levytskyi (1994–1996);
Volodymyr Boiechko (2019)

ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛІКА НІГЕРІЯ
Federal Republic of Nigeria

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Іван Холостенко
Ivan Kholostenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Володимир Бутяга (2001–2003);
Олег Скоропад (2005–2009);
Валерій Васильєв (2009–2014);
Валерій Александрук (2015–2019);
Валерій Кірдода (2020–2023);

Тимчасові повірені у справах:
Віктор Семененко (2003–2004);
Сергій Юшкевич (2019–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Volodymyr Butiaha (2001–2003);
Oleh Skoropad (2005–2009);
Valerii Vasyliev (2009–2014);
Valerii Aleksandruk (2015–2019);
Valeriy Kirdoda (2020–2023);

Charge d'Affairs:
Viktor Semenenko (2003–2004);
Serhii Yushkevych (2019–2020)

КОРОЛІВСТВО НІДЕРЛАНДИ
Kingdom of the Netherlands

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

15.05.2025

Андрій Костін
Andrii Kostin

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Володимир Василенко (1992–1995);
Борис Тарасюк (1995–1998);
Костянтин Грищенко (1998–2000);
Володимир Хандогій (2000–2002);
Дмитро Марков (2002–2005);
Олександр Купчишин (2005–2008);
Василь Корзаченко (2008–2010);
Олександр Горін (2011–2017);
Всеволод Ченцов (2017–2021);
Максим Кононенко (2021–2022);
Олександр Карасевич (2023–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Volodymyr Vasylenko (1992–1995);
Borys Tarasyuk (1995–1998);
Kostiantyn Gryshchenko (1998–2000);
Volodymyr Khandogiy (2000–2002);
Dmytro Markov (2002–2005);
Oleksandr Kupchyshyn (2005–2008);
Vasyl Korzachenko (2008–2010);
Oleksandr Horin (2011–2017);
Vsevolod Chentsov (2017–2021);
Maksym Kononenko (2021–2022);
Oleksandr Karasevych (2023–2025)

ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛІКА НІМЕЧЧИНА
Federal Republic of Germany

Надзвичайний і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

2022

Олексій Макеєв
Oleksii Makeiev

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Іван Пісковий (1992–1994);
Юрій Костенко (1994–1997);
Анатолій Пономаренко (1997–2004);
Сергій Фареник (2004–2005);
Ігор Долгов (2005–2008);
Наталія Зарудна (2008–2012);
Павло Клімкін (2012–2014);
Андрій Мельник (2014–2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ivan Piskovyi (1992–1994);
Yurii Kostenko (1994–1997);
Anatolii Ponomarenko (1997–2004);
Serhii Farenyk (2004–2005);
Ihor Dolhov (2005–2008);
Nataliia Zarudna (2008–2012);
Pavlo Klimkin (2012–2014);
Andrii Melnyk (2014–2022)

КОРОЛІВСТВО НОРВЕГІЯ
Kingdom of Norway

Надзвичайний і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

07.04.2025

Олексій Гавриш
Oleksiy Gavrysh

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Костянтин Масик (1992–1997);
Ігор Подолєв (1998–1999);
Олександр Сліпченко (1999–2002);
Ігор Сагач (2004–2008);
Олександр Цвєтков (2008–2011);
Юрій Оніщенко (2012–2014);
Вячеслав Яцюк (2016–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Олег Грабовецький (2015–2016);
Лілія Гончаревич (2022–2023);
Ігор Головченко (2023–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Kostiantyn Masyk (1992–1997);
Ihor Podoliev (1998–1999);
Oleksandr Slipchenko (1999–2002);
Ihor Sahach (2004–2008);
Oleksandr Tsvietkov (2008–2011);
Yurii Onishchenko (2012–2014);
Viacheslav Yatsiuk (2016–2022);

Chargé d'Affaires:
Oleh Hrabovetskyi (2015–2016);
Liliia Honcharevych (2022–2023);
Ihor Holovchenko (2023–2025)

ОБ'ЄДНАНІ АРАБСЬКІ ЕМІРАТИ
United Arab Emirates

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Олександр Балануца
Oleksandr Balanutsa

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Євген Микитенко (2004–2007);
Сергій Пасько (2007–2009);
Юрій Полурез (2010–2021);
Дмитро Сенік (2022–2025);

Тимчасовий повірений у справах:
Андрій Козлов (2021–2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Yevhen Mykytenko (2004–2007);
Serhii Pasko (2007–2009);
Yurii Polurez (2010–2021);
Dmytro Senik (2022–2025);

Chargé d'Affaires:
Andrii Kozlov (2021–2022)

СУЛТАНАТ ОМАН
Sultanate of Oman

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Ольга Селих
Olha Selykh

ІСЛАМСЬКА РЕСПУБЛІКА ПАКИСТАН
Islamic Republic of Pakistan

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2020

Маркіян Чучук
Markiian Chuchuk

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Володимир Пономаренко (2002–2004);
Ігор Поліха (2004–2007);
Ігор Пасько (2007–2011);
Олег Шевченко (2011–2012);
Володимир Лакомов (2012–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Volodymyr Ponomarenko (2002–2004);
Ihor Polikha (2004–2007);
Ihor Pasko (2007–2011);
Oleh Shevchenko (2011–2012);
Volodymyr Lakomov (2012–2020)

РЕСПУБЛІКА ПЕРУ
Republic of Peru

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Юрій Полюхович
Yuriy Polyukhovych

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Ігор Грушко (2003–2006);
Олександр Михальчук (2013–2017);
Ігор Тумасов (2018–2021);

Тимчасові повірені у справах:
Віктор Харамінський (2009–2013);
Владислав Богорад (2017–2018);
Ростислав Яворівський (2021–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ihor Hrushko (2003–2006);
Oleksandr Mykhalchuk (2013–2017);
Ihor Tumasov (2018–2021);

Chargé d'Affaires:
Viktor Kharaminskyi (2009–2013);
Vladyslav Bohorad (2017–2018);
Rostyslav Yavorivsky (2021–2023)

ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКА РЕСПУБЛІКА
Republic of South Africa

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

21.07.2025

Олександр Щерба
Oleksandr Scherba

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Леонід Гур'янов (1995–1999);
Ігор Турянський (2000–2004);
Михайло Скуратовський (2004–2008);
Валерій Гребенюк (2008–2014);
Євген Буркат (2015–2017);
Тарас Кузьмич (2018–2019);
Любов Абравітова (2020–2025);

Тимчасова повірена у справах:
Любов Абравітова (2017–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Leonid Hurianov (1995–1999);
Ihor Turianskyi (2000–2004);
Mykhailo Skuratovskyi (2004–2008);
Valerii Hrebeniuk (2008–2014);
Yevhen Burkat (2015–2017);
Taras Kuzmych (2018–2019);
Liubov Abravitova (2020–2025);

Chargé d'Affaires:
Liubov Abravitova (2017–2020)

РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА
Republic of Poland

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Василь Боднар
Vasyl Bodnar

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Теодозій Старак (1991);
Анатолій Шевчук (1991–1992);
Геннадій Удовенко (1992–1994);
Петро Сардачук (1994–1998);
Дмитро Павличко (1999–2002);
Олександр Никоненко (2002–2003);
Ігор Харченко (2003–2005);
Олександр Моцик (2005–2010);
Маркіян Мальський (2010–2014);
Владислав Каневський (2014);
Андрій Дещиця (2014–2022);
Василь Зварич (2022–2024)

Тимчасовий повірений у справах:
Роман Шепеляк (2024–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Theodozij Starak (1991);
Anatoly Shevchuk (1991–1992);
Hennadii Udovenko (1992–1994);
Petro Sardachuk (1994–1998);
Dmytro Pavlychko (1999–2002);
Oleksandr Nykonenko (2002–2003);
Ihor Kharchenko (2003–2005);
Oleksandr Motsyk (2005–2010);
Markiyan Malsky (2010–2014);
Vladyslav Kanevskyi (2014);
Andriy Deshchytsia (2014–2022);
Vasyl Zvarych (2022–2024)

Chargé d'Affaires:
Roman Shepeliak (2024–2025)

ПОРТУГАЛЬСЬКА РЕСПУБЛІКА
Portuguese Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Марина Михайленко
Maryna Mykhailenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Анатолій Зленко (1997–2000);
Костянтин Тимошенко (2001–2005);
Ростислав Троненко (2005–2010);
Олександр Никоненко (2010–2014);
Інна Огнівець (2015–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Леонід Третяк (2014–2015);
Володимир Козлов (2022–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Anatolii Zlenko (1997–2000);
Kostiantyn Tymoshenko (2001–2005);
Rostyslav Tronenko (2005–2010);
Oleksandr Nykonenko (2010–2014);
Inna Ohnivets (2015–2022);

Chargé d'Affaires:
Leonid Tretiak (2014–2015);
Volodymyr Kozlov (2022–2023)

РЕСПУБЛІКА РУАНДА
Republic of Rwanda

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2025

Вячеслав Яцюк
Viacheslav Yatsiuk

РУМУНІЯ
Romania

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Ігор Прокопчук
Ihor Prokopchuk

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Леонтій Сандуляк (1992–1995);
Олександр Чалий (1995–1998);
Ігор Харченко (1998–2000);
Антон Бутейко (2000–2003);
Теофіл Бауер (2004–2005, 2012–2016);
Юрій Малько (2005–2008);
Маркіян Кулик (2008–2012);
Олександр Баньков (2017–2020);

Тимчасові повірені у справах:
Теофіл Рендюк (2016);
Євген Левицький (2016–2017);
Паун Роговей (2020-2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Leontii Sanduliak (1992–1995);
Oleksandr Chalyi (1995–1998);
Ihor Kharchenko (1998–2000);
Anton Buteiko (2000–2003);
Teofil Bauer (2004–2005, 2012–2016);
Yurii Malko (2005–2008);
Markiian Kulyk (2008–2012);
Oleksandr Bankov (2017–2020);

Chargé d'Affaires:
Teofil Rendiuk (2016);
Yevhen Levytskyi (2016–2017);
Paun Rogovey (2020-2022)

КОРОЛІВСТВО САУДІВСЬКА АРАВІЯ
Kingdom of Saudi Arabia

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Анатолій Петренко
Anatoliy Petrenko

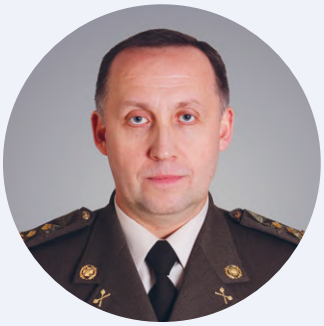

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Євген Микитенко (1996–1999);
Леонід Гур'янов (2002–2009);
Петро Колос (2009–2014);
Вадим Вахрушев (2014–2021);

Тимчасовий повірений у справах:
Сергій Пушкарський (2021–2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Yevhen Mykytenko (1996–1999);
Leonid Hurianov (2002–2009);
Petro Kolos (2009–2014);
Vadym Vakhrushev (2014–2021);

Chargé d'Affaires:
Serhii Pushkarskyi (2021–2022)

РЕСПУБЛІКА СЕНЕГАЛ
Republic of Senegal

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2021

Юрій Пивоваров
Yurii Pyvovarov

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Андрій Заяць (2008–2013);
Олександр Овчаров (2013–2018);

Тимчасовий повірений у справах:
Антон Барабуля (2019–2021)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Andrii Zaiats (2008–2013);
Oleksandr Ovcharov (2013–2018);

Chargé d'Affaires:
Anton Barabulia (2019–2021)

РЕСПУБЛІКА СЕРБІЯ
Republic of Serbia

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Володимир Толкач
Volodymyr Tolkach

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Володимир Фуркало (1998–2001);
Анатолій Шостак (2001–2003);
Руслан Демченко (2003–2005);
Анатолій Олійник (2005–2009);
Віктор Недопас (2009–2013);
Олександр Александрович (2015–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Олександр Кириченко (2013–2014);
Микола Джигун (2014–2015)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Volodymyr Furkalo (1998–2001);
Anatolii Shostak (2001–2003);
Ruslan Demchenko (2003–2005);
Anatolii Oliinyk (2005–2009);
Viktor Nedopas (2009–2013);
Oleksandr Aleksandrovych (2015–2022);

Chargé d'Affaires:
Oleksandr Kyrychenko (2013–2014);
Mykola Dzhyhun (2014–2015)

РЕСПУБЛІКА СІНГАПУР
Republic of Singapore

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2020

Катерина Зеленко
Kateryna Zelenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Олександр Горін (2003–2006);
Віктор Маштабей (2006–2009);
Павло Султанський (2010–2015);
Дмитро Сенік (2015–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Oleksandr Horin (2003–2006);
Viktor Mashtabei (2006–2009);
Pavlo Sultanskyi (2010–2015);
Dmytro Senik (2015–2020)

СЛОВАЦЬКА РЕСПУБЛІКА
Slovak Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Мирослав Кастран
Myroslav Kastran

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Роман Лубківський (1992–1993);
Петро Сардачук (1993–1994);
Дмитро Павличко (1995–1998);
Юрій Рилач (1998–2004);
Сергій Устич (2004–2005);
Інна Огнівець (2006–2010);
Олег Гаваші (2010–2016);
Юрій Мушка (2016–2022);

Тимчасова повірена у справах:
Оксана Кицун (2016)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Roman Lubkivskyi (1992–1993);
Petro Sardachuk (1993–1994);
Dmytro Pavlychko (1995–1998);
Yurii Rylach (1998–2004);
Serhii Ustych (2004–2005);
Inna Ohnivets (2006–2010);
Oleh Havashi (2010–2016);
Yurii Mushka (2016–2022);

Chargé d'Affaires:
Oksana Kytsun (2016)

РЕСПУБЛІКА СЛОВЕНІЯ
Republic of Slovenia

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

03.02.2025

Петро Бешта
Petro Beshta

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Іван Гнатишин (2004–2006);
Вадим Примаченко (2007–2011);
Микола Кириченко (2011–2015);
Михайло Бродович (2015–2022);
Андрій Таран (2022–2025);

Тимчасовий повірений у справах:
Станіслав Єжов (2006–2007)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ivan Hnatyshyn (2004–2006);
Vadym Prymachenko (2007–2011);
Mykola Kyrychenko (2011–2015);
Mykhailo Brodovych (2015–2022);
Andrii Taran (2022–2025);

Chargé d'Affaires:
Stanislav Ezhov (2006–2007)

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ
United States of America

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

27.08.2025

Ольга Стефанішина
Olha Stefanishyna

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Олег Білорус (1992–1994);
Юрій Щербак (1994–1998);
Антон Бутейко (1998–1999);
Костянтин Грищенко (2000–2003);
Михайло Резнік (2003–2006);
Олег Шамшур (2006–2010);
Олександр Моцик (2010–2015);
Валерій Чалий (2015–2019);
Володимир Єльченко (2019–2021);
Оксана Маркарова (2021–2025);

Тимчасовий повірений у справах:
Андрій Яневський (2019)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Oleh Bilorus (1992–1994);
Yurii Shcherbak (1994–1998);
Anton Buteiko (1998–1999);
Kostiantyn Gryshchenko (2000–2003);
Mykhailo Reznik (2003–2006);
Oleh Shamshur (2006–2010);
Oleksandr Motsyk (2010–2015);
Valerii Chalyi (2015–2019);
Volodymyr Yelchenko (2019–2021);
Oksana Markarova (2021–2025);

Chargé d'Affaires:
Andrii Yanevskyi (2019)

РЕСПУБЛІКА ТАДЖИКИСТАН
Republic of Tadjikistan

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Валерій Євдокимов
Valerii Yevdokymov

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Володимир Смєтанін (1993–1999);
Анатолій Касьяненко (2000–2005);
В'ячеслав Похвальський (2006–2010);
Юрій Савченко (2010–2012);
Віктор Нікітюк (2012–2019);
Василь Серватюк (2019–2022);

Тимчасовий повірений у справах:
Віктор Семенов (2018-2019)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Volodymyr Smietanin (1993–1999);
Anatolii Kasianenko (2000–2005);
Viacheslav Pokhvalskyi (2006–2010);
Yurii Savchenko (2010–2012);
Viktor Nikitiuk (2012–2019);
Vasyl Servatiuk (2019–2022);

Chargé d'Affaires:
Viktor Semenov (2018-2019)

КОРОЛІВСТВО ТАЇЛАНД
Kingdom of Thailand

Тимчасовий повірений
у справах

Chargé
d'Affaires

2024

Віктор Семенов
Viktor Semenov

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Ігор Литвин (1998–1999);
Ростислав Білодід (2000–2002);
Ігор Гуменний (2004–2008);
Маркіян Чучук (2008–2014);
Андрій Бешта (2015–2021);

Тимчасові повірені у справах:
Вадим Ковалевський (2015);
Павло Орел (2021–2022, 2023–2024);
Олександр Лисак (2022–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ihor Lytvyn (1998–1999);
Rostyslav Bilodid (2000–2002);
Ihor Humennyi (2004–2008);
Markiian Chuchuk (2008–2014);
Andrii Beshta (2015–2021);

Chargé d'Affaires:
Vadym Kovalevskyi (2015);
Pavlo Orel (2021–2022, 2023–2024);
Oleksandr Lysak (2022–2023)

ТУНІСЬКА РЕСПУБЛІКА
Tunisian Republic

Надзвичайний і Повноважний Посол
(за сумісництвом у Державі Лівія)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
(with concurrent accreditation in the State of Libya)

2020

Володимир Хоманець
Volodymyr Khomanets

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Олег Дяченко (1997–2000);
Олексій Рибак (2002–2004);
Валерій Рилач (2007–2013);
Микола Нагорний (2015–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Oleh Diachenko (1997–2000);
Oleksii Rybak (2002–2004);
Valerii Rylach (2007–2013);
Mykola Nahornyi (2015–2020)

РЕСПУБЛІКА ТУРЕЧЧИНА
Republic of Türkiye

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

11.06.2025

Нариман Джелялов
Naryman Dzhelialov

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Ігор Турянський (1992–1997);
Олександр Моцик (1997–2001);
Ігор Долгов (2002–2004);
Олександр Міщенко (2005–2008);
Сергій Корсунський (2008–2016);
Андрій Сибіга (2016–2021);
Василь Боднар (2021–2025);

Тимчасовий повірений у справах:
Олексій Шовкопляс (1997)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ihor Turianskyi (1992–1997);
Oleksandr Motsyk (1997–2001);
Ihor Dolhov (2002–2004);
Oleksandr Mishchenko (2005–2008);
Sergiy Korsunsky (2008–2016);
Andrii Sybiha (2016–2021);
Vasyl Bodnar (2021–2025);

Chargé d'Affaires:
Oleksii Shovkoplias (1997)

ТУРКМЕНІСТАН
Turkmenistan

Тимчасовий повірений
у справах

Charge
d'Affaires

04.05.2025

Петро Макаренко
Petro Makarenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Вадим Чупрун (1995–2004);
Віктор Майко (2005–2010, 2020–2025);
Валентин Шевальов (2010–2019);

Тимчасові повірені у справах:
Зиновій Гошовський (2019–2020);
Олександр Гончаров (2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Vadym Chuprun (1995–2004);
Victor Mayko (2005–2010, 2020–2025);
Valentyn Shevaliov (2010–2019);

Chargé d'Affaires:
Zynovii Hoshovskyi (2019–2020);
Oleksandr Honcharov (2020)

УГОРЩИНА
Hungary

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

24.02.2025

Федір Шандор
Fedir Shandor

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Дмитро Ткач (1992–1998; 2006–2010);
Орест Климпуш (1998–2002);
Василь Дурдинець (2002–2003);
Юрій Мушка (2003–2006, 2010–2014);
Любов Непоп (2016–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Михайло Юнгер (2014–2016);
Іштван Балог (2022–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Dmytro Tkach (1992–1998; 2006–2010);
Orest Klympush (1999–2002);
Vasyl Durdynets (2002–2003);
Yurii Mushka (2003–2006, 2010–2014);
Liubov Nepop (2016–2022);

Chargé d'Affaires:
Mykhailo Yunher (2014–2016);
Ishtvan Balog (2022–2025)

РЕСПУБЛІКА УЗБЕКИСТАН
Republic of Uzbekistan

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Володимир Сметанін (1993–1999);
Анатолій Касьяненко (2000–2005);
В'ячеслав Похвальський (2006–2010);
Юрій Савченко (2010–2019);
Микола Дорошенко (2020–2025);

Тимчасовий повірений у справах:
Денис Погрібний (2019–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Volodymyr Smetanin (1993–1999);
Anatolii Kasianenko (2000–2005);
Viacheslav Pokhvalskyi (2006–2010);
Yurii Savchenko (2010–2019);
Mykola Doroshenko (2020–2025);

Chargé d'Affaires:
Denys Pohribnyi (2019–2020)

РЕСПУБЛІКА ФІЛІППІНИ
Republic of the Philippines

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

10.03.2025

Юлія Федів
Yuliia Fediv

ФІНЛЯНДСЬКА РЕСПУБЛІКА
Republic of Finland

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

26.06.2025

Михайло Видойник
Mykhailo Vydoinyk

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Костянтин Масик (1992–1997);
Ігор Подолєв (1997–2001);
Петро Сардачук (2001–2003);
Олександр Майданник (2003–2007);
Андрій Дещиця (2007–2013);
Олексій Селін (2013–2014);
Андрій Олефіров (2014–2019);
Ольга Діброва (2020–2025);

Тимчасовий повірений у справах:
Ілля Квас (2019–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Kostiantyn Masyk (1992–1997);
Ihor Podoliev (1997–2001);
Petro Sardachuk (2001–2003);
Oleksandr Maidannyk (2003–2007);
Andrii Deshchytsia (2007–2013);
Oleksii Selin (2013–2014);
Andrii Olefirov (2014–2019);
Olga Dibrova (2020–2025);

Chargé d'Affaires:
Illya Kvas (2019–2020)

ФРАНЦУЗЬКА РЕСПУБЛІКА
French Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2020

Вадим Омельченко
Vadym Omelchenko

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Юрій Кочубей (1992–1997);
Анатолій Зленко (1997–2000);
Юрій Сергєєв (2003–2007);
Костянтин Тимошенко (2007–2010);
Олександр Купчишин (2010–2014);
Олег Шамшур (2014–2020);

Тимчасові повірені у справах:
Олександр Сліпченко (1992);
Віталій Йохна (2000–2003)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Yurii Kochubei (1992–1997);
Anatolii Zlenko (1997–2000);
Yurii Serhieiev (2003–2007);
Kostiantyn Tymoshenko (2007–2010);
Oleksandr Kupchyshyn (2010–2014);
Oleh Shamshur (2014–2020);

Chargé d'Affaires:
Oleksandr Slipchenko (1992);
Vitalii Yokhna (2000–2003)

РЕСПУБЛІКА ХОРВАТІЯ
Republic of Croatia

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2019

Василь Кирилич
Vasyl Kyrylych

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Анатолій Шостак (1995–2001);
Віктор Кирик (2001–2006);
Маркіян Лубківський (2007–2009);
Борис Зайчук (2009–2010);
Олександр Левченко (2010–2017);

Тимчасові повірені у справах:
Андрій Олефіров (2001);
Ярослав Сімонов (2017–2019)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Anatolii Shostak (1995–2001);
Viktor Kyryk (2001–2006);
Markiian Lubkivskyi (2007–2009);
Borys Zaichuk (2009–2010);
Oleksandr Levchenko (2010–2017);

Charge d'Affairs:
Andrii Olefirov (2001);
Yaroslav Simonov (2017–2019)

ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА
Czech Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Василь Зварич
Vasyl Zvarych

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Роман Лубківський (1992–1995);
Андрій Озадовський (1995–1999);
Сергій Устич (1999–2004);
Іван Кулеба (2004–2009);
Іван Грицак (2009–2012);
Борис Зайчук (2012–2016);
Євген Перебийніс (2017–2022);

Тимчасовий повірений у справах:
Віталій Усатий (2022–2024)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Roman Lubkivskyi (1992–1995);
Andrii Ozadovskyi (1995–1999);
Serhii Ustych (1999–2004);
Ivan Kuleba (2004–2009);
Ivan Hrytsak (2009–2012);
Borys Zaichuk (2012–2016);
Yevhen Perebyinis (2017–2022);

Тимчасовий повірений у справах:
Vitalii Usatyi (2022–2024)

РЕСПУБЛІКА ЧИЛІ
Republic of Chile

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Юрій Дюдін
Yurii Diudin

Тимчасові повірені у справах:
Віталій Цимбалюк (2017–2021);
Владислав Богорад (2021–2024)

Charge d'Affaires:
Vitalii Tsymbaliuk (2017–2021);
Vladyslav Bohorad (2021–2024)

ЧОРНОГОРІЯ
Montenegro

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Олег Герасименко
Oleh Herasymenko

Надзвичайна та Повноважна Амбасадорка
Оксана Слюсаренко (2008–2014);

Тимчасово повірені у справах:
Володимир Цибульник (2014–2015);
Тетяна Волкова (2015–2017);
Наталія Фіялка (2017–2022)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
Oksana Sliusarenko (2008–2014);

Charge d'Affaires:
Volodymyr Tsybulnyk (2014–2015);
Tetiana Volkova (2015–2017);
Nataliia Fiialka (2017–2022)

ШВЕЙЦАРСЬКА КОНФЕДЕРАЦІЯ
Swiss Confederation

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Ірина Венедіктова
Iryna Venediktova

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Олександр Сліпченко (1993–1997);
Ніна Ковальська (1998–2000);
Євген Бершеда (2000–2003);
Сюзанна Станік (2003–2004);
Ігор Дір (2008–2014);
Артем Рибченко (2018–2023);

Тимчасовий повірений у справах:
Остап Юхимович (2004–2008; 2014–2018)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Oleksandr Slipchenko (1993–1997);
Nina Kovalska (1998–2000);
Yevhen Bersheda (2000–2003);
Siuzanna Stanik (2003–2004);
Ihor Dir (2008–2014);
Artem Rybchenko (2018–2023);

Chargé d'Affaires:
Ostap Yukhymovych (2004–2008; 2014–2018)

ШВЕЦІЯ
Sweden

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

28.07.2025

Світлана Заліщук
Svitlana Zalishchuk

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Костянтин Масик (1992–1994);
Ігор Подолєв (1997–1999);
Олександр Сліпченко (1999–2002);
Леонід Кожара (2003–2004);
Анатолій Пономаренко (2007–2008);
Євген Перебийніс (2008–2011);
Валерій Степанов (2011–2014);
Ігор Сагач (2015–2019);
Андрій Плахотнюк (2020–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Kostiantyn Masyk (1992–1994);
Ihor Podoliev (1997–1999);
Oleksandr Slipchenko (1999–2002);
Leonid Kozhara (2003–2004);
Anatolii Ponomarenko (2007–2008);
Yevhen Perebyinis (2008–2011);
Valerii Stepanov (2011–2014);
Ihor Sahach (2015–2019);
Andrii Plakhotniuk (2020–2025)

ЯПОНІЯ
Japan

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

12.04.2025

Юрій Лутовінов
Yurii Lutovinov

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Михайло Дашкевич (1995–1999);
Юрій Костенко (2001–2006);
Володимир Макуха (2006);
Микола Кулініч (2006–2013);
Ігор Харченко (2013–2020);
Сергій Корсунський (2020–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Mykhailo Dashkevych (1995–1999);
Yurii Kostenko (2001–2006);
Volodymyr Makukha (2006);
Mykola Kulinich (2006–2013);
Ihor Kharchenko (2013–2020);
Sergiy Korsunsky (2020–2025)

АВСТРАЛІЙСЬКИЙ СОЮЗ
Commonwealth of Australia

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Пол Леманн
Paul Lehmann

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Даглас Роберт Траппетт (2015–2016);
Мелісса О'Рурк (2017–2020);
Брюс Едвардс (2020–2023);

Тимчасовий повірений у справах:
Брюс Едвардс (2016–2017)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Douglas Robert Trappett (2015–2016);
Melissa O'Rourke (2017–2020);
Bruce Edwards (2020–2023);

Chargé d'Affaires:
Bruce Edwards (2016–2017)

РЕСПУБЛІКА АВСТРІЯ
Republic of Austria

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2025

Роберт Мюллер
Robert Müller

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Георг Вайсс (1992–1997);
Клаус Фаб'ян (1997–2001);
Міхаель Місс (2001–2006);
Йозеф-Маркус Вукетіч (2006–2010);
Вольф Дітріх Хайм (2010–2015);
Герміне Поппеллер (2015–2019);
Ґернот Пфандлер (2019–2022);
Арад Бенкьо (2022–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Georg Weiss (1992–1997);
Klaus Fabjan (1997–2001);
Michael Miess (2001–2006);
Josef-Markus Wuketich (2006–2010);
Wolf Dietrich Heim (2010–2015);
Hermine Poppeller (2015–2019);
Gernot Pfandler (2019–2022);
Arad Benkö (2022–2025)

АЗЕРБАЙДЖАНСЬКА РЕСПУБЛІКА
Republic of Azerbaijan

Надзвичайний
і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Сеймур Мардалієв
Seymur Mardaliyev

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Назім Ібрагімов (1997–2001);
Талят Алієв (2001–2010);
Ейнулла Мадатлі (2010–2015);
Азер Худієв (2016–2020);
Ельміра Ахундова (2020–2023);

Тимчасовий повірений у справах:
Назім Алієв (2015–2016)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Nazim Ibrahimov (1997–2001);
Talyat Aliyev (2001–2010);
Eynulla Madatli (2010–2015);
Azer Khudiyev (2016–2020);
Elmira Akhundova (2020–2023);

Chargé d'Affaires:
Nazim Aliyev (2015–2016)

РЕСПУБЛІКА АЛБАНІЯ
Республіка Албанія

Надзвичайний
і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Ернал Філо
Ernal Filo

АЛЖИРСЬКА НАРОДНА ДЕМОКРАТИЧНА РЕСПУБЛІКА
People's Democratic Republic of Algeria

Тимчасовий повірений у справах
Chargé d'Affaires

2023

Ахмед Уаіл
Ahmed Ouail

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Бельрамуль Камерзерман (1992–1997);
Шеріф Шихі (1997–2005);
Мокадем Бафдаль (2005–2009);
Мохаммед Башир Маззуз (2009–2015);
Хосін Буссуара (2015–2021);
Джіхед Еддін Белькас (2021–2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Belramoul Kamerzerman (1992–1997);
Cherif Chikhi (1997–2005);
Mokaddem Bafdal (2005–2009);
Mohammed Bachir Mazzouz (2009–2015);
Hocine Boussouara (2015–2021);
Djihed Eddine Belkas (2021–2022)

АРГЕНТИНСЬКА РЕСПУБЛІКА
Argentine Republic

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2019

Елена Летісія Мікусінскі
Elena Leticia Mikusinski

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Луїс Бакеріса (1993–1999);
Міґель Анхель Кунео (2000–2006);
Ліла Ролдан Васкес де Муан (2007–2015);
Альберто Хосе Алонсо (2016–2019)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Luis Baqueriza (1993–1999);
Miguel Ángel Cúneo (2000–2006);
Lila Roldán Vázquez de Moine (2007–2015);
Alberto José Alonso (2016–2019)

ІСЛАМСЬКА РЕСПУБЛІКА АФГАНІСТАН
Islamic Republic of Afghanistan

Надзвичайний і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

2020

Валі Монавар
Wali Monawar

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Саід Мохаммад Хаірха (2002–2005);
Мохаммад Асеф Делавар (2005–2011);
Фазіль Фазлуррахман (2011–2013);
Мохаммад Акбар Мохаммаді (2013–2017);
Сардар Мохаммад Рахман Огли (2017–2020);

Тимчасові повірені у справах:
Мухамад Амман (1995–1998);
Саєд Мохаммад Фарані (1998–2000);
Мухіддін Масуд (2000–2002);
Садат Саїд Анвар (2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Said Mohamma Khairkha (2002–2005);
Mohammad Asef Delawar (2005–2011);
Fazil Fazlurahman (2011–2013);
Mohammad Akbar Mohammadi (2013–2017);
Sardar Mohammad Rahman Oghli (2017–2020);

Chargé d'Affaires:
Mohammad Amman (1995–1998);
Saed Mahmud Farani (1998–2000);
Muhiddin Masud (2000–2002);
Sadat Said Anwar (2020)

КОРОЛІВСТВО БЕЛЬГІЯ
Kingdom of Belgium

Надзвичайний і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

2024

Люк Якобс
Luc Jacobs

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Інгеборг Крістоферсен (1992–1995);
Вільфрід Нартюс (1995–1998);
П'єр Жан Марі Антуан Вазен (1998–2000);
П'єр Дюбюісон (2000–2003);
П'єр Коло (2003–2006);
Марк Вінк (2006–2011);
Яна Зікмундова (2011–2014);
Люк Якобс (2014–2018);
Алекс Ленартс (2018–2022);
Петер Ван де Велде (2022–2024)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ingeborg Christoffersen (1992–1995);
Wilfried Nartus (1995–1998);
Pierre Jean Marie Antoine Vaesen (1998–2000);
Pierre Dubuisson (2000–2003);
Pierre Colot (2003–2006);
Marc Vinck (2006–2011);
Jana Zikmundova (2011–2014);
Luc Jacobs (2014–2018);
Alex Lenaerts (2018–2022);
Peter Van De Velde (2022–2024)

РЕСПУБЛІКА БІЛОРУСЬ
Republic of Belarus

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Віталій Курашик (1993–2001);
Валентин Величко (2001–2016);
Ігор Сокол (2016–2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Vitalii Kurashik (1993–2001);
Valentyn Velychko (2001–2016);
Igor Sokol (2016–2022)

РЕСПУБЛІКА БОЛГАРІЯ
Republic of Bulgaria

Тимчасова повірена
у справах

Chargé
d'Affaires

2025

Елена Слатінська-Ованезова
Elena Slatinska-Ovanezova

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Петар Крістєв Марков (1992–1998);
Александр Димитров (1998–2002);
Ангел Ганев (2002–2007);
Дімітар Владіміров (2007–2012);
Красімір Мінчев (2012–2018);
Костадін Коджабашев (2019–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Стояна Русінова (2018–2019);
Теодор Савов (2022–2023);
Герман Ванчев (2023–2024);
Ніколай Ненчев Нанков (2024–2025);
Мітко Сімеонов (2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Petar Kristev Markov (1992–1998);
Aleksandr Dimitrov (1998–2002);
Angel Ganev (2002–2007);
Dimitar Vladimirov (2007–2012);
Krasimir Minchev (2012–2018);
Kostadin Kodzhabashev (2019–2022);

Chargé d'Affaires:
Stoyana Rusinova (2018–2019);
Teodor Savov (2022–2023);
German Vanchev (2023–2024);
Nikolay Nenchev Nankov (2024–2025);
Mitko Simeonov (2025)

ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛІКА БРАЗИЛІЯ
Federative Republic of Brazil

Надзвичайний і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

2024

Рафаел де Мелло Відал
Rafael de Mello Vidal

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Асдрубал Пінто де Улісcеа (1995–1998);
Маріо Августо Сантос (1998–2001);
Елдер Мартінс де Мораес (2001–2003);
Ренато Луїз Родрігес Маркес (2003–2009);
Антоніо Фернандо Круз-де-Мелло (2009–2016);
Освалдо Біато Жуніор (2016–2020);
Нортон де Андраде Мелло Рапеста (2021–2024)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Asdrúbal Pinto de Ulissea (1995–1998);
Mario Augusto Santos (1998–2001);
Elder Martins de Moraes (2001–2003);
Renato Luiz Rodrigues Marques (2003–2009);
Antonio Fernando Cruz-de-Mello (2009–2016);
Oswaldo Biato Junior (2016–2020);
Norton de Andrade Mello Rapesta (2021–2024)

СВЯТИЙ ПРЕСТОЛ (ВАТИКАН)
Holy See (Vatican)

Апостольський Нунцій

Apostolic Nuncio

2021

Вісвальдас Кульбокас
Visvaldas Kulbokas

Апостольські Нунції:
Антоніо Франко (1992–1999);
Микола Етерович (1999–2004);
Іван Юркович (2004–2011);
Томас Едвард Ґалліксон (2011–2015);
Клаудіо Ґуджеротті (2015–2020)

Apostolic Nuncios:
Antonio Franco (1992–1999);
Nikola Eterović (1999–2004);
Ivan Jurkovič (2004–2011);
Thomas Edward Gullickson (2011–2015);
Claudio Gugerotti (2015–2020)

СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ
United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

Надзвичайний і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

2023

Мартін Гарріс
Martin Harris

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Саймон Ніколас Пітер Хіманс (1992–1995);
Рой Стівен Рів (1995–1999);
Роберт Роланд Гедлі Сміт (1999–2002);
Роберт Едвард Брінклі (2002–2006);
Роберт Лі Тернер (2008–2012);
Саймон Сміт (2012–2015);
Джудіт Гоф (2015–2019);
Мелінда Сіммонс (2019–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Simon Nicholas Pieter Himmans (1992–1995);
Roy Stieven Rieve (1995–1999);
Robert Roland Headly Smith (1999–2002);
Robert Edward Brinckly (2002–2006);
Robert Lee Turner (2008–2012);
Simon Smith (2012–2015);
Judith Gough (2015–2019);
Melinda Simmons (2019–2023)

СОЦІАЛІСТИЧНА РЕСПУБЛІКА В'ЄТНАМ
Socialist Republic of Vietnam

Надзвичайний і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

2025

Фам Хай
Pham Hai

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Чионг Тунг (1993–1997);
Доан Дик (1997–2002);
Ву Зионг Хуан (2002–2006);
Нгуен Ван Тхань (2007–2010);
Хо Дак Мінь Нгует (2010–2013);
Нгуєн Мінь Чі (2014–2017);
Нгуєн Ань Туан (2017–2020);
Хонг Тхач Нгуєн (2021–2025)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
Truong Tung (1993–1997);
Doan Duc (1997–2002);
Vu Duong Huan (2002–2006);
Nguyen Van Thanh (2007–2010);
Ho Dac Minh Nguyet (2010–2013);
Nguyen Minh Tri (2014–2017);
Nguyen Anh Tuan (2017–2020);
Hong Thach Nguyen (2021–2025)

РЕСПУБЛІКА ВІРМЕНІЯ
Republic of Armenia

Тимчасовий повірений
у справах

Chargé
d'Affaires

2024

Ґеворґ Петросян
Gevorg Petrossian

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Грач Сілванян (1996–2003);
Армен Хачатрян (2003–2010);
Андранік Манукян (2010–2018);
Тігран Сейранян (2019–2021);
Владімір Карапетян (2021–2024);

Тимчасові повірені у справах:
Грач Сілванян (1993–1996);
Гайк Акопян (2018–2019)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Hrach Sylvanian (1996–2003);
Armen Khachatryan (2003–2010);
Andranik Manukyan (2010–2018);
Tigran Seiranian (2019–2021);
Vladimir Karapetyan (2021–2024);

Chargé d'Affaires:
Hrach Sylvanian (1993–1996);
Hayk Hakobyan (2018–2019)

ГРЕЦЬКА РЕСПУБЛІКА
Hellenic Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Пантеліс Александрос Дімітракопулос
Pantelis Alexandros Dimitrakopoulos

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Василеос Патсікакіс (1993–1998);
Дімітріс Контумас (1998–2002);
Панайотіс Гумас (2002–2006);
Харалампос Дімітріу (2006–2009);
Георгіос Георгунтзос (2009–2013);
Вассіліс Пападопулос (2013–2016);
Георгіос Пукаміссас (2016–2019);
Василеос Борновас (2019–2022);

Повірений у справах:
Еммануіл Андрулакіс (2022–2024)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Vasileos Patsikakis (1993–1998);
Dimitris Contoumas (1998–2002);
Panayotis Goumas (2002–2006);
Haralampos Dimitriou (2006–2009);
Georgios Georgountzos (2009–2013);
Vassilis Papadopoulos (2013–2016);
Georgios Poukamissas (2016–2019);
Vasileos Bornovas (2019–2022);

Chargé d'Affaires:
Emmanouil Androulakis (2022–2024)

ГРУЗІЯ
Georgia

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2021

Георгій Закарашвілі
George Zakarashvili

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Валерій Чечелашвілі (1994–1998);
Малхаз Чачава (1999–2000);
Грігол Катамадзе (2000–2007, 2009–2013);
Мераб Антадзе (2007–2008);
Міхеїл Уклеба (2013–2017);
Гела Думбадзе (2017–2019);
Теймураз Шарашенідзе (2019–2021)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Valerii Chechelashvili (1994–1998);
Malkhaz Chachava (1999–2000);
Grigol Katamadze (2000–2007, 2009–2013);
Merab Antadze (2007–2008);
Mikheil Ukleba (2013–2017);
Gela Dumbadze (2017–2019);
Teimuraz Sharashenidze (2019–2021)

КОРОЛІВСТВО ДАНІЯ
Kingdom of Denmark

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2020

Олє Егберг Міккельсен
Ole Egberg Mikkelsen

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Крістіан Фабер-Род (1992–1997);
Йорн Крогбек (1997–2001);
Мартін Кофод (2001–2002);
Крістіан Фабер-Род (2002–2005);
Уффе Андерссон Балслєв (2005–2009);
Мікаель Борг-Хансен (2009–2013);
Мерете Юль (2013–2015);
Крістіан Донс Крістенсен (2015–2017);
Рубен Медсен (2017–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Christian Faber-Rod (1992–1997);
Jorn Krogbek (1997–2001);
Martin Kofod (2001–2002);
Christian Faber-Rod (2002–2005);
Uffe Andersson Balslev (2005–2009);
Michael Borg-Hansen (2009–2013);
Merete Juhl (2013–2015);
Christian Dons Christensen (2015–2017);
Ruben Madsen (2017–2020)

ЕСТОНСЬКА РЕСПУБЛІКА
Republic of Estonia

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Аннелі Кольк
Annely Kolk

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Тііт Мацулевич (1996–1999);
Тііт Набер (1999–2002);
Пауль Леттенс (2002–2006);
Яан Хейн (2006–2011);
Лаурі Лепік (2011–2012);
Сулев Канніке (2012–2016);
Ґерт Антсу (2016–2019);
Каймо Кууск (2019–2023);

Тимчасові повірені у справах:
Андрій Біров (1993–1995);
Рейн Ойдеківі (1995–1996)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Tiit Matsulevich (1996–1999);
Tiit Naber (1999–2002);
Paul Lettence (2002–2006);
Yaan Hein (2006–2011);
Lauri Lepik (2011–2012);
Sulev Kannike (2012–2016);
Gert Antsu (2016–2019);
Kaimo Kuusk (2019–2023);

Chargé d'Affaires:
Andrii Birov (1993–1995);
Rain Oidekivi (1995–1996)

АРАБСЬКА РЕСПУБЛІКА ЄГИПЕТ
Arab Republic of Egypt

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Баракат Алі Еллейсі
Barakat Ali Elleithy

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Гусейн Камаль-Елдін Шалаш (1993–1997);
Омар Ель-Фарук Хассан Мохамед (1997–2001);
Мона Алі Хашаба (2001–2005);
Юсеф Мустафа Зада (2005–2008);
Ясір Атеф Абдель Кадер (2008–2012);
Усама Тауфік Юсеф Бадр (2012–2016);
Хоссам Ельдін Алі (2016–2020);
Айман Ахмед Мокхтар Елгаммаль (2020–2024)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Husein Kamal-Eldin Shalash (1993–1997);
Omar El-Faruhk Khassan Mohamed (1997–2001);
Mona Ali Hashaba (2001–2005);
Yusef Mustafa Zada (2005–2008);
Yasir Atef Abdel Kader (2008–2012);
Osama Tawfik Youssef Badr (2012–2016);
Hossam Eldeen Aly (2016–2020);
Ayman Ahmed Mokhtar Elgammal (2020–2024)

ДЕРЖАВА ІЗРАЇЛЬ
State of Israel

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2021

Міхаель Бродський
Michael Brodsky

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Цві Маген (1993–1998);
Анна Азарі (1999–2003);
Наомі Бен-Амі (2003–2007);
Зіна Калай-Клайтман (2007–2011);
Реувен Дін Ель (2011–2014);
Еліав Бєлоцерковські (2014–2018);
Джоель Ліон (2018–2021);

Тимчасовий повірений у справах:
Зеєв Бен-Аріє (1998–1999)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Zvi Magen (1993–1998);
Anna Azari (1999–2003);
Naomi Ben-Ami (2003–2007);
Zina Kalai-Klaitman (2007–2011);
Reuven Din El (2011–2014);
Eliav Belotsercovsky (2014–2018);
Joel Lion (2018–2021);

Chargé d'Affaires:
Zeev Ben-Arie (1998–1999)

РЕСПУБЛІКА ІНДІЯ
Republic of India

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Раві Шанкар
Ravi Shankar

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Судхір Тукарам Деваре (1992–1995);
Раджендра Кумар Рай (1995–1997);
Відйа Бхушан Соні (1997–2002);
Шекхолен Кіпген (2002–2005);
Дебабрата Саха (2005–2010);
Джоті Сваруп Панде (2010–2011);
Раджів Кумар Чандер (2011–2015);
Манодж Кумар Бхарті (2015–2018);
Партха Сатпатхі (2018–2022);
Харш Кумар Джейн (2022–2024)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Sudhir Tukaram Devare (1992–1995);
Rajendra Kumar Rai (1995–1997);
Vidya Bhushan Soni (1997–2002);
Shekholen Kipgen (2002–2005);
Debabrata Saha (2005–2010);
Jyoti Swarup Pande (2010–2011);
Rajiv Kumar Chander (2011–2015);
Manoj Kumar Bharti (2015–2018);
Partha Satpathy (2018–2022);
Harsh Kumar Jain (2022–2024)

РЕСПУБЛІКА ІНДОНЕЗІЯ
Republic of Indonesia

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Аріф Мухаммед Басалама
Arief Muhammad Basalamah

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Роні Хендраван Курніяді (1994–1997);
Где Арса Каджар (1997–2001);
Ремі Рамаулі Сіяхаан (2001–2004);
Альбертус Емануель Александер Латурію (2004–2008);
Нінінг Сунінгсіх Рохадіят (2008–2012);
Нінік Кун Нар'яті Сісвойо (2012–2016);
Юдді Кріснанді (2017–2021);
Гафур Акбар Дармапутра (2022);

Тимчасові повірені у справах:
Юсран Хадромі (2016–2017);
Баскара Прадіпта (2021);
Ерна Херліна (2021–2022);
Торанг Пакпахан (2022–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Roni Hendrawan Kurniadi (1994–1997);
Gde Arsa Kadjar (1997–2001);
Remy Ramauli Siahaan (2001–2004);
Albertus Emanuel Alexander Laturiuw (2004–2008);
Nining Suningsih Rochadiat (2008–2012);
Niniek Kun Naryatie Siswojo (2012–2016);
Yuddy Chrisnandi (2017–2021);
Ghafur Akbar Dharmaputra (2022);

Chargé d'Affaires:
Yusran Hadromi (2016–2017);
Baskara Pradipta (2021);
Erna Herlina (2021–2022);
Torang Pakpahan (2022–2023)

РЕСПУБЛІКА ІРАК
Republic of Iraq

Тимчасовий повірений
у справах

Chargé
d'Affaires

2024

Казем Тарек Аділ Казем
Kazem Tarek Adil Kazem

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Музгір Аль-Дурі (2002–2003);
Шорш Халід Саід (2010–2016);
Бакір Ахмед Азіз Аль-Джаф (2016–2021);

Тимчасові повірені у справах:
Гішам Абдель Разак Ібрагім (2001–2002);
Алаа Ад-Дін Хусейн Алі (2006–2007);
Хусейн Аббас Хусейн (2007);
Халід Джасім Мохамед Аль-Шамарі (2007–2010);
Таан Хуссейн Аббас Хуссейн (2021–2024)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Muzgir Al-Duri (2002–2003);
Shorsh Khalid Said (2010–2016);
Bakir Ahmed Aziz Al-Jaff (2016–2021);

Chargé d'Affaires:
Gisham Abdel Razak Ibrahim (2001–2002);
Alaa Ad-Din Hussein Ali (2006–2007);
Hussein Abass Hussein (2007);
Khalid Jasim Mohamed Al-Shamary (2007–2010);
Taan Hussein Abbas Hussein (2021–2024)

ІРЛАНДІЯ
Ireland

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Джонатан Конлон
Jonathan Conlon

Надзвичайна та Повноважна Амбасадорка:
Тереза Хілі (2021–2025)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary:
Thérèse Healy (2021–2025)

КОРОЛІВСТВО ІСПАНІЯ
Kingdom of Spain

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Рікардо Лопес-Аранда Хагу
Ricardo López-Aranda Jagu

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Едуардо Хунко Бонет (1992–1997);
Фернандо Хосе Бейосо Фернандес (1997–2001);
Луіс Гомес де Аранда Війєн (2001–2005);
Луіс Хав'єр Хіль Каталіна (2005–2009);
Хосе Родрігес Мояно (2009–2013);
Херардо Анхель Бугайо Оттоне (2013–2017);
Сильвія Кортес Мартін (2017–2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Eduardo Junko Bonet (1992–1997);
Fernando José Belloso Fernández (1997–2001);
Luis Gómez de Aranda Villén (2001–2005);
Luis Javier Gil Catalina (2005–2009);
José Rodríguez Moyano (2009–2013);
Gerardo Angel Bugallo Ottone (2013–2017);
Silvia Cortés Martín (2017–2022)

ІТАЛІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА
Italian Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Карло Формоза
Carlo Formosa

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Вітторіо Клаудіо Сурдо (1992–1996);
Джан Лука Бертінетто (1996–2000);
Іоланда Брунетті Гетц (2000–2004);
Фабіо Фаббрі (2004–2008);
П'єтро Джованні Доннічі (2008–2012);
Фабріціо Романо (2012–2016);
Давіде Ла Чечіліа (2016–2020);
П'єр Франческо Дзадзо (2021–2024)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Vittorio Claudio Surdo (1992–1996);
Gian Luca Bertinetto (1996–2000);
Jolanda Brunetti Goetz (2000–2004);
Fabio Fabbri (2004–2008);
Pietro Giovanni Donnici (2008–2012);
Fabrizio Romano (2012–2016);
Davide La Cecilia (2016–2020);
Pier Francesco Zazo (2021–2024)

РЕСПУБЛІКА КАЗАХСТАН
Republic of Kazakhstan

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2025

Толєжан Барлибаєв
Tolezhan Barlybayev

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Юрій Клочков (1994–1996);
Наджамеден Іскалієв (1996–1999);
Равіль Чердабаєв (1999–2003);
Амангельди Жумабаєв (2003–2011);
Заутбєк Турісбєков (2012–2015);
Самат Ордабаєв (2016–2020);
Дархан Калєтаєв (2020–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Yuriy Klochkov (1994–1996);
Nadzhameden Iskaliev (1996–1999);
Ravil Cherdabaev (1999–2003);
Amangeldi Zhumambayev (2003–2011);
Zautbek Turisbekov (2012–2015);
Samat Ordabayev (2016–2020);
Darkhan Kaletayev (2020–2025)

КАНАДА
Canada

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Наталка Цмоць
Natalka Cmoc

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Франсуа Антуан Матіс (1992–1996);
Крістофер Вестдал (1996–1998);
Дерек Фрейзер (1998–2001);
Ендрю Норвал Робінсон (2001–2005);
Абайна Данн (2005–2008);
Ж. Даніель Карон (2008–2011);
Трой Лулашник (2011–2014);
Роман Ващук (2014–2019);
Лариса Ґаладза (2019–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
François Antoine Matis (1992–1996);
Christopher Westdal (1996–1998);
Derek Frazer (1998–2001);
Andrew Norval Robinson (2001–2005);
Abaina Dann (2005–2008);
G. Daniel Caron (2008–2011);
Troy Lulashnyk (2011–2014);
Roman Waschuk (2014–2019);
Larisa Galadza (2019–2023)

ДЕРЖАВА КАТАР
State of Qatar

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2018

Гаді Нассер Аль-Гаджрі
Hadi Nasser Al-Hajri

Надзвичайний і Повноважний Посол:
Джасім Рашид Аль-Халіфа (2013–2018)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary:
Jassim Rashid Al-Khalifa (2013–2018)

КИРГИЗЬКА РЕСПУБЛІКА
Kyrgyz Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Ідріс Кадиркулов
Idris Kadyrkulov

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Улукбек Чіналієв (1993–1998);
Жумагул Сааданбеков (1998–2000);
Есенгул Омуралієв (2001–2005);
Еркін Мамкулов (2005–2010);
Борубек Аширов (2011–2012);
Улукбек Чіналієв (2012–2015);
Жусупбек Шаріпов (2018–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Іван Павлов (2000–2001);
Еркін Мукаєв (2005);
Гульнара Кискараєва (2011);
Батир Кадиркулов (2016–2017);
Батиркан Сиргабаєв (2017);
Меерімбек Апишов (2017–2018)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ulukbek Chinaliyev (1993–1998);
Zhumahul Saadanbekov (1998–2000);
Esenhul Omuraliyev (2001–2005);
Erkin Mamkulov (2005–2010);
Borubek Ashyrov (2011–2012);
Ulukbek Chinaliev (2012–2015);
Zhusupbek Sharipov (2018–2022);

Chargé d'Affaires:
Ivan Pavlov (2000–2001);
Erkin Mukaev (2005);
Hulnara Kyskaraeva (2011);
Batyr Kadyrkulov (2016–2017);
Batyrkan Syrgabaev (2017);
Meerimbek Apyshov (2017–2018)

КИТАЙСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА
People's Republic of China

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Ма Шенкунь
Ma Shengkun

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Чжан Чжень (1992–1995);
Пань Чжаньлінь (1995–1998);
Чжоу Сяопей (1998–2000);
Ле Гобан (2000–2003);
Яо Пейшен (2003–2005);
Гао Юйшен (2005–2007);
Чжоу Лі (2007–2010);
Чжан Сіюнь (2010–2016);
Ду Вей (2016–2020);
Фань Сяньжун (2020–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Zhang Zhen (1992–1995);
Pan Zhanlin (1995–1998);
Zhou Xiaopei (1998–2000);
Li Guobang (2000–2003);
Yao Peisheng (2003–2005);
Gao Yusheng (2005–2007);
Zhou Li (2007–2010);
Zhang Xiyun (2010–2016);
Du Wei (2016–2020);
Fan Xianrong (2020–2025)

РЕСПУБЛІКА КІПР
Republic of Cyprus

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2025

Михаліс С. Фірілас
Michalis S. Firillas

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Евагорас Вріонідес (2011–2013);
Вассос Чамберлен (2013–2017);
Луїс Телемаху (2017–2022);
Михаліс Захаріоглу (2023–2025);

Тимчасова повірена у справах:
Ліна Темістоклеус (2022)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Evagoras Vryonides (2011–2013);
Vassos Chamberlen (2013–2017);
Louis Telemachou (2017–2022);
Michalis Zacharioglou (2023–2025);

Chargé d'Affaires:
Lina Themistocleous (2022)

РЕСПУБЛІКА КОРЕЯ
Republic of Korea

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2025

Кічанг Пак
Kichang Park

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Хьон Вон Ан (1993–1995);
Хан Чун Лі (1995–1998);
Гин-Тек Канг (1998–2000);
Шин Джанг (2000–2003);
Сонг-Джу Лі (2003–2006);
Сун Чьол Хо (2006–2008);
Ро Бьок Пак (2008–2011);
Ин Цжун Кім (2011–2014);
Кьон Хун Сол (2014–2016);
Янг-Гу Лі (2016–2019);
Кі-чанг Квон (2019–2021);
Хьонг-Те Кім (2021–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Hon Wong An (1993–1995);
Han Chun Li (1995–1998);
Hyn-Tek Kang (1998–2000);
Shin Jang (2000–2003);
Sung-Joo Li (2003–2006);
Sun Chol Ho (2006–2008);
Ro Biok Pak (2008–2011);
Eun-Joong Kim (2011–2014);
Kyung Hoon Sul (2014–2016);
Yang Goo Lee (2016–2019);
Ki-chang Kwon (2019–2021);
Hyung Tae Kim (2021–2025)

РЕСПУБЛІКА КУБА
Republic of Cuba

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2020

Натача Діас Агілера
Natacha Díaz Aguilera

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Діогенес Ернандес Асторґа (1992–1994);
Серхіо Лопес Бріель (1994–1999);
Хосе Діонісіо Пераса Чапо (1999–2004);
Хуліо Антоніо Гармендія Пенья (2004–2008);
Фелікс Леон Карбальо (2008–2012);
Ернесто Антоніо Сенті Дариас (2012–2016)

Тимчасові повірені у справах:
Оскар Сантана Леон (2016–2018);
Натача Діас Агілера (2018-2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Diógenes Hernández Astorga (1992–1994);
Sergio López Briel (1994–1999);
José Dionisio Peraza Chapeau (1999–2004);
Julio Antonio Garmendia Peña (2004–2008);
Félix León Carballo (2008–2012);
Ernesto Antonio Sentí Darias (2012–2016)

Charge d'Affaires:
Oscar Santana León (2016–2018);
Natacha Díaz Aguilera (2018–2020)

ДЕРЖАВА КУВЕЙТ
State of Kuwait

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Ахмед Абдулла Аль-Мубаракі (1995–1997);
Халет Мутлак Заед Аль-Дуейлах (1998–2001);
Хафіз Мохаммед Аль-Аджмі (2001–2006);
Хамуд Юсіф Аль-Роудан (2007–2010);
Юсеф Хуссейн Аль-Кабанді (2010–2016);
Рашид Хаммад Аль-Адвані (2016–2023);

Тимчасовий повірений у справах:
Адель Аль-Салхат (2023–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ahmed Abdullah Al-Mubaraki (1995–1997);
Halet Mutlaq Zaed Al-Dueylah (1998–2001);
Hafiz Mohammed Al Ajmi (2001–2006);
Hamood Youssif Al-Roudhan (2007–2010);
Yousef Hussain Al-Qabandi (2010–2016);
Rashed Hammad Al-Adwani (2016–2023);

Charge d'Affaires:
Adel Al-Salhat (2023–2025)

ЛАТВІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА
Republic of Latvia

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2025

Андрейс Пілдеговічс
Andrejs Pildegovics

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Петеріс Сімсонс (1994–1997);
Петеріс Вайварс (1997–2001);
Андріс Вілцанс (2001–2007);
Атіс С'янітс (2007–2011);
Аргіта Даудзе (2011–2016);
Юріс Пойканс (2016–2021);
Ілгварс Клява (2021–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Peteris Simsons (1994–1997);
Peteris Vaivars (1997–2001);
Andris Vilcans (2001–2007);
Atis Sjanits (2007–2011);
Argita Daudze (2011–2016);
Juris Poikāns (2016–2021);
Ilgvars Kļava (2021–2025)

ЛИТОВСЬКА РЕСПУБЛІКА
Republic of Lithuania

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Інга Станітє-Толочкєнє
Inga Stanytė-Toločkienė

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Ромуальдас Рамошка (1993–1996);
Вітаутас Пятрас Плєчкайтіс (1996–2001);
Вікторас Баубліс (2001–2005);
Альгірдас Кумжа (2006–2009);
Пятрас Вайтєкунас (2010–2015);
Марюс Януконіс (2015–2020);
Вальдемарас Сарапінас (2020–2024)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Romualdas Ramoshka (1993–1996);
Vytautas Petras Plechkaitis (1996–2001);
Viktoras Baublys (2001–2005);
Algirdas Kumzha (2006–2009);
Petras Vaitiekunas (2010–2015);
Marius Janukonis (2015–2020);
Valdemaras Sarapinas (2020–2024)

ЛІВАНСЬКА РЕСПУБЛІКА
Lebanese Republic

Тимчасовий повірений
у справах

Chargé
d'affaires

2023

Суейдан Ахмад
Soueidan Ahmad

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Юсеф Садака (2005–2013);
Клод Аль Хажаль (2013–2017);
Алі Дахер (2018–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Youssef Sadaka (2005–2013);
Claude Al Hajal (2013–2017);
Ali Daher (2018–2023)

ЛІВІЯ
Libya

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Осама М.А. Аблгасем
Osama M.A. Ablgasem

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Аль-Седдіг Мохаммед Аль-Шібані-
Аль-Гвері (2002–2008);
Фейсал Атія М. Альшаарі (2008–2012);
Салех Кадум (2012–2013);
Мохамед Салахеддін Нуреддін Шеллі (2014–2018);
Ахмед М. А. Табулі (2018–2019);

Тимчасові повірені у справах:
Алхаді І. А. Асбає (2013–2014);
Абдуразак М. С. Граді (2019–2020);
Мохадеб М. А. Гхетон (2020);
Адел О.А.Бенісса (2020–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Al-Seddig Mohammed Al-Shibani-
Al-Gveri (2002–2008);
Feisal Atiya M. Alshaari (2008–2012);
Saleh Kadoum (2012–2013);
Mohamed Salaheddin Nureddin Shelli (2014–2018);
Ahmed M. A. Tabuli (2018–2019);

Chargé d'Affaires:
Alhadi I. A. Asbaie (2013–2014);
Abdurazak M. S. Grady (2019–2020);
Mohadeb M. A. Gheton (2020);
Adel O.A.Benissa (2020–2023)

РЕСПУБЛІКА ПІВНІЧНА МАКЕДОНІЯ
Republic of North Macedonia

Тимчасова повірена у справах

Chargé d'Affaires

2023

Антоанета Рушкова Крчевінац
Antoaneta Rushkova Krchevinac

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Владо Блажевскі (1997–2003);
Мартін Гулескі (2003–2008);
Ілія Ісайловскі (2008–2009);
Ацо Спасеноскі (2010–2014);
Столе Змейкоскі (2014–2018);
Крум Ефремов (2019–2023);

Тимчасова повірена у справах:
Антоанета Рушкова Крчевінац (2018–2019)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Vlado Blazhevski (1997–2003);
Martin Guleski (2003–2008);
Iliya Isailovski (2008–2009);
Aco Spasenoski (2010–2014);
Stole Zmejkoski (2014–2018);
Krum Efremov (2019–2023);

Chargé d'Affaires:
Antoaneta Rushkova Krchevinac (2018–2019)

СУВЕРЕННИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ОРДЕН ГОСПІТАЛЬЄРІВ СВЯТОГО ІОАННА ЄРУСАЛИМСЬКОГО, РОДОСУ І МАЛЬТИ
Sovereign Military Hospitaller Order of Saint John of Jerusalem of Rhodes and of Malta

Надзвичайний і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

2014

Антоніо Газзанті Пульєзе Ді Котроне
Antonio Gazzanti Pugliese di Cotrone

Надзвичайний і Повноважний Посол
Пауль Фрідріх фон Фурхерр (2008–2014)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
Paul Friedrich von Fuhrherr (2008–2014)

КОРОЛІВСТВО МАРОККО
Kingdom of Morocco

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2018

Фауз Ель Ашшабі
Faouz El Achchabi

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Мохамед Азгар (2000–2004);
Абдельжаліль Саубрі (2004–2013);
Міна Тунсі (2013–2018)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Mohamed Azhar (2000–2004);
Abdeljalil Saubri (2004–2013);
Mina Tounsi (2013–2018)

МЕКСИКАНСЬКІ СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ
United Mexican States

Надзвичайний
і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Ауденсіо Контрерас Гонсалес
Audencio Contreras Gonzalez

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Беренісе Рендон Талавера (2009–2014);
Марія Луїза Беатріс Лопес Гаргальо (2015–2019);
Ольга Беатріс Гарсія Гійен (2019–2024);

Тимчасові повірені у справах:
Сесар Окаранса Кастаньєда (2005–2009);
Карлос Валера Пауліно (2014–2015);
Даніель Домінгес Канту (2015–2019)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Berenice Rendón Talavera (2009–2014);
Maria Luisa Beatriz Lopez Gargallo (2015–2019);
Olga Beatriz García Guillén (2019–2024);

Charge d'Affaires:
Cesar Ocaranza Castañeda (2005–2009);
Carlos Valera Paulino (2014–2015);
Daniel Domingues Cantú (2015–2019)

РЕСПУБЛІКА МОЛДОВА
Republic of Moldova

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Валеріу Ківерь
Valeriu Chiveri

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Іон Боршевич (1993–1994);
Іон Руссу (1994–1998);
Олексій Андрієвські (1999–2002);
Ніколає Черномаз (2003–2005);
Міхаіл Лаур (2005–2006);
Серджіу Статі (2006–2008);
Ніколає Гуменний (2008–2009);
Іон Стевіле (2010–2015);
Руслан Болбочан (2015–2021);

Тимчасові повірені у справах:
Еуджен Карас (2008);
Ніколає Мийня (2009–2010, 2021–2022);
Олег Хинку (2015)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ion Borshevich (1993–1994);
Ion Russu (1994–1998);
Oleksiy Andrievski (1999–2002);
Nikolae Chernomaz (2003–2005);
Mikhail Laur (2005–2006);
Sergio Statti (2006–2008)
Nikolae Humennyi (2008–2009);
Ion Stavila (2010–2015);
Ruslan Bolbocean (2015–2021);

Chargé d'Affaires:
Eudjen Karas (2008);
Nikolae Myinea (2009–2010, 2021–2022);
Oleg Khynku (2015)

ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛІКА НІГЕРІЯ
Federal Republic of Nigeria

Тимчасовий повірений
у справах

Charge
d'Affairs a.i

2025

Сулейман Мохаммед Усман
Suleiman Mohammed Usman

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Альфред Джон Нанна (2000–2004);
Аджуру Ігнатіус Хекайре (2004–2008);
Ібрагім Пада Касай (2008–2012);
Франк Нгозі Ісох (2012–2014);
Шіна Фатай Алеге (2021–2023);

Тимчасові повірені у справах:
Афолабі Джуліус Адефідіпе (2014–2016);
Естер Джоел Сансува (2016–2019);
Мартін Сенком Адаму (2019–2021);
Асімаве. І. Дірісу (2023–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Alfred John Nanna (2000–2004);
Ajuru Ignatius Hekaire (2004–2008);
Ibrahim Pada Kasai (2008–2012);
Frank Ngozi Isoh (2012–2014);
Shina Fatai Alega (2021–2023);

Chargé d'Affaires:
Afolabi Dzhulius Adefidipe (2014–2016);
Esther Joel Sunsuwa (2016–2019);
Martin Senkom Adamu (2019–2021);
Asimawe. I. Dirisu (2023–2025)

КОРОЛІВСТВО НІДЕРЛАНДИ
Kingdom of the Netherlands

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Алле Таммо Сітсе Дорхаут
Alle Tammo Sytse Dorhout

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Роберт Герман Серрі (1992–1996);
Онно Хаттінга Ван'т Сант (1997–2001);
Монік Патрісія Антуанетта Франк (2001–2004);
Рон Келлер (2005–2009);
Пітер Ян Волтерс (2009–2013);
Кейс Ян Рене Кломпенхаувер (2013–2017);
Ед Хукс (2018–2019);
Йеннес Де Мол (2019–2024);

Тимчасові повірені у справах:
Адріан Кван'єр (1996–1997);
Віллем Барон Бентінк ван Схоонгейтен (2004–2005)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Robert Herman Serry (1992–1996);
Onno Hattinga Van't Sant (1997–2001);
Monique Patricia Antoinette Frank (2001–2004);
Ron Keller (2005–2009);
Pieter Jan Wolthers (2009–2013);
Kees Jan René Klompenhouwer (2013–2017);
Ed Hoeks (2018–2019);
Jennes de Mol (2019–2024);

Chargé d'Affaires:
Andrian Quanier (1996–1997);
Willem Baron Bentinck van Schoonheten (2004–2005)

ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛІКА НІМЕЧЧИНА
Federal Republic of Germany

Надзвичайний і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

2025

Гайко Крістоф Томс
Heiko Christoph Thoms

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Геннеке Ґраф фон Бассевітц (1992–1993);
Александер Арно (1993–1996);
Ебергард Гайкен (1996–2000);
Дітмар Ґергард Штюдеманн (2000–2006);
Райнгард Шеферс (2006–2008);
Ганс-Юрґен Гаймзьот (2008–2012);
Крістоф Вайль (2012–2016);
Ернст Райхель (2016–2019);
Анка Фельдгузен (2019–2023);
Мартін Єґер (2023–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Hennecke Graf von Bassewitz (1992–1993);
Alexander Arnot (1993–1996);
Eberhard Heyken (1996–2000);
Dietmar Gerhard Stüdemann (2000–2006);
Reinhard Schäfers (2006–2008);
Hans-Jürgen Heimsoeth (2008–2012);
Christof Weil (2012–2016);
Ernst Reichel (2016–2019);
Anka Feldhusen (2019–2023);
Martin Jäger (2023–2025)

КОРОЛІВСТВО НОРВЕГІЯ
Kingdom of Norway

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2025

Ларс Рагнар Хансен
Lars Ragnar Hansen

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Ойвінд Нордслеттен (1992–1996);
Андерс Хельсет (1997–2000);
Йостейн Бернхардсен (2001–2006);
Олав Берстад (2006–2011);
Йон Елведал Фредріксен (2011–2016);
Уле Тер'є Хорпестад (2016–2020);
Ерік Сведал (2020–2023);
Хелене Санд Андресен (2023–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Øyvind Nordsletten (1992–1996);
Anders Helseth (1997–2000);
Jostein Bernhardsen (2001–2006);
Olav Berstad (2006–2011);
Jon Elvedal Fredriksen (2011–2016);
Ole Terje Horpestad (2016–2020);
Erik Svedahl (2020–2023);
Helene Sand Andresen (2023–2025)

ОБ'ЄДНАНІ АРАБСЬКІ ЕМІРАТИ
United Arab Emirates

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2017

Салем Ахмед Аль-Каабі
Salem Ahmed AlKaabi

Надзвичайний і Повноважний Посол
Абдулсалям Хареб Обайд Аль-Румейті
(2013–2017)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
Abdulsalam Hareb Obaid Al Romaithi
(2013–2017)

ІСЛАМСЬКА РЕСПУБЛІКА ПАКИСТАН
Islamic Republic of Pakistan

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2025

Канвар Аднан Ахмед Хан
Kanwar Adnan Ahmed Khan

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Тарік Фарук Мірза (1997–2000);
Шамун Алам Хан (2000–2003);
Таджул Хак (2004–2007);
Газанфар Алі Хан (2007–2010);
А.Н. Салім Мела (2010–2012);
Ваджахат Алі Муфті (2013–2015);
Атар Аббас (2015–2017);
Захід Мубашир Шейх (2018–2020);
Ноель Ізраїль Хохар (2020–2022);
Надір Хан (2023–2025);

Тимчасовий повірений у справах:
Вакар Ахмад (2017–2018)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Tariq Farouq Mirza (1997–2000);
Shamoon Alam Khan (2000–2003);
Taj ul Haq (2004–2007);
Ghazanfar Ali Khan (2007–2010);
A.N. Saleem Mela (2010–2012);
Wajahat Ali Muftee (2013–2015);
Athar Abbas (2015–2017);
Zahid Mubashir Sheikh (2018–2020);
Noel Israel Khokhar (2020–2022);
Nadir Khan (2023–2025);

Chargé d'Affaires:
Waqar Ahmad (2017–2018)

ПАЛЕСТИНА
Palestine

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2020

Хашем Даджані
Hashem Dajani

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Валід Закут (2001–2005);
Халід Арікат (2006–2010);
Мохаммед Аль-Асаад (2010–2019);

Тимчасовий повірений у справах:
Нідаль Ель-Котоб (2019–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Valid Zakut (2001–2005);
Khalid Arikat (2006–2010);
Mohammed Alasaad (2010–2019);

Chargé d'Affaires:
Nidal Alqottob (2019–2020)

ПІВДЕННО-АФРИКАНСЬКА РЕСПУБЛІКА
Republic
of South Africa

Надзвичайний і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary

2023

Шуейб Касу
Shoayb Casoo

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Діон фан Скуер (1993–1995);
Пітер фан Рензбург Хуесен (1996–1998);
Деларей фан Тондер (1999–2004);
Ашраф Сентсо (2004–2007);
Андріс Фентер (2008–2012);
Стенлі Чупу Матабата (2012–2013);
Крістіаан Альбертус Бассон (2014–2018);
Андре Йоханнес Гроєневальд (2019–2023);

Тимчасові повірені у справах:
Ілія дю Буіссон (1995–1996);
Девід де Вільє дю Буіссон (1998–1999);
Тандо Даламба (2013–2014);
Номонді Мджолі (2018–2019)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
Dion van Schoor (1993–1995);
Peter van Rensburg Goosen (1996–1998);
Delarey van Tonder (1999–2004);
Ashraf Sentso (2004–2007);
Andries Venter (2008–2012);
Stanley Chupu Mathabatha (2012–2013);
Christiaan Albertus Basson (2014–2018);
André Johannes Groenewald (2019–2023);

Chargé d'Affaires:
Ilia du Buisson (1995–1996);
David de Vilie du Buisson (1998–1999);
Thando Dalamba (2013–2014);
Nomonde Mjoli (2018–2019)

РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА
Republic of Poland

Тимчасовий повірений
у справах
Charge
d'Affairs a.i

2024

Пйотр Лукасєвіч
Piotr Łukasiewicz

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Єжи Козакєвіч (1992–1997);
Єжи Бар (1997–2001);
Марек Зюлковскі (2001–2005);
Яцек Ключковскі (2005–2010);
Генрик Літвін (2011–2016);
Ян Пєкло (2016–2019);
Бартош Ціхоцький (2019–2023);
Ярослав Ґузи (2023–2024)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Jerzy Kozakiewicz (1992–1997);
Jerzy Bahr (1997–2001);
Marek Ziółkowski (2001–2005);
Jacek Kluczkowski (2005–2010);
Henryk Litwin (2011–2016);
Jan Piekło (2016–2019);
Bartosz Cichocki (2019–2023);
Jarosław Guzy (2023–2024)

ПОРТУГАЛЬСЬКА РЕСПУБЛІКА
Portuguese Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2025

Луіш Мануел Рібейру Кабасу
Luís Manuel Ribeiro Cabaço

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Мануел Корте-Реал (1993–1998);
Антоніу ді Фарія і Майя (1999–2001);
Педру Мануел Сарменту
ді Вашконселуш-і-Каштру (2001–2004);
Жузе Мануел Пессанья Вієгас (2004–2008);
Маріу Жезуш душ Сантуш (2009–2014);
Марія Кріштіна Серпа ди Алмейда (2014–2019);
Антоніу Вашку да Кунья і Лорена Алвеш
Машаду (2020–2025)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Manuel Côrte-Real (1993–1998);
António de Faria e Maia (1999–2001);
Pedro Manuel Sarmento de Vasconcelos e Castro
(2001–2004);
José Manuel Pessanha Viegas (2004–2008);
Mário Jesus dos Santos (2009–2014);
Maria Cristina Serpa de Almeida (2014–2019);
António Vasco da Cunha e Lorena Alves
Machado (2020–2025)

РУМУНІЯ
Romania

Надзвичайний
і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2022

Александру Віктор Мікула
Alexandru Victor Micula

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Ion Бістреану (1993–1998);
Міхай Дінуку (1998–1999);
Александру Корня (2000–2005);
Траян-Лауренцю Христя (2005–2010);
Корнел Іонеску (2010–2016);
Крістіан-Леон Цуркану (2016–2022);

Тимчасові повірені у справах:
Леонтін Пастор (1992–1993);
Корнел Іонеску (1999–2000)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ion Bistreanu (1993–1998);
Mihai Dinucu (1998–1999);
Alexandru Cornea (2000–2005);
Traian-Laurențiu Hristea (2005–2010);
Cornel Ionescu (2010–2016);
Cristian-Leon Țurcanu (2016–2022);

Chargé d'Affaires:
Leontin Pastor (1992–1993);
Cornel Ionescu (1999–2000)

КОРОЛІВСТВО САУДІВСЬКА АРАВІЯ
Kingdom of Saudi Arabia

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2025

Мохаммед Абдулазіз Салех Албарака
Mohammed Abdulaziz Saleh Albarakah

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Джудія Алхазал (2010–2019);
Мохаммед Сулайман Альмусгер Альжебрін (2020–2025);

Тимчасовий повірений у справах
Мохаммад Алангрі (2019–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Judiya Alhathal (2010–2019);
Mohammed Sulaiman Almussher Aljebreen (2020–2025);

Chargé d'Affaires
Mohammad Alangri (2019–2020)

РЕСПУБЛІКА СЕРБІЯ
Republic of Serbia

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2025

Андон Сапунджи
Andon Sapundzi

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Горан Алексич (2005–2009);
Душан Лазич (2009–2013);
Раде Булатович (2013–2020);
Аца Йованович (2020–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Goran Aleksich (2005–2009);
Dusan Lazic (2009–2013);
Rade Bulatović (2013–2020);
Aca Jovanovic (2020–2023)

СЛОВАЦЬКА РЕСПУБЛІКА
Slovak Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Павел Віздал
Pavel Vízdal

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Роберт Гаренчар (1993–1995);
Йозеф Мігаш (1995–1996);
Василь Грівна (1999–2005);
Урбан Руснак (2005–2009);
Павол Гамжік (2009–2014);
Юрай Сівачек (2014–2018);
Марек Шафін (2018–2024);

Тимчасова повірена у справах:
Ольга Мігалікова (1996–1999)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Robert Harenčár (1993–1995);
Jozef Migaš (1995–1996);
Vasil' Grivna (1999–2005);
Urban Rusnák (2005–2009);
Pavol Hamžík (2009–2014);
Juraj Siváček (2014–2018);
Marek Šafin (2018–2024);

Chargé d'Affaires:
Oľga Miháliková (1996–1999)

РЕСПУБЛІКА СЛОВЕНІЯ
Republic of Slovenia

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Матея Превольшек
Mateja Prevolšek

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Прімож Шеліго (2004–2008);
Наташа Прах (2014–2018);
Томаж Менцін (2019–2023);

Тимчасові повірені у справах:
Боріс Голе (2008–2010);
Наташа Прах (2010–2014);
Матея Крачун (2018–2019)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Primož Šeligo (2004–2008);
Nataša Prah (2014–2018);
Tomaž Mencin (2019–2023);

Chargé d'Affaires:
Boris Gole (2008–2010);
Nataša Prah (2010–2014);
Mateja Kračun (2018–2019)

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ
United States of America

Тимчасова повірена
у справах

Chargé
d'Affaires

2025

Джулі С. Девіс
Julie S. Davis

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Роман Попадюк (1992–1993);
Вільям Грін Міллер (1993–1998);
Стівен Карл Пайфер (1998–2000);
Карлос Паскуаль (2000–2003);
Джон Гербст (2003–2006);
Вільям Б. Тейлор Дж. (2006–2009);
Джон Ф. Теффт (2009–2013);
Джеффрі Р. Пайєтт (2013–2016);
Марі Йованович (2016–2019);
Бріджет Енн Брінк (2022–2025);

Тимчасові повірені у справах:
Вільям Б. Тейлор Дж. (2019–2020);
Крістіна Квін (2020–2022)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
Roman Popadiuk (1992–1993);
William Green Miller (1993–1998);
Steven Carl Pifer (1998–2000);
Carlos Pascual (2000–2003);
John Herbst (2003–2006);
William B. Taylor Jr. (2006–2009);
John F. Tefft (2009–2013);
Geoffrey R. Pyatt (2013–2016);
Marie Yovanovitch (2016–2019);
Bridget Ann Brink (2022–2025);

Chargé d'Affaires:
William B. Taylor Jr. (2019–2020);
Kristina Kvien (2020–2022)

РЕСПУБЛІКА СУДАН
Republic of the Sudan

Тимчасовий повірений
у справах

Chargé
d'affaires a.i

2023

Родван Осман Саід Ібрагім
Rodwan Osman Said Ibrahim

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Анас Ельтаєб Ельгаілані Мустафа (2013–2017);
Мохамед Еїса Ісмаїл Дахаб (2018–2021);

Тимчасові повірені у справах:
Осама Алі Саріх Рабіх (2017);
Окаша Ельдов Мохаммед Ельмахі (2021–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Anas Eltayeb Elgailani Mustafa (2013–2017);
Mohamed Eisa Ismail Dahab (2018–2021);

Chargé d'Affaires:
Osama Ali Sarih Rabih (2017);
Okasha Eldow Mohammed Elmahi (2021–2023)

РЕСПУБЛІКА ТАДЖИКИСТАН
Republic of Tadjikistan

Надзвичайний
і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2020

Давлаталі Назрізода
Davlatali Nazrizoda

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Сафар Сафаров (2001–2007);
Абдулмаджид Достієв (2008–2010);
Шухрат Султонов (2010–2015);
Файзулло Холбобоєв (2015–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Safar Safarof (2001–2007);
Abdulmajid Dostiev (2008–2010);
Shukhrat Sultonov (2010–2015);
Fayzullo Kholboboev (2015–2020)

РЕСПУБЛІКА ТУРЕЧЧИНА
The Republic of Türkiye

Надзвичайний
і Повноважний Посол
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Мустафа Левент Більген
Mustafa Levent Bilgen

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Аджар Гермен (1992–1997);
Альп Караосманоглу (1997–2001);
Алі Більге Джанкорель (2001–2005);
Ердоган Шеріф Ішджан (2005–2009);
Ахмет Бюлент Меріч (2009–2012);
Мехмет Самсар (2012–2014);
Йонет Дж. Тезель (2014–2019);
Ягмур Ахмет Гюльдере (2019–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Acar Germen (1992–1997);
Alp Karaosmanoğlu (1997–2001);
Ali Bilge Cankorel (2001–2005);
Erdoğan Şerif İşcan (2005–2009);
Ahmet Bülent Meriç (2009–2012);
Mehmet Samsar (2012–2014);
Yönet C. Tezel (2014–2019);
Yağmur Ahmet Güldere (2019–2023)

ТУРКМЕНИСТАН
Turkmenistan

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2020

Тойли Атаєв
Toyly Atayev

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Недірмамед Аловов (1995–1999);
Аман-Гельди Байрамов (1999–2005);
Нурберди Аманмурадов (2010–2018);

Тимчасовий повірений у справах:
Какаджан Сапаралієв (2019)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Nedirmamed Alovov (1995–1999);
Aman Geldi Bairamov (1999–2005);
Nurberdy Amanmuradov (2010–2018);

Chargé d'Affaires:
Kakajan Saparaliyev (2019)

УГОРЩИНА
Hungary

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Антал Хеізер
Antal Heizer

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Андраш Палді (1992);
Іштван Варга (1992–1995);
Лоранд Тот (1995–1997);
Янош Кішфалві (1997–2001);
Ференц Контра (2001–2002);
Янош Тот (2003–2007);
Андраш Баршонь (2007–2010);
Міхаль Баєр (2011–2014);
Ерно Кешкень (2014–2018);
Іштван Ійдярто (2018–2023);

Тимчасовий повірений у справах:
Міклош Шандор Мороц (2010–2011)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Páldi András (1992);
Varga István (1992–1995);
Tóth Lóránd (1995–1997);
Kisfalvi János (1997–2001);
Kontra Ferenc (2001–2002);
Tóth János (2003–2007);
Bársony András (2007–2010);
Mihály Bayer (2011–2014);
Ernő Keskeny (2014–2018);
István Íjgyártó (2018–2023);

Chargé d'Affaires:
Mórócz Miklós Sándor (2010–2011)

РЕСПУБЛІКА УЗБЕКИСТАН
Republic of Uzbekistan

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2020

Алішер Курманов
Alisher Kurmanov

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Шамансур Шахалілов (1999–2003);
Равшанбек Алімов (2003–2006);
Ілхом Хайдаров (2006–2009);
Алішер Абдуалієв (2012–2019);

Тимчасові повірені у справах:
Алішер Агзамходжаєв (1996-1998);
Батир Юсупов (2009–2012);
Баходир Ібрагімов (2019–2020)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Shamansur Shahalilov (1999–2003);
Ravshanbek Alimov (2003–2006);
Ilhom Haidarov (2006–2009);
Alisher Abdualiev (2012–2019);

Chargé d'Affaires:
Alisher Ahzamhodzhayev (1996-1998);
Batyr Pulatovych Yusupov (2009–2012);
Bakhodir Ibragimov (2019–2020)

ФІНЛЯНДСЬКА РЕСПУБЛІКА
Republic of Finland

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Тар'я Фернандес
Tarja Fernández

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Ерік Ульфстедт (1993–1996);
Мартті Ісоаро (1996–2000);
Тімо Юхані Репо (2000–2003);
Лаура Рейніля (2003–2007);
Крістер Міккелссон (2007–2011);
Ар'я Макконен (2011–2015);
Юха Віртанен (2015–2019);
Пяйві Лайне (2019–2022);
Яакко Лехтовірта (2022–2024)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Erik Ulfstedt (1993–1996);
Martti Isoaro (1996–2000);
Timo Juhani Repo (2000–2003);
Laura Reinilä (2003–2007);
Christer Michelsson (2007–2011);
Arja Makkonen (2011–2015);
Juha Virtanen (2015–2019);
Päivi Laine (2019–2022);
Jaakko Lehtovirta (2022–2024)

ФРАНЦУЗЬКА РЕСПУБЛІКА
French Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Гаель Весьєр
Gaël Veyssière

Надзвичайна та Повноважна Амбасадорка
Юг Перне (1992–1993);
Мішель Песік (1993–1995);
Домінік Шасар (1995–1997);
Паскаль Фієскі (1997–2001);
Філіп де Сюремен (2002–2005);
Жан-Поль Везіан (2005–2008);
Жак Фор (2008–2011);
Ален Ремі (2011–2015);
Ізабель Дюмон (2015–2019);
Етьєн де Понсен (2019–2023)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
Hugues Pernet (1992–1993);
Michel Peissik (1993–1995);
Dominique Chassard (1995–1997);
Pascal Fieschi (1997–2001);
Philippe de Suremain (2002–2005);
Jean-Paul Veziant (2005–2008);
Jacques Faure (2008–2011);
Alain Remy (2011–2015);
Isabelle Dumont (2015–2019);
Etienne de Poncins (2019–2023)

РЕСПУБЛІКА ХОРВАТІЯ
Republic of Croatia

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2019

Аніца Джамич
Anica Djamić

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Івіца Трнокоп (1992);
Онесін Цвітан (1992–1995);
Джуро Відмарович (1995–1999);
Мар'ян Комбол (1999–2000);
Маріо Миколіч (2002–2006);
Желько Кірінчич (2007–2012);
Томіслав Відошевіч (2012–2018);

Тимчасові повірені у справах:
Мірко Танкосіч (2000–2002);
Кармен Флоршіц (2018–2019)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ivica Trnokop (1992);
Onesin Cvitan (1992–1995);
Djuro Vidmarovic (1995–1999);
Marjan Kombol (1999–2000);
Mario Mikolic (2002–2006);
Zeljko Kirincic (2007–2012);
Tomislav Vidosevic (2012–2018);

Chargé d'Affaires:
Mirko Tankosić (2000–2002);
Carmen Floršic (2018–2019)

ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА
Czech Republic

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2025

Лубош Весели
Luboš Veselý

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Павел Маша (1993–1997);
Йозеф Врабець (1997–2002);
Карел Штіндл (2002–2007);
Ярослав Башта (2007–2010);
Іван Почух (2011–2016);
Радек Матула (2017–2023);
Радек Пех (2023–2025);

Тимчасові повірені у справах:
Вітєзслав Півонька (2010–2011);
Зденька Цаісова (2016–2017)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Pavel Máša (1993–1997);
Josef Vrabec (1997–2002);
Karel Štindl (2002–2007)
Jaroslav Bašta (2007–2010);
Ivan Počuch (2011–2016);
Radek Matula (2017–2023);
Radek Pech (2023–2025);

Chargé d'Affaires:
Vítězslav Pivoňka (2010–2011);
Zdeňka Caisová (2016–2017)

ЧОРНОГОРІЯ
Montenegro

Надзвичайна
та Повноважна Амбасадорка

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Борянка Симічевич
Borjanka Simicevic

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Любомир Мішурович (2016–2020);
Драгіца Понорац (2020–2023);

Тимчасові повірені у справах:
Іванна Булатович (2020);
Мирослав Радоїчич (2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Ljubomir Misurovic (2016–2020);
Dragica Ponorac (2020–2023);

Chargé d'Affaires:
Ivana Bulatovic (2020);
Miroslav Radojičić (2023)

ШВЕЙЦАРСЬКА КОНФЕДЕРАЦІЯ
Swiss Confederation

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Фелікс Бауманн
Félix Baumann

Надзвичайна та Повноважна Амбасадорка
Армен Каммер (1993–1996);
Сільвія Паулі (1996–1999);
Жан-Франсуа Каммер (2000–2005);
Крістіан Феслер (2005–2007);
Георг Цублер (2007–2011);
Крістіан Шьоненбергер (2011–2015);
Гійом Шойрер (2015–2019);
Клод Вільд (2019–2023)

Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary
Armen Kammer (1993–1996);
Sylvia Pauli (1996–1999);
Jean-Francois Kammer (2000–2005);
Christian Fesler (2005–2007);
Georg Zubler (2007–2011);
Christian Schoenenberger (2011–2015);
Guillaume Scheurer (2015–2019);
Claude Wild (2019–2023)

ШВЕЦІЯ
Sweden

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2023

Мартін Оберг
Martin Åberg

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Мартін Халлквіст (1992–1996);
Йоран Сігурд Якобссон (1996–2000);
Свен Улоф Оке Петерсон (2000–2004);
Йон-Крістер Оландер (2004–2009);
Стефан Гуллгрен (2009–2013);
Андреас фон Бекерат (2013–2016);
Мартін Хагстрьом (2016–2019);
Тобіас Тиберг (2019–2023)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Martin Halkquist (1992–1996);
Joran Sigurd Jacobson (1996–2000);
Sven Olof Åke Peterson (2000–2004);
John Christer Åhlander (2004–2009);
Stefan Gullgren (2009–2013);
Andreas von Beckerath (2013–2016);
Martin Hagström (2016–2019);
Tobias Thyberg (2019–2023)

ЯПОНІЯ
Japan

Надзвичайний
і Повноважний Посол

Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

2024

Накаґоме Масаші
Nakagome Masashi

Надзвичайні та Повноважні Посли:
Суміо Едамура (1992–1993);
Шоджі Суедзава (1993–1996);
Юджі Курокава (1996–1999);
Хітоші Хонда (1999–2002);
Кішічіро Амае (2002–2005);
Муцуо Мабучі (2005–2008);
Тадаші Ідзава (2008–2011);
Тоічі Саката (2011–2014);
Шіґекі Сумі (2014–2019);
Такаші Кураі (2019–2021);
Кунінорі Мацуда (2021–2024)

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary:
Sumio Edamura (1992–1993);
Shoji Suezawa (1993–1996);
Yuji Kurokawa (1996–1999);
Hitoshi Honda (1999–2002);
Kishichiro Amae (2002–2005);
Mutsuo Mabuchi (2005–2008);
Tadashi Izawa (2008–2011);
Toichi Sakata (2011–2014);
Shigeki Sumi (2014–2019);
Takashi Kurai (2019–2021);
Kuninori Matsuda (2021–2024)

МІСІЯ УКРАЇНИ ПРИ НАТО
Mission of Ukraine to NATO

Глава місії
Head of Mission

08.08.2025

Альона Гетьманчук
Alona Getmanchuk

ПРЕДСТАВНИЦТВО УКРАЇНИ ПРИ ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
Mission of Ukraine to the European Union

Представник України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії
Head of the Mission of Ukraine to the European Union and the European Atomic Energy Community

2021

Всеволод Ченцов
Vsevolod Chentsov

ПОСТІЙНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО УКРАЇНИ ПРИ ВІДДІЛЕННІ ООН ТА ІНШИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ У ЖЕНЕВІ
Permanent Mission of Ukraine to the UN Office and other International Organizations in Geneva

Постійний представник
Permanent Representative

23.03.2025

Євгеній Цимбалюк
Yevhenii Tsymbaliuk

ПОСТІЙНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО УКРАЇНИ ПРИ РАДІ ЄВРОПИ
Permanent Representation of Ukraine to the Council of Europe

Постійний представник
Permanent Representative

2019

Борис Тарасюк
Borys Tarasyuk

ПОСТІЙНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО УКРАЇНИ ПРИ ООН (США)
Permanent Mission of Ukraine to the United Nations (USA)

Постійний представник
Permanent Representative

27.05.2025

Андрій Мельник
Andrii Melnyk

ПОСТІЙНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО УКРАЇНИ ПРИ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ У ВІДНІ
Permanent Mission of Ukraine to the International Organizations in Vienna

Постійний представник
Permanent Representative

27.05.2025

Юрій Вітренко
Yurii Vitrenko

ПОСТІЙНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО УКРАЇНИ ПРИ ЮНЕСКО
Permanent Mission of Ukraine to UNESCO

Постійний представник
Permanent Delegate

2023

Вадим Омельченко
Vadym Omelchenko

ПРЕДСТАВНИЦТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
Delegation of the European Union to Ukraine

Посол Європейського Союзу в Україні
Ambassador of the European Union to Ukraine

Катаріна Матернова
Katarina Mathernova

ОФІС РАДИ ЄВРОПИ В УКРАЇНІ
Council of Europe Office in Ukraine

Голова Офісу
Head of Office

Мачей Янчак
Maciej Janczak

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗА ДЕМОКРАТІЮ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК – ГУАМ
Organization for Democracy and Economic Development – GUAM

Генеральний секретар ГУАМ
GUAM Secretary General

Алтай Ефендієв
Altai Efendiev

ПРЕДСТАВНИЦТВО НАТО В УКРАЇНІ
NATO Representation to Ukraine

Старший представник НАТО в Україні —
Голова Представництва НАТО в Україні
NATO Senior Representative in Ukraine —
Head of the NATO Representation to Ukraine

Патрік Тернер
Patrick Turner

ОРГАНІЗАЦІЯ З БЕЗПЕКИ ТА СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПІ
Organization for Security and Co-operation in Europe

Спеціальний представник Головування ОБСЄ —
Координатор проєктів в Україні
Special Representative of OSCE Chairpersonship —
Project Co-ordinator in Ukraine

Петр Мареш
Petr Mares

ПРОГРАМА ПІДТРИМКИ ОБСЄ ДЛЯ УКРАЇНИ
OSCE Support Programme for Ukraine

Керівник операційної діяльності
Програми підтримки ОБСЄ для України
Chief of Operations of the OSCE
Support Programme for Ukraine

П'єр Боссан
Pierre Baussand

УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ЦЕНТР (УНТЦ)
Science and Technology Center in Ukraine (STCU)

Виконавчий директор
Executive Director

КУРТІС М. БЕЛАЯЧ
Curtis M. Bjelajac

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК
European Investment Bank

Голова Регіонального Представництва у справах країн Східної Європи Європейського інвестиційного банку
Head of Regional Hub for Eastern Europe of the European Investment Bank

Крістіна Мікулова
Kristina Mikulova

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ
European Bank for Reconstruction and Development

Керуючий Директор ЄБРР в Україні та Молдові
EBRD Managing Director, Ukraine and Moldova

Арвід Тюркнер
Arvid Tuerkner

МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА КОРПОРАЦІЯ (МФК)
International Finance Corporation (IFC)

Голова регіонального представництва
МФК в Україні та Молдові
IFC Regional Manager
for Ukraine and Moldova

Ліса Кестнер
Lisa Kaestner

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД (МВФ)
International Monetary Fund (IMF)

Постійна Представниця МВФ
IMF Resident Representative

Присцила Тофано
Priscilla Toffano

СВІТОВИЙ БАНК
World Bank

Директор Світового банку, регіон Східної Європи
Division Director, Eastern Europe

Роберт Сом
Robert Saum

МІСІЯ МІЖНАРОДНОГО КОМІТЕТУ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА
Mission of the International Committee of the Red Cross in Ukraine

Глава делегації
Head of Delegation

Хуан Педро Шерер
Juan Pedro Schaerer

МІЖНАРОДНА ФЕДЕРАЦІЯ ТОВАРИСТВ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА І ЧЕРВОНОГО ПІВМІСЯЦЯ
Delegation of the International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC)

Голова Представництва МФТЧХ і ЧП в Україні
Head of Delegation, Ukraine

Медс Брінч Хансен
Mads Brinch Hansen

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
United Nations Office in Ukraine

Координатор системи ООН,
Координатор з гуманітарних питань в Україні
UN Resident Co-ordinator,
Humanitarian Co-ordinator in Ukraine

Матіас Шмале
Matthias Schmale

ВСЕСВІТНЯ ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я (ВООЗ)
World Health Organization (WHO)

Представник ВООЗ та Глава Бюро ВООЗ в Україні
WHO Representative and Head of the WHO Country Office in Ukraine

Д-Р Ярно Хабіхт
Dr Jarno Habicht

ДИТЯЧИЙ ФОНД ООН (ЮНІСЕФ)
United Nations Children's Fund (UNICEF)

Голова Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні
UNICEF Representative to Ukraine

Мунір Мамедзаде
Munir Mammadzade

МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ З МІГРАЦІЇ (МОМ), ПРЕДСТАВНИЦТВО В УКРАЇНІ
International Organization for Migration (IOM), Mission in Ukraine

Голова Представництва
Chief of Mission

Роберт Тернер
Robert Turner

УПРАВЛІННЯ ВЕРХОВНОГО КОМІСАРА ООН У СПРАВАХ БІЖЕНЦІВ (УВКБ ООН)
United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)

Представниця УВКБ ООН в Україні
UNHCR Representative in Ukraine

Кароліна Ліндхольм Біллінг
Karolina Lindholm Billing

ФОНД НАРОДОНАСЕЛЕННЯ ООН (ФН ООН)
UN Population Fund (UNFPA)

Представниця ФН ООН в Україні
UNFPA Representative in Ukraine

Жаклін Махон
Jacqueline Mahon

УПРАВЛІННЯ ВЕРХОВНОГО КОМІСАРА ООН З ПРАВ ЛЮДИНИ (УВКПЛ) / МОНІТОРИНГОВА МІСІЯ ООН З ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ (ММПЛУ)
Office of the High Commissioner for Human Rights (UNOHCHR) / UN Human Rights Monitoring Mission in Ukraine (HRMMU)

Голова Моніторингової місії ООН з прав людини
Head of the UN Human Rights Monitoring Mission

Даніель Белль
Danielle Bell

ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ООН (ПР ООН)
United Nations Development Programme (UNDP)

Постійний представник ПРООН в Україні
Resident Representative, UNDP in Ukraine

Ауке Лотсма
Auke Lootsma

УПРАВЛІННЯ ООН З ОБСЛУГОВУВАННЯ ПРОЕКТІВ (ЮНОПС)
United Nations Office for Project Services (UNOPS)

Директор офісу ЮНОПС в Україні
UNOPS Ukraine Country Director

Массімо Діана
Massimo Diana

УПРАВЛІННЯ ООН З КООРДИНАЦІЇ ГУМАНІТАРНИХ СПРАВ
United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

Голова Управління ООН з координації гуманітарних справ (УКГС ООН)
Head of Office, UN OCHA Ukraine

Андреа Де Доменіко
Andrea De Domenico

ПРОДОВОЛЬЧА ТА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ (ФАО)
Food and Agriculture Organization of the UN (FAO)

Призначений відповідальний службовець,
Голова офісу ФАО в Україні
Designated Responsible Officer,
Head of FAO Ukraine Country Office

П'єр Вотьє
Pierre Vauthier

ОФІС ВСЕСВІТНЬОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОГРАМИ ООН В УКРАЇНІ
Office of the United Nations World Food Programme in Ukraine

Уповноважений представник та
Директор ВПП ООН в Україні
WFP Representative & Country Director

Річард Рейган
Richard Ragan

СТРУКТУРА ООН З ПИТАНЬ ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ ТА РОЗШИРЕННЯ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК (СТРУКТУРА ООН ЖІНКИ)
United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women)

Представниця ООН Жінки в Україні
Representative, UN Women Ukraine

Сабін Фрейзер Гюнеш
Sabine Freizer Gunes

МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ (МОП)
International Labour Organization (ILO)

Директорка Офісу МОП в Україні
Director of the ILO Country Office for Ukraine

Аїда Ліндмайер
Aida Lindmeier

ПРОГРАМА «ВОЛОНТЕРИ ООН»
United Nations Volunteers Programme (UNV)

Координатор Програми Волонтери ООН в Україні
UNV Country Coordinator in Ukraine

Максим Соловей
Maksym Solovey

ДЕПАРТАМЕНТ ООН З ПОЛІТИЧНИХ ТА МИРОБУДІВНИЧИХ ПИТАНЬ В УКРАЇНІ
UN Department of Political and Peacebuilding Affairs in Ukraine

Керівник Департаменту ООН
з політичних та миробудівничих питань в Україні
Chief, UN DPPA in Ukraine

Мануель Філон Морар
Manuel Filon Morar

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ У ПИТАННЯХ ОСВІТИ, НАУКИ ТА КУЛЬТУРИ (ЮНЕСКО)
United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (UNESCO)

Голова Бюро ЮНЕСКО в Україні
Head of the UNESCO Desk in Ukraine

К'яра Децці Бардескі
Chiara Dezzi Bardeschi

ПРОГРАМА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ З НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ (ООН-ХАБІТАТ)
United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat)

Голова Офісу ООН-Хабітат в Україні
Head of UN-Habitat Office in Ukraine

Гвендолін Меннетріє
Gwendoline Mennetrier

ОБ'ЄДНАНА ПРОГРАМА ООН З ВІЛ/СНІД В УКРАЇНІ
Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS)

Директорка Офісу ЮНЕЙДС в Україні
UNAIDS Country Director in Ukraine

Габріела Іонашку
Gabriela Ionascu

УПРАВЛІННЯ ООН З НАРКОТИКІВ І ЗЛОЧИННОСТІ
United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC)

Голова Програмного Офісу Управління ООН з наркотиків і злочинності (УНЗ ООН) в Україні
Head of the Programme Office, United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), Ukraine

Харшет Вірк
Harsheth Virk

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА РОЗВИТКУ (ОЕСР)
Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)

Голова Офісу Організації економічного співробітництва та розвитку в Україні
Head of the OECD-Ukraine Liaison Office

Міхал Фаленчик
Michał Faleńczyk

З електронною версією дипломатичного корпусу можна ознайомитися за QR-кодом:

You can view the e-copy of the diplomatic corps by scanning the QR code:

Віктор Андрущенко,
доктор філософських наук, професор,
член-кореспондент Національної академії наук України,
академік Національної академії педагогічних наук України,
ректор Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

«ЧЕРВОНИЙ ОСКАЛ» РОСІЙСЬКОГО БІЛЬШОВИЗМУ: найбільше зло історії

Анотація. У статті комплексно проаналізовано більшовизм як соціально-політичний та ідеологічний феномен, що став однією з найтрагічніших сторінок в історії людства. Досліджено генезу більшовизму в річищах ленінізму та сталінізму, а також переосмислено марксизм не лише як політичну практику, пов'язану з революційними подіями початку XX століття та громадянською війною в росії, а і як систему цінностей, побудовану на екстремізмі, фанатичній вірі в утопічні ідеали та виправданні насильства задля досягнення влади. Схарактеризовано тоталітарну суть більшовизму, ідеологічне формування атмосфери страху, що спричинила масові репресії, голодомори та геноцидні практики загалом. Надано увагу таким наслідкам більшовицької політики, як руйнування традиційних соціальних і культурних структур, нищення духовної спадщини, деградація міжлюдських відносин.

Ключові слова: більшовизм, марксизм-ленінізм, тоталітаризм, диктатура пролетаріату, Голодомор-геноцид, рашизм, путінізм.

Історія цивілізації приховує в собі сонм таємниць, пізнання яких потребує об'єднаних тривалих зусиль найбільш потужних і проникливих дослідників низки країн і народів. Досі людство не може остаточно й переконливо відповісти на такі, здавалося б, прості запитання: як саме зводили єгипетські піраміди; для чого встановлювали кам'яні статуї у вигляді людських фігур на узбережжі острова Пасхи; чому древні інки покинули доволі розвинене й комфортне місто Мачу-Пікчу (Перу); з яких джерел запозичував свої конструктивні ідеї знаменитий Леонардо да Вінчі; як і чому зароджувались, розвивались і злодіяли тоталітарні режими,

якщо з самого початку люди розуміли їхню ворожу для цивілізації сутність, тощо?

Звісно, ті чи ті пояснення завжди побутували. Когось вони влаштовували, когось — навряд чи. Більшість вдумливого люду розмірковувала про них з огляду на свою обізнаність, рівень якої коливався в межах шкільної програми та невеличкої публікації в інтернеті. У час універсально розвиненої рефлексії, зазначав Георг Гегель, кожне судження можна достатньо обґрунтувати, пояснити. Однак поясненням таїнство аж ніяк не вичерпується, і кількість нерозгаданих таємниць світу (як і суджень про них) не зменшується. Якраз навпаки. Згадаймо вчення Миколи Кузанського про «вчене незнання»: з розширенням пізнавальних можливостей людини, з накопиченням знань масив непізнаного (своєрідних речей у собі) зростає! Поглиблення пізнання наштовхує дослідників на нові загадки, змушує знову й знову повертатися до, здавалося б, уже розгаданих таємниць світу, відшукувати інші аргументи, обґрунтовувати дедалі нові й нові пояснення.

Однією з таких таємниць є ще зовсім не розгаданий і переконливо не пояснений **феномен російського більшовизму** — політичної течії, що в різних модифікаціях поширилася світом і вже більш як століття утримує його у своїх облудливих обіймах. Більшовизм закріпився в історії як глобальне явище (процес), яке загрожує цивілізаційному поступу людства.

Як відомо, більшовизм виник унаслідок розколу в Російській соціал-демократичній робітничій партії (1903 р.) під час визначення організації (статуту) та вибору керівних органів марксистської робітничої партії. Прибічники Володимира Леніна (їх було більше) дістали назву «більшовики»; менш численну групу учасників партії назвали «меншовиками».

Більшовизм поширювали за наративами екстремізму, ідеологічного фанатизму, політичної нетерпимості, схильності до насильства. Після Жовтневого перевороту 1917 року та підступного захоплення влади більшовики розпочали процес свавільних перетворень російського суспільства, які не тільки не гармоніювали з традиційно сформованими межами співжиття та співпраці народів і культурою світу, а й прямо суперечили їм. Намагаючись утвердити власне безроздільне володарювання, більшовики знищували все, що суперечило їхнім поглядам і практичним діям. За словами американського письменника та журналіста Джона Ріда,

такі події «потрясли світ». Із плином часу це потрясіння не тільки не зменшилось, а навпаки — розрослося до вселенських масштабів, стало ще більш незрозумілим, «темним» [1]. І навіть сьогодні досі немає однозначної оцінки та пояснення.

Історики, політологи й культурологи більш-менш описали кровопролитні війни легендарного шумерського царя Гільгамеша, який, за історичними свідченнями, правив у проміжку приблизно між 3000 та 2500 роками до н.е.; дослідники доволі переконливо пояснили наміри жертовних військових звитяг античного героя Олександра Македонського; історики, релігієзнавці та культурологи описали хрестові походи середньовіччя, жахливі кровопролиття Першої та Другої світових війн… Однак навіть видатні й найбільш авторитетні вчені досі не можуть доступно пояснити феномен більшовизму як явища (історичного факту чи соціального процесу), де брат ішов на брата, батько на сина, де не тільки вбивали, а й безжально катували одне одного співвітчизники, члени однієї родини чи ж національності, колишні товариші по спільній справі.

Ні науковці, ні політики, ні визнані «інженери людських душ» не можуть відповісти на запитання про те, як марксистське вчення — ідейна предтеча більшовизму — могло виникнути в Німеччині, одній із найбільш розвинених у культурному й філософсько-мистецькому плані країн Європи; як воно так швидко поширилось у світовому просторі; як могли підпасти під одурманювання багатомільйонні маси людей, а головне — як малоосвічені плутократи змогли завоювати державну владу й утримувати її аж дотепер у великих і малих країнах світу?

Над розгадуванням цієї таємниці наполегливо працюють тисячі талановитих науковців, сотні дослідних інститутів, центрів і колективів з обох боків великого океану. Більшість із них намагається осмислити основи, проникнути в сутність марксизму-ленінізму, зрозуміти сенс вчення, що виникло в Європі наприкінці XIX століття завдяки наукоподібним, псевдотеоретичним фантазіям німецьких соціалістів Карла Маркса та Фрідріха Енгельса.

Це вчення, яке дещо модернізував Володимир Ленін (за його висловом, «як пристосування революційного марксизму до особливих умов епохи»), поширилось росією, збудило уми знедоленої, революційно налаштованої маси людей, спонукало їх до захоплення влади, сумнівних соціокультурних проєктів і перетворень.

Щоправда, доволі переконливі аргументи «проти марксизму» декларували його перші прибічники, а згодом критики Михайло Бакунін, Микола Бердяєв, Едуард Бернштейн, Антоніо Грамші, Дьордь Лукач та інші інтелектуали того драматичного часу. Не менш ґрунтовними є критичні дослідження марксизму-ленінізму за авторства таких відомих вчених, як Ханна Арендт [2], Раймон Арон [3], Анджей Валіцький [4], Роберт Геллетлі [5], Альфред Мірек [6], Стівен Пінкер [7], Мирослав Попович [8], Карл Поппер [9], Лоренс Ріс [10], Девід Саттер [11] та ін. На сумнівні й суперечливі аспекти марксизму неодноразово звертали увагу духовні провідники різних культур і народів світу — письменники й поети, культурологи й релігійні, політичні та громадські діячі. Світ не може зрозуміти, як могли безсумнівно освічені й інтелектуально потужні особистості, які знали історію, мали соціальний досвід, наукове та культурне тло, створити «вчення», яке закликало до різанини, вбивства, пограбування?!

Таїнство марксизму та більшовизму залишається нерозгаданим. У різноманітних формовиявах, із різною силою впливу, широтою та глибиною охоплення людських мас, із різною напругою й агресивністю цей феномен подорожує країнами світу, зрощує ненависть, збуджує конфлікти, погрожує війною або ж веде її з неприхованим цинізмом і жорстокістю.

За ідеологічної та фінансової підтримки колишнього СРСР (а нині — путінської росії) дещо подібне до більшовизму вчення (з національною специфікою) у 1940–1960-х роках утвердилось у країнах Східної Європи, державах Азії й на Кубі, стало впливовим у деяких країнах Африки, Західної Європи, Латинської Америки, на Кіпрі. Багато хто (навіть на державному рівні!) за наративами марксизму та більшовизму досі продукує безрозсудні дії, веде кровопролитні війни, переслідує інакодумних і незговірливих особистостей і навіть цілі народи, погрожує застосуванням ядерної зброї.

І що характерно: сучасні необільшовики обіцяють забезпечити все ті самі пріоритети, заради яких найактивніші — ті, що увірували — йшли на ешафот, клали свої голови на вівтар міфічних перетворень, гнили в тюрмах і на засланні. Найбільш злочинно-помітним (воєнним!) способом більшовизм, що постав у наші дні як рашизм і путінізм, заявив про себе агресією російської федерації проти України.

Погрожуючи ядерною зброєю, рашизм фактично поставив у напругу, збурив і розшарував не тільки європейський світ, а й низку держав інших континентів. А це означає, що, попри тисячократні дослідження, викриття, спростування більшовизму, людство ще не занурилося в його глибинну сутність, не розпізнало й не знищило джерела, не викорінило причини, способи поширення та згубну силу, якою це вчення облудливо захоплює маси. За висновками аналітиків, більшовизм може активізуватись у будь-який час і в будь-якому середовищі, а відтак — спричинити нове зло, нові кровопролиття, руйнацію матеріальної і духовної культури, нові жертви.

З метою протистояння злу й насиллю, що можуть виникати внаслідок відродження більшовизму, спробуємо простою мовою викласти щодо нього деякі спростування, заперечення й застереження, обґрунтувати потребу мобілізації людей на остаточне викорінення більшовизму з історії.

* * *

Як уже підкреслено, ідеологічною основою більшовизму є марксизм-ленінізм — своєрідний міф про «історичну місію пролетаріату як могильника імперіалізму — останньої, загниваючої стадії капіталізму». З огляду на месіанське розуміння ролі індустріального робочого класу, більшовизм обґрунтовував ідею «невідворотності пролетарської революції», під час якої мала бути ліквідована приватна власність, встановлена диктатура пролетаріату, побудований новий світ — без експлуатації та насильства. **Головною метою більшовизму визначали перемогу світової пролетарської революції, розбудову комунізму.** Наріжними принципами переходу до першої фази комунізму — соціалізму — більшовики вважали встановлення диктатури пролетаріату (пізніше — влади робітничого класу в союзі з іншими верствами (стратами, класами)), одержавлення основних засобів виробництва та витіснення ринкових відносин. Основним засобом досягнення «нової якості» суспільства більшовизм вважав революційне насильство.

Засновник цього вчення німецький економіст і філософ К. Маркс (1818–1883 рр.) украй суб'єктивно інтерпретував (фактично спотворював) популярну в той час спадщину німецької класичної філософії, англійської політекономії та французького

утопічного соціалізму. За оцінкою канадсько-американського науковця С. Пінкера, «Карл Маркс не володів багатством і не командував армією, однак ідеї, які він нашкрябав у читальній залі бібліотеки Британського музею, накреслили курс усього XX століття й далі, спотворивши життя мільярдів людей» [7, с. 351].

Розуміючи загрозу, яку несло для людства «нове вчення», його засновника К. Маркса двічі виганяли з Франції, виселяли з Бельгії та Німеччини. Маркс став найвідомішим вигнанцем багатьох країн Європи. Зрештою, він отаборився в Лондоні, де й прожив решту своїх днів за підтримки друга й соратника Ф. Енгельса.

Попри деякі сплески популярності марксизму, Європа загалом його не прийняла. Марксизмом захопилася росія. До крайнощів його довів В. Ленін: ще більше поглибив фанатичність, утопічність, суб'єктивність. Разом зі своїми поплічниками він здійснив державний переворот, захопив владу й, винищуючи всіх незгодних або тих, хто сумнівався, породив таке потворне явище, як більшовизм. «Більшовизм неможливо зрозуміти без визнання першочергової ролі Леніна, — пише відомий румунський історик, політолог, соціолог Володимир Тисменяну. — Без нього не було б більшовизму» [12, с. 19]. Спекулюючи на нестатках знедоленого люду, нав'язуючи йому привабливі, але у своїй основі наскрізно хибні ідеї, більшовики-ленінці взялися до будівництва «нового світу» — соціалізму й комунізму.

Переважна більшість людей, що потерпали від експлуатації, жити хотіла ліпше, однак вчення, що базувалося на ліквідації приватної власності та диктатурі одного класу — пролетаріату — над іншими верствами населення, не розуміла, боялась і загалом відторгала. Для утвердження своєї правоти більшовики взялися за зброю. Соціалізм у росії зростав на крові, насильстві, перманентних війнах. Мільйонні жертви громадянської, Другої світової та декількох інших воєн, що їх ініціювали й вели більшовики, підминаючи під себе інші народи й культури, шокували світ. Не менш шокували процеси нищення людей у катівнях ГУЛАГу, витратне використання трудового люду на «новобудовах соціалізму», моріння народу голодом тощо. Всі ці процеси — красномовне свідчення антилюдської сутності більшовизму, його ворожості до цивілізації.

Щоправда, дехто, забуваючи жертовні уроки історії, досі намагається обілити більшовизм низкою реальних і уявних успіхів майже 70-річного періоду «соціалістичного будівництва» в СРСР. Серед «досягнень соціалізму» люди переважно «старої генерації» називають такі факти, як ліквідація неписьменності, електрифікація країни, спорудження великих промислових підприємств та індустріальних гігантів, серед яких «Запоріжсталь», «Азовсталь», «Криворіжбуд», «Дніпробуд», «Дніпроалюмінійбуд», «Харківський тракторний завод» тощо. Також вони зазначають освоєння цілинних земель, будівництво гідро- й атомних електростанцій, зокрема Дніпровської ГЕС, атомного криголама «Ленін». Люди згадують свою молодість, перше кохання й водночас «забувають» (а дехто не знав чи не здогадувався) про обмеження свободи слова, переслідування тих, хто мислив інакше (ніж партійна пропаганда), хто скнів, відбуваючи покарання за колючим дротом; про те, що цих так званих успіхів досягали не за сприяння, а наперекір більшовизму. Їх здобував народ, змушений працювати від зорі й до зорі, жертвуючи здоров'ям і навіть життям заради наближення привабливої облуди — комуністичної мрії, яку впроваджували в розрихлену свідомість і почуття народних мас брехливі пропагандисти-ленінці.

Які ж марксистські наративи дають змогу оцінювати це вчення як хибне й вороже для людини та людяності? Їх багато. І для спростування марксизму та більшовизму потрібні колосальні зусилля теоретично й практично освічених фахівців. Це — справа майбутнього. У цьому випадку зосередимося на короткому розгляді основних опор, на яких ґрунтувалася його грандіозна будова. Варто зазначити: вони не витримують ані теоретичної, ані практичної верифікації. Фактично марксистське вчення й злочинну практику більшовизму вибудовували «на піску, а не на камені», а тому вона й почали валитися за першого ж дотику до дійсності. Проаналізуймо детальніше.

Перше і головне — **марксизм «теоретично замахнувся» (а російський більшовизм спробував упровадити практично) на одну з головних опор цивілізації — приватну власність.** Його пропозиція щодо її ліквідації руйнувала людину як індивіда та особистість, людський світ, цивілізацію загалом. Адже саме приватна власність формувала підвалини виокремлення людини з колективної цілісності, утвердження її як суб'єкта, створювала основу усвідомлення власного Я, неповторної індивідуальності.

Марксисти прямолінійно трактували приватну власність як результат безпідставного привласнення того, що (в їхньому розумінні) має належати колективу; як результат обману людей спритними ділками; як пограбування народних мас і аж ніяк не як результат власного розуму й праці, творчості й ощадливості. Водночас слід зауважити, що джерелами приватної власності могли бути так само й пограбування. Однак її сутність ними аж ніяк не обмежена: основним джерелом походження власності, зокрема й приватної, є розум, творчість і праця кожної конкретної особистості, здатної розгледіти, побачити, зрозуміти суть того чи того явища, предмета чи процесу, оволодіти ним, розгорнути, посилити. Нерідко здобути приватну власність людині допомагає випадок, щаслива мить або ж прозірливість і здатність опинитися саме в цю мить і саме в цьому місці. Марксизм сконцентрував увагу на пограбуванні й для цього кинув у народ гасло «грабуй награбоване», чим покликав до життя цинічний розбійний процес «експропріації експропріаторів». Документи та матеріали післяреволюційної доби засвідчують, що такого масового розбою, нищення матеріальних і духовних цінностей, пограбування, зневаги і знецінення людини, безжалісних вбивств і кровопролиття світ ще не знав. Більшовизм увів їх у повсякденну практику.

Наступною опорою більшовизму став марксистський наратив «диктатури пролетаріату». Його згубність для цивілізації вчені розпізнали лише за реаліями 70-річної практики життєоблаштування більшовиків у росії. Крах СРСР мав би утвердити крах більшовицької імперії. Проте, як виявилося, більшовизм вижив. Він відродився в путінізмі, рашизмі і знову, як і з початком революційних подій в царській росії початку XX століття, став погрожувати світу намірами загарбання та перебудови на тих самих марксистських засадах. Такі наміри не можуть залишатися без відповіді. Тож повернімося до витоків.

Згідно з ученням К. Маркса та Ф. Енгельса, влада буржуазії — панівного класу капіталістичного суспільства, який має основні засоби виробництва, живе за кошт додаткової вартості, отриманої використанням найманої праці, — повинна бути знищена. На її місці має постати нічим не обмежена «влада пролетаріату», яка, за версією марксистів-ленінців, ґрунтуватиметься винятково на силі, а не на законі. Обговорення, а тим паче заперечення

подібної форми організації влади, марксисти не приймали. Вони йшли пробоєм, винищуючи на своєму шляху всіх, хто противився. Під прицілом нищівної критики марксистів-ленінців опинилися відомі й видатні інтелектуали — філософи, політологи, культурологи, які не тільки не сприймали марксистське вчення, а й активно розвінчували його опорні основи. Першими серед них були такі відомі вчені, як Михайло Бакунін, Олександр Герцен, Микола Михайловський, П'єр Жозеф Прудон, Карл Фогт.

Народ владу більшовиків (як диктатуру) не розумів і не приймав, а отже, чинив опір, зокрема й зі зброєю в руках. Ситуація вилилась у протистояння великих груп людей. Заради утримання влади більшовики розв'язали в країні громадянську війну та масовий «червоний терор», одними з перших у світі заснували систему концтаборів, знищили цілі соціальні класи російського суспільства й установили в країні тоталітарний режим. Ба більше, більшовики замахнулися на «оволодіння світом». Точніше на «руйнування старого» і «створення нового світу» — без насильства, експлуатації людини людиною, світу рівності та свободи. Гасло, звичайно, привабливе. Знедолений люд кидався на нього як комахи на мед. Багато хто фанатично вірив у ці замисли, інші сумнівались, треті називали їх безумством й активно боролись як із відвертим соціальним злом. Злочинна більшовицька влада збивала зі свого шляху кожного, хто не приймав її нав'язані здичавілі порядки.

З особливою жорстокістю та кровопролиттям більшовицька влада впроваджувала свої порядки в Україні. Ленінсько-сталінський режим намагався паралізувати волю українців до незалежності, а тому безжалісно витравлював (ув'язнював, випалював, вирізав) усіх, хто чинив опір. Сотні тисяч розумних, творчих, відданих народу особистостей опинились у Сибіру, на Соловках, стали вигнанцями з власної держави або ж були розстріляні. Більшовицька влада скоювала безчинства, беззаконня, сіяла жорстокість і смерть. Найжахливішим наслідком утвердження «диктатури пролетаріату», зокрема для України, став Голодомор 1932–1933 років. Тодішня влада умисно планувала й реалізувала його як голодомор-геноцид українців. Вітчизняні й закордонні науковці та політики досі не можуть визначити кількість його жертв. І це не дивно. Адже облік померлих від голоду не вели. До того ж компартійна влада сам факт голодомору замовчувала, затушовувала,

не визнавала. Але все таємне з часом стає явним. Згідно з експертизою від 3 грудня 2020 року № 957, кількість загиблих становить 10,5 млн людей. Подальші дослідження виявляють усе нові й нові людські втрати. За свідченням консула Королівства Італія в Харкові Серджо Граденіго, вони сягають 40–50% українців, тобто коливаються в діапазоні 15–16 млн осіб. І ці цифри не остаточні. Дослідження й підрахунок жертв Голодомору-геноциду триває. Адже саме це є одним із найважливіших свідчень більшовицьких злочинів проти людства [13, с. 13].

Не можна оминути й інший злочин, який визрів і був учинений у тодішній росії внаслідок безрозсудного впровадження марксистської доктрини: **абсолютне нівелювання статусу людини як громадянина й особистості, обмеження свободи.** Для марксистів-ленінців суб'єктом історії був «пролетаріат», всі ж інші класи (страти, соціальні групи) вважали прошарками, які жодного суттєвого значення в історії не мають. Як «могильник капіталізму», пролетаріат мав зруйнувати старі порядки, організувати людей на нову соціальну «творчість», повести їх у «світле соціалістичне й комуністичне майбутнє».

Кожного, хто цей концепт не приймав, оголошували «ворогом народу», а тому перевиховували або ж ліквідували. Свавільне нав'язування «більшовицької волі» знищувало особистість як духовно, так і фізично. Мільйонні маси населення, хто мав власну думку й оприлюднював її, особливо представники інтелігенції та селянства, були буквально винищені або ж опинились у тюрмах, на поселенні чи в екзилі. Безчинства більшовицької влади не мали меж. Людина перетворилася на «гвинтик» великої соціальної системи. За логікою більшовизму, «незамінних людей немає».

Вражає прямолінійність, із якою марксисти описували історичний процес. Відкидаючи сумніви та заперечення щодо їхньої доктрини з боку серйозних, визнаних у ті часи вчених, вони безапеляційно насаджували хибний у своїй основі висновок про «буття», яке нібито визначає «свідомість», про матеріальне виробництво як головну умову історії будь-якого суспільства, про те, що матеріальне життя — виробництво матеріальних благ — детермінує всі інші форми діяльності людей, що класова боротьба є рушійною силою антагоністичного суспільства. Як пише американський журналіст і публіцист

Д. Саттер, «Маркс вважав, що буття визначає свідомість, але ніде не було так очевидно, як у Радянському Союзі — першій марксистській державі, що саме свідомість визначає буття. В СРСР людям прищеплювали хибну свідомість і закабаляли за допомогою цієї свідомості» [11, с. 521].

Із дивовижною впертістю марксисти не приймали положень про єдність і співвідносність матеріального й духовного, не розуміли значення продуктивно-творчої сили згуртованості та взаємодії протилежних груп населення в єдиному життєвому процесі, відкидали можливості еволюційного розвитку людства у становленні упорядкованого суспільства. Марксисти явно перебільшували значення соціальної, насамперед так званої соціалістичної, революції, спрощено трактували «історичну місію пролетаріату», оспівували насильницьке захоплення політичної влади, встановлення його ж диктатури й ролі в побудові суспільства без експлуатації та гноблення людини людиною.

Абсолютизуючи роль матеріального чинника історії, вони принижували дух людини, творчу силу розуму, його значення у формуванні саме людського (а не тваринного) способу буття, становленні людини як гомо сапієнса. І хоча, очевидно усвідомивши власноруч витворену нісенітницю, схаменувшись, надалі постійно наголошували на «зворотному впливі» «надбудови» на «базис», духу на матеріальні процеси, розуму на працю та суспільні відносини. Загальну лінію фальшованого «матеріалізму» вони провадили чітко і твердо.

Особливу нетерпимість більшовики-марксисти виявляли щодо такої глобальної форми свідомості, як релігія. Вони, знову ж таки у своєму руйнівному стилі, поширювали настанови на її знищення. Як повчав К. Маркс, релігія — «це духовна ницість людини, зітхання пригнобленого створіння, серце безсердечного світу». Вона — «дух бездушних порядків, опіум народу» [14]. Атака більшовизму на релігію розгорталася як вселенський погром храмів, спалення релігійних книг та ікон, експропріація церковних цінностей, арешти, ув'язнення та масові вбивства церковників. Не обтяжуючись усвідомленням контроверсійної сутності релігії, її ролі в житті людини та суспільства, марксисти однозначно стали на бік її супротивників — атеїстів, чим посилили суспільний розкол мільйонних мас населення тодішньої росії.

Наприкінці 1920-х – на початку 1930-х у СРСР духовенство остаточно оголосили «класовими ворогами» поряд із куркулями. Священників відправляли до таборів і розстрілювали, церкви закривали та руйнували, а в приміщеннях храмів облаштовували зерносховища, клуби чи відкривали магазини. Таке поширилось і в країнах, які радянські війська окупували під час Другої світової війни. І це в той час, коли переважна більшість населення дотримувалася релігійних переконань і поглядів, вибудовувала свій життєвий шлях на підґрунті релігійно-моральних заповідей, які формували основу основ глобальної духовної традиції більшості народів світу.

Понад 70 років більшовизм демонстрував своє потворне фізичне і духовне обличчя в колишньому СРСР, втягував у свою орбіту покоління одурманених і розгублених людей. Дещо схоже є в деяких країнах і сьогодні.

Звичайно, люди залишаються людьми. Дехто пристосовувався, виживав як міг; інший, повівшись на «рожеві» обіцянки, щиросердно прислуговував владі; основна частка знедоленого люду мовчала. Водночас у суспільстві були люди, які усвідомлювали, розуміли всю безрозсудність того, що діялось, намагалися протестувати, протидіяти, повставати. Саме вони були найбільш жорстоко й масово репресовані («червоний терор»). Водночас саме своєю протидією більшовизму вони утверджувалися як справжні суб'єкти історичного процесу. І саме ті, хто боровся, гинув і виживав, по крихтах готували ґрунт для розвалу тодішньої системи, поступово, але неухильно виводили народ на цивілізаційний шлях незалежності та свободи.

Украй непокірними, затятими й протестними (аж до відкритого збройного протистояння владі) були українці. Історія пам'ятає непоодинокі збройні повстання українських селян проти більшовицьких порядків, а надто проти політики розкуркулення. Не менш волелюбними й принциповими були виступи та протести українського робітничого класу. Невдоволення виявляли також найбільш свідомі й творчі представники української інтелігенції. І це закономірно. Терпіти таке зло могли тільки божевільні.

Більшовицьку владу в Україні впроваджували жорстокістю, насильством і репресіями, воєнними методами. У заможних селян примусово відбирали власність, а їх самих відправляли

на заслання, у табори чи розстрілювали. Примусова «колективізація», яку задумали й нав'язали більшовики, прокотилась Україною як вбивчо-руйнівне лихо. Українське село втратило третину робочої сили. Відчуження селян від власності, землі й результатів їхньої праці спричинило злам традиційної селянської психології. Водночас, переселившись до індустріальних центрів, сільське населення «робітничим класом» у повному розумінні цього поняття не стало. Попри певні успіхи більшовиків у забезпеченні населення країни хлібом (відібраним у селян) та в індустріалізації країни, життя народу не поліпшувалось. Якраз навпаки: воно невідворотно погіршувалося. На пограбоване село, як і на індустріальні райони держави, накочувалося безробіття. За ним слідувала бідність, а за нею — голод. Жертви цього процесу відомі. Вони й насамперед саме вони є тим основним аргументом, який свідчить про злиденну, злочинну політику більшовицької влади, теоретичну й практичну неспроможність марксизму (і марксистів) до вирішення соціально болючих питань і суперечностей.

Злодійство більшовиків розповсюджувалося на всі верстви населення. Не стала винятком й інтелігенція. Країною прокотилися трагедія сумнозвісного процесу «Спілки визволення України» 1930 року, гоніння на українську інтелігенцію 1932–1933 років, а надто 1934 року... Масові розстріли, ув'язнення в таборах, виселення до Сибіру та інших віддалених районів буквально винищили цвіт української інтелігенції, підірвали здатність народу до самостійного критичного мислення й дії. І тільки віковічна духовна сила українців, їхній генетично потужний розум, помножений на фанатичну працьовитість і терплячість, установив протектори падіння народу.

Повсюдно українська інтелігенція, як і інші верстви населення, виявляла щодо більшовиків неприкриту непокору. Вона йшла у робітничу масу, зустрічалась із селянством, запалювала дух розуміння справжньої справедливості та значення спільної боротьби за свободу. Як і народ загалом, українська інтелігенція зазнала жорстоких репресій, разом із народом пережила численні нищення голодом, війною, бідністю. Злочини більшовиків проти непокірних представників народу не мали меж. Видатний український філософ, академік М. Попович назвав цей період історії «кривавим століттям». Його книга «Червоне

століття» (2005 р.) — мабуть, найліпше й найбільш обґрунтоване доказово-критичне представлення (оцінка) епохи більшовизму в історії. «Диктатура комуністичної партії, авторитарна і насильницька, — пише М. Попович, — виродилася в кривавий тоталітарний режим, знищивши стару партійну еліту і встановивши тотальний контроль і над народом, і над партією. Це був "термідор", навіть у соціально-економічному смислі диктатури...» [15, с. 854–855].

Здійснене дослідження й деякі раніші праці [16–18] дають змогу осягнути справжню, а не на марксистський манір «ідеологічно оспівану» природу та сутність більшовизму, розвінчати його таїнство, яке понад століття одурманювало голови кращим людям, які з неабияким душевним трепетом й інтелектуальною напругою шукали контури (та шляхи до) омріяного світу справедливості, людинолюбства і свободи. Наражаючись на критику тих, хто ще марить соціалізмом і комунізмом, хто зберігає в шухляді свого письмового стола крикливо-парадне фото Йосипа Сталіна та партійний квиток колишнього членства в Комуністичній партії Радянського Союзу, зазначимо, що

• більшовизм — це безпідставне, здобуте розбоєм й утверджене репресіями всевладдя групи одурманених марксистськими фантазіями псевдореволюціонерів, об'єднаних мріями щодо переоблаштування світу на соціалістичних і комуністичних засадах;

• це руйнування старого (традиційного, віками усталеного) й формування нового, так званого безкласового суспільства — «нового світу» — як нібито світу без насильства та експлуатації людини людиною;

• в основі більшовизму лежить привабливе за основними наративами, однак украй суперечливе, далеке від дійсності, науки, філософії та соціальної практики, а тому загалом хибне теоретико-ідеологічне творіння Маркса — Леніна — Сталіна, яке утверджувало зневажливе ставлення до людини та людяності, торувало шлях до насильства й тоталітаризму;

• попри низку справді наукових проривів (узагальнень, обґрунтувань, спостережень, висновків) у пізнанні природи, культури, матеріального та духовного світу, а надто в царині економічної науки, новітньою теорією суспільного розвитку марксизм так і не став; наскрізь пронизаний суб'єктивізмом,

він дедалі більше (особливо під маскою ленінізму) відсторонював людей від традиційної культури, людських цінностей і соціальної практики, нав'язував наративи, які підштовхували до протистояння;

• марксисти (а згодом більшовики-ленінці) грішили поверховим знанням законів і закономірностей історії, соціально-історичного теоретичного й практичного досвіду людства або ж спекулятивно перелицьовували їх на свій лад, утверджували блюзнірство, словоблуддя, цинічну неповагу до науки та її творців, майстерно задурманювали розум тих, хто намагався осягнути істину;

• більшовики-ленінці цинічно спотворювали, а далі викреслювали з історії, науки й культури всіх, чий науковий доробок не вкладався в прокрустове ложе їхнього (марксистів) хворобливого витвору;

• більшовизм — це цинічний прагматизм, суцільне лукавство та брехливість, фанатична віра у власну правоту, неприйняття альтернативної думки, сприйняття незгодного як ворога, який підлягає знищенню;

• це ліквідація права людини та громадянина на вибір, сумнів, власну непідконтрольну думку, свободу волевиявлення, внутрішнє життя та душевність;

• це війна частки людей, що усвідомила себе у власній обраності, проти основної маси населення, співвітчизників і представників зовнішнього світу, які живуть за традиційно людськими правилами, відмінними від свавільно встановлених марксистами;

• це руйнація основи основ людської духовності, центром якої є загальнолюдські моральні цінності. Перекреслюючи (як непотріб і пережиток минулих часів) традиційні людські моральні пріоритети, на їхнє місце більшовизм ставив власні моральні наративи, об'єднані (й пронизані) пропагандистським гаслом: «моральним є все те, що слугує побудові комунізму». Попри шалену пропагандистську підтримку означеного ідеологічного витвору, закріпленого у славнозвісному «Моральному кодексі будівника комунізму», штучно створена «мораль» всенародного (а тим паче міжнародного) визнання не отримала. Ба більше, вона стала предметом оцінки, що коливалася в діапазоні від цинізму до неприкритого глузування;

• більшовизм — це дика безвідповідальність, яку нікому й нічому не вдалося приборкати, суб'єктивізм, вождизм, тоталітаризм;

• це тотальне нищення України та українців організованим голодом, обмеження свободи, мови, культури через гоніння, ув'язнення, репресії.

Більшовизм — це зло проти людства, проти цивілізації. Воно сягає вселенського масштабу, а тому є найбільшим, найглибшим, найнебезпечнішим явищем (процесом) в історії. Більшовизм не має історичного й теоретичного виправдання, а тому має бути однозначно викорінений з історії.

Чи не останнім критерієм, свідченням, доказом справедливості означеного висновку стала «практична вірогідність»: народи, які свого часу «захворіли» на марксизм і більшовизм та сприйняли його як дороговказ до дії, живуть значно гірше за суспільства традиційного світу. Найбільш заможно, забезпечено й комфортно нині живуть такі країни, як Люксембург, Нідерланди, Данія, Оман, Швейцарія, Фінляндія, Ісландія, Австрія, Норвегія, Швеція [19] і навіть США, які, за оцінкою тих самих більшовиків-марксистів, є «останнім оплотом імперіалізму». Народи цих і багатьох інших країн буквально процвітають, живуть ліпше, комфортніше та впевненіше. Саме до Канади, Німеччини, Сполучених Штатів, Франції та інших цивілізованих розвинених країн намагаються емігрувати найбільш свідомі, впевнені в собі професіонали і простий люд, які прагнуть упорядкованості життєвого процесу справді людськими, а не ідеологізованими цінностями, тягнуться до свободи, ширшого спектра можливостей творчої та життєвої самореалізації.

Водночас зазначене аж ніяк не означає, що в США та інших країнах так званого успішного капіталістичного світу немає проблем і життєвих негараздів. Цей світ також далекий від досконалості. Однак ті фундаментальні засади, на яких він розвивається, значно більше відповідають традиціям цивілізованого світу, природі людині та пріоритетам людяності.

Більшовизм, зокрема у варіанті сталінізму, часто порівнюють із фашизмом. І в цьому є неабиякий сенс. Обидва «изми» були сформовані на облудливій основі марксистського соціалізму; обидва прагнули утвердити своє всевладдя над світом; обидва усталювали зневагу до людини, визрівали на жорстокості,

фізичному та духовному винищенні найбільш успішних, креативних, спроможних особистостей, здатних повести народ шляхами справедливості та свободи. «Більшовизм і фашизм майже одночасно виходять на історичну арену, як нове надбання політичного європейського репертуару, — пише відомий французький історик професор Франсуа Фюре. — Сьогодні, коли для багатьох із нас вони стали абсолютно небажаними, абсурдними, жалюгідними і злочинними, навіть важко собі уявити, що ці ідеології є настільки історично недавніми. Однак вони заповнили все століття…» [20, с. 44].

Фашизм отримав справедливе засудження від Нюрберзького трибуналу, і більшість свідомих громадян давно вже викреслила його зі своєї життєвої практики. Більшовизм, як і путінізм, очікує на справедливий вердикт людства. Він ще жевріє, а під виглядом рашизму та путінізму знову, як і на початку минулого століття, заявляє про свої загарбницькі амбіції щодо світу. Важливо упередити цей процес, не дати розростися «хворобі», яку свого часу називали «чумою XX століття» — «коричневою» (явище фашизму) та «червоною» (феномен більшовизму). Такого ж ставлення заслуговує ще одна соціальна хвороба — рашизм (або ж путінізм). Можливо, саме це зло — ймовірно, останнє в історії людства — заслуговує на назву «найбільше зло в історії»?

1. *Арендт Х.* Люди з темних часів. К.: Дух і Літера, 2008. 320 с.
2. *Арендт Х.* Джерела тоталітаризму. К.: Дух і Літера, 2005. 540 с.
3. *Арон Р.* Воображаемые марксизмы. М.: Либроком, 2012. 384 с.
4. *Валіцький А.* Марксизм і стрибок у царство свободи. Історія комуністичної утопії. К.: Всесвіт, 1999. 509 с.
5. *Геллетлі Р.* Ленін, Сталін і Гітлер: доба соціальних катастроф. К.: Темпора, 2012. 664 с.
6. *Мирек А.* Красный мираж. М.: Готика, 2000. 471 с.
7. *Пінкер С.* Просвітництво сьогодні. Аргументи на користь розуму, науки та прогресу. К.: Наш Формат, 2019. 560 с.
8. *Попович М.* Кровавый век. Х.: Фолио, 2017. 992 с.
9. *Поппер К.* Відкрите суспільство і його вороги. К.: Основи, 1994. Т. 1–2. 936 с.
10. *Ріс Л.* Гітлер і Сталін. Тирани і Друга світова війна. К.: Лабораторія, 2021. 544 с.
11. *Сеттер Д.* Доба безумства. Занепад і кінець Радянського Союзу. К.: Дух і Літера, 2017. 528 с.
12. *Тисменяну В.* Диявол в історії. Комунізм, фашизм і те, чому вчить двадцяте століття. К.: Дух і Літера, 2021. 334 с.

13. Непокарані геноциди — повторюються!: наук. зб. матеріалів Всесвітнього конгресу дослідників Голодомору-геноциду українців, приуроченого до 90-х роковин пам'яті українців, знищених у 1932–1933 рр. комуністичним тоталітарним режимом, 7 листопада 2023 р. / упоряд. О. Стасюк ; ред. кол.: П. Чернега, В. Сергійчук, Г. Капустян. К.: Ліра-К, 2024. 396 с.
14. Marx, K. (1844) 'Zur Kritik der Hegel'schen Rechtsphilosophie', in *Marx-Engels-Werke* (1976). Berlin: Dietz, pp. 378–391.
15. *Попович М.* Червоне століття. К.: АртЕк, 2005. 888 с.
16. *Андрущенко В.* Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть. Досвід соціально-філософського аналізу. К.: ТОВ «Атлант ЮемСі», 2006. 498 с.
17. *Андрущенко В.* У пошуках свободи. Історіософія української культури від найдавніших часів до наших днів: наук. публіцистика: кн. для читання. К.: Людмила, 2023. 736 с.
18. *Андрущенко В.* Просвітницька одіссея розуму. К.: Знання України, 2025. 524 с.
19. *Несчетна С.* Опубліковано рейтинг країн за якістю життя: на якому місці Україна // ТСН. 14 вересня 2024. URL: https://tsn.ua/svit/opublikovano-reyting-krayin-za-yakistyu-zhittya-na-yakomu-misci-ukrayina-2659920.html
20. *Фюре Ф.* Минуле однієї ілюзії. Комуністична ідея у XX столітті. К.: Дух і Літера, 2007. 810 с.

Viktor Andrushchenko,
Doctor of Philosophy, full professor,
corresponding member of the NAS
and academician of the NAES of Ukraine,
rector of the Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University,

THE 'RED GRIN' OF RUSSIAN BOLSHEVISM: history's greatest evil

Abstract. The article addresses the phenomenon of russian bolshevism, a political movement that has spread across the world in different versions and has existed for more than a century.

The spread of Bolshevism unfolded along narratives of extremism, ideological fanaticism, political intolerance, and a propensity for violence. Bolshevik rule in Ukraine was introduced by brutality and repression. Anyone who opposed this system faced the most severe persecution (the Red Terror). At the same time, through their opposition to Bolshevism, they established themselves as authentic actors in the historical process, paved the way for the collapse of the old system, and steadily led the nation on the civilised path of independence and freedom.

The author of the article reflects on how the Marxist doctrine came to emerge in Germany, one of the most developed countries in Europe, spread rapidly across the world, ensnare millions of people, and conquer and retain public power in many countries of the world until the modern era. Thousands of scholars and hundreds of research institutes have worked persistently to understand the essence of Marxism-Leninism.

The study underscores that the victims of Bolshevism are the primary attestation to the malicious nature of the Bolshevik government's policy and its theoretical and practical inability to resolve sensitive social issues and contradictions. Bolshevism has been cemented in history as a global phenomenon that poses a threat to humanity's civilisational progress.

Keywords: Bolshevism, Marxism-Leninism, totalitarianism, dictatorship of the proletariat, Holodomor genocide, ruscism, putinism.

Борис Гуменюк,
доктор історичних наук, професор,
Надзвичайний і Повноважний Посол

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: крізь системи міжнародних відносин і державні трансформації[1]

Анотація. У статті досліджено історичний досвід зовнішньої політики й дипломатії України різних історичних періодів у контексті зміни систем міжнародних відносин і трансформацій державності. Автор аналізує історичний досвід зовнішньої політики України з погляду міждисциплінарного синтезу. Наголошено, що важливим уроком історії є формування стабільних соціальних інститутів, зокрема суспільних, загальнодержавних і зовнішньополітичних, здатних відтворювати у поколіннях спадковість дипломатичного курсу на захист національних інтересів. Зазначено, що часто проблеми в державі спричинені не формою правління (демократія чи автократія), а якістю державного управління та рівнем усвідомлення національних інтересів з боку панівної еліти.

Ключові слова: зовнішня політика України, дипломатія, історичний досвід, системи міжнародних відносин, міжнародна безпека, трансформації, гібридна війна, російсько-українська війна.

Німецький філософ Фрідріх Ніцше наприкінці XIX століття писав, що «знання минулого є бажаним лише тоді, коли це корисно для майбутнього і сучасного, а не тоді, коли ослаблює сучасне і підриває життєво важливе майбутнє» [1, с. 14]. Неможливо впевнено рухатись у майбутнє без засвоєння історичного досвіду. Постійно чуємо твердження, що історія нічого не вчить. Згадану тезу спростовує антитеза, що історія не вчить тих, хто не хоче

[1] Статтю написано в контексті виконання науково-дослідної роботи № 6/25–27 «Партнерство України з ЄС та НАТО в умовах російсько-української війни: стан, проблеми та перспективи».

вчитись, але боляче карає за незнання її уроків. Тому дослідження проблематики історичного досвіду зовнішньої політики й дипломатії України, як неодмінного і надважливого складника функціонування будь-якого державного організму, є важливою теоретичною і практичною проблемою.

Найдетальніше цей досвід можна простежити на прикладі тривалого історичного часу. Французький історик Фернан Бродель вів мову про довгі хвилі часу, в яких розвиваються суспільні структури і тенденції «тривалої часової протяжності й діалектики минулого та теперішнього» [2, с. 8]. Звичайно, можна аналізувати історичний досвід на прикладі конкретно-подієвого часу, який дає унікальні зразки взаємодії тривалих трендів, ідеологій, помилок панівних еліт і недосконалості механізмів державного управління й суспільного впливу на формування та реалізацію зовнішньої політики.

Концептуально цю наукову розвідку можна побудувати на засадах поєднання тривалого й конкретно-подієвого часу історії української зовнішньої політики та дипломатії. Тож предметом нашого аналізу є макроісторичні тенденції та історичні процеси середнього й мікрорівнів, під впливом яких історично розвиваються зовнішня політика і дипломатія. На макроісторичному рівні маємо справу зі «структурними обмеженнями»: цивілізаційною ідентичністю, ідеологічними настановами, сформованими ефективними чи дисфункціональними соціальними інститутами, суперечливою взаємодією внутрішньої і зовнішньої політики, які зміцнюють або обмежують суверенітет.

На середньому історичному рівні стикаємось із взаємодією панівних еліт і контреліт, а також суспільними інтересами, що їх зазвичай ототожнюють із національними інтересами. На мікрорівні аналізу спостерігаємо різні «випадковості», які є іншою стороною непізнаної закономірності, зокрема волюнтаризм історичних діячів і соціальних груп, технологічні інновації та контрреформи, а також структурні й функціональні обмеження їх упровадження в реальну політику.

Використавши в процесі дослідження методи конкретно-історичного аналізу, проблемно-хронологічний, компаративний, описовий, наголосимо, що на тренді тривалого історичного часу маємо в Європі зміну декількох систем міжнародних відносин. «Соціальний час “тече” від майбутнього через сучасне

з минулого. Тому при прогнозуванні найближчого майбутнього недостатньо враховувати лише минуле і сучасне, необхідно насамперед зважати на віддалене майбутнє. Метод екстраполяції від минулого й сучасного в майбутнє є не досить адекватним для соціальних процесів. Більш релевантним є використання методу інтерполяції, коли за минулим, сучасним та віддаленим майбутнім прогнозується найближче майбутнє. [...] Проте варто пам'ятати про стохастичність, тобто непрогнозованість зовнішніх впливів на розвиток системи. Особливо слід звертати увагу на нестабільність перехідних форм. [...] Надлишок інформації небезпечний, оскільки втрачається цілісне бачення ситуації» [Див. *Мартинов А.* Понятійний апарат семіотики новітньої європейської історії // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. 2022. Вип. 31. С. 168–182]. Відносно зручні часи минули. У багатьох країнах світу триває конфлікт пріоритетів у зовнішній політиці. На заміну дипломатії прийшли контроль середовища, покарання та залякування.

Щодо складної історії України, то слід нагадати, що від Античності до XX століття історична географія фіксує суттєву динаміку не тільки назв українських земель, а й їх території. Ближче до XX століття етнографи, статистики, географи, історики (головно Михайло Грушевський із його фундаментальною працею «Історія України-Руси») створили сучасні обриси України на географічній мапі [3, с. 43]. До Вестфальської системи 1648 р. Європа жила за системою монаршого традиційно-легального суверенітету. Тільки революція 1789–1799 рр. у Франції формально відібрала суверенітет у монархів і віддала його народам, породивши епохи дрібних і великих націоналізмів [4, с. 41]. Наполеонівські війни створили в Європі Віденську систему міжнародних відносин (1815–1854 рр. до Кримської / Східної війни). Після Кримської війни настав час утворення ворожих блоків у Європі, що зрештою призвело до Першої світової війни, яка створила Версальсько-Вашингтонську систему (1919–1939 рр.) [5, с. 12]. Ця Велика війна стала прологом до Другої світової війни, що сформувала Ялтинсько-Потсдамську систему міжнародних відносин (1945–1991 рр.). Система міжнародних відносин, яка утворилася після розпаду СРСР, формально отримала назву «однополярна» на чолі зі США, хоча де-факто наявність комуністичного Китаю робила її латентно двополярною. Нарешті, світова економічна криза, яка

стартувала восени 2008 р., створила умови для хаосу, перегляду уявлень про суверенітет національної держави, інспірувала передумови для глобальної гібридної війни цифрової епохи.

Звичайно, українські землі й за домодерної доби («Київська Русь», Галицько-Волинське князівство, Велике князівство Литовське, Річ Посполита) були залучені до відповідної європейської системи міжнародних відносин. Але лише від часів Вестфальської системи міжнародних відносин 1648 року історія фіксує полівасальну українську державу періоду Гетьманщини. Після Руїни другої половини XVII століття європейська історія стикається з поділом українських земель по Дніпру, а після трьох поділів Польщі в XVIII ст. — із включенням українських земель до складу російської та Австрійської імперій [6, с. 96]. За ступенем тривалості і запеклості боротьби за національну незалежність історія України близька до ірландської історії [7]. Але на відміну від України, Ірландія вже за часів Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин здобула стійку незалежність. Натомість Українська РСР (1919–1991 рр.) у складі СРСР за своїми «правами і вольностями» дещо нагадувала Гетьманщину й мала умовний суверенітет.

Отже, **метою статті** є дослідження історичного досвіду зовнішньої політики й дипломатії України різних історичних періодів та зміни систем міжнародних відносин і трансформацій державності.

Історіографічний доробок щодо цієї масштабної проблеми є вагомим. У контексті нашої статті проаналізуємо найбільш резонансні наукові праці. Насамперед варто зупинитися на монографіях, які узагальнюють історію української зовнішньої політики й дипломатії. 2001 року було опубліковано перше у вітчизняній історіографії дослідження з історії української дипломатії за редакцією академіка НАН України Валерія Смолія [8]. 2004 року у двох томах вийшла друком «Українська дипломатична енциклопедія» за редакцією академіка НАН України Леоніда Губерського [9]. Увагу наукової громадськості привернули підручники й посібники, які видав Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка: «Дипломатична історія України (від найдавніших часів до XIX століття)» [10], «Дипломатична історія України (кінець XIX – перша чверть XX століття)» [11]. Ґрунтовною та аналітично глибокою є колективна монографія «Україна

в постбіполярній системі міжнародних відносин» [12]. Зокрема, вітчизняні міжнародники прогнозували, що «майбутнє світу виглядає як принципова боротьба між США, що прагнуть зберегти свою гегемонію, з одного боку, та коаліцією інших центрів сили, що прагнуть цю гегемонію порушити, з іншого» [12, с. 57]. Вже тоді були названі «ризик конфліктної ескалації протиріч між полюсами і загальна дестабілізація європейського регіону, що загрожує катастрофічним зменшенням простору для зовнішньополітичного маневру України та посиленням її залежності від провідних міжнародних акторів» [12, с. 303] і наголошено, що «будь-які реалістичні зовнішньополітичні стратегії мають спиратися на раціональний науковий аналіз та враховувати максимально широкий комплекс різних факторів, які заважатимуть або сприятимуть реалізації того чи іншого зовнішньополітичного вибору» [13, с. 59].

Важливим джерелом для дослідження обраної проблеми є шість випусків анотованої історичної хроніки міжнародних відносин «Зовнішня політика України в умовах глобалізації», що їх видавав у 2004–2022 роках Інститут історії України НАН України, а також інші праці вчених цього інституту про місце і роль України в міжнародних відносинах у різні історичні періоди, публікації вітчизняних державних і політичних діячів, зокрема Анатолія Гальчинського, Володимира Горбуліна, Анатолія Зленка, Леоніда Кучми, Володимира Литвина. Загальні тенденції історії міжнародних відносин представлені у класичних працях Збігнєва Бжезинського [14], Еріка Гобсбаума [15], Тоні Джадта [16], Генрі Кіссінджера [17], Сергія Плохія [18], Тімоті Снайдера [19], Френсіса Фукуями [20].

Зважаючи на зміст цих праць, можна виділити п'ять тривалих періодів історії зовнішньої політики й дипломатії України. Перший ідентифікують із Руссю та Галицько-Волинською державою. Другий пов'язаний із козацькою державою Богдана Хмельницького. В бездержавні періоди української історії не переривалися як торговельно-економічні, так і культурні міжнародні зв'язки українського народу. Третій ототожнюють із боротьбою за національну незалежність у 1917–1921 рр. та її визнання на міжнародній арені. Четвертий характеризують історією зовнішньої політики УРСР після 1944 р. П'ятий настав після відновлення незалежності України 1991 р.

Від адекватних зовнішньополітичних рішень та ефективності роботи дипломатичної служби залежать доля держав і народів, мир і війна в міжнародних відносинах. Світова історія фіксує український і курдський приклади тривалої відсутності національної державності великих народів. Це було обумовлено передусім несприятливою кон'юнктурою регіонального балансу сил та інтересів, які перешкоджали прагненням українців і курдів до створення своєї державності. «Українське питання» ще й ускладнене географічним розташуванням українських земель на «цивілізаційному розломі» між католицьким, православним і мусульманським світами [21]. Україна в IX–XIII, XVII–XVIII, XX століттях впливала на європейські справи, змінюючи баланс сил на континенті. Фронтиром між демократією та авторитаризмом Україна стала 2014 року після тимчасової російської окупації Криму та надто після 24 лютого 2022 року, коли розпочалося широкомасштабне російське вторгнення в Україну [22].

Власне дипломатичні традиції на українських землях пов'язані з історією Русі — однієї з найбільш європейських домодерних держав того часу. Важливими віхами цього історичного періоду були походи на Константинополь, прийняття християнства від Візантії, що ввело Русь у коло європейських християнських держав. Інтенсивними були зв'язки з греками, болгарами, сербами. Від Давньоруської держави Україна успадкувала герб-тризуб і гривню. Показово, що правовий кодекс «Руська Правда» фіксував правовий захист чужинців. За часів Ярослава Мудрого, якого називали «тестем» Європи, міждинастичні шлюби зміцнювали дипломатичні, міжнародні відносини Русі. Отже, стабільні династичні зв'язки, активна участь Русі у складних європейських дипломатичних комбінаціях, коаліціях і війнах засвідчують, що в цей історичний період вона була органічною частиною європейської державно-політичної системи, виконуючи важливі комунікаційно-цивілізаційні функції між Заходом та Сходом, Північчю та Півднем. У зовнішньополітичній діяльності на перший план виходить захист держави від агресивних дій сусідів і налагодження мирних відносин із ними.

Хрестові походи на Святу землю пересунули Русь на периферію міжнародних зносин. Але Галицько-Волинська держава мала тісні регіональні зв'язки із сусідами по Центральній Європі. Зокрема, волинський і галицький князь Данило Галицький

своєю активною міжнародною діяльністю здобув великий авторитет на Русі та в Європі. Він брав участь у війні за австрійський престол 1252–1253 років, посадивши у Відні свого сина Романа Даниловича, здійснював успішні походи на Угорщину, Чехію, Польщу і Литву, був арбітром у міжусобицях польських і литовських князів, вів переговори з Папською курією і 1253 року навіть прийняв королівську корону від Папи Інокентія IV.

Тридцятирічна війна 1618–1648 років спустошила центральноєвропейський регіон. Вона породила нову Вестфальську систему міжнародних відносин і поняття «державний (національний) інтерес». Європейські династії забезпечували баланс сил через перманентну територіальну експансію. Тоді українське козацтво стало важливим елементом антитурецького альянсу європейських держав. Послаблення Речі Посполитої сприяло успіху козацького повстання під проводом Б. Хмельницького та утворенню козацької держави, активними зовнішніми зносинами якої керували гетьман і козацька рада. Але сусідні країни не були зацікавлені в існуванні незалежної козацької держави. Польща внаслідок повстання 1648–1657 років втратила колишню могутність. Загроза порозуміння Польщі і Кримського ханства спонукала до воєнного союзу з московією 1654 року. Незабаром політика Петра I та Катерини II залучила більшість українських земель до російської імперії. Що більшою ставала імперія, то вразливішою вона почувалася. Російська імперія стала загрозою для Європи та частиною європейського балансу сил.

Французьку революцію 1789 року українські землі зустріли розділеними між російською та Австрійською імперіями. Впродовж «довгого» XIX століття поступово складалися умови для українського національного відродження початку XX століття. До 1914 року європейські еліти розглядали ситуацію на українських землях як внутрішні справи російської чи Австро-Угорської імперій. Москва і Відень прагнули не допустити створення української держави та її виходу на міжнародну арену. Володимир Вернадський, Томаш Масарик, англійський славіст Роберт Сетон-Вотсон вважали «українське питання» одним із мотивів початку Великої війни [23]. Об'єднання українських етнічних земель і здобуття національної незалежності могло відбутися тільки внаслідок радикальної зміни всієї системи міжнародних відносин.

Проголошення Української Народної Республіки в Києві (1917 р.) та Західноукраїнської Народної Республіки у Львові (1918 р.) мотивувало до створення відповідних зовнішньополітичних служб. 22 грудня 1917 р. було утворено Генеральне секретарство міжнародних справ. З 22 грудня 2005 р. цей день став професійним святом українських дипломатів. Упродовж 1918–1924 рр. у країнах Європи та Азії функціонувало майже 70 дипломатичних і консульських представництв УНР. За гетьманства Павла Скоропадського було ухвалено закон про посольства і місії Української Держави та закон про українську консульську службу [24, с. 199]. Регулярно відбувалися наради українських послів в іноземних державах. Вагомим досягненням дипломатичних служб УНР і ЗУНР стало укладання 22 січня 1919 р. Акта Соборності. Дипломатичні відносини з УНР встановили майже 30 держав, але більшість із них орієнтувалася на політичну кон'юнктуру.

Загалом не було сприятливого міжнародного середовища для ствердження української державності. «Українському питанню» не знайшлося місця в «14 пунктах» Президента США Вудро Вільсона від 8 січня 1918 року щодо самовизначення пригноблених народів Європи [25, с. 24–25]. Це засвідчує повоєнна доля українських земель, яку визначили великі держави на Паризькій мирній конференції 1919–1920 років. Ніхто із союзників не хотів незалежної української держави. За підсумками Першої світової українські землі були поділені між радянською росією, Польщею, Чехословаччиною і Румунією. Ця історія також демонструє важливість ролі особистості в історії. Адже за не менш несприятливих обставин Карл Маннергейм домігся створення незалежної Фінляндії [26]. Йому вдалося після поразки кайзерівської Німеччини зорієнтувати Британію і Францію на сприйняття незалежної Фінляндії.

Утім, навіть російські більшовики спочатку були вимушені зважати на розмах українського національного відродження. У січні 1919 р. Раднарком УСРР і Наркомат закордонних справ очолив Християн Раковський. Було встановлено дипломатичні відносини з 15 державами і навіть укладено майже 80 договорів і угод. Але після утворення 30 грудня 1922 р. УСРР була позбавлена права на самостійну зовнішньополітичну діяльність. Для викорінення наслідків «коренізації» радянської влади на українських землях довелося провести Голодомори (1921–1923, 1932–1933, 1946–1947 рр.).

Йосип Сталін намагався збільшити кількість членів ООН під «радянським контролем». Тому 1 лютого 1944 р. Верховна Рада СРСР ухвалила рішення про надання союзним республікам повноважень у галузі зовнішніх зносин. 4 березня 1944 р. було створено український НКЗС на чолі з Олександром Корнійчуком (1950 р. штат скоротили з 40 до 25 осіб). Повернення України на міжнародну арену відбулося внаслідок переломного воєнного періоду [27]. Український воєнно-стратегічний чинник мав вагомий вплив на перебіг Другої світової війни. 15 березня 1939 р. Сойм Карпатської України проголосив державну незалежність, яку знищило вторгнення Угорщини на Закарпаття. 30 червня 1941 р. Організація українських націоналістів у Львові проголосила відновлення незалежності України, яке відкинула нацистська Німеччина. Українці воювали у складі армій різних учасників Другої світової війни. На території України відбулося 29 із 76 стратегічних і фронтових операцій. Й. Сталін й Адольф Гітлер фактично змагалися за Україну. За рішеннями Ялтинської конференції було де-факто визнано входження західноукраїнських земель до складу УРСР. Міжнародна діяльність радянської України 1945–1990 рр. була зорієнтована на участь у роботі ООН і профільних міжнародних організаціях [28, 29]. Працівники української дипломатичної служби були частиною радянської дипломатії.

Україна була фундаментом СРСР, тому в умовах холодної війни «українське питання» постійно актуалізувалося в ООН. Рада національної безпеки США і Державний департамент у серпні 1948 р. ухвалили документ «Цілі Сполучених Штатів стосовно Росії», в якому не було місця підтримці незалежності України [30]. Проте 1949 р. передачі «Голосу Америки» почали транслювати українською. Президент Двайт Ейзенгавер використовував «українське питання» в ідеологічній боротьбі. 1979 р. в обмін на чилійського комуніста Луїса Корвалана був звільнений український дисидент Валентин Мороз. Тільки адміністрація Рональда Рейгана 1983 р. вшанувала пам'ять жертв Голодомору 1932–1933 рр. Через аварію на Чорнобильській АЕС 26 квітня 1986 р. про Україну знову заговорили у світі [31, 32]. Попри оксамитові революції у країнах «радянського табору» 1989 р., Маргарет Тетчер і Джордж Буш-старший до останнього покладали сподівання на «оновлений Союз».

16 липня 1990 р. Верховна Рада УРСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет України. 24 серпня 1991 р. було прийнято

Акт проголошення незалежності України, який на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 р. підтримала абсолютна більшість населення України. Після нього розпочалося широке міжнародне визнання незалежності України: лише впродовж грудня 1991 р. Україну визнали понад 66 держав світу.

Зникнення СРСР стимулювало розвиток процесу глобалізації та зруйнувало Ялтинсько-Потсдамську систему міжнародних відносин. Це змінило глобальну конфігурацію безпеки. Україна в січні 1994 р. відмовилася від ядерної зброї, отримавши 5 грудня 1994 р. умовні «меморандумні» гарантії безпеки в Будапешті. Натомість у травні 1998 р. Індія та Пакистан стали ядерними державами. Вагомим чинником міжнародних відносин стало виникнення глобального інформаційного суспільства. Першим викликом американській гегемонії стали теракти 11 вересня 2001 р. Воєнне втручання США в Афганістані (2001–2021 рр.) та Іраку (2003–2023 рр.) інспірувало послаблення американських позицій як одноосібного світового полюса сили. Виникли проблеми з виживанням національних суверенних держав.

Можна виділити основні етапи еволюції зовнішньої політики незалежної України. Період 1991–1996 років був часом міжнародного визнання та конституційного оформлення нейтралітету. Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 року «Про Основні напрями зовнішньої політики України» головним пріоритетом молодої держави визначила ефективне забезпечення національних інтересів.

Другий період — від Конституції 1996 р. до Євромайдану 2013–2014 рр. — був пов'язаний із переходом від політики нейтралітету до пріоритетності європейського та євроатлантичного курсу. У лютому 1994 р. Україна приєдналася до програми НАТО «Партнерство заради миру». В червні 1994 р. Україна уклала угоду про співпрацю з Європейським Союзом. У цей час змінилося міжнародне середовище. Ознаками цього стали військова кампанія НАТО проти Югославії 1999 р. та теракти у США 11 вересня 2001 р. Світ повернувся до пріоритетності силових методів розв'язання міжнародних проблем. Володимир путін серйозно сприйняв тезу З. Бжезинського, що без України росія не може залишатися євразійською імперією. Україна опинилася на перехресті суперечливих інтересів США, Євросоюзу і рф [33].

Отже, Україна стала головною державою для збереження пост-Ялтинської системи міжнародних відносин. Ситуація ускладнилася внаслідок загострення конкуренції між США і Китаєм за контроль торговельних транзитних маршрутів, ринків збуту та джерел сировини. Масштабне розширення Європейського Союзу в 2004–2007 роках привело до виникнення спільного кордону між Україною та ЄС. Росія спробувала повернути Україну під свій контроль. Володимир Горбулін і Олександр Литвиненко констатували, що кремль висунув ультиматум: «Збереження територіальної цілісності України обумовлюється російським протекторатом над слабкою Україною» [34].

Третій період зовнішньої політики України — від лютого 2014 р. (тимчасова російська окупація Криму й гібридна агресія на Донбасі) — триває донині. Щоби зберегти незалежність, Україна має стати частиною Європи, а не Євразії. Фактично на перші два періоди припадає час балансування зовнішньої політики України у стані «багатовекторності» між рф і Заходом. Прихід до влади в кремлі в. путіна в березні 2000 р. змінив російську політику щодо України. Кремль узяв курс на повернення України під свій контроль. Відповіддю українського громадянського суспільства на це стала Помаранчева революція 2004 року. Період президентства Віктора Ющенка (2005–2010 рр.) став спробою переорієнтувати Україну на ЄС і НАТО. Але на президентських виборах 2010 р. переміг Віктор Янукович, який повернув «багатовекторність» у бік рф. Символом цього стало підписання Харківських угод навесні 2010-го. Водночас В. Янукович намагався виторгувати кращі преференції у кремля, заграючи з ЄС. Тому тривали переговори щодо підготовки угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Час істини настав у листопаді 2013 р., коли В. Янукович відмовився її підписувати. Революція гідності (Євромайдан) 30 листопада 2013 – 22 лютого 2014 рр. ознаменувала остаточний крах політики «багатовекторності». Однією з причин стала російська спроба силовими засобами повернути Україну під свій контроль. Анексія Криму дала старт глобальній гібридній війні росії проти Заходу.

У травні 2014 року Президентом України обрали Петра Порошенка, який спробував виграти час, щоби зміцнити позиції України в неминучому протистоянні з рф. У лютому 2015 року в Мінську було підписано угоду щодо умов повернення частин Донецької та Луганської областей, які тимчасово окупувала рф. Насправді кремль

сподівався перетворити «ДНР — ЛНР» на троянських коней, які перешкоджатимуть європейській і євроатлантичній інтеграції України. Складною проблемою зовнішньої і внутрішньої політики України стали розрахунки повернення Криму та Донбасу [35].

Формат гібридної війни з рф як «антитерористичної операції» втомив українських громадян, які навесні 2019 року здійснили «електоральну революцію», що привела до влади Володимира Зеленського і партію «Слуга народу». Під час саміту Нормандської четвірки 9 грудня 2019 року в Парижі було наголошено на параметрах реалізації Мінських угод. Комюніке передбачало невідкладні заходи зі стабілізації ситуації в зоні конфлікту та імплементації політичних положень Мінських угод.

2020 р. патріарх вітчизняного політикуму академік В. Горбулін видав монографію «Як перемогти Росію у війні майбутнього». Автор закликав визнати, що гіпотетична війна не буде схожа на ту, до якої готується Генеральний штаб, шукати вразливі місця ворога, формувати професійну армію з одночасним розвитком парамілітарних структур і приватних військових компаній, створити систему несилової протидії, розвивати територіальну оборону, кардинально реформувати безпековий сектор, досягати технологічної переваги [36]. В. путін під час пандемії 2020–2021 рр. переконався, що Захід не готовий захищати свободу. Адже люди змирилися з радикальним обмеженням їхніх індивідуальних свобод під час «карантину». Наприкінці 2021 р. кремль висунув ультиматум НАТО щодо відступу на межу розширення 1997 р., що було абсолютно неприйнятним для Північноатлантичного альянсу. Ситуація загострювалась, і зрештою 24 лютого 2022 р. російські війська масштабували агресію проти України. Путінська пропаганда впродовж 2023 р. сформувала ефективний наратив антизахідних симпатій для країн Глобального Півдня. Акцентували на зв'язку лібералізму з різними панівними елітами, завдяки чому Захід відірвався від решти світу в економічному розвитку, демократичному правлінні та військовій потузі. Але поза увагою залишилася важлива роль, яку в підйомі Заходу відіграли клімат, географія, культура, родинна структура, конкуренція та просто везіння. Натомість російська пропаганда створила образ ворога з багатих, розвинутих, освічених і демократичних мешканців Глобального Заходу, спекулюючи на антиколоніальній риториці, попри колоніальний характер самої російської державності.

У 2023–2024 роках Україна і рф втягнулись у тривалу ресурсну війну із зовнішніми накопичувачами ресурсів. Для України — це демократичні країни Заходу, для рф — Китай, Північна Корея та Іран. Донині США та Євросоюз не перевели свої економіки на воєнні рейки. На Заході поки що немає гарантій хоча б десятирічного замовлення на постачання озброєнь, без чого бізнесу важко перейти на рейки військової економіки. НАТО не надало Україні достатньо зброї, щоб вона вийшла з глухого кута позиційної війни. Це спростувало путінські твердження про агресивність Заходу та його намірів зруйнувати велику росію, яка приводить до влади автократів, що загрожують сусідам. Відкритим є питання, чи реформування недолугої системи краще за її цілковите знищення. Адже на це не працюють ані вірогідні «змови», які прагнуть розвалити систему, ні глибинні держави, які намагаються її захопити. Змовники ховаються в тіні, а глибинні держави діють залаштунково. Політологи традиційно описують «deep state» як залаштунковий механізм і владні відносини серед інституційних еліт у війську, розвідувальних службах, професійній бюрократії, правоохоронних органах, судовій владі та організованій злочинності. Це, за Максом Вебером, ідеальна модель аналізу [37]. Це як «глибинний» народ, до якого не доходять соціологічні опитування. Глибинна держава зміцнює альянс між корпораціями і політикою, і саме між такими державами можливі залаштункові змови.

Постмодернізм перевів суспільства від морального до епістемологічного релятивізму, в якому навіть спостереження за фактами вважають суб'єктивним. Слова не обов'язково вказують на об'єктивну реальність за межами свідомості того, хто їх промовляє. Завдяки цьому пропаганда стверджує, що фактів немає, є лише інтерпретації. Інтернет дав людям можливість помилково сприймати мовленнєві акти як дії, що впливають на результати та процеси в реальному світі [20, с. 104].

Захід не розробив чіткої стратегії перемоги над рф. «Якщо звичайна міжнародна співпраця покликана в основному забезпечити певні короткотермінові (тактичні) цілі або просто має на меті підтримувати відносини між суб'єктами у стані, відмінному від конфліктного, то стратегічне партнерство спрямоване на досягнення довготермінових цілей, що є життєво важливими для кожного із суб'єктів, причому ціль іншого є не менш важливою, ніж ціль власна» [12, с. 168]. Відсутність західної стратегії бачення

світу без росії посилює хаотичність постбіполярної системи міжнародних відносин. Тому замість сили права маємо справу з правом сили.

Міжнародне право є функціональною частиною міжнародних відносин. Система міжнародних відносин, яка була після завершення Другої світової війни, нині зламана. В юриспруденції правом вважають тільки те, що забезпечено силою. Події стають дедалі поліваріантнішими. Можливими є: а) одноосібні дії; б) тимчасові коаліції та несталі військово-політичні союзи, зокрема з двох учасників; в) договори про ненапад; г) нейтралітет; д) позаблоковість [38, с. 12]. НАТО не потрібне замороження конфлікту, адже це віддає ініціативу рф і в короткостроковій перспективі створює ризики безпекових викликів для країн Балтії без відповідного технічного наповнення звичайними збройними силами європейських держав і США. Натомість Європейський Союз зацікавлений у замороженні, адже війна загрожує зміною владних режимів у багатьох країнах ЄС. Замороження мають супроводжувати докорінні реформи структури інститутів Європейського Союзу та створення європейської армії. Для США замороження війни вигідне, адже на перше місце виходить не конфронтація з росією, а протистояння з Китаєм. Стратегія адміністрації Джо Байдена спрямована на недопущення виходу російсько-української війни за межі території України. Тому вступ до НАТО є неможливим, адже це автоматично означає велику війну США з рф. Найімовірніше, зазначену стратегію продовжить обраний 5 листопада 2024 року Президент Дональд Трамп.

Війна ресурсів — це протистояння того, в кого більше території, економічного потенціалу, фінансової стабільності, зброї, мобілізаційних ресурсів, надійних партнерів (навіть не союзників), ефективної пропаганди та логістики, владного політичного ресурсу. Середній клас формує суспільну думку щодо війни. Його тотальна мобілізація змінює суспільну думку. Альянс глобальної підтримки України з початку широкомасштабного російського вторгнення 2022 року дав можливість досягнути до кінця 2023-го паритету на фронті. Потім з'явився ризик, що частина західних еліт інтерпретує російсько-українську війну як регіональний конфлікт. Риторичним є питання, як сконструювати закінчення війни, яка сама собою не закінчиться. Заклик не шукати переваги над геополітичним суперником не діє. Рішення Заходу залишатись

осторонь спричинює не менше негативних наслідків, ніж потенційне рішення вступити у війну на боці України.

Головний геополітичний інтерес України розміщено по лінії Північ — Південь, хоча Україна, з огляду на своє географічне розташування, й залучена до тривалого протистояння за віссю Схід — Захід. Дипломатія — це вміння змушувати інших хотіти робити те, чого від них хочете ви. Глобальна ієрархія є результатом і об'єктом боротьби за владу. Внесення змін у структуру управління Організації Об'єднаних Націй вимагає підтримки всіх членів Ради Безпеки ООН. Важко уявити, що постійні члени Ради Безпеки добровільно проголосують за скасування своїх привілеїв вето. У березні 2022 року на переговорах у Стамбулі каменем спотикання став нейтральний статус України та її «демілітаризація». Але наївно було б сподіватися на якісь гарантії дотримання з боку російської сторони гіпотетичних угод. Нагадаємо, російський ультиматум НАТО передбачав, що «Україна має розірвати усі зв'язки з НАТО, включаючи навчання військових, обміни та спільні військові навчання, а також усі поставки зброї НАТО, за винятком стрілецької зброї. Україна заборонить розміщення військ або баз НАТО на своїй території. Україна припиняє членство в програмі НАТО "Партнерство заради миру" та дію угоди про стратегічне партнерство зі США від листопада 2021 року. Україна скоротить свої сухопутні війська до 150 тис. військовослужбовців строкової служби та максимум 100 тис. військовослужбовців резерву. Україна погоджується знищити всі свої ударні системи озброєнь під наглядом Росії. Україні буде заборонено розробляти зброю масового знищення, включаючи ядерну, біологічну або хімічну» [38, с. 466]. Ці ультимативні умови надто нагадують вимоги переможної Антанти до переможеної Німеччини 1919 року.

Україна збереже стільки території, наскільки зможе організуватися. Ще один урок: якщо ви не знаєте історії, вам коректують географію. Ми не маємо союзників, а лише партнерів. Союзники — це ті, з ким сформовані договірні союзницькі відносини. Україна має розробити свою велику стратегію. Вона має визначати, що війна і мир співіснують. Вона має бути динамічною та гнучкою щодо перманентного балансування ресурсів, необхідних для стримування нових загроз. Згадана велика стратегія України має використовувати всі знаряддя сили країни, а не

тільки військові. Вона має бути наступальною чи оборонною, стати консенсусною і не залежати від політичних партій і керівників при владі. Немає зрозумілої стратегії виходу з глухого кута на фронті. Важко уявити воєнну перемогу України над рф. Відкритим є питання, яким має бути образ української перемоги: вихід на кордони 1991 року; зміна політичного режиму і розвал рф за умов, коли вона на покоління вперед стала травмою для українського суспільства; перехід до стратегічної оборони на підконтрольних Україні територіях чи напружене недружнє перемир'я за спостереження ООН, коли ця універсальна організація втратила залишки авторитету.

Україна у війні проти рф за власну незалежність та ідентичність української нації не має союзників, якщо виходити з формалізації союзницьких відносин в обов'язкових до виконання міжнародних договорах, а має тільки партнерів, які допомагають їй доти, доки збігаються їхні і наші національні інтереси. Неможливо придумати фінальну концепцію для всіх, на якій розвиток закінчиться по цей бік буття. Перемога України — це збереження своєї державності навіть за умов сепаратної змови Заходу і росії. Війна підводить риску під демографічним та енергетичним переходом і новим технологічним укладом. Захід не готовий до кривавої війни проти держав «осі зла». Заради такої війни треба було змінити свій антропологічний тип і політичну систему. НАТО не хоче, не спроможне і не здатне вести таку війну. «Слова, за які попередні покоління готові були пожертвувати життям, — "демократія" і "свобода", "Європа" і "Захід", — життя відкинуло так надійно, що вони видаються пригоршнею лушпиння у долонях, і з неї витікають рештки тепла і світла, або комп'ютерними файлами, до яких ми забули пароль й отож втратили доступ» [39, с. 12]. Подальший перебіг і завершення російсько-української війни залежить від розвитку багатьох тенденцій на міжнародній арені, а в сьогоднішньому світі панує радикальна стратегічна невизначеність. Зокрема, тактика деескалації наших західних партнерів виявилася неефективною і потрібно шукати нову стратегію для припинення цієї війни та переформатування всієї системи міжнародних відносин на більш справедливих для всіх народів світу умовах.

Отже, історія війн наперед не визначена. Не буде ні перемоги Глобального Півдня, ні перемоги Глобальної Півночі. Хтось із Глобального Півдня підійматиметься до рівня Глобальної Півночі,

а хтось із Глобальної Півночі опускатиметься до рівня пауперів. Поки що немає концептуального виходу зі стану фактично Третьої світової війни. Партії війни на Глобальному Заході та Глобальному Півдні зацікавлені у продовженні Третьої світової війни, що закінчила епоху Просвітництва — передання влади від ієрархічних структур до мережевих, але це не влаштовує старі еліти, які готові переорієнтувати ресурси на військово-промисловий комплекс. Тільки коли світові еліти зрозуміють, яким має бути новий світовий порядок, Третя світова війна закінчиться. Окреме питання, якою ціною. Жодна соціальна система не зникає доти, доки не вичерпано потенціал її розвитку. Те саме можна сказати і про війну. Дедалі важче обстоювати демократичні цінності та свободу особистості в часи, коли тіні диктатур блукають цивілізованим світом.

Історія України та її зовнішньої політики показує, що врахування історичного досвіду важливе для ухвалення оптимальних зовнішньополітичних рішень. Тим паче, що російський ворог / агресор активно використовує фальсифікацію історії як інструмент війни проти України та демократичного світу. Важливим уроком історії є формування стабільних соціальних інститутів, зокрема загальнодержавних і зовнішньополітичних, здатних відтворювати у поколіннях спадковість дипломатичного курсу на захист національних інтересів. Часто проблеми в державі спричинені не формою правління (демократія чи автократія), а якістю державного управління та рівнем сприйняття й усвідомлення національних інтересів.

Закономірно виникає питання: наскільки доцільно підтримувати антиколоніальний дискурс. З одного боку, представлення себе жертвою позбавляє енергії, необхідної для майбутнього. З іншого, важливо підтримувати антиколоніальний дискурс у російській федерації. Російська влада після війни зіткнеться з військовим цезаризмом або бонапартистськими диктаторськими режимами. В Європі є п'ять екзистенційних криз: кліматична криза (загроза життю), міграційна криза (загроза ідентичності), безпекова криза (путін незабаром нападе на Європу), пандемійна криза (охорона здоров'я неадекватна) та економічна криза, яка пропонує песимізм, що діти житимуть гірше, ніж їхні батьки. Кожна група європейських суспільств має «свою» екзистенційну кризу.

Криза демократії зумовлена домінуванням сили й економічної могутності над правом і мораллю. Політику замінюють адмініструванням. Якщо війну не можна виграти чи програти, вона стає нескінченною. Імперія — це єдина форма організації влади, яка зберігає наявний глобальний порядок на тривалий час. Чи виживуть імперії у XXI столітті, — питання відкрите. Демократія передбачає періодичне проведення виборів, які стимулюють тільки часткові зміни у фракціях панівних еліт. Війна мотивує демократичні країни ставати авторитарними та тоталітарними. В епоху постмодерну війна стала основою внутрішньої політики глобального порядку. Національні держави стикаються з різноманітними мережами, а мережеві сили імперського порядку — з мережевими силами деглобалізації.

Підбиваючи підсумки дослідження теми історичного досвіду зовнішньої політики України та її багатовікової еволюції крізь системи міжнародних відносин і державні трансформації, зазначимо, що насамперед у контексті пошуку та виборювання свого місця на геополітичній мапі світу Україна остаточно й безповоротно змінила статус об'єкта міжнародних відносин на вагомого та впливового суб'єкта. Міжнародне право визначає суб'єктність того чи того актора міжнародних відносин за чотирма стандартами: а) наявністю розгалуженої дипломатичної мережі; б) здатністю брати участь у міжнародних конференціях; в) спроможністю укладати договори; г) можливістю бути членом міжнародних організацій. Відсутність хоча б однієї з цих ознак вказує на нелегітимне, «незаконнонароджене» державне утворення, зазвичай засноване на політиці войовничого сепаратизму, екстремізму та брутальному експансіоністському втручанні у внутрішні справи суверенних держав. Саме в таких умовах з'явилися псевдодержави «Абхазія», «Донецька народна республіка», «Луганська народна республіка», «Південна Осетія», «Придністровська Молдавська Республіка». Такі квазідержави виникають у периферійних прикордонних районах імперії, і в цьому разі рф і є клином, яким імперія хоче здолати суверенітет сусідніх держав і перетворити їх на райони свого домінування.

Агресивна війна рф проти України, розпочата 2014-го, стала повномасштабною з 24 лютого 2022 року. Попри всі її вади, які властиві будь-якій війні, вона мобілізувала українське суспільство, державні інститути, всі сили опору так, що можна говорити

про появу політично, ментально, духовно об'єднаної України, яка свій суверенітет вже ніколи і нікому не подарує.

За три роки війни інтеграція України в європейські та євроатлантичні структури так зросла і зміцніла, що уявити собі Європу, її оборонно-промисловий комплекс і загалом усю систему євроатлантичної безпеки без України вже неможливо. Як справедливо зазначає український експерт із цієї проблематики Олександр Деменко, «повномасштабна російська агресія проти України спричинила найсерйознішу безпекову кризу в Європі з часів Другої світової війни. Нинішня війна загрожує не лише існуванню України як вільної і незалежної держави, а й загалом руйнує заснований на правилах міжнародний порядок. Уся архітектура безпеки, яка так складно формувалася на Європейському континенті протягом багатьох десятиліть, включно зі взаємно узгодженими міжнародними зобов'язаннями, була вмить зруйнована. Росія також свідомо підвищила ризик можливого застосування ядерної зброї. Від початку війни кремлівські лідери і пропагандисти регулярно вдаються до безвідповідальної риторики, погрожуючи застосуванням свого ядерного арсеналу як проти України, так і проти тих країн НАТО, які найрішучіше протидіють російській агресії» [40, с. 128].

А те, що Україна отримала у Брюсселі статус кандидата на членство в ЄС у межах переговорного процесу, активно бере участь в оборонних програмах ЄС — Європейській оборонній промисловій стратегії (2024 р.), п'ятиступеневому плані ЄС «ReArm Europe» (2025 р.), є ще одним незаперечним і дуже вагомим свідченням, що вона є невіддільною частиною європейського політичного, економічного, безпекового простору і вона не буде залишена сам на сам з агресором. Виступаючи перед підкомітетом з питань безпеки та оборони Європейського парламенту 20 березня 2025 року, заступниця Генерального секретаря НАТО Радміла Шекеринська наголосила на важливості подальшого зміцнення співпраці між НАТО і ЄС. Вона підкреслила, що ці організації є незамінними стратегічними партнерами і ЄС може використовувати свій потужний ресурс для посилення оборонного виробництва, інновацій і військової мобільності згідно з військовими планами, можливостями і стандартами. НАТО має намір дотриматись обіцянки про надання Україні 40 млрд євро військової допомоги 2025 року. У цьому контексті

Р. Шекеринська також звернула увагу на потребу максимального залучення союзників, які не є членами ЄС, до оборонних ініціатив цієї організації.

Загалом вся її промова була сповнена духом солідарності і підтримки України, яка на передньому краї боронить Європейський континент від ідеології та практики тоталітаризму, неприхованої агресії, зневажання загальноприйнятих європейських цінностей і стандартів.

1. *Морадіельос Е.* Франко. Анатомія диктатора / пер. з ісп. О. Ковальової. Львів: Видавництво Анетти Антоненко, К.: Ніка-Центр, 2022. 296 с.
2. *Бродель Ф.* Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV – XVIII ст. Т. 1. Структури повсякденності: можливе і неможливе / пер. з фр. Г. Філіпчука. К.: Основи, 1995. 548 с.
3. *Галушко К.* Україна на карті Європи: Україна та українці у картографії від Античності до XX століття. К., 2013. 143 с.
4. *Сміт Е.* Про нації і націоналізм. К.: Ніка, 2004.
5. *Дюрозель Ж.-Б.* Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. К.: Наукова думка, 1999.
6. *Горобець В.* Під булавою гетьмана. Права і вольності Гетьманщини в умовах імперського підневолля. К.: ТОВ «Видавництво "Кліо"», 2024. 320 с.
7. *Маккормак Дж.* Історія Ірландії. К.: Ніка, 2006.
8. Нариси з історії дипломатії України / О.І. Галенко, Є.Є. Камінський, М.В. Кірсенко та ін.; відп. ред. В.А. Смолій. К.: Альтернативи, 2001. 736 с.
9. Українська дипломатична енциклопедія: у 2 т. / редкол.: Л.В. Губерський (голова) та ін. К.: Знання України, 2004.
10. *Головченко В.* Дипломатична історія України (від найдавніших часів до XIX століття) / В. Головченко, В. Матвієнко. К.: Київський університет, 2007. 512 с.
11. *Головченко В.І.* Дипломатична історія України (кінець XIX – перша чверть XX століття) / В.І. Головченко, В.М. Матвієнко, В.Ф. Солдатенко. К.: Київський університет, 2011. 527 с.
12. Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин. К.: Наукова думка, 2008.
13. *Віднянський С.В.* Зовнішня політика України: еволюція концептуальних засад та проблеми реалізації / С.В. Віднянський, А.Ю. Мартинов // Український історичний журнал. 2011. № 4. С. 55–76.
14. *Бжезинський З.* Велика шахівниця. Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2000.
15. *Гобсбаум Е.* Епоха крайнощів (1914–1991). К.: Ніка, 2004.
16. *Джадт Т.* Після війни. Історія Європи з 1945 року. К.: Наш формат, 2022.
17. *Кіссінджер Г.* Дипломатія. К.: Наш формат, 2023.
18. *Плохій С.* Загублене царство. Історія «русского мира» з 1470 року до сьогодні. Харків: Фоліо, 2019. 320 с.
19. *Снайдер Т.* Перетворення націй. Львів: Видавництво Католицького університету, 2019.

20. *Фукуяма Ф.* Лібералізм і його протиріччя / пер. з англ. К. Диси. К.: Наш формат, 2023. 152 с.
21. *Гантінгтон С.* Зіткнення цивілізацій. Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2006.
22. *Віднянський С.* Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство / С. Віднянський, А. Мартинов; відп. ред. В. Смолій. К.: Інститут історії України, 2023. 264 с.
23. Україна в історії Європи XIX – початку XXI ст.: історичні нариси / за ред. С.В. Віднянського. К.: Інститут історії України, 2020. 814 с.
24. *Скоропадський П.* Спомини. К.: Смолоскип, 1994.
25. «Чотирнадцять пунктів» президента США В. Вільсона про умови миру з його послання конгресу 8 січня 1918 року. Див. за: *Мицик Л.* Новітня історія країн Європи та Америки (1918–2007) / Л. Мицик, Ю. Кузьменко. К.: Академвидав, 2008. 544 с.
26. *Іоффе Е.* Лінії Маннергейма. Листи та документи, таємниці та відкриття. К.: КНТ, 2024. 640 с.
27. *Коваль М.В.* Україна: 1939–1945: Маловідомі і непрочитані сторінки історії. К.: Вища школа, 1995. 194 с.
28. Українська РСР на міжнародній арені. К., 1985.
29. *Віднянський С.В.* Україна в Організації Об'єднаних Націй: 60 років участі у розв'язанні найважливіших міжнародних проблем. / С.В. Віднянський, А.Ю. Мартинов // К., 2006.
30. *Камінський Є.* Політика США щодо України: Витоки. Концептуальні основи. Практична еволюція / Є. Камінський, А. Дашкевич. К.: Політична думка, 1998. 547 с.
31. *Барановська Н.П.* Україна – Чорнобиль – Світ: Чорнобильська проблема у міжнародному вимірі, 1986–1999. К.: Ніка-Центр, 1999. 400 с.
32. *Плохій С.* Чорнобиль. Історія ядерної катастрофи / пер. з англ. В. Махоніна. Харків: Фоліо, 2019. 396 с.
33. *Артьомов І.* Україна на перехресті геополітичних інтересів: актуальні аспекти проблеми: зб. наук. пр. за матеріалами міжнар. наук. конф. / Закарпат. держ. ун-т, Навч.-наук. ін-т філософії та євроінтеграц. дослідж.; ред. кол.: І.В. Артьомов (відп. ред.) [та ін.]. Ужгород: Ліра, 2007. 344 с.
34. *Горбулін В.* Стратегічною ціллю РФ є встановлення протекторату над Україною / В. Горбулін, О. Литвиненко // Дзеркало тижня. URL: https://www.dt.ua/politics/eksperty_strategichnoyu_tsillyu_rf_e_vstanovlennya_protektoratu_nad_ukrainoyu.html
35. *Горбулін В.* Донбас і Крим: ціна повернення / ред. кол.: В.П. Горбулін (гол. ред.) [та ін.]. К.: НІСД, 2015. 474 с.
36. *Горбулін В.* Как победить Россию в войне будущего. К.: Брайт Букс, 2020. 256 с.
37. *Вебер М.* Покликання до політики // Ізборник. URL: http://litopys.org.ua/weber/wbs08.htm
38. *Потєхін О.* Геополітика проти безпеки: союзницьке стримування агресії в Європі XX – початку XXI ст. / О. Потєхін, Ю. Клименко. К.: Дух і Літера, 2023. 552 с.
39. *Померанцев П.* Це не пропаганда. К., 2023.
40. *Деменко О.* Еволюція політики НАТО в умовах російсько-української війни // Україна дипломатична. К., 2023. Вип. 24. С. 128–138.

Borys Humeniuk,
Doctor of History, Full Professor,
Ambassador Extraordinary
and Plenipotentiary

THE HISTORICAL EXPERIENCE OF UKRAINE'S FOREIGN POLICY: through systems of international relations and state transformations

Abstract. The article examines the historical experience of Ukraine's foreign policy and diplomacy across different historical periods in the context of changes in international relations systems and state transformations.

The author analyses Ukraine's foreign policy history through an interdisciplinary synthesis, allowing for a long-term perspective on the macrohistorical factors shaping foreign policy. These factors include civilisational identity, ideological imperatives, the effectiveness or dysfunction of social institutions, and the complex interplay between domestic and foreign policy, which either strengthen or constrain state sovereignty. At the microhistorical level, historical and political figures, social groups, technological innovations, and counter-reforms shape foreign policy through their actions and voluntarism, creating structural and functional constraints on their implementation in real politics.

The author emphasises that a key historical lesson lies in forming stable social institutions — both societal and governmental, including those responsible for foreign policy — that can ensure continuity in the diplomatic course of protecting national interests across generations. Many challenges states face stem not from the form of government (democracy or autocracy) but from the quality of governance and the ruling elite's awareness of national interests. Ukraine's history and foreign policy demonstrate the importance of incorporating historical experience into decision-making to achieve optimal foreign policy outcomes. This is particularly crucial given that the russian enemy/aggressor actively employs historical falsification as a weapon in its war against Ukraine and the democratic world.

Keywords: Ukraine's foreign policy, diplomacy, historical experience, systems of international relations, international security, transformations, hybrid warfare, russian-Ukrainian war.

Розширена версія статті

Ігор Лоссовський,
кандидат фізико-математичних наук,
Надзвичайний і Повноважний Посланник першого класу

ГЕЛЬСІНСЬКА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ НОВОГО СВІТОПОРЯДКУ

Анотація. У статті проаналізовано трансформацію безпекового середовища в контексті 50-річчя підписання Гельсінського заключного акту (1975 р.) та 30-річчя Будапештського меморандуму (1994 р.). Розкрито значення гельсінських принципів у формуванні сучасного світопорядку та їхню еволюцію в умовах нових глобальних викликів і агресивної політики росії. Окрему увагу надано аналізу ролі ОБСЄ у врегулюванні кризових ситуацій.

Досліджено умови приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ), виконання ядерного роззброєння та безпекові гарантії за Будапештським меморандумом. Запропоновано способи підвищити ефективність міжнародно-правових механізмів безпеки для забезпечення суверенітету та територіальної цілісності держав.

Ключові слова: ОБСЄ, Гельсінський заключний акт, Будапештський меморандум, ДНЯЗ, міжнародна безпека, російсько-українська війна, безпекові гарантії.

І. Наступність гельсінських принципів у формуванні нового світопорядку. 1 серпня 2025 року виповнилося 50 років із часу підписання Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі, що стало визначною подією політичної та безпекової історії не лише Європейського континенту, а й усього світу, початком гельсінського процесу, формуванням гельсінського світопорядку. На десятиліття вперед було визначено правила та норми поведінки в усіх сферах людської діяльності й зобов'язання країн одна перед одною та в межах міжнародних організацій усього Європейського регіону в широкому його розумінні — «Від Ванкувера до Владивостока».

Відбувся революційний геополітичний поворот у сфері європейської безпеки. Акт суттєво сприяв подоланню розколу та розрядив військово-політичну напруженість у Європі та світі.

За пів століття свого існування (спочатку — як Наради з безпеки та співробітництва в Європі, а згодом — як Організації з безпеки та співробітництва в Європі) об'єднання напрацювало десятки важливих політичних і правових документів, інструментів і методик із профілактики, попередження, управління, розв'язання та влагодження збройних, військово-політичних та безпекових конфліктів і напруженостей, а також конфліктів, що виникли через економічні й екологічні проблеми.

Певна неефективність і навіть хибність таких організацій, як ОБСЄ, закладена в самих принципах їхньої діяльності, в консенсусному механізмі ухвалення в них рішень. Усі так звані консенсусні організації мають ту хибу, що кожна з країн-учасників на свій розсуд, з огляду на власні унікальні національні інтереси чи примхи, може заблокувати (ветувати) будь-яке рішення, важливе для миру та безпеки в усьому регіоні ОБСЄ. Однак є певні відмінності у застосуванні консенсусного принципу в різних міжнародних організаціях. Наприклад, в Організації Об'єднаних Націй цей принцип реалізують через складніший механізм «права вето» на ухвалення рішень, яке закріплено лише за 5 країнами-членами ООН; інші 188 не мають цього блокувального права.

У самій же ОБСЄ та інших схожих організаціях принцип консенсусу полягає в тому, що всі рішення ухвалюють абсолютно колегіально, всі країни одностайно, і кожна має особистий блокувальний голос. Однак були періоди, коли в ОБСЄ розглядали певні винятки з цього принципу, коли було застосовано «консенсус мінус один» та «консенсус мінус два», але такі відхилення не стали нормою. Їх намагалися використовувати в розв'язанні конфліктів у колишній Югославії та конфлікту навколо Нагірного Карабаху. Отже, певні прецеденти вже було створено. Проте чи можна їх застосовувати до великих країн, постійних членів Ради Безпеки ООН? Поки що ця ситуація не випробувана, і навряд чи її можна буде швидко й успішно реалізувати в досяжному майбутньому.

Враховуючи складну актуальну геополітичну ситуацію, пов'язану з руйнацією з боку тоталітарної росії Ялтинсько-Потсдамського та Гельсінського світових порядків через ведення агресивної

війни в Україні, розбіжності у сфері північноатлантичного партнерства, зростання політичного правого та лівого популізму в країнах Заходу, екзотичні та непередбачувані неправові витівки новообраного 47-го Президента США, тривале стрімке зростання ролі авторитарного Китаю, дедалі зрозумілішою сьогодні стає потреба реформувати провідні міжнародні організації, зокрема й сам принцип ухвалення в них рішень. Принаймні останні три десятиліття розглядають можливі варіанти такого реформування, насамперед ООН. Всі вони переважно стосуються питань реформування Ради Безпеки, зміни (збільшення) кількості її постійних членів, введення додаткової групи великих країн і надання їм проміжного статусу, — відмінного від «постійних» і «непостійних» членів. Дискусії тривають, але це мало впливає на патову ситуацію, що склалася в Європі і світі за фактом російської зухвалої агресії та воєнного вторгнення в Україну з очевидним і декларованим наміром знищення української державності, української нації як такої, самого українського народу, котрий, за шизофренічним твердженням кремлівського диктатора, просто не існує. Ті в Україні, хто це марення кремлівського карлика активно заперечує (тобто воює з путінською армією), на переконання поборників «русского мира», мають бути знищені; інші, що є пасивно незгодними, мусять бути ізольовані й перевиховані в концентраційних виховних таборах на базі колишнього «ГУЛАГу», який поступово пустіє, оскільки сотні тисяч російських в'язнів звільняють цю систему таборів, ідучи на «священну війну з українськими нацистами», «завойовуючи» собі місце в раю, коли їхні супротивники, як заявляв диктатор, мають «просто здохнути». Вже майже спорожнілі табори Сибіру готові прийняти непокірних українців, котрі не бажають позбавлятися своєї ідентичності на покору кремлівському злодію, який не відмовляється від своїх геноцидних планів щодо українського народу.

У драматичній ситуації, що складається на фронті російсько-української війни, а також у всьому світі, коли поступово формується нова всесвітня «вісь зла» у складі групи ревізіоністських країн (це Іран, КНДР, росія і суміжні до них КНР, частково об'єднання БРІКС, ОДКБ і ШОС), коли навіть флагман ліберально-демократичного світу — США — сьогодні вражає світ непередбачуваними авторитарними, далекими від справедливості екзотичними ідеями, — конче важливим є продовження спроб

формувати новий справедливий світопорядок, оскільки старий, заснований у Гельсінкі 50 років тому завдяки зусиллям ревізіоністських режимів (насамперед російського), тріщить по швах і потребує негайного реформування. Тут необхідні продовження зусиль демократичних країн світу, яким усе ще дорогий мир на планеті, та міжнародно-правовий порядок, заснований на всім зрозумілих нормах і правилах. Очевидні відхилення від цих норм і правил, які можна спостерігати з середини лютого 2025 року в поведінці та риториці керівництва США, слід вважати тимчасовими девіаціями в політиці флагмана ліберально-демократичного світу, пов'язаними з браком професійної обізнаності у сфері геополітики й авторитарними особливостями ментальності новообраного Президента США, який в силу свого професійного бізнесового досвіду розглядає міжнародну політику як бізнес-проєкт у сфері нерухомості. Кількість зароблених доларів не повинна перевершувати колективні моральні цінності, міжнародну репутацію й історичну перспективу. США є потужною сталою демократією з міцними, перевіреними часом традиціями та величезним високопрофесійним апаратом чиновників, які мають пояснити необізнаним їхні помилки та зупинити авторитарні безглузді примхи бізнесменів-забудовників, що дорвалися до влади, але не мають уявлення, як працює управління суспільством. Як і весь світ, сподіватимемося, що в американській політичній системі для цього знайдеться вдосталь надійних запобіжників.

Здається, що нову архітектуру регіональної та світової безпеки не потрібно створювати з нуля. Нова система має спиратися на низку перевірених світовою практикою принципів, а також на нові, актуальні в сучасній геополітичній ситуації норми та принципи.

II. Умови приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ). Після розпаду Радянського Союзу 1991 р. Україна успадкувала третій за потужністю арсенал ядерної зброї у світі після росії та США. Проте в січні 1994 р. у Тристоронній заяві Президентів України, США та Росії наша держава офіційно підтвердила прагнення до повного ядерного роззброєння. 1994 р. Україна приєдналася до ДНЯЗ як без'ядерна держава і, передавши свої ядерні боєголовки в росію для ліквідації, остаточно звільнилася від ядерного потенціалу 1996 р.

На момент розпаду СРСР Україна мала ядерний арсенал, що складався з приблизно 1900 стратегічних ядерних боєголовок і 2500 одиниць тактичної ядерної зброї. До її арсеналу входили міжконтинентальні балістичні ракети: 130 SS-19 і 46 SS-24, а також 25 Ту-95 і 19 Ту-160 — стратегічні бомбардувальники, здатні нести крилаті ракети з ядерними боєголовками. Символічно та неймовірно цинічно, що ці колишні українські літаки, добровільно і з ліпшими для світової безпеки намірами передані росії відповідно до укладених міжнародних домовленостей, сьогодні використовують для вчинення агресії проти нашої країни, вбивства мирних українців і руйнування цивільної інфраструктури.

18 листопада 1993 року Верховна Рада України проголосувала за ратифікацію договору щодо стратегічних наступальних озброєнь, але визначила 13 додаткових умов. Вони охоплювали гарантії безпеки, фінансової допомоги для утилізації, компенсації за тактичну ядерну зброю, вже відправлену до росії, а також визнання того, що тільки 36% пускових установок і 42% боєголовок на українській території підлягають ліквідації. Ця резолюція ВРУ отримала тоді різку критику з боку США та спровокувала відповідні погрози від росії. Дві найпотужніші ядерні держави світу тиснули на Україну, сподіваючись на беззаперечне виконання їхніх забаганок, і були несподівано збентежені чи навіть розгнівані сміливими спробами України засвідчити свою правосуб'єктність і правоспроможність.

Переговори щодо Тристоронньої заяви Президентів почались у грудні 1993 р. і завершилися в середині січня 1994-го. В межах цих домовленостей Україна погодилась відмовитися від ядерної зброї в обмін на гарантії безпеки та фінансової компенсації. Хоча зміст заяви не відповідав усім попереднім умовам, які встановила Верховна Рада, остання погодилася почати процедуру ратифікації в лютому 1994 р. і фактично схвалила приєднання України до ДНЯЗ у листопаді 1994 р., напередодні надання за Будапештським меморандумом 5 грудня 1994 р. відповідних гарантій незалежності та територіальної цілісності.

Україна завершила передання своїх ядерних боєголовок у росію до 21 травня 1996 року. До січня 2002-го всі стратегічні бомбардувальники на українській території були демонтовані, передані рф або переобладнані для невійськового використання;

всі міжконтинентальні балістичні ракети (МБР) були ліквідовані або в розібраному стані очікували на ліквідацію, а всі пускові установки МБР були знищені. Загалом Україна отримала всього понад 500 млн дол. американської фінансової допомоги для утилізації за Програмою Нанна — Лугара.

III. 11 років російської агресії vs 30 років порожніх «гарантій». 5 грудня 2024 р. відзначили 30-ту річницю укладення лідерами України, Великої Британії, росії та США (Леонідом Кучмою, Джоном Мейджором, Борисом Єльциним, Біллом Клінтоном) Будапештського меморандуму 1994 р. про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ, 1968 р.). Дві інші ядерні держави та постійні члени Ради Безпеки ООН — Китай і Франція — офіційно висловили аналогічні гарантії Україні у формі відповідних заяв (заява Уряду КНР від 04.12.1994 р. і Декларація Франції із супровідним листом Президента Ф. Міттерана від 05.12.1994 р.), хоча формально й не підписували Будапештський меморандум. Україна, зі свого боку, зобов'язувалася вивести всю ядерну зброю зі своєї території, що й послідовно виконала протягом наступних двох років. Слід зазначити, що тактичну ядерну зброю з України було виведено ще 1992 р., за два роки до взяття Україною зобов'язань, і без жодних зобов'язань та гарантій ядерних країн. Це відбулось односторонньо, за наказом і під супроводом російського військового керівництва, без контролю з боку української сторони.

Всі останні 30 років представники країн-гарантів не втомлювались придумувати будь-які відмовки, чому Будапештський меморандум нібито не є зобов'язальним документом — міжнародно-правовим договором, який гарантує Україні незалежність, територіальну цілісність і непорушність кордонів. У 2014–2015 роках ми провели наукові дослідження, за підсумками яких було сформульовано низку неспростовних доказів, що Будапештський меморандум є чинним міжнародно-правовим договором, обов'язковим до виконання для сторін-підписантів. Насамперед це стосується рф — головного порушника будапештських «гарантій».

Серед згаданих гарантій ядерних держав перед Україною є такі: поважати незалежність, суверенітет і наявні кордони України; утримуватися від загрози силою чи її застосування проти

територіальної цілісності та політичної незалежності України і ніколи не використовувати проти неї зброю, крім випадків самооборони; утримуватися від економічного примусу тощо. Ці міжнародні гарантії зруйнував один із «гарантів» — росія — наприкінці лютого – березня 2014 р. військовою окупацією Кримського півострова та подальшою агресією на Донбасі, а ще зухваліше — після повномасштабного воєнного вторгнення 24 лютого 2022 року.

Інші ж будапештські «гаранти» — Велика Британія, КНР, США та Франція, формально активно не реагуючи на російські злочини, не залучаючи жодних силових заходів у відповідь на російську агресію та абстрагуючись від своїх зобов'язань за меморандумом, не змогли чи не захотіли протидіяти й упередити агресію, обмежившись доволі цинічними «занепокоєннями / стурбованостями» та пустослівними закликами до «припинення агресії». Подальша військово-технічна та політична підтримка у протистоянні агресору хоч і була та є конче потрібною Україні, але повністю не розв'язує питання припинення війни та покарання агресора, відновлення територіальної цілісності та юридично визнаних кордонів нашої держави.

Російське розгортання Кримської кризи. Те, що рф не збирається дотримуватися своїх зобов'язань поважати територіальну цілісність і непорушність кордонів України, стало зрозуміло ще з перших років української незалежності, коли вже з 1992 року росія почала розігрувати «кримську карту», а також тиснути на Україну щодо питання розподілу Чорноморського флоту (ЧФ) ВМФ СРСР.

У 1992–1994 рр. відбувалася так звана Кримська криза, або холодна війна за Крим — політична напруженість довкола Кримського півострова та розподілу ЧФ між Україною і росією, що переросла у спробу рф встановити повний контроль над півостровом. Після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. радянський ЧФ перейшов під контроль України на основі територіальної належності, основна база ЧФ — Севастополь — разом із Кримом відтоді увійшли до незалежної України. Відповідно до постанови Верховної Ради України про військові формування в Україні, прийнятої того ж дня, всі військові формування, дислоковані на її території, були перепідпорядковані Україні. У жовтні 1991 р. Верховна Рада ухвалила рішення про перепідпорядкування ЧФ Україні. Активні суперечності між

двома країнами щодо Криму почалися ще 1992 р. Росія суттєво перешкоджала переходу ЧФ під контроль України, використовуючи провокаційні силові заходи на грані збройного протистояння. Відбулася низка інцидентів з участю ВМС і ЗС двох країн. Звинувачуючи Україну у присвоюванні ЧФ, росія спровокувала процес відокремлення Криму від України, роздаючи російські паспорти працівникам об'єктів ЧФ і проводячи антиукраїнську інформаційну війну на всій території Автономної Республіки Крим.

У зв'язку зі зростанням суперечностей між Україною та росією навколо Криму, на прохання керівництва України 24 листопада 1994 р., згідно з рішенням Постійної Ради ОБСЄ від 15.06.1994 р., було розгорнуто Місію ОБСЄ в Україні, яка діяла у 1994–1998 рр. для врегулювання кризи між Урядом України й органами влади АРК. 1999 р. місія завершила роботу, виконавши свій мандат. Це стало першим в історії ОБСЄ випадком, коли її польова операція припинила існування саме завдяки успішному виконанню своїх завдань.

У січні 1994 р. нелегітимний відповідно до українського законодавства проросійський «президент» Криму Юрій Мєшков закликав росію включити півострів до її складу. Тодішнє керівництво України відповіло доволі рішуче, як порівняти з пізнішою зрадницьки-пацифістською бездіяльністю в лютому – березні 2014 р., коли на територію Криму було введено приблизно 60 тис. сил Національної гвардії та прикордонних військ, після чого політична ситуація стабілізувалася. Проте Україна все ж таки піддалася тиску росії, і вже 9 червня 1995 р. сторони домовилися про нерівний поділ Чорноморського флоту: 18,3% кораблів відійшли Україні, а 81,7% — росії.

З самого початку укладення 5 грудня 1994 року Будапештського меморандуму рф постійно його порушувала: насамперед коли економічно тиснула на Україну, зокрема й щодо постачання енергоносіїв в Україну, введення необґрунтованих обмежень на український експорт окремих видів сільськогосподарської та іншої продукції; коли на державному рівні та рівні мерії москви безпардонно втручалася в політичну та господарську діяльність на півострові. Непоодинокими були також спроби дипломатичних провокацій з боку росії в межах ООН щодо української належності та статусу АРК.

Наприкінці 2003 року у зв'язку з подіями навколо українського острова Коса Тузла в Керченській протоці цей тиск набув масштабів ескалації. Метою конфлікту, який росія спровокувала у формі традиційних методів гібридної війни, був тиск на Україну стосовно делімітації кордону в Керченській протоці й Азовському морі. Конфлікт тоді ледь не переріс у військове протистояння. Президент України Л. Кучма був вимушений перервати свій візит до країн Південної Америки й повернутися в Україну для безпосереднього врегулювання суперечності. Лише після особистої розмови Президента Л. Кучми з володимиром путіним, який тоді ще видавав себе за «вегетаріанця» та демократа, конфлікт був влагоджений, але, як показала подальша історія, тільки тимчасово.

Після цього на повний голос почали звучати пропозиції окремих політиків і політологів про доцільність відновлення ядерного статусу України. Хоча на той час такі заяви були поодинокі й здавалися радикальними, проте з погляду майбутнього розгортання подій вони були доволі обґрунтовані.

Спроби посилити гарантії Будапештського меморандуму. Україна намагалася підсилити гарантії своєї безпеки та територіальної цілісності, хоча й віртуальні, надані за Будапештським меморандумом. 2009 року напередодні 15-ї річниці укладення меморандуму в українському парламенті й експертному середовищі відбувалася дискусія щодо необхідності його ратифікації, надання йому статусу «політико-правового документа» чи ухвалення іншого документа «зобов'язального характеру щодо гарантування безпеки України». На думку деяких українських політиків, такий документ міг би зняти гостроту проблеми щодо потенційного членства України в НАТО. Наполягали на потребі трансформувати Будапештський меморандум у багатосторонній юридично зобов'язальний міжнародний договір, хоча, строго кажучи, з міжнародно-правового погляду він такий і є. Тодішній Президент України Віктор Ющенко висловлювався за необхідність укладення Україною двосторонніх зобов'язальних безпекових договорів із країнами-гарантами на заміну Будапештському меморандуму, подібних до тих, які США мають з Австралією, Ізраїлем, Південною Кореєю, Тайванем, Японією. Кожний із цих двосторонніх договорів має свою специфіку, але рівень гарантій, які вони надають кожній із зазначених країн,

принципово не відрізняється, а може навіть і перевищує рівень натовських гарантій. Водночас кожна з цих держав у співпраці насамперед зі США й іншими партнерами суттєво розвинула свій військово-промисловий комплекс і стала помітним у світі виробником та експортером високотехнологічної військової продукції. В будь-якому разі Україна має взяти на озброєння таку політику незалежно від того, які міжнародні безпекові гарантії їй вдасться отримати.

У продовження цих безпекових намагань 2010 року було оприлюднене звернення ВРУ до 5 ядерних держав із закликом зміцнити гарантії безпеки Україні, що добровільно відмовилася від ядерної зброї. У зв'язку з 15-ю річницею Будапештського меморандуму відбулось офіційне дипломатичне листування України на вищому рівні з країнами-гарантами. Гаранти нашої держави, найперше США та росія, висловлювали готовність підтвердити та посилити надані гарантії. На жаль, через занадто скромні наполягання України ці пропозиції не були реалізовані.

Наукові й публіцистичні дискусії навколо питань значущості та правового статусу Будапештського меморандуму тривають до сьогодні. Як свідчать українські учасники переговорів із підготовки тексту меморандуму, стратегія української делегації полягала в тому, щоб кінцевий текст був юридично-зобов'язальний. Водночас стратегія партнерів була спрямована на те, щоб підкреслити політичний характер гарантій. У результаті був досягнутий компромісний варіант — міжнародно-правовий договір, що фіксує реальні політико-правові гарантії незалежності, суверенітету й територіальної цілісності України та встановлює певний, але чітко не прописаний механізм дипломатичного захисту в разі їх порушення з боку сторін або зовнішніх учасників міжнародного процесу.

Слабкість гарантій ядерних держав Україні доводить і те, що в англомовному тексті меморандуму (назві) було використано термін «security assurances» (безпекові запевнення), що є слабшим за «security guarantees» (безпекові гарантії). В українськомовному ж тексті, як і в російськомовному, використано термін «гарантії безпеки».

За словами одного з американських учасників переговорного процесу з підготовки меморандуму, колишнього Посла США в Україні Стівена Пайфера, під час перемовин дискусійним

питанням було, який термін ужити: «guarantees» чи «assurances», оскільки перше поняття використовують для надання гарантій членам НАТО, що передбачає деякі військові зобов'язання, хоча й теж детально не прописані в тексті Північноатлантичного договору. Проте на той час американська адміністрація не була готова надавати Україні будь-які військові зобов'язання. За твердженням С. Пайфера, Будапештський меморандум нібито запланований як політична угода і передбачав «конкретно не визначені запевнення, але не військові гарантії». Але сторони меморандуму мають чіткі зобов'язання реагувати, навіть якщо і не мусять застосовувати військову силу. Відсутність жорсткої реакції Заходу на російську агресію ще 2014 року, на думку американського дипломата, дискредитує західні безпекові гарантії та негативно впливає на стабільність режимів нерозповсюдження. Аналогічну позицію поділяє сьогодні дедалі більше вітчизняних і закордонних дослідників, а надто після повномасштабного воєнного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року.

IV. Міжнародно-правові докази чинності Будапештського меморандуму як міжнародного договору, обов'язкового до виконання для всіх його сторін.

Щодо непотрібності ратифікації. Із самого початку російської військової агресії (весна 2014 р.) та анексії Криму з російського боку звучали «аргументи» з метою «виправдання» агресії про те, що, оскільки Будапештський меморандум не ратифікувала жодна зі сторін-підписантів, документ «не пройшов процес надання йому юридичної сили через відповідні парламентські процедури», що дає росії «реальну правову відмовку». Вона нібито не має відповідних зобов'язань, а сам Будапештський меморандум можна вважати юридично нікчемним.

Попередня «аргументація» не витримує серйозної фахової критики, оскільки, по-перше, у прикінцевих положеннях цього документа читаємо: «Цей меморандум набуває чинності з моменту підписання» [1], тож він не потребує жодної ратифікації. А що про це каже російське законодавство? Відповідно до частини 4 статті 15 російської конституції (від 12.12.1993 р.), якщо за міжнародним договором рф встановлені інші правила, ніж ті, що передбачені за законодавством країни, то застосовують правила міжнародного договору.

Крім того, порядок укладення, виконання та припинення міжнародних договорів росії визначає федеральний закон про міжнародні договори рф від 15.07.1995 р. Він застосовний до всіх міжнародних договорів рф незалежно від їхнього виду та найменування: договір, угода, конвенція, протокол, інші види та найменування договорів (п. 2 ст. 1). Він також поширюється на міжнародні договори, в яких рф є стороною як держава-продовжувач СРСР (п. 3 ст. 1). Відповідно до ст. 6 закону, згода рф на обов'язковість для неї міжнародного договору може бути виражена за допомогою: підписання договору, обміну документами, ратифікації, затвердження, ухвалення, приєднання до договору, застосування будь-якого іншого способу висловлення згоди, про який домовилися сторони. Така норма згаданого закону повністю відповідає положенням Віденської конвенції про право міжнародних договорів (підписана у Відні 1969 р. і набула чинності 1980 р.). Росія є державою-учасником цієї конвенції як правонаступник (або продовжувач) СРСР, що приєднався до конвенції 1986 р. Отже, ратифікація є лише одним із багатьох інших способів надання згоди на обов'язковість виконання міжнародного договору, а якщо в документі зазначено, що він набуває чинності з моменту його підписання, то, очевидно, він не потребує жодної іншої згоди на свою обов'язковість. Крім того, відповідно до п. 1 ст. 24 зазначеного закону, «міжнародні договори набувають чинності для Російської Федерації [...] в порядку і терміни, передбачені в договорі чи узгоджені між договірними сторонами» [2]. Аналогічна норма визначена й у Віденській конвенції. Принципи, за якими в зазначеному законі врегульовано відносини щодо укладання міжнародних договорів, є загальноприйнятими й застосованими до Будапештського меморандуму. Відповідно до ч. 4 ст. 15 російської конституції, загальноприйняті принципи та норми міжнародного права й міжнародні договори рф є складником її правової системи.

Хоча, згідно з пп. «г» ст. 15 згаданого закону, міжнародні договори росії з питань роззброєння чи міжнародного контролю над озброєннями, забезпечення міжнародного миру та безпеки (яким можна вважати й Будапештський меморандум) підлягають ратифікації (оскільки останній був підписаний раніше, ніж федеральний закон набрав чинності), зазначена норма щодо обов'язковості ратифікації не має зворотної дії в часі (принцип незворотності дії

закону в часі закріплено, зокрема, в ч. 1 ст. 54 російської конституції), а отже, не поширюється на Будапештський меморандум. Крім того, цей закон не передбачає застосування його норм до відносин, які виникли до дати набрання ним чинності.

Окремі зауваження критиків які, спираючись на положення ч. 2 ст. 7 Закону України «Про міжнародні договори України» від 22.12.1993 р. № 3767-XII (що був чинним на дату підписання меморандуму й до 03.08.2004 р.), схильні вважати, що цей міжнародний договір нібито підлягав ратифікації, можна також однозначно й аргументовано відхилити, оскільки меморандум за своїм характером не належить до жодного з видів договорів (та не стосується відносин для врегулювання за ними), що визначені у вичерпному переліку в ч. 2 ст. 7 цього закону як такі, що підлягають ратифікації. У пп. «ж» п. 2 ст. 7 закону визначено, що ратифікації підлягають міжнародні договори, ратифікація яких передбачена законом або самим міжнародним договором. Ані сам меморандум, ані чинне на дату його укладання законодавство України не передбачали процедури ратифікації.

Наша країна, розглядаючи Будапештський меморандум як міжнародний договір, у повній відповідності до чинного на дату його укладання Закону України «Про міжнародні договори України» погодилася на набуття меморандумом чинності з моменту його підписання, без визначення умови щодо обміну ратифікаційними грамотами; і під час опрацювання його проєкту не стала наполягати на ратифікації з боку інших учасників, зокрема рф, законодавству якої визначена в меморандумі умова щодо набрання чинності після його підписання також відповідала повністю, як і положенням Віденської конвенції. Слід також зазначити, що Будапештський меморандум, як офіційний міжнародний договір України, наведений під № 1034-1994 (1886) в офіційному багатотомному виданні МЗС України «Зібрання чинних міжнародних договорів України».

Визначення поняття «міжнародний договір». Відповідно до пп. «а» п. 1 ст. 2 Віденської конвенції, поняття «договір» означає «міжнародну угоду, укладену між державами в письмовій формі і регульовану міжнародним правом [...] незалежно від її конкретного найменування» [3]. Тож Будапештський меморандум є міжнародним договором рф, обов'язковим для її неухильного виконання.

В офіційних пошукових системах росії щодо законодавчої бази та актів міжнародного права Будапештський меморандум фігурує як «міжнародний договір». Його текст міститься в офіційному «Збірнику документів МЗС РФ», а також в посібнику «Ядерне нерозповсюдження», офіційно рекомендованому для студентів ЗВО, аспірантів, дипломатів і фахівців росії.

Офіційна реєстрація Будапештського меморандуму в ООН. Важливим міжнародно-правовим доказом чинності й обов'язковості для виконання з боку всіх сторін Будапештського меморандуму, окрім вищенаведених, є два офіційні документи ООН: документ Генеральної Асамблеї (ГА) та Ради Безпеки (РБ) ООН A/49/765*S/1994/1399* від 19 грудня 1994 р. у формі листа від імені постійних представників України, Великої Британії, рф і США (Анатолія Зленка, Девіда Ханнея, Сергія Лаврова та Мадлен Олбрайт) на адресу 49-ї сесії ГА з проханням розповсюдити текст Будапештського меморандуму як офіційного документа ГА та РБ ООН; документ постійної Конференції ООН з роззброєння CD/1285 від 21 грудня 1994 р. у формі листа постійних представників зазначених чотирьох держав на цій конференції з проханням зареєструвати Будапештський меморандум і супровідний лист як офіційні документи Конференції з роззброєння та розповсюдити їх серед усіх держав, що беруть участь у роботі конференції. Представляючи Будапештський меморандум як офіційний документ найвпливовішої головної міжнародної організації у світі, яка опікується питаннями гарантування миру та безпеки на планеті, держави-учасники цього міжнародно-правового документа в такий спосіб підтвердили його чинність та обов'язковість. Сам факт реєстрації в ООН Будапештського меморандуму як офіційного документа цієї організації також є підтвердженням.

Чи виконані правові умови щодо приєднання України до ДНЯЗ. Окремо варто наголосити на юридичному казусі. Відповідно до ст. 6 Закону України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року», ухваленого 16 листопада 1994-го (всього за два з половиною тижні до Будапештського меморандуму), «цей Закон набирає чинності після надання Україні ядерними державами гарантій безпеки, оформлених шляхом підписання відповідного міжнародно-правового документа» [4]. Отже, якби Будапештський меморандум не був тим документом, що надає Україні гарантії безпеки, тобто був

«юридично нікчемним», як того хотіли б як російська сторона, так і, на жаль, інші його підписанти, що в такий спосіб намагаються позбутися міжнародно-правової відповідальності, то це значило б, що Україна не є стороною ДНЯЗ як неядерна країна й має право на власну ядерну зброю. Оскільки правова умова для набуття юридичної чинності цього закону не була виконана, то й, зрозуміло, закон не став чинним.

Щодо мантри про «нікчемність» Будапештського меморандуму. Якби твердження щодо «юридичної нікчемності» Будапештського меморандуму були справедливими, вони автоматично робили б абсурдними та дискредитували дії високих сторін на найвищому рівні, пов'язані з укладанням цього міжнародного договору, оскільки це означало б, що договірні сторони підписали завідомо «юридично нікчемний» документ. А це суперечило б логіці тодішніх подій та основоположному й загальновизнаному принципу міжнародного права щодо сумлінного виконання міжнародних зобов'язань, заснованому на міжнародно-правовому звичаї «pacta sunt servanda» (договори мусять бути виконані). Дивним у цій ситуації є ставлення в країнах-гарантах до своїх керівників (президентів і прем'єр-міністра). Хто ж вони, якщо погоджуються підписувати фільчину грамоту?

Водночас на офіційному рівні російська сторона з самого початку агресії визнавала обов'язковість меморандуму для свого виконання, хоч і частково та опосередковано. У заяві російського МЗС від 01.04.2014 року у зв'язку зі звинуваченнями в порушенні її зобов'язань за меморандумом зазначено, що рф суворо дотримувалася та дотримується передбачених у Будапештському меморандумі зобов'язань поважати суверенітет України, чого не можна сказати про політику країн Заходу, які під час подій на Майдані цим суверенітетом відверто знехтували, і підкреслено, що загальним елементом Будапештського меморандуму й концепції «негативних гарантій» у класичному її розумінні є лише зобов'язання не застосовувати й не погрожувати застосуванням ядерної зброї проти неядерних держав, і таке зобов'язання росії перед Україною не було порушено. Проте ці висловлювання суперечать одне одному, адже якби країни-підписанти меморандуму зобов'язувалися лише «не застосовувати й не погрожувати застосуванням ядерної зброї», це суперечило б попередній сентенції («чого не можна сказати про політику країн Заходу, які під час подій на Майдані цим

суверенітетом відверто знехтували»), адже російська сторона, заявляючи таке, не мала на увазі застосування чи погрозу застосування з боку західних країн ядерної зброї проти України.

Слід також згадати безпрецедентно зухвалу провокативну поведінку рф, яка є єдиною у світі ядерною країною, що, починаючи з 2022 року, постійно шантажує світ загрозою використання ядерної зброї проти України та країн Європи. Держава-агресор на початку повномасштабного вторгнення здійснила напад і тимчасово окупувала Чорнобильську АЕС, а також триває окупація та провокації на найбільшій в Європі Запорізькій АЕС.

Щодо дійсності гарантій за Будапештським меморандумом. Доволі часто серед критики Будапештського меморандуму можна почути, що хоча документ і надає певні «віртуальні» гарантії Україні, проте вони не є конкретно визначеними та прописаними в тексті. Відповідаючи на це, можна згадати, що в більшості інших міжнародно-правових документів, у яких порушено питання міжнародних гарантій (запевнень), такі гарантії зазвичай теж не прописано детально. Яскравим прикладом може слугувати Північноатлантичний (Вашингтонський) договір 1949 року щодо започаткування НАТО, який справедливо вважають чи не найбільш зобов'язальним та обов'язковим до виконання для його сторін. У славнозвісній ст. 5 цього договору йдеться про таке: «Сторони погоджуються, що збройний напад на одну або кількох із них […] вважатиметься нападом на них усіх: і, відповідно, вони домовляються, що в разі здійснення такого нападу кожна з них […] надасть допомогу тій Стороні або Сторонам, які зазнали нападу, і одразу здійснить, індивідуально чи спільно з іншими Сторонами, такі дії, які вважатимуться необхідними, включаючи застосування збройної сили, з метою відновлення і збереження безпеки» [5]. Як бачимо, навіть у цьому «класичному» прикладі зобов'язального документа в міжнародному праві, зобов'язання та гарантії сторін прописані не досить конкретно й однозначно. Такою є загальна світова практика міжнародно-правових договорів. Лише в юридичних документах деяких інших розділів права, зокрема таких, як корпоративне право, можна знайти зразки детально прописаних зобов'язань / гарантій і конкретних дій сторін, а також відповідних санкцій за невиконання цих зобов'язань. Для розв'язання суперечок у корпоративному праві є відповідні судові органи, вердикти яких обов'язкові для всіх учасників судових процесів,

а покарання за невиконання зобов'язань неминучі та невідворотні для всіх. У міжнародних судах, що розглядають міждержавні справи / спори, зовсім не всі держави визнають юрисдикцію того чи іншого міжнародного суду. Навіть деякі країни, які є учасниками авторитетних міжнародних судових органів, не завжди виконують їхні принципові рішення / вердикти. Як приклади можна назвати відомі обвинувальні рішення Міжнародного кримінального суду в Гаазі (МКС) щодо російського диктатора в. путіна та Прем'єр-Міністра Ізраїлю Беньяміна Нетаньягу, а також невиконання Монголії, як країни, що нібито визнає юрисдикцію МКС, своїх зобов'язань щодо необхідності арештувати в. путіна під час його перебування в цій країні 2–3 вересня 2024 року.

На думку Баррі Келлмана, професора права й директора Міжнародного центру контролю над озброєнням Коледжу права Університету де Поля (м. Чикаго, США), у міжнародному праві Будапештський меморандум є юридично зобов'язальним документом, але він не передбачає жодних засобів забезпечення його належної імплементації. Зобов'язання в межах меморандуму юридично суттєво підтверджують і доповнюють зобов'язання в межах Гельсінського заключного акта 1975 року.

Прив'язка Будапештського меморандуму до американської допомоги у протидії Україні російській агресії. 17 квітня 2025 року було підписано перший документ у межах українсько-американських переговорів про надра — політичний меморандум із зобов'язанням завершити скоро підготовку угоди про українські надра. Документ уперше пов'язав американську допомогу ЗСУ та Будапештський меморандум 1994 року, за яким Україна віддала свій ядерний арсенал. Він також уперше ставить в один ряд американську військову та фінансову допомогу Україні й українську допомогу світові, надану укладенням Будапештського меморандуму. Було констатовано, що США визнають внесок, який Україна зробила у зміцнення міжнародного миру та безпеки, добровільно відмовившись від третього за величиною арсеналу ядерної зброї у світі. Це фактично нівелює попередні вимоги Президента Д. Трампа до України щодо виплати багатомільярдної грошової компенсації за допомогу, яку надала Адміністрація Джо Байдена. Вимоги до України щодо виплати 90 млрд чи навіть 350 млрд дол. легко перекриває економія оборонних ресурсів США у відповідь на майже 2000 ядерних боєголовок стратегічної зброї та ще

більшу кількість тактичних боєголовок, 176 міжконтинентальних балістичних ракет і десятки стратегічних бомбардувальників, які Україна віддала за Будапештський меморандум.

Чи зазнає Кримська декларація Майка Помпео долі Декларації Самнера Веллеса. З нагоди 80-ї річниці декларації виконувача обов'язків Державного секретаря США С. Веллеса (23.07.1940 р.), яка формулювала принципову американську політику щодо невизнання окупації й анексії з боку Радянського Союзу Латвії, Литви й Естонії, Держсекретар США М. Помпео та три міністри закордонних справ країн Балтії заявили, що анексія Криму так само неприйнятна для США, як і радянська окупація 80 років перед тим країн Балтії. Декларація Веллеса мала принципове значення для загальної політики США щодо Європи в критичний для континенту та світу 1940 рік. Зміст і суть цього документа впродовж наступних 50 років незмінно підтримували всі президенти та Конгрес США.

У липні 2018 року Держсекретар М. Помпео задекларував офіційну позицію США щодо невизнання незаконної анексії Криму. «Разом із союзниками, партнерами та міжнародною спільнотою США відкидають спробу Росії анексувати Крим та зобов'язуються зберігати цю політику до відновлення територіальної цілісності України» [6], — було заявлено в декларації.

Декларація Веллеса, протримавшись незмінно пів століття, повністю виконала свою функцію: 1991 року країни Балтії відновили незалежність. Водночас на 8-му році існування Декларації Помпео в контексті попередніх заяв і висловлювань як самого 47-го Президента США Д. Трампа, так і деяких інших високопосадовців цієї країни спостерігаємо певні тривожні нотки, які загрожують руйнацією норм і принципів міжнародного права, визнаних міжнародних правил і сталих традицій американської зовнішньої політики. Такі принципові відхилення від наявних у світі принаймні останні 50 років гельсінських принципів «непорушності кордонів без згоди сторін» фактично легітимізують агресивні дії росії та руйнують сталий світопорядок, заснований на правилах і принципах міжнародного права. У цьому контексті постає вельми принципове запитання: чи можлива ситуація, коли флагман світової демократії, провідник ліберально-демократичних принципів у світі — США — слідом за світовим агресором, головним порушником демократичних норм і принципів, кривавим злочинцем — росією — фактично

підтримувати своїми заявами та бездіяльністю руйнацію світопорядку, що успішно функціонував принаймні останні 50 років? Якою буде подальша доля Декларації Помпео та інших принципових заяв і дій США на підтримку територіальної цілісності України та міжнародного права загалом?

V. Російське руйнування сучасного міжнародного світового порядку. Агресивні дії росії проти України, починаючи з лютого 2014 року, стали порушенням не лише Будапештського меморандуму, а й низки інших принципово важливих міжнародно-правових актів.

Після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року російський диктатор і його ватага остаточно відмовилися від цинічних спроб пояснити свою агресію будь-якими міжнародно-правовими «аргументами». Світ серйозно не сприймав наведені «пояснення» та цинічні «обґрунтування». Назовні все це вже не спрацьовувало, достатньо було «пояснити» власному зомбованому населенню сенс кривавої війни проти України, що забрала мільйон російських життів, внутрішніми «причинами» на кшталт боротьби з укрофашизмом, -нацизмом, -мілітаризмом, -капіталізмом, -бандеризмом, -націоналізмом і всякими іншими «ізмами». Глибинне російське суспільство ще з часів татаро-монгольського ярма й до сьогодні відрізняється відсутністю критичного мислення, патріархальністю, поклонінням царям і начальникам (згадаємо російську приказку «без царя в голові»), неготовністю та страхом підняти голову й голос проти тиранів, що правили країною, рабським, раболіпним складом характеру російського народу, що готовий умерти за царя та не здатен критично осмислити всю ту брехливу «аргументацію» тоталітарної влади, за що саме ти мусиш умерти, воюючи заради «своєї батьківщини» за тисячі чи десятки тисяч кілометрів від тієї «своєї батьківщини». Приблизно 250 років татаро-монгольського ярма та майже 400 років кріпацтва наклали значний відбиток на колективний характер російського народу. Найбільш притаманний прояв цього у XXI столітті — це нездатність протидіяти тоталітаризму та деспотії, несприйняття демократії «глибинним народом». Така поведінка різко контрастує з українським національним характером упродовж столітньої історії, ознаками якого є готовність протистояти узурпаторам влади та деспотії, демократична сутність Козацької держави, національно-визвольні рухи, відчайдушний опір комуністичному

тоталітаризму, демократичні вибори та часті зміни очільників України у добу незалежності. Все це свідчить про принципову відмінність національних характерів українського і російського народів. Це яскраво показав у своїх творах геніальний український художник Ілля Рєпин / Ріпин (1844–1930 рр.), найбільш відомі картини якого — «Запорожці пишуть листа турецькому султану» та «Бурлаки на Волзі» — відверто демонструють відмінності національних характерів двох народів: волелюбність українців і раболіпство росіян.

Ерозія міжнародно-правових режимів нерозповсюдження. Важливим механізмом гарантування світової безпеки є міжнародно-правові режими нерозповсюдження зброї масового знищення. Наріжним каменем міжнародно-правової системи нерозповсюдження ядерної зброї є ДНЯЗ, сторонами якого є більшість країн світу, за винятком Ізраїлю, Індії, КНДР і Пакистану — держав, які фактично мають ядерну зброю, хоча й офіційно не визнані ядерними. Гарантії за Будапештським меморандумом були принциповою умовою приєднання України до ДНЯЗ як без'ядерної країни. Провал цих гарантій негативно впливає на врегулювання сучасних проблем нерозповсюдження, серед яких найбільш резонансні — північнокорейська й іранська.

Провал будапештських «гарантій» є сигналом світу, що чи не єдиним надійним шляхом убезпечення держав є розвиток власної ядерної зброї. Не один десяток «порогових» країн і таких, що мали наміри та технологічні можливості створення такої зброї, глибоко замислилися над цим питанням, і ситуація довкола України стає для них наочним прикладом примарності надій на «гарантії» ядерних держав.

Логіка керівництва КНДР та Ірану полягає в такому: якщо «гарантії» ядерних держав не працюють для України — європейської демократичної країни, добропорядного члена світової спільноти, то вони не працюватимуть для країн, які в західній риториці називають країнами «осі зла», «ізгоями» та країнами-«парія-ми». Наочним прикладом також слугують події в Іраку, який 2003 року зазнав інтервенції та повалення режиму диктатора Саддама Хусейна, попри співпрацю країни з Міжнародним агентством з атомної енергії та дотримання відповідних резолюцій ООН. Аналогічною є ситуація щодо Лівійської програми створення зброї масового знищення. Хоча лідер Лівії Муаммар Каддафі під

міжнародним тиском погодився на припинення програми, це не врятувало його режим від повалення внаслідок громадянської війни в країні 2011 року за підтримки країн-членів НАТО.

Можливі невтішні сценарії формування нового світопорядку. Останні зовнішньополітичні тенденції у світі, пов'язані насамперед з агресією росії проти України, інші агресивні прояви країни-агресора на пострадянському просторі, що стосуються неприхованої спроби відродити російську / радянську імперію, тривалі авторитарні дії та наміри КНР як зростального нового гегемона у Східній Азії, а також екзотичні й неочікувані авторитарні витівки 47-го Президента США Д. Трампа з перших місяців його другого президентства не вселяють оптимізму стосовно майбутнього політичної стабільності та передбачуваності у світі. Тут слід згадати дивні заяви та наміри й навіть зазіхання щодо найближчого та найвірнішого партнера США — Канади, південного сусіда — Мексики, Панамського каналу, спроби перейменування Мексиканської затоки та пропозиції продажу Америці острова Гренландія. Такі заяви та пропозиції можна було б вважати хворими фантазіями, якби вони не належали президенту наймогутнішої та найбагатшої країни у світі.

Авторитарні висловлювання керівництва КНР щодо Тайваню та Південнокитайського моря, на щастя, ще не набули форм агресії та військово-політичного загострення, проте цього можна очікувати в недалекому майбутньому в разі закріплення у світі тенденцій ерозії міжнародного права та руйнації наявного світопорядку, заснованого на правилах. Дії ж росії в цьому контексті вже давно переросли будь-які норми та правила й ще з 2014 року, якщо не з 2008-го, набули форм імперської агресії, яка послідовно руйнує сталий світовий порядок, що ґрунтується на фундаментальних дипломатичних правилах гельсінського декалогу та інших демократичних принципах і нормах.

Три зазначені країни, що претендують на статус «великих», пропагують новий світопорядок, заснований на хаосі та праві сильного проти слабшого, праві сили замість сили права, що створює серйозну небезпеку збереженню миру, безпеки та стабільності на планеті, нового геополітичного поділу світу на зони / регіони виключної відповідальності світових авторитарних полюсів / центрів сили. Світ у своєму історичному розвитку вже проходив подібні етапи, що не вплинуло позитивно на його

безпеку та стабільність. Такий міжнародний порядок під час кожного двостороннього чи багатостороннього протистояння провокуватиме сильного застосовувати силу проти слабшого для розв'язання своїх меркантильних інтересів без урахування спільного інтересу та міжнародної справедливості чи об'єктивності. Такий світопорядок не передбачатиме створення колективних безпекових альянсів, тож кожен буде сам за себе, сподіваючись лише на власну силу й ефективний перерозподіл світу на зони впливу та виключних національних інтересів. Однак хочеться сподіватися, що описаний вище сценарій є найгіршим і не найбільш імовірним з погляду перспектив формування нового безпекового світопорядку. Сподівання тут на демократичну силу американських політичних інститутів, які не дозволять країні, що є флагманом демократії, продовжити дрейф у бік авторитаризму.

Іншим можливим розвитком подій, який також не обіцяє стабільного позитиву для демократичного світу й насамперед України в її тривалій екзистенційній боротьбі за незалежність і територіальну цілісність, є сценарій «зворотного Кіссінджера», який полягає в намірах США спробувати відтягнути росію від КНР і створити союз із в. путіним проти гегемоністських претензій Китаю на контроль в Азійському регіоні та світі. Такий варіант не є доволі реалістичним, принаймні в коротко- та середньостроковій перспективах, але його все ще сповідують Д. Трамп і його аналітики. У стратегічній перспективі такий союз США та росії проти Китаю є можливим з огляду на історичні й територіальні «образи» Піднебесної до російської імперії, але не сьогодні в умовах українського протистояння.

Для розбудови більш досконалого й відповідного новій геополітичній ситуації світопорядку потрібен комплексний підхід, який враховував би попередній світовий досвід, теоретичні принципи та практичні розробки в межах сучасних міжнародних організацій. Напрацьований за 80 років досвід ООН і за 50 — ОБСЄ, а також інших регіональних безпекових організацій треба ретельно проаналізувати, вивчити ліпші практики, внести корективи та забезпечити безперебійне комплексне функціонування нової розгалуженої системи безпеки. Така система може стати складнішою в експлуатації, але більш надійною і справедливою для владнання конкретних безпекових проблем.

В актуальній геополітичній ситуації здається, що єдиним перевіреним та адекватним засобом гарантувати безпеку та територіальну цілісність країн світу (надійнішим, ніж членство в безпекових альянсах) є володіння ядерною зброєю чи перебування під «ядерною парасолею» надійних союзників серед ядерних держав. Дедалі більше «порогових» країн сьогодні частіше замислюються над цим. З огляду на певні коливання нового керівництва США щодо готовності продовжити надання «ядерної парасолі» Європі, Президент Емманюель Макрон заявив про готовність Франції перебрати цю роль. На тлі цього прозвучав чіткий сигнал для Д. Трампа і в. путіна: 9 травня 2025 року Франція та Польща підписали оборонний договір. Водночас Прем'єр-міністр Дональд Туск припустив, що Польща розгляне можливість перебування під захистом «ядерної парасольки» Франції, а також розроблення власних ядерних боєголовок для стримування рф. У цьому контексті у пригоді стають останні заяви британських військових експертів про те, що Лондон має допомогти Україні створити власну ядерну зброю.

1. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 05.12.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text
2. Федеральный закон № 101-ФЗ «О международных договорах Российской Федерации» от 15.07.1995. Дата обновления: 12.03.2014. URL: https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/official_documents/1609182
3. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969. Дата оновлення: 13.06.1986. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text
4. Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року: Закон України № 248/94-ВР від 16.11.1994. Дата оновлення: 05.12.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248/94-вр#Text
5. Північноатлантичний договір від 04.04.1949. Дата оновлення: 24.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text
6. Меджліс кримськотатарського народу відкидає будь-які пропозиції щодо російського статусу Криму // Укрінформ. 25 квітня 2025. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-tymchasovo-okupovani/3985833-medzlis-krimskotatarskogo-narodu-vidkidae-budaki-propozicii-sodo-rosijskogo-statusu-krimu.html

Ihor Lossovskyi,
PhD in Physics and Mathematics,
First-Class Minister Extraordinary and Plenipotentiary

THE HELSINKI SYSTEM OF INTERNATIONAL RELATIONS AND THE PROSPECTS OF A NEW WORLD ORDER

Abstract. The article deals with the fact that 2025 marks the 50th anniversary of the signing of the Helsinki Final Act of the Conference on Security and Cooperation in Europe, which later became the Organization for Security and Cooperation in Europe. It was a landmark event in Europe's political history and security. It established the rules and standards of conduct in all spheres of human activity and the states' obligations to each other and within the framework of international organisations in the European region for decades.

Over the half-century of its existence, the OSCE has developed dozens of important political and legal documents on the prevention, warning, management, resolution, and settlement of armed, military, political, and security conflicts, including those caused by economic and environmental problems.

The article presents the argument that the new system needs to be guided by new norms and principles relevant to the current geopolitical context. In the dramatic situation on the frontlines of the russian-Ukrainian war, as well as in the whole world, it is extremely important to continue attempts to form a new equitable world order, as the old one, formed in Helsinki 50 years ago, is in immediate need of reform.

The study underscores how perhaps the only reliable way to ensure the security of states is to develop their own nuclear weapons or to stay under the 'nuclear umbrella' of reliable allies. More and more countries are now considering this. The situation around Ukraine is becoming a vivid example of the unreliable nature of reliance on the 'guarantees' of nuclear powers. The author emphasises that the efforts of democratic countries, which value peace in the world and the international legal order based on clear-cut rules and regulations, must be continued.

Keywords: Helsinki system, nuclear system, international legal order, European continent.

British Embassy
Kyiv

Desyatinna 9
252025 Kyiv, Ukraine
Telephone: (380) (44) 462 0011/0012/0014
Facsimile: (380) (44) 462 0013

UK Postal Address: Foreign &
Commonwealth Office (Kyiv),
King Charles Street, London SW1A 2AH

24 листопада 1997 року

Пану С. Борщевському
Управління культурних зв'язків
Міністерства закордонних справ України
Київ

Шановний пане Борщевський

Я хочу офіційно запросити Вас в якості члена офіційної делегації України взяти участь в Лондонській конференції з питань золота, награбованого нацистами, яка відбудеться в Ланкастер Хауз в період 2-4 листопада 1997 року.

Будь ласка, пред'явіть цей лист разом з анкетою моїм колегам у візовому відділі за адресою: вул. Січневого повстання 6.

Якщо у Вас є будь-які запитання, будь ласка зв'яжіться з моєю колегою пані Джудіт Гардінер в Посольстві за номером телефона, вказаним вище.

З повагою,

С.Дж. Батт,
Тимчасовий повірений в справах

Сергій Борщевський,
Надзвичайний і Повноважний Посланник,
експерт Центру дослідження росії

ПЕРЕГОВОРИ 1997–1999 РОКІВ ПРО КОМПЕНСАЦІЇ ЖЕРТВАМ НАЦИЗМУ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Анотація. У статті досліджено перебіг і результати міжнародних переговорів про компенсації жертвам нацизму, що відбувалися в 1997–1999 роках. Проаналізовано політичні, правові та моральні аспекти процесу відшкодування, а також ставлення світової спільноти до постраждалих категорій населення.

У контексті повномасштабної російсько-української війни та в умовах відповідної актуалізації проблеми репарацій, відповідальності агресора й захисту прав жертв воєнних злочинів у статті переосмислено попередній досвід компенсацій як інструмент відновлення історичної справедливості.

Ключові слова: злочин, трибунал, «нацистське золото», «жертви нацизму», репарації, полон, концтабір, жертви рашизму, злочини рашизму.

Усе почалось із запрошення МЗС Великої Британії до МЗС України для участі представників нашої держави в Міжнародній конференції з питань «нацистського золота», що мала відбутися в Лондоні 2–4 грудня 1997 року. Вибір керівництва зупинився на мені, який після повернення з довгострокового відрядження до Куби обіймав скромну посаду першого секретаря управління культурних зв'язків. Тож разом із головою правління Українського національного фонду «Взаєморозуміння і примирення» Ігорем Лушніковим, головою Міжнародного руху колишніх малолітніх в'язнів фашизму Володимиром Литвиновим і головою Української спілки колишніх малолітніх в'язнів фашизму Маркіяном Демидовим мені випало представляти міністерство у складі делегації

України на Лондонській конференції, а згодом у всіх раундах консультацій і переговорів із питань компенсацій жертвам нацизму, що відбувалися в Бонні та Вашингтоні з 1998 року до мого наступного довгострокового відрядження в березні 2000 року. Важливою в подальших переговорах і підготовці до них була роль голови Української іноземної юридичної колегії Данила Курдельчука.

Втім, усе почалося раніше, в січні 1996 року, коли черговий швейцарського банку Крістоф Мейлі звернув увагу на мішки з паперами, що мали бути спалені, і, гортаючи знічев'я бухгалтерські книги, завважив рубрику «Примусовий продаж нерухомості з публічного торгу єврейської власності».

Розголос про знахідку дав підстави для висновку, що нацисти співпрацювали зі швейцарськими банками, які примножували свої капітали за рахунок жертв Голокосту. А далі події розвивалися швидко. До новини про знахідку додались інші публікації в ЗМІ, зокрема, про те, що з 1939 року нацистська Німеччина систематично вивозила до Національного банку Швейцарії в Берні та Банку міжнародних розрахунків у Базелі награбоване в окупованих країнах золото. За тодішніми оцінками медіа, без наданої швейцарськими банками можливості оплачувати експорт стратегічної сировини

з нейтральних країн нацистська Німеччина капітулювала б принаймні на рік раніше, що зменшило б кількість жертв Другої світової війни на мільйони. **Це важливий висновок із погляду майбутнього міжнародного трибуналу над рашистською росією та, хочеться вірити, її сьогоднішніми «нейтральними» спільниками.**

Ця пропагандистська кампанія загрожувала іміджу Швейцарії, передусім репутації її банків, а отже, економічним і фінансовим інтересам країни. Репутацію треба було рятувати, тож 13 грудня 1996 року швейцарський парламент одностайно ухвалив постанову «Про історичне та юридичне розслідування долі вкладів, що опинились у Швейцарії внаслідок націонал-соціалістичного правління». Цим документом було утворено спеціальну робочу групу з означених питань, а 19 грудня урядовим рішенням — комісію незалежних експертів, до якої, крім представників Швейцарії, увійшли авторитетні фахівці з Польщі, США та Ізраїлю.

Далі — більше. 5 лютого 1997 року три найсолідніші швейцарські банки ухвалили рішення про створення гуманітарного фонду для допомоги жертвам Голокосту, виділивши на цю ініціативу 100 мільйонів швейцарських франків. Невдовзі до фонду приєдналися Національний банк та низка інших фінансових і промислових установ країни.

Через місяць Президент Швейцарської Конфедерації Арнольд Коллер виступив на спільному засіданні обох палат Парламенту з переоцінкою політики швейцарського керівництва в роки Другої світової війни й заявив про намір Уряду створити 1998 року швейцарський фонд солідарності для допомоги потерпілим від катастроф і стихійних лих, жертвам збройних конфліктів, геноциду, тортур, інших порушень прав людини.

Про значення, якого надавали цій заяві, красномовно свідчить той факт, що виступ глави держави на спільному засіданні обох парламентських палат зазвичай відбувається за виняткових обставин. Зокрема, зазначеному виступу А. Коллера передували такі звернення президентів Швейцарії: 1986 р. — через Чорнобильську катастрофу, 1991 р. — з нагоди 700-річчя утворення Швейцарської Конфедерації, 1995 р. — на відзначення 50-річчя закінчення Другої світової війни.

7 травня 1997 року було опубліковано об'ємне (понад 200 сторінок із додатком на більш як 200 документів) дослідження «Зусилля американців і союзників із віднаходження та повернення

золота та інших цінностей, які Німеччина украла чи приховала під час Другої світової війни. Попереднє дослідження» — так звана доповідь Стюарта Айзенштата. Цьому передувала копітка робота групи фахівців з 11 державних установ США, які за 7 місяців опрацювали 15 мільйонів сторінок архівних документів, серед них 800 тисяч спеціально розсекречених.

На цьому тлі 24–25 червня 1997 року в Женеві проходила Міжнародна конференція «Власність і реституція: моральна відповідальність перед історією», у якій взяли участь 28 експертів із 17 країн (представники України тоді ще в цьому процесі участі не брали). На конференції, зокрема, відбулася дискусія про **відповідальність політичного керівництва нейтральних країн перед жертвами нацизму, що також повинно бути враховано у підготовці трибуналу щодо злочинів рашизму.**

Важливо, що під час численних виступів світових ЗМІ на тему «нацистського золота» широке коло порушуваних питань поповнив аспект, який безпосередньо стосувався України. Йдеться про оприлюднені дані про експлуатацію рабської праці радянських військовополонених і примусово вивезених до Німеччини громадян, зокрема й з України.

У такий насичений подіями період і відбувалася Лондонська конференція з питань «нацистського золота», в роботі якої взяли участь делегації вже 41 країни. Надалі, ведучи це питання в МЗС, я часто мусив давати різні роз'яснення офіційним структурам і громадянам, тож окреслю головне.

Ще 1946 року відповідно до рішень урядів Великої Британії, США та Франції було створено Тристоронню комісію з повернення монетарного золота. Вона опікувалася питаннями відшкодування золотих запасів країн, які нацистська Німеччина окупувала під час Другої світової війни. Потенційний четвертий учасник, Радянський Союз, відмовився брати участь у роботі комісії, адже волів отримувати не компенсації для своїх громадян, а репарації — вивезені з Німеччини фабрики, заводи, електростанції, обладнання — для своєї промисловості.

22 серпня 1953 року в москві було підписано двосторонній Протокол про припинення стягнення німецьких репарацій та про інші заходи з полегшення фінансово-економічних зобов'язань Німецької Демократичної Республіки, пов'язаних із наслідками війни [1]. Ось деякі положення цього документа:

«Радянський Уряд, за погодженням з Урядом Польської Народної Республіки (щодо належної їй частки репарацій), повністю припиняє з 1 січня 1954 року стягнення репарацій із Німецької Демократичної Республіки як у формі товарних постачань, так і в будь-якій іншій формі [...]» (стаття 1);

«[...] Радянський Уряд звільняє Німецьку Демократичну Республіку від заборгованості сумою 430 млн марок, що утворилась у зв'язку з уступанням 1952 року з боку Радянського Уряду Урядові НДР 66 радянських промислових підприємств у Німеччині» (стаття 2).

Керівництво СРСР дбало про те, щоб економічно НДР мала більш-менш пристойний вигляд у порівнянні з ФРН, адже це порівняння було вочевидь не на користь соціалістичного уламка Німеччини. Де тут було турбуватися про економічні інтереси власних громадян — жертв нацизму? Про своїх громадян Радянський Союз ніколи не дбав, та й люди таких питань не порушували, адже ті, хто під час війни опинився в полоні чи концтаборі, мали ще проходити фільтрацію на Батьківщині. Природно, жодної статистики жертв нацизму в СРСР не вели.

Тим часом у країнах вільного світу — на те він і вільний — усе було інакше. Про компенсації тут заговорили ще наприкінці 1940-х – на початку 1950-х років. Різні держави ухвалювали закони та інші нормативно-правові акти, що юридично визначали поняття «жертви нацизму» і категоризували цих людей відповідно до скоєних проти них злочинів. Ці країни були у сфері відповідальності ФРН, яка на двосторонньому рівні укладала з ними угоди. 1953 року Бундестаг ухвалив Федеральний закон про компенсації, а до 1964 року ФРН уклала 12 двосторонніх угод з іншими країнами про одноразові компенсаційні виплати їхнім громадянам.

Питання репарацій жертвам нацизму — громадянам тоді ще СРСР виникло 1990 року під час радянсько-німецьких переговорів про об'єднання Німеччини. Після розпаду СРСР перемовини з ФРН вели вже представники України, Білорусі та росії. Зрештою, було прийнято пропозицію німецької сторони про виділення громадянам колишнього СРСР — жертвам нацизму одноразових компенсацій на загальну суму 1 млрд німецьких марок. Відповідну чотиристоронню угоду між ФРН, Україною, Білоруссю та росією було підписано 30 березня 1993 року в Бонні. У серпні того ж року представники трьох країн підписали протокол про розподіл

цих коштів, за яким громадяни України та росії мали одержати загалом по 400 млн німецьких марок, а громадяни Білорусі — 200 млн. Однак згодом, оскільки реальної статистики жертв нацизму тоді ще не було, громадяни України отримували приблизно по 605 німецьких марок, тобто вдвічі менше, ніж громадяни Білорусі та росії…

Звідси й диспропорція в розмірі компенсаційних виплат громадянам колишнього СРСР (1 млрд німецьких марок) проти загальної суми в майже 120 млрд німецьких марок громадянам інших держав.

Лондонська конференція 1997 року відкривала вікно можливостей для нових переговорів із метою забезпечення інтересів наших громадян. В оцінюванні її ролі та значення важливим є розуміння політичних змін, що відбулись у світі за понад пів століття після закінчення Другої світової війни. За столом переговорів сиділи не переможці та переможені, а представники вільних, переважно європейських, держав, серед яких і делегація незалежної України. Чи не вперше за повоєнну історію відверто, через вільний обмін думками, з використанням архівних джерел відбувалася така представницька дискусія з болючих питань, що залишила Друга світова війна. Головними з-поміж них були походження та переміщення «нацистського золота», реституція та компенсації жертвам нацизму.

Важливим аспектом Лондонської конференції стало те, що її учасники усвідомили: «нацистське золото» неможливо розділити на монетарне (пограбовані нацистами золоті запаси окупованих країн) і немонетарне (вилучене у фізичних осіб — жертв нацизму). Не менш вагомим слід визнати також **тлумачення поняття «нацистське золото» не лише як дорогоцінного металу, а й як пограбованих нацистами природних ресурсів, рабської праці в'язнів нацистських таборів тощо. Пишу про це, знов-таки, з огляду на нагальну потребу сьогоднішнім владним структурам України готувати правову базу для майбутнього міжнародного трибуналу над рашизмом.**

Ще одним важливим рішенням, а надто для делегації України та інших постсоціалістичних держав, можна було вважати запровадження терміна «подвійні жертви», який пролунав, зокрема, у підсумкових виступах голови конференції Лорд-канцлера Великої Британії Джеймса Маккея та керівника делегації США

С. Айзенштата. «Подвійними жертвами» назвали жертв нацизму, які після Другої світової війни зазнали репресій та поневірянь і стали страдниками тоталітарних режимів у своїх державах.

Українська делегація в Бонні біля монумента Конраду Аденауеру. Зліва направо: Ігор Лушніков, голова правління Українського національного фонду «Взаєморозуміння і примирення»; Сергій Борщевський, співробітник МЗС України; Олександр Сторожук, представник Укрінюрколегії; Володимир Литвинов, голова Міжнародного руху колишніх малолітніх в'язнів фашизму; Маркіян Демидов, голова Української спілки колишніх малолітніх в'язнів фашизму

Важливою для мене — не лише під час Лондонської конференції, а й на подальших етапах переговорів і консультацій — стала можливість поспілкуватися з досвідченими іноземними дипломатами. Зокрема, з незмінним керівником делегації США, колишнім Послом США при ЄС, а згодом заступником Міністра фінансів США С. Айзенштатом. Окремо зазначу зустріч у Варшаві з директором правничо-консульського департаменту МЗС Польщі Єжи Кранцом. Адже Польща раніше за Україну вирвалася з лабетів москви і, відповідно, раніше опинилася в зоні відповідальності ФРН і значно випередила нас у переговорному процесі. До того ж пан Кранц чудово орієнтувався в тонкощах підходів німецької дипломатії до питань компенсаційних виплат.

Українська делегація в Держдепартаменті США. Зліва направо: Сергій Борщевський, співробітник МЗС України; Наталія Зарудна, радниця, в.о. радника-посланника Посольства України в США; Петро Рабинович, американський адвокат, консультант делегації; Володимир Литвинов, голова Міжнародного руху колишніх малолітніх в'язнів фашизму; Мирослав Смородський, американський адвокат, консультант делегації

Корисним було й спілкування з главою російської делегації — досвідченим дипломатом, послом, колишнім керівником Берлінського відділення Посольства рф у ФРН Валентином Коптельцевим. Водночас неозброєним оком можна було помітити його бажання відігравати роль «старшого брата» щодо делегацій України та Білорусі, постійне прагнення, щоб наші делегації виступали з узгоджених позицій. Утім, як я виявив згодом, позиція російської сторони не була чесною щодо партнерів.

І тут добрим словом хочеться згадати тодішнього Посла ФРН в Україні Ебергарда Гайкена. Він вочевидь відчував особисту відповідальність перед українськими в'язнями нацизму. Я переконувався в цьому не раз. І коли разом із паном Гайкеном як представник МЗС відкривав привезену з його ініціативи виставку архівних фотографій окупованого в 1941–1943 роках Києва. І коли під час одного з раундів консультацій, що відбувався в Бонні, двері зали раптом прочинилися і на порозі постав Е. Гайкен. Тоді я підвівся й підійшов до нього, а посол пояснив, що приїхав у відпустку, а тут така важлива подія.

Коли переговорний процес вийшов на фінішну пряму й основні умови та параметри майбутніх компенсаційних виплат були узгоджені, я дізнався, що російська сторона, яка так закликала до узгодження позицій, має намір провести з німцями двосторонні, а по суті сепаратні переговори. І дата тих переговорів уже була призначена.

Слід зауважити, що на всіх етапах визначення категорій жертв нацизму російська делегація наполягала на внесенні такої категорії, як військовополонені, але зрештою цю пропозицію відхилили. Тож можна було припустити, що під час двосторонньої зустрічі росіяни передадуть німцям завищені цифри своїх громадян. Однак загальна сума компенсацій була вже визначена, і якби росія отримала більше коштів, то громадяни інших країн одержали б менше. Я ж мав копію документа російського фонду «Взаєморозуміння і примирення» зі справжніми цифрами. Треба було діяти.

На щастя, одержав запрошення на відкриття виставки в київській галереї «Лавра», у якому мали взяти участь тодішній перший віцепрем'єр-міністр України Анатолій Кінах і Посол Гайкен. У слушний момент я сказав послу, що маю важливу новину й прошу прийняти мене у ближчий робочий день, у понеділок,

між 13:00 та 14:00. Спеціально обрав час обідньої перерви, щоб не повідомляти керівництву. Про всяк випадок. Про тодішнього заступника міністра — куратора нашого департаменту — ширилися різні чутки.

Під час зустрічі секретарка Посла Е. Гайкена принесла нам каву і на його прохання скопіювала документ, який я привіз. А через кілька тижнів посол принагідно розповів, що, коли росіяни передали сфальшовані дані, німецька делегація продемонструвала їм справжні.

Пишу про ті вже далекі події тому, що деяких нюансів ніхто, крім мене, не знає. Та головне інше: **українська влада вже сьогодні має подбати про те, щоб в Україні було ухвалено закон про жертви рашизму і закон про злочини рашизму. Вже сьогодні, якщо не вчора, Міністерство юстиції, Міністерство закордонних справ, Офіс Генерального прокурора та інші причетні відомства із залученням провідних вітчизняних і авторитетних іноземних фахівців, експертів Міжнародного кримінального суду повинні розробляти відповідні нормативно-правові документи.**

1. Протокол о прекращении взимания германских репараций и о других мерах по облегчению финансово-экономических обязательств Германской Демократической Республики, связанных с последствиями войны // Советская Эстония: орган ЦК Компартии Эстонии, Верховного Совета и Совета Министров Эстонской ССР. № 199 (3057). С. 1.

Serhii Borshchevskyi,
Envoy Extraordinary and Plenipotentiary,
expert of the Centre for russian Studies

NEGOTIATIONS ON COMPENSATION FOR VICTIMS OF NAZISM, 1997–99, IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Abstract. In this article, the author recounts his participation in international negotiations on compensation for victims of Nazism. The narrative centres on the 1997 London Conference on Nazi Gold, which included a Ukrainian delegation. Through the lens of the conference's preparation, its historical context, the exposure of Swiss banks' role in concealing Nazi assets, and the creation of humanitarian funds in Switzerland, the article reveals the complex process through which the international community gradually acknowledged its moral responsibility toward the victims of the Second World War.

The author shows how the combined efforts of diplomats, historians, and civil society actors led to a rethinking of the term 'Nazi gold', expanding its meaning beyond the looting of national reserves to include forced labour and other crimes. The author pays particular attention to Ukraine's involvement, highlighting the constraints that stemmed from its Soviet past, the absence of official statistics on Nazi victims, and the USSR's political indifference to the fate of its own citizens who had survived occupation, captivity, or concentration camps.

The concept of 'double victims' — those who suffered under Nazism and later fell victim to Soviet totalitarianism — receives special focus. Additionally, the text outlines diplomatic subtleties of the negotiation process, the challenges posed by interactions with russian representatives, and the support Ukraine received from foreign partners, especially Germany.

The article offers both historical insight and contemporary political relevance. The author draws parallels with russia's current war, underscoring the importance of legal groundwork for a future international tribunal on the crimes of ruscism.

Keywords: crime, tribunal, 'Nazi gold', 'victims of Nazism', reparations, captivity, concentration camp, filtration, compensation, 'double victims', 'elder brother', victims of ruscism, crimes of ruscism.

Андрій Кудряченко,
доктор історичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України, директор Державної
установи «Інститут всесвітньої історії НАН України»;

Людмила Чекаленко,
докторка політичних наук, професорка, провідна наукова
співробітниця Державної установи
«Інститут всесвітньої історії НАН України»

ПАТРІОТИЗМ, ПОРЯДНІСТЬ, ПРОФЕСІОНАЛІЗМ — КРЕДО ДИПЛОМАТІВ УКРАЇНИ, ЩО ЗАПОВІДАВ ГЕННАДІЙ УДОВЕНКО

Анотація. Історія України зіткана з відчайдушної тривалої боротьби за державу, захист своїх громадян, які плекають європейські цінності, мирний розвиток і повагу всіх суб'єктів міжнародного життя, свободу вибору і право на гідне буття людства й усіх народів.

Успішне сходження України значною мірою залежало й залежить нині від дипломатії: діяльності зовнішньополітичного відомства та дипломатичних представництв за кордоном. З часу відновлення незалежності та суб'єктності 1991 року вітчизняна дипломатія долає серйозні виклики та небезпеки. Проте засади дипломатичної діяльності, які заклав Геннадій Йосипович Удовенко, важливість постаті якого підтверджує обрання його на посаду Голови Генеральної Асамблеї ООН (1997–1998 рр.), а також значні напрацювання інших його колег стали слушним надбанням для багатьох сучасних українських дипломатів.

Ключові слова: дипломатія, правонаступництво, дипломати, кредо дипломатії, патріотизм, порядність, професіоналізм.

Постановка проблеми. Тематика дипломатії України в науковому та суспільно-політичному дискурсі є доволі популярною. Чимало істориків, політологів, економістів, серед яких і чинні дипломати, досліджували низку питань із цієї царини історичних і політичних знань та діяльності. Багато праць зосереджені

на діяльності закордонних установ України, у яких рідко помітна сама людина — дипломат і виконавець із творчими думками, цікавими ідеями, глибоким аналізом міжнародного життя… Таку специфіку можна пояснити традиційною політикою держави та відчутною скромністю вітчизняних дипломатів, оскільки вони згідно з патріотичними засадами і професійними налаштуваннями завжди ставили на перше місце інтереси держави, а вже потім за можливості згадували про себе.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед численних публікацій зазначимо «Українську дипломатичну енциклопедію» в 5 т. [1] і науковий щорічник «Україна дипломатична», а також наукові монографії, посібники для закладів вищої освіти тощо. Окрім того, слід згадати мемуари Б. Гуменюка, М. Дашкевича, А. Зленка, Б. Корнєєнка, М. Макаревича, М. Скуратовського, О. Сліпченка та інших.

Виклад основного матеріалу. Українська дипломатія сягає корінням часів Київської Русі, Польсько-Литовсько-Руської держави, Козацької держави тощо. Сучасна дипломатія бере свій початок з проголошення Української Народної Республіки (УНР), що формувала дипломатичну службу в нинішньому тлумаченні: створила мережу дипломатично-консульських установ, готувала дипломатів, формувала правові засади дипломатичної діяльності на основі проєкту закону «Про закордонні установи УНР» [2].

За час діяльності Центральна Рада налагодила контакти з різними державами, зокрема Францією і Великою Британією. У грудні 1917 р. українська делегація взяла участь у мирних переговорах у Бресті, де 27 січня 1918 р. було підписано перший мирний договір у світовій війні.

Першим зовнішньополітичне відомство УНР очолив **Олександр Шульгин** (26 грудня 1917 р. – 22 січня 1918 р.), а згодом став послом у Болгарії. Емігрувавши, О. Шульгин входив до Українського товариства прихильників Ліги Націй і виступав проти прийняття СРСР до її складу. 1946 року був обраний головою Українського академічного товариства в Парижі. Коли Францію окупували німецькі війська, О. Шульгин був заарештований, згодом він виїхав до США, де й похований нині. На будинку по вул. Терещенківській, 9 у Києві встановлено пам'ятну дошку з барельєфом О. Шульгина. Саме в цьому будинку, де нині функціонує музей, розпочало свою діяльність тодішнє міністерство закордонних справ [3].

У перших міжнародних документах, автором яких був О. Шульгин, Україна проголосила гуманістичні ідеї боротьби за мир і захист прав людини. Основою зовнішньої політики держави був принцип миротворчості. Нижче наводимо відозву від 21 листопада 1917 р. Центральної Ради до всіх народів світу про встановлення миру (зі збереженням правопису оригіналу): «Від імени Української Народньої Республіки Українська Центральна Рада визнавши потрібним негайно приступити до перемирря, одночасно повідомляє про це Союзні Держави […] Центральна Рада також приступає до активного переведення справи миру. Тим Центральна Рада виповняє віддавна висловлену волю Українського Народу і вже не раз виносила постанови про негайний мир, в чому досі ставало на перешкоді Тимчасове Правительство. Для того Центральна Рада постановляє:

1. послати представників від Генерального Секретаріату на фронти для ведення переговорів в справі перемирря.

2. звернутися зараз же від імени Української Народньої Республіки як до союзних так і до ворожих держав з пропозицією роспочати мирні переговори, довівши про це до відома нейтральних держав.

3. одночасно повідомити про це Раду Народніх Комісарів та правительства инших республік Росії для координації ведення цеї справи.

Разом з тим Центральна Рада приступає до негайного вироблення конкретної програми миру, для предложення її від імени Української Народньої Республіки народам Росії а також союзним і ворожим державам, як основу для переговорів» [4].

Більшовики вороже ставилися до процесу українського державотворення та вбачали в ньому реальну загрозу утвердженню і збереженню своєї влади. Тому в Україну було направлено ультиматум з вимогами діяти за вказівкою кремля, а один з більшовиків-українців Микола Скрипник зазначав, що для більшості членів партії України як національної одиниці не було.

Міністр закордонних справ **Дмитро Дорошенко** (травень – листопад 1918 р.) досягнув важливих результатів, створивши ефективну структуру українського МЗС і розвинувши законодавчу базу. У червні 1918 р. було ухвалено закон «Про посольства і місії Української Держави», у липні — закон «Про заклад Ґенеральних Консульств і Консульських Агентств по-закордоном». За період гетьманського уряду розпочали діяльність перші вітчизняні Консульські курси для підготовки дипломатів і консулів.

Д. Дорошенко навчався в трьох університетах, зокрема й Київському університеті Св. Володимира на історико-філологічному факультеті. За дорученням Центральної Ради він формував Генеральний Секретаріат із перспективою його очолити, однак через суперечності щодо залучення до влади представників заможних верств і старої адміністрації подав у відставку й був призначений губернським комісаром УЦР на Чернігівщині. З приходом до влади гетьмана П. Скоропадського увійшов до складу його уряду й у травні – листопаді 1918 р. очолював МЗС, де створив нову структуру центрального апарату; розробив організаційно-правові акти, які регулювали розбудову дипломатичних і консульських представництв України; проводив виважений курс щодо Німеччини та Австро-Угорщини; домагався ратифікації Брестського мирного договору 1918 р. та передання етнічних українських земель Українській Державі; уклав прелімінарну мирну угоду з радянською росією; підписав низку договорів з державами, що з'явилися після розпаду російської імперії (Дон, Кубань, Грузія). Д. Дорошенко пішов у відставку на знак незгоди із грамотою Гетьмана про федерацію з небільшовицькою росією. У 1919–1920 рр. очолював українську місію Червоного Хреста на Балканах, а з 1921 р. викладав у Відні, Празі, Мюнхені, Берліні, Варшаві та Вінніпезі [5].

В еміграції Д. Дорошенко пропагував ідею національної державності, став одним із фундаторів державницької школи в українській історіографії XX ст., досліджував історію княжого та козацько-гетьманського періодів, церкви та культури, історіографію, визвольні змагання 1917–1921 рр. Автор низки праць, зокрема й брошури «Тарас Шевченко — національний поет України», яка вийшла друком німецькою, французькою, італійською та англійською.

У добу Гетьманату П. Скоропадського доволі ефективно розбудовували державні інституції, було сформовано повноцінне зовнішньополітичне відомство та низку дипломатичних представництв за кордоном: Українська Держава мала 11 дипломатичних і майже 50 консульських місій у 20 країнах, а на своїй території — 12 дипломатичних представництв і 42 консульські з 24 держав [6]. У посольстві в Туреччині працював син політика й мецената Євгена Чикаленка — **Петро Чекаленко** (правопис прізвища через «е» тут не є помилкою, саме так зазначалося в архівних документах. — *Авт.*). Згодом радянська влада закликала дипломатів повертатися, бо вони «дуже потрібні для роботи в дипломатичних

установах». П. Чекаленка після повернення одразу заарештували, репресували, і за нез'ясованих обставин він помер у курській пересильній тюрмі. 20 червня 1929 р. помер його батько Є. Чикаленко й був похований у Подєбрадах. Він вірив у те, що Україна буде вільною, і прищеплював такі погляди своїм дітям. «Хоч український народ багато втратив від того, що загубив свою стародавню назву і що безліч його талановитих синів збагачували скарбниці сусідів, а все-таки наближається час, коли український народ таки займе рівне становище поряд з іншими культурними націями світу вже під своєю назвою українців» [7].

У часи Гетьманату та Директорії дипломатичну діяльність утілював громадський і державний діяч, ідеолог відродження української державної самостійності, історик і публіцист **В'ячеслав Липинський.** Поляк за походженням, українець за поглядами, він був засновником державницького консервативного напряму вітчизняної ідеологічної парадигми. Для Липинського гетьманщина — не самоціль, а символ, який покликаний сприяти відродженню української ідеї, формуванню нової еліти та суспільства патріотів. Він виокремлював відмінність пропонованого суспільного ладу від традиційних монархій і тогочасних демократій.

За визначенням В. Липинського, серед прерогатив глави держави — організування збройних сил, державної адміністрації та дипломатії. Для нього була цілковито природна залежність міжнародної політики від внутрішньої, успішність у зовнішніх справах лише за умов формування сильної соборної національної держави. В. Липинський вказував на першочерговість орієнтування не на сусідні держави, а на внутрішні завдання. «Ніхто нам не збудує держави, коли ми самі її не збудуємо, і ніхто з нас не зробить нації, коли ми самі нацією не схочемо бути». Він слушно зазначав, що жодна з іноземних держав, на яких орієнтувалися тогочасні політики, не зацікавлена у створенні сильної і незалежної України [8].

Обіймаючи посаду посла Української Держави та УНР у Відні протягом 1918–1919 рр. (за тогочасним визначенням — Надзвичайний посланник і уповноважений міністр), В. Липинський здобув великі заслуги перед Вітчизною. До безмежної відданості українській справі та ґрунтовної європейської освіти додавалися особисті риси та неабиякий талант. Посольство Української Держави в Австро-Угорщині було серед чотирьох з найвищим першим розрядом нарівні з дипустановами в інших державах

Четверного союзу: Болгарії, Німеччині та Туреччині. Успіху місії В. Липинського сприяли його ґрунтовна підготовка, глибокі знання про Австро-Угорщину й ретельно підібраний штат працівників, які здебільшого забезпечували високу ефективність роботи посольства [9].

Австрія зволікала з ратифікацією Брестського договору, тож вітчизняна дипломатія мала докладати значних зусиль для реалізації підписаних угод і відстоювання соборності України. Складний економічний стан держави змусив керівництво Австрії погодитися з наполяганнями української сторони щодо підписання таємної угоди про поділ Галичини на польську та українську частини та об'єднання останньої з Буковиною в коронний край Австро-Угорщини, що гарантувало б українцям Галичини ширші права, а уряд України зобов'язувався забезпечити дотримання прав німецької, польської та єврейської громад. Але в Австрії виникнула гостра опозиція цим планам. Й у цей доволі напружений момент В. Липинський розпочав виконання своїх обов'язків. Йому довелося активно розв'язувати основні проблеми: поділ Галичини, приналежність Холмщини, постачання продовольства з України, поводження австро-угорських військ в Україні, повернення українських полонених тощо. Найважливішим серед завдань була ратифікація Брестського мирного договору з боку Австро-Угорщини, а також обмін ратифікаційними грамотами з Болгарією, Німеччиною та Туреччиною, що згідно зі статтею IV мало відбуватися в короткі строки у Відні. Завдяки наполегливій роботі В. Липинського з дипломатами Болгарії та Туреччини процес було прискорено, й у липні 1918 р. відбувся обмін грамотами з представниками Болгарії, Німеччини та Туреччини. В. Липинський також намагався посприяти ратифікації з боку Австро-Угорщини, але протягом кількох місяців йому не вдалося досягнути успіху. Цісарську грамоту про ратифікацію Брестського договору підготували перед самим розпадом імперії, і вона залишилася в архіві.

14 грудня 1918 р. було повалено владу П. Скоропадського, однак В. Липинський ще протягом 9 місяців представляв Україну як посол Директорії. У своїй дипломатичній кар'єрі він доволі багато встиг зробити для налагодження міжнародної співпраці України. Це був складний період сходження держави, але саме в ці переломні роки досить яскраво проявилися найліпші риси В. Липинського як державного діяча та дипломата.

* * *

Розбудова незалежної України потребувала оновленої моделі дипломатії відповідно до викликів і загроз. У перших документах про міжнародну суб'єктність держави зовнішньополітичним пріоритетом визначено курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію, що обґрунтовано географічними, політичними, економічними чинниками, ідеологічними настановами, менталітетом, європейськими цінностями й, урешті-решт, європейськістю України.

Серед викликів, що диктували повернення України до її цивілізаційних витоків і Європи: кризовий стан економіки і розпад СРСР; відсутність військової / безпекової підтримки союзників; тиск провідних держав щодо ядерного статусу України та зрештою примус до ліквідації ядерного потенціалу — третього у світі за потугою; негативні наслідки війни в Афганістані, зокрема, наркоторгівля та зростання наркозалежності, екзотичні хвороби та психічні розлади, сирітство, моральні втрати тощо, а також синдром Чорнобильської трагедії — небажання і неспроможність влади подолати лихо, різке збільшення кількості людей з онкологічними та іншими захворюваннями, психологічний тягар негативної інформації та глибока економічна криза.

Дипломатії суверенної України не вистачало професіоналів, досвіду і знань, тож забезпечення міжнародної правосуб'єктності держави було доволі непростим, однак цікавим, натхненним та успішним завданням. На дипломатичній ниві виявилися неабиякі таланти. До **Ю. Богаєвського, А. Бутейка, В. Василенка, Б. Гудими, Б. Гуменюка, А. Зленка, І. Майдана, М. Макаревича, В. Огризка, О. Сліпченка, Б. Тарасюка, Д. Ткача, І. Турянського, Г. Удовенка, В. Хандогія та інших** додалися імена непересічних особистостей і видатних професіоналів. Усіх і не перелічити. Вибачте, дорогі колеги, Надзвичайні й Повноважні Посли, посланники, радники, секретарі й аташе, що не всіх тут згадано…

Міністерство закордонних справ України, яке в перші роки очолював **Анатолій Зленко**, активно вступало в систему міжнародних відносин та світового життя. У грудні 1991 р. незалежність України визнали 68 держав, і завдяки активній діяльності А. Зленка швидко встановлювали дипломатичні відносини та обмінювалися посольствами [10]. Україна стала членом різних міжнародних організацій, що було неможливо в радянський період.

Естафету перейняв **Геннадій Удовенко**, і завдяки його невтомній діяльності вдалося досягнути важливих рубежів: набуття членства в Раді Європи, розвиток співпраці з НАТО й укладення Хартії про особливе партнерство, набуття чинності Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами, вступ до Центральноєвропейської ініціативи, початок співпраці з Вишеградською групою тощо. Розбудовували окремі моделі двосторонніх відносин: спеціальну, особливу, поглиблену, політичну, стратегічну, посилене партнерство, як-от комісія Кучма — Гор зі США, консультаційний комітет президентів України та Польщі тощо.

Постать Г. Удовенка нерозривно пов'язана з історією становлення незалежної України. Видатний дипломат, народний депутат III і IV скликань Верховної Ради України, Міністр закордонних справ, голова Народного руху України (1999–2003 рр.), а також 52-й президент Генеральної Асамблеї ООН (єдиний серед українців був удостоєний обійняти цю посаду). Завдяки його професійності, енергії, інтелекту та любові до Батьківщини Україна стала помітною та утвердилася на міжнародній арені. Навіть працюючи в дипломатичних установах УРСР, що були залежні від позиції москви, Г. Удовенко проявляв дипломатичний хист з українським характером. Після Чорнобильської катастрофи 1986 року позитивне світове сприйняття України розпочалося з того часу, коли МЗС керував Г. Удовенко. Зовнішня політика України зростала, мужніла, ставала на ноги завдяки його ініціативності, професіоналізму, патріотизму. І це — не перебільшення. А через принциповість у захисті стратегічних інтересів України Г. Удовенко відмовився від посади міністра та балотувався у ВРУ.

На каденцію міністра Г. Удовенка припав нелегкий час: складні переговори щодо майбутнього ядерної зброї, Чорноморського флоту та державних кордонів, численні зустрічі на рівні міністрів закордонних справ. Основою діяльності стала винайдена ним формула трьох «П»: професіоналізм, патріотизм, порядність [11]. Власне, те — чого так не вистачає в українській політиці. Вагомим є внесок Г. Удовенка й у внутрішньополітичні процеси: він заснував традиції, засновані на принципах демократії та зваженого, толерантного підходу до розв'язання багатьох злободенних важливих для держави питань.

Хай який він був зайнятий, хай як поспішав, якщо звернешся, навіть у владних коридорах завжди зупиниться, вислухає, та ще й уважно, подумає, порадить. Людяно, просто та зрозуміло. Не було зверхності чи штучного поспіху. Це надавало людям навколо впевненості, що їх почули, їм допоможуть і підкажуть… Згадується гостинність Геннадія Йосиповича та його дружини Діни Григорівни. Завжди для гостей Посольства України у Варшаві знаходили чашку чаю чи кави. Людяність, розуміння, доступність, розум — усе це разом поєдналось у неповторній особистості. Г. Удовенко — це багатогранна людина, яка поєднувала риси дипломата, політика, парламентаря, викладача й наставника. Слушно було б відновити традицію відзначати в червні роковини видатного дипломата проведенням конференцій «Удовенківські дипломатичні читання».

Дипломатія на чолі з Г. Удовенком розробляла засадничі зовнішньополітичні документи: закони «Про Основні напрями зовнішньої політики України», «Про основи національної безпеки України», «Про дипломатичну службу» тощо; низку стратегічних документів про євроінтеграцію, як-от Угоду про партнерство і співробітництво й Угоду про асоціацію з ЄС, та національну безпеку, зокрема Хартію Україна — НАТО й Меморандум про взаєморозуміння з НАТО; двосторонні угоди й договори про співпрацю та взаємне визнання тощо. Українська дипломатія швидко залагодила територіальні суперечки з росією, матеріальні претензії з Білоруссю, Молдовою, Польщею, Румунією, складні питання історичної пам'яті, що поставали у відносинах з Польщею, Румунією, Угорщиною.

Дипломатія формувала українську зовнішню політику. Бути творцем нового — захоплива справа. Вікна Управління з питань зовнішньої політики Адміністрації Президента України за очільництва **Володимира Фуркала** — Дипломата з великої літери — світилися постійно: його команда готувала численні матеріали для закордонних візитів президента й дипломатичних зустрічей в Україні, офіційні документи щодо зовнішньої політики держави, стоси паперів для набуття, закріплення членства та подальшої роботи в міжнародних організаціях… В. Фуркало — Надзвичайний і Повноважний Посол України в Канаді (1996–1998 рр.), Союзній Республіці Югославія (1998–2001 рр.) та Республіці Корея (2001–2005 рр.), лауреат премії «Людина року 1999» у номінації «Дипломат року», кандидат юридичних наук, автор наукової монографії «Міжнародно-правовий захист цивільного населення в умовах

збройних конфліктів». В. Фуркало був знаним професіоналом і водночас доброзичливим, м'яким, толерантним справжнім дипломатом. Окрім основної роботи, виконував складні небезпечні «спеціальні завдання» вищого керівництва держави в найгарячіших точках Європи. Чудові результати дипломатичної роботи фахівець продемонстрував у Придністров'ї та державах колишньої Югославії. В. Фуркало — один з перших українських дипломатів, хто відчув війну не зі шпальт ЗМІ, а зіткнувся з нею віч-на-віч, захищаючи демократію в різних точках планети.

З теплом та пошаною згадуємо **Антона Бутейка** — Надзвичайного й Повноважного Посла, народного депутата II скликання ВРУ, який став одним із фундаторів вітчизняної дипломатії. Його професійні риси виразно проявилися на посаді керівника договірно-правового відділу МЗС та радника Президента України — керівника служби Президента України з міжнародних питань, першого заступника Міністра закордонних справ, Надзвичайного й Повноважного Посла України у США та Мексиці за сумісництвом і Румунії.

Серед сильних сторін діяльності А. Бутейка була превентивна дипломатія та детальний супровід після досягнення цілей. Він розв'язував низку проблем у двосторонніх відносинах України, переконуючи опонентів в необхідності йти на поступки і шукати компроміси, як-от з представниками Польщі в контексті «меморіалу орлят» у Львові, операції «Вісла», Волинської трагедії тощо. А. Бутейко, який очолював президентську команду міжнародників-дипломатів, майстерно володів багатьма способами ведення дипломатичних переговорів, дотримуючись норм міжнародного права. І, на жаль, поклав здоров'я й життя, доводячи і відстоюючи право України на дотримання паритетних відносин з боку НАТО під час набуття Румунією членства в Північноатлантичному альянсі.

А. Бутейко в житті був досить скромною людиною: завжди зовні спокійний і врівноважений, хоч які бурі вирували в нього всередині, чуйний до колег. Однак, коли йшлося про важливі державні справи та відстоювання принципів і державних інтересів, він проявляв силу характеру та непохитність у досягненні мети. Саме завдяки йому були успішними переговори щодо українсько-румунського сухопутного кордону та делімітації акваторій у Чорному морі. На посаді посла в Румунії А. Бутейко зміг врегулювати давні складні

питання двосторонніх відносин і вивести їх на рівень дружби. Він був справжнім патріотом України, і, напевно, мало хто міг зрівнятися з ним у відданості державним справам, побудові вільної, незалежної, демократичної, європейської України та служінні їй. Він щиро радів успіхам держави й тяжко переживав невдалі кроки керівництва. Через один з них — підписання 2003 року Угоди про формування Єдиного економічного простору та фактичну відмову від євроінтеграції — А. Бутейко подав у відставку з посади посла України в Румунії та дипломатичної служби загалом. Це не просто мужній вчинок патріота, а й дипломатична сенсація та яскравий приклад відстоювання стратегічних інтересів України [12].

Ми вчилися у цих корифеїв дипломатичної служби патріотизму, безкомпромісності та професіоналізму.

* * *

Основними етапами інституалізації дипломатії України є періоди УНР, Української Держави, Директорії, квазідержавної радянської України до Другої світової війни й подальшої участі УРСР в діяльності ООН, а також нинішній етап утвердження суверенної України.

У 1917–1921 рр. основними були відносини з державами Антанти й Четверного союзу та формування політики щодо новопосталих державних утворень після розпаду російської імперії. У цьому контексті інституалізація стала процесом перетворення зовнішньої політики й дипломатії на організовану й системну інституцію: формалізований, упорядкований процес з певною структурою відносин, ієрархією влади й іншими ознаками (державне управління, звичаї, закони, норми, дипломатичні методи, церемоніал, протокол, інститути й інструменти дипломатії тощо).

Можливості для інституалізації дипломатії УРСР були обмеженіші через далекі центри ухвалення рішень і конкретні органи республіканської влади: москва мала визначальний вплив на зміст і форми дипломатії.

Практика засвідчила різні підходи державних утворень щодо організації та використання дипломатичного інструментарію. Слід зважати не лише на тип і послідовність хронологічних подій державотворчої й зовнішньополітичної діяльності, а й на дипломатичні засоби. Висновки мають ґрунтуватися на

трансформаціях систем державного управління, зовнішньої політики й дипломатії як політичного явища, що перетворилося на організовану інституцію. Необхідно також розмежовувати зовнішню та внутрішню політику. З огляду на це наголошуємо, що радянська дипломатія, окрім ідеологічних та інших недоліків, мала й сильні сторони: системний підхід, якісну підготовку кадрів, високу відповідальність і професіоналізм більшості дипломатів.

За незалежності України постала нова система управління, і критерії ефективності зовнішньої політики й дипломатії виокремлюють з огляду на формування демократичної системи відносин, визначення пріоритетів державотворчих процесів і зовнішньої політики держав євроатлантичного простору. Окрім традиційних форм, є публічна, зокрема й культурна, дипломатія. Сучасна дипломатія поєднує демократичні нові риси та протокол, здебільшого закриту діяльність і можливості оперативного обговорення актуальних проблем у дво- та багатосторонньому форматах.

* * *

В умовах повномасштабного вторгнення росії в Україну перед вітчизняною дипломатією постає головне завдання: сформувати сильну коаліцію союзників, які допомогли б приборкати агресора, спонукали б його до переговорів і дипломатичних кроків. Для цього слід враховувати і сильні, і вразливі сторони потенційних союзників та опиратися не на заяви, а на розрахунки й можливості зближення національних економічних інтересів тощо. Важливо чітко з'ясувати, хто із сусідів і великих держав зацікавлений у сильній Україні та якою мірою.

Також необхідно аналізувати можливості й ресурси росії без поверхових оцінок чи легковажних запевнень щодо її розпаду. Ворог має великий запас міцності, значні переваги, потужні дипломатичні відносини з низкою держав.

Тож українська дипломатія має діяти системно, гнучко та професійно у взаємодії не лише із союзниками, а й з державами-прихильниками росії. Форма роботи має бути здебільшого закритою та на двосторонньому рівні з використанням традиційних дипломатичними каналів і їхніх можливостей. Це вимагає від дипломатів наполегливості, завзятості, найвищого рівня професійності, а робота

має бути орієнтована не на позір і медіапростір, а на конкретний результат.

Протягом років незалежності Україна ні з ким не воювала й пишалася відсутністю етнічних конфліктів на своїй території. І, здавалося, через це Україна, не очікуючи удару в спину від «стратегічного» російського чинника, дещо розслабилась, не дбала про зміцнення збройних сил, дозволила залізти у свою кишеню та законодавчу систему ворогові.

Результатом для України стала війна, яку доведеться пережити теперішньому й, імовірно, наступному поколінню. Пережити, вижити і подолати. Покликання старшого покоління дипломатів: навчити молодше бути виваженим і мудрим, жити в умовах війни й прощати після каяття.

Ми пишаємось успіхами нинішньої дипломатії України: організуванням протидії російській агресії, консолідацією міжнародної підтримки, розбудовою європейської держави, захистом громадян за кордоном і промоцією вітчизняного військово-промислового комплексу. Світ згуртувався допомогти Україні в боротьбі проти агресора, адже дипломати активізували роботу міжнародних безпекових структур та організацій, ініціювали десятки засідань Постійної ради ОБСЄ, Комітету міністрів Ради Європи та сесій ПАРЄ, екстрених засідань Радбезу ООН тощо.

Результати не забарились: міжнародні організації ухвалили десятки резолюцій і рішень, що засуджують агресію росії, делегацію рф позбавлено права голосу в ПАРЄ, а Міжнародний кримінальний суд оголосив президента росії злочинцем, якого треба заарештувати й притягнути до відповідальності. Посилився санкційний тиск: сотні фізичних і юридичних осіб рф у списках Австралії, Канади, Нової Зеландії, Норвегії, України, США, Швейцарії, Японії, ЄС тощо.

Як наголосив Міністр закордонних справ Андрій Сибіга, українська дипломатія має зважати на реалії війни та працювати на спільну перемогу, дотримуючись незмінних зовнішньополітичних цілей. Україна має вистояти і перемогти у війні, щоб гарантувати безпеку громадян і відновлення міжнародного правопорядку. Пріоритети української дипломатії нерозривно пов'язані з виконанням цілком конкретних, відчутних і необхідних завдань, і головне з них — забезпечення обороноздатності України. Це втілення вже виділених пакетів, скорочення часового розриву

між оголошеннями допомоги та її надходженнями на фронт, досягнення нових домовленостей, цементування довгострокових зобов'язань, зняття всіх штучних обмежень на поставки західної зброї та на її застосування по території рф [13].

Завдяки зусиллям дипломатів України більшість держав-членів НАТО та ЄС заявили про свою єдність у підтримці суверенітету й територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаних кордонів, а також її невіддільного права самостійно визначати майбутнє та зовнішню політику відповідно до Гельсінського заключного акту. Народ України глибоко вдячний за міжнародну допомогу, незламну солідарність і тверду позицію союзників у часи надскладних безпекових викликів.

Висновки. Сучасний етап розвитку української дипломатії, що ґрунтується на європейському та євроатлантичному виборі, потребує чітких критеріїв визначення стратегічного курсу держави й партнерів. Традиція континуїтету має поєднуватися з послідовністю дій на міжнародній арені, що часто не було дотримано внаслідок приходу до влади різних очільників держави, які насамперед мають матеріально й морально захищати вітчизняний дипломатичний корпус, що разом із військовим складником є пріоритетом держави.

Дипломатія України має бути «озброєна» потужними Збройними силами. Завдання дипломатів полягає у збереженні напрацьованих результатів, які можуть стати стратегічними орієнтирами для виходу зі складної ситуації, що виникла в умовах війни, з урахуванням столітнього досвіду боротьби за незалежність і суверенітет. Поступова інтеграція України до європейських економічних і безпекових структур потребує об'єктивних оцінок, пошуку оптимальних схем співвідношення національних інтересів із наднаціональними функціями провідних міжнародних організацій.

Дипломатичній службі необхідно надати ширші можливості для самостійних дій і повернути до безпосереднього керування зовнішньою політикою як аналітичної складової та практичного інструменту реалізації ініціатив. Завдання дипломатів також полягає в ефективному опануванні лобізму, що сприятиме досягненню мети. До практичної діяльності додати засоби кулуарної дипломатії, помірковано використовувати публічну й навіть віртуальну дипломатію. Слід залучити старших представників дипломатичної служби до навчання нового покоління.

В умовах війни та жорстокого протистояння рашизму важливо навчити дипломатів брати відповідальність на себе й не перекладати її на відсутність посла або відповідного рішення згори, оскільки, якщо перефразувати відомий вислів, «який аташе не мріє стати послом».

У нашій державі панує добра традиція на свята дарувати подарунки. Найліпший подарунок для дипломатії України — це сильна армія та розвинута економіка, які мають вистояти в умовах протистояння агресорові й боротьби добра зі злом.

1. Українська дипломатична енциклопедія: у 5 т. / за заг. ред. проф. Д. Табачника; Інститут міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка. Харків: Фоліо, 2013. Т.1; *Павленко В.* Дипломатія Української СРР 1920–1922 // Енциклопедія історії України: Т. 2: Г-Д / редкол.: В. Смолій (голова) та ін.; НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка, 2004. 688 с.
2. Українська Центральна Рада: документи і матеріали: у 2 т. / НАН України, Ін-т історії України, Центр. держ. архів вищ. органів влади і упр. України. К.: Наук. думка, 1996–1997.
3. *Чекаленко Л.* Українська діаспора в політиці та роботі Олександра Шульгина – Голови Ради міністрів та міністра закордонних справ УНР в екзилі (1939–1942) / Л. Чекаленко // Матеріали до української етнології. 2019. Вип. 18. С. 153-158.
4. Нова Рада: щоденна політична, економічна і літературна газета. Київ, 1917. № 192, 23 листопада. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_ir/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_G&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=00001001/192
5. *Журжа І.* Дмитро Дорошенко: історик, дипломат і вимушений емігрант // Голос України. 8 квітня 2017. URL: http://www.golos.com.ua/article/287346
6. *Терещенко Ю.* Що встиг Скоропадський? // Історична правда. 13 грудня 2018. URL: https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/12/13/153341/
7. *Чекаленко Л.* Постать Євгена Чикаленка в нашій історії // Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. 2016. Вип.18. С. 247-253.
8. *Кудряченко А.* Зовнішньополітичні погляди і дипломатична діяльність В'ячеслава Липинського. Матеріали круглого столу в Інституті політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. Київ, 2012. С. 53–62; *Кудряченко А.* Дипломатична діяльність і погляди на зовнішню політику В. Липинського // Studia politologica Ucraino-Polona. 2011. Вип. 1. С. 100-108.
9. В'ячеслав Липинський — видатний український історик, політичний діяч, публіцист (до 140-річчя від дня народження) // Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua/node/5925
10. *Зленко А.* Дипломатія і політика. Україна в процесі динамічних геополітичних змін. Харків: Фоліо, 2003. 559 с.
11. Три «П» Геннадія Удовенка // UCMC. 25 червня 2021. URL: https://uchoose.uacrisis.org/udovenko/; *Денисенко А.* Геннадій Удовенко — людина планети / А. Денисенко, В. Туркевич // Серія «Бібліотека «України дипломатичної». 2011. Вип. 12; Міністерство закордонних справ України / MFA of Ukraine. Офіційна сторінка Міністерства закордонних справ України українською мовою в соціальній мережі «Facebook». Допис від 11 жовтня 2020 р. URL: https://www.facebook.com/watch/?v=344378103653316
12. *Сорока М.* Антон Бутейко: На проукраїнських позиціях // Голос України. 21 березня 2019. URL: http://www.golos.com.ua/article/315029
13. Новий глава МЗС окреслив завдання української дипломатії // Укрінформ. 06 вересня 2024. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3902862-novij-glava-mzs-okresliv-zavdanna-ukrainskoi-diplomatii.html

Andrii Kudriachenko,
Doctor of History, Full Professor,
corresponding member of the NAS of Ukraine, director
of the State Institution 'Institute
of World History of the NAS of Ukraine';

Liudmyla Chekalenko,
Doctor of Political Science, Full Professor,
leading research fellow of the State Institution
'Institute of World History of the NAS of Ukraine'

PATRIOTISM, PROPRIETY, PROFESSIONALISM — THE CREED OF UKRAINIAN DIPLOMATS, PROCLAIMED BY HENNADII UDOVENKO

Abstract. Ukraine's history is interwoven with a protracted struggle for statehood, the protection of citizens committed to European values, and the defence of the country's sovereign choice. From the restoration of independence in 1991 to the present, diplomacy has been central to this trajectory. The article traces the institutional evolution of Ukrainian diplomacy from early precedents in the Ukrainian People's Republic through state-building under the Hetmanate and Directory, to the consolidation of a contemporary diplomatic service. Particular emphasis is placed on the professional creed articulated and exemplified by Hennadii Udovenko — patriotism, propriety, professionalism.

Against the backdrop of russia's full-scale aggression, the article analyses current diplomatic tasks: forging a durable coalition of allies; translating political declarations into time-bound defence deliverables; and sustaining sanctions and legal accountability. It argues that effective diplomacy must be 'armed' with credible defence capabilities, empowered institutionally to combine analytical leadership with operational initiative, and adept in both traditional quiet diplomacy and calibrated public diplomacy. The article also reflects on the contribution of leading practitioners who shaped Ukraine's external policy, and distils lessons on continuity, prioritisation, and capacity-building for a wartime foreign service.

Keywords: diplomacy, succession, diplomats, creed of diplomacy, patriotism, propriety, professionalism.

Мар'яна Беца,
заступниця Міністра закордонних справ України,
голова Національної комісії України у справах ЮНЕСКО

УНІКАЛЬНИЙ ДОСВІД УКРАЇНИ В ЮНЕСКО (До 80-річчя створення Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури)

Анотація. У статті йдеться про діяльність Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), висвітлено історію її створення, роль у поширенні ідеї миру та загальнолюдських цінностей через освіту, науку та культуру, а також основні програми у сфері охорони культурної та природної спадщини, нематеріальної культури, освіти й науки. Окреслено підтримку України під час російської агресії: захист об'єктів спадщини, відновлення освіти, міжнародну правову допомогу тощо. Виокремлено внесок України у програми ЮНЕСКО: ініціативи щодо культурної дипломатії, збереження спадщини та розвитку освіти. Наголошено на значенні партнерства для спільного майбутнього.
Ключові слова: ЮНЕСКО, Україна, освіта, наука, культура, війна.

Основні засади утворення ЮНЕСКО

80 років тому, коли людство ще переживало наслідки страшної, кривавої та руйнівної Другої світової війни, під час формування нового світового порядку та нової системи міжнародних відносин 16 листопада 1945 року в Лондоні перші 37 країн підтримали ухвалення Конституції (Статуту) Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, яка ось уже вісім десятиліть виконує почесну місію поширення цілей міжнародного миру та спільного благоустрою людства через освітні, наукові та культурні зв'язки народів світу.

У преамбулі Конституції ЮНЕСКО проголошено: «Оскільки війни починаються в свідомості людей, саме в свідомості людей необхідно створити захист миру» [1]. Ця ідея

стала фундаментальною в діяльності Організації, яка вже вісім десятиліть працює над формуванням культури діалогу, толерантності та співпраці між народами.

У статті 1 Конституції ЮНЕСКО відображено мету створення Організації: «[…] сприяння миру та безпеці шляхом сприяння співпраці між націями через освіту, науку та культуру для розвитку загальної поваги до справедливості, до верховенства права та за права людини та основні свободи для всіх народів світу, незалежно від раси, статі, мови чи релігії, відповідно до статуту ООН» [1].

Роль ЮНЕСКО в допомозі Україні в умовах загарбницької війни Росії проти України

Сьогодні, через 80 років після завершення найстрашнішої війни в історії людства, Україна, захищаючись від повномасштабної російської агресії, залишається відданою ідеям справедливості, верховенства права та прав людини, поваги до спадщини людства, які є основними цінностями ЮНЕСКО.

У контексті повномасштабної війни Росії проти України роль ЮНЕСКО набула нового, безпрецедентного виміру. Організація не лише забезпечує моніторинг ситуації на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим, а й надає екстрену допомогу, захищає культурну спадщину та підтримує систему освіти. Цей перший досвід, коли ЮНЕСКО була змушена діяти в умовах активного міжнародного збройного конфлікту в Європі, продемонстрував гнучкість і адаптивність Організації до викликів сьогодення.

У зв'язку зі збройною агресією Росії проти України, що досі триває, та постійними масованими обстрілами українських територій багато культурних пам'яток та об'єктів спадщини пошкоджені чи знищені. ЮНЕСКО відіграє провідну роль у наданні допомоги Україні в програмах з інвентаризації, збереження та реставрації цих об'єктів, а також у забезпеченні експертної підтримки щодо їх захисту.

В умовах агресивної війни Росії проти України досвід нашої держави унікальний тим, що поєднує боротьбу за виживання з творчим оновленням, коли спадщина не лише перебуває під охороною, а й стає рушієм єдності, опору та міжнародної солідарності.

У 2023–2024 роках 27 українських культурних об'єктів набули посиленого захисту відповідно до Другого протоколу 1999 року до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року. Це символізує не лише глобальну стурбованість, а й готовність міжнародної спільноти підтримувати Україну в захисті її культурного надбання. Крім того, в межах Гаазької конвенції 1954 року та її Другого протоколу започатковано експертне дослідження щодо правових наслідків порушення імунітету культурних цінностей, які перебувають під посиленим захистом, зокрема й порушень, які одна держава скоїла на території другої.

ЮНЕСКО започаткувала масштабну пілотну програму «Безпечне освітнє середовище», покликану надати українським дітям безпечну шкільну інфраструктуру та посилений психосоціальний супровід в умовах суттєвого ускладнення можливостей здобувати освіту.

З моменту повномасштабного вторгнення Росії ЮНЕСКО через окремі механізми (спеціальні фонди й рахунки, донорські програми) спрямовує відповідну фінансову допомогу Україні.

Роль ЮНЕСКО у поширенні ідеї миру та загальнолюдських цінностей

За 80 років ЮНЕСКО стала глобальною платформою, яка поєднує гуманістичні цінності, науковий прогрес і культурну спадщину. Історія Організації — це не лише хронологія досягнень, а й постійний заклик до солідарності, співпраці та відповідальності перед теперішнім і майбутнім поколіннями.

Одним з основних напрямів діяльності ЮНЕСКО є охорона культурної спадщини. 1972 року було ухвалено Конвенцію про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини, на виконання якої створено Список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Станом на 2025 рік він налічує 1248 пам'яток. 2003 року Організація започаткувала охорону нематеріальної культурної спадщини, що нині охоплює понад 780 елементів, серед яких традиції, обряди, пісні та ремесла. Важливою є також програма «Пам'ять світу», що з 1992 року об'єднує унікальні документи, архіви та стародруки, налічуючи 570 одиниць світового значення.

В освітній сфері ЮНЕСКО формує глобальну політику інклюзивної та якісної освіти. Програма «Освіта 2030», яку реалізують

у межах Цілей сталого розвитку ООН, передбачає рівний доступ до освіти, усунення гендерних бар'єрів і поширення грамотності серед дорослого населення. Особливе значення має Мережа асоційованих шкіл, яка об'єднує понад 12 тис. закладів у 182 країнах світу, виховуючи дітей і молодь у дусі миру, взаємоповаги та міжнародної солідарності.

Важливим напрямом є наукові програми для сталого розвитку. Серед них — «Людина і біосфера», що сприяє збереженню біорізноманіття, Міжурядова океанографічна комісія, яка координує дослідження морів та океанів, і Міжнародна гідрологічна програма, спрямована на ефективне управління водними ресурсами. ЮНЕСКО також надає увагу етиці науки та новітніх технологій, розробляючи рекомендації щодо штучного інтелекту, біоетики й інновацій.

Роль України в житті ЮНЕСКО

Відзначаючи 80-ту річницю ЮНЕСКО, ми також розмірковуємо над 71-річною історією України як держави-члена цієї шляхетної Організації. Україна стала членом ЮНЕСКО задовго до відновлення своєї незалежності, ще 1954 року. Поряд із Нью-Йорком і Женевою, саме Париж протягом десятиліть був платформою, де гартували кадри для майбутньої незалежної української дипломатичної служби.

Наприклад, керівником Постійного представництва України при ЮНЕСКО у 1980-х рр. був Анатолій Зленко, який згодом став першим Міністром закордонних справ незалежної України. Заступником Генерального директора ЮНЕСКО у 1987–1992 рр. було обрано українського дипломата Юрія Кочубея. Наша держава завжди мала сильні позиції в ЮНЕСКО і чотири рази була обрана до керівного органу Організації — Виконавчої ради.

З ініціативи України було започатковано багато міжнародних програм і проєктів, які стали складниками відповідних програм і стратегічних напрямів діяльності ЮНЕСКО. У різні роки наша держава, зокрема, ініціювала розгортання масової міжнародної кампанії з викорінення неписьменності, була серед ініціаторів розроблення Декларації про раси та расові забобони; започаткування проєктів щодо ролі ЮНЕСКО у встановленні нового міжнародного економічного порядку; вивчення та поширення слов'янських культур тощо. Україна також стала

ініціатором розроблення «Програми культури миру», яка стала підвалиною переорієнтації діяльності Організації з метою зміцнення її етичної місії та ролі у формуванні психології культури миру, клімату довіри й толерантності.

Особливо важливим є внесок України у збереження світової культурної спадщини. Ратифікувавши 18 конвенцій ЮНЕСКО, наша держава інтегрувала міжнародні стандарти в національне законодавство та державну політику. Сьогодні до Списку всесвітньої спадщини входять 7 українських культурних об'єктів та 1 природний. Три з них — «Київ: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські споруди, Києво-Печерська Лавра», «Львів: Ансамбль історичного центру» та «Історичний центр Одеси» — 2023 року внесено до Списку всесвітньої спадщини під загрозою через російську агресію проти України.

Важливим завданням для України є також захист і промоція її нематеріальної спадщини у світі. Зокрема, петриківський розпис, традиції козацьких пісень, приготування борщу, кримськотатарський орнамент «Орьнек» та інші елементи української культури набули міжнародного визнання завдяки включенню до Репрезентативного списку нематеріальної спадщини людства. Програма з охорони кобзарсько-лірницької традиції входить до Реєстру належних практик з охорони нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, що демонструє унікальність української культурної традиції.

Освіта також залишається одним із пріоритетів порядку денного співпраці України та ЮНЕСКО. Приблизно 70 українських шкіл і 12 університетських кафедр увійшли до мережі ЮНЕСКО, а українські міста активно розвивають статус креативних та освітніх центрів. Навіть у зоні бойових дій учні та вчителі беруть участь у міжнародних освітніх програмах, стаючи культурними послами України у світі.

Україна також активно долучається до розширення міжнародної наукової та освітньої співпраці. Кафедри ЮНЕСКО в Києві, Харкові та інших містах працюють над інноваційними темами: від кріобіології до захисту культурної спадщини. Нові ініціативи, як-от проєкт з оцифрування архівів єврейських громад за фінансування ЄС, підкреслюють роль України як активного партнера ЮНЕСКО, здатного не лише отримувати підтримку, а й формувати міжнародну політику у сфері культури та освіти.

Сьогодні Україна не тільки захищає свої кордони від агресора, а й обстоює універсальні принципи ЮНЕСКО — мир, освіту, культурне різноманіття та спадщину. Загарбницька російська війна випробовує нашу країну, але водночас демонструє міцність української стійкості та реальну силу м'якої дипломатії. Завдяки підтримці міжнародних партнерів та ініціативам у сфері освіти, культури та науки, Україна перетворює виклики на можливості та робить свій внесок у глобальне співтовариство.

Погляд у спільне майбутнє, з урахуванням понад 70 років членства нашої країни в ЮНЕСКО, свідчить про незмінну цінність України та ЮНЕСКО одне для одного. За цей час наша держава пройшла непрості етапи історії, зберігаючи й примножуючи культурну спадщину та підтримуючи освіту й науку. У складні часи війни та глобальних викликів цей напрям стає ще актуальнішим. Майбутнє обіцяє нові обрії, і Україна, як повноправний член ЮНЕСКО, готова й надалі брати активну участь у спільній справі — побудові миру через освіту, культуру та науку.

1. Конституція ЮНЕСКО (Статут Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури) від 16.11.1945. Дата оновлення: 12.05.1954. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_014#Text.

Mariana Betsa,
Deputy Minister for Foreign Affairs of Ukraine,
Head of the National Commission of Ukraine for UNESCO

UKRAINE'S UNIQUE EXPERIENCE AT UNESCO (On the 80th anniversary of the creation of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

Abstract. The article provides an overview of the activities of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), tracing the history of its establishment and role in promoting peace and universal human values. It examines key programmes in education, science, and cultural and natural heritage protection. Special attention is given to Ukraine's contribution, including numerous initiatives launched at Ukraine's proposal, which have been incorporated into UNESCO's programmes and strategic areas of activities. Ukraine has integrated international standards into national legislation and public policy. Currently, seven Ukrainian cultural sites and one natural site are inscribed on the World Heritage List.

The article highlights UNESCO's support for Ukraine in the face of Russian aggression. In the context of Russia's full-scale war against Ukraine, UNESCO's role has acquired a new and unprecedented dimension. The organisation has been monitoring the situation in the temporarily occupied territory of the Autonomous Republic of Crimea, providing emergency assistance, protecting cultural heritage and supporting the education system. This marks UNESCO's first experience of operating during an active international armed conflict in Europe, demonstrating its flexibility and adaptability to contemporary challenges.

The study underscores the importance of partnership for a shared future, reflecting the enduring mutual value of cooperation between Ukraine and UNESCO. In these challenging times of war and global crises, such cooperation is more relevant than ever. As a member of UNESCO, Ukraine reaffirms its commitment to actively contributing to the common goal of building peace through education, culture, and science.

Keywords: UNESCO, Ukraine, education, science, culture, war.

Володимир Калуга,
доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри міжнародних відносин і суспільних наук
Національного університету біоресурсів
і природокористування України;
ORCID: 0000-0003-4744-826X;

Юлія Костюк,
студентка І курсу магістратури
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

КОМПЛЕКСНИЙ ЧИННИК М'ЯКОЇ СИЛИ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ: функційне навантаження на тлі війни і миру

Анотація. У статті осмислено концепт м'якої сили як комплексний чинник впливу в сучасній світовій політиці. Досліджено причиново-наслідкові зв'язки екзистенційних суспільних запитів, які в умовах війни стають рушіями політичного процесу. Проаналізовано основні інструменти застосування чинника м'якої сили у відповідних умовах екзистенційних загроз, зокрема інформаційні засоби маніпулятивної раціоналізації ірраціональної причинності.

У контексті дослідження м'якої сили переосмислено численні концепції теоретиків і практиків застосування несилових важелів впливу, як-от «трійцю Клаузевіца» та ідею «невидимої руки» Адама Сміта, а також інші актуальні сили — жорстку, в'язку та командну. Узагальнено функційне навантаження м'якої сили з перспективи глобальних геополітичних метаморфоз.

Ключові слова: м'яка сила, світова політика, маніпулювання, війна.

Серед базових запитів сучасної людини чільне місце належить потребі у відомостях, тобто основі, яка є «матеріалом» для формування та трансформації уявлень про що-небудь — те, що тією чи тією мірою виявляється актуальним. Це стосується як прикладної сторони поточного існування та життєдіяльності

людини, так і екзистенції загалом, у розрізі якої порушують фундаментальні питання на кшталт змісту існування, причинності чого-небудь, перспектив поступу тощо. Водночас у часи напруженості, зокрема соціальних потрясінь, вінцем яких часто вважають війну, фундаментальні запити набувають особливої інтенсивності.

Тож так чи так втягнуті у вир війни представники спільнот чи не найбільше, як порівняти з іншими носіями наданого свого часу високого статусу гомо сапієнс, постають перед низкою кричущих питань, зокрема причинності війни та її наявних, імовірних або очікуваних наслідків. Природно, що залежно від рівня досконалості інтелекту (а він є не чим іншим, як здатністю виявляти та/або встановлювати зв'язки) глибина поставлення питань, а точніше орієнтування в «онтологічному ландшафті» причинності, буде суттєво відмінною. Інтелектуально недалеким представникам виду гомо сапієнс властиво задовольнятися поверховими зв'язками, які відображають ті чи ті процеси чи явища, — вони буквально вимагають поточної чіткості та ясності, чи радше безапеляційної визначеності й однозначності. Натомість інтелектуально потужні здатні фіксувати деяку перманентну мінливість глибинних зв'язків і, як наслідок, усвідомлювати, що явища та процеси не є такими, якими здаються на перший погляд; що немає чогось однозначного, що можна було б представити через оцінні судження: не буває так добре або погано, як про те схильна вважати людина. Отже, для інтелектуально потужних актуальним є принцип: мисли глобально, дій партикулярно, себто розглядай причинність на рівні базової системи, зокрема світу як чогось цілісного, його основ; а на виклики реагуй, зважаючи на поточну ситуацію, дотримуючись максимально адекватного й ефективного рішення, доступного для напрацювання.

Тож у згаданому контексті концепт, а в іншому випадку — комплексний чинник м'якої сили, в масштабах світової політики набуває своєрідних, як на лінійне мислення, конотацій. Функційне навантаження (а йдеться про властивість чого-небудь задовольняти фіксовані запити та/або потреби суб'єкта) засобів і методів впливу, зокрема й різновидів неформальної дипломатії та комунікації, що їх зараховують до м'якої сили, у такому разі також набуває додаткових, зазвичай незручних,

як на тенденцію «прикрашати» (вибілювати) і водночас поляризувати в очах неспокушених реципієнтів, проявів. Тож стає очевидною актуальність осмислити м'яку силу як концепт і водночас комплексний чинник, по-перше, з глобальної, а не ситуативних позицій; по-друге, поза дужками добра і зла (правильного й хибного, правдивого й оманливого тощо), себто оцінних суджень щодо морального та/або етичного масштабування, а отже, за межами стереотипів, настанов чи еталонів і, як наслідок, слідування принципам і закономірностям певного онтологічного, тобто стосовно суб'єкта, яким є поміщена в континуум світу людина у своїй множині, проєкту, майже не фіксованого в межах буденного сприйняття, а тим паче не артикульованого в просторі так званої громадської думки.

Відповідно, **мета** подальших міркувань полягає в актуалізації запиту інтелектуально потужних представників спільноти щодо глибинної причинності світових процесів, зокрема війн, а надто війни в Україні й навколо України або війни ідентичностей, а також місця й ролі засобів поза очевидної примусової, зокрема й зведеної на відвертому насиллі, взаємодії та впливу у сфері міжнародних відносин (засобів м'якої сили), зосібна в контексті позиціювання країни та держави, що репрезентує країну як її інституційна «надбудова» на світовій арені.

Здійсненність означеної мети безпосередньо сполучена з налаштованістю називати речі своїми іменами, у такий спосіб максимально уникаючи гри слів, — стилю і способу донесення відомостей, які за визначенням спрямовані на породження множини інтерпретацій з боку реципієнтів. Мінімізувати ж спектр можливих інтерпретацій, очевидно, можна не просто відмовою від інтелектуальних силувань встановити природу чого-небудь (чим щось є), а концентрацією уваги на тому, яку саме функцію чи низку інтегрованих функцій що-небудь виконує за визначених умов та обставин, включно зі встановленою ідентичністю акторів, які так чи так оперують тим чимось. Наприклад, якщо йдеться про війну, то що та/або хто є дійсними сторонами війни; якщо про ті чи ті методи й засоби взаємодії, що їх ідентифікують як прояви м'якої сили, то що чи хто є ініціаторами, а з іншого боку — реципієнтами оперування відповідними засобами й методами. Тобто з позицій функційного навантаження чого-небудь передбачено встановлення факту

реалізації певного проєкту, елементом якого є предмет цікавості, наявності проєктанта, реалізаторів проєкту та рецептивних суб'єктів (об'єктів, наділених суб'єктністю), які є ціллю та/або засобом реалізації проєкту.

Таким чином проступає спрямованість подальших міркувань щодо обраного предмета осмислення на засвідчення певної оригінальності на тлі широкого спектра вже наявних інтелектуальних розвідок, серед яких чільне місце, безумовно, належить працям Джозефа Ная [1], з чиїм авторством пов'язане започаткування ідеї м'якої сили як феномену, а в іншому випадку — концептуального підходу в міжнародних відносинах. З-поміж авторів фундаментальних досліджень м'якої сили визнання наукової спільноти здобув також і Роберт Когейн [2], Сантос Едмарверсон, Боб Рейнальда. До когорти науковців, котрі досліджують прикладний аспект м'якої сили, себто особливості оперування її засобами й методами, зокрема у фокусі українського питання, належать Євген Магда [3], Юрій Мателешко [4], Марія Процюк, Юлія Седляр, Маргарита Лимар [5], Дмитро Тужанський [6] та ін.

З позиції безпосередньої практики чи не найавторитетнішим джерелом інформації щодо обраного предмета дослідження доцільно вважати ресурс «Brand Finance», на платформі якого з урахуванням 55 параметрів обраховано глобальний індекс м'якої сили і, як наслідок, відображено результати найповнішого у світі, зі слів репрезентантів ресурсу, дослідження сприйняття національних брендів [7]. У межах ресурсу знаходимо таке трактування м'якої сили: «спроможність нації впливати на вподобання та поведінку різних акторів на світовій арені (держав, корпорацій, спільнот, громадських утворень тощо) за допомогою залучення та переконання, а не примусу» [8].

Результати осмислення проблеми. Подане визначення м'якої сили свідчить про певну тенденційність щодо трактування в цьому разі радше певної потенції, ніж явища, концепту чи (комплексного) чинника, суб'єкта. Водночас як суб'єкт-ініціатор обрано націю — начебто само собою зрозуміле соціально-політичне формування чи різновид колективної ідентичності; а як множину рецептивних суб'єктів — низку різного порядку явищ і феноменів. Ідеться про те, що держава з позицій функційного підходу є лише механізмом стабілізації спільноти, яку

вона репрезентує, та її інституційною «надбудовою». Тобто держава — це механізм тією чи тією мірою легального примусу. Спільноти й громадські утворення, зі свого боку, є формами кооперації та/або способами впорядкування множинного буття людини, а корпорації — формою соціально-економічного об'єднання й активності. Тож дослідник постає перед дилемою: чим же саме є м'яка сила та яку функцію вона виконує насправді, якщо загалом виконує, будучи чимось визначеним. Базисом дилеми є питання: суб'єкт-ініціатор вдається до тих самих методів і засобів, щоби справити бажаний ефект на різні за своєю природою і функційним навантаженням рецептивні суб'єкти, чи таки до різних. А з іншого боку, невже м'яка сила як деякий, тепер уже номінальний, інструмент впливу є засобом оперування винятково нації як певного колективного утворення? Щоправда, в цьому випадку доцільно також змістити акцент зі змісту взятого для осмислення визначення м'якої сили на адресність поданого визначення, в іншому випадку — на професіоналізм відповідальних за оприлюднення цього визначення. І якщо питання професіоналізму залишити поза дужками, то залишається адресність — на яку аудиторію розраховані системно висвітлювані результати досліджень глобального індексу м'якої сили та з якою метою. Останнє питання, безумовно, слушно масштабувати до ідеї м'якої сили загалом: з якою метою і для якої аудиторії артикулюють проблему м'якої сили. А отже, слід звернутися до джерел самої ідеї та її авторства.

З біографії Дж. Ная чітко зрозуміло, що він практик, до того ж залучений до різноманітних вузьких елітних інтелектуальних кіл, наприклад тієї ж таки Тристоронньої комісії, Аспен Інституту тощо; аналітичних і управлінських апаратів одного з найпотужніших за визнанням державних утворень — інституту держави США. Як практику й аналітику, Дж. Наю вочевидь доводилося тією чи тією мірою і способом прилучатися до формування й реалізації певних проєктів, переважно глобального масштабу. А отже, він разом з іншими залученими до такої діяльності мислителями системно поставав перед низкою прикладних і фундаментальних проблем, від розв'язання яких залежала успішність реалізації певного проєкту; а в іншому випадку — обґрунтованість тієї чи тієї діяльності (активності), наприклад агресії щодо Іраку 2003 року під проводом США, і їх

сприйняття та/або рівень схвалення з боку різних аудиторій і/або інтегрованих кластерів реципієнтів, іменованих як народ або світова спільнота. Значущість останнього зазначеного моменту полягає в тому факті, що в поточному існуванні буденній людині, себто такій, що занурена в суєту (активність заради досягнення тих чи тих споживацько-побутових і/або ідеалістично-примарних цілей), важливо не те, що відбувається тут і тепер з огляду на її втрату спроможності споглядати, а те, що їй думається (актуалізовані у її свідомості ідеї та/або уявлення) щодо будь-чого, адже пояснення, на яких базується ілюзія реальності, беруть гору над дійсністю, затьмарюючи останню та переміщуючи її в тінь свідомості. У такому разі відкривається альтернативна перспектива бачення функційного призначення чого-небудь, у нашому випадку концепту м'якої сили — надати тій чи тій аудиторії, залежно від притаманних їй властивостей і характеристик, прийнятні та зрозумілі для неї пояснення, у цьому разі явищ і процесів у сферах світової політики та/або міжнародних відносин. У випадку Дж. Ная — також ще й пояснити домінанту світового гегемона, яким визнано феномен (симбіоз країни, держави, ідеї та/або іміджу) США: «Сполучені Штати були наймогутнішою державою не тільки за мілітарною й економічною потужністю, а й у третьому вимірі, який я назвав м'якою силою» [1, с. xi].

Щодо згаданого третього виміру могутності актора світової політики та/або міжнародних відносин, що його Дж. Най іменує м'якою силою, то він аж ніяк не перший і єдиний, хто подібно поставив питання так званої третьої змінної екзистенційного рівняння поступу — темпорально-локаційного розвитку подій. У ракурсі цієї праці доцільно згадати два такі приклади. По-перше, йдеться про «трійцю Клаузевіца» — концепцію ідентифікації феномену війни з погляду симбіозу низки чинників, з-поміж яких чільне місце належить насильству, раціональності та випадковості. Враховуючи чинник непередбачуваності, Карл фон Клаузевіц, прусський генерал доби розквіту європейського просвітництва, прагматизму та раціоналізму, екзистенційною квінтесенцією якого, очевидно, стала онтологічна константа Фрідріха Ніцше «Бог мертвий», підкреслює факт наявності непізнаваної причинності, яка насправді й визначає особливості перебігу будь-яких процесів (у цьому

випадку — війни), тоді як насилля виказує лише тло перебігу війни, — є основною її характеристикою, а раціональність — сукупність тією чи тією мірою уявлень про перебіг війни, ідентифікованих як мотиви, цілі, поточні ресурси і співвідношення, що циркулюють у певних колах. Відповідно, можна помітити певну аналогію між насиллям та мілітарністю, раціоналізмом та економікою, непередбачуваністю та третім виміром, або м'якою силою. Ідея м'якої сили в такому разі покликана надати певної визначеності та ясності численним процесам, а надто глобальним у контексті світової політики та/або міжнародних відносин, перебираючи на себе функцію третьої змінної, яка замикає на собі все непізнаване (замасковане за посередництва обігових уявлень під начебто зрозуміле), зокрема дійсну причинність чого-небудь, наприклад тієї ж таки поточної могутності США чи подібних замаскованих під демократію імперій, а також інших впливових формувань, зосібна ідеологічно-релігійного спрямування (церков, рухів, орденів тощо).

Також концепт м'якої сили певною мірою перегукується з ідеєю «невидимої руки», яку запропонував А. Сміт. Самою своєю суттю, як і «невидима рука», м'яка сила насправді є первісною щодо мілітарної й економічної могутності, оскільки останні є принципово неможливими без умотивованої, цілеспрямованої, у певний спосіб упорядкованої активності та взаємодії індивідуальних і групових (колективних) елементів спільноти. Тобто будь-який актор і/або суб'єкт світової політики та/або міжнародних відносин має деяке екзистенційне ядро як основу його ідентичності й водночас континуум інтегративної та рушійної сил, а також носій змістовної форми локалізованого буття. Саме різноманітні прояви функціонування «ядер» акторів і/або суб'єктів світової політики та/або міжнародних відносин, зокрема підтримання внутрішніх суспільних настроїв, взаємодія акторів і/або суб'єктів тощо, і є проявами активності, які переважно ідентифікують як прояви м'якої сили.

Зрештою, у такому разі м'яка сила, як порівняти з примусом і диктатом вигоди (симбіозу потреби виживання та схильності до накопичення), що є базисом економіки на рівні спонукальної основи цілеспрямованої людської активності, репрезентує радше ірраціональну сторону буття та діяльності людини у своїй множині. Водночас ірраціональна сторона людської

екзистенції за першого наближення пов'язана з бажаннями, потягами та страхами, а за умови глибшого осмислення — зі смаками, намірами та налаштуваннями, комбінація яких і визначає траєкторію поточного існування й особливості перманентної активності. Тому не дивно, що сам автор ідеї м'якої сили потрактував останню як «нашу здатність залучати інших на свій бік» [1, с. xi], оскільки «м'яка сила ґрунтується на здатності формувати вподобання інших» [1, с. 5]. Причому «в міжнародній політиці ресурси, що створюють м'яку силу, значною мірою виникають із цінностей, які організація чи країна виражає у своїй культурі, у прикладах, які вона подає своєю внутрішньою практикою та політикою, а також у тому, як вона керує своїми відносинами з іншими» [1, с. 8].

Осмислення наведених вище тверджень підводить до ідеї, що м'яку силу все ж сприймають або ідентифікують не як прояв ірраціонального начала в людському бутті й життєдіяльності з огляду на світову політику та/або міжнародні відносини, а радше як сукупність трансформованих глибинних ірраціональних за своєю природою пускових механізмів існування й діяльності людини до рівня усвідомлюваних причинностей та раціональних методів і засобів взаємодії суб'єктів (персоніфікованих і колективних). У такому випадку може йтися про різноманітні засоби реалізації м'якої сили, зокрема й так звані народну та культурну дипломатію, духовно-інформаційну інтервенцію за посередництва пропаганди, проповідництва тощо, освітньо-виховну інтервенцію за посередництва поширення стандартів, еталонів, кліше, цінностей тощо, морально-правову інтервенцію за посередництва гуманітарної допомоги, фінансових інвестицій і вливань, пожертв тощо.

У такий спосіб увиразнюється те, що м'яка сила насправді є радше в'язкою силою на тлі тієї ж таки жорсткої сили. Якщо жорстка сила спирається на примус та насилля й оперування нею є очевидним, а отже, актуальним є також явний факт відповідальності як реалізатора жорсткої сили, так і реципієнта: останній має чинити посильний опір або визнати власну безпорадність; то в'язка сила, камуфльована під м'яку (саме поняття «м'який» відсилає до чогось безпечного та приємного, що вже є засобом маніпуляції), «проникає» в будь-які «тріщини» людської сутності, тобто оперує слабкостями людини як начебто її

сильними, а в іншому випадку такими, що нібито підкреслюють особість й унікальність, сторонами, у такий спосіб захоплюючи суб'єкт зсередини, роблячи його заручником або бранцем маніпулятора, зазвичай без опору чи навіть усвідомлення.

У такому ракурсі м'яка сила асоціюється з реалізацією принципу «do ut des» («даю, щоб і ти мені дав»), що викристалізувався з формули римського права, якою потенційний набувач вигоди користувався ще до укладання угоди, щоб поставити іншу сторону у вигідні для себе обставини. Тоді як жорстка сила пов'язана з принципом «veni, vidi, vici» («прийшов, побачив, переміг»). А разом ці два принципи відсилають до підходу Нікколо Макіавеллі щодо поділу еліт і стилю управління, а отже, й преференцій щодо оперування засобами: «левам» властиво вдаватися до жорсткої сили, тоді як «лиси» тяжіють до м'якої. Водночас порада флорентійського мислителя самодержцю: «З усіх звірів нехай самодержець уподібниться двом: леву та лисиці. Лев боїться капканів, а лисиця — вовків, отже, треба бути подібним лисиці, щоб уміти обійти капкани, і леву, щоб відлякати вовків» безпосередньо перегукується з ідеєю Дж. Ная про командну (розумну) силу як симбіоз жорсткої і м'якої сил: «Жорстка і м'яка сила взаємопов'язані, адже обидві є складниками здатності досягати своєї мети за допомогою впливу на дії інших. Різниця між ними полягає у ступені впливу, що проявляється в характері поведінки та матеріальності ресурсів. Командна сила — це здатність впливати на дії інших через тиск або заохочення. Сила кооптації — здатність формувати бажання інших через привабливість власної культури й цінностей або через вміння впливати на порядок денний політичних рішень так, щоб інші утримувалися від висловлення певних уподобань, вважаючи їх занадто нереалістичними» [1, с. 7].

Врешті-решт, м'яка сила відсилає до людського та/або суб'єктивного чинника, що в розрізі світової політики та/або міжнародних відносин може бути ідентифікованим як «комбінація суб'єктивних та об'єктивних факторів, притаманних конкретній особі, зокрема, наділеній/обтяженій політичною відповідальністю, визначає рівень її самодостатності та здатності протистояти тиску широкого спектру факторів впливу від стресових ситуацій до різноманітних маніпулятивних впливів, антропоморфного і, очевидно, неантропоморфного походження,

а отже і особливості її політично, соціально, економічно або-що значимої активності» [9, с. 64]. Йдеться про те, що завдяки оперуванню м'якою силою часто вдається досягнути бажаних результатів, оминаючи руйнівні наслідки від застосування мілітарних чи економічних важелів, за допомогою прямого чи опосередкованого через маси, соцмережі тощо тиску на ті чи ті управлінські фігури. По суті, в такому разі м'яка сила є своєрідною «тінню» інформаційної війни: під прикриттям м'якої сили, а також її засобами ведуть інформаційну війну.

Висновки. У сучасних дописах часто з'являється поняття «м'яка сила». Переважно його використання стало даниною моді видаватися політично обізнаними, поінформованими й ерудованими. Однак змістове наповнення вживаних понять, серед яких і «м'яка сила», зазвичай виявляється доволі поверховим: таке собі примітивне розуміння, прив'язане до конкретних прикладів, які нібито проясняють суть феномену, що його позначає певне поняття.

Спираючись на різні версії трактування поняття «м'яка сила» — від фундаментальних до апробаційних, від прикладних до демонстративних, принципово не можливо встановити, що ж саме означає це поняття: концепцію, явище, (комплексний) чинник світової політики чи щось інше. Якщо ж звернутися до опису м'якої сили Дж. Ная, то поняття м'якої сили позначає насамперед деяку концепцію, яка розкриває засоби й механізми реалізації світової політики, відмінні від тих, що безпосередньо оперті на примус, економічний зиск і насилля. А ось у практичній площині м'яку силу ідентифікують як комплексний чинник, який у поєднанні з іншими визначає особливості поступу спільнот і людства загалом.

Тож м'яку силу можна трактувати відразу в кількох взаємопов'язаних і, очевидно, взаємообумовлених ракурсах. По-перше, концепція м'якої сили дає змогу надавати зрозумілі, прийнятні та сприйнятні пояснення світових процесів різним групам реципієнтів, що водночас зручні для тих, хто стоїть за оперуванням концепцією. По-друге, м'яка сила у множині своїх засобів й інструментів є потужним ресурсом маніпулювання уподобаннями та настроями мас загалом або певних соціокультурних груп зокрема. У такому разі м'яка сила виявляється, залежно від ситуації оператора, прихованим чи відкритим

інструментом ведення інформаційної війни. Тому було б доцільніше, принаймні відвертіше, вживати поняття «в'язка сила» замість «м'яка сила». По-третє, м'яка сила є засобом й інструментом реалізації позитивно забарвлених добрих намірів оператора щодо рецептивних суб'єктів і світу загалом, на противагу корисливим або ж деструктивним намірам, засобами реалізації яких є економічний тиск і мілітарна сила. По-четверте, м'яка сила є певним інструментом у «руках провидіння», себто раціоналізованим виразником ірраціональної причинності, що є основою будь-якої активності та процесуальності.

1. Nye, J. (2004) *Soft power: the means to success in world politics.* New York: Public Affairs.
2. Keohane, R. and Nye, J. (1972) *Transnational Relations and World Politics.* Harvard University Press.
3. *Магда Є.В.* М'яка сила, поняття // Енциклопедія історії України: Додатковий том. Кн. 1: А–Я / редкол.: В.А. Смолій та ін.; НАН України; Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2021. 773 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=m'jaka_syla_ponjattja
4. *Мателешко Ю.* «М'яка сила» сусідніх держав в Україні: загальне та особливе // Геополітика України: історія і сучасність. 2021. № 2 (27). С. 55–66.
5. *Седляр Ю.О.* «М'яка сила» Росії у контексті українсько-російських відносин / Ю.О. Седляр, М.Ю. Лимар // Наукові праці. Серія: Історія. 2012. Т. 171. Вип. 159. С. 63–69.
6. *Тужанський Д.* 100 тисяч вірних Угорщині: історія та приховані деталі паспортного скандалу на Закарпатті // Європейська правда. 20 вересня 2018. URL: https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/09/20/7087153
7. Brand Finance (2024) *Brand Finance's Global Soft Power Index 2024: USA and UK ranked top nation brands, China takes third place, overtaking Japan and Germany.* Available at: https://brandfinance.com/press-releases/brand-finances-global-soft-power-index-2024-usa-and-uk-ranked-top-nation-brands-china-takes-third-place-overtaking-japan-and-germany
8. Brand Finance (2022) *Familiarity, Reputation, and Influence: All Three Drive Soft Power Success.* Available at: https://brandfinance.com/insights/2022-soft-power-success
9. *Калуга В.* Основи світової політики: навч. посібник. К.: Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2018. 132 с.

Volodymyr Kaluha,
Doctor of Philosophy, Full Professor,
Department of International Relations and Social Sciences,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine;
ORCID: 0000-0003-4744-826X;

Yuliia Kostiuk,
First-year Master's Student,
Faculty of Humanities and Pedagogy,
University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

THE MULTIFACETED FACTOR OF SOFT POWER IN WORLD POLITICS: functional role in times of war and peace

Abstract. The article examines the concept of soft power as a multifaceted factor influencing contemporary global politics, especially under conditions of existential threats such as war. It explores the causal links between societal demands that, in times of crisis, become drivers of political processes, and analyses the main tools of soft power application in this context, notably informational means of manipulative rationalisation of irrational causality. The authors reconsider theoretical approaches to non-coercive levers of influence, including Clausewitz's trinity and Adam Smith's invisible hand, drawing analogies between the role of chance and the interplay of military, economic, and soft power. The concept of soft power is compared with three related categories: hard power as its antithetical, coercive counterpart; sticky power as the author's original term describing an influence that penetrates the 'cracks' of human nature by exploiting weaknesses perceived as personal strengths, thus capturing the subject from within, often without resistance or awareness; and command power (or smart power) as a hybrid that combines hard and soft elements to achieve strategic objectives. The study emphasises the dual nature of soft power as both an instrument of influence and a means of recognising the significance of the human and subjective factors in global transformations. It argues that understanding soft power beyond moral dichotomies allows for an alternative view of contemporary phenomena, free from imposed assessments, and highlights its function in shaping attitudes, decisions, and behaviours through information warfare and manipulation. The findings contribute to a deeper understanding of soft power within the broader framework of geopolitical shifts.

Keywords: soft power, world politics, manipulation, war.

Микола Кулініч,
Надзвичайний і Повноважний Посол,
кандидат історичних наук, професор
кафедри міжнародних відносин
факультету права та міжнародних відносин
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;
ORCID: 0009-0007-8396-1462;

Галина Саган,
докторка історичних наук, професорка
кафедри всесвітньої історії
факультету суспільно-гуманітарних наук
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;
ORCID: 0000-0001-8301-849X

УКРАЇНЦІ В РЕСПУБЛІЦІ КОРЕЯ: ДІЯЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ облаштування діаспорного життя

Анотація. Історія української діаспори у XXI столітті зазнає суттєвих географічних розширень у східному напрямку. На сьогодні в багатьох країнах Сходу українська громада кількісно і за активною позицією сягає рівнів так званих старих діаспорних спільнот. Для остаточного отримання статусу діаспори їй залишається інституційно оформити свою діяльність, що є обов'язковим атрибутом становлення громади. На цьому шляху нині перебуває громада українців у Республіці Корея (РК). Саме ці питання та аналіз історичної присутності українців у Південній Кореї розкрито в дослідженні. Було також розглянуто, як змінилася доля української громади в РК після повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року..

Ключові слова: українці в Республіці Корея, громадська і культурна діяльність, українсько-корейські відносини, українці корейського походження, Посольство України в Республіці Корея, повномасштабне вторгнення росії в Україну.

Складні обставини історичного минулого та й сучасні реалії неодноразово змушували українців емігрувати в пошуках ліпших місць для облаштування свого життя та діяльності. Не стало

винятком і те, що інколи наші співгромадяни опинялися поза межами рідної землі з примусу. До Кореї ж українці зазвичай потрапляли за власним вибором. У попередні століття Країна вранішньої свіжості рідко ставала місцем скупчення українських емігрантів, проте є поодинокі приклади тривалого перебування українців у Кореї, які залишили по собі помітні духовні та матеріальні сліди. Значно численніші переїзди українців до РК ми спостерігаємо вже у XXI столітті. Загалом до Кореї переїжджали ті наші земляки, які отримували запрошення чи контракти на роботу у провідних корейських фірмах, як-от «Samsung», «Hyundai», «LG Group» тощо. 2016 року на запит громадянки Оксани Ставнійчук Міністерство закордонних справ України вперше оголосило, що в Республіці Корея постійно проживає чи тимчасово перебуває 2485 громадян України [1].

Одна з лідерок української громади в РК Христина Майданчук вважає, що нині в цій країні перебуває приблизно 5000 українців [2]. Це припущення є доволі близьким до реальних цифр, про що свідчить інформація від Надзвичайного й Повноважного Посла України в Республіці Корея Дмитра Пономаренка. Зокрема, посол зазначив, що сьогодні на території Республіки Корея перебуває 5300 громадян України, з яких 133 особи на консульському обліку в посольстві. Д. Пономаренко також уточнив, що переважна більшість українців у Кореї — це особи корейського походження разом із членами їхніх родин, здебільшого жителі Миколаївської, Херсонської, Запорізької, Дніпропетровської й Одеської областей. Від початку повномасштабного вторгнення понад 4300 громадянам України корейського походження та членам їхніх родин було надано дозвіл на в'їзд і перебування [3].

Проблема діяльності української громади в Кореї є цілком новаторською, оскільки ще не було досліджено питання, які окреслюють цю тему. Історіографія знає кілька розвідок про відомих українців, які залишили помітний слід у корейській історії. Зокрема, 2019 року у Львові вийшла книга Уляни Скицької «#НАШІ на карті світу» [4], у якій розказано про українця з міста Лубни на Полтавщині Афанасія Середина-Сабатіна, архітектора корейського імператора Коджона. Син Афанасія Петро зазначав, що в рисах батька виразно виявлялось українське походження: мовленням, зовнішністю, вдачею він «був типовим козаком» [4, с. 37].

З дослідження У. Скицької дізнаємося, що А. Середин-Сабатін приїхав до Кореї 1883 року. Його талант архітектора помітив німецький барон Пауль Георг фон Меллендорф, керівник корейської митниці, який доручив Афанасію збудувати морську митницю. Проте популярність А. Середина-Сабатіна зросла після того, як він завершив 1888 року проєкт із будівництва першої європейської споруди в Сеулі — російської дипломатичної місії [4, с. 39–40].

1894 року А. Середина-Сабатіна запрошують на службу в королівський палац Кьонбок, де він стає свідком трагічної події — вбивства японцями королеви Мін. А. Середин-Сабатін залишив детальний опис цих прикрих подій корейської історії, чим заслужив прихильність короля (з 1897 р. — імператора) Коджона [5]. Власне, цей факт став додатковим аргументом, щоб Афанасія призначили придворним архітектором імперії упродовж 1896–1899 років. За цей період він збудував 5 будівель західного зразка на території палацу Токсугун. З-поміж них «Павільйон утихомиреного споглядання» (єдиний, що повністю зберігся до сьогодні), будівля для прийняття делегацій «Палац доброти і милосердя», «Павільйон дев'яти досягнень», «Альтанка зеленого бамбука» та «Палац проникливого світла» (бібліотека). Загалом архітектор спроєктував 16 будівель і брав участь у будівництві кількох важливих для Кореї споруд, 6 із яких збереглися та є пам'ятками історії [4, с. 39–40].

Щеоднією яскравою фігурою в історії Кореї була українка (громадянка США) Юлія (Джулія) Муллок (Лі), яку називають останньою принцесою Кореї. Спершу про неї написала У. Скицька [4, с. 193–196], а згодом постать Ю. Лі зацікавила Романа Пирога, першого секретаря Посольства України в Республіці Корея [6]. Про життя та діяльність Ю. Муллок відомо дуже мало. Юлія народилася приблизно 1923 року у штаті Пенсільванія в багатодітній родині українських емігрантів. У роки Другої світової війни Юлія служила у Військово-морських силах, завдяки чому змогла безперешкодно вступити до престижного Парсонського коледжу дизайну. Після завершення навчання Юлія отримує роботу в архітектурному бюро Бей Юйміна, де «знайомиться з молодим інженером Ї Гу — випускником Массачусетського технологічного коледжу. Пара одружується 25 жовтня 1959 року в українській греко-католицькій церкві св. Юра у Нью-Йорку (освідчуючись, наречений

вивчив кілька слів українською) та згодом переїздить жити на Гаваї» [6, с. 34]. Ї Гу був не звичайним американським громадянином, оскільки мав шляхетне походження і був єдиним сином Ї Уна — останнього «короля Кореї», «спадкоємцем династії Чосон, яка правила Кореєю понад половину тисячоліття — з 1392 до 1910 року» [6, с. 34].

1963 року, коли до влади в Республіці Корея прийшов новий президент, родина Ї Уна отримала запрошення повернутися до Сеула й оселитися в палаці Наксонджe. Попри низку проблем, роки життя в Кореї, як згадує Юлія, були найщасливішим періодом її життя і творчості, проте нові соціальні умови, світське життя й інтриги, нездатність пари зачати спадкоємця династії підривали шлюб. Усе це призвело до розлучення Ю. Лі та Ї Гу 1982 року [5].

Ще понад десять років після розлучення Ю. Лі жила в Кореї, розвиваючи благодійну діяльність та опікуючись людьми з інвалідністю і сиротами, за що отримала прізвисько «Велика Мама». Також вона продовжувала улюблену справу — дизайн одягу. 1995 року Юлія повернулася на Гаваї і 2005-го востаннє відвідала Корею, щоб побувати на могилі Ї Гу та передати сімейні реліквії до музею.

На окрему увагу заслуговують українські воїни, які упродовж 1940–1960-х років брали участь у захисті Корейського півострова від агресорів. Поміж захисників були представники Української повстанської армії, української діаспори, американці українського походження [5]. Цей героїчний відрізок української історії на корейській землі ще зовсім не вивчений і потребує окремого дослідження.

Історія сучасної української громади в Республіці Корея охоплює майже два десятиліття. Якщо порівняти зі сформованими українськими діаспорами в інших країнах, то ця спільнота, що налічує 5 тис. осіб, є достатньою численною, щоб вести активне громадське життя, плекати національні традиції у своєму середовищі та презентувати інтереси України в Кореї. Перші українці — молоді спеціалісти у сфері технологій — почали приїжджати до РК ще наприкінці 1990-х років за трудовими договорами з великими корпораціями, але це були поодинокі випадки. Уже в XXI столітті їх кількість почала повільно зростати. Вони стали гуртуватися, проводити спільно час, відкривати

сторінки в онлайн-мережах. Також варто зазначити, що українці Кореї з тих часів і до сьогодні поділяються на дві групи: українськомовну і російськомовну. 2011 року українськомовна група створила сторінку у фейсбуці, де почала розміщувати анонси подій та іншу важливу для громади інформацію, а також висвітлювати всі заходи, до яких прилучалася. Російськомовна громада теж має групу у фейсбуці. Нині в обох групах зареєстровано по 4,5 тис. осіб, і часто одна й та сама людина зареєстрована на обох сторінках, але вони мають різних адміністраторів і наповнення [2].

З 2014 р., коли росія окупувала Крим, громадянська активність українців Кореї посилилася. Їхні акції почали широко висвітлювати корейські ЗМІ [7–9]. З-поміж інших репортер Лім Хеон Чжон із «Yonhap News» 9 березня 2014 р. опублікував інформацію про мітинг українців у Сеулі, який було організовано навпроти російського посольства. Українці висловлювали протест щодо використання росією військової сили в Криму та окупації півострова, який є українською територією. Також репортер зазначив, що такі дії володимира путіна «є явним порушенням Будапештського меморандуму 1994 року, в якому Україна погодилася відмовитися від ядерної зброї в обмін на гарантії безпеки». Він зауважив, що українці зверталися до Уряду Кореї з проханням докласти зусиль, щоби запобігти вторгненню президента в. путіна в Україну [7].

Потужний сплеск політичних мітингів українців у Кореї відновився після повномасштабного вторгнення росії в Україну. 27 лютого 2022 року сотні українців мітингували біля російського посольства, засуджували агресію рф і закликали світ підтримати економічні санкції проти росії [10]. З цього дня щосуботи і щонеділі близько сотні українців з'їжджалися до Сеула, де проводили мітинги навпроти російського посольства. Сюди також сходилися й корейські журналісти, які брали інтерв'ю в учасників акцій. Українці Кореї розповідали про жахіття війни в Україні, події в Бучі, розстріли цивільного населення тощо [11].

Також українці, які проживають у Кореї, активно прилучаються до онлайн-інформування місцевого населення про війну в Україні. Через свій профіль у фейсбуці («Українці в Кореї»), ютуб-канал і профіль в інстаграмі вони не тільки надають факти про війну, а й у співпраці з місцевими організаціями

оголошують збори коштів для військових потреб своїх співгромадян. Така діяльна позиція українців активізувала громадськість Кореї, яка у різний спосіб намагається підтримувати Україну. Наприклад, на зовнішній стіні Сеульської столичної бібліотеки був вивішений великий плакат із молитвою за мир в Україні, а Сеульська католицька архиєпархія пожертвувала 50 тис. доларів на екстрену допомогу. Мешканці корейських міст зібрали приблизно 100 млн вонів для відновлення миру в Україні та передали ці кошти до Посольства України в Кореї. У місті Сувон (провінція Кьонгі) стали проводити акцію «Світло миру», яка передбачає проєктування синьо-жовтих вогнів на фортецю Сувон Хвасон. Також у місті Ансан встановили скриньку для пожертв на потреби українських біженців [11].

В інтерв'ю українських активістів на мітингах постійно звучали подяки за гуманітарну допомогу, яку надає Україні Уряд Кореї. Українці говорили і про посилення ролі російської пропаганди, яка формує в корейської громадськості неправдиве уявлення про події в Україні. Українці в Кореї своєю активною громадянською позицією прагнули інформувати корейців про реальні факти російської агресії та закликали підтримати економічні санкції проти росії. Для посилення значущості своєї роботи організатори залучали до мітингів корейську громадськість, відомих українців, які вже тривалий час жили та працювали в Кореї. Зокрема, Кім Кі Бом, президент студентської ради факультету української мови Університету іноземних мов Ханкук, неодноразово зі своїми колегами брав участь в українських мітингах, де співали українські пісні, виконували Гімн України та закликали до припинення військової агресії [12].

19 лютого 2023 року українці Кореї знову вийшли на акцію протесту перед російським посольством, щоби відзначити рік російської агресії в Україні. Доповідачі говорили, що упродовж року вони регулярно проводять мітинги, а також закликали корейців не вести бізнес із росіянами, оскільки в такий спосіб вони підтримують війну. На цій акції протесту українці стояли з плакатами, на яких була фраза, що росія і російська культура вбивають. У своїх промовах вони зверталися до корейців і зазначали: «Коли ви ведете бізнес із росіянами, росіяни платять податки. Ці податки використовують для фінансування воєн, які вбивають українців». Також українці закликали корейців

не приймати на своїх сценах російських артистів, оскільки їхнє мовчання про війну в Україні означає схвалення всього того, що робить росія. Львів'янка Ольга у своїй промові говорила: «Не підтримуйте вбивць! Не допускайте входження російської культури в життя корейців через телебачення, літературу, мистецтво, концерти чи спортивні змагання. Станьмо з Україною проти росії!» [13]. 2024 року представники української громади в РК провели пресконференції проти виступів російських артистів у Кореї. Результатом такої активної діяльності громади стало скасування у квітні 2024 року гастролей балетної трупи російського Большого театру, а саме виступів прими-балерини Большого театру Світлани Захарової з проєктом «Моданс» у Сеульському артцентрі і «Гала-концерту балету Большого театру» у столичному культурно-мистецькому центрі «Седжон» [3].

На сьогодні українці й далі виходять на мітинги в центрі Сеула. Майже 50 осіб раз на місяць сходяться навпроти російського посольства та нагадують корейцям і всьому світу про жахіття російської агресії. Щоразу біля мітингувальників збираються журналісти, щоб подати до своїх агенцій інформацію про подію. Перегляд таких дописів засвідчує, що кожен корейський репортер намагається зібрати максимальну кількість реальних історій про причини міграції, мотивацію виходу на протести біля російського посольства, події в Україні, родичів, котрі залишилися в Україні, тощо. Найбільше таких публікацій у корейських ЗМІ виходить напередодні річниці повномасштабного вторгнення росії, до Дня Незалежності України, Дня захисників і захисниць та інших державних свят України [14].

Окрім політичних мітингів, українська громада в Кореї з кожним роком свого перебування дедалі частіше організовує низку заходів із підтримки та популяризації української культури і традицій. Такі події проводять із 2012 року. Зокрема, 6 листопада 2012 року громада стала організатором Днів культури України в Республіці Корея, які розпочалися в мистецькому центрі Сангмьонг, де відбулась урочиста церемонія відкриття Днів культури. На заході виступили дівочий гурт «Сузір'я» та народний інструментальний ансамбль «Троїсті музики» [15].

Попри те, що Дні культури України не стали регулярними, інші заходи, що їх організовувала громада, мали схожу місію: знайомити корейське суспільство з культурою та традиціями

українців. Показовими й успішними в цьому контексті були День вишиванки та концерти до Дня Незалежності України. Ці мистецькі заходи проводили не тільки у столиці Кореї, а й в інших містах компактного проживання українців [16; 17]. З 2022 року концерти супроводжують благодійні ярмарки, кошти з яких відправляють в Україну на підтримку людей, котрі постраждали від війни.

Активну позицію українців Кореї можна прослідкувати й у підтримці заходів, які організовує Посольство України в РК; також відбуваються громадські та мистецькі заходи з метою популяризації України в Кореї. Українська громада поширює інформацію про такі події та бере в них активну участь. Зокрема, у вересні 2018 року ГО «Feel Ukraine» організувала фотовиставку «Відчуй Україну» в Сеулі, на якій було представлено понад 30 праць 15 українських фотографів про давню і сучасну архітектуру України, мальовничу українську природу та традиції українців [18].

У листопаді 2022 року було реалізовано проєкт, який ініціювало Державне агентство України з питань кіно за підтримки Посольства України в Республіці Корея, TRA Media та Korean Film Archive. Спонсор кіномарафону — Vainer LTD. Упродовж тижня в Сеулі було показано чотири українські фільми: це «Толока» Михайла Іллєнка, «Щедрик» Олесі Моргунець-Ісаєнко, «DZIDZIO Контрабас» Олега Борщевського та «11 дітей з Моршина» Аркадія Непиталюка [19].

Варто зазначити, що лідери українців у Кореї відстежують пізнавальні та мистецькі події у столиці чи інших великих містах і залучають до них українців. Наприклад, 13–15 жовтня 2023 року українці прилучилися до наповнення національного стенда та проведення майстер-класів зі створення ляльок-мотанок і браслетів у межах Шостого тижня публічної дипломатії в Сеулі. Під час культурної події відбувся кулінарний клас українки Х. Майданчук із приготування традиційних страв [3].

У травні 2024 року Х. Майданчук організувала участь української громади в культурному фестивалі до Дня захисту дітей, який проходив на площі Миру перед Військовим меморіалом у Сеулі. Метою заходу було поширення обізнаності про дітей з інших країн світу, які страждають від війни. З цією метою було організовано український стенд, до програми якого входили

майстер-класи з виготовлення браслетів і брелоків у синьо-жовтих кольорах, продаж українських солодощів і напоїв, виставка художніх творів учасників Міжнародного марафону пересувних виставок «Формула миру в дитячій творчості» [20]. Зібрані кошти громада передала на потреби українців, котрі постраждали від російської агресії.

Х. Майданчук також працювала над участю української громади в параді традиційного одягу на міжнародному фестивалі дружби «Seoul Friendship Festival» (24 травня 2024 р.). Організовані представники громади у вишитих сорочках та інших елементах традиційного українського вбрання прилучилися до параду, який розпочинався на площі Gwang Hwa Mun у столиці, проходив до Сіті Холу та повертався на площу [21].

На початку березня 2025 року напередодні Міжнародного дня боротьби за права жінок Представництво Європейського Союзу в Кореї організувало захід «Жінки у сфері безпеки і оборони», до якого доєдналися члени української громади. Головними спікерками на зустрічі були офіцерки, які брали участь у міжнародних миротворчих місіях і реальних бойових операціях. Найбільше говорили про Україну, зокрема й про захисниць, які зараз служать у лавах ЗСУ та боронять нашу країну. У виступі Посол України в РК Д. Пономаренко зазначив, що зараз у ЗСУ служить приблизно 70 тис. жінок, із них військовослужбовиць — понад 48 тис., а найбільше захисниць нашої Батьківщини служить у Сухопутних військах — понад 18 тис. [22].

Слід зауважити, що з часу повномасштабного вторгнення росії посилилася співпраця української громади з Посольством України в РК. Сторони часто проводили спільні заходи, де ініціаторами були як посольство, так і українська громада. Це традиційні українські свята, участь у корейських чи міжнародних заходах. Зокрема, за ініціативи та підтримки Посольства України українська громада 26 жовтня 2024 року взяла участь у щорічному фестивалі «Global Youth Diversity Festival» і представили національний стенд. Український стенд набув чи не найбільшої популярності у відвідувачів цієї культурної події. Корейські учні та студенти прилучалися до різноманітних активностей, знайомилися з виробами традиційних українських ремесл і власноруч виготовляли браслети, ляльки-мотанки тощо [23].

Великий успіх серед представників української громади мали заходи, організовані в Посольстві України з нагоди таких традиційних українських свят, як день Святого Миколая, Різдво та Великдень. На такі зустрічі до Посольства сходилися як українці, так і їхні корейські друзі [24]. Також дипломати разом з українською громадою часто відзначали традиційні українські свята в соборі Святого Миколая Чудотворця [25]. Українська громада та дипломати збираються в соборі і для вшанування пам'яті мільйонів жертв Голодоморів 1921–1923, 1932–1933, 1946–1947 рр. На панахидах згадують також про інші злочини тоталітарного радянського режиму проти українського народу, моляться за перемогу України у геноцидній російській війні, що триває [26]. Також 16–22 вересня 2023 р. Посольство України в РК організувало Тиждень української культури в місті Пхьонтек. У межах програми заходів українці брали участь в організації мистецьких виступів, інтерактивних стендів із майстер-класами зі створення паперових янголів і браслетів, а також спеціальної лекції для дітей про Україну та двох кулінарних класів [3].

Ще одним досягненням української громади стала реєстрація 2023 року двох культурних центрів для популяризування українських ініціатив — Українського культурного центру та K-cultural center of Ukraine. З лютого 2023 року на базі Українського культурного центру працює Книжковий клуб. У січні 2024 року центр провів свій перший захід «Зимові вечорниці в Кореї», у програмі якого були музичні номери, народні танці, майстер-клас, презентація традиційних страв, а також благодійний аукціон для збору коштів на закупівлю медикаментів для захисників [3].

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну в Кореї опинилися десятки українських студентів, які одержали стипендії на навчання в РК. За сприяння Посольства України в Республіці Корея 11 вересня 2024 року відбувся семінар для українських студентів, які здобувають освіту на бакалавраті та магістратурі або розпочинають навчання на мовних курсах у межах стипендіальної програми «2024 GKS-IRTS» у корейських університетах. Організатором семінару став Корейський національний інститут розвитку міжнародної освіти. На зібрання прибули понад 100 українських стипендіатів, а також представники корейських університетів.

Посол України Д. Пономаренко подякував Уряду Південної Кореї за всебічну підтримку та розширення освітніх можливостей

для української молоді. Він також привітав стипендіатів і закликав вивчати досвід країни у відбудові та використати отримані знання і навички для позитивних перетворень в Україні у майбутньому. Щиру подяку за організацію заходу було оголошено керівникові Корейського національного інституту розвитку міжнародної освіти Хан Санг-Шіну та його команді, а очільниці Департаменту міжнародної освіти Міністерства освіти РК Шін Мікьонг і директорові Корейського освітнього центру в Україні Чонг Чанг-Юну — за підтримку та заохочення українських студентів [27].

Висновки. Отже, варто зазначити, що українська спільнота в Республіці Корея не досягнула статусу громади, яку можна назвати діаспорою; вона перебуває лише на початковому етапі зародження, проте її активна громадянська позиція та діяльність із поширення знань про Україну, українські традиції та російсько-українську війну поміж громадськості Кореї заслуговують на велику вдячність і повагу. Українці в Кореї невтомно й регулярно виходять на центральні площі Сеула, щоб закликати до рішучого засудження тривалої військової агресії росії проти України, численних порушень міжнародного гуманітарного права та щоденних масованих обстрілів мирних міст України, що спричиняють великі жертви серед цивільного населення. Активісти постійно дякують Уряду Республіки Корея за гуманітарну підтримку та закликають до подальшої допомоги через надання зброї та посилення санкційного тиску на росію, щоб змусити її припинити агресію проти України.

Щодо перспектив утворення інституту діаспори українців у Республіці Корея, то вони, звичайно, є, і цьому сприяє кілька чинників. Насамперед це успішний економічний розвиток Кореї, попит на українських спеціалістів, воєнні дії в Україні, змішані шлюби, еміграція родин українських корейців до РК, десятилітнє перебування родин українських спеціалістів у Кореї, їхня інтеграція та інтеграція їхніх дітей, народжених там, у корейське суспільство. Якщо ці чинники затримають українців у Кореї, а їхня соціальна активність і діяльність зі збереження українських традицій не збавлятимуть темпів, це створить підґрунтя для формування громадських, просвітницьких і мистецьких організацій українців у Кореї. Якщо влада Кореї позитивно сприйме ці чинники, з'являться всі підстави стверджувати, що українська діаспора в РК сформувалася.

1. Офіційна відповідь МЗС України на запит громадянки Оксани Ставнійчук // Доступ до правди. 6 вересня 2016. URL: https://dostup.org.ua/request/13274/response/21534/attach/3/21101145.pdf?cookie_passthrough=1
2. Інтерв'ю з Христиною Майданчук. Київ — Сеул, 13 березня 2025.
3. Інтерв'ю з Надзвичайним і Повноважним Послом України в Республіці Корея Дмитром Пономаренком. Київ — Сеул, 12 травня 2025.
4. *Скицька У.* #НАШІ на карті світу. Львів, 2019. 306 с.
5. Відомі українці в Кореї // Посольство України в Республіці Корея. 11 червня 2020. URL: https://korea.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/vidomi-ukrayinci-v-koreyi
6. *Пиріг Р.* Юлія Лі — українська принцеса Кореї // Зовнішні справи. 2020. № 4. С. 33–35.
7. Im, H. (2014) 'Ukeurainaindeul "reosiaui gunsaryeong sayongeun chimnyang"', *Yonhap News,* 9 March. Available at: https://n.news.naver.com/mnews/article/001/0006796704
8. Gu, S. (2014) 'Dongsimdeurui jeonjaengbandae', *Kookmin Ilbo,* 10 March. Available at: https://n.news.naver.com/mnews/article/005/0000634148
9. Gu, S. (2014) 'Ukeuraina gitbal heundeulmyeo', *Kookmin Ilbo,* 10 March. Available at: https://n.news.naver.com/mnews/article/005/0000634180
10. Lee, D. (2022) '"Ukeurainae pyeonghwareul"…reosia daesagwan apeseo yeollin jeonjaeng gyutan jipoe [knsajingwan]', *The Fact,* 27 February. Available at: https://n.news.naver.com/mnews/article/629/0000134973
11. Lee, S. (2022) 'Ukeuraina dongpodeureul saenggakamyeon meongneun geotjocha mianhaejimnida', *The Joongboo,* 14 April. Available at: http://www.joongboo.com/news/articleView.html?idxno=363536032
12. Lee, S. (2022) 'Hanguk simindeuri "mwol haeya hana" mureoyotssukeura sanghwang gongyuhago, anbureul mureojuseyo', *Pressian,* 12 March. Available at: https://n.news.naver.com/mnews/article/002/0002234383
13. Novikova, A. (2023) 'Jaehan ukeurainaindeurui seoul jipoe (2023.02.19) [sajin moeum]', *Jaehan ukeurainaindeul,* 20 February. Available at: https://m.blog.naver.com/supersymmetry777/223021947918
14. Bak, E. (2024) 'Seulpeumgwa buran sogeseodo teseoni ageul igil geottettjeonjaeng 2nyeon manneun ukeurainainui moksori', *Kyunghyang Shinmun,* 26 February. Available at: https://n.news.naver.com/article/032/0003280891?sid=104
15. Україна — Республіка Корея: підсумки 20-річної співпраці та нові горизонти. 28 вересня 2012. URL: https://korea.mfa.gov.ua/news/957-ukrajina-respublika-koreja-pidsumki-20-richnoji-spivpraci-ta-novi-gorizonti
16. Газета СІЛЬ. День ВИШИВАНКИ — долучайтеся, надягніть 19 травня вишиванку. 19 травня 2016. URL: https://www.facebook.com/events/1448097522150008/?acontext=%7B%22event_action_history%22%3A[%7B%22surface%22%3A%22group%22%7D]%7D&locale=uk_UA
17. Maidanchuk, K. and Ukrainians in Korea (2022) *Stand with Ukraine charity concert* [Facebook] 21 August. Available at: https://www.facebook.com/events/1475564479533292/?acontext=%7B%22event_action_history%22%3A[%7B%22surface%22%3A%22group%22%7D]%7D&locale=uk_UA
18. Feel Ukraine (2018) *Photo exhibition Feel Ukraine* [Facebook] 15 September. Available at: https://www.facebook.com/events/448479295637656/?acontext=%7B%22event_action_history%22%3A[%7B%22surface%22%3A%22group%22%7D]%7D&locale=uk_UA

19. Embassy of Ukraine in the Republic of Korea (2022) *"CinemaAidUkraine" film marathon* [Facebook] 15 November. Available at: https://www.facebook.com/events/2016658238518835/?acontext=%7B%22event_action_history%22%3A[%7B%22surface%22%3A%22group%22%7D]%7D&locale=uk_UA
20. Maidanchuk, K. and Ukrainians in Korea (2024) *2024 Children's Day Cultural Festival* [Facebook] 5 May. Available at: https://www.facebook.com/events/412156948250723/?acontext=%7B%22event_action_history%22%3A[%7B%22surface%22%3A%22group%22%7D]%7D&locale=uk_UA
21. Khrystyna Maidanchuk, Українці в Кореї / Ukrainians in Korea. Парад вишиванок на Seoul Friendship Festival 2024. 24 травня 2024. URL: https://www.facebook.com/events/943235824201386/?acontext=%7B%22event_action_history%22%3A[%7B%22surface%22%3A%22group%22%7D]%7D&locale=uk_UA
22. Оксана Пономаренко. Особиста сторінка О. Пономаренко у соціальній мережі «Facebook». Допис від 9 березня 2025 року. URL: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=3965724333745905&id=100009251324549&mibextid=wwXIfr&rdid=A6FbjDIBxXq1YuMq#
23. Посольство України в Республіці Корея / 주한 우크라이나대사관. Офіційна сторінка Посольства України в Республіці Корея в соціальній мережі «Facebook». Допис від 28 жовтня 2024 року. URL: https://www.facebook.com/share/p/1PNkTZdbkR
24. Там само. Допис від 9 грудня 2024 року. URL: https://www.facebook.com/share/p/1ALG4qjbJf
25. Там само. Допис від 28 грудня 2024 року. URL: https://www.facebook.com/share/p/189jtJJfqa
26. Там само. Допис від 23 листопада 2024 року. URL: https://www.facebook.com/share/p/14hR7qMiBH
27. Семінар «2024 GKS-IRTS» для українських студентів // Посольство України в Республіці Корея. 13 вересня 2024. URL: https://korea.mfa.gov.ua/news/ceminar-2024-gks-irts-dlya-ukrayinskih-studentiv

Mykola Kulinich,
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary,
PhD in History, Full Professor
of the Department of International Relations
of the Faculty of Law and International Relations,
Borys Hrinchenko Kyiv Metropolitan University;
ORCID: 0009-0007-8396-1462;

Halyna Sahan,
Doctor of History, Full Professor
of the Department of World History
of the Faculty of Social Sciences and Humanities,
Borys Hrinchenko Kyiv Metropolitan University;
ORCID: 0000-0001-8301-849X

UKRAINIANS IN THE REPUBLIC OF KOREA: activities and prospects of diaspora life arrangement

Abstract. The article presents a comprehensive analysis of the history, current state, and prospects of the Ukrainian community in the Republic of Korea, considered within the broader framework of Ukrainian migration in the twenty-first century. It outlines the historical background of Ukrainians' presence on the Korean Peninsula and the more recent migration waves of the early 2000s. Special attention is devoted to the gradual institutionalisation of the community and to the role of the Embassy of Ukraine in the Republic of Korea, which has become a crucial factor in consolidating Ukrainian residents and encouraging their cultural, educational, and social initiatives. The study examines a wide range of community cultural diplomacy activities, including preserving and promoting national traditions, and public events to raise awareness about Ukraine. Particular emphasis is placed on the consequences of russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022, which significantly accelerated the mobilisation of Ukrainians abroad and enhanced their representative potential in Korean society. The article argues that, although the Ukrainian community in Korea has not yet fully acquired the status of a consolidated diaspora, it is actively moving toward this stage. Its further development will depend on the combined efforts of Ukrainian state institutions, local community leaders, and cooperation with Korean partners.

Keywords: Ukrainians in the Republic of Korea, diaspora, migration processes, cultural diplomacy, civic engagement, cultural activity, Ukraine–Korea relations, Embassy of Ukraine in the ROK, russia's full-scale invasion.

Назар Мартинюк,
викладач кафедри національної безпеки та політології,
співробітник Інституту досліджень української діаспори
імені професора Любомира Винара
Національного університету «Острозька академія»;
ORCID: 0000-0002-2528-0745

СПОРТИВНА ДИПЛОМАТІЯ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ УКРАЇНЦІВ (1991–2021 РОКИ)

Анотація. Автор аналізує форми та інструменти спортивної дипломатії Світового конгресу українців (СКУ) — найбільшої координаційної надбудови українських організацій і громад у діаспорі. Розглянуто етапи діяльності Спортивної комісії СКУ / Світової комісії спорту СКУ, постаті її керівників, їхній внесок у розвиток спорту в незалежній Україні та його промоцію у світі. Окреслено взаємодію комісії з Україною: підписання меморандумів, підтримку українських команд на міжнародних змаганнях, організацію подій тощо. Підкреслено, що робота комісії сприяє популяризації досягнень українського спорту й поширенню знань про його історію. Спортивна дипломатія СКУ також консолідує закордонне українство та сприяє розвитку українського спорту в діаспорі та світовій спільноті загалом.

Ключові слова: діаспора, спортивна дипломатія, спорт, популяризація, Світовий конгрес українців (СКУ), Спортивна комісія, Олімпійські ігри.

Постановка проблеми. Спорт — один із найліпших ефективних способів налагодження, підтримання та посилення контактів, зокрема й у сфері міжнародних відносин. Серед напрямів публічної дипломатії є спортивна, яка використовує спорт як інструмент впливу на дипломатичні, соціальні та політичні відносини, застосовує його універсальну привабливість для подолання розбіжностей, сприяння взаєморозумінню, міжнародній співпраці та миру [29].

Особливий інтерес становить використання можливостей спортивної дипломатії в діяльності діаспори. Останніми десятиліттями дедалі більше йдеться про діаспору як недержавного

гравця в міжнародних відносинах, що може бути самостійним або таким, що діє у співпраці з державами, — суб'єктом дипломатії та зовнішньої політики країн-донорів або країн-реципієнтів.

Україна має багатомільйонну діаспору. Провідною координаційною надбудовою відповідних організацій і громад є Світовий конгрес українців[1]. На сьогодні це міжнародна неурядова організація, а мережа її членських структур представлена в десятках держав на різних континентах. За напрям спорту у структурі СКУ відповідає окремий підрозділ — Спортивна комісія / Світова комісія спорту (раніше — Олімпійська комісія СКВУ). Організація активно адвокатує інтереси України на міжнародній арені, а також сприяє поліпшенню та піднесенню її іміджу у світі. Спортивна дипломатія СКУ є одним з елементів цих процесів, тому її вивчення є актуальним, а надто в умовах сьогодення.

Історія вивчення теми та джерельна база. Тематика українського спорту в діаспорі неодноразово привертала увагу дослідників. Проте роль СКУ в його популяризації досі недостатньо вивчена. У спільній статті низки українських дослідників і представників діаспори про роль принципів олімпізму в об'єднанні світового українства висвітлено діяльність Олімпійської комісії СКВУ / Спортивної комісії СКУ, окреслено головні напрями та зміст її роботи, окремо розглянуто взаємодію Світового конгресу й України у сфері спорту [13]. Президент СКУ (1998–2008 рр.) Аскольд Лозинський звертав увагу на значну допомогу, яку закордонні українці надавали українським спортсменам під час їхньої участі в міжнародних змаганнях [15].

Джерельна база дослідження є достатньою та різноманітною. Найбільше відомостей про діяльність Спортивної комісії СКУ є в матеріалах конгресових книг і збірниках річних звітів організації. Цінним джерелом є спогади першого голови Олімпійської комісії СКВУ / Спортивної комісії СКУ (1989–1998 рр.) Всеволода Соколика, якими він люб'язно поділився з автором цієї статті під час особистого інтерв'ю [1].

[1] Світовий Конґрес Вільних Українців (СКВУ) створений 1967 року; з 1993 року це — Світовий Конґрес Українців (СКУ). В офіційних документах СК(В)У всі слова в назві організації, а також її структурних одиниць, як-от рад, комісій, комітетів, організацій-членів, написано з великої літери. У тексті статті ми дотримуватимемося правил сучасної української граматики та вживатимемо назви «Світовий конгрес українців» тощо.

Мета статті — простежити особливості реалізації спортивної дипломатії СКУ у 1991–2021 роках як чинника підтримки України та консолідації закордонного українства. Нижню хронологічну межу обумовлено постанням незалежної України, верхню — 30-річчям незалежності держави. У зв'язку з повномасштабним російським вторгненням в Україну 2022 року, на нашу думку, доцільно говорити про новий етап реалізації дипломатії СКУ.

Виклад основного матеріалу. У Стратегії публічної дипломатії МЗС України на 2021–2025 роки зазначено, що українська спортивна дипломатія спрямована на такі виміри, як «сприяння зростанню кількості представництв України в міжнародних організаціях та асоціаціях; популяризація спортивних досягнень українських спортсменів та спортсменок; сприяння проведенню спільних спортивних заходів, навчально-тренувальних зборів, виставок тощо; просування держави як місця проведення міжнародних спортивних подій; популяризація України як країни з широкими інвестиційними можливостями у спортивній галузі; використання спорту для популяризації успіхів України у сфері гендерної рівності, безбар'єрності, інклюзивності та здорового способу життя» [24, с. 14]. У документі вказано, що реалізація цього напряму передбачає тісну координацію та співпрацю закордонних дипломатичних установ із Міністерством молоді та спорту України, спортивними федераціями, Національним олімпійським комітетом (НОК України) і міжнародними спортивними організаціями [24, с. 15]. На жаль, у переліку немає українських громад та організацій за кордоном. Проте загалом у Стратегії публічної дипломатії закордонне українство розглядають як «амбасадора» України у світі та вказують на важливість співпраці зі світовою українською громадою [24, с. 25]. Спортивна дипломатія СКУ має схожі цілі.

В час перебування України у складі Радянського Союзу закордонні українці намагалися виборoти право держави на самостійну участь в Олімпійських іграх. З такими клопотаннями до Міжнародного олімпійського комітету (МОК) неодноразово зверталися «Смолоскип», Українська спортова централя Америки і Канади (УСЦАК), Український олімпійський комітет (УОК) та інші організації [11, с. 113].

У грудні 1989 р. Президія СКВУ створила Олімпійську комісію, яку очолив В. Соколик [11, с. 113]. За його спогадами, ідея

створення такої структурної одиниці виникла ще 1988 р. [1, с. 1–2]. Її робота зосереджувалася на підготовці листів до міжнародних спортивних організацій і редакцій газет, повідомлень для преси, статей, інтерв'ю тощо [1, с. 2]. Наприклад, 1990 р., напередодні Чемпіонату світу з футболу, президент СКВУ надіслав листа президентові Міжнародної федерації футбольних асоціацій (ФІФА) щодо самостійної участі України в цьому престижному змаганні. Водночас було розіслано листи до українських крайових надбудов із проханнями звертатися до національних футбольних асоціацій і ФІФА в цій справі [11, с. 114].

Проголошення незалежності України зумовило підвищення зацікавленості українським спортом. Олімпійська комісія СКВУ поширювала інформацію про здобутки українських спортсменів і працювала над налагодженням співпраці з Україною [11, с. 115].

На літніх Олімпійських іграх 1992 р. у Барселоні (Іспанія) Україна ще не була представлена як самостійний учасник, попри прагнення закордонних українців. Тому 18 лютого 1992 р. президентові НОК України Валерію Борзову було надіслано листа з проханням обстоювати самостійну участь України в Олімпійських іграх. У такому разі діаспора засвідчувала готовність сприяти відродженню українського спорту [28, с. 160].

З метою привернення уваги до українського спорту було реалізовано ідею підготовки спеціального видання про історію українських олімпійців від НОК України, яке мала укласти Олімпійська комісія СКВУ. Задум втілили у формі двох англомовних буклетів: «Athletes of Ukraine at the XXV Olympic Games» та «Ukraine at the Olympic Games». Завдяки фінансовій підтримці СКВУ та УСЦАК по 5 тис. примірників кожного видання побачили світ і були розповсюджені серед преси в Барселоні [11, с. 116; 28, с. 160]. До редакційної колегії обох буклетів входив Осип Зінкевич, який із 1950-х років відігравав важливу роль в утвердженні самостійності українського спорту [22]. Інформаційно-просвітницька діяльність із метою поширення відомостей про українську участь у попередніх олімпіадах тривала: відповідні матеріали розповсюджували серед ЗМІ, О. Зінкевич і В. Соколик давали інтерв'ю по радіо й телебаченню. 1992 р. американському історикові й телекоментатору Девіду Валечинському надали матеріали для книги «The Complete Book of the Olympics» [11, с. 116].

1993 року відбувся Шостий конгрес СКВУ, котрий став знаковим для історії всієї організації. Було затверджено нову назву — «Світовий Конґрес Українців» (СКУ). Замість Олімпійської комісії СКВУ виникла Спортова (Спортивна. — *Авт.*) комісія СКУ (також уживають назви «Комісія спорту» або «Світова комісія спорту». — *Ред.*), її головою призначили В. Соколика. Серед завдань структурної одиниці: підтримка українського спорту в діаспорі, розбудова українського спорту в Україні завдяки співпраці та підтримці НОК України, спортивних федерацій України тощо. Комісія мала регіональні представництва та відповідальних за їхню роботу: Ларису Барабаш-Темпл (США), Євстахія (Стаха) Габу (Канада), Михайла Моравського (Австралія), Володимира Панчука (Європа) [25, с. 57].

Підрозділ підтримував українські команди з різних видів спорту під час змагань, зокрема шукав і залучав фінансові ресурси [25, с. 57–58]. Було надано сприяння українським легкоатлетам під час Чемпіонату світу 1993 р., того самого року набула поширення ідея створення комітету для підтримки української команди на Універсіаді в Баффало (США). Цей задум успішно реалізували: об'єднання «Приятелі українських спортовців» надало необхідне сприяння, понад 20 його членів були акредитовані організаційним комітетом і виконували функції аташе, перекладачів тощо. Президент НОК України В. Борзов був вражений добровільною та продуктивною роботою представників української громади і висловив прохання продовжувати таке сприяння [25, с. 57].

В. Соколик готував і поширював бюлетень «Вісник Спортової Комісії СКУ» між її членами, зацікавленими в її роботі особами та представниками преси, розробляв українсько- та англомовні повідомлення для ЗМІ в Україні та діаспорі, долучався до координації прибуття й участі українських команд у тренуваннях і змаганнях, шукав осіб, які могли б підсилити роботу комісії в різних напрямах і поточних справах, збирав і передавав матеріали й тематичні книги про український спорт у діаспорі для Львівського державного інституту фізичної культури[2] [25, с. 58]. Під час перебування очільника НОК України В. Борзова в Торонто В. Соколик організував конференцію для преси, зустріч із громадою, Генеральним консулом України, інтерв'ю з канадськими журналістами [28, с. 161].

[2] Нині — Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського.

17 листопада 1995 р. гостем засідання Президії СКУ був віцепрезидент НОК України та ректор Львівського державного інституту фізичної культури Мирослав Герцик. Він висловив подяку Президії СКУ, зокрема Комісії спорту СКУ, за велику допомогу українським спортсменам, які їздять за кордон на різні міжнародні змагання. М. Герцик також повідомив про намір провести 1997 р. в Україні Всесвітній спортивний фестиваль. СКУ підтримав цю ідею і засвідчив готовність надати патронат події [6, с. 2]. 7 лютого 1996 р. на чергових сходинах (засіданні) Президії СКУ були присутні заступник Міністра молоді та спорту України Микола Костенко й голова Канадських приятелів Національного олімпійського комітету України Є. Габа. М. Костенко поінформував про підготовку українських спортсменів до участі в літній Олімпіаді в Атланті й подякував Комісії спорту за допомогу та співпрацю, високо оцінивши внесок діаспори [18, с. 8]. Це свідчило про ефективну підтримку з боку закордонних українців і налагоджений механізм співпраці між діаспорою та державою щодо сприяння українським атлетам. Важливо наголосити, що підтримка з боку діаспори була добровільною та на громадських засадах.

Період із 19 липня до 4 серпня 1996 р. Президія Секретаріату СКУ проголосила Днями українських олімпійських спортсменів [21, с. 1] у межах відзначення 100-ліття світового олімпійського руху й підтримки української команди, яка мала під Державним Стягом виступати на літній Олімпіаді в Атланті. Для інформування світової української громади в бюлетені СКУ опублікували біографії та актуальні досягнення українських спортсменів, які брали участь у цій олімпіаді (Сергія Бубки, Олени Пахольчик, Лілії Подкопаєвої, Руслани Таран), а також повний список членів збірної України з різних видів спорту [26, с. 6–8; 27, с. 3–5].

Іншою помітною подією стало проведення 1996 року міжнародного конкурсу «Олімпійська Ідея та Український Спорт», на який надійшло понад 400 праць з України, Білорусі, Казахстану, Канади, Молдови та Словаччини. Презентація й оцінювання робіт відбулися в липні у Львівському державному інституті фізичної культури, а вже 12 грудня на засіданні Олімпійської ради Львівщини переможцям вручали нагороди [25, с. 59].

СКУ вітав участь спортсменів з України в літніх Олімпійських іграх 1996 р. в Атланті й надавав усіляку підтримку [17, с. 7]. Вперше після проголошення незалежності України 1991 р. національна

команда самостійно представляла суверенну державу і прилучилася до міжнародного спортивного змагання такого високого рівня. Варто зазначити, що підготовку до цього розпочали ще 1993 р., коли голова Олімпійської комісії СКВУ В. Соколик допоміг створити відповідний підготовчий комітет, який був під спільним патронатом з УСЦАК і тісно співпрацював з іншими спортивними організаціями [28, с. 161].

Спортивна комісія СКУ брала участь у процесах включення організацій України до відповідних міжнародних федерацій із літніх і зимових видів спорту. Наприклад, сплатила членські внески за 5 національних федерацій України на суму 5 тис. дол. [13, с. 85]. А. Лозинський наголошував на посильній фінансовій допомозі від закордонних українців, котрі самі були жертводавцями чи шукали відповідних благодійників, у багатьох спортивних змаганнях різних років, показуючи, що ці процеси були системними [15, с. 29].

У 1998–2003 рр. посаду голови Спортивної комісії обіймала Л. Барабаш-Темпл. Підрозділ й надалі сприяв розвитку спорту в Україні та діаспорі, надавав посильну допомогу українським спортсменам. Упродовж 1997–2000 рр. діяла комісія «Австралійські приятелі Національного олімпійського комітету України» (АПНОКУ), яку очолював Роман Дехнич. Було організовано підтримку участі української команди в літніх Олімпійських іграх у Сіднеї 2000 р.: перемовини щодо тренувальних баз із 24 видів спорту, у яких змагалися українці; зустрічі з українськими громадами; обслуговування команд українців під час Олімпійських і Паралімпійських ігор; підготовку Українського дому й проведення заходів із прийняття, мистецьких подій та Українського дня Олімпійських ігор в Сіднеї 24 вересня [2, с. 247].

У 1998–2002 роках Л. Барабаш-Темпл обіймала посаду аташе оргкомітету в Солт-Лейк-Сіті, де опікувалася координуванням української збірної та офіційної делегації, залученням спонсорів, організацією тренувань, забезпеченням акредитації для української діаспорної преси, проведенням Українського дня тощо [2, с. 247–248].

1999 року Спортивна комісія координувала участь представників діаспори у Всеукраїнських спортивних іграх [2, с. 247]. Щодо іншої діяльності, то УСЦАК разом зі Львівським інститутом фізичної культури і спорту заохочували українські спортивні клуби діаспори надсилати інституту архівні матеріали. УСЦАК видала

збірник про український спорт у діаспорі, який розповсюдили в Україні [2, с. 248].

Матеріали IX та X конгресів СКУ не містять окремих звітів роботи Спортивної комісії. Однак цей підрозділ і далі функціонував згідно з напрямами своєї діяльності [4, с. 94]. У книзі звітів X конгресу СКУ зазначено, що за рішенням попереднього конгресового з'їзду головою Спортивної комісії було обрано й затверджено Михайла Гамалія з Німеччини [5, с. 13]. Там само йдеться, що 2013 р. президент СКУ Евген Чолій (2008–2018 рр.) висловив співчуття родині колишнього голови комісії С. Габи у зв'язку з його відходом у засвіти 2010 р. [5, с. 38]. X конгрес (2013 р.) затвердив головою Світової комісії спорту Л. Барабаш-Темпл [19, с. 28].

27 жовтня 2009 року між СКУ й Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту було підписано Меморандум про співпрацю, який передбачав взаємодію у питаннях участі команд України в Олімпійських іграх, проведення всеукраїнських фізкультурно-оздоровчих і спортивних змагань, організування українських спортивних таборів [5, с. 22; 13, с. 87–88]. У контексті цього документа членкиня Спортивної комісії Рената Роман спільно з однодумцями забезпечила функціонування Українського дому й підтримку українських спортсменів під час зимової Олімпіади 2010 року у Ванкувері [13, с. 88].

21 січня 2010 р., під час розширеного засідання Виконавчого комітету НОК України, голова Спортивної комісії СКУ М. Гамалій і президент НОК України С. Бубка підписали Меморандум про співпрацю [16]. Сторони погодили взаємодію в напрямах, пов'язаних з участю українських спортивних команд в Олімпійських іграх, підготовкою і проведенням всеукраїнських аматорських спортивних турнірів і змагань, українських молодіжних спортивних таборів [16].

Відповідно до рішення Виконкому НОК України № 15 від 27 січня 2011 року[3], було створено Комісію НОК України по роботі з діаспорою, до якої увійшло 14 осіб. Серед них троє представників організацій закордонного українства: голова Світової комісії спорту СКУ Л. Барабаш-Темпл, директор Представництва СКУ в Україні Сергій Касянчук і член Світової комісії спорту СКУ,

[3] Така дата створення Комісії НОК України по роботі з діаспорою наведена в матеріалах XI конгресу СКУ [19, с. 189], у науковій літературі іноді зазначають 2014 рік [13, с. 88].

директор Міжнародного об'єднання українських громад «Четверта хвиля» (МОУГ «Четверта хвиля») Ігор Бокій. До консультативної участі в роботі комісії були запрошені президент УСЦАК Мирон Биц і членкиня Світової комісії спорту СКУ Р. Роман. Одним із результатів діяльності комісії було схвалення концепцій співпраці НОК України зі Світовою комісією спорту СКУ та організації роботи української діаспори щодо підтримки українських спортсменів на офіційних міжнародних змаганнях [19, с. 189]. На сайті НОК України зазначено назву цієї комісії — «Закордонне українство» [14]. В офіційних документах СКУ (річних звітах і звітах конгресів) є неодноразові згадки про важливість взаємодії із цією комісією в діяльності Світової комісії спорту.

2013 р., під час урочистої церемонії нагородження «Герої спортивного року», багаторічна очільниця Світової комісії спорту СКУ Л. Барабаш-Темпл отримала найвищу відзнаку українського олімпійського руху — орден НОК України. Вона була аташе НОК України під час перших для самостійної української команди Олімпійських ігор в Атланті 1996 р., а також організовувала збір коштів для підтримки українських олімпійців, шукала потрібні спортивні комплекси й бази з належними умовами для українських спортсменів. Пізніше обіймала таку саму посаду під час Олімпійських ігор у Солт-Лейк-Сіті 2002 р. [12]. 2019 р. делегати XXXIV Генеральної асамблеї НОК України ухвалили рішення щодо включення до складу комітету Л. Барабаш-Темпл за «вагомий особистий внесок у міжнародне визнання та подальший розвиток національного олімпійського руху, всебічну підтримку підготовки та участі українських спортсменів в Олімпійських іграх, зміцнення зв'язків закордонних українців з Україною шляхом поширення олімпійських ідей та здорового способу життя». Уперше представника світового українства обрали членом НОК України [20].

Світова комісія спорту та організації-члени мережі СКУ й надалі підтримують українських спортсменів під час Олімпійських ігор (координують передолімпійську підготовку на теренах іноземних держав, організовують культурні події, товариські зустрічі тощо), активно співпрацюють із профільними органами влади й установами в Україні. Представники діаспори підтримали участь українських спортсменів у чемпіонатах світу з бадмінтону (Канада) і фристайлу (Нова Зеландія) 2018 року, кубків світу з біатлону та скелетону 2017 і 2019 років тощо [13, с. 88].

25 серпня 2016 р. було підписано План заходів СКУ з Міністерством молоді і спорту України, НОК України, Національним комітетом спорту інвалідів України та Спортивним комітетом України з метою залучення українських громадських організацій діаспори до розвитку молодіжної політики та спорту України й координації зусиль для втілення проєктів між СКУ та Україною [19, с. 56].

Важливою ініціативою для популяризації українського спорту у світі є створення та розвиток Українського музею спорту та зали слави в м. Віппані (штат Нью-Джерсі, США). Він заснований, щоби вшанувати внесок відомих спортсменів, команд та організацій у розвиток українського спорту, а зала слави має демонструвати їхні видатні досягнення. Колекція поповнюється різними речами, пов'язаними з історією українського спорту. Такі експонати безпосередньо надають відомі спортсмени чи представники різних організацій. Музей співпрацює із СКУ, громадськими об'єднаннями діаспори, українськими органами влади та керівними спортивними організаціями, а його діяльність фінансують коштом пожертв [3, с. 199]. Ініціатором створення музею був президент УСЦАК М. Биц і його сім'я [8, с. 133].

Світова комісія спорту, Представництво СКУ в Україні та організації-члени мережі підтримують участь української команди в Іграх нескорених — міжнародних спортивних змаганнях для військовослужбовців і ветеранів, які отримали поранення чи травми під час виконання військового обов'язку. 2017 р. Україна вперше взяла участь у цих змаганнях, які відбулися 23–30 вересня в Торонто. Значну допомогу українським спортсменам надав Конгрес українців Канади (КУК), який 22 вересня організував урочистий захід на честь української команди, до якого прилучилися високопоставлені гості: Прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо, Президент України Петро Порошенко разом із першою леді України Мариною Порошенко та інші. КУК зібрав 100 тис. дол. на підтримку поранених ветеранів, а ці кошти разом із Канадсько-українською фундацією спрямував на створення Фонду «Захисники України» [19, с. 243]. 2018 р. Ігри нескорених відбулися в Сіднеї. Управа Союзу українських організацій Австралії (СУОА) створила спеціальний організаційний комітет на чолі з Даркою Сенько для проведення зустрічей української команди з громадою, а також започаткувала збір коштів для ветеранів АТО [10, с. 120].

У період пандемії COVID-19 Світова комісія спорту не припиняла координувати спортивне життя в діаспорі: відстежувала відомості про міжнародні спортивні події і спортивне життя українських громад, проводила інформаційну діяльність. 2019 р. голова підрозділу Р. Роман висловила сподівання, що після відновлення спортивних ігор і змагань, призупинених через пандемію, Спортивна комісія буде активнішою [9, с. 45].

Оскільки епідемічна ситуація у країнах світу варіювалася, то й протоколи дій щодо організації суспільного життя відрізнялися. Тому заходи відбувались і в очному форматі, й онлайн. У звіті голови Світової комісії спорту Р. Роман за вересень 2020 – серпень 2021 рр. простежуємо яскраві приклади цього: у Вінніпезі (Канада) відбувся гольф-турнір за участю колишніх професійних хокеїстів українського походження (очно); у США — віртуальний відбір нових імен до зали слави Українського музею спорту, куди увійшли спортсмени з України та світу; у Данії футбольна команда «Ластівка Rangers» почала грати в Данській футбольній лізі; у Великій Британії громада міста Бредфорд організувала День спорту для молоді [7, с. 66–68].

Водночас також розширився склад Світової комісії спорту: до неї доєдналися представництва з Австралії, Великої Британії, Данії, Естонії, Іспанії, Канади, Нової Зеландії, Польщі та США [7, с. 66]. Комісія також сприяла проведенню репортажів зі спортивної тематики серед членів СКУ для розміщення на ютубі. Було зазначено, що український дослідник Олексій Лях-Породько працює над вивченням і збереженням відомостей про спорт в Україні та діаспорі [7, с. 69]. Тому комісія радила звернути увагу на його ресурс — онлайн-журнал «Спортивний родовід» [23].

Наукова діяльність, культурно-мистецькі події та цифрові майданчики стали інструментами популяризації українського спорту. Світова комісія спорту підтримувала схожі заходи й ініціативи. Наприклад, восени 2019 року робоча група за участю членів з України підготувала для Пласту документ «Історія Спорту України» до їхніх щорічних змагань «Орликіада» [9, с. 45]. У 2020–2021 роках в Україні та США відбулися допрем'єрні та прем'єрні покази фільму «ЮКІ» (режисер — Володимир Мула) про професійних хокеїстів українського походження в США та Канаді [7, с. 69].

28–30 квітня 2011 р. МОУГ «Четверта хвиля» провела футбольний турнір «Початок Євро–2012», який відбувся за сприяння посольств

України та Республіки Польща в Канаді, генеральних консульств обох держав у Торонто, підтримки КУК тощо. Метою заходу було не лише популяризувати український і польський футбол, а й посприяти туристичній привабливості України та Польщі [5, с. 303].

Доволі резонансним є Чемпіонат світу з футболу серед українських команд діаспори, який організовує МОУГ «Четверта хвиля» спільно з низкою партнерів. Цей захід проводили в таких містах і містечках України, як Тернопіль, Надвірна, Богородчани, Ірпінь. Голова організаційного комітету чемпіонату — І. Бокій, який також є членом Світової комісії спорту [19, с. 366]. Наприклад, сьомий Чемпіонат 2018 року згуртував в Ірпені команди з Австрії, Білорусі, Естонії, Ізраїлю, Латвії, Литви, Молдови, Німеччини, ОАЕ, Польщі й Румунії. Фінансували цей спортивний захід СКУ та його Світова комісія спорту, Міністерство молоді та спорту України, Федерація футболу України та НОК України [3, с. 587].

Висновки. СКУ як міжнародна неурядова організація відіграє важливу роль у промоції українського спорту серед світової спільноти. Спортивну дипломатію надбудови насамперед утілює Спортивна комісія. Вона сприяє розбудові українського спорту в Україні та державах-реципієнтах і поширенню знань про успіхи українських спортсменів серед іноземної аудиторії. Серед її діяльності також важливою є підтримка національних команд України під час участі в міжнародних змаганнях (зокрема й матеріальна допомога). Крім того, популяризація спорту серед українських громад і сприяння проведенню змагань і турнірів між ними й іноземцями також є одним із напрямів спортивної дипломатії організації.

Подяки. Висловлюємо вдячність панові В. Соколику (Канада) за люб'язну згоду дати інтерв'ю про період його головування в Олімпійській комісії СКВУ / Спортивній комісії СКУ та надані архівні матеріали.

1. Інтерв'ю Назара Мартинюка зі Всеволодом Соколиком, Головою Олімпійської Комісії при СКВУ (1989–1993), Головою Спортової Комісії СКУ (1993–1998) // Особистий архів Назара Мартинюка. 27 лютого 2025.
2. VIII Конґрес СКУ. Звіти 1998–2003. Київ, 18–21 серпня 2003. 252 с.
3. XII Світовий Конґрес Українців. Звіти 2018–2023. Канада, 22 жовтня 2023. 710 с.
4. IX Світовий Конґрес Українців. Звіти 2003–2008. Київ, 20–22 серпня 2008. 320 с.
5. X Світовий Конґрес Українців. Звіти 2008–2013. Львів, 20–22 серпня 2013. 352 с.
6. Запляновано І-ий Всесвітній Спортовий Фестиваль // Бюлетень. Світовий Конґрес Українців. Грудень 1995. С. 2.
7. Збірник звітів Світового Конґресу Українців. 23 жовтня 2021. 356 с. URL: https://surli.cc/fwkaga

8. Збірник звітів Річних загальних зборів Світового Конґресу Українців. Київ, 25–27 серпня 2016. 336 с. URL: https://www.ukrainianworldcongress.org/wp-content/uploads/2022/06/2016_knyzhka-zvitiv-richnych-zachalnyx-zboriv-sku-2016.pdf
9. Збірник звітів Світового Конґресу Українців. 17–18 жовтня 2020. 259 с. URL: https://www.ukrainianworldcongress.org/wp-content/uploads/2022/06/zbirnik-zvitiv_2020-24.11.2020.pdf
10. Збірник звітів Світового Конґресу Українців. Берлін, 6–8 вересня 2019. 334 с. URL: https://www.ukrainianworldcongress.org/wp-content/uploads/2022/06/knyzhka-zvitiv-rzz-2019..pdf
11. VI Конґрес С.К.В.У. Звіти. 2–7 листопада 1993. 131 с.
12. Іван Богдан і Лариса Барабаш отримали Орден НОК // Офіційний сайт Національного олімпійського комітету України. 29 березня 2013. URL: https://noc-ukr.org/news/7220
13. *Карленко В.П.* Значущість принципів олімпізму для об'єднання світового українства / В.П. Карленко, А.В. Огнистий, О.М. Вацеба, О.О. Лях-Породько, С. Романів, Л. Барабаш-Темпл, М. Биц, Р. Роман, С. Касянчук // Олімпійський рух на теренах України — минуле та сьогодення: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. Тернопіль: В-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2023. С. 77–97.
14. Комісія «Закордонне українство» // Офіційний сайт Національного олімпійського комітету України. URL: https://noc-ukr.org/about/structures/commissions/diaspora
15. *Лозинський А.* Основні питання діаспори до України // Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті. Українська діаспора у світовій цивілізації: збірник доповідей Другої Міжнародної науково-практичної конференції. Львів, 18–20 червня 2008. С. 28–31.
16. Меморандум про співпрацю між Комісією спорту СКУ та НОК України // Офіційний сайт Світового конгресу українців. 27 січня 2010. URL: https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/memorandum-pro-spivpraczyu-mizh-komisiyeyu-sportu-sku-ta-nok-ukrayiny
17. Наради Президії Секретаріяту СКУ // Бюлетень. Світовий Конґрес Українців. Квітень 1996. С. 6–8.
18. Нас відвідали // Бюлетень. Світовий Конґрес Українців. Квітень 1996. С. 8.
19. XI Світовий Конґрес Українців. Звіти 2013–2018. Київ, 25–27 листопада 2018. 484 с. URL: https://www.ukrainianworldcongress.org/wp-content/uploads/2022/06/2018-knyzhka-zvitiv-xi-sku.pdf
20. Перша представниця української діаспори в складі НОК подякувала Олімпійській родині // Офіційний сайт Національного олімпійського комітету України. 17 грудня 2019. URL: https://noc-ukr.org/news/19501
21. Проголошення Днів Українських Олімпійських Спортсменів // Бюлетень. Світовий Конґрес Українців. Липень 1996. С. 1.
22. *Соколик В.* СКВУ/СКУ на шляху до самостійного українського спорту // Новий Шлях — Українські Вісті. 16 серпня 2017. URL: http://surl.li/gmtjge
23. Спортивний родовід — онлайн журнал. URL: https://sportsrodovid.com
24. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки. Київ, 2021. 32 с. URL: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегії/public-diplomacy-strategy.pdf
25. Сьомий Світовий Конґрес Українців. Ч. І. Торонто, 2–6 грудня 1998. 177 с.
26. Українські спортсмени — Атланта 1996 р. // Бюлетень. Світовий Конґрес Українців. Липень 1996. С. 6–8.
27. Українські спортсмени // Бюлетень. Світовий Конґрес Українців. Липень 1996. С. 3–5.
28. Шостий Світовий Конґрес Українців 1993. Матеріали. 2–7 листопада 1993 року. Торонто; Нью-Йорк; Лондон, 1998. 394 с.
29. Diplo (n.d.) *Sports Diplomacy.* Available at: https://www.diplomacy.edu/topics/sports-diplomacy

Nazar Martyniuk,
Lecturer at the Department of National Security and Political Science,
Research Fellow at the Lubomyr Wynar
Institute for the Ukrainian Diaspora Studies,
National University of Ostroh Academy;
ORCID: 0000-0002-2528-0745

SPORTS DIPLOMACY OF THE UKRAINIAN WORLD CONGRESS (1991–2021)

Abstract. The author focuses on the ways, forms, and mechanisms of sports diplomacy by the largest coordination superstructure of Ukrainian diaspora organisations and communities — the Ukrainian World Congress (UWC). The article analyses and characterises various stages of the history of the UWC Sports Commission, focusing on the personalities of its leaders, their contribution to the development of sport in independent Ukraine, and the promotion of Ukrainian sports in the international arena. The study underscores that Ukrainians abroad carried out important activities to establish the independence of Ukrainian sport prior to the emergence of independent Ukraine in 1991. The article traces the stages of establishing and strengthening cooperation between the UWC Sports Commission and Ukraine. It identifies the forms of such cooperation, in particular, signing memoranda of cooperation, supporting Ukrainian sports teams during participation in international sports competitions, organising sports events, etc.). The author emphasises that the activities of the UWC Sports Commission promote the achievements of Ukrainian sport, support Ukrainian athletes during participation in international sporting events, and are aimed at raising awareness of the history of Ukrainian sport among the international community and the younger generation of Ukrainians in the diaspora. The efforts in these areas include interaction with the media, financial assistance to Ukrainian athletes, and cultural and educational initiatives, such as film screenings, sports reports, etc. Furthermore, UWC-led sports diplomacy also contributes to the consolidation of Ukrainians abroad by supporting and organising various sporting events. The UWC member organisations actively promote Ukrainian sport, driving its development abroad and strengthening its visibility within the international arena.

Keywords: diaspora, sports diplomacy, sport, popularisation, Ukrainian World Congress (UWC), Sports Commission, Olympic Games.

Василь Кремень,
доктор філософських наук, професор,
академік НАН України,
президент Національної академії педагогічних наук України,
Міністр освіти і науки України (1999–2005 рр.);
ORCID: 0000-0001-5459-1318

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ РФ

Анотація. У статті схарактеризовано систему міжнародних зв'язків у діяльності Національної академії педагогічних наук України (далі — НАПН України) в умовах обстоювання незалежності й суверенітету Української держави, євроінтеграційних процесів у суспільстві й освітянській науці України під час повномасштабного вторгнення рф, зокрема надано увагу міжнародним подіям 2024 року. Розглянуто основні напрями міжнародної співпраці в контексті інтегрування діяльності наукових установ НАПН України в європейський науковий і освітній простір. Проаналізовано реалізацію багатолітніх міжнародних проєктів, спільної міжнародної дослідницької діяльності, а також інноваційних ініціатив, як-от поширення підходу відкритої науки. Висвітлено досвід співпраці НАПН України з іноземними членами та почесними докторами й наголошено на підвищенні її ефективності із залученням наукової молоді.

Ключові слова: Національна академія педагогічних наук України, міжнародна співпраця, наукові проєкти й дослідження, відкрита наука, популяризація наукової та дослідницької діяльності.

Виклики, що нині постають перед Україною, складно переоцінити. Йдеться не лише про обстоювання незалежності й суверенітету у протистоянні широкомасштабній агресії рф проти України, котра триває вже четвертий рік. Не лише про тенденції глобалізації та перерозподілу сфер впливу. Йдеться про радикальну зміну глобального соціально-технологічного

ладу, що призводить до суцільного переформатування звичних нам систем і виникнення нових соціокультурних та економічних стратегій. Учені обговорюють перспективи становлення нового суперсмартсуспільства — «Суспільства 5.0», яке відповідає технологічній реальності завтрашнього дня.

«Суспільство 5.0» націлене на синтез найкращих досягнень цифрового і людського світу та синергію людини і штучного інтелекту. Його засади спрямовані на якісний розвиток людського капіталу на ґрунті створення широких можливостей для самоактуалізації, самореалізації та самоствердження людини. Воно постає певною людиноцентричною концепцією суспільства, в якому фізичний світ і кіберпростір (інтерактивне інформаційне середовище, яке функціює за допомогою комп'ютерних систем) стають єдиним цілим задля розв'язання соціально-гуманітарних проблем, зокрема й у сфері міжнародних наукових зв'язків.

Про цей напрям як важливий складник наукової діяльності свідчать Статут Національної академії педагогічних наук України [1] та Стратегія розвитку Національної академії педагогічних наук України на 2023–2027 роки [2]. Свого часу Президія НАПН України ухвалила Стратегію інтернаціоналізації Національної академії педагогічних наук України на 2021–2025 роки (постанова від 18 березня 2021 р. № 1–2/4–58). У стратегії зафіксовано механізми активізації цього вектора діяльності [3].

2024 року наукові установи НАПН України брали активну участь у реалізації майже 60 міжнародних науково-освітніх проєктів і програм Американських Рад з міжнародної освіти, Британської Ради в Україні, Європейського Союзу, Європейського фонду освіти, Представництва ООН в Україні, Організації з безпеки та співробітництва в Європі, Представництва DVV International в Україні, Ради Європи, Світового банку, Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, Дитячого фонду ООН та інших міжнародних організацій і фондів.

Співпраця триває як у межах 35 угод про співробітництво, підписантом яких є безпосередньо НАПН України, так і в межах сотень угод, що їх уклали установи НАПН України із суб'єктами наукової та освітньо-наукової діяльності інших країн, міжнародними організаціями й фондами. 2022 року укладено угоди з Міжнародною асоціацією позашкільної освіти, Благодійною організацією

«Міжнародний фонд дошкілля майбутнього»; 2024 року — зі Швейцарською неурядовою організацією «Міжнародні проєкти» [4].

Активізовано взаємодію з 28 іноземними членами НАПН України, які репрезентують 10 країн світу, науковими установами й закладами освіти Австрії, Болгарії, Ізраїлю, Іспанії, Естонії, Казахстану, Канади, Киргизстану, Китаю, Кореї, Латвії, Литви, Молдови, Німеччини, Польщі, Португалії, Румунії, Словаччини, Сполучених Штатів Америки, Угорщини, Фінляндії, Франції, Чехії, Швейцарії, Швеції, Японії та інших країн.

Наукові установи НАПН України й окремі вчені провадять експертну діяльність і є членами понад 50 міжнародних організацій та наукових асоціацій, зокрема Благодійного фонду «Східноєвропейська місія», Благодійної організації «Фонд "Асперн"», Всесвітньої ради з питань обдарованих і талановитих дітей, Всесвітньої федерації психічного здоров'я, Глобального союзу науковців за мир, Європейської асоціації медіа та інформаційної освіти, Європейської асоціації освіти дорослих, Європейської мережі з організаційної психології та психології праці, Європейської ради з питань високих здібностей, Європейської академії природничих наук, Європейської спільноти з вивчення травматичного стресу, Європейської асоціації психотерапії, Європейської конфедерації психоаналітиків і психотерапевтів, Європейської асоціації психодрами, Європейської федерації психологів, Європейської федерації академій природничих і гуманітарних наук, Міжнародної асоціації з економічних досліджень, Міжнародної академії культури безпеки, екології та здоров'я, Організації з безпеки та співпраці в Європі, Східноєвропейської федерації наукової аналітики Міжнародної академії наук і вищої освіти, «Україна та українці за кордоном» тощо [5; 6].

Зауважимо про поглиблення зацікавленості до міжнародного співробітництва з боку західних партнерів — країн Європейського Союзу. 2022 року укладено меморандуми про співпрацю між НАПН України та низкою іноземних установ: Академією спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської (Польща), Вищою школою психології (Німеччина), Академією юстиції міста Варшави (Польща). 2023 року укладено меморандуми з Академією прикладних наук імені Стефана Баторія (Польща), Гірничо-металургійним університетом у Кракові (Польща), Університетом Марії Кюрі-Склодовської (Польща).

Починаючи з 2022 року, щорічно відбуваються спільні засідання Президії НАПН України і Комітету педагогічних наук ПАН з актуальної для обох сторін проблематики. Учені НАПН України є постійними запрошеними учасниками Усепольських педагогічних з'їздів.

На запрошення Федерації Всесвітнього Миру академік В. Кремень, як почесний гість і спікер, узяв участь у конференції «Європа та Україна: спільні перспективи та цінності», що відбулася 12–14 грудня 2024 року у Віденській дипломатичній академії (Австрія) [7]. Організатори — Австрійський інститут європейської політики та політики безпеки й Українська Рада Миру.

Міжнародну співпрацю НАПН України можна розподілити за кількома основними напрямами:

- організування та проведення міжнародних масових заходів (конференцій, семінарів, круглих столів тощо);
- спільні міжнародні наукові дослідження;
- поширення наукових періодичних видань і публікацій у міжнародному просторі;
- міжнародне стажування / проведення лекцій запрошених професорів;
- реалізація підходу відкритої науки до наукових досліджень;
- популяризація наукової діяльності іноземних членів НАПН України, а також міжнародної співпраці в національному інформаційному просторі.

Проаналізуємо зазначене на конкретних прикладах.

Організування та проведення міжнародних масових заходів. Кожна з наукових установ НАПН України ініціює проведення й організовує щорічні наукові масові заходи, що набули статусу й популярності серед партнерів. Зокрема, Інститут педагогіки НАПН України відповідно до досліджуваної проблематики є співорганізатором таких щорічних міжнародних науково-практичних конференцій, як «Світ дидактики: дидактика в сучасному світі» (Україна, Молдова, Польща, Латвія, Румунія), «Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення» (Україна, Польща, Молдова, Латвія).

Науковці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна під патронатом Національної комісії України

у справах ЮНЕСКО за організаційної підтримки Президії НАПН України, Комітету педагогічних наук Польської академії наук, Наукового педагогічного товариства «Польща — Україна» багато років поспіль проводять Українсько-Польські / Польсько-Українські наукові форуми, останній із яких відбувся 2024 року на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. До цього ювілейного X форуму було видано бібліографічний покажчик «Освіта і педагогічна наука України і Польщі 2005–2024» [8]. Такі наукові події викликають резонанс у науковому й освітньому середовищі, про що свідчать наукові й науково-популярні публікації [9–12].

Спільні міжнародні дослідження. Одним із найдавніших успішних проєктів із міжнародних досліджень, що триває вже понад 20 років, є співпраця вчених НАПН України й Комітету педагогічних наук Польської академії наук та Наукового педагогічного товариства «Польща — Україна». Учені визначають тему й проблематику досліджень, над якими працюють одностайно майже три роки. За останнім із них 2024 року видано двотомну монографію «Освіта для цифрової трансформації суспільства» [13; 14], а також проведено вже згаданий науковий форум. Нині співпрацю поглиблено іншими актуальними дослідженнями [15], а також залученням наукової молоді [16].

Іншим яскравим прикладом є взаємодія вчених Інституту педагогіки з українською національною меншиною в Польщі. Співпрацю підтримує Фонд «Prosvita» (Валч, Польща). Угоду про співпрацю між Інститутом педагогіки НАПН України й Початковою школою № 8 імені Лесі Українки з українською мовою навчання у Бартошицях підписано 27 жовтня 2022 року. 2024 року співпрацю підсилено проведенням серії семінарів спільно з учителями міст Бартошиці, Ольштин, Перемишль, Гданськ, Битів [17].

Наукові дослідження ІПООД імені Івана Зязюна і Мукачівського державного університету із залученням науковців східноєвропейських країн тривають уже кілька років. Сторони здійснюють дослідження за визначеною проблематикою, результатом яких стають міжнародні монографії. 2024 року створено сайт, на якому викладено всі монографії минулих літ, авторами яких є науковці України, Словаччини, Польщі, Чехії, Румунії, Угорщини [18].

2024 року дослідження у співпраці з педагогами закладів освіти Іспанії, Естонії та Швейцарії, які працюють із тимчасово

переміщеними учнями, здійснили науковці Інституту проблем виховання НАПН України. За результатами відбувся Міжнародний вебінар «Формування української національної ідентичності у тимчасово переміщених до країн ЄС дітей» [5].

Поширення наукових періодичних видань і публікацій у міжнародному просторі. 2024 року було презентовано 39 наукових періодичних видань, засновниками / співзасновниками яких є НАПН України та її наукові установи: 31 друковане та 8 електронних.

Електронне видання «Інформаційні технології і засоби навчання» (Інститут цифровізації освіти НАПН України) представлено в базі «Web of Science Core Collection» компанії «Clarivate» [19]. На 1 січня 2025 року журнал має 1,9 млн переглядів.

Опубліковано вже сьоме число щорічника НАПН України «Education: Modern Discourses» (головний редактор — академік В. Кремень) [20].

Привертають увагу й англомовні видання категорії «Б» наукових установ НАПН України, а саме: «Scientific Studios on Social and Political Psychology» (Інститут соціальної та політичної психології) [21]; «Comparative Professional Pedagogy» (ІПООД імені Івана Зязюна) [22]; а також журнали, у кожному номері яких опубліковано статті іноземних науковців, зокрема «Вісник Кафедри ЮНЕСКО "Неперервна професійна освіта XXI століття"» [23] та «Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи» (ІПООД імені Івана Зязюна) [24]; «Український педагогічний журнал» (Інститут педагогіки) [25].

Публікаційну активність у міжнародному науковому інформаційному просторі 2024 року засвідчують статті 238 вчених НАПН України у виданнях, що їх індексують бази даних «Scopus» і «Web of Science Core Collection». Такі публікації 2024 року мають понад 40% вчених академії.

До Електронної бібліотеки НАПН України упродовж 2024 року завантажено понад 3,8 тис. одиниць наукової продукції. Протягом року здійснено приблизно 3 млн переглядів сторінок зі 195 країн / регіонів світу (зокрема, США — 7,2%, Франції — 5,7% та Німеччини — 2,5%).

Міжнародне стажування / проведення лекцій запрошених професорів. Загалом 2024 року 65 наукових працівників НАПН України були учасниками програм міжнародного стажування

в країнах Європи (Болгарія, Іспанія, Латвія, Норвегія, Польща, Словаччина, Чехія, Німеччина, Фінляндія), Ізраїлі, Канаді, США [5].

Учені НАПН України протягом 2024 року виїздили до країн Європи як запрошені професори для читання лекцій. Зокрема, академікиня Світлана Сисоєва прочитала два курси лекцій у Варшавському університеті наук про життя (Польща) для студентів спеціальностей «Педагогіка» і «Соціологія»: «Педагогіка творчості» — для І курсу, «Інтелектуальна культура» — для ІІІ курсу. У межах реалізації положень угоди про співпрацю між Інститутом педагогіки НАПН України й Малопольським державним університетом імені капітана Вітольда Пілецького (Освенцим, Польща) професорка Ірина Саух провела відкриту лекцію за темою: «Резильєнтність педагогів як основа виходу з кризових ситуацій в умовах тривалого воєнного стресу». Старший дослідник Інституту цифровізації освіти НАПН України Олександр Буров прочитав дві лекції студентам Університету Оулу (Фінляндія).

Реалізація підходу відкритої науки до наукових досліджень. Останніми десятиліттями впроваджено важливі елементи відкритої науки, про які йшлося вище (Електронна бібліотека НАПН України, наукова періодика НАПН України у відкритому доступі тощо). 22 серпня 2024 року на засіданні Президії НАПН України відбулися презентація й обговорення «Концепції розвитку відкритої науки в НАПН України на 2024–2030 роки», яку підготував колектив наукових працівників Інституту вищої освіти НАПН України [26]. Ба більше, науковці Інституту вищої освіти під проводом директорки — професорки Ірини Драч здійснюють значущу суспільну просвітницьку функцію, а також залучають університети країни до діяльності в межах упровадження положень відкритої науки. Діяльність розпочато з проведення тренінгів із командами університетів [27].

Популяризація наукової діяльності іноземних членів НАПН України, а також міжнародної співпраці в національному інформаційному просторі. Цьому напряму, що його як проєкт реалізують із 2022 року, передувало видання монографій академіка В. Кременя в Польщі, остання з яких «Człowiek wobec wyzwań cywilizacji: Od przeszłości do przyszłości» (у співавторстві з членом-кореспондентом НАПН України Володимиром Ільїним) вийшла 2022 року [28].

За роки існування проєкту здійснено понад 20 публікацій — статей іноземних вчених, серед яких голова Комітету педагогічних наук ПАН, професорка, іноземна членкиня НАПН України Агнешка Цибаль-Міхальська [29], голова Польського педагогічного товариства, професор Пйотр Костило [30], професорка, членкиня Комітету педагогічних наук ПАН Марія Черепаняк-Вальчак [31], професор, почесний доктор НАПН України Ришард Бера [32], професорка, членкиня Комітету педагогічних наук ПАН, іноземна членкиня НАПН України Йоланта Шемпрух [33] та ін.

Підсумовуючи, зазначимо, що у статті висвітлено лише невелику частку загальної міжнародної діяльності науковців НАПН України. Основне, що маємо виснувати, таке: українські вчені науково-освітньої галузі здійснюють дослідження в річищі світових трендів розвитку гуманітарних наук, а тому впевнені в широких перспективах розвитку співпраці з європейськими науковцями. Взаємна зацікавленість у спільних дослідженнях, обмін досвідом, а надто в галузі педагогіки інформаційних технологій, зокрема організації дистанційного навчання, а також психології (психологічної допомоги військовослужбовцям, психологічної реабілітації постраждалих і тимчасово переселених громадян), організація діяльності освітніх хабів і багато іншого — гарантія подальшої плідної міжнародної взаємодії. НАПН України усвідомлює необхідність розроблення інноваційних підходів у цій царині, а також поглиблення успішних напрямів співпраці. Усе це є запорукою не лише інтеграції в європейський науково-освітній простір, а й закономірного посилення наукового потенціалу незалежної України.

1. Статут Національної академії педагогічних наук України // Національна академія педагогічних наук України. URL: http://naps.gov.ua/ua/about/statutes
2. Стратегія розвитку Національної академії педагогічних наук України на 2023–2027 роки. URL: https://naps.gov.ua/uploads/files/sod/2023/strategy_2023-2027.pdf
3. *Курбатов С.В.* Про затвердження Стратегії інтернаціоналізації Національної академії педагогічних наук України на 2021–2025 роки: наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 18 березня 2021 р. // Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2021. Т. 3. № 1. С. 1–7.
4. Укладені угоди про співпрацю // Національна академія педагогічних наук України. URL: http://naps.gov.ua/ua/activities/international/agreements
5. Звіт про діяльність Національної академії педагогічних наук України у 2024 р. / за заг. ред. В.Г. Кременя. Ч. 1. К.: НАПН України, 2025. 128 с.
6. Звіт про діяльність Національної академії педагогічних наук України у 2024 р. / за заг. ред. В.Г. Кременя. Ч. 2. К.: НАПН України, 2025. 466 с.

7. *Кремень В.Г.* Євроінтеграція України: об'єктивна обумовленість і природність процесу // Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2025. Т. 7. № 1. С. 1–5.
8. Освіта і педагогічна наука України і Польщі 2005–2024: бібліогр. покажч. / передм. Я. Лащик, Н. Ничкало, Л. Березівська; упоряд. Л. Пономаренко, Н. Кропочева, Т. Павленко; наук. ред. Л. Березівська; бібліогр. ред. Л. Пономаренко. Київ; Варшава; Вінниця. К.: ТОВ «Юрка Любченка», 2024. 448 с.
9. *Ничкало Н.Г.* Освіта для трансформації суспільства: за результатами проведення X Українсько-Польського / Польсько-Українського наукового форуму / Н.Г. Ничкало, Л.Б. Лук'янова, М.П. Вовк // Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2025. Т. 6. № 2. С. 1–9.
10. *Кучерявий О.* Стратегії науковців щодо цифровізації сфери освіти і науки у вимірі українсько-польської солідарності в боротьбі за свободу й незалежність // Порівняльна професійна педагогіка. 2024. Т. 14. № 2. С. 7–12.
11. *Гордієнко В.* Єдність помислів і дій // Освіта і суспільство. Грудень 2024. № 12 (81). С. 12–13.
12. *Ткаченко Л.* Рефлексія подій X Форуму // Освіта і суспільство. Грудень 2024. № 12 (81). С. 14–16.
13. Освіта для цифрової трансформації суспільства: монографія / за наук. ред. В. Кременя, Н. Ничкало, Л. Лук'янової, Н. Лазаренко. Т. 1. К.: ТОВ «Юрка Любченка», 2024. 526 с.
14. Освіта для цифрової трансформації суспільства: монографія / за наук. ред. В. Кременя, Н. Ничкало, Л. Лук'янової, Н. Лазаренко. Т. 2. К.: ТОВ «Юрка Любченка», 2024. 544 с.
15. *Лук'янова Л.* Майбутнє формуємо зараз / Л. Лук'янова, К. Симеля // Освіта і суспільство. Травень–червень 2025. № 3 (84). С. 8–9.
16. *Іванова О.* Школа досвіду, натхнення й незупинної творчості // Освіта і суспільство. Травень–червень 2025. № 3 (84). С. 36–37.
17. *Богданець-Білоскаленко Н.І.* Науково-методичні консультації у межах польсько-українського проєкту / Н.І. Богданець-Білоскаленко, Л.І. Ткаченко // Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2025. Т. 7. № 1. С. 1–5.
18. Історія створення // Професійно-педагогічні та компаративні дослідження в освіті. URL: https://edu-monograph.com/index.php/monograph/history
19. Інформаційні технології і засоби навчання. URL: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/index
20. *Education: Modern Discourses* (no date). Available at: http://emdnaes.org.ua/index.php/Educ_Mod_discourse
21. *Scientific Studios on Social and Political Psychology* (no date). Available at: https://sppstudios.com.ua/en
22. Про журнал // Comparative Professional Pedagogy. URL: https://cpp.khmnu.edu.ua/index.php/cpp/index
23. Вісник Кафедри ЮНЕСКО Неперервна професійна освіта XXI століття. URL: https://www.unesco-journal.com.ua/index.php/journal
24. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. URL: https://www.adult-education-journal.com.ua/index.php/aej

25. Український педагогічний журнал. URL: https://uej.undip.org.ua/index.php/journal
26. Драч І.І. Концептуальні засади розвитку відкритої науки в НАПН України на 2024–2030 роки: за результатами наукової доповіді на засіданні Президії НАПН України, 22 серпня 2024 р. / І.І. Драч, О.М. Петроє, О.В. Бородієнко, І.Ю. Регейло // Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2024. Т. 6 № 2. С. 1–6.
27. *Драч І.І.* Розвиток академічних менеджерів для зміцнення інституційної спроможності університетів України: за результатами участі в якості експерта у першому циклі Програми професійного розвитку академічних менеджерів // Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2025. Т. 7 № 1. С. 1–5.
28. Kremen, V. and Illin, V. (2022) *Człowiek w obecwyzwań cywilizacji: Od przeszłości do przyszłości* [Humanity in the Face of Civilisation's Challenges: From the Past to the Future]. Kraków: Wyższa Szkoła Pedagogiczna Komisji Edukacji Narodowej.
29. *Цибаль-Міхальська А.* «Нам вдалося організувати значущу науково-соціальну подію» / А. Цибаль-Міхальська, П. Костило // Освіта і суспільство. Жовтень–листопад 2022. № 10–11 (55–56). С. 8–9.
30. *Костило П.* Польське педагогічне товариство як приклад суспільного наукового руху // Освіта і суспільство. Вересень–жовтень 2023. № 9–10 (66–67). С. 20–21.
31. *Черепаняк-Вальчак М.* Піклуючись про майбутнє // Освіта і суспільство. Лютий–березень 2024. № 2–3 (71–72). С. 24–25.
32. *Бера Р.* Можливості та загрози онлайн освіти / Р. Бера, К. Новосад // Освіта і суспільство. Червень–липень 2022. № 6–7 (51–52). С. 6–7.
33. *Шемпрух Й.* Жешувські дні солідарності з Україною, що бореться // Освіта і суспільство. Березень–квітень 2025. № 2 (83). С. 10–11.

Vasyl Kremen,
Doctor of Philosophy, Full Professor,
Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine,
President of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine,
Minister of Education and Science of Ukraine (1999–2005);
ORCID: 0000-0001-5459-1318

NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE ON THE WAY TO THE EUROPEAN RESEARCH AREA AMID RUSSIAN MILITARY AGGRESSION

Abstract. The article presents the international aspect of the activities of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (hereinafter — NAES) over the course of the full-scale russian invasion of Ukraine, as well as the latest European integration and education processes, with particular emphasis on the international events of 2024. The author considers the directions of international cooperation in integrating the work of scientific institutions of the NAES into the European scientific and educational space, emphasising such areas as organisation of large international events (conferences, seminars, round-tables, etc.); joint international scientific research; international presentation of scientific publications; international internships/lectures by visiting professors; implementation of the Open Science approach to research; and promotion of the scientific activities of foreign members and honorary doctors of the NAES.

Particular attention is paid to the implementation of long-term international projects, joint international research activities, and innovative projects, such as the spread of the Open Science movement. The author highlights the experience of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine cooperating with foreign members and honorary doctors, and emphasises its increasing effectiveness with the involvement of young scientists, as well as notes the popularisation of the international activities of the academy, and outlines its main forms.

Keywords: National Academy of Educational Sciences of Ukraine, international cooperation, joint research projects and studies, open science, popularisation of scientific and research activities.

Анатолій Мельниченко,
професор, ректор Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»;

Сергій Сидоренко,
професор, член-кореспондент НАН України

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ШЛЯХ КПІ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО В ТУРБУЛЕНТНОМУ СВІТІ (міжнародна сфера університету 2024-го – на початку 2025 років)

Анотація. У статті висвітлено розвиток міжнародної діяльності Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» 2024-го – на початку 2025 років. Розкрито головні завдання міжнародної сфери університету в умовах воєнного стану та турбулентних процесів у світі. Наголошено на активізації співпраці з європейськими та глобальними партнерами, розширенні мережі угод з університетами й високотехнологічними компаніями, участі КПІ в міжнародних альянсах та асоціаціях університетів.

Показано зростання ролі університету як представника України у світовому освітньо-науковому просторі, зокрема через реалізацію проєктів у сфері актуальних технологій, кібербезпеки, гуманітарного розмінування, біомедичної інженерії.

Ключові слова: КПІ, міжнародна діяльність, євроінтеграція, університетські альянси, оборонні технології, гуманітарне розмінування, кібербезпека.

Тенденції змін у структурі міжнародної, освітньої та наукової сфер технічного університету лідерського типу зумовлені потребою посилити внесок у боротьбу нашого народу за свободу України, її збереження як суверенної держави та утвердження євроінтеграційних прагнень.

Головні завдання міжнародної сфери КПІ ім. Ігоря Сікорського 2024 року визначені саме за цими тенденціями.

1. Водночас на виокремлення головних завдань впливала низка суттєвих чинників. По-перше, це — чинник турбулентних процесів у світі, що їх спричинили повномасштабне вторгнення росії в Україну, руйнування базових принципів мирного співіснування держав після Другої світової війни, порушення принципу недоторканності кордонів.

По-друге, хоча домінантою міжнародної сфери КПІ залишаються євроінтеграційні прагнення, 2024 року посилювалася тенденція до різновекторності, розвитку взаємодії з партнерами у країнах, що дотримуються принципів міжнародного права та поділяють підходи України в досягненні справедливого миру. Це було викликано потребою згуртовувати цивілізаційні сили у протистоянні силам абсолютного зла.

Третім чинником стало те, що європейські країни, відчувши екзистенційну загрозу миру, що йде від росії, заговорили про посилення свого воєнного потенціалу і розпочали нарощування досліджень у сфері оборонних технологій, часто розглядаючи Україну як рівноправного партнера, що вже адаптував діяльність своїх наукових шкіл до викликів воєнного часу.

У Білій книзі європейської оборони (березень 2025 року), яку представила Європейська комісія, було визначено основні сфери для пріоритетних інвестицій, серед яких: протиповітряна та протиракетна оборона; артилерійські системи; боєприпаси та ракети; дрони та системи боротьби з дронами; штучний інтелект; квантова, кібер- та електронна війна.

У дев'ятій Рамковій програмі ЄС із наукових досліджень і інновацій «Горизонт Європа» (2021–2027 рр.) і в наступних рамкових програмах буде збільшено кошти на розроблення технологій подвійного використання для цілей оборони та безпеки, зокрема й — на дослідження.

Університети України враховують всі ці чинники для побудови траєкторій розвитку міжнародної сфери.

Наш університет завдяки членству й асоційованому партнерству в альянсах і асоціаціях європейських університетів, у яких КПІ представляє вищу технічну школу України, бере участь у розробленні стратегії реформ у європейській науці та освіті, стає певним транслятором і двигуном нових орієнтирів для системи вищої технічної освіти України.

Війна продемонструвала, що Україна може бути важливою серед гарантів європейської безпеки, зокрема й тому, що стає акселератором у створенні та застосуванні воєнних технологій.

За умов впливу всіх зазначених чинників міжнародну сферу КПІ 2024 року можна розглядати як своєрідну проєкцію «воєнної дипломатії» на сферу освіти й науки.

2. У царині розбудови та підтримки міжнародних контактів із посольствами закордонних країн, іншими іноземними представництвами в Україні, впливовими міжнародними організаціями й університетами 2024 року виявлено підвищену активність. Це не тільки важливо для розвитку університету, а й має значущість у контексті виконання державницьких завдань щодо донесення до представників дипломатичного корпусу актуальної інформації про вплив війни на нашу державу.

Університет відвідали 46 іноземних делегацій із 17 країн (більшість — з Азербайджану, Китаю, Сполучених Штатів Америки та Японії); КПІ прийняв 19 делегацій представників дипломатичного корпусу з 12 країн, зокрема й 9 очільників посольств іноземних держав в Україні. Університет відвідали посли Японії Мацуда Кунінорі, Азербайджану Сеймур Гурбан оглу Мардалієв, Індонезії Аріф Мухаммед Басалама, Румунії Александру Віктор Мікула, Франції Гаель Весьєр, Італії Карло Формоза, Угорщини Антал Хеізер, Китаю Ма Шенкунь, Чехії Радек Пех.

Тільки за перше півріччя 2025 року КПІ тричі відвідав новопризначений Посол Японії Масаші Накаґоме.

14 травня 2024 року в залі Вченої ради до студентів і викладачів КПІ з промовою звернувся Держсекретар США Ентоні Блінкен, котрий наголосив на важливості інновацій і технологій у сучасному світі та закликав студентів брати участь у розробленні нових технологій, які можуть змінити світ і поліпшити якість життя людей.

Вже на самому початку 2025 року нас відвідали посли країн Групи семи (зокрема, Італії, Франції, Японії), делегація Парламенту Британії, Посол Китаю; відкрито нові обрії співпраці з університетами Франції.

Відбулося й багато інших важливих подій. До університету завітів Кронпринц Норвегії Гокон у супроводі Міністра енергетики Норвегії Тер'є Осланда та Амбасадорки цієї країни Хелене

Санд Андресен, які ознайомилися з науковими розробками студентів КПІ та інших ЗВО України.

Міністр освіти, культури, спорту, науки та технологій Японії Масахіто Моріяма під час відвідання Українсько-Японського центру КПІ зазначив, що підтримка української освіти є надзвичайно важливою, тож Японія працюватиме, щоб ця підтримка була реалізована в різноманітних освітніх проєктах.

Всесвітньо відома компанія «Amazon Web Services» на чолі з Ліамом Максвеллом, директором із цифрових трансформацій у державному секторі, та Київська політехніка домовилися співпрацювати для розвитку хмарних технологій, цифрової трансформації й інновацій в університеті.

Попри виклики війни та певні обмеження на виїзд за кордон для чоловіків 2024 року на 44% проти минулого року збільшилася кількість закордонних відряджень, стажувань (зокрема й дистанційних) викладачів та адміністративного персоналу (всього — 411: 217 відряджень за кордон, 194 стажування за кордоном). Наших відряджених і стажистів прийняли Польща (38%), Німеччина (10%), Китай (6%), Франція, Іспанія та Литва (по 5%).

3. Про високу загальну активність у сфері міжнародного співробітництва, її різновекторність свідчить розширення мережі угод про співпрацю з університетами Австралії, Греції, Італії, Німеччини, Польщі, Португалії, США.

2024 року приєдналися нові партнери: підписано 24 договори, меморандуми з університетами (тепер їх кількість становить 117), укладено 13 нових договорів із високотехнологічними компаніями (всього — 170) та договір з Асоціацією європейських університетів «T.I.M.E.» (всього — 13).

Через участь в університетських асоціаціях та альянсах, взаємодія з якими 2024 року поглибилася, КПІ інтегрується в європейський науково-освітній простір. Завдяки цьому в університеті впроваджують засади флагманської ініціативи Європейської комісії «Європейська стратегія для університетів», опановують такі напрями діяльності, як відкрита наука, стійкість університетів, стале фінансування, індустрія 5.0, що вже перебувають в активному фокусі практичного розроблення в європейських технічних дослідних університетах лідерського типу.

Нині університет є повноправним членом альянсу «ATHENA», оформлюємо асоційоване членство в альянсах «ECIU» та «EPUC»; КПІ працює у складі асоціацій європейських університетів «CESAER», «UNICA», «EUA», «BSUN», «ECHA», «T.I.M.E».

КПІ — єдиний представник вищої технічної школи України в «CESAER» — асоціації передових профільних і багатопрофільних технічних університетів Європи дослідницького типу. Членство в CESAER є особливо важливим, оскільки асоціація, що об'єднує 58 технічних університетів із 28 країн Європи, є консолідованим голосом системи вищої технічної освіти Європи, відіграє помітну роль у формуванні політики розвитку досліджень та інженерної освіти в ЄС. Завдяки членству в CESAER наш університет не тільки бере участь у цих процесах, а й адаптує європейські новації у своїй діяльності та сприяє якнайшвидшій їх імплементації в системі вищої технічної школи країни.

Важливим аспектом взаємодії зі вказаними альянсами й асоціаціями є те, що вони чітко визначили свою позицію щодо російської агресії проти України і висловили підтримку нашій державі у справедливій боротьбі за суверенітет і незалежність.

4. У міжнародних вимірах зростає роль КПІ як представника України — університету лідерського типу. Традиційно КПІ ім. Ігоря Сікорського є платформою для проведення масштабних міжнародних форумів, фестивалів і наукових заходів, важливих для країни.

Водночас університет не стоїть осторонь державотворчих процесів, які мають вагоме значення для поглиблення євроінтеграції. Міжнародний форум «Людський капітал 2024», який провели в Україні вже вп'яте, цього року відбувся в КПІ ім. Ігоря Сікорського. Подія об'єднала понад 5000 онлайн-учасників і більш як 50 спікерів: представників Європейської комісії, урядовців, законодавців, діячів бізнесу, освітян, представників найбільш впливових кваліфікаційних центрів, щоб знайти ефективні стратегії та рішення для розвитку людського капіталу в Україні. Форум став вагомим етапом у процесі модернізації національної системи кваліфікацій України та її інтеграції у єдиний європейський кваліфікаційний простір.

У травні 2024 року на базі КПІ був проведений Міжнародний форум «Екологія і мир», співорганізаторами якого були

Українська Рада Миру та Міжнародна громадська організація «Рада з екологічної безпеки». Форум став об'єднаним голосом протесту з боку громадянського суспільства України, впливових міжнародних миротворчих організацій і представників громадськості Великої Британії, США, Швейцарії та Японії проти воєнних злочинів екоциду росії в Україні. Декларацію форуму, в якій, зокрема, міститься заклик до світового співтовариства, міжнародних мирозахисних організацій, агенцій із захисту довкілля та прав людини, громадянського суспільства країн світу: притягнути росію до відповідальності за цей вид воєнних злочинів, змусити російську владу негайно припинити війну проти України та відшкодувати збитки, завдані довкіллю внаслідок агресії, — направили до Оргкомітету Саміту миру у Швейцарії, ООН, Європейської комісії, урядів і парламентів країн світу, що взяли участь у Саміті миру.

Все це, а також досягнуті під час міжнародних контактів домовленості і їх практичні результати сприяли зростанню впливовості як України, так і нашого університету у світі.

5. Є нові для університету напрями міжнародної сфери. В цих масштабних подіях, заходах, візитах, переговорах, контактах викристалізовувалися нові для університету напрями міжнародної сфери:

— ширше залучати міжнародні високотехнологічні компанії до розроблення та впровадження технологій для безпеки країни;

— спільно з українськими й закордонними партнерами розширяти співпрацю у сфері гуманітарного розмінування;

— вдосконалювати ветеранську політику, у роботі з ветеранами посилювати програми соціального захисту та проєкти інклюзії;

— розгортати благодійну діяльність спільно з міжнародними партнерами, консолідуючи зусилля тих, хто захищає цивілізаційні цінності;

— конкретизувати дії університету з імплементації принципів гендерної рівності — відповідно до вимог програми ЄС «Горизонт Європа», стратегії ЮНЕСКО й орієнтирів Всесвітнього атласу гендерної рівності ЮНЕСКО в освіті.

Але все-таки наше особливе моральне призначення як тих, кого захищали герої й захищають зараз тисячі їхніх побратимів,

полягає в тому, щоб здійснювати місію університету: нести знання та виховувати в молодих політехніків почуття патріотизму та відповідальності за майбутнє України, науковими відкриттями й розробками зміцнювати сили оборони й безпеки, а через міжнародну співпрацю — залучати допомогу міжнародних партнерів, зокрема й фінансову та ресурсну, а також утверджувати авторитет України й рідного КПІ в міжнародному вимірі.

6. Трансформація освітніх програм відбувається відповідно до викликів воєнного часу, вимог розбудови повоєнної економіки України та потреб розвивати взаємодію з високотехнологічним бізнесом. Саме в цьому насамперед і є внесок університету в Перемогу!

Йдеться про модернізацію освітніх програм, зміст і цілі яких сьогодні — забезпечити підготовку фахівців, які зможуть стати важливим ресурсом функціювання економіки у воєнний і повоєнний періоди. Серед них:

- у сфері відновлення та протезування поранених військовослужбовців: освітня програма «Фізична терапія, ерготерапія» (за спеціальністю «Терапія та реабілітація»), освітні програми «Регенеративна та біофармацевтична інженерія», «Клінічна інженерія» (за спеціальністю «Біомедична інженерія»);
- у сфері засобів радіоелектронної боротьби — освітня програма «Технології радіоелектронної боротьби» (спеціальність «Електроніка, електронні комунікації, приладобудування та радіотехніка»);
- підготовка на міждисциплінарних перетинах інформаційно-комунікаційних технологій і технологій міжнародних взаємодій фахівців нового типу — за освітньою програмою «Міжнародні відносини та цифрова дипломатія»;
- підготовка магістрів за освітньою програмою «Управління у сфері оборонного-промислового комплексу» тощо.

На основі міждисциплінарних підходів і за потребами безпеки й оборони внесено й інші зміни у спектр більш ніж 100 освітніх програм, за якими сьогодні університет готує фахівців (загальна кількість освітніх програм усіх рівнів — понад 300).

Змінюються орієнтири й на ринку праці, і університет реагує на це. З початком повномасштабного вторгнення з боку роботодавців, які працюють на оборону, та з боку високотехнологічного бізнесу колосально збільшився попит на інженерних

фахівців із прикладної механіки, хімічних технологій, біотехнологій, матеріалознавства, електроніки, телекомунікацій і, безумовно, інформаційних технологій.

З боку ж абітурієнтів зберігся попит на спеціальності ІТ-напряму. Тут можна виділити кібербезпеку, попит на яку стабільно зростає. Нагадаємо, що в умовах гібридних загроз загострюється актуальність захисту інфраструктури, хмар, персональних даних у всьому світі.

З урахуванням воєнних викликів зростає потреба у фахівцях із кібероборони. Наприклад, розуміючи серйозність таких загроз, у ЄС наприкінці 2024-го – на початку 2025 років було ухвалено низку важливих документів: «NIS2 Directive», «Cyber Resilience Act», «Digital Operational Resilience Act», «Amendment to Cybersecurity Act», «Cyber Crisis Management Blueprint». У США діють «Cyber Incident Reporting for Critical Infrastructure Act» і «SEC Cybersecurity Disclosure Rules».

Усе це потребує нарощування зусиль із кіберзахисту, а отже, збільшення кількості підготовки фахівців. Тому університет намагається задовольнити дедалі більшу потребу в таких кадрах.

Крім того, КПІ є одним із лідерів щодо набору з авіаційної інженерії, біомедичної інженерії, авіоніки, атомної енергетики. Щодо останньої, то університет враховує світову тенденцію з розвитку малих модульних реакторів — перспективної технології майбутнього, яку активно популяризують у Канаді, Китаї, Південній Кореї, США, Франції тощо.

Також популярні й освітні програми гуманітарного, суспільствознавчого профілю. Зокрема, успішно функціює програма «Міжнародні соціальні проєкти та волонтерська діяльність» на основі спеціальності «Соціальна робота», в межах якої готують фахівців, спроможних взаємодіяти з міжнародними фондами й організаціями, що спрямовують зусилля на розв'язання гуманітарних проблем.

Важливою також є програма «Врегулювання конфліктів та медіація», яка була раніше відкрита в КПІ за підтримки посольств Великої Британії та Швейцарії і спрямована на підготовки фахівців із розбудови миру.

Проблема гуманітарного розмінування залишатиметься для нашої держави актуальною протягом десятиліть, зважаючи на масштаб територій, що потребують ретельного фахового

очищення. За оцінками міжнародних організацій, до 29% території України може бути забруднено мінами та вибухонебезпечними рештками (приблизно 174 тис. км^2). Як сучасний технічний український університет, КПІ виконує свою роль, аби майбутні покоління не несли цей тягар.

Один із головних напрямів — пришвидшення процесу гуманітарного розмінування українських земель і перехід до створення власних технологій у цій сфері, що відкриває перспективи для молодих українських фахівців стати світовими лідерами в галузі гуманітарного розмінування.

Випускники освітніх програм за напрямом гуманітарного розмінування відіграватимуть важливу роль у відновленні екосистем після війни, отримають можливість працювати з відомими у світі компаніями-операторами протимінної діяльності, консалтинговими та гуманітарними організаціями, державними й міжнародними фондами. До речі, університет спільно з партнерами виграв проєкт «Next Generation Civilian Landmine Protection & Humanitarian Demining System» за спільною програмою UNIDO та Уряду Японії і вже на початку 2025 року розпочав його реалізацію.

Започаткована відкрита міждисциплінарна освітня програма з робототехніки, яка передбачає інтеграцію знань ІТ-фахівців, механіків і електронників. Основний акцент — на роботизованих технологіях, які Україна однією з перших застосувала в бойових умовах. Також оновлено програми зі штучного інтелекту.

Ці зміни залишатимуться актуальними і в період повоєнного відновлення країни.

7. Спрямованість наукової сфери — для потреб безпеки. Паралельно актуалізовано структуру та спрямованість науково-технічних досліджень.

Надзвичайний і Повноважний Посол України у Британії Валерій Залужний на безпековій конференції в Королівському інституті міжнародних відносин 6 березня 2025 року зазначив: «Можна абсолютно стверджувати, що саме російсько-українська війна стала каталізатором розвитку перш за все воєнних технологій, які, імовірно, і стануть основою майбутньої глобальної безпеки». Саме тому в КПІ паралельно з модернізацією освітнього блоку треба актуалізувати і структуру науково-технічних досліджень.

У цьому плані КПІ посилив акцент на розробки у сфері авіаційних технологій, штучного інтелекту, приладобудування, технологій радіоелектронної боротьби, матеріалознавства. Отримання нових технологій дозволить Україні конкурувати на світових ринках.

Одним із найважливіших є матеріалознавчий напрям досліджень. До речі, саме матеріалознавці КПІ мають найвищу цитованість серед вчених університету, що працюють за іншими тематичними спрямуваннями.

Ідею про життєву важливість інженерії у різних її формах треба поширювати, і КПІ ім. Ігоря Сікорського активно це робить. Адже ми переконані: якщо буде сучасна інженерія, то буде й високотехнологічна економіка, а отже, буде робота для фахівців усіх інших сфер.

КПІ — чи не єдиний університет України, який має власну космічну програму. Ще 2014 року був запущений супутник «PolyITAN-1» — єдиний український наносупутник формату кубсат, і він досі літає. Зараз оформлюємо сертифікат про рекорд України стосовно тривалості перебування цього апарата в Космосі. А це — фактично студентський супутник!

За офіційними цифрами, в Україні від початку повномасштабної війни понад 380 тис. поранених. Значна кількість наших оборонців мали ампутації верхніх і нижніх кінцівок. Тож вкрай необхідні фахівці з біомедичної інженерії, спрямованої на розроблення та вдосконалення медичних технологій, що поєднують інженерні науки з біологією та медициною. Вони працюють над створенням і тестуванням таких медичних приладів і систем, як діагностичні апарати, імплантати, ендопротези, ортези, біосенсори та інші пристрої, що допомагають у лікуванні та діагностиці найпоширеніших захворювань. Такі фахівці також беруть участь у розробленні нових технологій для відновлення здоров'я людини на міждисциплінарних перетинах інженерних підходів і медичних проблем.

Важливо розвивати напрям біотехнологій. Йдеться і про харчову безпеку, і про незаподіяння шкоди здоров'ю людей від сучасних матеріалів, і про фармацевтику.

8. У міжнародній проєктно-грантовій діяльності КПІ також зроблено відповідні акценти: допомагати обороні! Кошти з міжнародних джерел спрямовані на підтримку відомих у світі чинних наукових шкіл КПІ, а також подальший розвиток

науково-технічної співпраці з партнерами, налаштованими на підтримку України.

Враховуємо тенденцію Європи, що посилюється: суттєво збільшити фінансування оборонного сектору, зокрема й на дослідження.

КПІ є учасником 6 проєктів програми НАТО «Наука заради миру та безпеки» (2024 р. виграли ще 6 проєктів), 5 проєктів програми «Горизонт Європа» (і 2024 р. виграно ще 4), 2024 р. реалізовано проєкти USAID у сфері «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України».

Університет бере участь у двох міжнародних проєктах за програмою «Digital Skills», спрямованих на розвиток цифрових компетентностей, зокрема й у контексті застосування штучного інтелекту та цифровізації основних сфер економіки України.

У співпраці з Українським науково-технологічним центром реалізуємо 5 проєктів.

КПІ є учасником проєкту «4BIZ», орієнтованого на розвиток морських технологій, проєкту «NURECAB», спрямованого на посилення потенціалу ядерних досліджень і освіти у взаємодії України та Європейського Союзу.

Кошти міжнародних проєктів посилюють спроможності КПІ й надалі залучати в міжнародній проєктній діяльності партнерів, які налаштовані на підтримку України, а також концентруватися в партнерській діяльності на завданнях, що сприяють досягненню цілей безпеки.

9. Через активність у міжнародному вимірі, успіхи в національному та предметних світових рейтингах університетів КПІ ім. Ігоря Сікорського утверджує авторитет України у світі. Хоча хтось може сказати, що війна завадила нам розвиватись і посунула нас донизу, але це не так. Ми набуваємо досвіду роботи в конкурентних середовищах, що дасть КПІ результати в боротьбі за ресурси, визнання та абітурієнтів, зокрема й інтернаціональних, із різних куточків світу.

Сьогодні КПІ входить до 4% високорейтингових університетів із 20 тис. у світі.

КПІ — перший у національному рейтингу університетів «ТОП 200 — Україна 2024».

У предметних рейтингах QS World University Rankings КПІ показав такі результати:

— 351–400 місце в галузі комп'ютерних наук та інформаційних систем;

— 351–400 місце в галузі механіки, авіації та виробничого проєктування;

— 301–350 місце в галузі електротехніки та електроніки;

— 551–600 місце в галузі фізики та астрономії.

У рейтингу QS Engineering & Technology КПІ входить до кращих університетів Східної Європи та є єдиним українським ЗВО у 400 кращих цього рейтингу.

Високі позиції у предметних рейтингах — це результат особливої уваги управлінської системи університету до тих інженерних освітніх програм, які є особливо важливими для оборони й безпеки.

10. Як результат міжнародних контактів, залучення міжнародних партнерів, які допомагають нам вистояти та розвиватися, можна виокремити надану КПІ гуманітарну та благодійну допомогу. 2024 року завдяки співпраці з міжнародними партнерами до КПІ було передано як гуманітарну та благодійну допомогу, так і фінансові та матеріально-технічні ресурси обсягом приблизно 27 млн грн, що дало змогу надати додаткову допомогу ЗСУ, а також поліпшити матеріально-технічну базу освітнього процесу, створити нові лабораторії й обладнати їх, збільшити потужності Центру суперкомп'ютерних обчислень, посилити мультимедійні ресурси.

Яскравим проявом солідарності з Україною, з КПІ у нашій боротьбі проти сил абсолютного зла став благодійний внесок угорського художника японського походження Патріка Муракамі від продажу його картини «Reddestred» на аукціоні в Будапешті. Ці кошти сумою 500 тис. форинтів були спрямовані на закупівлю ліків, води, харчових продуктів і врегулювання інших гуманітарних завдань.

Міжнародні контакти, їх орієнтація на залучення до допомоги КПІ міжнародних партнерів, які допомагають нам вистояти, мали вагомі результати.

• Видатною подією стало завершення передачі до КПІ від Університету Шеффілда, Велика Британія, і введення в експлуатацію суперкомп'ютерного обладнання (HPC-кластер) як гуманітарної допомоги, що матиме проривне значення для всієї науково-освітньої системи України.

• На базі Noosphere Engineering School KPI (факультет електроніки) створено лабораторію з концептом розумного будинку.

• Завдяки підтримці DAI Global LLC і фінансуванню від USAID започатковано сучасну лабораторію кібербезпеки автоматизованих систем управління.

• Встановлено сонячні панелі, автономну систему електрозабезпечення та виконано монтажні роботи для Науково-технічної бібліотеки (задля безперебійного живлення в разі відключення університету від джерел генерації), отримано 40 безоплатних ліцензій від Cadence Academic Network на рік, із Німецьким товариством міжнародного співробітництва реалізуємо проєкт «Цифрова трансформація МСП у країнах Східного партнерства», разом із Мелексіс-Україна обладнано лабораторію мікроелектроніки.

• Компанія «Ajax Systems» допомогла облаштувати вимірювальні лабораторії на приладобудівному факультеті, зараз за її сприяння оснащують лабораторії в Інституті телекомунікаційних систем.

• У Навчально-науковому інституті атомної та теплової енергетики відкрита лабораторія опалення, вентиляції та кондиціювання повітря від компаній «Профінстал» та «Аеростар».

• На базі Навчально-наукового інституту енергозбереження та енергоменеджменту започаткована лабораторія відновлюваної енергетики, створена спільно з ДТЕК ВДЕ.

• У Навчально-науковому фізико-технічному інституті відкрита лабораторія кібербезпеки автоматизованих систем керування.

• Діють чотири сучасні лабораторії в Інституті матеріалознавства та зварювання ім. Є.О. Патона, до яких звідусіль надходять замовлення на виконання досліджень на унікальному обладнанні західних і японських компаній, яке дає змогу вивчати структуру матеріалів, розробляти технології та інноваційні рішення світового рівня; щоб уникати блекаутів, лабораторії оснащено сонячними панелями та накопичувачами електроенергії.

Енергоощадження й енергоефективність — це одна зі складових частин стратегії розвитку університету до 2029 року.

Шукаємо способи диверсифікувати енергетичні ризики, щоб забезпечувати безперервний освітній процес. За спонсорські кошти для живлення бібліотеки й електронного архіву (майже 67 тис. одиниць видань) встановлено сонячні панелі.

Працюємо над встановленням когенераційних установок, щоб одночасно виробляти тепло для корпусів і генерувати електричну енергію.

Цей перелік можна продовжити. Для нас важливо підтверджувати, що університет може відповідати на виклики часу.

11. Підсумки. Серед героїв, імена яких український народ ніколи не забуде, — понад 130 студентів, викладачів, випускників КПІ ім. Ігоря Сікорського, котрі полягли за Україну. Поміж них — п'ять Героїв України.

Віримо, що трагедії війни будуть подолані й пережиті, тоді почнемо працювати над повоєнним відновленням, відродженням і продовжимо утвердження України у світі.

Перспективи, що постають перед університетом у цей період — період руйнування старого світоустрою та пошуку майбутніх конструкцій безпеки в Європі і світі, — поєднують завдання в контексті боротьби України за свободу та суверенітет із завданнями, що випливають із євроінтеграційних прагнень, входження до європейської сім'ї університетів.

Найважливішим пріоритетом залишиться допомога ЗСУ та виконання тих цілей у сфері освіти й науки, підготовки кадрів, які зумовлені викликами воєнного і повоєнного часу.

Наприкінці 2024 року університет ухвалив стратегію свого розвитку до 2030 року. Основними напрямами в ній було зафіксовано: удосконалення системи управління, цифрову трансформацію університету, розвиток кадрового потенціалу, модернізацію освітнього процесу й посилення наукової та інноваційної діяльності, розвиток технологій штучного інтелекту, активізацію міжнародної діяльності, розвиток інфраструктури та забезпечення інклюзивності, енергоефективність, фінансово-економічне зростання, посилення соціальної відповідальності та гендерної політики, участь університету у зміцненні оборонного потенціалу країни, розвиток ветеранської політики тощо.

У частині міжнародної діяльності університету у стратегії передбачено спрямування зусиль на посилення інтернаціоналізації, впровадження інноваційних освітніх і наукових підходів, розширення участі університету у глобальних дослідницьких проєктах, що відповідає європейським тенденціям розвитку вищої освіти та науки. Відповідно, основними точками докладання зусиль у міжнародній діяльності університету мають стати:

— інтернаціоналізація та партнерства;

— розвиток міжнародної науково-дослідницької діяльності;

— реалізація затверджених політик сталого розвитку та соціальної відповідальності;

— підвищення міжнародної конкурентоспроможності;

— академічна мобільність та освіта;

— збільшення залучення коштів до бюджету університету від міжнародної діяльності.

У контексті реалізації стратегії університет розвиватиме академічну стійкість задля освіти та досліджень в екстремальних умовах за допомогою цифрових інструментів та міжнародної співпраці, продовжить налагодження міцних зв'язків із закордонною промисловістю, щоб сприяти трансферу технологій, комерціалізації досліджень і практичному застосуванню результатів наукових розробок.

У змістовному академічному плані — залишаються завдання флагманської ініціативи Європейської комісії «Європейська стратегія для університетів»:

- посилення транснаціональної співпраці університетів;
- збільшення участі бізнесу в секторі вищої освіти;
- забезпечення повної реалізації європейського підходу до гарантій якості освітніх програм, зокрема і спільних;
- підтримання високої якості віртуального спільного навчання, високої мобільності для студентів і співробітників (також — онлайн);
- заохочення та захист академічної свободи й інституційної автономії;
- залучення до роботи щодо спільного європейського ступеня;
- заохочення студентів, науковців і дослідників до управління структурами транснаціональної співпраці університетів.

Реалізація стратегії ЮНЕСКО у сфері гендерної рівності як одного з пріоритетів ЮНЕСКО сьогодні, вимог програми ЄС «Горизонт Європа» щодо гендерної рівності в науці й інноваціях і далі благотворно впливатиме на всі сфери життєдіяльності КПІ ім. Ігоря Сікорського.

Важливо, що університет суттєво посилив увагу до забезпечення гендерного балансу в керівництві: серед 23 директорів навчально-наукових інститутів і деканів факультетів КПІ є вже 9 жінок.

На відновлення України працюватиме проєкт стратегічного значення: сприяння інноваційній трансформації України на платформі екосистеми «Sikorsky Challenge Ukraine», реалізація рекомендацій 40-ї Конференції ректорів і президентів європейських технічних університетів у Відні про створення повного та цілісного інноваційного простору в Європі саме на платформі «Sikorsky Challenge Ukraine», яку розробили КПІ ім. Ігоря Сікорського та Науковий парк «Київська політехніка».

Впевнені, що КПІ через міжнародну сферу відіграватиме важливу роль у повоєнній відбудові, відновленні та відродженні України через свої головні місії у сфері освіти й науки, а також через інноваційні прориви, як це притаманно всій його славетній 127-річній історії.

Anatolii Melnychenko,
Full Professor,
Rector of the National Technical University of Ukraine
'Ihor Sikorskyi Kyiv Polytechnic Institute';

Sergii Sydorenko,
Full Professor, Corresponding Member
of the National Academy of Sciences of Ukraine

THE EUROPEAN INTEGRATION PATH OF IHOR SIKORSKYI KYIV POLYTECHNIC INSTITUTE IN A TURBULENT WORLD (international activities of the university in 2024 – early 2025)

Abstract. The article highlights the development of international activities at the National Technical University of Ukraine 'Ihor Sikorskyi Kyiv Polytechnic Institute' (KPI) during 2024 and early 2025, situating them within the broader challenges of martial law and global turbulence. It outlines the university's strategic priorities in its international sphere: intensifying cooperation with European and global partners, expanding agreements with universities and high-tech companies, and deepening participation in international alliances and associations.

KPI has strengthened its role as a representative of Ukraine in the global academic and research space through projects in defence technologies, cyber security, humanitarian demining, biomedical engineering, and cloud innovation. The article outlines increased interaction with diplomatic missions, global corporations, and foreign delegations. Particular attention is paid to the university's integration into European university networks, which foster the adoption of EU research and education strategies and support Ukraine amid russian aggression.

KPI's modernisation of educational programmes responds to wartime needs and post-war reconstruction. Research priorities have shifted towards aviation, AI, materials science, electronic warfare, and space technologies. The article also records substantial humanitarian support and infrastructure upgrades secured through partnerships, such as supercomputing equipment, renewable energy installations, and advanced laboratories. Concluding, the authors emphasise that KPI's international mission underpins Ukraine's resilience, post-war recovery, and Euro-Atlantic integration, reaffirming its 127-year tradition of combining academic excellence with national service.

Keywords: KPI, international activities, European integration, university alliances, defence technologies, humanitarian demining, cyber security.

Ольга Полюхович,
кандидатка філологічних наук,
віцепрезидентка з науково-навчальних студій, доцентка кафедри літературознавства імені Володимира Моренця Національного університету «Києво-Могилянська академія»

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ ТА АКАДЕМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ: досвід Києво-Могилянської академії

Анотація. У статті висвітлено академічні зв'язки та досвід співпраці Національного університету «Києво-Могилянська академія» (НаУКМА) з університетами й академічними установами Сполучених Штатів Америки в контексті історії та теперішньої повномасштабної російсько-української війни. Окреслено низку викликів для наукової та академічної дипломатії українських учених, зокрема й могилянців, під час повномасштабної війни. Розглянуто питання та виклики, з якими стикаються українські вчені у зв'язку зі зростанням інтересу до України, її історії, культури, літератури, суспільства та українських студій загалом. Наголошено на ролі української науки та викликах, пов'язаних із посиленням суб'єктності України у світі.

Ключові слова: наукова та академічна дипломатія, українська культура, Києво-Могилянська академія, українські студії, ідентичність, наукова дипломатія, війна.

Відроджена Києво-Могилянська академія завжди була в авангарді важливих історичних подій у період відновленої незалежності України. Саме цей університет першим вийшов на протест на майдан Незалежності під час Помаранчевої революції 2004 року. Під час Революції гідності (Євромайдану) спільнота НаУКМА без вагань стала на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини, національних інтересів України та її європейського вибору.

З 2014 року деякі представники нашої спільноти боронять Україну, а з лютого 2022-го їх стало ще більше. Києво-Могилянська академія зазнала й трагічних втрат: росія внаслідок повномасштабного вторгнення вбила 27 наших науковців, колег, студентів, аспірантів і випускників. Чимало могилянців нині на фронті, зникли безвісти, постраждали від війни, стали переміщеними особами чи перебувають у полоні. Завдяки тим, хто став на захист України, ми маємо змогу працювати. І водночас зростає наша відповідальність за те, що і як ми робимо.

Наша університетська молодь сьогодні переживає складні часи. Виставка «Невидані дипломи», яку ініціювали спудеї НаУКМА, розповідає історії 40 українських студентів, які загинули в російсько-українській війні. Цей проєкт започатковано 2023 року, і в його межах було проведено 110 виставок у 24 країнах світу.

Така активна могилянська позиція в суспільно-історичних процесах не є випадковою, адже академія — це про цінності; не про освіту заради освіти, а про певну філософію освіти й науки, яка знаходить відгук не лише в Україні, а й у світі.

Колеги з американських університетів вражені стійкістю та активною участю могилянської спільноти у житті держави. У відгуку на круглий стіл в Університеті Джорджа Вашингтона за участю могилянських науковців професор Університету Мериленду Ульріх Гевер зазначив: «Як стало зрозуміло під час розмови з професорами Києво-Могилянської академії, важко уявити, щоб будь-яка інша країна світу, яка переживає схожі конфлікти чи війни, змогла б так успішно продовжувати викладання та наукові дослідження, як Україна. Чи вивчатимуть і запозичуватимуть інші держави досвід України? “Революція гідності” триває і є прикладом для решти світу» [3].

Викладачі, наукові працівники та студенти Києво-Могилянської академії здобувають нові знання, навчають і навчаються, беруть участь у міжнародних конференціях, стажуваннях, ініціюють і втілюють наукові проєкти, публікують статті й наукові праці в умовах повномасштабного вторгнення. Зовні академічний процес здається звичним: навчання — сесії — вручення дипломів — випускні. Проте ми знаємо, яка ціна цієї «нормальності», а надто в контексті останніх російських нічних обстрілів (червень 2025 року) Києва та області, а також постійних атак на інші частини України, після яких комусь не зустріти ранок [2].

Варто наголосити, що умови здобуття освіти в українських студентів і студенток інші, ніж у їхніх однолітків у світі, так само як і наші викладачі та науковці працюють серед тривог, стресів, недосипань, щоденних трагічних новин.

Водночас українська наукова спільнота загалом і НаУКМА зокрема відіграють украй важливу роль у сучасній академічній дипломатії, адже наш університет — це частина стійкості та загального опору в часи повномасштабного російського вторгнення в Україну. Від вітчизняних університетів, їхніх досліджень і фаховості, а також випускників залежить повоєнна віднова. Україна має значний потенціал — видатних дослідників, і ми маємо зробити все можливе, щоб він міг розвиватися задля післявоєнної відбудови та впевнено посідати своє місце у світі.

Для повоєнного відновлення та розбудови надзвичайно важливі наука, освіта й академічна дипломатія, але повномасштабна війна створює для їхнього розвитку виклики.

З посиленням цікавості до України зростає міжнародний компонент в освіті та науці, тож українські університети сьогодні є частиною вітчизняної дипломатії, зокрема й академічної, яку викладачі та студенти НаУКМА втілюють через участь в обмінних програмах, наукових проєктах ЄС і США, наукових конференціях, а також за допомогою публікування наукових статей і книжок.

Круглий стіл «Responses to Russian Atrocities in the Ongoing War against Ukraine» за участю науковців Києво-Могилянської академії. Захід організували Фундація Києво-Могилянської академії у США та НаУКМА. Інститут миру США, 20 листопада 2024 року (© Вікторія Письменна)

З одного боку, спостерігаємо розширення можливостей та обріїв, а з іншого, ми як держава маємо думати про те, як із використанням цих можливостей зберегти наших науковців в Україні. Сьогодні, коли в усьому світі є так багато академічних посад і пропозицій для наших дослідників, повинні витримати глобальну конкуренцію задля збереження наших людей в Україні й задля України. Як уникнути відтоку мізків зараз, коли наші науковці та студенти отримують привабливі пропозиції від міжнародних партнерів? Як у цих умовах говорити про повоєнну відбудову?

Світ не може обговорювати Україну та її майбутнє без участі нашої держави. Тому зараз посилення суб'єктності України та можливість впливати на головні питання й рішення залежать саме від академічної, наукової та освітньої дипломатії.

Хай як парадоксально, але саме зараз, у період повномасштабного російського вторгнення, Україна має шанс формувати нові сенси академічної та наукової дипломатії, посилюючи власну суб'єктність і зміцнюючи свої позиції.

Окрім можливостей, в академічній дипломатії з'явилися чинники, які варто брати до уваги. Їх чимало, звичайно, але опишемо ті найважливіші, які постають із досвіду академічної дипломатії науковиць і науковців НаУКМА здебільшого у США.

Історично Києво-Могилянська академія має потужні зв'язки у Сполучених Штатах Америки. Засновник відновленого університету В'ячеслав Брюховецький часто їздив до США, які, як і весь світ, починали відкривати для себе незалежну Україну. 2002 року була створена Фундація Києво-Могилянської академії у США, яку від дня заснування очолює Марта Фаріон. Посиленню співпраці та налагодженню зв'язків сприяла участь управлінців і викладачів НаУКМА в американських урядових програмах академічних обмінів, передовсім імені Фулбрайта. Зараз різні факультети, кафедри та структурні підрозділи мають свої напрями наукової та освітньої співпраці з університетами США, як-от Джорджтаунським, Гарвардським, Колумбійським, університетами Каліфорнії (Берклі), Індіани, Джорджа Вашингтона тощо.

Відроджена Києво-Могилянська академія значною мірою постала з дипломатичних академічних відносин із зовнішнім світом, що й зараз полегшує наш діалог. Не в останню чергу й через високий рівень англійської мови як другої в НаУКМА.

Науковці Києво-Могилянської академії на щорічній конференції Асоціації слов'янських, східноєвропейських та євразійських досліджень. Бостон, листопад 2024 року
(© Вікторія Письменна)

На найбільших конференціях Північної Америки з досліджень Центральної та Східної Європи Асоціації слов'янських, східноєвропейських та євразійських досліджень та Асоціації з вивчення національностей, котрі відбувались у Філадельфії, Бостоні та Нью-Йорку у 2023–2024 рр., Києво-Могилянська академія мала найбільшу представленість серед українських університетів. Наші науковці вільно спілкуються в експертному середовищі з міжнародними колегами щодо актуальних питань літературознавства, політики, соціології, журналістики, міжнародних відносин, історії та права, завдяки цьому зміцнюючи позиції та голос України у світі. Загалом на таких масштабних міжнародних наукових заходах українського представництва все ще недостатньо; його має бути більше, щоб мати відчутний вплив на певну галузь.

Як порівняти із закордонними колегами, українські дослідники та дослідниці перебувають у нерівних умовах. Чого лише варта дорога до Північної Америки, яка триває щонайменше три дні, а тим паче постійні повітряні тривоги, обстріли, стреси, хронічні недосипання та людські втрати?

На цьому шляху перед нами постають значні виклики, найперше очевидні: у світі відбувається чимало подій про Україну, але чи беруть у них участь вітчизняні науковці та науковиці? Під час секції «Війна і наука: стан справ і планування змін під час глобальної зміни парадигми» на конференції Асоціації з вивчення національностей 2024 року було озвучено проблему, яка турбує українських учених: «Чи етично в межах панельних дискусій, конференцій і круглих столів обговорювати Україну без залучення українських науковців? Чи визнаватимуть їхні голоси рівними голосам тих, хто роками присутній у західній академічній україністиці? Чи готові ми всі до відкритого діалогу з цього питання?».

З огляду на беззаперечно великий інтерес до України, чий академічний напрям був маргіналізований і ледь помітний, голоси наших науковців у глобальному дискурсі мають звучати гучніше. Він не має бути поверховим або нетривалим і з часом згасати [6].

Наше завдання також шукати способів комунікації з українською діаспорою та українцями за кордоном, віднаходити порозуміння задля розв'язання спільних питань. Українська діаспора, яка є однією з найбільших, може стати потужнішим голосом задля посилення україністики у світі, а отже, може зміцнити українську справу.

Завдяки Силам оборони, зокрема й Збройним силам України, світ неочікувано відкрив для себе нашу державу і її культуру. Та питання в тому, що ми знаємо про українську культуру та яку роль можуть відіграти університети, серед яких і Києво-Могилянська академія, у цьому процесі. Він є двостороннім. З одного боку, добре, що світ із неофітським ентузіазмом відкриває для себе Україну, а з іншого, постає логічне питання, чому люди, які працюють в університеті, мають наукові ступені та знають іноземні мови, замість написання цитованих впливових наукових статей мусять пояснювати базові поняття про Україну, її культуру, історію та суспільство. Ці завдання публічної дипломатії, яка є дуже важливою зараз, часто відвертають увагу наших науковців від власне наукових досліджень, що, звичайно, негативно впливає на глобальну присутність українських учених у міжнародному науковому дискурсі. Тож як знайти баланс і розмежувати «популярну» та наукову дипломатію?

Хто писатиме наукові статті, які пропонуватимуть нові напрями досліджень, якщо українські вчені або зайняті поясненням базових питань, або постраждали від війни, або перебувають на фронті чи в російському полоні, а тим паче як згадати, скільки вже загиблих? Чи усвідомлюємо ми втрати, які вплинули й далі впливають на дослідницьку галузь та українські голоси в ній?

Постає ще одне важливе питання: з огляду на таке зацікавлення Україною та її культурою, хто писатиме статті, які мають бути в програмах іноземних університетів, у курсах з української культури, літератури, мови, історії та суспільства?

Історія української літератури свідчить, що вона завжди була політичною, оскільки завше йшлося про виживання нації під постійною загрозою імперських амбіцій інших держав. Політичною є й історія російської літератури, яку розглядали як великий важливий проєкт для росії. Сьогодні ця література значною мірою стала знаряддям пропаганди та дезінформації, що є комплексним, цілеспрямованим і продуманим підходом ворога до впливу на західну академію [1].

Парадоксально, що тезу про «велику російську культуру» часто використовують у нинішній війні як аргумент про те, що «ніщо не є до кінця певним» і, можливо, треба ще раз висловити стурбованість із цього приводу й обміркувати, чи надавати Україні зброю та засоби оборони [5]. Прихильники російської культури маніпулюють тезою, що мистецтво поза політикою, використовуючи це твердження на тлі жорстокої геноцидної війни росії проти України.

У такі моменти потрібно чітко розуміти роль української науки та культури не лише як засобу боротьби з російською пропагандою та дезінформацією, а й передовсім як потвердження власної унікальної ідентичності й самості та посилення її суб'єктності [4].

Розвиток україннознавчих студій в університетах за кордоном і роль України в цьому процесі має бути рівнозначною або провідною. Потужним кроком у цьому напрямі є глобальна коаліція українських студій, створена в липні 2024 року у Вашингтоні під час заходу «Українсько-американське партнерство в освіті та науці: сильніші разом», що його організували Посольство України у США, Міністерство закордонних справ України, Міністерство освіти і науки України, Фонд Президента України з підтримки освіти, науки

та спорту й Український інститут за сприяння першої леді України Олени Зеленської. Неможливо сформувати наратив про Україну без участі українських науковців. Дипломатична видимість вітчизняних учених за кордоном як головних амбасадорів, потужної групи, що бере участь у глобальному діалозі, має бути на порядку денному, а роль українських університетів — провідною.

Наше завдання — посилення та налагодження діалогу із закордонними інституціями, з якими українські університети мають бути рівноправними партнерами. Пошук спільних рішень щодо тем, дотичних до України, не може відбуватися без участі України.

Окрім суто наукових викликів, є й велика потреба в популярному висвітленні базових питань, що загальнодоступно пояснюють українську історію, культуру й літературу, а також гостра потреба в підручниках і популярних матеріалах, які допоможуть і тим українцям, які часто бувають чи й живуть за кордоном, і тим, хто стикається з такими запитаннями від закордонних колег, пояснити Україну.

Чимало наших громадян виїхали за кордон, не лише науковці та освітяни. І всі вони сьогодні значною мірою виконують функцію публічних дипломатів, адже з їхніх слів дізнаються, що таке Україна. Від цього знання, позиціювання та присутності загалом залежить підтримка держави. Роль українських університетів має полягати у формуванні наративів і дискурсу про те, як ми самі про себе говоримо.

Культура — це кордони української ідентичності. Зростання інтересу до України, її культури, історії, мови, суспільства, політики та повоєнного відновлення неможливе без участі української академічної та університетської спільноти. І в цьому контексті досвід Києво-Могилянської академії може слугувати орієнтиром і дороговказом, а також підґрунтям для пошуку рішень нагальних питань в умовах російсько-української війни.

1. Bertelsen, O. (2023) 'Russian Front Organizations and Western Academia', *International Journal of Intelligence and Counter Intelligence,* 36 (4), pp.1–26. doi: 10.1080/08850607.2022.2147807
2. Demina, A. and Poliukhovych, O. (2025) 'Ukrainian Universities Responding to War: Displacement and Resilience', *Refugee Education Advancement Laboratory (REAL) at George Washington University,* 21 January. Available at: https://blogs.gwu.edu/gsehd-real/2025/01/21/ukrainian-universities-responding-to-war-displacement-and-resilience

3. Hewer, U. (2025) 'Higher Education in Turbulent Times: Challenges, Resilience, Community Response, and Role of Universities (Experience of the US and Ukraine): A Roundtable with Professors from Ukraine', *Refugee Education Advancement Laboratory (REAL) at George Washington University,* 7 May. Available at: https://blogs.gwu.edu/gsehd-real/2025/05/07/higher-education-in-turbulent-times-challenges-resilience-community-response-and-role-of-universities-experience-of-the-us-and-ukraine
4. Kostiuchenko, T. and Martsenyuk, T. (eds.) (2024) *Russia's war in Ukraine 2022: Personal Experiences of Ukrainian Scholars.* Hannover; Stuttgart: Ibidem-Verlag.
5. Shuvalova, M. (2024) 'First Novels, Then Tanks: Contemporary Russian Military Fiction (2009–22) and Ukrainian Literature about the War (2015–22)', in Kostiuchenko, T. and Martsenyuk, T. (eds.) *Russia's war in Ukraine 2022: Personal Experiences of Ukrainian Scholars.* Hannover; Stuttgart: Ibidem-Verlag, pp. 185–203.
6. Tsymbalyuk, D. (2023) *Do Not Despair: A Letter to a Scholar Whose Homeland Will Be Attacked by Russia Next.* Available at: https://daryatsymbalyuk.com/DO-NOT-DESPAIR

Olha Poliukhovych,
Vice President for Research and Academic Affairs,
PhD in Philology, associate professor,
Volodymyr Morenets Department of Literature
of the National University of Kyiv-Mohyla Academy

CURRENT CHALLENGES IN UKRAINIAN SCIENTIFIC AND ACADEMIC DIPLOMACY: experience of the Kyiv-Mohyla academy

Abstract. The article examines the academic connections and cooperation experience between the National University of Kyiv-Mohyla Academy and the universities and academic institutions of the United States of America, both from a historical perspective and in the context of the contemporary full-scale russian-Ukrainian war.

The paper emphasises the role of the Ukrainian academic community as a whole and the National University of Kyiv-Mohyla Academy in particular in the general resistance against the full-scale russian invasion of Ukraine. Students at Kyiv-Mohyla Academy are pursuing their education under conditions incomparable to those of their peers around the world, while the university's faculty and researchers are working under constant alarms, stress, sleep deprivation, and daily tragic news.

The author of the article argues that Ukraine's post-war recovery will substantially rely on Ukrainian universities, their research and expertise, and their graduates. Ukraine has considerable potential in the form of brilliant researchers, who must be given the opportunity to flourish for the sake of post-war reconstruction.

The article emphasises that neither the growing interest in Ukraine, its culture, history, language, society, politics, nor its post-war recovery can take place without the participation of the Ukrainian academic and university community. In this context, the experience of the Kyiv-Mohyla Academy can serve as a benchmark and guide in the search for solutions to pressing issues in the context of the russian-Ukrainian war.

Keywords: academic diplomacy, Ukrainian culture, National University of Kyiv-Mohyla Academy, university communities, identity, scientific diplomacy.

Ігор Озадовський,
аспірант, старший викладач кафедри
міждисциплінарної освіти факультету «Києво-Могилянська школа
професійної та неперервної освіти»
Національного університету «Києво-Могилянська академія»;
ORCID: 0000-0002-0759-7351;

Софія Великоцька,
студентка факультету «Києво-Могилянська школа
професійної та неперервної освіти»
Національного університету «Києво-Могилянська академія»;
ORCID: 0009-0007-7873-7482

ВНЕСОК КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ У СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Анотація. У статті проаналізовано роль Києво-Могилянської академії як провідного освітнього, наукового та культурного осередку, що протягом століть формував інтелектуальну еліту України й істотно сприяв розвитку вітчизняної дипломатії ще з часів Гетьманщини. Наголошено, що Києво-Могилянська академія не лише готує висококваліфікованих фахівців, а й формує систему фундаментальних цінностей свободи, гідності, критичного мислення, відповідальності, гуманізму, креативності, лідерства, національної свідомості й демократичної культури.

Національний університет «Києво-Могилянська академія» (НаУКМА) зберігає вірність багатовіковій освітній традиції та водночас активно реагує на виклики сучасного світу й залишається одним із головних центрів підготовки відповідальних і професійних лідерів у галузі дипломатії, спроможних обстоювати міжнародний авторитет України.

Ключові слова: Києво-Могилянська академія, НаУКМА, українська дипломатія, публічна дипломатія, міжнародні відносини, випускники-могилянці, Україна у світі.

Час плинний, Академія вічна!

Час справді плине, але є інституції, чиє покликання незмінне крізь віки. Національний університет «Києво-Могилянська

академія» — один із найстаріших осередків інтелектуальної України, що відіграв засадничу роль у формуванні національної еліти та розвитку освіти, науки й суспільного служіння. Хоча сучасна академія діє трохи більш як 30 років від моменту свого відродження в умовах незалежності України, її історичне коріння сягає початку XVII століття. Упродовж цього часу інституція виховала чимало постатей, які помітно вплинули на вектор і внутрішньої, і зовнішньої політики України.

Дипломатія є однією з тих сфер державного розвитку, де внесок Києво-Могилянської академії особливо потужний. Попри те, що ця тема нечасто є темою публічного обговорення, традиція підготовки дипломатів і державних діячів закладена в самій інституційній культурі академії. Від представників ранньомодерної доби, які сформували інтелектуальні засади європейського виміру української ідентичності, до сучасних дипломатів, котрі представляють Україну на різних континентах і в міжнародних організаціях, — Могилянка послідовно є осередком підготовки освічених, відповідальних і креативних фахівців у сфері зовнішньої політики.

Зліва направо: Іван Мазепа, Іван Скоропадський, Пилип Орлик, Павло Тетеря (© Цифрова колекція НаУКМА)

Випускники Києво-Могилянського колегіуму, заснованого 1632 року, здобували не лише богословську, гуманітарну чи природничу освіту, а й опановували засади політичної риторики, етики та логіки. Цілком обґрунтовано можна вважати, що саме ця інституція відігравала провідну роль у формуванні української політичної еліти XVII–XVIII століть, яка справила тривалий вплив на державотворчі та дипломатичні процеси [3].

У добу Гетьманщини вихованці академії стали визначними діячами дипломатичної сфери: були повноправними учасниками європейських переговорних місій, виконували обов'язки посланців і радників. Серед них — Іван Мазепа, найвправніший дипломат

свого часу, який згодом став Гетьманом Війська Запорозького й визначив зовнішньополітичний курс у період політичної нестабільності. Ще змолоду він виконував доручення польського короля Яна II Казимира, вів перемовини з московією, прагнув запобігти укладенню Вічного миру, підтримував дипломатичні контакти з монаршими дворами Європи. Зі свого боку, Іван Скоропадський неодноразово їздив у дипломатичні місії до москви, Криму та Польщі, а його роль як переговірника у збереженні козацької автономії та протидії московському тиску була неоціненною. Тісно пов'язаний із ними Пилип Орлик — фундатор першої української конституції, який майстерно приховував перемовини між І. Мазепою та шведським королем Карлом XII, а в еміграції вів активну діяльність у Швеції, Німеччині, Польщі, Туреччині тощо, шукаючи підтримки української справи. Не можна оминути увагою й Павла Тетерю, який заклав основи козацько-трансильванської дипломатії під час своєї місії до Дьєрдя II Ракоці, а також був одним з авторів основних міжнародних договорів — Переяславсько-Московського (1654 р.), Гадяцького (1658 р.), Чуднівського (1660 р.) [2].

Серед менш відомих, але не менш значущих діячів пізнішого періоду варто згадати Андрія Войнаровського, який перебував з місіями у Стамбулі, Адріанополі й Гамбурзі з метою створення антиросійської коаліції. Видатною була й дипломатична кар'єра Олександра Безбородька — автора Ясського мирного договору (1791 р.), того, хто досягнув часткового відновлення адміністративно-судових інституцій колишньої Гетьманщини на Лівобережжі. Ерудицією та високим інтелектом славився Андрій Італинський, який був повноважним послом, посланником росії в Неаполі та Римі, вів важливі перемовини з Туреччиною. А Петро Дубровський залишив слід в історії не лише як дипломат у Парижі, Лондоні, Римі, Мадриді, Відні та Мюнхені, а і як колекціонер унікальних рукописних книг, автографів та історичних документів, що зберігали пам'ять про цілу епоху.

Усі ці випускники захищали українські інтереси в межах імперських або європейських структур і не зраджували цінностей, закладених у стінах Києво-Могилянської академії. Вони не забули свою альма-матер: І. Мазепа був її покровителем, фінансував будівництво Староакадемічного корпусу та Богоявленського собору, щорічно надавав кошти, поповнював бібліотеку, брав участь в академічних урочистостях. Цікаво, що через його підтримку

академію деякий час навіть називали Києво-Могило-Мазепинською [6]. І. Скоропадський щороку виділяв із Генерального військового скарбу 200 рублів на утримання викладачів, а А. Італинський заповів значні кошти на стипендії здібним студентам. Ці випускники формувалися в тому середовищі, яке ми сьогодні називаємо могилянським, — вільному, інтелектуальному, ідейному.

В історії КМА були й періоди занепаду. Зокрема, 1919 року, після встановлення радянської влади в Києві, академію було офіційно закрито, а її приміщення передано в користування Дніпровській військовій флотилії. Це рішення супроводжували не лише фізичне припинення діяльності закладу, а й спроба зруйнувати освітню традицію, що формувала вільнодумство, національну свідомість і культурну спадкоємність.

Відродження академії стало можливим лише з відновленням державної незалежності України. 19 вересня 1991 року було оприлюднено Розпорядження Голови Верховної Ради України «Про відродження Києво-Могилянської Академії», де йдеться про відновлення діяльності КМА на її історичній території як незалежного закладу вищої освіти України — університету «Києво-Могилянська академія» [5]. Ця подія стала символічним початком нової доби — доби відновлення інституційної тяглості та повернення академії до активного інтелектуального життя держави.

Оксана Маркарова, Юлія Ковалів, Юрій Полюхович (© Міністерство закордонних справ України)

У контексті сучасної офіційної дипломатії варто зазначити, що випускники Національного університету «Києво-Могилянська академія» вже зробили помітний внесок у представлення та захист інтересів України на міжнародній арені, втілюючи ідеї та цінності, які академія послідовно формувала упродовж багатьох років. Серед цих випускників — Оксана Маркарова, фінансистка, політикиня та дипломатка, яка на посаді Надзвичайної

та Повноважної Амбасадорки України в США (2021–2025 рр. — *Ред.*) й Антигуа і Барбуді за сумісництвом (2023–2025 рр. — *Ред.*), а також Постійної спостерігачки при Організації американських держав (2021–2025 рр. — *Ред.*) послідовно доносила до міжнародної спільноти правду про те, що метою рф є геноцид українського народу та атака на основи демократії. Крім того, О. Маркарова була членкинею Довірчої ради НаУКМА, засновницею Фонду імені Дмитра Малюченка для допомоги студентам академії у критичних ситуаціях, пов'язаних зі здоров'ям. 2017 року вона отримала найвищу відзнаку НаУКМА — «Медаль Святого Петра Могили» — за значний внесок у розбудову національної освіти, науки та духовності.

«Велика честь і ще більша відповідальність — представляти Україну в Канаді», — зазначає випускниця НаУКМА, Надзвичайна та Повноважна Амбасадорка України в Канаді (2022–2025 рр. — *Ред.*) Юлія Ковалів. Вона, як і О. Маркарова, неодноразово потрапляла до сотні найуспішніших жінок України [1]. Значний внесок у дипломатичну діяльність також зробив випускник Могилянки Юрій Полюхович — науковець-маяніст, історик і громадсько-політичний діяч, Надзвичайний і Повноважний Посол України в Перу, а також у Колумбії та Еквадорі за сумісництвом. Він здобув визнання як перший дослідник, хто дешифрував ієрогліф мая «алая».

Активно ініціює та втілює програми з поширення правди про російсько-українську війну, а також популяризації української культури, літератури, науки й освіти серед американської аудиторії дипломатка, радниця Посольства України в США Катерина Смаглій. За свою діяльність вона була нагороджена спеціальною відзнакою Державного департаменту США «За постійні зусилля заради промоції демократії в Україні під час Помаранчевої революції 2004 року». Важливу роль у сфері дипломатичної комунікації відіграє також речник Міністерства закордонних справ України Георгій Тихий, який 2022 року став частиною команди відомства, що відповідає за розроблення та реалізацію комунікаційних стратегій так званої воєнної дипломатії.

Поряд із класичною дипломатією дедалі більшої ваги набуває публічна — один із найефективніших інструментів, що дає змогу безпосередньо впливати на суспільства, руйнувати ворожу пропаганду й зміцнювати підтримку України у світі. В умовах російсько-української війни саме публічна дипломатія стає механізмом, який допомагає достукатися до сердець і свідомості

мільйонів людей, пояснюючи правду про боротьбу нашої держави за свободу, гідність і демократію. Києво-Могилянська академія заслужено пишається своїми випускниками, які ефективно застосовують м'яку силу, зміцнюючи міжнародну солідарність з Україною.

Зокрема, важливий внесок робить Наталія Попович — дипломатка інформаційної сфери, яка розвінчує російську дезінформацію та допомагає Україні здобувати підтримку у глобальній війні. Після початку повномасштабного вторгнення вона разом із командою, у якій є й могилянці, створила платформу «WeAreUkraine.info» — цінне сховище фактів про російсько-українську війну та майданчик адвокації української справи, що, зокрема, сприяє бойкоту російських організацій. Не менш значущу роль відіграє Дзвінка Качур — регіональна віцепрезидентка Світового Конґресу Українців в Африці, співзасновниця та почесна президентка Української асоціації в ПАР. Вона завзято працює над популяризуванням української культури, об'єднанням українців у світі й розбудовою сильних, стійких громад. Зі свого боку, активну участь у формуванні культурної політики бере Галина Григоренко, яка з травня 2024 року є експерткою проєкту «Швидка експертна підтримка політики у сфері культури та медіа в Україні», а з листопада 2024-го обіймає посаду першої заступниці Міністра культури та стратегічних комунікацій України.

Важливу роль у сфері культурної дипломатії відіграє Володимир Єрмоленко — філософ, есеїст, президент Українського ПЕН, який разом із дружиною літературознавицею Тетяною Огарковою започаткував подкаст «Kult» про культурні епохи й авторів, які формували європейську та українську ідентичності. Справжнім борцем проти дезінформації є Євген Федченко — медіаексперт, співзасновник і головний редактор платформи «StopFake.org», що стала одним із найавторитетніших центрів з викриття російської пропаганди. Його діяльність здобула міжнародне визнання, зокрема нагороду «Free Media Pioneer» від Міжнародного інституту преси. А Євген Глібовицький — журналіст, медіаексперт і співзасновник Інституту фронтиру — розробляє концепції трансформації України та її інтеграції у спільноту вільного світу.

У часи жорстокої війни, яку розв'язала російська федерація, НаУКМА залишається одним із провідних центрів дипломатичної освіти, наукових досліджень і практичної підготовки

висококваліфікованих фахівців. Університет пропонує міждисциплінарний підхід до навчання, що дає студентам змогу здобувати цілісне розуміння сучасних викликів глобальної дипломатії. Завдяки залученню досвідчених практиків — чинних послів, експертів із МЗС і представників іноземних посольств — студенти мають безпосередній доступ до найактуальнішої інформації та реального досвіду. Крім того, НаУКМА є платформою для дипломатичного діалогу завдяки організуванню заходів, самітів, міжнародних наукових конференцій і стратегічних дискусій на найвищому рівні. Ця активна позиція академії не лише сприяє обміну передовим досвідом, а й забезпечує її вагому присутність у провідних міжнародних процесах, формує нове покоління лідерів української офіційної та публічної дипломатії.

Не можна оминути увагою й той факт, що Києво-Могилянська академія не лише дає знання, а й творить світогляд. Її ціннісне підґрунтя є тією міцною основою, яка перетворює випускника не просто на фахівця, а на лідера й агента змін [4]. Академія послідовно передає кожному наступному поколінню чітко визначені цінності: особистість — вільна і гідна, здатна мислити критично та бути відповідальною; гуманізм — глибока повага до людини, культури, мови, спадщини; креативність — здатність мислити та діяти нестандартно; лідерство — прояв сили в освітній і моральній площинах, усвідомлення власного обов'язку; національна свідомість — патріотизм і любов до України; демократія — відкритість, прозорість та інклюзивність. Саме ці ідеї, які органічно переплітаються зі стилем сучасної української дипломатії, становлять фундамент виховання кожного спудея та формують не лише знаних, а й морально відповідальних представників держави із власною візією.

Поруч з аналітичним оглядом внеску Києво-Могилянської академії в розвиток української дипломатії не менш важливим є осмислення її сучасної місії як закладу, що формує відповідальних громадян, здатних критично мислити, служити суспільству та обстоювати національні цінності. Про унікальність цього освітнього середовища, його засадничі принципи й умови розвитку ми поспілкувалися з президентом Національного університету «Києво-Могилянська академія» професором Сергієм Квітом.

Президент НаУКМА Сергій Квіт (© Національний університет «Києво-Могилянська академія»)

— Серед випускників Могилянки чимало тих, хто щодня формує позитивний імідж України на міжнародній арені через культурні, наукові та громадські проєкти. На Вашу думку, як університет може ще активніше розвивати цей потенціал м'якої сили?

— Іноді потенціал м'якої сили помітний ще до появи самої формальної структури. Добре пам'ятаю, як 2001 року ми засновували Могилянську школу журналістики. Тоді її ще не було, але наші випускники вже активно працювали в медіа, і в суспільстві сформувалося переконання, що така школа в Могилянці є. Тобто імідж випередив інституцію. Дуже подібна ситуація і з міжнародним складником. Університет реалізує освітню програму «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», і ми бачимо її результати: наші випускники працюють на дипломатичній службі, в міжнародних організаціях, медіа. Сьогодні ми свідомо посилюємо цей напрям. 2024 року на факультеті «Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти» («kma·pro») ми започаткували першу в Україні міждисциплінарну бакалаврську програму «Політичне

лідерство та економічна дипломатія», яка поєднує політичні науки та міжнародну економіку й реалізується одночасно в Києві та Мюнхені. 2025 року розпочато набір на бакалаврські програми «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та «Хімія» в партнерстві з Гіссенським університетом імені Юстуса Лібіха в Німеччині.

Запроваджуючи програми в Німеччині, ми орієнтуємося на молодь з українських родин, які перебувають за кордоном: випускників шкіл, які складають Національний мультипредметний тест у Західній Європі. І ми не лише пропонуємо їм якісну освіту, а й формуємо з них носіїв української ідентичності, людей, які в новому середовищі стають представниками нашої держави.

— Києво-Могилянська академія від моменту заснування була унікальним осередком виховання особистостей, які не лише збагачували українську науку й культуру, а й робили вагомий внесок у розвиток офіційної української дипломатії. Чи бачите Ви потенціал НаУКМА знову стати одним із провідних центрів підготовки українських дипломатів?

— Сьогодні ми не лише пам'ятаємо цю спадщину, а реально її продовжуємо. Оксана Маркарова, Надзвичайна й Повноважна Амбасадорка України в США (2021–2025 рр. — *Ред.*), є нашою випускницею. Крім того, вона є членкинею Наглядової ради НаУКМА, активно бере участь у стратегічних дискусіях, консультує з питань розвитку, допомагає у промоції ініціатив. Подібне можна сказати і про Юлію Ковалів, Амбасадорку України в Канаді (2022–2025 рр. — *Ред.*). Раніше цю посаду обіймав Андрій Шевченко — журналіст, громадський діяч і мій колишній студент. Нині він є членом Києво-Могилянської фундації Канади, а також через нього ми маємо тісний контакт зі Світовим Конґресом Українців. Юрій Полюхович, історик і знаний у світі дослідник культури мая, нині є Надзвичайним і Повноважним Послом України в Перу, а також Колумбії та Еквадорі. Це лише окремі, але дуже показові приклади: дипломати, які представляють Україну на високому рівні, мають різну базову освіту — в галузі економіки, журналістики, історії. Їх об'єднує те, що всі вони пройшли через Могилянку. І це свідчить про головне: ми формуємо основу світогляду, критичного мислення, відповідальності та професійної гідності, яка дає змогу реалізувати себе у сфері міжнародних відносин.

Тому я переконаний: сьогодні Києво-Могилянська академія справді відроджує свою історичну місію осередку підготовки українських дипломатів. Ми маємо формувати лідерів, які не лише знають міжнародне право чи економіку, а й здатні гідно представляти Україну на глобальному рівні.

— Києво-Могилянська академія завжди вирізнялася вмінням поєднувати теорію й практику, залучаючи найліпших фахівців. Як сьогодні університет інтегрує реальний дипломатичний досвід у навчальні програми?

— Для нас це принципове питання: якісна підготовка міжнародників неможлива без постійного контакту з практиками. У НаУКМА ми послідовно інтегруємо експертний досвід у навчальний процес. До розроблення освітніх програм залучені дипломати з великим практичним досвідом: Павло Клімкін, Олександр Щерба та Володимир Хоманець, який обіймає посаду Надзвичайного й Повноважного Посла України в Туніській Республіці та Державі Лівія. Їхня участь у формуванні змісту освітніх програм підсилює практичний вимір навчання.

Ще одним важливим інструментом є регулярні гостьові лекції на факультеті «Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти». Студенти мали нагоду поспілкуватися з такими українськими дипломатами, як Володимир Огризко, Сергій Корсунський, Руслан Спірін, Юрій Пивоваров, і завдяки цьому могли отримати чітке уявлення про виклики, з якими дипломати стикаються у щоденній роботі.

У вересні 2024 року НаУКМА підписала Меморандум про співпрацю з Генеральною дирекцією з обслуговування іноземних представництв, у якому передбачено реалізацію спільних освітніх, наукових і публічних заходів, що сприятимуть залученню дипломатичних установ до життя університету та створенню нових можливостей для студентів і викладачів. Для нас це важливий крок до поглиблення практичної частини підготовки фахівців у сфері міжнародних відносин.

— Як би Ви описали той особливий набір цінностей, навичок і особистісних рис, які Могилянка прищеплює своїм студентам і які допомагають їм досягати високих результатів у сфері дипломатії?

— Це справді непросте питання, бо йдеться про фундаментальні засади, які становлять сутність нашої академії. Ми є

університетом, який змінив обличчя української вищої освіти після колапсу Радянського Союзу. Саме Могилянка започаткувала й реалізувала майже всі провідні інновації, які згодом стали загальноприйнятими в системі вищої освіти України.

Перші бакалаврські, магістерські й аспірантські програми, запровадження двомовного навчання українською й англійською, ініціювання Закону «Про вищу освіту», який набув чинності, — усе це зароджувалося тут, у стінах нашого університету.

Саме в такому середовищі формуються головні цінності, які ми передаємо студентам: академічна доброчесність, патріотизм, інноваційність, професіоналізм. Ми створюємо можливості для самореалізації, навчаємо будувати міжнародні зв'язки, відкриваємо Україну світові й водночас формуємо сильну національну ідентичність.

— Для багатьох молодих людей, які мріють про кар'єру в дипломатії, вибір університету — це пошук середовища, де вони зможуть здобути найкращі знання та компетенції. Чому, на Вашу думку, варто обирати саме Києво-Могилянську академію для старту дипломатичної кар'єри?

— Для нас дуже важливо, що ми не маємо радянської спадщини. Радянська влада закрила Могилянку, а 1991 року ми відновили її як нову інституцію з орієнтацією на поступ, інновації та відкритість до світу. Із самого початку ми були міжнародними за своєю суттю. Для нас англійська мова — не просто інструмент спілкування, а необхідна умова професійного розвитку незалежно від того, йдеться про міжнародні відносини, філософію чи фізику. Міжнародність для нас — це не зовнішній атрибут, а глибинна внутрішня риса.

Насправді освіта в галузі міжнародних відносин не означає автоматичного входження в професію, бо ця сфера дуже часто пов'язана з політичними рішеннями, а не тільки з фаховою підготовкою. Тому ми зосереджуємося не лише на професійному розвитку, а й на особистісному зростанні студентів. Освіта в Могилянці побудована за принципами Liberal Arts and Sciences. Наші студенти самі формують траєкторію свого навчання. Це дає глибше розуміння світу, розвиває критичне мислення, небайдужість і залученість.

Одним із фундаментальних принципів нашої освітньої моделі є підтримка самореалізації. Ми створюємо простір, у якому всі

студенти можуть вільно обирати свій академічний шлях, розвивати ініціативність, відповідальність і здатність працювати в команді. Велику увагу надаємо розвитку soft skills — комунікабельності, адаптивності, креативності, емоційному інтелекту. Саме ці навички сьогодні визначають успіх у глобальному професійному середовищі не менше, ніж академічні знання.

Ми прагнемо започаткувати в Україні певну «моду» на такий підхід — із фокусом на персональну увагу до студента, його світогляд, демократичне мислення та здатність до дії. Саме це формує наших випускників як людей, на яких можна покластися — і в Україні, і у світі.

Досвід Києво-Могилянської академії показує, що навіть в умовах політичних трансформацій і глобалізаційних змін університет може залишатися осередком формування дипломатичної культури та світоглядного мислення. Завдяки історичній тяглості, оновленій місією незалежної України, НаУКМА поєднує академічну традицію зі стратегічною модернізацією: міждисциплінарні програми, міжнародні партнерства та кар'єри випускників у дипломатії свідчать про її актуальну роль у підготовці нового покоління лідерів.

1. *Бабенко М.* 100 найвпливовіших жінок України за версією журналу «Фокус» 2021 / М. Бабенко та ін. // Фокус. 29 червня 2021. URL: https://focus.ua/uk/ratings/486307-100-samyh-vliyatelnyh-zhenshchin-ukrainy-po-versii-zhurnala-fokus-2021
2. Києво-Могилянська академія в іменах XVII-XVIII ст.: енциклопед. вид. / відп. ред. В.С. Брюховецький; наук. ред., упоряд. З.І. Хижняк. К.: КМ Академія, 2001. 734 с.
3. Києво-Могилянський колегіум // Віртуальний музей Києво-Могилянської академії. URL: https://vm.ukma.edu.ua/history/києво-могилянський-колегіум
4. Місія, візія і цінності // Національний університет «Києво-Могилянська академія». URL: https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/pryznachennia-ta-misiia
5. Про відродження Києво-Могилянської Академії: Розпорядження Голови Верховної Ради України № 1570-XII від 19.09.1991. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1570-12#Text
6. *Рудакова Ю.* До 400-ліття заснування Києво-Могилянської академії: події, імена // Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: http://www.nbuv.gov.ua/node/2573

Ihor Ozadovskyi,
PhD student, Senior Lecturer
at the Department of Interdisciplinary Education
of the Kyiv-Mohyla School of Professional and Continuing Education,
National University of Kyiv-Mohyla Academy;
ORCID: 0000-0002-0759-7351;

Sofiia Velykotska,
Student at the Kyiv-Mohyla School
of Professional and Continuing Education,
National University of Kyiv-Mohyla Academy;
ORCID: 0009-0007-7873-7482

THE CONTRIBUTION OF THE KYIV-MOHYLA ACADEMY TO THE DEVELOPMENT OF MODERN UKRAINIAN DIPLOMACY

Abstract. The article examines the role of the National University of Kyiv-Mohyla Academy (NaUKMA) as a leading educational, scholarly, and cultural institution that, over the centuries, has shaped Ukraine's intellectual elite and contributed significantly to the development of Ukrainian diplomacy. The Academy is presented as an institution that provided training for specialists tasked with performing diplomatic functions across various historical periods, beginning with the era of the Hetmanate, laying the foundations for the virtues of a responsible ambassador of the nation.

Special attention is given to the Academy's contribution to the establishment of the diplomatic corps whose representatives played a pivotal role in implementing Ukraine's foreign policy during the Cossack Hetmanate and in the years following its dissolution. Alongside historical personalities, the authors emphasise the contribution of modern graduates of the National University of Kyiv-Mohyla Academy, who actively defend Ukraine's national interests on the international stage.

The educational process at NaUKMA is presented as interdisciplinary, based on the integration of academic knowledge with foreign policy practice, active cooperation with diplomatic institutions, and sustained dialogue among students, scholars, and international relations professionals.

In conclusion, the authors assert that the National University of Kyiv-Mohyla Academy remains a strategic institution that faithfully preserves its centuries-old educational traditions while actively responding to the challenges of the modern world. It continues to serve as one of the key centres for training morally responsible and professionally prepared leaders in the field of diplomacy who are capable of upholding Ukraine's international standing.

Keywords: Kyiv-Mohyla Academy, NaUKMA, Ukrainian diplomacy, public diplomacy, international relations, Kyiv-Mohyla alumni, Ukraine in the world.

Наталія Кравчук,
докторка економічних наук, доцентка,
завідувачка кафедри міждисциплінарної освіти
Національного університету «Києво-Могилянська академія»;
ORCID: 0000-0001-6227-6190;

Ірина Зайченко,
кандидатка історичних наук, доцентка
кафедри міждисциплінарної освіти
Національного університету «Києво-Могилянська академія»;
ORCID: 0000-0002-7916-0490

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ТА СУСПІЛЬНЕ СЛУЖІННЯ УНІВЕРСИТЕТУ: інструменти м'якої сили у популяризуванні українськості у світі

Анотація. У статті обґрунтовано концепт публічної дипломатії в контексті трансформації ролі університетів як суб'єктів м'якої сили та інституцій суспільного служіння. Акцентовано на новій парадигмі публічної дипломатії, що виходить за межі класичних інструментів державної зовнішньої політики. Зауважено, що публічну дипломатію дедалі частіше реалізують через освітні, культурні й ціннісні ініціативи. На прикладі кейсів факультету «Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти» («kma·pro») Національного університету «Києво-Могилянська академія» (НаУКМА) висвітлено роль університетської освіти як каналу популяризування українськості у світі. Обґрунтовано, що суспільне служіння університету є стратегічною формою дипломатичної присутності України на міжнародній арені.

Ключові слова: публічна дипломатія, третя місія університету, м'яка сила, українськість, освітня дипломатія, стратегічна комунікація, «Українська Шкільна Резиденція молодіжних амбасадорів».

У час великої екзистенційної війни, що поставила Україну в самий центр глобальних ціннісних змін і яку український народ веде за свою незалежність і територіальну цілісність, за свою суб'єктність на міжнародній арені, публічна дипломатія набуває

нової місії та стратегічної візії майбутнього. Вона стає не лише інструментом формування та поширення позитивного іміджу держави у світі, а й консолідаційною силою для зміцнення міжнародної солідарності через «проактивну і креативну комунікацію з новими аудиторіями» [1, с. 13], налагодження міжкультурного діалогу та обстоювання правди у глобальному інформаційному просторі.

Серед викликів, із якими зіткнулася Україна в умовах повномасштабного російського вторгнення, — викорінення «колоніальної свідомості як частини мислення» і «збереження ментальної ідентичності українців» [2]. У цьому сенсі сучасна університетська освіта має відігравати провідну роль як канал зміцнення національної ідентичності, промоції гуманістичних цінностей і українськості у світі. Особливого значення в такому контексті набувають ініціативи, що поєднують академічну якість із публічною активністю і суспільним служінням.

Суспільне служіння — третя місія університету, що передбачає трансформацію освітніх інституцій із замкнених академічних структур у відкриті мережеві платформи відновлення довіри, творення ціннісних змін і зміцнення впливу. Університети змінюють свою класичну роль з «інституцій продукування знань» в акторів публічної дипломатії, формуючи мережу однодумців, надійних партнерств і глобальної присутності.

З початком повномасштабної військової агресії росії окремі українські університети перетворилися на своєрідні «хаби стійкості» [3] та відкриті платформи популяризування українськості у світі. І це не тимчасова стратегія, а нова парадигма, яка вкладається в концепт суспільного служіння, що є покликанням і прямим соціальним обов'язком академічних кіл у відродженні країни та пролонгації запиту на українськість у світі.

Дискурс про суспільне служіння університету зазвичай активізується тоді, коли країна постає перед кризами. В умовах повномасштабної російсько-української війни важливо відпрацювати різні моделі й підходи суспільного служіння, які можна масштабувати як і всередині університету, так і в роботі з акторами та стейкхолдерами публічного впливу й публічної дипломатії.

2023 року Національний університет «Києво-Могилянська академія» створив факультет «Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти», призначення якого — зміцнювати

інтелектуальний капітал України та поширення українськості у світі, створюючи середовище лідерів через:

• надання можливостей для навчання протягом життя на програмах формальної та неформальної освіти;

• провадження міждисциплінарних експертиз і менторських практик, що об'єднують учасників програм і проєктів, спудеїв та партнерів kma·pro;

• єднання українців на своїй землі та зміцнення української ідентичності за кордоном.

Ініціативи й освітні програми Києво-Могилянської школи професійної та неперервної освіти є прикладом синергії академічного підходу, креативної дії, суспільного служіння та публічного впливу. У міждисциплінарних освітніх форматах, які реалізують як в Україні, так і за кордоном, постає нове покоління лідерів, амбасадорів популяризування українськості у світі та агентів нової публічної дипломатії. Модель kma·pro можна розглядати як автентичний простір суспільного служіння та трансформаційного навчання, де університетська спільнота стає рушієм відродження України, єднання українців на своїй землі та зміцнення української ідентичності у світі.

Публічна дипломатія у вимірі третьої місії університету. У XXI столітті публічна дипломатія як синонім терміна «пропаганда» (у ґалліонівському трактуванні[1]) зазнає якісного переосмислення, трансформуючись від традиційної практики односторонньої комунікації через інформаційні канали до моделі зміцнення репутації держави через партнерську взаємодію та поширення «спільних наративів для більш чіткого позиціювання України у світі» [4, с. 8]. Сучасну публічну дипломатію розглядають як інструмент формування горизонтальних зв'язків з іноземними аудиторіями, де пріоритетом стає не лише поширення інформації, а й побудова партнерських відносин, що ґрунтуються на спільних цінностях і довірі, взаємному розумінні й довгостроковій співпраці.

Одним із головних векторів нової публічної дипломатії є науково-освітня дипломатія, що «допомагає побудувати міцні

[1] Автором терміна «публічна дипломатія» вважають американського дипломата Едмунда Ґалліона, який 1965 року запропонував це поняття як синонім до терміна «пропаганда», що його застосовували під час холодної війни для поширення ідей і цінностей в агресивній формі монологу і який мав переважно негативну конотацію [5, с. 9].

партнерські відносини з іншими країнами чи регіонами завдяки науково-освітньому обміну; вирішувати глобальні, регіональні та національні виклики з використанням наукових здобутків; формувати зовнішньополітичні рішення з урахуванням фактичних даних» [4, с. 14]. Ідеться про стратегічне використання академічного середовища для створення каналів комунікації, культурного обміну, формування позитивної репутації держави, а також підтримки лідерських спільнот за кордоном. Через університетські програми наукових та освітніх обмінів, спільні дослідницькі ініціативи, міжнародну мобільність здобувачів освіти й викладачів формують не лише інтелектуальні мости й глобальні університетські мережі, а й спільноти довіри, які згодом можуть стати союзниками та стратегічними партнерами на глобальному політичному, економічному чи культурному рівнях.

У цьому контексті особливої ваги набуває третя місія університету, що виходить за межі викладання (першої місії) й наукової діяльності (другої місії) та охоплює соціальне служіння — активну взаємодію із суспільством, відповідаючи на виклики часу, поширюючи суспільно значущі ідеї, а також сприяючи сталому розвитку. Університетські спільноти перетворюються на агентів змін, що не лише готують фахівців, а й активно формують соціальний капітал і репутаційний потенціал держави, а також демонструють її здатність до відповідального глобального лідерства.

Суспільне служіння університету — це не новий формат, а модель, яку інкорпорували в академічну освіту ще в 1970-х роках у США педагоги Вільям Рамзі та Роберт Сіґмон. Вона базується на підході суспільно орієнтованого навчання (CoH). Першим університетським дослідним центром у США з вивчення CoH вважають Центр досліджень і розвитку суспільно орієнтованого навчання, що його заснував 1994 року американський науковець Ендрю Фурко в Каліфорнійському університеті в Берклі. У європейських університетах підхід CoH теж пройшов етап інституалізації, — тут є успішні кейси та діють спільні міжуніверситетські платформи, що популяризують моделі і стратегії підготовки викладачів для роботи з громадами, бізнесом, суспільними запитами [3].

У сучасному світі, де глобальні виклики дедалі більше мають цивілізаційний вимір, публічна дипломатія постає не лише як інструмент зовнішньої комунікації, а й як система сенсів, цінностей і впливу. У цьому контексті українськість стає не лише

ідентичністю, а й живою культурою в дії, досвідом опору, що розкривається в гідності, творчості й солідарності. У світі, де Україну тривалий час сприймали через призму постколоніальних наративів або як «жертву обставин», нова публічна дипломатія орієнтована на переформатування цього образу: від об'єкта історії до суб'єкта майбутнього, що має свою візію, голос і гідність. Університети відіграють важливу роль у цій трансформації: відбувається кардинальне переосмислення ролі університетів й освітньої дипломатії, їх повне «перезавантаження». А надто в умовах війни, коли національне потребує смислової артикуляції назовні, третя місія університету — суспільне служіння — функціює як дипломатична місія, спрямована на побудову довіри, міжкультурного діалогу та поширення українськості у світі. Саме так, через голос своїх університетів, Україна сьогодні комунікує зі світом.

Освітня дипломатія через суспільне служіння університету стає змістовним ядром публічної дипломатії, культурним голосом нації та створює сенси «нової дипломатії ідентичності». Передусім ідеться про університет як платформу цінностей: свободи, гідності, відповідальності, демократичності, відкритості. Могилянська спільнота, що діє у цій парадигмі, перетворюється на амбасадора смислів, що репрезентують Україну як частину глобального світу, здатну генерувати нові ідеї, будувати довіру та формувати майбутнє через дію.

Освітні ініціативи kma•pro як інструмент публічної дипломатії та м'яка сила у популяризуванні українськості у світі. У сучасному глобалізованому світі місія університету — не лише провадити якісний освітній процес та бути центром інновацій і досліджень, а й стати потужним каналом публічної дипломатії, де університетська спільнота відіграє роль культурних амбасадорів, генераторів і носіїв смислів. У цьому контексті діяльність kma·pro НаУКМА є унікальним прикладом того, як інноваційна академічна модель може сприяти утвердженню іміджу України як держави, що мислить майбутнім, комунікує глобальні сенси, співтворить і зміцнює українську ідентичність у світі.

Українська Шкільна Резиденція молодіжних амбасадорів у Мюнхені. Одним із найяскравіших кейсів реалізації публічної дипломатії kma·pro НаУКМА є освітня ініціатива — глобальна мережа «Українська Шкільна Резиденція молодіжних амбасадорів». Старт першої резиденції відбувся в Мюнхені (Німеччина) під час

Міжнародного освітнього форуму в липні 2024 року. Зокрема, під час форуму президент НаУКМА Сергій Квіт і голова правління освітньої установи в місті Мюнхені «SchlaU Schule» Міхаель Штенгер підписали меморандум і два протоколи про співпрацю. Ці документи окреслили три основні вектори міжнародної співпраці в межах:

- Української Шкільної Резиденції молодіжних амбасадорів;
- Інституту Сковороди;
- міждисциплінарної бакалаврської програми «Політичне лідерство та економічна дипломатія».

Провайдером і платформою реалізації цих ініціатив є Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти.

Першу Українську Шкільну Резиденцію молодіжних амбасадорів створено на базі української школи «SchlaUA» в Мюнхені. Цей проєкт — жива лабораторія публічної дипломатії, де молодь є акторами налагодження міжнародного діалогу, носіями сенсів й української ідентичності в європейському й глобальному культурному просторі. «Молодіжні амбасадори у світі — це мережа мотивованих українців, які синхронно, одним голосом популяризуватимуть українські цінності, правду про війну, об'єднуючи українців за кордоном, кожен із яких — важливий», — зазначила на форумі деканка факультету професорка Тетяна Нагорняк.

Підлітки, які є активними амбасадорами резиденції, здобувають не лише знання з публічної дипломатії та міжнародних відносин, політики чи економіки, — вони вчаться представляти Україну світу через сенси, мистецькі та інтелектуальні проєкти. Ці молоді люди — амбасадори держави, дія яких має потужний репутаційний ефект, що відповідає концепції публічної дипломатії.

Серед основних подій Української Шкільної Резиденції молодіжних амбасадорів — відкриття української книжкової полиці в українській школі Мюнхена за підтримки Медіацентру Державного підприємства «Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв», українських дипломатів і вчених. Ця невелика за масштабом, але високо символічна подія стала знаком присутності української культури, мови й ідентичності у просторі німецької освіти, а також своєрідним мостом довіри між спільнотами. Через книги, історію, спогади, мову молоді українські амбасадори почали діалог зі світом про Україну, її біль, силу та надію.

Окремий складник проєкту — серія інтерактивних заходів «Public Diplomacy Talks», що об'єднує учнів у тренінгах, рольових іграх, модельованих засіданнях, дискусіях. Такі формати допомагають усвідомити роль публічної дипломатії як інструмента м'якої сили та впливу, а також сформувати навички лідерства, комунікації та кроскультурної взаємодії. Молодь вчиться ширити українську позицію не через опір, а через сенси, емпатію та креатив.

Важливо, що кожна подія в межах резиденції має символічний підтекст — від колірної палітри візуального стилю до слів, що звучать на заходах, підкреслюючи одну з наскрізних ідей сучасної публічної дипломатії: ефективна комунікація держави починається не з гасел, а з дій, які мають сенси й викликають довіру.

У цьому контексті Українська Шкільна Резиденція молодіжних амбасадорів є прикладом втілення третьої місії університету в міжнародному вимірі. Вона творить соціальний капітал майбутнього покоління дипломатів, громадських і політичних лідерів, культурних комунікаторів, які з юного віку навчаються найцінніш ого — бути голосом України у світі не лише через слова, а й через спільну дію та мережу однодумців і партнерів.

Відкриття Української Шкільної Резиденції молодіжних амбасадорів у Мюнхені. 17 липня 2024 року. (© Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти)

Освітня програма «Політичне лідерство та економічна дипломатія» як освітній хаб публічної дипломатії. В умовах повномасштабної війни збереження й розвиток людського капіталу є критично важливим завданням для України. За даними «Аналітичного центру Cedos», вже понад 2 мільйони молодих українців вимушено виїхали з України. Водночас 76% із них прагнуть повернутися додому після завершення війни [6]. Цей потенціал не має бути втраченим, навпаки — він має стати інтелектуальним капіталом майбутнього відродження Української держави.

Уся ця молодь уже стала амбасадорами України у світі. За 5 років вони стануть ще й висококласними професіоналами з європейським чи іншим міжнародним досвідом. І це унікальний шанс для України створити найпотужнішу мережу зв'язків і контактів у всьому світі.

Саме тому якісна українська освіта має бути там, де є українці. 2024 року Національний університет «Києво-Могилянська академія» запустив першу українську міждисциплінарну бакалаврську програму «Політичне лідерство та економічна дипломатія» на базі освітнього хабу «SchlaU Schule» в Мюнхені, провайдером якої є Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти. Освітня програма стала відповіддю на запит часу й передбачає формування професійної спільноти нової генерації лідерів, здатних усвідомлено й активно формувати наратив України у світі. Мета програми — забезпечити молоді, яка тимчасово перебуває за кордоном, доступ до якісної української освіти в Європі, зберігаючи культурний і ціннісний зв'язок з Україною.

Однією з головних автентичних академічних особливостей kma·pro є міждисциплінарність, що відповідає логіці сучасних глобальних викликів, на які неможливо відповісти у межах однієї галузі знань. Такі проблеми, як гібридна війна, зміна клімату, енергетична безпека, диджиталізація міжнародних відносин або відродження націй і держав, вимагають поєднання політичного, економічного та міжкультурного комунікаційних діалогів. Освітню програму «Політичне лідерство та економічна дипломатія» реалізують саме за такою логікою — як майданчик стратегічного мислення й експертності, симуляції міжсекторальної взаємодії та міждисциплінарної мобільності. Змістовно освітня програма інтегрує політичні науки, економіку й міжнародні економічні відносини, стратегічні комунікації й публічну дипломатію,

етику й культуру відповідального лідерства, створюючи простір, де здобувачі не лише отримують знання, а й прилучаються до експертної спільноти, у якій формуються фахові компетентності для реального впливу.

Посвята у спудеї Могилянки здобувачів бакалаврської освітньої програми «Політичне лідерство та економічна дипломатія», м. Мюнхен, Німеччина. 25 вересня 2024 року. (© Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти)

На окрему увагу заслуговує освітній контент як носій сенсів, цінностей і образу України для світу. Важливими практиками освітньої програми стали гостьові міждисциплінарні студії, у межах яких спудеї співпрацюють з українськими дипломатами, міжнародними експертами, державними діячами. Такі події заглиблюють у рефлексію про роль України у світових змінах, сприяють взаємодії, обміну сенсами у розмові на рівних, коли кожен учасник стає співтворцем освітнього контенту.

Особливе місце в освітньому процесі посідають такі альтернативні формати навчання, як моделі «G7», «G20», «Рада Безпеки ООН», «Глобальний молодіжний саміт миру "Українська формула миру"», що їх реалізують як симуляційні сесії із залученням спудеїв до моделювання реальних сценаріїв глобальної дипломатії. У цих симуляціях здобувачі є творцями смислів і голосом України у глобальному просторі; вони готують аналітичні статті, беруть участь у міжнародних конференціях, ведуть інформаційні кампанії, моделюють політики, тренують навички ведення

переговорів і відшліфовують публічні виступи, діють як лідери держав, усвідомлюючи відповідальність за репрезентацію інтересів України на міжнародному та світовому рівнях. Тож освітнє середовище стає майданчиком публічної дії, де академічні знання поєднують із реальним впливом на глобальні процеси.

Публічну дипломатію в межах програми реалізують через кейс-методи, симуляції й реальні проєкти, що формують у здобувачів навички стратегічного мислення, комунікативної гнучкості та міжкультурної компетентності. Аналізуючи практики відновлення країн після конфліктів, здобувачі моделюють GR-кампанії для малого бізнесу, розробляють дипломатичні меседжі для міжнародних партнерів, а також вивчають приклади дипломатичного впливу через інструменти м'якої сили.

Отже, освітня програма «Політичне лідерство та економічна дипломатія» є втіленням третьої місії університету — служіння суспільству через підготовку лідерів, здатних бути амбасадорами демократії, свободи й гідності, популяризуючи українськість як цінність, яку творять у діалозі зі світом, вільно, відкрито й відповідально.

II Глобальний Молодіжний саміт миру «Українська формула миру», м. Київ, Україна. 1 березня 2024 року (© Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти)

Тематичні літні й зимові школи за кордоном: молодіжна дипломатія, що зрощує довіру. Літні та зимові школи, які організовує kma·pro в партнерстві з європейськими інституціями, стали квінтесенцією поєднання освіти, цінностей і дипломатії, що формує нове покоління українських лідерів-змінотворців. Місія тематичних шкіл — відповідальне громадянство, критичне мислення та розбудова репутаційного капіталу України в міжнародному середовищі.

У центрі подій — промоція Української формули миру, екологічної відповідальності, прав людини, соціального партнерства. У таких форматах реалізують третю місію університету — суспільне служіння, що виходить за межі університетських аудиторій. Воно відбувається на гірських стежках, у форматі відкритих дискусій, в обмінах досвідом між українськими студентами та молоддю з інших країн. Спільно учасники тематичних шкіл формують ментальну карту України, що стає зрозумілою і близькою іноземній аудиторії, яка отримує нову оптику бачення України як держави, що творить сенси, готова брати на себе відповідальне лідерство, а не лише реагує на глобальні виклики й ризики.

Однією з таких ініціатив стала зимова школа — «Молодіжний Давос-2025: Екологічне Лідерство Амбасадорів. Партнерський вектор Україна-Німеччина», яку було реалізовано в німецьких Альпах. Це освітньо-дипломатична платформа, де молодь працювала над такими глобальними темами:

- екологічна дипломатія і відповідальність за довкілля;
- Українська формула миру як відповідь на агресію;
- європейська інтеграція через спільні цінності та правові рамки;
- демократична культура як щоденна практика, а не політична декларація.

Тематичні літні й зимові школи стають платформами міжкультурного діалогу, що відновлюють мости довіри між народами, об'єднують у спільній меті щодо розв'язання глобальних проблем людства і є прикладом дієвої освітньої дипломатії, яка поєднує інтелект, стратегічне мислення й відповідальне лідерство воєдино. Учасники тематичних шкіл є співавторами навчального процесу й симуляцій, інтерактивних сесій і форумів. Вони створюють власні ініціативи, презентують проєкти, працюють у змішаних командах, формуючи молодіжні альянси на довірі,

співпраці й повазі до різних ідентичностей. Через освітній діалог, обговорення українських кейсів, проєктування національної візії відбудови й відродження, учасники формують позитивний імідж України як держави, що обирає стратегічне відповідальне лідерство й уміє об'єднувати навколо цінностей і спільних ідей.

Отже, тематичні літні й зимові школи — це молодіжні майданчики мобільності від kma·pro, що є простором особистісного зростання, дипломатичного становлення та суспільного впливу, де народжується нова генерація лідерів-змінотворців, здатних діяти на перетині локального і глобального.

Зимова школа – «Молодіжний Давос-2025: Екологічне лідерство амбасадорів. Партнерський вектор Україна-Німеччина», м. Кохель, Німеччина. 31 січня 2025 року. (© Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти)

Висновки

Сучасна публічна дипломатія України — це простір стратегічного служіння, смислотворення, комунікації та зміцнення ідентичності, що виходить далеко за межі інституційної зовнішньої політики й класичної дипломатії. Її сенс дедалі більше окреслюють через освіту, культуру, просвітництво й символічну дію. У цьому контексті публічна дипломатія є місією освіти та ядром суспільного служіння, яку втілюють через конкретні освітні ініціативи, міжкультурні проєкти та молодіжне лідерство.

Університети як амбасадори популяризування українськості у світі — це не метафора, а реальність нової дипломатії, де носіями державної суб'єктності є не лише кадрові дипломати, а й

освітні спільноти, які творять культурний і ціннісний ландшафт країни за кордоном. Через знання, дослідні мережі й міжнародні партнерства університети стають центрами гуманітарної стійкості й відновлення репутаційної довіри, що формує не просто образ України, а її реальну суб'єктність у майбутньому світовому порядку.

Публічна дипломатія як місія освітніх інституцій — це інструмент м'якої сили, що створює цінності, відновлює історичну пам'ять і зміцнює довіру. Завдяки поєднанню академічної глибини, практико-орієнтованого навчання та стратегічної комунікації ініціативи kma·pro стали інструментами м'якої сили, що працюють не лише на імідж НаУКМА й України, а й на зміцнення української ідентичності. Освітні ініціативи kma·pro реалізують як платформу поширення українськості у світі, де формується нове покоління українських амбасадорів — тих, хто вміє поєднувати академічне з прикладним, локальне з глобальним, лідерство з відповідальністю. Саме такі моделі й формати є ціннісною основою публічної дипломатії майбутнього.

1. *Кулеба Д.* Українська воєнна дипломатія: виборoти мир, безпеку та розвиток // Україна дипломатична. К., 2024. Вип. 25. С. 7–20.
2. *Вовк К.* Українська культура протягом століть. Колоніальний вплив РФ та уроки на майбутнє // Свідомі. 10 лютого 2024. URL: https://svidomi.in.ua/page/ukrainska-kultura-protiahom-stolit-kolonialnyi-vplyv-rf-ta-uroky-na-maibutnie
3. *Шеренговський Д.* Що таке третя місія університетів і чому вона важлива в час війни? // LB.ua. 17 жовтня 2024. URL: https://lb.ua/blog/dmytro_sherenhovskyi/640326_shcho_take_tretya_misiya_universitetiv_i.html
4. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки. К., 2021. 31 с. URL: https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf
5. Публічна дипломатія: навч. посібник / за заг. ред. І. Матяш; Національний університет «Острозька академія»; Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин. К.: Видавництво «Горобець», 2021. 224 с.
6. *Волосевич І.* Вплив війни на молодь в Україні / І. Волосевич, І. Когут, Т. Жерьобкіна, Ю. Назаренко; ГО «Аналітичний центр Cedos»; дослідницька агенція «Info Sapiens». 21 квітня 2023. URL: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/28.04_vplyv_viyny_na_molod_v_ukrayini.pdf

Nataliia Kravchuk,
Doctor of Economy, associate professor,
Head of the Department of Inter-Disciplinary Education,
National University of Kyiv-Mohyla Academy;
ORCID: 0000-001-6227-6190;

Iryna Zaichenko,
PhD in History, associate professor
Department of Inter-Disciplinary Education,
National University of Kyiv-Mohyla Academy;
ORCID: 0000-0002-7916-0490

PUBLIC DIPLOMACY AND COMMUNITY SERVICE OF UNIVERSITIES: soft power tools in promoting Ukrainianness in the world

Abstract. The article discusses public diplomacy as the mission of education and the core of community service, which is fulfilled through specific education initiatives, intercultural projects, and youth leadership.

The author highlights that universities functioning as ambassadors for promoting Ukrainianness in the world is a reality of new diplomacy, in which the state's subjectivity is borne and expressed not only by professional diplomats, but also by academic communities, which are recreating the cultural and value landscape of their home country abroad. Through knowledge, research networks, and international partnerships, universities are becoming centres of humanitarian resilience and restoration of reputational trust that inform Ukraine's actual subjectivity in the future world order.

The results prove that public diplomacy as the mission of educational institutions is a tool of soft power that generates values, restores historical memory, and strengthens trust. It is about a combination of academic depth, practice-oriented studies and training, and strategic communication, which contribute to the image of the National University of Kyiv-Mohyla Academy, as well as reinforce the Ukrainian identity. Education initiatives are implemented to serve as platforms for promoting Ukrainianness in a world with the rising new generation of Ukrainian ambassadors, trained to combine academic with practical, local with global, and leadership with responsibility. Such very models and formats constitute the value framework for the public diplomacy of the future.

Keywords: Ukrainian identity, public diplomacy, education communities, soft power, university.

ЗМІСТ

Андрій Сибіга. Від сили дипломатії — до дипломатії сили 10

ГЕОПОЛІТИКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ. ВІЙНА РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Григорій Перепелиця. Дипломатія як продовження війни чи досягнення миру: дилема українського вибору. 27
Олена Любовець. Світова дипломатія напередодні широкомасштабного вторгнення рф в Україну: спроби мирного врегулювання конфліктної ситуації. 44
Олександр Моцик. Окупація Запорізької АЕС – окремий тяжкий злочин російської федерації у контексті її повномасштабної війни проти України . . 58
Сергій Зубченко. Російсько-українська війна як каталізатор геополітичних процесів: безпекові виклики «нового середньовіччя» в епоху глобалізації 88
Павло Гай-Нижник. Два ультиматуми володимира путіна НАТО: основні фази оголошення (2007 р.) та ескалації (2021 р.) нової холодної війни рф супроти Заходу 102
Андрій Грубінко. Українсько-британські відносини на етапі російсько-української війни (2022-2025 роки). 118
Роман Кривонос. Чи здатна Німеччина мобілізувати Європу на боротьбу проти російського реваншизму на тлі ізоляціонізму США . . . 135
В'ячеслав Швед. Нормалізація відносин між аравійськими монархіями та Ізраїлем у контексті війни в Газі: виклики, стан та висновки для української дипломатії 151
Олег Цапко. Україна і держави Центральної Азії: проблема пошуку нової стратегії співпраці 165
Ірина Крупеня. Основні напрями зовнішньої політики Малайзії та її позиція щодо російсько-української війни. 179

ФАХОВИЙ ПОГЛЯД ДИПЛОМАТА

Юрій Клименко. Двосторонні відносини з Аргентиною, Парагваєм та Уругваєм у нових геополітичних реаліях: досягнення та перспективи . . . 195
Наталія Аношина. Королівство Бельгія: унікальність та особливості країни. 228
Оксана Драмарецька. Поширення інтересів України в Латинській Америці 268
Любов Абравітова. Діалог між Україною та Південно-Африканською Республікою 286
Василь Боднар. Україна — Польща: стратегічне партнерство, перевірене війною. 314
Олег Герасименко. Країна зі складною історією та багатонадійним сьогоденням. 337
Роберт Мюллер. Австрія поруч з Україною: підтримка, партнерство, перспективи 354

Сеймур Мардалієв. Відбудова України й Азербайджан: успіхи, виклики та можливості 365
Ернал Філо. «Албанія твердо стоїть пліч-о-пліч з Україною» 399
Елена Летісія Мікусінскі. Єднання між народами Аргентини й України 421
Енріке Х.А. Кандіоті. Аргентинський консул в Україні 441
Люк Якобс. Бельгія і надалі буде відданим союзником України 452
Казем Тарек Аділ Казем. Дружба та співпраця між Республікою Ірак і Україною 472
Толєжан Барлибаєв. Казахстан — Україна: стратегічне партнерство, засноване на довірі та історії 484
Ідріс Кадиркулов. Киргизько-українські культурно-гуманітарні відносини 493
Надір Хан. 85 років незалежності Пакистану: зміцнення двосторонніх відносин у складні часи 504
Павел Віздал. Словацька Республіка: добросусідські відносини та співпраця з Україною 516
Матея Превольшек. Словенія й Україна: підтримка місцевого розвитку та міжкультурна солідарність 526
Борянка Симічевич. Україна — Чорногорія: відносини, що виходять за межі формальної дипломатії 550
Кароліна Ліндхольм Біллінг. Стійкість попри руйнування: незмінна відданість УВКБ ООН підтримці народу України 560
Роман Мегела. Освіта, культура, партнерство: вектори співпраці України та Демократичної Республіки Конго 577

ДИПЛОМАТИЧНИЙ КОРПУС УКРАЇНИ

Надзвичайні та Повноважні Посли України в іноземних державах 586
Надзвичайні та Повноважні Посли іноземних держав в Україні 632
Представники України при міжнародних організаціях 670
Представники міжнародних організацій в Україні 673

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ДИПЛОМАТІЇ

Віктор Андрущенко. «Червоний оскал» російського більшовизму: найбільше зло історії 685
Борис Гуменюк. Історичний досвід зовнішньої політики України: крізь системи міжнародних відносин і державні трансформації 704
Ігор Лоссовський. Гельсінська система міжнародних відносин і перспективи формування нового світопорядку 726
Сергій Борщевський. Переговори 1997-1999 років про компенсації жертвам нацизму в контексті російсько-української війни 750
Андрій Кудряченко, Людмила Чекаленко. Патріотизм, порядність., професіоналізм – кредо дипломатів України, що заповідав Геннадій Удовенко 762

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ

Мар'яна Беца. Унікальний досвід України в ЮНЕСКО 778
Володимир Калуга, Юлія Костюк. Комплексний чинник м'якої сили у світовій політиці: функційне навантаження на тлі війни і миру 785
Микола Кулініч, Галина Саган. Українці в Республіці Корея: діяльність і перспективи облаштування діаспорного життя 797
Назар Мартинюк. Спортивна дипломатія Світового конгресу українців (1991-2021 роки) 811
Василь Кремень. Національна академія педагогічних наук України на шляху до європейського дослідницького простору в умовах воєнної агресії рф. 825
Анатолій Мельниченко, Сергій Сидоренко. Євроінтеграційний шлях КПІ ім. Ігоря Сікорського в турбулентному світі. 836
Ольга Полюхович. Сучасні виклики українській науковій та академічній дипломатії: досвід Києво-Могилянської академії 853
Ігор Озадовський, Софія Великоцька. Внесок Києво-Могилянської академії у становлення сучасної української дипломатії 863
Наталія Кравчук, Ірина Зайченко. Публічна дипломатія і суспільне служіння університету. Інструменти «м'якої сили» у просуванні українськості в світі. 876

CONTENT

Andrii Sybiha. From Strength of Diplomacy to Diplomacy of Strength 19

GEOPOLITICS IN MODERN WORLD. RUSSIAN WAR AGAINST UKRAINE

Hryhorii Perepelytsia. Diplomacy — Continuation of War or Path to Peace: the Dilemma of Ukraine's Choice 43
Olena Liubovets. Global Diplomacy before the russian federation's Large-Scale Invasion of Ukraine: Attempts to Resolve the Conflict Situation by Peaceful Means. 57
Oleksandr Motsyk. Occupation of the Zaporizhzhia NPP: a Grave Crime Committed by the russian federation within the Scope of the War Against Ukraine 87
Serhii Zubchenko. Russo-Ukrainian War as a Catalyst of Geopolitical Processes: Security Challenges of the 'New Middle Ages' in the Era of Globalisation. 101
Pavlo Hai-Nyzhnyk. Vladimir Putin's Two Ultimatums to NATO as Key Phases of the Announcement (2007) and Escalation (2021) of the New Cold War between russia and the West 117
Andrii Hrubinko. Ukrainian-British Relations at the Stage of the russian-Ukrainian War (2022–25) 134
Roman Kryvonos. Can Germany Mobilise Europe against russian Revanchism in the Context of US Isolationism?. 150
Viacheslav Shved. Normalisation of Relations Between the Arabian Monarchies and Israel in the Context of the War in Gaza: Challenges, Status, and Conclusions 164
Oleg Tsapko. Ukraine and the Central Asian States: the Problem of Finding a New Cooperation Strategy. 178
Iryna Krupenya. Main Directions of Malaysia's Foreign Policy and Malaysia's Position on the russian-Ukrainian War 194

DIPLOMAT'S PROFESSIONAL OPINION

Yurii Klymenko. Bilateral Relations with Argentina, Paraguay and Uruguay under the New Geopolitical Reality: Accomplishments and Perspectives . . 213
Nataliia Anoshyna. The Kingdom of Belgium: Uniqueness and Features of the Country. 248
Oksana Dramaretska. Promoting Ukraine's Interests in Latin America. . . . 278
Liubov Abravitova. Dialogue Between Ukraine and the Republic of South Africa. 301
Vasyl Bodnar. Ukraine–Poland: a Strategic Partnership Tested by War . . . 327
Oleh Herasymenko. A Country with a Complex History and a Promising Present 347
Robert Müller. Austria Stands with Ukraine: Support, Partnership, Prospects. . . 360
Seymur Mardaliyev. Ukraine's Recovery and Azerbaijan: Successes, Challenges, and Opportunities 383

Ernal Filo. Albania Is Standing Firmly Alongside Ukraine. 411
Elena Leticia Mikusinski. Solidarity Between the Argentine and Ukrainian People 431
Enrique J. A. Candioti. An Argentine Consul in Ukraine 447
Luc Jacobs. Belgium Will Remain Ukraine's Committed Partner. 463
Kazem Tarek Adil Kazem. Friendship and Cooperation Between the Republic of Iraq and Ukraine 478
Tolezhan Barlybayev. Kazakhstan–Ukraine: Strategic Partnership Rooted in Trust and History. 489
Idris Kadyrkulov. Kyrgyz-Ukrainian Cultural and Humanitarian Relations . . 499
Nadir Khan. 85 Years of Pakistan: Strengthening Bilateral Ties in Challenging Times. 511
Pavel Vízdal. The Slovak Republic: Neighborly Relations and Cooperation with Ukraine. 522
Mateja Prevolšek. Slovenia and Ukraine: Local Development Assistance and Intercultural Solidarity. 539
Borjanka Simićević. Ukraine–Montenegro: a Relationship that Transcends Formal Diplomacy 556
Karolina Lindholm Billing. Resilience Despite Destruction: UNHCR's Unwavering Commitment to Support the People of Ukraine 569
Roman Mehela. Education, Culture, Partnership: Vectors of Cooperation Between Ukraine and the Democratic Republic of the Congo 582

DIPLOMATIC CORPS OF UKRAINE

Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary of Ukraine to Foreign Countries. 586
Ambassadors Extraordinary and Plenipotentiary of Foreign Countries to Ukraine. 632
Representatives of Ukraine to International Organisations. 670
Representatives of International Organisations in Ukraine 673

HISTORY OF INTERNATIONAL RELATIONS AND DIPLOMACY

Viktor Andrushchenko. The 'Red Grin' of russian Bolshevism: History's Greatest Evil 703
Borys Humeniuk. The Historical Experience of Ukraine's Foreign Policy: Through Systems of International Relations and State Transformations . . 725
Ihor Lossovskyi. The Helsinki System of International Relations and the Prospects of a New World Order. 749
Serhii Borshchevskyi. Negotiations on Compensation for Victims of Nazism, 1997–99, in the Context of the russian-Ukrainian War 761
Andrii Kudriachenko, Liudmyla Chekalenko. Patriotism, Propriety, Professionalism — the Creed of Ukrainian Diplomats, Proclaimed by Hennadii Udovenko 777

PUBLIC DIPLOMACY

Mariana Betsa. Ukraine's Unique Experience at UNESCO 784
Volodymyr Kaluha, Yuliia Kostiuk. The Multifaceted Factor of Soft Power in World Politics: Functional Role in Times of War and Peace 796
Mykola Kulinich, Halyna Sahan. Ukrainians in the Republic of Korea: Activities and Prospects of Diaspora Life Arrangement. 810
Nazar Martyniuk. Sports Diplomacy of the Ukrainian World Congress (1991–2021). 824
Vasyl Kremen. National Academy of Educational Sciences of Ukraine on the Way to the European Research Area amid russian Military Aggression 835
Anatolii Melnychenko, Serhii Sydorenko. The European Integration Path of Ihor Sikorskyi Kyiv Polytechnic Institute in a Turbulent World 852
Olha Poliukhovych. Current Challenges in Ukrainian Scientific and Academic Diplomacy: Experience of the Kyiv-Mohyla Academy 862
Ihor Ozadovskyi, Sofiia Velykotska. The Contribution of the Kyiv-Mohyla Academy to the Development of Modern Ukrainian Diplomacy 875
Nataliia Kravchuk, Iryna Zaichenko. Public Diplomacy and Community Service of Universities: Soft Power Tools in Promoting Ukrainianness in the World. 889

УКРАЇНА ДИПЛОМАТИЧНА – 2025
DIPLOMATIC UKRAINE – 2025

Автори проєкту:
Павло Кривонос,
Анатолій Денисенко,
Василь Туркевич

Created by:
Pavlo Kryvonos,
Anatolii Denysenko,
Vasyl Turkevych

Засновники
Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв,
Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України»,
Інститут зовнішньополітичних досліджень

Founders
Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions,
State Institution 'Institute of World History of the NAS of Ukraine',
Foreign Policy Research Institute

Видавець
Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв

Publisher
Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions

Відповідальна редакторка
Романа Касіянчук

Editor-in-Charge
Romana Kasiianchuk

Літературне редагування
Анна Штефан,
Олександр Садовський,
Інна Гавінська

Literary Editing
Anna Shtefan,
Oleksandr Sadovskyi,
Inna Havinska

Коригування текстів
Інна Гавінська

Proofreading
Inna Havinska

Переклад
Микола Резніченко,
Андрій Марценюк,
Анна Міхолат,
Інна Гавінська

Translation
Mykola Reznichenko,
Andrii Martseniuk,
Anna Mikholat,
Inna Havinska

Верстка й дизайн
Дмитро Заріцький

Page Layout and Design
Dmytro Zaritskyi

Книгу було започатковано у 2000 році Генеральною дирекцією з обслуговування іноземних представництв, Дипломатичною академією при МЗС України та ГО «Історичний клуб планета»

The book was founded in 2000 by the Directorate-General for Rendering Services to Diplomatic Missions, the Diplomatic Academy at the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine, and Planeta Historical Club NGO

Адреса редакції: м. Київ, вул. Пирогова, 6-А; тел.: 224-66-45,
e-mail: ukraina.dyplomatychna@gmail.com, prepress.gdip@gmail.com
Address of the Editorial Board: Kyiv, 6-A Pyrohova Str.; tel.: 224-66-45
Видруковано в ТОВ «Від А до Я».
Формат 70x100/16. Обл.-вид. арк. 71. Підписано до друку 10.07.2025
Наклад 800 примірників